

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
חמישי

היכל
תשיעי

אגרות-קודש

מאת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

כרך יב

חורף תשט"ז

הוצאה שביעית



הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשע"ט

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושלש לבריאה

IGROIS KOIDESH

VOLUME XII

Copyright © 1989

Second Printing—1993

Third Printing—1996

Fourth Printing—1997

Fifth Printing—2003

Sixth Printing—2006

Seventh Printing—2012

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com

Orders Department

291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213

(718) 778-0226 / FAX (718) 778-4148

www.kehot.com

All rights reserved, including the right to reproduce this book or portions thereof, in any form, without prior permission, in writing, from the publisher, except by a reviewer who wishes to quote brief passages.

The Kehot Logo is a trademark
of Merkos L'Inyonei Chinuch.



LIBRARY OF CONGRESS CATALOGING-IN-PUBLICATION DATA

Schneerson, Menahem Mendel, 1902-1994

Igrot-Kodesh.

(Kovets Shalshelet ha-or ; hekhal 9., sha'ar 5.)

(Sifry. Otsar ha-Hasidim, Lyubavitsh)

Title on t.p. verso: Igrois Koidesh.

Includes bibliographical references and index.

Contents: Kerekh 1. 688-704. .. Kerekh 12. 716.

1. Schneerson, Menahem Mendel, 1902-1994—Correspondence.

2. Habad. 3. Rabbis—Correspondence. I. Title. II. Title: Igrois Koidesh.

III. Series: Kovets Shalshelet Ha-or' Hekhal 9., sha'ar 5.

IV. Series: Sifriyat Otsar ha-Hasidim, Lyubavitsh.

BM198.S33528

296.8'33

87-16855

ISBN 978-0-8266-5800-5 (Set)

978-0-8266-5812-8 (v. 12)

Printed in Israel

בס"ד.

פתח דבר

על פי הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א מדפיסים אנו בזה כרך שנים עשר מסדרת אגרות-קודש* כ"ק אדמו"ר שליט"א, שבו אגרות חורף תשט"ז.

בראש הספר באים:

(א) מבוא.

(ב) מפתח האגרות.

ובסופו:

(א) מפתח ענינים.

(ב) מפתח מוסדות וארגונים.

(ג) מפתח אנשים.

(ד) מפתח מקומות.

כן נוספו, ציונים והערות בשוה"ג**.

כל הנ"ל נערך ע"י הרה"ת ר' שלום דובער שי' לויז.

מערכת „אוצר החסידים"

עשק"מ תמוז, ה'תשמ"ט.

שנת המאתיים להולדת כ"ק אדמו"ר הצ"צ.

שנת הארבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א.

ברוקלין, נ"י.

(*) עד עתה יצאו לאור בסדרה זו 30 כרכים: אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר הזקן, כ"ק אדמו"ר האמצעי וכ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק", נדפסו (בכרך אחד) בשנת ה'תשמ"ט. אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מוהר"ש נ"ע, ומילואים לכרך הנ"ל — בשנת ה'תשמ"א. אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע (שני כרכים) בשנת ה'תשמ"ב. כרך ג — בשנת ה'תשמ"ז. כרכים ד-ה — בשנת תשמ"ז. אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע, כרכים א-ה — בשנת ה'תשמ"ג. כרכים ו-י — בשנת ה'תשמ"ד. כרכים יא-יב — בשנת ה'תשמ"ה. אגרות-קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א, כרכים א-ג — בשנת תשמ"ז. כרכים ד-ה — בשנת תשמ"ח. כרכים ט-יא — שנה זו.

(**) כדי להבדיל בינם לבין הערות כ"ק אדמו"ר שליט"א, באות הערות העורך באותיות קטנות יותר ושונות מהפנים.

מפתח כללי

3	פתח דבר
5	מבוא
19	מפתח האגרות
א	אגרות קודש
תנט	מפתח עינים
תעא	מפתח מוסדות וארגונים
תעג	מפתח אנשים
תעז	מפתח מקומות

מבוא

לפנינו כרך שנים עשר מסדרת אגרות-קודש מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א, שבו 476 אגרות שנכתבו במשך חורף תשט"ז.

תוכן האגרות:

סדרת אגרות-הקודש מתפרסת, כידוע, על גבי קשת רחבה מאד של נושאים והיא עוסקת במגוון רחב מאד של תחומים. דברי התורה שבהם, עוסקים בכל חלקי התורה: פלפול הלכה ומנהג, נגלה קבלה וחסידות, פשט רמז דרוש וסוד, חקירה, תכונה, תורה-ומדע, נוסח התפלה, דקדוק, מסורת המקרא, מנין המצות, תולדות ישראל בכלל ובמיוחד תולדות החסידות ועוד.

בין הנושאים, בהלכה ומנהג, שבהם דן כ"ק אדמו"ר שליט"א בכרך שלפנינו, היינו במשך חורף תשט"ז, הם:

אבלות. אתרוגים. בין השמשות. חופה. חנוכה. טלית. כבוד אב. כבוד רבו. כתב אשורי. לולב. מזוזות. מילה. מים שאל"ס. מעיין. מעקה. נבואה. נדה. ניטל. סוכה. ספר תורה. סתם יינם. עונה. פיוטים. ציצית. קידוש. קריאת המגלה. ק"ש שעהמ"ט. קריאת התורה. שבת. שחיטה. שימוש במוך. תפירה בשבת ובכלאים. תפלה.

אגרות אלו נכתבו בדרך כלל כתשובה לשאלה. אמנם יש בהם גם כאלו שנכתבו כהערות לספר שנשלח לו, ונשלחו בצירוף אישור למחבר על הספר ששלח.

בין הספרים, שכ"ק אדמו"ר שליט"א כתב עליהם הערות במשך חורף תשט"ז, ונדפסו בכרך שלפנינו, הם:

שביתת הים. מכילתא ע"פ קו המדה והר אפרים. התורה והעולם. רזא דחיי. תורת היחסות של איינשטיין. מקורות היהודיים בקוראן ומנחת יצחק מאת הגאון המנוח רבי יצחק יעקב ווייס ע"ה.

ההוראות בעסקנות הכלל הן בשפע של תחומים וניתן למצוא בהן התייחסות למוסדות ואירגונים מכל הסוגים, הוראות מפורטות בכל הקשור לניהול מוסדות הדת בכלל, מוסדות חנוך בפרט, וביחוד בקשר לרשת מוסדות חב"ד ברחבי תבל.

אמנם עיקרן של האגרות שנכתבו במשך חורף תשט"ז ומתפרסמות בכרך שלפנינו, הן: עידוד וזירוז לכל הכותבים אליו – להוסיף אומץ בחיזוק התורה והיהדות, הפצת לימוד ודרכי החסידות, וכן עצות פרטיות לאנשים הפונים אליו מכל העולם בכל סוגי בעיותיהם, פרנסה בריאות ועבודת ה'.

עצות ברכות והוספה בתורה ומצוות:

כבר נסקרו במקום אחר האגרות שנכתבו במשך שנת תשט"ז ונדפסו בכרכים י"א (קונטרס „לכבודה של תורה“, שהו"ל לכבוד החגיגה שנערכה לרגל הופעת הכרך העשירי של סדרת „אגרות קודש“ מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א, ביום כ"א אדר"ר ה'תשמ"ט. ומשם נעתק לשבועון „כפר חב"ד" גליון 378 ע' 39). שם נסקרו בעיקר האגרות שעיקרן עצות וברכות, שרגיל היה כ"ק אדמו"ר שליט"א לקשר את העצות והברכות להוספת השואל בעניני תורה ומצוות ועבודת ה', אשר הם הם הכלים והצנורות לקבלת ברכות השי"ת.

באותה סקירה הובאו לכך דוגמאות רבות מתוך אגרות שנת תשט"ז, שנדפסו בכרכים י"א. אולם זהו רק מחמת שבאותה שעה יצאו שני כרכים אלו לאור. המגמה הזאת, התעוררות להוספה בתורה ומצוות בכתיבת אגרות עצות וברכות, בולטת באגרות כל הכרכים שבסדרה. כמעט בכל אגרת ישנה איזושהי הוראה, התעוררות או עידוד, הקשור לעניני תורה ומצוה ועבודת ה'.

כך היה כ"ק אדמו"ר שליט"א מנצל כל הזדמנות שבאה לידי הקדושות, לעורר את המתכתבים אתו, להוסיף בלימוד התורה וקיום המצוות וכך משיב הוא רבים מעוזן ומשפיע על בני-ישראל לילך בדרכי התורה והמצוה, לתקן את העולם כולו לעבוד את ה' שכם אחד.

לימוד החסידות וההליכה בדרכיה:

הפעם נסקור את האגרות שבהן מעורר כ"ק אדמו"ר שליט"א את המתכתבים אתו, ללימוד החסידות, הליכה בדרכיה והפצת המעיינות חוצה. כל זאת מבלי פשרות, מבלי להתפעל מהקשיים העצומים הנערמים בדרך ומבלי להסתפק במה שכבר פעלו כי אם לעלות מחיל אל חיל מתוך מרץ והתמסרות לעבודת קודש זו.

רבות הן האגרות בנושאים האלה בכל כרכי אגרות קודש. אך כאן נציג דוגמאות לכל אחד מהנושאים הללו, מתוך האגרות שבכרך שלפנינו, שכולל את אגרות החורף תשט"ז:

מרבח היה לעורר על לימוד החסידות וההנהגה בדרכי החסידות, לא רק לאנ"ש אלא לכל מי שכתב לו באיזה נושא שיהיה אם הוא רק שייך ללימוד הזה.

מעשה באחד ששלח ספר לכ"ק אדמו"ר שליט"א בצירוף מכתב בו נאמר כי מחבר הספר נימנה על מעריצי החסידות. השיב לו כ"ק אדמו"ר שליט"א.

רצה אני ללמוד בכתובתו זו שיחס כזה מוצא הד בנפשו, וכיון שפסק המשנה לא המדרש עיקר אלא המעשה, בודאי פועל ההד בחייו היום יומים (ד'מו').

הרב משה צבי נריה דיווח על שיעור שבועי בתניא בכפר הרואה, השיב לו כ"ק אדמו"ר שליט"א:

נעם לי לקרות במכתבו אשר ישנם שיעורים קבועים בלימוד ספר התניא אחת לשבוע, והמשתתפים בשיעור מגלים ענין רב בהבנה. ואף שמוכן בשיעור אחת לשבוע אינו מספיק כלל וכלל, ועכ"פ צריך להיות ע"פ מרז"ל שלא יעברו ג' ימים בלא (מאור שב) תורה היא פנימיות התורה הנקראת בזהר הק' נשמתא דאורייתא, שבדורנו זה היא תורת החסידות, ואין לך דבר העומד בפני הרצון (ד'קצד).

יהודי אחד ביקשו עצה וברכה לשידוך לבנו. השיב לו כ"ק אדמו"ר שליט"א:

מהנכון ש[בנו] הנ"ל יקבע לו שיעור בכל יום בלימוד פנימיות התורה נשמתא דאורייתא המוסיפה חיות בכל עניני האדם וגם בתורה ומצות בכלל, שמסוגל לימוד זה למעט ההעלמות וההסתרים (ד'רו).

עוד אחד כתב לו אודות המחשבות המבלבלות אותו מתורת ד' ועבודתו. השיב לו כ"ק אדמו"ר שליט"א:

כי בסדר היום שלו לא נמצא לימוד או ענין המעורר לאהבת ד' ויראתו . . . עליו לקבוע תומ"י קביעות בזמן וקביעות בנפש שיעור בלימוד פנימיות התורה, אשר בדורנו נתגלתה בתורת החסידות, שיעור ביום ושיעור בלילה, ועכ"פ איזה רגעים קודם התפלה (ד'מו).

וכעין זה באגרות לאנשים רבים:

והנקודה הכללית שצריך להיות שיעור בלימוד תורת החסידות לכה"פ פעמיים במשך המעט לעת פעם ביום ופעם בלילה, כן צ"ל לימוד תורה זו לפני תפלת הבקר (ד'נו).

כותב אודות מצב רוחו, שאין לו חיות כו' וכו'. כבר ידועה העצה הידועה בכגון דא להוסיף בלימוד תורת החסידות הנקראת נשמתא דאורייתא ומוסיפה אור וחיות בכל עניני האדם (ד'קמב).

אף שמוכן שכמה שילמוד זהו יותר טוב מאשר לא ללמוד כלל . . . אין הכרח שכל אחד ואחד ילמוד כמה שעות ביום דוקא בספרי חסידות, וכמאמר רז"ל הידוע בהנוגע להתורה בכללותה, שאלו דאניסי יוצאים ידי חובתם בפרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית, אבל גם הם צריכים לדעת שזה רק מצד האונס (ג'תתסג).

כאמור, אלו הן רק דוגמאות אחדות מתוך הכרך שלפנינו, אפשר למצוא מקבילות לקטעים אלו ברוב כרכי אגרות קודש, לפי מפתח הענינים — ערך חסידות.

הפצת המעיינות חוצה:

בד בבד עם ההתעוררות ללימוד החסידות של כל אדם לעצמו, הירבה כ"ק אדמו"ר שליט"א לעורר את הכותבים אליו לעסוק בהפצת המעיינות חוצה, שהוא ה"תפקיד הפנימי והנפשי" (ד'תתקמה), תוך דרישה לנצל כל הזדמנות למטרה זו. הרבי שליט"א מביא בהקשר זה (אגרות ג'תתקכח. ג'תתקעג. ד'עט) את פתגמו של הרה"ק ר' הלל מפאריטש (בעל פלח הרמון) "שביאר סיבת החומרות שלו והזהירות שלו ביותר וביותר בקיום המצות, שכוונתו בכל זה הוא כדי שיוקלט אצלו בטוב יותר ענין של חסידות", ומזה מסיק הרבי:

מה שהזמינהו להרצאות בפני חוגים שונים . . . הנקודה היא שצריך להפיץ המעיינות חוצה, ואם אי אפשר באופן דיפלומטי אין זה מעכב, ובלבד שיבוא הדבר לפועל (ד'עט).

והטעם לזה כותב באגרת נוספת:

בודאי ידועים לו ומפורסמים רצונו הפנימי והעז של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע אשר כל אחד מאנ"ש והתמימים יפעלו בהפצת המעיינות חוצה, היינו לא רק תורת החסידות אלא גם הדרכותי ומנהגי' (ד'קטז).

ובאותו תוכן באגרות רבות:

ככל שיעריכו הערכה אמיתית עבודתו בהחזקת היהדות בכלל, אינו יוצא בה ידי חובתו כלל וכלל, כיון שזכה להתגדל בבית חסידותי

דחסידות חב"ד, וגם טעם במדה ידועה ואולי גם במדה חשובה מתורת חסידות זו הדרכותי' ומנהגי' אשר מהיסודות שלה הם הפצת (דוקא) המעיינות חוצה (דוקא) (ג'תצו).

מתאים להעבודה והתפקיד הנפשי של הפצת המעיינות חוצה, בודאי ישתדלו, אשר גם אותם שלעת עתה נמצאים עדיין בחוץ ישתתפו ובהמון בחגיגה והתועדות (ג'תקו).

קראתי מהנכתב ע"י מ"כ בענינים שונים ובבעיות שונות, וחפשתי ביניהם אחוז הבעיות אשר נושאם היא תורת החסידות הדרכותי' ומנהגי', וקטן הוא ביותר וביותר . . . פלא הדבר בעיני, כיון שמעטים המתעסקים בהנוגע לחסידות ולהשייך לה המתאימים לזה, ובפרט בהשוואת מספרם למספר אלו הדנים ומתפלפלים בשאר הבעיות, ולמה יחליף האדם התפקיד אשר בלי ספק שלו הוא, כיון שמעטים או אינם כלל האחרים שימלאוהו, ויתן רוב זמנו ומרצו המכריע, לענין שרבים המתעסקים בו . . . בברכה, מתאים לפתגם הידוע, שינצל את כל זה שחננו בורא עולם למילוי התפקיד הנפשי והפנימי הפצת המעיינות (עד שיגיעו אפילו) חוצה, אשר, כטבע נפש האדם, אז, ורק אז, ימצא סיפוקו הנפשי במילואו (ג'תקצט).

לכל אחד ישנו שער, היינו מצוה וענין מיוחד דרך בו עולים ויורדים התורה המצות וכל ההשפעות, ובאנ"ש והתמימים בפרט בזמננו זה, הוא הענין דהפצת המעיינות חוצה (ד'קא).

בכלל צריך כל אחד מאנ"ש הנמצא באיזה מקום שהוא, להביט על עצמו כשליח מנשיאנו הק' וצריכים להפיץ תורתם הדרכותיהם ומנהגיהם בכל הסביבה העיר והמדינה (ד'קבא).

נעם לי להוודע ממכתבו אודות פתיחת בית הכנסת בשביל העולים החדשים ואשר הוא השליח צבור. ומהנכון הי' שנוסף על השיעור שנלמד שם, יהי' גם כן שיעור בתורת החסידות ויקוים בזה מאמר רז"ל גדול תלמוד שמביא לידי מעשה הליכה בהדרכותי' של תורה זו ומנהגי' (ד'קעא).

פשיטא שצריך לדבר עם הזולת ע"ד הכרח לימוד דא"ח, כי מהעדר הדיבור בודאי לא תהינה כל תוצאות. אבל פשיטא ג"כ, שהדיבור צ"ל בדברי נועם ומתאים למצבו הפרטי בתומ"צ של כא"א מהשומעים (ד'קעט).

עניני הוא להיות שליח לעורר את כאו"א לנצל כל כחותיו וההזדמנויות שניתנו לו מהשגחה העליונה למלאות תפקידו בהווה ובעתיד, תפקידו הנפשי והפנימי, וכדבר משנה אני נבראתי לשמש את קוני. ובמילא מה שמענין אותי הוא הנהגתו בהווה ובעתיד, אם הוא מתאים להכתוב לעיל – שעושה ככל יכולתו בהפצת המעינות חוצה (ד'קסז).

וכבר ידוע . . . אשר כשמשפיעים על זולתו לפתוח מוחו ולבו בלימוד תורתנו הק' ובפרט פנימיות התורה אילנא דחיי, הנה במדה זו עצמה מודדים אליו, אלא שכמה פעמים ככה משפיעים לו, בהמצטרך לו בענינים אלו עצמם נוסף על מה ששכר מצוה מצוה, ושמצוה גוררת מצוה (ג'תתי).

עוד בנושא הזה אפשר למצוא כרוך כרכי אגרות קודש, לפי מפתח הענינים – ערך הפצת המעינות חוצה.

הפצת היהדות:

כרועה נאמן, דאג הרבי שליט"א לפעול ולהפעיל למען הפצת התורה והיהדות בכל שכבות העם, גם בענין זה הוא מרבה לעורר באגרות הקודש. ומעשה באחד שהרבי שליט"א עורר אותו על כך מספר פעמים ואילו הלה התמהמה מלהשיב. תגובת הרבי שליט"א לא אחרה לבוא:

אינו מזכיר דבר אודות פעולותיו במסגרת צעירי אגו"ח ובעניני יהדות בכלל, אף שכ"פ עוררו אותו עד"ז, נוסף על התעוררות לכללות אנ"ש שגם הוא מהם. ואיני מבין מה השכל בזה, והאומנם זהו תכלית בריאת האדם ובפרט איש הישראלי ובפרטי פרטית הנמצא בפלטין של מלך ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה מראשית שנה עד אחרית שנה, וביתר שאת וביתר עז מאשר בחו"ל. וההתחמקות מבלי להתענין בשאלה ומבלי לענות עלי' באופן הדרוש במילואו, אינה משנה את המציאות ואת הקושיא (ד'ריז).

הרבי שליט"א לא קיבל שום „תירוצים" והתנצלויות בנושא זה; גם כשמדובר היה בחשש לחינוך הבנים, הבהיר כ"ק אדמו"ר שליט"א כי ההיפך הוא הנכון:

ברור ופשוט אשר אי אפשר שקיום מצות התורה תזיק ח"ו לקיום מצוה שני' היא מצות ושננתם לבניך מצות חנוך, ואדרבא מצוה גוררת

מצוה . . . וכשמקריבים את הזולת לתורת ד' ומצותיו, בודאי שבורא העולם יצליחו ביותר בקירוב בנו הוא לתורה ומצותי' (ד'רלט).

ובאותו ענין כתב לאנשים רבים:

עליו לנצל מה שבא במגע ומשא עם כמה אברכים, שאפשר הוא היחידי שיקבלו דבריו בהנוגע ליהדות, ולכן עליו לעוררם על צור מחצבתם בני אברהם יצחק ויעקב ולבארם ולהסבירם אשר מבלי הבט על מעמדם ומצבם דער עתה, הנה בשעתא חדא וברגעא חדא מחוייבים הם וזכותם הוא להיות בני ישראל כשרים בחייהם היום יומים ובמלוא מובן המלה (ג'תתצ).

במה שעשו אותו למגיד שיעור לפני חיילים דתיים, מובן שצריך לנצל אפשרויות זו במילואה כדי לקרבם עוד יותר לתורתנו תורת חיים ומצותי' והי' מחניהם קדוש. ופשוט ג"כ שאין להסתפק בהחיילים שהם כבר דתיים, אלא לנהל תעמולה ובמרץ, שיתוספו על השומעים גם אלו שעדיין אינם דתיים במעשה בפועל (ד'פו).

בודאי למותר לעוררו על דרישת השעה אשר כאו"א ובפרט מי שהשגחה העליונה העמידהו להיות משפיע על הנוער ר"מ ור"י, להחדיר במושפעי רוח יראת שמים טהורה ואהבת השם, אפילו אם עניניו הרשמי הוא לימוד פלוני ולא החדרת דחילו ורחימו (ד'קמא).

כבר כתבתי לאנ"ש במדינות שונות בכגון דא אשר איך שיהי' המקצוע המיוחד שבו עוסקים, עליהם להביט על עצמם שמחוייבים וזכרים להשתדל בכל עניני היהדות של המקום. ומלבד גודל נחיצות הענין מצד עצמו, בודאי שיביא זה גם תועלת בהמקצוע המיוחד שלהם (ד'רסז).

מענינת במיוחד היא ההוראה שכתב להנהלת ישיבת תורת אמת בירושלים עיה"ק (ראה אגרת ד'קט):

על כל האברכים הנשואים ובפרט אלו שנתקבלו בזמן האחרון, לנדב מזמנם בכל יום לעסקנות בכרם חב"ד.

שנראית עיקר הכוונה, להפצת היהדות בכלל ולהפצת המעיינות במיוחד.

יש לו מנה רוצה מאתיים:

באגרות רבות שהתקבלו אל כ"ק אדמו"ר שליט"א מודיעים הכותבים את

אשר פעלו והצליחו בעבודתם, בעבודת החנוך, קירוב יהודים ליהדות והפצת המעיינות חוצה. כמעט לא מוצאים אגרת שבה מסתפק כ"ק אדמו"ר בהבעת מחמאה על הבשורה הטובה. רגיל הוא לגנות את מדת ההסתפקות ולעודד את ההליכה מחיל אל חיל בהתמסרות לעבודת קודש זאת.

נקח לדוגמה את המשך ההתכתבות עם אחד מאנ"ש שהלך לשרת במילואים בשנת תשט"ו. ע"פ הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א התעסק שם בתעמולה לחיזוק התורה והיהדות בין שאר החיילים. כשסיים לשרת במילואים המשיך להתכתב עם החיילים האלו — גם זה ע"פ התעוררות הרכי שליט"א. ב"מ"ח תשט"ז כותב לו הרכי שליט"א (ג'תתסח):

נהניתי ממ"ש במכתבו מכבר אודות התעמולה בעת היותו במילואים, ומובן שמה שמסיים שבהתאם להתעוררות שלי כתב לאילת ולא קיבל מענה, שאין זה פוטר כלל מהמשך בזה, וצריך לכתוב ולחזור ולכתוב ולשלוח לשם גם מעניני דפוס המתאימים, ובלבד לעורר בהם נקודת היהדות ולהוציאה את הגילוי בפועל ובפנימיות.

כך אמנם עשה ואף הודיע שמקוה להמשיך בזה. בכ"ב אייר כתב לו הרכי שוב:

כותב שמקוה להמשיך ע"י קישור מכתבים עם אותם שהתחיל להשפיע עליהם לקרבם לתורה ויהדות. ובודאי לא יסתפק בהמשך בלבד, כי תורתנו תורת חיים דורשת להוסיף וכפסק הידוע דמעלין בקדש . . . ומוזה מובן ג"כ עד כמה נחוצה התרחבות פעולות נשי ובנות חב"ד.

וכעין זה כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א לכל אחד שבישר לו על הצלחתו בעבודת הקודש שלו:

נעם לי לקבל מכתבו משבוע שעבר, בו כותב אודות מצב רוחו במקומו החדש, ואשר ארגן מנין מתפללים. ובודאי לא יסתפק בזה, ויארגן גם כן קבוצה ללימוד בתורתנו תורת חיים . . . וכשישתדל בזה כדבעי יצליח . . . והרי אפשר שזהו תכלית הכנסו ולהמצא במקום פלוני ובסביבה פלונית — לקרב לבות בני ישראל לאבינו שבשמים, אשר בשביל זה כדאית כל הטורח וכל המרץ וכל הזמן (ג'תתיח).

וכבר ידוע פירוש תורת החסידות בלשון הכתוב הקורא לאדם מהלך — כי זהו מתפקידו וסימן לחיות אשר בו, כי מיום ליום מתגדל ומתפתח. ורואים במוחש אשר אין הדבר תלוי אלא ברצונו של האדם, כי

תמיד היכולת ביד האדם להוסיף במעמדו ומצבו היום על מעמדו ומצבו אתמול. וכן מיום ליום (ג'תלח).

מאשר הנני קבלת מכתבו מא"ח, ונהייתי לקרות בו אשר דרש לפני העולם בעניני יהדות. ופשיטא שאין זה מספיק מה שדורש לפנייהם אחת בשנה . . . שאין זה פוטר ח"ו כלל בעבודה במשך כל השנה וכלשון הזהר כל יומא ויומא עביד עבידתי' (ג'תתמג).

תקותי חזקה אשר אין זה אלא התחלה. כוונתי שינצל את כשרונותיו בכרם החסידות ביחוד להפיץ תורת הבעש"ט תלמידיו ותלמידי תלמידיו הדרכותי' ומנהגי' על ידי כל הצנורות והאופנים העומדים לרשותו, ואין לך דבר העומד בפני הרצון (ג'תתמו).

ויה"ר שתהי' זה התחלה טובה שיתחיל לנצל כשרונותיו והידיעות שרכש בהיותו בתומכי תמימים וכו' גם לתועלת הזולת . . . ואפשריות לנצל הכשרונות במדה ההולכת וגדלה, וינעם לי לקבל ממנו בשו"ט בזה (ג'תתנו).

אף שחדוה תקיעא בליבאי מסטרא דא בסיבת הפעולות שכותב אודותם, אבל (ואפילו במכתבו עצמו כותב, ש)אינם בערך כלל וכלל להיכולת והאפשריות שישנם עתה (ג'תתנט).

נעם לי לקרות בהדו"ח ע"ד סידור הכנוס הארצי שהי' כדבעי, הן בכמות והן באיכות. וע"פ הוראת חכמינו ז"ל, לא המדרש עיקר אלא המעשה, בודאי סמוך לזמן התעוררות התחילו ג"כ בפעולות שינצלו את ההתעוררות ככל האפשרי (ג'תתעח).

כותב שעלה בידו לארגן שמימי החנוכה התחילו להתפלל בכל יום בבית הכנסת, אף שפגשו כמה קישויים . . . וכיון שבהשתדלות מועטה לפ"ע הצליח בהנ"ל, ילמוד ק"ו בן בנו של ק"ו אודות התוצאות הטובות כשישתדלו בכל הצריך (ד'כו).

נעם לי לקרות בו שמשתדל הוא בשטח חינוך הכשר. ובודאי אינו מסתפק בההישגים דעד עתה, כי נוסף על זה שצריך להיות מעלין בקדש ומוסיף והולך, הרי בפרט בהנוגע לחינוך ילדי ישראל הנה כל הוספה בעניני יראת שמים ותורה ומצותי' נחוצה ובתקופתנו גם מוכרח . . . וגודל הזכות של כל אחד שיכול לפעול בזה ומנצל היכולת שלו (ד'ע).

זה מה שהצליח . . . כמרז"ל מצוה גוררת מצוה, הנה זכות ענינים אלו ישפיע על שאר הענינים (ד'קפט).

יזכני השי"ת ויצליחני לכתוב מכתבי תודה ודרישה להעלות בקדש יותר וביותר, נוסף על ההצלחה המתוספת מזמן לזמן (ד'רמג).

התגברות על הקשיים:

כשם שאין מקום לתחושת שביעות רצון כתוצאה מהצלחה בעבודת הקודש, כך אין להתייחס כשלא רואים ההצלחה בעבודה זו של הפצת היהדות והפצת המעיינות. הרבי שליט"א כותב זאת באגרות מרובות:

על האדם לנצל כשרונותיו בכל האפשרי, ואיזה תופעה שלא תפגע בו בעבודתו זו, איננו רשאי שתפעול עליו איזה נמיכת רוח. ואפילו אם ... עמל של כמה שנים אבד בתוהו, כפי הנדמה לעיני בשר, עליו להמשיך במרץ ובשמחה בעבודתו הקדושה, וסוף כל סוף בודאי יצליח (ג'תתט).

מה שכותב שאין יכולת לפעול מאומה בשום ענין, ח"ו לומר כן, כי התורה היא נצחית, וניתנה ביחוד לכל אחד ואחד מישראל ... ומזה מובן שגם עליו הזכות להתעסק בהפצת המעיינות חוצה שהם תורת החסידות הדרכותי ומנהגי. ואף שמובן שאופני ההפצה תלויים בזמן ומקום, אבל בכל זמן ומקום ישנה היכולת והאפשריות להפצה, ואמרו רז"ל יגעת ומצאת (ג'תתקא).

אם מתחילים לעשות על דרך קפיצת נחשון בים סוף, כיון שרואים שהעבודה הכרחית היא, הרי הקישורים והמניעות שנראים כהרים הולכים ומתמעטים (ג'תתקלו).

מה שכותב שפעולותיו במסגרת צעירי אגודת חב"ד הן כמעט אפסיות כי אינו מוכשר לזה וגם הבריאות אינו מרשה, כי שני טעמים אלו מושללים בתורה, שעל כאו"א נאמר ואהבת לרעך כמוך, ועוד זאת, שהוא כלל גדול בתורה, וכיון שמוכשר הוא, והבריאות מרשה לפעול בהנוגע לעצמו, הרי מצות עשה מן התורה היא, ובמילא ניתנו הכחות לקיימה בהנוגע לאחרים, והאריכות בדבר הפשוט אך למותר, וחבל על זמן השקלא וטריא בכגון דא (ג'תתקצה).

כותב ומתאונן על שאינו רואה הצלחה בעסקנותו וכו'. הנה כבר ידועה ההוראה בזה ובכגון דא ... כשימשיך ההשתדלות בזה, הנה מוכרח שתקייים הבטחת רבותינו הק' חזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם (ד'פ).

במ"ש שאינו רואה תוצאות מפעולותיו כו' – א"א שכן הוא, כיון שנשיאינו הק' הודיעונו שחזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם. אלא שבטח יכול שתהינה התוצאות גדולות יותר, אבל כבר נאמר מעט מעט אנגרשנו גו'. והעיקר, שגם בנוגע לתוצאות שישנן משתדל יצה"ר להקטינן בעיניו ולהעלימן, בתקותו כי אפשר עי"ז יוחלש בעבוה"ק בזה. ומזה מובן שאדרבה צריך להוסיף בה על המדה שע"ע. וטובה פעולה אחת מאלף אנחות (ד'קפה).

ומה שמזדמנים העלמות והסתרים, הרי בטח נוכח הוא שבהשתדלות קלה לפי ערך והעיקר שבהחלטה תקיפה שהענין צריך להתקיים, מצליחים (ד' רא).

דרך הפשרה אינה מצליחה:

יש להפיץ את המעינות „חוצה“, כלומר גם למי שנמצא הרחק מהמעין, מי שעדיין רחוק מקיום כל תרי"ג מצוות התורה. אולם, אין זה אומר, חלילה, שבשלב ראשון אפשר לעשות פשרה מסוימת, להיפך, רק אם הולכים בדרך האמת המוחלטת ניתן להצליח. הרעיון הזה, במילים שונות, מופיע פעמים רבות באגרות הקודש:

צריך להביא ולהסיק בחשבון אשר דרך הפשרה, אינה מצליחה בכלל, וביחוד בין הנוער, כי טענתם פשוטה, שאם אפשר לעשות פשרה לשליש ולרביע, אפשר ג"כ להגדילה ולעשות פשרה למחצה וליותר. ועוד זאת אשר אם הדבר סובל פשרות, הרי זה עצמו ראי' שאינו האמת, כי דרכי השקר מרובות הן, אבל דרך האמת היא אחת.

ואף שרואים שאי אפשר להפוך את התלמיד או תלמידה בבת אחת ולעשותו אדם השלם, ושינוי אפשרי הוא רק לאט לאט ומן הקל אל הכבד. הנה בשעת התעמולה עצמה מוכרחת ההסברה, שהדברים אשר אותם דורשים מאתו, אין הכל הם ואינם ממצים את השלימות, כי כל אחד ואחת מחויב בכל התרי"ג מצות, ורק שבהתחשב עם מצבו, מתחילים אתו בענין פלוני ופלוני, כיון שאינו מוכשר לעת עתה לקבל הכל ביחד . . . ואין להתירא אשר הנוער לא יקבל זה, כי רואים במוחש את ההיפך, אשר דוקא האמת הגלוי ובלי פשרות מתקבל אצלם, אף שבחיהם המעשים עדיין לא הגיעו למדרגה לעמוד בכל הנסיונות הנפגשים בחיי האדם (ג'תתט).

ואם מלכתחילה חוכה להסביר ש„זה עוד לא הכל“, בודאי שביחס למי

שעבר את תקופת ההתחלה, ורוצה להסתפק במועט, אז כודאי דרך הפשרה היא פסולה לחלוטין:

וכנודע אשר דוקא בענין שהמון עם מקיל בו, ההנהגה ע"פ התורה צריכה להיות לא להכנס לפשרות בענין זה (מפני הטעמים השונים ומשונים שזוהי הדרך היחידה לקרב לבות אנשים רחוקים מיהדות בטהרתה), אלא אדרבה לבאר הענין כמו שהוא ולהוסיף משמרת, וכפתגם חז"ל ורז"ל, אשר במלים ספורות הורו הדרך בזה לכל אשר דבר ה' יקר בעיניו, בקעה מצא — וגדר בה גדר, שאם רואים שמזלזלים במצות, הרי אדרבה צריך להוסיף סייג (ג'תתיב).

ישר כח על מאמרו נגד הפשרות, שזהו בקעה היותר מבהילה במדינה זו ובתקופה זו, ולא לבד שאין נוהגין כהוראת תורתנו במקרים כמו אלו שצריך להוסיף גדר; אלא שעוד מוסיפים פרצה על פרצה באמתלא שעי"ז יצילו עכ"פ את המיעוט, אף שרואים בחוש ההיפך (ג'תתקכח).

רצונו הפנימי של בעל ההילולא [כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע] כלשון המשנה, אודה את הבריות ומקרבן לתורה, אפילו שנקראים בשם בריות בעלמא (תניא פרק ל"ב) ולקרבן לתורה, ולא לקרב ולהתאים (צופאסען) התורה אליהם (ד'קב).

עוד בנושא הזה אפשר למצוא בכמה כרכי אגרות קודש, לפי מפתח הענינים — ערך פשרות.

היחידות ואגרות הקודש:

לאחר הסקירה הקצרה הזו, כדאי לציין נקודה מיוחדת בקשר לאגרות הקודש של כ"ק אדמו"ר שליט"א ופרסומן בתקופה זו:

מאז שאדמו"ר הזקן נ"ע קיבל על עצמו את נשיאות עדת חסידי חב"ד החל, כידוע, מושג ה"יחידות". החסיד היה נכנס אל הרבי ומקבל את הוראותיו והדרכותיו איך ומה לעשות בכל פרטי חייו. במשך השנים הלך וגדל מספר החסידים, כך שקבלת כל חסיד ליחידות פרטית הפכה לבלתי אפשרית. אז נקבעו, "תקנות ליאזנא" שהגבילו את הנסיעה לאדמו"ר הזקן וכו'. כעבור שנים אחדות נכתב ונדפס ספר התניא, שבהקדמתו כתב כ"ק אדמו"ר הזקן שספר זה כולל:

תשובות על שאלות רבות אשר שואלין בעצה כל אנ"ש דמדינתנו תמיד כל אחד לפי ערכו לשית עצות בנפשם בעבודת ה'. להיות כי אין

הזמן גרמא עוד להשיב לכל אחד ואחד על שאלתו בפרטות וגם השכחה מצויה, על כן רשמתי כל התשובות על כל השאלות למשמרת לאות, להיות לכל אחד וא' לזכרון בין עיניו, ולא ידחוק עוד ליכנס לדבר עמי ביחידות כי בהן ימצא מרגוע לנפשו ועצה נכונה לכל דבר הקשה עליו בעבודת ה'. ונכון יהיה לבו בטוח בה' גומר בעדינו.

ומעין זה ניתן לומר, אולי, ביחס להופעת אגרות הקודש של כ"ק אדמו"ר שליט"א:

במשך עשרות שנים קיבל כ"ק אדמו"ר שליט"א אלפים ורבבות אנשים ל"יחידות" והעניק להם עצות והדרכות בעבודת ה', בעסקנות הכלל, בבעיות הפרט וכו'.

בד בבד עם ה"יחידות" — לאלו המסתופפים בצל קדושתו, השקיע כ"ק אדמו"ר שליט"א עבודה רבה בכתיבת אגרות לכל קצוי תבל. וכמו ה"יחידות" אף הן מקיפות את כל שטחי החיים והמעין באגרות הקודש ימצא בהן שפע של הוראות והדרכות בהלכה ומנהג, בעבודת ה', בעסקנות הכלל, בחיי הפרט וכו'.

בשנים האחרונות כאשר מספר החסידים הולך וגדל, כ"י, נפסקה, כידוע קבלת אנשים ליחידות פרטית וגם כתיבת האגרות המפורטות איננה כבשנים שעברו, וכ"ק אדמו"ר שליט"א דיבר לא אחת בשיחות הק' כי בתקופה זו אין להרבות בשאלות פרטיות אלא להתייעץ ב"עשה לך רב" וכו'.

והנה, בדיוק בתקופה זו זוכים אנו להופעת כרכי אגרות הקודש ברפוס, כך שהמבקש לדעת את דעתו הק' של כ"ק אדמו"ר שליט"א, כמעט בכל נושא בכל שטחי החיים יכול למצוא זאת באגרות הקודש.

בכל אחד מהכרכים ישנו מפתח של תוכן האגרות לפי הסדר, בתחילת הספר, ובסופו — מפתח ענינים, שמות מוסדות, אנשים ומקומות לפי א"ב, ועל ידם אפשר למצוא את עצותיו והדרכתיו הקדושות בכל נושא שיהיה.

כשחושבים על כך, שמסידרה זו ניתן לדעת מהי דעתו של כ"ק אדמו"ר שליט"א כמעט בכל שאלה שעשויה להתעורר, מובן, עד כמה חשוב ללמוד בספרים אלו ולעייין בהם בכל הזדמנות.

* * *

מובן מאליו שהכוונה היא לא רק לכל אחד ביחס לעצמו אלא גם ביחס לאחרים, וכפי שכ"ק אדמו"ר הזקן מסיים בהקדמתו הנ"ל לס' התניא:

ומי שדעתו קצרה להבין דבר עצה מתוך קונטריסים אלו יפרש שיחתו לפני הגדולים שבעיר והם יבוננוהו. ואליהם בקשתי שלא לשום יד לפה להתנהג בענוה ושפלות של שקר ח"ו וכנודע עונש המר על מונע בר וגודל השכר ממאמר רז"ל ע"פ מאיר עיני שניהם ה' כי יאיר ה' פניו אליהם אור פני מלך חיים.

כל זה מתאים גם להוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א הנזכרת, שבכל דבר שאלה יש להתייעץ עם המשפיע — „עשה לך רב". חובתו של ה„רב" היא אם כן, לייעץ לתלמידו על פי ההוראות, העצות וההדרכות של כ"ק אדמו"ר שליט"א המפורזות בסדרת „אגרות-קודש" שלפנינו.

עדי נזכה לסיום דברי כ"ק אדמו"ר הזקן בהקדמתו האמורה:

ומחיה חיים יזכנו ויחיינו לימים אשר לא ילמדו עוד איש את רעהו וגו' כי כולם ידעו אותי וגו' כי מלאה הארץ דעה את ה' וגו' אכי"ר.

או אז ילמדו ה„רב" וה„תלמיד" יחדיו מתורתו ומפיו של משיח צדקנו יבא ויגאלנו בגאולה האמתית והשלימה במהרה כימינו ממש.

מפתח

א	הערות ללוח כולל חב"ד	ימי הסליחות מו"ה ברוך נאה	ג'תתז
ג	בירורים במנהגי חב"ד	ימי הסליחות מוהרא"מ ראגינסקי	ג'תתח
תשט"ז			
	לא להתיימש כשאני רואה פרי בעמלו.	ד' תשרי	ג'תתט
ד	דרך הפשרה אינה מצליחה		
	פתיחת הלב והמוח ע"י ההשפעה על	ד' תשרי	ג'תתי
ז	זולתו		
ז	עידוד המורים-ות לעבודה	בית רבקה כפ"ח	ג'תתיא
ח	לא להכנס לפשרות	מוהרי"מ בונים	ג'תתיב
ט	היאוש — מתחבולות היצר	ז' תשרי	ג'תתיג
י	תעמולה בענייני תומ"צ	מ' בת-שבע לזרוב	ג'תתיד
יא	קריאת שם רבו בצירוף תואר כבוד	מו"ה יהודה סגל	ג'תתטו
יב	זהירות במצות	ז' תשרי	ג'תתטז
יב	הנענועים בנטילת לולב בהלל	מוהרמ"ז גרינגלס	ג'תתטז
יג	התקשרות	מוהרפ"ל הרצל	ג'תתיז
יד	סוכה מקפת כל האדם	הא' שלום לייב לרמן	ג'תתיח
טו	בזכרוננו ענייני תורה בע"פ	מו"ה חנניא לוגפי	ג'תתיט
טז	משפט של בוי"ד ודמלכותא דרקיע	מוהרח"ה אזימוב	ג'תתכ
יז	הדפסת ד"ת בעתונים שאינם נשמרים	מו"ה מאיר אמסעל	ג'תתכא
יח	שיפור היתוסים עם המשרדים	מו"ה דוד חנזין	ג'תתכב
יח	הטעם שא"א נוהגים לאמר י"ג עקרים	מוהרח"צ אייזנבך	ג'תתכג
כ	רשימת סיפורי צדיקים	מוהרי"נ בליניצקי	ג'תתכד
כא	השתתפות בעבודת הרשת	י"ז תשרי	ג'תתכה
כב	הפצת היהדות	י"ח תשרי	ג'תתכו
כג	ברכה כמו גשם	י"ח תשרי	ג'תתכז
כד	סמינר בבית רבקה	י"ח תשרי	ג'תתכח
כד	בית ספר מקצועי לבנות בכפ"ח	הנהלת כפר חב"ד	ג'תתכט
כה	מדוע דרך רשעים צלחה	הא' דוד אברהם לסלובים	ג'תתל
כו	סגולה למניעת הפלות	מר ש. ב. אולמן	ג'תתלא
כז	אמירת תהלים אחר התפלה	י"ח תשרי	ג'תתלב
כז	אופני כתיבת תאריך	ביה"כ בדובלין	ג'תתלג
כח	אתרוגי אי, קלבריה, מורכבים	מו"ה יצחק הוטנר	ג'תתלד
כט	אגרת נוספת להנ"ל באותו ענין — י'	מוהרש"י זיין	
ל	אלול תשט"ז		
לד	ביקורי באה"ק — אין זה עדיין בידי	י"ט תשרי	ג'תתלה
לד	תורת הבעש"ט על כי תראה חמור גו'	כ"ה תשרי	ג'תתלו

לה	כל שנה שהיא רשה בתחלתה כו'	כ"ה תשרי	ג'תתלז
לו	חיוזק העבודה עם התלמידות	בנות חב"ד	ג'תתלח
לז	ביקור בסוכה נחרת בלב התל'	מו"ה יוסף פליינער	ג'תתלט
לח	זכרונות מליובאוויטש	מו"ה צבי הר"שפר	ג'תתמ
לט	עצות למח"ז ופניות	אדר"ח מ"ח	ג'תתמא
מ	רגל — אמונה וצדקה	אדר"ח מ"ח	ג'תתמב
מא	נאומו ביוהכ"פ וההשפעה במשך השנה	מוהרנ"ד רזנבלום	ג'תתמג
מב	שיעורי תורה בביהכ"נ	מו"ה יוחנן גורדון	ג'תתמד
מב	אם נשארו כתבים מאביו	א' מ"ח	ג'תתמה
מג	ניצול כשרונותיו בכרם החסידות	א' מ"ח	ג'תתמו
מד	נצחון במלחמת היצר	א' מ"ח	ג'תתמז
מה	תשרי חדש הכללי	ג' מ"ח	ג'תתמח
מו	מזמור לתודה — בחסידות	ג' מ"ח	ג'תתמט
מו	לא טוב היות האדם לבדו	ג' מ"ח	ג'תתנ
מז	תיקון ח"נ	ג' מ"ח	ג'תתנא
מח	פ"י הלשון: קבלת התורה בשמחה ובפני' התוועדות בר מצוה. טהרת האויר ע"י	מוהרז"צ וובר	ג'תתנב
מט	אותיות התורה	ג' מ"ח	ג'תתנג
מט	בעניני יר"ש א"צ לשמוע להאב	ד' מ"ח	ג'תתנד
נ	התפקיד העיקרי — הצלת הנוער	ד' מ"ח	ג'תתנה
נ	לכאור"א ניתנה עבודתו	ד' מ"ח	ג'תתנו
נא	ניצול כשרונותיו במוסדות חב"ד	מוהרא"ד ינובסקי	ג'תתנו
נב	ההשפעה על סביבתו	מוהרש"י פינדריק	ג'תתנה
נג	ללמוד מלעז"ז: התלהבות משמעת והתאחדות	ה' מ"ח	ג'תתנט
נד	תשרי — חודש הכללי	ה' מ"ח	ג'תתס
נה	ניצול ימי תשרי	מוהרא"ס יודאסין	ג'תתסא
נו	קורסים למורים. ימי עיון	מו"ה שלמה מטוסוב	ג'תתסב
נז	לא לעשות הגבלות בלימוד החסידות	מוהרא"מ זילברשטרום	ג'תתסג
נז	נחיצות בדיקת התפילין. מתוך בחירה	ח' מ"ח	ג'תתסד
נח	הקדמת נעשה לנשמע — גם בלימוד דא"ח	ח' מ"ח	ג'תתסה
נט	הפצת המעיינות חוצה — בסידור התוועדיות	ט' מ"ח	ג'תתסו
סא	שאור שבעיסה — לא בעיסת א"י	ט' מ"ח	ג'תתסז
סא	סתירות המדע כביכול והתורה	מוהרי"צ הבר	ג'תתסח
סג	תיקון טעות בסה"מ תש"ג	מו"ה בצלאל ווילישנסקי	ג'תתסט
סג	לפום גמלא שיחנא. אופני ההוכחה	י' מ"ח	ג'תתע
סד	תסיח דעתה ממח' השדים	י' מ"ח	ג'תתעא
סה	כשיעמוד בנסיון תתבטל מציאותו	י' מ"ח	ג'תתעב
סה	מניעת פירוד הלבבות — העלמת עין	י"א מ"ח	ג'תתעג
סו	סוכה בתוך הבית שהוסר גגו	מוהרי"א קרסיק	ג'תתעד

ז	ובחרת בחיים — לא ע"פ פקודות	ג'תתעה	י"ד מ"ח
ז	אין דעתי נוחה מהנהגת הפרישות	ג'תתעו	י"ד מ"ח
ח	ספרי שארית הפליטה עבור הספרי'	ג'תתעז	י"ד מ"ח
ט	כינוס ארצי	ג'תתעה	י"ד מ"ח
ע	רשימה ביבליוגרפית מס' חב"ד	ג'תתעט	י"ד מ"ח
עא	הפצת ס' קה"ת שבאה"ק	ג'תתפ	י"ד מ"ח
עב	לקבל משרת ההשגחה בישיבה	ג'תתפא	י"ד מ"ח
עג	ההמשכה מחדש תשרי לכל השנה	ג'תתפב	ט"ז מ"ח
עד	לימוד השפה האנגלית	ג'תתפג	ט"ז מ"ח
עה	פעולות חדש תשרי — החדש הכללי	ג'תתפד	ט"ז מ"ח
עה	תמיכת מרכז הישיבות תות"ל	ג'תתפה	ט"ז מ"ח
	לימוד בשקידה, התעסקות בחנוך וחזרת	ג'תתפו	ט"ז מ"ח
עז	דא"ח ע"י התל'		
עח	הוראה מבר מצוה של יצחק	ג'תתפז	ט"ז מ"ח
עט	מרת שולע שפרה קצנלנבויגן השתדלות חלב ישראל	ג'תתפח	י"ז מ"ח
פ	השתדלות ריבוי התלמידים	ג'תתפט	י"ח מ"ח
פ	ניצול תפקידו להפצת היהדות	ג'תתצ	י"ט מ"ח
פא	משרתו ברכנות — טובתו הפרטית	ג'תתצא	י"ט מ"ח
פב	פתיחת ביהכ"נ כל היום והלילה	ג'תתצב	י"ט מ"ח
	להבדיל בין האסור בידי החיצונים ובין	ג'תתצג	כ"א מ"ח
פג	כו'		
פד	התעסקות עם תל' בכשרונות פשוטים	ג'תתצד	כ"ב מ"ח
	שינוי קל בחנוך מביא שינוי מקצה אל	ג'תתצה	כ"ב מ"ח
פה	הקצה		
פו	נוקב מרגליות אינו יוצא י"ח באפיית לחם	ג'תתצו	כ"ג מ"ח
	כהנים קפדניים — בנוגע לעצמו. שלום	ג'תתצז	כ"ג מ"ח
פז	בית		
פח	תשובה שייך בכ"א	ג'תתצח	כ"ד מ"ח
פט	מניעת מרה שחורה	ג'תתצט	כ"ד מ"ח
פט	בכל חני', גם ליום א', הקימו המשכן	ג'תתק	כ"ה מ"ח
צ	עשרת הדברות בל' יחיד	ג'תתקא	כ"ה מ"ח
צא	בדיקת המזוזות. צדקה	ג'תתקב	כ"ה מ"ח
צא	מוסגי' ר"פ מהמאמר שבדעתי לחזור	ג'תתקג	כ"ז מ"ח
צב	דרכו חזרה לאה"ק מהביקור אצל כאד"ש	ג'תתקד	כ"ז מ"ח
צג	הוראות בעבודתו	ג'תתקה	כ"ח מ"ח
צד	הוראות בעבודתם	ג'תתקו	כ"ט מ"ח
צה	ניצול י"ט כסלו להפצת המעיינות חוצה	ג'תתקז	כ"ט מ"ח
צו	המגרש שנותנת חברת תדח"ץ	ג'תתקח	כ"ט מ"ח
	בכו מההתוועדות ומפ"ש שמסרו	ג'תתקט	כ"ט מ"ח
צז	האורחים		
צח	מסיבת חנוכה	ג'תתקי	כ"ט מ"ח
צט	דירה בסמיכות למקום עבודתו	ג'תתקיא	כ"ט מ"ח
	מוהרצ"ה חטריק		
	אגונ"ח, תל-אביב		
	מוהר"ח גליצנשטיין		
	מוהר"ח ווילימובסקי		
	מו"ה ניסן הורביץ		
	צא"ח תל אביב		
	כללי		
	מר מיכל יהושע שולזינגר		
	מרת שולע שפרה קצנלנבויגן		
	הא' שלום לייב לרמן		
	מו"ה צבי שוסטרמן		
	מוהרש"ז גורארי'		
	מו"ה אפרים וולף		
	מוהרמ"ז גרינגלס		
	הנהלת כפר-חב"ד		
	מוהר"ח גליצנשטיין		
	קרסיק, אלטהויז, גורארי'		
	מוהרר"נ הכהן		
	מוהרר"ד גורביץ		
	מו"ה אורי בן-שחר		

ק	להקדיש בכי"ו זמן לחנוך בניו	ג'תתקיב	כ"ט מ"ח
קא	נתינת צדקה בכי"ו	ג'תתקיג	אדר"ח כסלו
קב	כמים הפנים כו'	ג'תתקיד	אדר"ח כסלו
קב	לימוד לפני הנשים	ג'תתקטו	אדר"ח כסלו מר א. פרידריך
קג	בי"ט אהלי"י בלוד	ג'תתקטז	אדר"ח כסלו מוהרש"מ קפלן
קד	סדר הלימוד. השפעה על הזולת	ג'תתקיז	אדר"ח כסלו
	עניני רפואה שידע אדהא"מ מאדם	ג'תתקיח	א' כסלו מו"ה ארי' לוין
קה	העליון		
קו	בניית חדר אוכל בבית"ס למלאכה בכפ"ח	ג'תתקיט	ב' כסלו מוהרש"ז שזר
קח	ספרים עבור הספרים	ג'תתקכ	ב' כסלו מוהרע"ז סלונים
קט	הולדת בנים מצוה — צ"ל בטחון	ג'תתקכא	ב' כסלו
	הערות למכילתא ע"פ קו המדה והר	ג'תתקכב	ב' כסלו מוהרא"ז גרבוז
קי	אפרים		
	בימי תשרי משיב רק על שאלות דחופות	ג'תתקכג	ב' כסלו
קיב	ביותר		
קיב	לא להכנס בשקו"ט עם היצר	ג'תתקכד	ג' כסלו
	האומר אין לנו להשען כו' — מקללות	ג'תתקכה	ג' כסלו
קיג	עקבתא דמשיחא		
קיד	הכנות ל' י"ט כסלו ונר ה'	ג'תתקכו	ג' כסלו הנהלת תות"ל, לוד
קטו	בהכ"נ ות"ת במחוזות החדשים בשיקגו	ג'תתקכז	ה' כסלו מו"ה יוסף פליינער
קטז	הערות לס' התורה והעולם	ג'תתקכח	ה' כסלו מו"ה ניסן טלושקין
קיח	ניצול החומר באידיש לנשי ובנות חב"ד	ג'תתקכט	ו' כסלו
קיח	ניצול השד"רים לשיקגו	ג'תתקל	ו' כסלו מוהרש"ז העכט
קיט	חוב' מחנים. ימי העיון	ג'תתקלא	ו' כסלו מוהרימ"ל זלמנוב
קכ	בניית מקוה	ג'תתקלב	ז' כסלו
קכא	עשיית תנאים. המקוה באגאדיר	ג'תתקלג	ז' כסלו מו"ה מיכאל ליפסקר
קכב	הפצת נר מצוה ותורה אור	ג'תתקלד	ז' כסלו מוהרי"א נפרסטק
קכג	חנוך הנוער בזמנינו	ג'תתקלה	ז' כסלו מוהרא"א שאולזון
קכה	הצלחה בעניני הישיבה	ג'תתקלו	ח' כסלו מוהרי"ז פויזנר
קכו	הפ"ש ע"י הרי"י רסקין	ג'תתקלז	ח' כסלו מוהרי"ל סלונים
קכז	תמיכת המוסדות בפריז	ג'תתקלח	ח' כסלו מו"ה מרדכי מילר
קכח	פנ"י כוונת הביקור להשפיע בעניני יהדות	ג'תתקלט	ח' כסלו
קכט	הפצת המעיינות	ג'תתקמ	ט' כסלו
קל	עניני שידוכים	ג'תתקמא	ט' כסלו
קל	הדפסת המאמר מזמור שיר	ג'תתקמב	ט' כסלו מו"ה שמרי' פעקטאר
קלא	בראות גשמית ורוחנית	ג'תתקמג	ט' כסלו
קלב	כנ"ל — ג'תתקכא	ג'תתקמד	ט' כסלו
קלג	כלי לברכה — תומ"צ	ג'תתקמה	י"ד כסלו
קלד	תספורת. הפצת המעיינות	ג'תתקמו	י"ד כסלו מוהרש"א שאולזון
קלה	שיעורי תורה בביהכ"נ ועם הנשים	ג'תתקמז	י"ד כסלו מו"ה יוחנן גורדון
קלו	ב' פ' במים רבים	ג'תתקמח	י"ד כסלו מוהרא"א יאלעס
קלח	עידוד בעבודתן	ג'תתקמט	י"ב כסלו אגונ"ח, צרפת

קלט	חדש הנסים	מוהרא"י חן	ג'תתקנ	י"ב כסלו
קמ	פעולות חדש כסלו	הנהלת צא"ח, ת"א	ג'תתקנא	י"ב כסלו
קמא	ילמוד בישיבה עוד שנה בלי חשבונות		ג'תתקנב	י"ב כסלו
קמב	הנהלת המוסד אפשרית ע"י אנ"ש	עסקני אהלי"י מלבורן	ג'תתקנג	י"ב כסלו
קמג	במדינתם		ג'תתקנד	י"ג כסלו
קמד	הביקור במוסדות ומושבות אנ"ש ומסירת פ"ש	מו"ה אפרים וולף	ג'תתקנה	י"ג כסלו
קמה	נ"ח על פתח ביתו מבחוץ	מו"ה דוד לאופער	ג'תתקנו	י"ד כסלו
קמו	העבודה באהלי"י במלבורן	הא' אהרן סרברנסקי	ג'תתקנז	י"ד כסלו
קמז	פדה בשלום ע"י כי ברבים		ג'תתקנח	י"ד כסלו
קמח	דברים בטלים. הפצת המעיינות חוצה	מו"ה מאיר גורקאו	ג'תתקנט	י"ד כסלו
קמט	תרגום השיחות לצרפתית וגרמנית	מו"ה שלמה עהרמאן	ג'תתקס	י"ד כסלו
קמט	י"ט כסלו	מוהרש"ז רובין	ג'תתקסא	י"ד כסלו
קנ	פעולת היותו בישיבת תו"ת		ג'תתקסב	ט"ו כסלו
קנ	חג הסמיכה תות"ל מונטריאל לנטוע בלב התל' — נרות להאיר		ג'תתקסג	ט"ו כסלו
קנב	חשבונות — מתחבולות היצר		ג'תתקסה	ט"ו כסלו
קנב	הכנסת ס"ת		ג'תתקסז	ט"ו כסלו
קנג	תמיכת בנם מהישיבה		ג'תתקסו	ט"ז כסלו
קנד	הגשת ניירות דרישה ליהודי רוסיה	הנהלת אגו"ח באה"ק	ג'תתקסז	ט"ז כסלו
קנה	נתינת תודה לה' בשמחה		ג'תתקסח	ט"ז כסלו
קנו	תפלה באריכות בשבת ובימי חול	מו"ה יצחק דובאו	ג'תתקסט	כ' כסלו
קנט	מליחת בשר קפוא	מו"ה מרדכי פרלוב	ג'תתקע	כ"א כסלו
קס	תנאי ביאתו ללמוד בישיבה כאן		ג'תתקעא	כ"א כסלו
קסא	רשימת ס' חב"ד	מוהרא"ח גליצנשטיין	ג'תתקעב	כ"ב כסלו
קסב	מנהגי כניסה לבית חדש		ג'תתקעג	כ"ב כסלו
קסג	עבודתו ביוניאן אוו ארטאדאקס קאנג'	מוהרא"ד העכט	ג'תתקעד	כ"ב כסלו
קסד	סדר לימוד דא"ח		ג'תתקעה	כ"ב כסלו
קסה	המשכת החיות ע"י ע"ש גם בא"י. סדרה	מוהרא"א יאלעס	ג'תתקעז	כ"ג כסלו
קסז	שאין בה הפסק		ג'תתקעח	כ"ג כסלו
קסז	שיטת אדה"ז בבה"ש	מו"ה דוד שפירא	ג'תתקעט	כ"ד כסלו
קסח	נ"ח — מבחוץ, מוסיף והולך		ג'תתקפ	כ"ז כסלו
קסט	בניית מקוה		ג'תתקפא	כ"ז כסלו
קע	מסרו לי הידיעה בעת ההתוועדות		ג'תתקפב	כ"ז כסלו
קע	השגת גבול בקניית בית. בר מצוה		ג'תתקפג	כ"ז כסלו
קעא	בביהכ"נ		ג'תתקפד	כ"ז כסלו
קעב	קבלת עול		ג'תתקפה	כ"ז כסלו
קעג	השפעה במושב זקנים		ג'תתקפו	כ"ז כסלו
קעג	חשש בשידוך מבריות האם		ג'תתקפז	כ"ח כסלו
קעד	לכתוב מכתבי בשריט			
קעה	ספרים לספר"י	מו"ה דוד הלמן		
קעו	איך למנוע מקרה לילה			
קעו	פעולת חדש כסלו	מוהרימ"ל זלמנוב		

ריא	הדפסת ס' התורה והמצוה	מוהרב"צ זקס	י"א טבת	ד'כד
ריב	חזרת דא"ח	מוהרא"ד ינובסקי	י"א טבת	ד'כה
ריג	עבודתו בביהכ"נ	מוהרא"ד העכט	י"ב טבת	ד'כו
	להמשיך ההתעוררות מהתועודות י"ט	מוהרש"ז קצנלבויגן	י"ב טבת	ד'כז
ריד	כסלו			
רטו	לידת בת	מוהרש"מ קלמנסון	י"ב טבת	ד'כח
רטז	התכלית — הבפועל	מוהרב"צ שמטוב	י"ג טבת	ד'כט
ריז	הפצת המעיינות חוצה		י"ג טבת	ד'ל
ריז	בריא הוא וימלא הוראות הרופאים		י"ג טבת	ד'לא
ריח	שימוש במוך		י"ד טבת	ד'לב
ריח	כל דפשיט מעלי טפי		ט"ו טבת	ד'לג
ריט	מקוה. סאלק וואקסין	מו"ה צבי שוסטרמן	ט"ו טבת	ד'לד
רכ	גם בלימוד א"ב צ"ל ניכר שהמלמד חסיד	מו"ה יונה איידלקופ	ט"ו טבת	ד'לה
רכא	הס' אוצר הפוסקים	מוהר"ר יצחק וויינשטיין	י"ז טבת	ד'לו
רכב	העברת הישיבה מלוד לכפ"ח	קרטיק, אלטהוויז, גורארי	י"ז טבת	ד'לז
	הבני', הרכבת, חותמת והתועודות י"ט	הנהלת כפר-חב"ד	י"ז טבת	ד'לח
רכג	כסלו			
רכד	הישיבה בראש"צ	מוהרח"ש ברוק	י"ח טבת	ד'לט
רכה	הסדרים בישיבת אחי תמימים ברונקס	מוהרמ"ד אלטיין	י"ח טבת	ד'מ
רכה	העברת יין הבדלה על העינים		י"ח טבת	ד'מא
	להמנע מנסיון. קידוש בשעה שביעית.		י"ח טבת	ד'מב
רכו	ניטל			
רכז	הנהגת דרך חב"ד		י"ט טבת	ד'מג
רכח	הזמנה לבר מצוה. להמנע מכתב אשורי	מוהרש"ר ווייס	כ"א טבת	ד'מד
רכט	התועודות י"ט כסלו	מוהריזמלי"ח סגל	כ"א טבת	ד'מה
רכט	הס' מראה יעקב והיחס לחסידות	מו"ה אליעזר ניסנבוים	כ"א טבת	ד'מו
רל	לימוד החסידות		כ"א טבת	ד'מז
רלא	הפ"י בתהלים פ' קז	מוהרש"א גרינברג	כ"א טבת	ד'מח
רלב	שמחה ותודה לה'		כ"ד טבת	ד'מט
רלג	קרא לשמש — לשמש		כ"ד טבת	ד'נ
	תולדות החסידות. נוסח אדה"ז. שעורי		כ"ה טבת	ד'נא
רלג	תורה			
רלה	שד"ר צ"ל בהתנשאות ובקירוב		כ"ה טבת	ד'נב
רלו	בחירת תל' לביה"ס למלאכה		כ"ה טבת	ד'נג
רלז	בניית המטבח בביה"ס למלאכה	מו"ה פנחס אלטהוויז	כ"ה טבת	ד'נד
רלח	משמעת התל'. הפרשי כשרון	מוהריש"ז טרברנסקי	כ"ה טבת	ד'נה
רמ	שרש המל' ממל' דא"ס שהיא מל' דא"ק	מוהרא"א יאלעס	כ"ה טבת	ד'נו
רמא	לימוד דא"ח. גידול הזקן		כ"ה טבת	ד'נז
רמב	בזכות נשים צדקניות כ'	ליידס אוקוילרי תות"ל	כ"ז טבת	ד'נח
רמג	רפואה גשמית ורוחנית		כ"ז טבת	ד'נט
	לימוד דא"ח בתערובת בנים ובנות — לא		כ"ז טבת	ד'ס
רמד	נראה			

ד'סא	כ"ז טבת	מז"ה משה ימיני	נסיעה מאה"ק ללמוד בתו"ת במונטריאל	רמד
ד'סב	כ"ז טבת		אין לך קץ מגולה ממזל'ל שתלוי	רמה
ד'סג	כ"ז טבת		בתשובה	רמו
ד'סד	כ"ז טבת	מז"ה שלמה מטוסוב	ההנהגה עם התל' שהשפעתם אינה טובה	רמז
			ידיעות מהמוסדות עבור קובץ	רמז
			ליובאוויטש	רמז
ד'סה	כ"ח טבת		שינוי קל בחנוך משנה כל ימי חייהם	רמז
ד'סו	כ"ח טבת		הדרכה בעבודת ה'	רמח
ד'סז	כ"ח טבת	מוהר"ד גורביץ	בנין החדש לבי"ר בצרפת	רמט
ד'סח	כ"ח טבת	מז"ה שלמה אדרעי	התעסקותו בחנוך הכשר	רנ
ד'סט	כ"ח טבת	מז"ה אורי בן-שחר	הוראות בעבודתו ברשת אהלי"י	רנא
ד'ע	כ"ח טבת	מז"ה יהודא הולר	התעסקותו בחנוך הכשר	רנב
ד'עא	כ"ח טבת	מוהר"א פליסקין	התוועדות י"ט כסלו. הפצת המעיינות	רנג
ד'עב	כ"ח טבת		לשון נקי' רק כשאינו נוגע להלכה	רנד
			למעשה	רנד
ד'עג	כ"ח טבת	מז"ה דוד חנזין	כנס תל' הרשת ב' שבט	רנה
ד'עד	כ"ט טבת	מוהרש"א סניעג	רושם התוועדות י"ט כסלו	רנה
ד'עה	כ"ט טבת	מז"ה יואל שפירא	מזמור ליום הששי מתאים לזמנינו	רנו
ד'עו	כ"ט טבת	מוהרר"ג הכהן	החלפת ספרים	רנו
ד'עז	כ"ט טבת	מוהר"ד סלונים	אופן חזרת דא"ח	רנח
ד'עח	ב' שבט	מוהר"ט אבלסקי	כנס תל' הרשת ב' שבט	רנט
ד'עט	ב' שבט		הפצת המעיינות חוצה	רנט
ד'פ	ב' שבט	מוהר"י גורקאוו	חזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם	רס
ד'פא	ב' שבט	מ' מערי ווילנסקי	אופני תמיכת הישיבות	רסא
ד'פב	ב' שבט	מוהרא"ח גליצנשטיין	מנהגי יום הולדת	רסב
ד'פג	ב' שבט	מז"ה ניסן נמנוב	רגש התקשרות התל' לישיבה	רסג
ד'פד	ב' שבט		התקשרות	רסד
ד'פה	ב' שבט	מז"ה ברוך ליטווין	המשפט בעניני ביהכ"ג	רסה
ד'פו	ב' שבט		עניני חנוך. פחד מברקים ורעמים. כרם	רסו
			חב"ד	רסו
ד'פז	ב' שבט	מוהר"צ ובר	נחש — מה מקומו בג"ע	רסח
ד'פח	ג' שבט	מז"ה מאיר גורקאוו	דברים בטלים כשאינו מביא למעשה	רסח
ד'פט	ד' שבט	מז"ה דוד ליבמן	הכנות לנסיעה לאה"ק	רסט
ד'צ	ד' שבט		לא להיות כפוי טובה לה' ולהיות בשמחה	ער
ד'צא	ה' שבט	מוהרש"ז רובין	מספר י"ט — י"ט כסלו	ערב
ד'צב	ה' שבט	מז"ה אברהם פריז	חלוקת דמי חנוכה. לתל'	ערב
ד'צג	ה' שבט	מז"ה מרדכי פרלוב	אסיפה באיטלי. אתרוגי קלברי'	רעג
ד'צד	ו' שבט	מז"ה יצחק דובאוו	עליית הניצוצות וזיכוכם בגיהנם. אריכות	רעג
			התפלה	רעג
ד'צה	ו' שבט	הנהלת תות"ל, לוד	העברת הישיבה לכפ"ח	רעד
ד'צו	ו' שבט	ביה"ס למלאכה כפ"ח	הגדלת מס' התל'. לימודי חול	רעה
ד'צז	ו' שבט		יגעת ומצאת תאמין	רעז

מ פ ת ח

27

רעח	להוציא יקר מזולל	הא' ברוך שלום כהן	ז' שבת	ד'צח
רעח	קבלת עול		ז' שבת	ד'צט
רעט	התפתחות הישיבה במלבורן	מוהרמ"ז פייגלין	ז' שבת	ד'ק
רפ	הפצת המעיינות	מוהרש"ז לויטין	ז' שבת	ד'קא
רפא	לא להתפעל מקשיים בקיום תומ"צ		ט' שבת	ד'קב
רפב	מדת ההתפעלות		ט' שבת	ד'קג
רפג	השפעה על הסביבה		ט' שבת	ד'קד
רפד	אופני הרחבתו	ועד כפר חב"ד	ט' שבת	ד'קה
רפה	שיעורי תניא עם מורי הרשת	מו"ה דוד חנונין	י"א שבת	ד'קו
רפו	עין יפה. אהבת ישראל		י"א שבת	ד'קז
רפז	לה"ר על עצמו. עצבות ומרירות		י"ב שבת	ד'קח
רפח	מגיל ג' מלמדים גם בכתב	מוהריב"צ יורקאוויטש	י"ב שבת	ד'קט
רפט	נוסח אדה"ז באמירת כתר	מוהרא"ס נעמצאוו	י"ג שבת	ד'קי
רצ	חנוך שי"ך מהקצה אל הקצה		י"ג שבת	ד'קיא
רצא	נאומו בהתוועדות " שבת	מוהרי"ל שטרן	י"ד שבת	ד'קיב
רצב	החלטת הכנס	מו"ה רפאל ווילשנסקי	י"ד שבת	ד'קיג
רצב	השתתפות בהתוועדיות		י"ד שבת	ד'קיד
	זמן תפלה. מס"נ דאחד ודברוך שם. די'	מו"ה יצחק הוטנר	ט"ז שבת	ד'קטו
רצג	הרוגי מל'			
רצה	הפצת המעיינות		י"ז שבת	ד'קטז
רצו	המשפט בעניי ביהכ"נ	מו"ה ברוך ליטווין	י"ז שבת	ד'קז
רצח	אחריות הנבחרים	הנהלת צא"ח, ירושת"ו	י"ז שבת	ד'קיח
רצח	כ"א ינדב מזמנו בכי' לעסקנות חב"ד	הנ"ל	י"ז שבת	ד'קיט
רצט	לקרב הבריות לתורה	מו"ה חיים צימנט	י"ח שבת	ד'קכ
ש	כ"א שלוח נשיאנו להפיץ תורתם	מו"ה סעד' ליברוב	י"ח שבת	ד'קכא
שא	שלום בית		י"ט שבת	ד'קכב
	העברת הישיבה לכפ"ח. ביי"ס לדפוס.	ישיבה וביה"ס למלאכה	י"ט שבת	ד'קכג
שב	כולל			
שג	לימוד הנגלה. כולל	מוהרש"ח קסלמן	י"ט שבת	ד'קכד
דש	גמ"ח בגשמיות וברוחניות	גמ"ח שומרי שבת	כ' שבת	ד'קכה
	הפצת היהדות והלימוד בישיבה. אמונה	הא' שלמה שטנצל	כ"א שבת	ד'קכו
שה	וחקירה			
שז	יגעת ומצאת		כ"א שבת	ד'קכז
שח	המקבל עול תורה מעבירין ממנו עול ד"א		כ"א שבת	ד'קכח
שח	לא להוסיף על מספר הקרואים	מוהרש"ב אלטהויז	כ"א שבת	ד'קכט
שט	הצלחה בלימוד		כ"א שבת	ד'קל
	תגיגת בית שרה		כ"ד שבת	ד'קלא
שי	חלק הנשים בבניית המקדש ולא בעגל			
שיא	חבילות וניירות ליהודי רוסיה	הנהלת אגו"ח, באה"ק	כ"ה שבת	ד'קלב
שיב	התוועדות י"ט כסלו	ביהכ"נ ברמת יצחק	כ"ז שבת	ד'קלג
	לסגל לעצמו סדר החיים של חסידות	מר אליעזר שטיינמן	כ"ז שבת	ד'קלד
שיג	המבואר בספרי			

שטו	אהבת חנם	כ"ז שבט	ד'קלה
שטז	לא להבהיל עצמו מהבריות	ז"ך שבט	ד'קלו
שטז	יגעת ומצאת. תיקון ח"נ	כ"ח שבט	ד'קלז
שיז	הוראות בעבודתם	כ"ח שבט	ד'קלח
שיט	בריהא בכל רגע אע"פ ששבת וינפש	כ"ח שבט	ד'קלט
שכ	החלטות אינן באות לפועל	כ"ח שבט	ד'קמ
שכ	החדרת יר"ש בתל'	כ"ח שבט	ד'קמא
שכא	החסידות מוסיפה חיות	כ"ח שבט	ד'קמב
	בקשעה"מ — למנצח בבוא ביום שא"א	אדר"ח אדר	ד'קמג
שכב	תחנון		
שכג	קבלת עול אצל תל' ישיבה. מח"ז	א' אדר	ד'קמד
	הנהלת כפר חב"ד	ב' אדר	ד'קמה
שכד	סידור כינוס לבנות בביהכ"נ		
שכה	בענין הג"ל	מוהרש"ז גרליק	ד'קמו
שכז	תמיכת קרן הצלה	מוהר"א סמאל	ד'קמז
שכח	כנ"ל — ד'קלא	אגוני"ח, טאראנטא	ד'קמח
	תרופות מטיקורטן והידרו קארטיזאן.	ג' אדר	ד'קמט
שכט	חזרת דא"ח		
של	שינוי לבוש	ג' אדר	ד'קנ
שלא	תמיכת הישיבה בלוד	ז' אדר	ד'קנא
שלב	מניעת תעניות	ז' אדר	ד'קנא*
שלג	השפעה על הסביבה	ז' אדר	ד'קנא**
שלד	לאתבא צדיקא בתיובתא. הזכרת ש"ש	ז' אדר	ד'קנב
שלה	לבושים. לימוד בחברותא	ז' אדר	ד'קנב*
שלו	הופעת הבטאון והקובץ	ח' אדר	ד'קנב**
שלו	זריזות ותקיפות הדעת	ח' אדר	ד'קנג
שלוז	ההסתדרות בארה"ב	ח' אדר	ד'קנג*
שלח	ונהפוך — המנגדים לחסידים	ט' אדר	ד'קנד
שלח	מוצא ה' פנים. הגאולה ע"י התשובה	ט' אדר	ד'קנד*
	מעין מטהר בוחלין דוקא. נדה איסור או	מוהרש"י זיין	ד'קנה
שמ	טומאה		
	מקורות לימוד התורה לנשים. הנוסח	מוהרש"ד מרגלית	ד'קנו
שמא	בכל אברי'		
שמג	הוראות בעבודתו ברשת	מו"ה דוד חנוין	ד'קנז
שדמ	אסיפת רבנים. ביקורים בישובים	מוהרא"ס יודאסין	ד'קנח
שמה	השפעה על הסביבה		ד'קנט
שמה	חזרת דא"ח	הנהלת צא"ח, מאנטרעאל	ד'קס
שמו	השפעה על הסביבה	מוהרנ"י פארמעט	ד'קסא
	השיתוף בארגונים שבהם גם הרפורמים		ד'קסב
שמז	והקונסרבטיסים		
שמח	התעסקותו בחנוך		ד'קסב*
שמט	הדפסת ס' אביו. להמשיך בכיוון זה	מר יעקב יהושע	ד'קסג

ד'קסד	ט"ז אדר	מוהרש"ז שזר	קירוב ונתינת מקום לצעירים	שנ
ד'קסה	י"ז אדר	מוהרד"מ שולמן	פרצה אש כו'	שנ
ד'קסה	י"ז אדר	מו"ה מאיר אבצן	להודיע ע"ד ההוצאות שהיו לו	שנא
ד'קסו	ח"י אדר	מוהרמ"ז גרינגלאס	ללמוד מאמרי חה"פ קודם הפסח	שנב
ד'קסז	ח"י אדר		הפצת המעיינות	שנב
ד'קסח	ח"י אדר		שס"ה ל"ת ורמ"ח מ"ע מועילים לבריאות	
ד'קסט	ח"י אדר		הגוף	שנג
ד'קע	י"ט אדר	מו"ה דובער לוין	חשבון נפש רק לפעמים	שנד
ד'קעא	י"ט אדר	מו"ה יצחק טולידנו	קריאת שם שייך להורים	שנה
ד'קעב	י"ט אדר		קביעת שיעור חסידות בביהכ"נ	שנו
ד'קעג	י"ט אדר		בריאות גשמית ורוחנית	שנו
ד'קעד	כ"א אדר	מוהרח"א הבר	עסק צ"צ סגולה לבריאות	שנח
ד'קעה	כ"א אדר		המכתב ללומדי השיעור	שנט
ד'קעו	כ"א אדר	מוהרא"א יאלעס	זכות השתתפותם בשיעורי תניא	שנט
			פי' שרש ומקור. בני הכפרים בקרה"ת	
			דשבת	שס
ד'קעז	כ"ב אדר	מוהרש"י פינדריק	חלוקת מצה שמורה	שסב
ד'קעח	כ"ב אדר		כשעובדים במוסדות חב"ד עושים טובה	
			לעצמם	שסב
ד'קעט	כ"ד אדר	מוהרש"מ ליברוב	הפצת המעיינות. הכרח לימוד דא"ח	שסד
ד'קפ	כ"ה אדר	מוהרח"ה אזימוב	שד"ר. חלוקת מצה שמורה	שסה
ד'קפא	כ"ה אדר	אגוני"ח, מאנטרעאל	עידוד בעבודתן	שסה
ד'קפב	כ"ה אדר	מגבית תות"ל מאנטרעאל	הישיבה פועלת יציאת מצרים וגבולים	שסו
ד'קפג	כ"ו אדר	מו"ה אהרן כץ	חלוקת מצה שמורה	שסח
ד'קפד	כ"ו אדר	מרת שרה שוחאט	חגיגת אגוני"ח טורונטו	שסט
ד'קפה	כ"ו אדר	מוהרי"י גורקאוו	חלוקת מצה. חזקה לתעמולה כו'	שע
ד'קפו	כ"ט אדר	מוהרמ"י גוטמן	הדפסת ס' חב"ד וס' שו"ת	שעא
ד'קפז	כ"ט אדר	מוהרי"ל הורביץ	הפצת המעיינות	שעב
ד'קפח	כ"ט אדר	מוהרא"ח גליצנשטיין	הדפסת בית רבי	שעב
ד'קפט	כ"ט אדר		מתוך שמחה יתעסקו בסביבתם	שעג
ד'קצ	א' ניסן		כרמי שלי לא נטרתי	שעד
ד'קצא	א' ניסן	הנהלת אגוני"ח באה"ק	מצה שמורה לכמה אנשים	שעד
ד'קצב	א' ניסן		בכל סכסוך כ"א אשם קצת	שעה
ד'קצג	א' ניסן	מ' מערי ווילנסקי	פרסים לתל'. לאחרונה נהגו בפרסי	
			ספרים	שעו
ד'קצד	א' ניסן	מוהרמ"צ נרי'	שיעורי תניא	שעז
ד'קצה	א' ניסן	מו"ה אליעזר קרסיק	אופן החנוך בביה"ס לחקלאות	שעה
ד'קצו	א' ניסן		להחליף התעניות בעינוי נה"ב	שעט
ד'קצז	ב' ניסן	כללי	פסח קשור לחנוך. להפגש לפני ובתוך	
			חה"פ עם התל'	שפ
ד'קצח	ג' ניסן		טלית ע"ג הראש	שפג
ד'קצט	ג' ניסן	מו"ה שמואל בביוף	התוועדות י"ט כסלו בכפ"ח	שפד

ד'ר	ו' ניסן	שידוכים. הפצת המעיינות	שפה
ד'רא	ו' ניסן	מוהרי"ד גורביץ	ההעלמות נתמעטו. ההנהגה עם התלמידות
ד'רב	ו' ניסן	מר אלי אדרעי	שפו
ד'רג	ו' ניסן		שפז
			שפח
ד'רד	ז' ניסן	מו"ה מרדכי גיפטר	שצ
ד'רה	ז' ניסן		שצא
ד'רו	ז' ניסן		שצב
ד'רז	ז' ניסן		שצג
ד'רח	ז' ניסן		שצד
ד'רט	ח' ניסן	מוהר"א כץ	שצד
ד'רי	ט' ניסן		שצז
ד'ריא	ט' ניסן		שצח
ד'ריב	ט' ניסן		שצח
ד'ריג	ט' ניסן		ת
ד'ריד	ט' ניסן	מו"ה משה שיעוויטש	ת
ד'רטו	ט' ניסן	מו"ה אורי בן-שחר	תא
ד'רטז	ט' ניסן		תב
ד'ריז	ט' ניסן		תג
ד'ריח	ט' ניסן		תד
ד'ריט	ט' ניסן	מו"ה יהושע שפעטמאן	תה
ד'רכ	י"ד ניסן	מוהרש"ש רובין-הלברשטם	תו
ד'רכא	י"ד ניסן		תז
ד'רכב	י"ד ניסן	מר יצחק קורן	תח
ד'רכג	י"ד ניסן	מוהרש"י זוין	תי
ד'רכד	י"א ניסן	ליידיס אקזילערי	תיא
ד'רכה	י"א ניסן		תיב
ד'רכו	י"א ניסן	מר יצחק בן-צבי	תיב
ד'רכז	י"ג ניסן	מוהרי"י ווייס	תטו
ד'רכח	י"ג ניסן		תטז
ד'רכט	ערה"מ	מוהרי"י ריבלין	תז
ד'רל	י"א ניסן	מוהרי"י הלפרין	תיח
ד'רלא	י"ז ניסן	מוהרמ"ז גרינגלאס	תיט
ד'רלב	י"ז ניסן		תיט
ד'רלג	י"ז ניסן	מו"ה חיים זריצקי	תכ
ד'רלד	י"ז ניסן		תכא
ד'רלה	י"ח ניסן	מו"ה מאיר קפלן	תכב
ד'רלו	י"ח ניסן		תכב
ד'רלז	י"ח ניסן		תכג
			תכג

דירלח	כ' ניסן	מוהרא"ס יודאסין	הפצת היהדות במסגרת חב"ד	תכה
דירלט	כ' ניסן		קירוב הזולת וחנוך בניו	תכו
דירמ	כ"ג ניסן		תורת ה' ותורתו	תכז
דירמא	כ"ג ניסן	מוהרע"ז סלונים	ספרים עבור הספרי'	תכח
דירמב	כ"ג ניסן		בענין הנ"ל	תכט
דירמג	כ"ג ניסן	מו"ה ניסן נמנוב	מ'דארף נאר פוצן די קנעפלאך	תל
דירמד	כ"ג ניסן		חשבון הנפש — רק כשאינו מפריע	
			הבפועל	תלא
דירמה	כ"ד ניסן	מוהרמ"ג שפלט	מקום סידור הקדושין ושמחת הנשואים	תלב
דירמו	כ"ד ניסן	מו"ה ברוך פריז	נקוד זכר עמלק. הנחת תיק תש"י על	
			התפילין	תלכ
דירמז	כ"ד ניסן		היסח דעת מתיקון ח"נ	תלג
דירמח	כ"ד ניסן	מו"ה מאיר אבצן	קריאת שם ע"ש אביו שנאבד במלחמה	תלד
דירמט	כ"ד ניסן		לגלות כחותיו הנעלמים	תלה
דירנ	כ"ד ניסן		כרמי שלי לא נטרתי	תלה
דירנא	כ"ד ניסן	מו"ה יעקב לנדא	היכר ציר במזוזה	תלו
דירנב	כ"ז ניסן	מוהרא"ח גליצנשטיין	ס' קה"ת. בטאון חב"ד	תלז
דירנג	כ"ז ניסן		התעסקות בישיבה לא מפריעה לבריאות	תלז
דירנד	כ"ז ניסן		חיכוכים עם אב של תל'	תלט
דירנה	כ"ז ניסן	מו"ה דוד בראוומאן	פעולותיו עם נשי ובנות חב"ד	תמ
דירנו	כ"ז ניסן	מוהרי"ד גורביץ	העתקת ב"ר בצרפת למקום החדש	תמא
דירנז	כ"ז ניסן		שיעורי תורה. חלוקת מצה	תמא
דירנח	כ"ז ניסן		חינוך הבנות	תמב
דירנט	כ"ז ניסן		בתם ניצורה משנתה בלילות	תמג
דירס	כ"ז ניסן	מו"ה פרץ מוצקין	התוועדויות	תמד
דירסא	כ"ח ניסן	מו"ה נפתלי ראטה	הדרכת ילדים	תמה
דירסב	כ"ח ניסן	מו"ה מרדכי פרלוב	נטיעת אתרוגי קלבר' בא"י	תמו
דירסג	כ"ח ניסן	הנהלת צא"ח, תל-אביב	ניצול ימי הפסח ול"ג בעומר	תמז
דירסד	כ"ח ניסן	הנהלת צא"ח, ירושת"ו	כנ"ל	תמז
דירסה	כ"ח ניסן		שינה צ"ל בלילה	תמח
דירסו	כ"ט ניסן	מוהרי"ז סגל	השפעת יראת ה' בישיבתו	תמט
דירסז	כ"ט ניסן	מוהרא"מ זילברשטרום	קירוב הורי תל' הרשת	תנ
דירסח	כ"ט ניסן		לימוד דא"ח המביאה שמחה	תנא
דירסט	כ"ט ניסן	מוהריש"ז סרברנסקי	מיעוט זמן המוקדש ללימודי קדש	תנב
דירער	כ"ט ניסן	הא' אהרן סרברנסקי	ניצול ימי ל"ג בעומר	תנד
דירעא	כ"ט ניסן	הנהלת כפר-חב"ד	בניית המקוה. חגיגת פורים	תנה
דירערב	כ"ט ניסן	מו"ה אליעזר קרסיק	קביעת שיעורי תורה	תנו

אגרות קודש

אדמו"ר שליט"א

— כרך שנים עשר —

ג'תתז

בי"ה, ימי הסליחות, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ מו"ה ברוך ש"י

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ה אלול עם המוסגר בו.

א) במגלה — מנהגנו ע"פ הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר לנענע ב"פ, בעת אמירת [האגרת] הזאת, ואגרת הפורים הזאת השנית, (ובהיום יום נשמטה תיבת הזאת, ונתקן זה בלקוט המנהגים אשר. בסוף רשימת אסתר הנדפס ע"י קה"ת).

ב) במה שציינתי בהערות ללוח הקיר דהכולל, "וכתבנו בספר" שהוא

ג'תחז

רוב האגרות הן מהעתק המזכירות וחלק מצילום האגרת. לא נסמן בהערות אלא אם מקורה אחר, או שנדפסה כבר בלקו"ש.
מו"ה ברוך ש"י: נאה, ירושלים.

ונתקן זה: גם בהיום יום, הוצאת תשי"ז ואילך: באמירת "האגרת הזאת", "אגרת הפרים הזאת השנית" מנענעים את המגילה.

בהערות ללוח הקיר: דיני ומנהגי בית הכנסת לחסידי חב"ד שיו"ל ע"י כולל חב"ד, שנסדר ע"י הג"ר אברהם חיים נאה ז"ל, עם קצת הוספות מאת בנו הג"ר ברוך נאה.

לפני הדפסת הלוח לשנת תשט"ז שלח את עלי ההגהה אל כ"ק אדמו"ר שליט"א שהואיל לציין איזה הערות על הגליון.

"וכתבנו בספר" שהוא טעות: בתפלת מעריב של מוצאי יוה"כ"פ היה כתוב, שאם טעה ואמר וכתבנו בספר, גומר התפלה וחוזר ומתפלל נדבה. וכתב ע"ז כ"ק אדמו"ר שליט"א בציוניו הנ"ל שהוא טעות.

טעות, כוונתי, כי אחת משתי אלה: א) או שצ"ל גם תיבת "החיים", וכך כתב גם בקצות השלחן סי' כ"א סעיף ד', או ב) שדי כשאומרים תיבת "וכתבנו". וכן משמע בדרך החיים, וכן הוא גם הסברא הפשוטה.

ג) ת"ח על ציוניו להנוסח אפתנו או ארצנו.

ד) בהערות בניקוד דהפיוטים שבמחזור לר"ה ויוהכ"פ, הנה הרבה יש לבדוק בניקוד זה, וכנראה אשר כמה שיבושים יש בו ע"י טעות הזעזער שעבר עליהם מבלי שים לב, ושבשתא כיון דעל על, וחבל שלע"ע אין איש מומחה שיתעסק בזה.

ולקראת השנה החדשה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנני בזה להביע ברכתי לו ולכל אשר לו, ברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות.

בברכה.

במה שהוספתי במנחה דר"ה "שבת" — נכון שכוונתי להוציא דתענית, כיון שמפטירין אז. ופשוט.

במה שהעיר להפיוט דנעילה "אנו לי' ועינינו לי" מסוכה נג, ב — הנה מצוה ליישב נוסח שנתפשט. וי"ל שלכן שינו בנוסח זה מלי' המשנה שם והקדימו תיבת "ועינינו" להפסיק ולהורות שענין אחר הוא. כן י"ל אשר צבור שאני (ראה ב"ח באו"ח סי' סא. פרמ"ג ומחצה"ש שם למג"א סק"ט). שוב ראיתי מציינים אשר בשו"ת שאילת שלום מהד"ת מדובר בזה. ואינו תח"י.

ציוניו להנוסח אפתנו או ארצנו: למ"ש במהרי"ל ובתשבץ קטן, שאומרים בכ"מ לפתותך. ועפ"ז כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א בהוספות למנהגי ר"ה ויוהכ"פ (ס' המנהגים חב"ד ע' 61 הערה 11) "צ"ע שלא העירו על זה בפיוט אפד מאז. ועוד". ובכמה מההוצאות החדשות של המחזור תוקן בפיוט אפד מאז "לפתותך (נ"א לרצותך)".

מסוכה נגב: אנו לי' ולי' עינינו, איני והאמר רבי זירא כל האומר שמע שמא כאילו אמר מודים מודים אלא הכי אמרי כו' אנו לי' משתחיים ולי' עינינו מיחלות. בשו"ת שאילת שלום מהד"ת: סי' מח.

ג'תתח

ב"ה, ימי הסליחות, ה'תשט"ו
ברוקלין, נ.י.

הווי"ח איי"א נוי"נ וכו' מו"ה אלתר משה שי

שלום וברכה!

... במענה על הערותיו במכתבו:

(א) מש"כ בלוח הכולל בענין ויחל ועננו — כן הוא פס"ד אדמו"ר הצ"צ (שו"ת שער המילואים ס"ח. וראה ג"כ פס"ד שלו לאו"ח סתקס"ו. שו"ת חת"ס או"ח סקנ"ז. מהר"מ שיק סרפ"ט. שד"ח פאת השדה אס"ד מע' ביהמ"צ ס"ב סק"ג. וכמו שצינתי כ"ז בליקוטי מנהגים שנדפס בסוף רשימות איכה, אשר משם הועתקה הוראה זו אל הלוח. ואין לוח מקום ציון מקורות). ולהעיר משו"ת צפנת פענח להגאון מרוגצוב ח"ב סל"א.

(ב) באמירת מש[ה]ומה"ג גם בשחרית לאחר ששמע ההכרזה (ולפענ"ד רק אם אין מתפלל במנין אחר. ודלא כספק הבה"ל. ואכ"מ) — כ"פ גם בשו"ת שאילת שלום מהד"ת סו"ס קצו ע"פ הירושלמי, ומסיים: וז"פ וברור והבה"ל לא ראה סי' הנ"ל מדלא הזכירם.

(ג) בעשי"ק חנוכה צ"ל שמן שידלוק לכה"פ חצי שעה אחר שקיעה"ח — כ"כ בלוח. וצ"ע מה קשה לו בזה.

(ד) מה שאין גומרים הפסוק דדברים (ט, ז) באמירת הזכירות — י"ל שהוא כדי למעט בגנותן של ישראל. ועדמש"כ בשו"ת חת"ס חאו"ח ס"י. ועדיין קשה בזכירת מ"ת. ומחזורתא כתירוץ שו"ת מהר"ם שיק או"ח סקכ"ד דשאני בכגון דא דאין הכוונה לקריאת פסוק או פרשה כ"א לזכירת ענין, אלא שמשתמש בצחות הכתוב, ועדמש"כ המג"א ר"ס רפ"ב. וביו"ד סרפ"ד לענין שרטוט.

ג'תתח

מו"ה אלתר משה: ראגינסקי, פריז.

מ"ש בלוח כולל חב"ד: ראה אגרת שלפנ"ז.

בענין ויחל ועננו: לקרוא ויחל בת"צ אף בג' מתענים ובעננו דוקא בעשרה שהתענו.

בלקוטי מנהגים: ס' המנהגים חב"ד ע' 45.

כספק הבה"ל: הביאור הלכה סי' קיד.

ה) הכנסת החוט לנקב מן הצד – בט"ג, ז"ל אדה"ז בסידורו: אחר שעשה הקשר העליון כראוי.

ו) (ואו) מה שהעיר בהנ"ל לענין בירור מהו אורך ורוחב – יעוין פס"ד להצ"צ לאו"ח סי"א.

ג'תתט

ב"ה, ד' תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

אף כי מזמן לזמן מגיעות אלי ידיעות אודותו, נעם לי לקבל עתה מכתבו, אף כי מובן שאינני שבע רצון ממצב הרוח הנשקף בו, והוא נפילת רוחו על אשר לפי דעתו אינו רואה פרי בעמלו ובעבודתו בתוככי הנוער.

ואף כי מובן אשר שביעת רצון גמורה של עסקן ובר פועל איננה מביאה תוצאות טובות ביותר, כי עלולה היא להחליש את המרץ אשר בו, כיון שהיצר מפתהו לומר, עשית דרך והצלחת, ועתה יבואו אחרים וימשיכו, הרי גם קצה השני, היינו רגש של יאוש ואפילו של נפילת רוח חזקה, תוצאותי בלתי רצויות ועוד יותר מזיקות מאשר התוצאות מהקצה הראשון, כי הרפיון הנגרם על ידה גדול יותר.

בהנוגע לגוף הענין שהנוער שהשקיעו בו כל כך עמל, ובכל זה נסחף בזרם החילוני, הנה חזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם, אף שלא תמיד מצליחה באותה המדה שאלי שואפים ומקוים, ועוד זאת אשר לפעמים תכופות ביותר התוצאות נראות רק לאחר זמן מכמה וכמה סיבות, ולפעמים רבות מתאחר עד שמסתדר המחונך והמושפע בחיי משפחה, שאז אינו בעל שינוים כל כך, מביא בחשבון את כל העבר עליו ומצבו בהווה, ואז גם התקופה שקבל השפעה מאיש פלוני במקום פלוני, נכנסת בחשבון זה ויכולה להכריע את כף המאזנים לצד הטוב.

ועוד זאת, ובהקדם המסופר על רבנו עקיבא, אחד מגדולי התנאים, ומעמודי התורה שבעל פה שלנו, שמספרים חכמינו ז"ל אודותו, אשר ארבעים שנה הי' מלמד משפיע ומחנך ונשיא, והי' לו ארבעה ועשרים אלף תלמידים, תלמידים בערכו, זאת אומרת שלפי מצב ידיעותיהם ואופים, רב ומשפיע

שלחם צריך הי' להיות בממדי איש כרבי עקיבא, ומפני סיבה הנה מתו כולם ר"ל ועלולה היתה התורה שתשתכח מישראל, והעמיד רבי עקיבא חמשה תלמידים, והם החזירו את כל התורה שבעל פה והפיצוה בישראל בזמנם ובדורם, ונמסרה דור אחר דור עד שבאה אלינו ולבנינו ולבני בנינו עד עולם.

— פשוט שאין תורתנו ספר סיפורים בעלמא, כי אם תורה כמשמעה לשון הוראה, אשר כל ענין שבה, מלמד הוא ומורה דרך לכל אחד ואחת, וביחוד סיפור הנ"ל הוא מופת חי, אשר על האדם לנצל כשרונותיו בכל האפשרי, ואיזה תופעה שלא תפגע בו בעבודתו זו, איננו רשאי שתפעול עליו איזה נמיכת רוח, ואפילו אם הוא ח"ו על דרך האמור לעיל, אשר עמל של כמה שנים אבד בתוהו, כפי הנדמה לעיני בשר, עליו להמשיך במרץ ובשמחה בעבודתו הקדושה, וסוף כל סוף בודאי יצליח, אף שאפשר על דרך האמור לעיל שבמספר גדול לא הצליח או שלא עשו פרי, הרי שבכמות קטנה יצליח הצלחה מופלגה, שתמלא את כל החסרון ותשביע רצונו בעד כל העמל אשר עמל, וכלשון הכתוב המובא על ידי חכמינו ז"ל בסיפור הנ"ל, בבקר זרע זרעך ולערב אל תנח ידיך, כי אינך יודע איזה מהם יוכשר.

בודאי צריך להתעורר רגש של מרירות, על כל אחד ואחת הנוטה מדרך הישרה מדרך התורה והמצוה, אפילו אם נטייתו זו היא רק לימים ספורים ובעיניים קלים, כי כל רגע ורגע יקר הוא, וכל פעולה ופעולה רבת הערך, ובפרט צריך להיות רגש מרירות זו אצל המחנך והמשפיע, אבל המסקנות ממרירות זו הן, אשר בודאי צריך להוסיף אומץ בעבודתו אשר עד עתה, לשפרה ולהשלימה, והרי כלל כללו, אין לך דבר העומד בפני הרצון, ולא רק בנוגע לתלמידים חדשים ולמושפעים חדשים, אלא גם בהנוגע לאלו שלעת עתה לא נראית השפעתו בהם, או שנעלמה מעיני בשר, ועוד ביתר שאת.

וצריך להביא ולהסיק בחשבון אשר דרך הפשרה, אינה מצליחה בכלל, וביחוד בין הנוער, כי טענתם פשוטה, שאם אפשר לעשות פשרה לשליש ולרביע, אפשר ג"כ להגדילה ולעשות פשרה למחצה וליותר, ועוד זאת, אשר אם הדבר סובל פשרות, הרי זה עצמו ראי' שאינו האמת, כי דרכי השקר מרובות הן, אבל דרך האמת היא **אחת**, ואף שרואים שאי אפשר להפוך את התלמיד או תלמידה בבת אחת ולעשותו אדם השלם, ושינוי אפשרי הוא רק לאט לאט ומן הקל אל הכבד, הנה בשעת התעמולה עצמה מוכרחת ההסברה,

ג'תחט

הכתוב המובא על ידי חכמינו ז"ל: יבמות סב.ב. קהלח יא.ו. דרך הפשרה: ראה בזה גם לעיל ח"ז אגרת ב"ק. ח"ט ב'תתקסג ובכ"מ. לקמן ג'תתיב. ג'תחקב.

שהדברים אשר אותם דורשים מאתו, אין הכל הם ואינם ממצים את השלימות, כי כל אחד ואחת מחויב בכל התרי"ג מצות, ורק שבהתחשב עם מצבו, מתחילים אתו בענין פלוני ופלוני, כיון שאינו מוכשר לעת עתה לקבל הכל ביחד, ועוד זאת, אשר אין האמת סובל שניות, ובנוגע לעמנו גוי אחד בארץ, הרי כל שניות ממנו והלאה, אפילו אם לתקופה קצרה מקבלים אותה מפני כמה סיבות, וכמו שאין לנו אלא אלקה אחד כך אין לנו אלא תורה אחת, אשר קדושה היא כמו בדברה הראשונה אנכי ה' אלקיך כן גם בכל שאר האותיות והתיבות אשר מראשיתה ועד סופה, ואין להתירא אשר הנוער לא יקבל זה, כי רואים במוחש את ההיפך, אשר דוקא האמת הגלוי ובלי פשרות מתקבל אצלם, אף שבחייהם המעשים עדיין לא הגיעו למדריגה לעמוד בכל הנסיונות הנפגשים בחיי האדם.

הנקודה התיכונית מכל האריכות האמורה היא, אשר על כל אחד ואחת מבעלי השפעה וביחוד בשדה החינוך הכשר, לעבוד בכל מרצו ויכולתו בעבודה קדושה זו, ואף שאסור לו לוותר אפילו על הגרוע שבין תלמידיו, אסור לו גם כן לרפות ידיו ממלאכתו מלאכת שמים זו, אם רואה בלתי הצלחה בעבודתו, וסוף סוף דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב, ובמשך הזמן יראה פרי טוב בעמלו.

— מובן שאם בכל עניני האדם זקוקים לעזר מן השמים, על אחת כמה וכמה בעבודת החינוך, אשר הכחות המגדים על ה' ותורתו, נלחמים בזה בכל האמצעים והאופנים, ולהוספה בעזר מן השמים צריך להשתדל ע"י שלימות עצמו ובעניני עצמו, והענין כפשוטו בחיים היום יומים, מתאים לתורתנו תורת חיים ומצותי, ואין זה סתירה לעבודה עם הזולת, ואדרבה אחת מסייעת לחברתה.

ישמחני אם אקבל מכתב ידיעות ממנו שממשיך בעבודתו בהשפעה הרצוי בחוגו ובסביבתו, השפעה ברוח ישראל סבא במרץ ההולך וגדול מזמן לזמן, ותקותי חזקה אשר כעבור משך זמן לא ארוך, יוכל לבשר גם כן שנראים פירות בעבודתו.

ובימי תחלת שנה זו, הנני לאחל בנוסח המקובל והמסורתי, שנה טובה ומתוקה, שנת הצלחה בענינים הפרטים והצלחה בכיוון הרצוי בעבודתו בענינים הכלליים, ותודתי אמורה מראש אם ימסור איחולי אלה למושפעי ותלמידיו, וביחוד לאלו אשר ביקרו אותי אתו עמי

בברכה.

ג'תתי

ב"ה, ד' תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מצום השביעי יהפך במהרה בימינו לששון ולשמחה, כבקשתו אזכירהו לפתיחת הלב ולפתיחת המוח, וכבר ידועה עצה היעוצה בכגון דא ע"פ מרז"ל שמדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה, אשר כשמשפיעים על זולתו לפתוח מוחו ולבו בלימוד תורתנו הק' ובפרט פנימיות התורה אילנא דחיי, הנה במדה זו עצמה מודדים אליו אלא שכמה פעמים ככה משפיעים לו בהמצטרך לו בעניינים אלו עצמם נוסף על מה ששכר מצוה מצוה, ושמצוה גוררת מצוה, ויה"ר שיבשר טוב בזה בקרוב.

מוסג"פ מכתב כללי, שבטח יעניין אותו, וגם העתקתו באנגלית שאם ימצא לנכון יראהו ליו"ח שיחיו, והשי"ת יצליחו לבשר טוב גם בזה.

בברכת חתימה וגמר חתימה טובה.

ג'תתיא

ב"ה, ד' תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

מורים-ות בית הספר בית רבקה אשר בכפר חב"ד
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה על מכתבם מכ"ז אלול . . . תקותי חזקה אשר כמו שכותבים יוסיפו אומץ בחינוך תלמידות המוסד עד אשר גם מחוץ לכותליו תהי' ניכרת השפעתו הטובה ברוח ישראל סבא, כמתאים לבנות ישראל, ואין לך דבר העומד בפני הרצון, ובפרט שנמצאים אנו בימים אשר עליהם נאמר דרשו ה' **בהמצאו** קראוהו בהיותו **קרוב**, אשר אז כל בקשת עזר מהשם יתברך ותפלה, מתקבלת יותר ופועלת פעולתה, ויהי רצון אשר יבשרו טוב בכל האמור בזה בקרוב.

בברכת חתימה וגמר חתימה טובה לכל אחד ואחת מהם ולהצלחה מופלגה במלאכתם מלאכת שמים הוא ענין החינוך הטהור והקדוש, אשר על ידי זה ממלאים גם כן תפקידם הפנימי, וכלשון המשנה, אני נבראתי לשמש את קונו.

ובברכה לבשו"ט.

ג'תתיב

ב"ה, ו' תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"י בעל מרץ ובעל מדות איש רב פעלים
לתורה ומצותי מו"ה יצחק מאיר שי

שלום וברכה!

שמחתי לקבל הידיעה אשר נתתקן הענין הידוע בבית הכנסת ובבית המדרש ועוד קודם תחלת השנה, והימים אשר קהל רב מתאסף בו, שזהו מוסיף על עצם גודל ערך התיקון מצד עצמו, גם הענין דפרסום החזקת היהדות ברבים שהוא מעין קידוש השם, וכנודע אשר דוקא בענין שהמון עם מקיל בו, ההנהגה ע"פ התורה צריכה להיות לא להכנס לפשרות בענין זה (מפני הטעמים השונים ומשונים שזוהי הדרך היחידה לקרב לבות אנשים רחוקים מיהדות בטהרתה), אלא אדרבה לבאר הענין כמו שהוא ולהוסיף משמרת, וכפתגם חז"ל ורז"ל אשר במלים ספורות הורו הדרך בזה לכל אשר דבר ה' יקר בעיניו "בקעה מצא — וגדר בה גדר", שאם רואים שמזלזלים במצות, הרי אדרבה צריך להוסיף סייג — ולא רק באיסור היותר חמור דסקילה הדברים אמורים (עירובין ו, ע"א), ולא רק באיסור שהוא חידוש וכל עיקרו איננו מתקבל (חולין קיא). אלא אפילו באיסור דרבנן (עירובין ק, ע"ב).

ויה"ר אשר עוד רבות בשנים יצליחו השי"ת לגדור פרצות ולחזק בדק בית ישראל, ובפרט בתוככי הדור הצעיר עתידו של העם.

ג'תתיב

מו"ה יצחק מאיר: בונים, ברוקלין.
לא להכנס לפשרות: ראה גם לעיל אגרת ג'תתט, ובהנסמן בהערות שם.

אף כי לצערי הגיעוני שמועות אשר בפעולות בין הצעירים מתענין פחות מבשנים שעברו, ואשמח להוודע ששמועה זו אין לה יסוד או שעכ"פ לא הי' בזה אלא ענין עובר, ועוד מוסיף במרצו בהשפעה על הצעירים להחדירם יראת שמים טהורה, ויה"ר שבמשך הזמן יחדירם גם רוח שמחה בעבודת השי"ת וכהדגשת הבעש"ט במה שנאמר עבדו את ה' בשמחה והיא הלכה פסוקה ברמב"ם סוף הלכות לולב.

בכבוד ובברכת הצלחה בהנ"ל, ובברכת חתימה וגמר חתימה טובה.

ג'תתיג

ב"ה, ז' תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

גמענה על מכתבו מערב ראש השנה. בו מתאונן על מצבו שהוא בעצבות ומרירות וכמה פעמים מתיאש כו' וכו'.

הנה למותר להאריך אשר יאוש הוא מהתחבולות וערמומיות של היצר הרע הרוצה להסיתו ולהדיחו ח"ו מלשמש את קונו, ואם על עצלות וכבדות אומר רבנו הזקן (תניא פרק כ"ו) שינצחו בקל ויפול כו', על אחת כמה וכמה על ידי יאוש ר"ל.

ואף שמובן הדבר שצריך להלחם נגד רגילות רעות ככל האפשרי, הרי לאידך גיסא היאוש ואביזרייהו אסורים מן התורה, ומובן גם בשכל אנושי שאין סיבה ליאוש, וכמבואר בכמה מקומות ומהם בתניא פרק כ"ז ואילך, יעויין שם, ויסיח דעתו ממחשבות כאלו שאין מוסיפין כלל בעבודה בתורה ומצותי' וילחום מלחמת ד', כמבואר בתניא שם, וכמו שבכבוש הארץ כפשוטו נאמר מעט מעט אגרשנו, כן הוא הדבר גם ברוחניות, והובטחנו אשר סוף כל סוף מנצחים המלחמה, ובפרט אלו שזכו לטעום מתורת החסידות הדרכותי' ומנהגי', וכל מחשבה שמי שהוא אינו שייך לעבודה כזו וכו' הוא היפך השכל הבריא והעיקר היפך הוראות וציווי תורתנו תורת חיים.

... בברכה להתמדה בלימודים בנגלה ובחסידות ובעבודת התפלה,

ולקיים בזה ציווי השי"ת, עבדו את ה' בשמחה, ולחתימה ולגמר חתימה טובה.

בברכה.

נ.ב.

בטח שומר שלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, בחומש תהלים ותניא הידועים.

ג'תתיד

ב"ה, ז' תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

בת שבע תחי

ברכה ושלוש!

במענה על מכתבה מערב ראש השנה. בו שואלת באיזה אופן אפשר לה להוציא לפועל השפעה בסביבתה להוסיף בה ביהדות בתורתנו ומצותי.

ולפלא גם השאלה בזה, כי הרי כמו שמרגשת בטח שהיא מושפעת מחברותי, וכמו שכל אדם מושפע מסביבתו, וכלשון רבותינו ז"ל הרבה חברות עושה, הרי על אחת כמה וכמה שתעמולה בעיני תורה ומצות ופנימיות התורה ונשמתה היא תורת החסידות הדרכותי ומנהגי יכולה להחדיר ולהשפיע כמה פעמים ככה, כי הרי מרובה מדה טובה.

ושתי נקודות כלליות בתעמולה זו, והם:

(א) שהיא בעצמה תשמש דוגמא חי' בהנהגותי ועיניי מה היא בת מבית חסידותי.

(ב) על ידי הסברה באותיות המתאימות לפי הבנתם לחברותי עיני חסידות וסיפורי חסידים, אשר חומר עשיר ורב גווני תמצא בזה בספרי השיחות ולקוטי דבורים, ובדברה בזה פעם אחר פעם, הנה בטוחים אנו

ג'תתיד

בת שבע תחי: לזרוב, ירושלים.

יא

אדמו"ר שליט"א

שמתקבלים דברים כאלו ופועלים פעולתם, ובלבד שיהיו דברים היוצאים מן הלב.

ומהנכון ה' שתתייעץ בזה עם מנהיגות נשי ובנות חב"ד דירושלים ת"ו, והן יורוה בהנוגע לפועל.

בברכה לחתימה וגמר חתימה טובה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ג'תתטו

ב"ה, ז' תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

הרב יהודה סגל שי

שלום וברכה!

. . . במש"כ אם מותר לתלמיד להזכיר רבו בשמו בצירוף תואר כבוד — מבוארים הפרטים והדעות בזה בשו"ע יו"ד סרמ"ב סט"ו ונ"כ.

— והנה ידוע מנהג החסידים בנוגע לאדמו"רים — שמחמירים בזה ואפילו שלא בפניו. לכאורה כהנ"ל התירו זה בפשיטות. — אבל י"ל יסוד למנהג ותיקין זה, ועוד י"ל — שאינה חומרא בלבד, ע"פ מש"כ שם סעיף טז דהקפידא שלא יהי' "כדרך שאר העם". ואם ינהג באדמו"רו ע"פ היתר הנ"ל "כדרך שאר" רבותיו ה"ז בסוג הנאסר בסעיף טז. ומאי נפק"מ אם זהו בשאילת שלום או באמירה וכתובה.

ומש"נ אדני משה גו' אבא חלפתא וכיו"ב שזהו יסוד ההיתר דסעיף טו — הרי ככהנ"ל לא קרא יהושע לשום איש בשם אדני, ר"י לא קרא לשום אדם בצירוף התואר אבא. ופשוט. ואכ"מ. והארכת במק"א.

ג'תתטו

הרב יהודה סגל: תל אביב. ואולי הוא זה דלקמן אגרת ד'מה.
במש"כ: נכתב בשולי אגרת המזכירות אליו.

ג'תתטו*

ב"ה, ז' תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מג' תשרי, בו כותב אודות . . . ואשר עולה במחשבת
מי שהוא, שעשו לה כשפים ר"ל וכו' ושואל דעתי בזה.

והנה יאמר להאשה הנ"ל אשר תסיח דעתה לגמרי מכל הענין, ותקבל
על עצמה להיות זהירה במצות השם יתברך ויתעלה בכלל, וביחוד במצות
המסורות לנשים ובעיקר בדיני וחוקי טהרת המשפחה, נדה, הפסק טהרה,
טבילה במקוה כשרה דוקא, ולא מממי העיר וכו', ותרבה בהכנסת אורחים
כפי יכולתה, והבעל שלה יבדקו את התפילין שלו וכן את המזוזות בביתם
שיהיו כשרות כדן, ובכל יום חול קודם תפלת שחרית יתן איזה פרוטות
לצדקה, וכשיחליטו לעשות כל האמור לעיל בלבב שלם ויתחילו בזה תיכף
ומיד, הנה מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא ישמרם מכל צרה וצוקה
ח"ו, ויגדלו את ילידיהם שיחיו לתורה ולחופה ולמעשים טובים.

בברכת חתימה וגמר חתימה טובה ולבשורות טובות בהאמור לעיל.

ג'תתטז

ב"ה, י"א תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה מנחם זאב שי' הלוי

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבו מערב יוהכ"פ, בו כותב אודות המנהגים בהנוגע

ג'תתטז

מו"ה מנחם זאב שי': גרינגלס. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א ג'תקנט, ובהנסמן בהערות
שם. לקמן ג'תתקה. ד"קסו. ד"רלא.

לדי מינים, ות"ח על רשימתו זו, אף שבנוגע אל הפועל הנה קשה להעמיד על מה שנהג פב"פ, ובפרט כשלא שמע ממנו הטעם ובפרטי פרטיות שאפשר שלא הי' בזה אלא ענין של אקראי וכו'.

במ"ש אודות אמירת השם, הנה גם פלא בדבר, כי ע"פ פירוש הפשוט שייך הוא ללפניו ולא לאחריו, וצ"ע למה לשנות בנענועים, ובפרט שהוי' מדת הרחמים, ורחמים נוטה כלפי חסד לדרום.

בברכת גמר חתימה טובה וזמן שמחתנו בגשמיות וברוחניות גם יחד.

ג'תתיז

בי"ה, י"א תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ כו' מו"ה פנחס ליביש שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מד' תשרי, ובטח כבר הגיעו מכתבי בברכת השנה.

הנה כבקשתו יזכירו את כל אלה שכותב אודותם על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, לשנה טובה ומתוקה, וכיון ששליח הוא להביא בקשתם, בטח יסבירם הכתוב בכמה מקומות, והועתק קטע מזה גם בלוח היום יום על דבר אופני ההתקשרות, שההתקשרות הוא הצנור לקבלת הברכה, ולכל לראש שמירת שלשת השיעורים השווים לכל נפש, תקנת המעורר ר"ר הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר, בחומש תהלים ותניא הידועים,

(*) וכ"מ גם מל' אדה"ז בסי' (קודם הלל) שכותב בהודו לה' אף שלבסוף מסתפק בתיבת הודו.

אמירת השם: בנענועים שכפסוק הודו לה'.

ג'תתיז

מו"ה פנחס ליביש שי: הרצל.
בלוח היום יום: ראה גם לקמן אגרת ד'פד.

ובהנוגע להנשים תחיינה, נתינה לצדקה קודם הדלקת הנרות בכל עש"ק וערב יו"ט, ובכולם בדיקת התפילין ובדיקת המזוזות בבתיהם שיהיו כשרות כדין.

בברכה לבשו"ט בכל הנ"ל ולגמח"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ג'תתיח

ב"ה, י"ב תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

האברך שלום ליב שי

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו משבוע שעבר, בו כותב אודות מצב רוחו במקומו החדש, ואשר ארגן מנין מתפללים וכו'.

ובודאי לא יסתפק בזה, ויארגן גם כן קבוצה ללימוד בתורתנו תורת חיים, ואשר היא המגינה על כל אחד ואחד מבני ישראל בכל מקום שהם, כי היא חיינו ואורך ימינו, וכשישתדל בזה כדבעי יצליח, כי הרי דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב, ובודאי אשר צעירי אגו"ח יהיו בעזרתו כפי יכלתם, ובפרט אם נצרך לספרים או לזוגות תפילין וכיו"ב, ואין אתנו יודע עד מה, והרי אפשר שזהו תכלית הכנסו להמצא במקום פלוני ובסביבה פלונית — לקרב לבות בני ישראל לאבינו שבשמים, אשר בשביל זה כדאית כל הטורח וכל המרץ וכל הזמן, ובודאי ידוע לו הסיפור ע"ד המשפיע ר' יוסף מבעשענקוביץ והבע"ת ר' שלמה ליב — ברשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע שנדפסה במבוא לספר פוקח עורים — ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה אלא שכמה פעמים ככה — לפתוח לבו ומוחו למלא תפקידו, כמאמר המשנה, אני נבראתי לשמש את קוני מתוך בריאות הנכונה והרחבת הדעת.

ג'תתיח

חלקה נדפס בלקו"ש ח"ט ע' 393 וחלקה בחכ"ג ע' 446 והושלמה ע"פ העתק המזכירות. האברך שלום ליב שי: לרמן, תל אביב. אגרת נוספת אליו — לקמן ג'תתצ.

מטובו למסור פ"ש וברכת החג לחבריו בסביבתו, ויהי רצון אשר, ע"ד מצות סוכה, שהמצוה מקפת את כל האדם מראשו ועד רגליו ועם לבושו – וגם המנעלים – בכלל, ועוד זאת, אשר נתעלה האדם ובאכילתו בסוכה מקיים מצוה, וכן בשתייתו ובשינתו ועוד ועוד – כל הנעשה בסוכה – וכלשון דרז"ל תשבו כעין תדורו, הנה יזכה כל אחד ואחד מהם ויצליח להכיר את האמת, אשר היכולת הנתונה **לכל** אדם לעבוד את בוראו לא רק בעת התפלה ולימוד התורה אלא **בכל** דרכיך דעהו, ואין הדבר תלוי אלא ברצונו, ואם ירצה באמת הרי סוף סוף יווכח אשר עבודה קלה היא, כי אין הוא מבקש אלא לפי כחו.

בברכה לחג שמח ולבשר טוב בכל האמור לעיל.

ג'תתיט

ב"ה, י"ב תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ כו' מו"ה חנניא שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב אודות המשרה שלו, אשר שומר הנהו בבניני המשרדים עתים ביום ועתים בלילה.

והנה שמעתי איזה פעמים מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל מהנהגת אנשים במשרות כמו אלו, שהי' בזכרונם עניני תורה בעל פה, ובעת היותם במשרה היו חוזרים על זה, ומהנכון שבמדה האפשרית גם הוא יתנהג על דרך זה, ועניני התורה יהיו, תהלים, משניות ומה טוב לכל הפחות פרק אחד תניא, והמרבה הרי זה משובח.

בבקשתו יזכירו אותו ואת ב"ב שי' שכותב אודותם על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ובשנה שנמצאים אנו בתחלתה, יצליחו השי"ת לנצל הזמן עתה בטוב ביותר ובמשך הזמן להסתדרות טובה לפניו ולפני ב"ב שיחיו בגשמיות וברוחניות גם יחד.

ג'תתיט

מורה חנניא: לוגפי, ירושלים.

בטח יודע משלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר בחומש תהלים ותניא הידועים, ועל כל פנים ישמור אותם מכאן ולהבא.

בברכת החג.

ג'תתכ

ב"ה, י"ב תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה חיים הלל שי

שלום וברכה!

. . . הפ"נ בשביל מר . . . שי קבלתי, ויקרא בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ובאופן המתאים צריך הי' להסביר לו שכל ענין זה הוא רמז ע"פ מרז"ל מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיע, ואם תכונתו כן אשר בשביל משפטו של בוי"ד נמצא הוא במצב רוח כזה, עאכו"כ איך שהי' צריך להיות בעשרה ימים שבין ר"ה ויוהכ"פ, אלא שהשי"ת ברחמיו המרובים, הנה למרות שהי' חסר בהנהגה דעשרה ימים הנ"ל עוררו אותו ברמז ע"י משפט בוי"ד, ומספיקה התעוררות בלבד, וכפירוש האריז"ל על הכתוב יתן למכהו לחי (ובזה כבר יצא ידי חובתו ויפטר ו)ישבע בחרפה, ויה"ר שגם מר . . . שי יבשר טוב בעניניו ומהוספתו בתורה (הן בנגלה והן בחסידות) ובמצותי'.

בברכת החג.

ג'תתכ

מו"ה חיים הלל: אדימוב, פריז. אגרות נוספות אליו — לעיל חי"א אגרת ג'תקפז, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד"קפ.

ג'תתכא

ב"ה, י"ב תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ הרב מאיר שי

שלום וברכה!

במענה על שאלתו, במה שראה מכתבי נדפס בעתון שיש חשש שעתונים
אינם נשמרים, והרי במכתב זה הובא גם מאמרי רז"ל ופסוק.

והנה יסודי הוא מנהג גדולי ישראל בכגון דא במדינותינו לפנינו, וגם
נוהג כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בהיותו בארצות הברית,
אשר לעת הצורך הי' מדפיס בעתונים וכיו"ב דברי התעוררות ואפילו אם היו
מועתקים בהם מאמרי חז"ל ופסוקים. אף שכמובן שבמה שהי' אפשר היו
נוהרים, היינו שלא לכתוב השם כצורתו וכו', אשר גם בזהירות זו נהגין
ואפילו בהנדפס בחוברות וכיו"ב, ואפילו בהמכתבים בשפת המדינה ע"פ
המבואר בפוסקים אשר יש קדושה גם בשמות שבלע"ז.

וכבר ידועה דרשת רז"ל עה"כ ודגלו עלי אהבה ודלוגו עלי — מדלג על
האזכרה — אהבה.

בברכת גמח"ט ושמחת החג.

ג'תתכא

הרב מאיר שי: אמסעל, ברוקלין.
דרשת חז"ל עה"כ: שה"ש כ.ד. שהש"ר כ.יג.

ג'תתכב

ב"ה, י"ג תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה"ר דוד שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו שהתחיל לכותבו כ"ה אלול.

נהניתי משיפור היחסים עם המשרדים השונים, וגם מזה בטח נוכחו, אשר בדרכי נועם ודברים ברוח זה, אף שפנימיותם צ"ל תוקף המתאים, פועלים סוכ"ס, ופעולה מתמדת, משא"כ באופן אחר, ובטח ימשיכו בבשו"ט בענינים אלו.

בברכת גמר חתימה טובה.

ג'תתכג

ב"ה, י"ז תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה חיים צבי שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו משילחי אלול, בו שואל מדוע נמנעים אני"ש שי מלומר בכל יום הי"ג עיקרים, וגם לא הוזכר אודותם בסידורו של רבנו הזקן.

ג'תתכד

מוה"ר דוד שי: חנוך, פתח תקוה. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'שז, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד"עג. ד"קו. ד"קנו.

ג'תתכה

נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 282, והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מו"ה חיים צבי: איזנבך, ירושלים.

(א) והנה שאלה הראשונה מתורצת בשאלתו השני', שכיון שלא הוזכר בסידורו של רבינו הזקן, לכן אין אומרים העיקרים.

(ב) הטעם שלא הביא זה רבינו בסידורו, לא קבלתי בזה דבר מפורש, ואפ"ל, רק בדרך השערה, כמה טעמים על אי האמירה בתפלה, והם:

(א) התפלה ענינה — וכמבואר בש"ס — סידור שבחיו של מקום ובקשת צרכיו של אדם, ואמירת אני מאמין, אינו משני סוגים הנ"ל.

(ב) בכלל בעניני תפלה, הנה כל הוספה על מה שתיקנו אנשי כנסת הגדולה ומובא בראשונים, צריכה להביא רא' לקבלתה, במילות אחרות כל המתקן תפילה בנוסח ואמירה לרבים, עליו להביא ראיה ברורה ויסוד לזה, ולא על הנמנע מלקבל ההוספה, והרי ידוע עד כמה הקפידו על כל התיבות ואותיות שבנוסח התפלה וכמה רמזים בזה, ואף שאפי' האומרים הי"ג עיקרים אומרים זה לאחר התפלה גם זה צריך רא' וכבר ידוע הרא' בזה מרבינו האריז"ל הובא בע"ח שער א' בתחלתו וז"ל: לא הי' חפץ בשום פזמון או פיוט מאלו שחברו האחרונים, רק מאלו שחיברו הראשונים כו' שניתקנו ע"ד האמת. אך אלו האחרונים שלא ידעו דרך קבלה אינם יודעים מה שהם אומרים וטועים בסדר דיבורם בלא ידיעה כלל וכו', אשר לכן כנ"ל יש להזהר בהוספה, ומקרא מלא דיבר הכתוב (קהלת ה, א) כי האלקים בשמים ואתה על הארץ על כן יהיו דבריך מעטים, ועיין שם בפירוש האבן עזרא. ואם רוצה האדם להרבות בתפלות ותחנונים הרי יוכל להרבות באמירת תהלים וכו' דנעים זמירות ישראל.

(ג) והנה כל הנ"ל — לבד סעיף א' — בהנוגע להוספה בתפלה בכלל, ובהנוגע להי"ג עיקרים בפרט, הנה לא הובאו בסידור האריז"ל — ובכמה סידורי תפלה מהראשונים, וצריך עיון למצוא הראשון אשר יסד לאמרו בכ"י, ועוד זאת, אשר ידוע שכמה גדולי ישראל, שלא היתה דעתם נוחה לקבוע אשר חלק מהמצות נקראים עיקרים משא"כ השאר, וגם במנין העיקרים, לא הכל מסכימים עם דעת הרמב"ם שהם י"ג במספר והדברים ידועים.

(ד) והנה לא נעלם ממני המובא בס' משמרת שלום בשם הרה"צ הר"פ מקוריץ, אשר סגולה לפרנסה לאמר בכל יום פרשת המן וי"ג עיקרים בהשכמה. ופשוט שעניני סגולה הנאמרים במקום פלוני וזמן פלוני, אינם ענין לנוסח תפלה של כלל ישראל וגם לא תמיד הוראה זו ענינה בכל המקומות ובכל הזמנים.

דרך אגב: לכשיפוצו מעינותיך חוצה הוא מענה מלכא משיחא.
מפני קדושת המועד לא בא כ"ק אדמו"ר שליט"א
בעצמו על החתום, והנני חותם בשמו,
המזכיר

נ.ב.

הספר דברת שלמה נתקבל, ות"ח ת"ח. ומוסג"פ סקריפ להוצאות
המשלוח.

ג'תתכד

ב"ה, י"ז תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ כו' מו"ה ישראל נח שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו — רשימת סיפורים ע"ד כ"ק אדמו"ר
מוהר"ש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, ת"ח ת"ח בעד רשימות אלו, ובטח ינהג כזה
גם להבא, והרי דברי צדיקים ופעולותיהם קיימים לעד ופועלים פעולותיהם,
וידוע עד כמה הי' מייקר כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע ומבקש
ומפציר לרשום הענינים, ובלבד שירשמו אותם בדיוק ובצירוף כל הפרטים,
והעיקר — מי הוא בעל השמועה וסמכותו.

מוסג"פ העתק מכתבי כללי לר"ה זו, ובטח ינצל תוכנו באופן המתאים.

בברכה.

מפני קדושת המועד לא בא כ"ק אדמו"ר שליט"א
בעצמו על החתום, והנני חותם בשמו,

א. קווינט
המזכיר

ג'תתכד

מו"ה ישראל נח: בליניצקי. אגרות נספחות אליו — לעיל ח"א ג'תשצג, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תתכה

ב"ה, י"ז תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מערב יוהכ"פ עם המוסגר בו, ובטח כבר קבל
מכתבי בברכת השנה.

וחדוה תקיעא בלבאי מסטרא דא, אשר החליט להשתדל בלי"נ
ובהשתדלות יתר לקיים כפי רצוני בעניי הרשת, ולהיות שליח נכון לתרום
להתקדמות ולשיפור וכו', אבל בכ"י תקיעא בלבאי מסטרא דא שכל זה נאמר
בלשון עתיד.

ואם בכל עניי קדושה יקר כל רגע כמובא בכמה ספרים, עאכו"כ בשטח
החינוך דבני ובנות ישראל הצעירים, אשר כל רגע העובר מבלי כל פעולות
לטוב באופן הכי גדול, מקבלים הם השפעה מהצד שכנגד ומהרוחות
המנשבות ברחוב.

ואף שאמרו רז"ל אין צועקין על העבר, הנה מובן מהמובא בכמה
מקומות קבלה טובה על להבא בחדא מחתא עם חרטה על העבר, שקשה
קבלה טובה על להבא, אם אין מכירים את האמת בהנוגע להעבר, ובמילא
אין זה צעקה על העבר, אלא בקשה כפולה ומשולשת בהנוגע להעתיד.

ואם מתחשבים עם חוות דעת פב"פ, בהנוגע לעניינים חיוניים בעניינים
הפרטים של האדם וב"ב, שלכאורה רק לאדם עצמו נמסרה ההחלטה בזה
מלמעלה, הרי עאכו"כ שיש להתחשב בחוות דעת א"ש זה בהנוגע לעניינים
הכלליים. ובפרט שאינו צד, ובמילא יכול לשפוט על המצב מבלי נט"י ושוחד,
משא"כ אלו הנמצאים על אתר ובעובי הקורה בפועל.

ויהי רצון שבמכתבו הבא יבשרני טוב בכל האמור לעיל, ובשאר העניינים
המוזכרים במכתבו.

בברכת החג.

מפני קדושת המועד לא בא כ"ק אדמו"ר שליט"א
בעצמו על החתום, והנני חותם בשמו,

המזכיר

ג'תתכו

ב"ה, י"ח תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ כו' מו"ה יהודא יוחנן שי'

שלום וברכה!

לאחרי שתיקתו הכי ארוכה סו"ס נתקבל מכתבו, וגם בו אינו כותב מהתעסקותו בכלל ומשיעוריו בתורת הנגלה והחסידות בפרט – נוסף על שלשת השיעורים השווים לכל נפש בחומש תהלים ותניא הידועים, ובטח ימלא בהזדמנות הבאה.

בעת רצון יזכירו את כל אלה שכותב אודותם על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל. ובודאי למותר לעוררו ואת זוגתו – שיחיו ע"ד ההשתדלות אצל כל אלו שמזכיר במכתבו וזקוקים לזה לקרב לבם יותר ויותר לאבינו שבשמים ללימוד תורתנו תורת חיים וקיום מצותי' כדבעי, ודברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב. ובטח יודעים או שיודעים מתורת החסידות הדרכותי' ומנהגי', ויהי רצון שגם בזה יצליח.

מה שכותב אודות האברך . . . צריך הי' להסבירו, אשר עליו לנצל כל יכולתו וכל מרצו וכל כשרונותיו להפיץ היהדות בהסביבה בה נמצא עתה. ויהדות פירושה לא רק אמונה שבלב בלבד אלא במילואה, וכמ"ש את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם, וחזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם. ואף שכל התחלות קשות, הנה כיון שמרצונו הטוב בחר להכנס לסביבה זו, הרי ע"י בחירה זו עצמה לקח על עצמו האחריות לעבוד בכל כחו למילוי תפקיד האמור לעיל, ויה"ר שיצליח.

כהצעתו מוסג"פ מכתב להאברך . . . שי', ואם נצרך לעוד הסברה – בטח ימצא האותיות המתאימות.

ג'תתכו

נדפסה בלקו"ש חכ"ג ע' 465, והושלמה ע"פ העתקה.
מו"ה יהודה יוחנן שי': ספרנאי, לוד.

כג

אדמו"ר שליט"א

בברכה להסתדרות טובה בגשמיות וברוחניות, ושיהי' ביתם בית חסידותי באמת ומתוך הרחבה ובריאות הנכונה.

בברכת החג.

מפני קדושת המועד לא בא כ"ק אדמו"ר שליט"א
בעצמו על החתום, והנני חותם בשמו,

המזכיר

ג'תתכז

ב"ה, י"ח תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

עיי הו"ח אי"א נו"נ מו"ה יהודה יוחנן שי ספרנאי נמסרה לי בקשתו לרפואה קרובה ולבריאות, ובעת רצון יזכירוהו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע נשיא ישראל. וכיון שברכה היא כמו גשם, וכלשון רז"ל גשמי ברכה, הרי עליו מצדו להכין את עצמו להיות כלי לקבלה, והוא על ידי הוספה בלימוד תורתנו תורת חיים וקיום מצותי' והשפעה גם על הסביבה בכיוון זה. והנה לכל דבר צריכה להיות אחיזה גם בדרכי הטבע, ולכן ישאל מחדש חוות דעת רופא מומחה במקצוע זה וכהוראתו יעשה, והרופא כל בשר ומפליא לעשות יתן להרופא הרעיון הנכון איך לייעצו. ואחכה לבשורה טובה בכל האמור לעיל.

מהנכון הוא שהי' שיבדקו את התפילין שלו וכן של אביו — שיחיו.

בברכה לבשו"ט בכל הני"ל,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. קווינט

מזכיר

ג'תתכז

נדפסה בלקו"ש חט"ז ע' 581, והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
ברכה היא כמו גשם: ראה גם לעיל ח"א אגרת ג'תנו, וכהנסמן בהערות שם.

ג'תתכח

ב"ה, י"ח תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

הנהלת כפר חב"ד באה"ק ת"ו
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בהמשך למה שכתבתי מאז אודות בית ספר לבנות הכפר שגמרו לימודן בבית רבקה, יש תקווה קרובה לודאי, אשר אפשר יהי לגייס אמצעים לחלק חשוב מהתקציב שלו, ובודאי גם כמה משרדים המתאימים באה"ק ת"ו משלימים לתקציב בתי ספר כאלו, לכן אין הדבר תלוי אלא שאנשי הכפר, ביחוד אלו העומדים בראשו, ירצו בזה באמת אשר אז לא יחשכו כל יגיעה ועמל בחיפוש מורים־ות מתאימים לארגן כל הדבר ובהקדים היותר אפשר . . .

בברכה לבשו"ט גם בזה.

ג'תתכט

ב"ה, י"ח תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

האברך דוד אברהם שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"ב תשרי, בו כותב אודות פתיחת מוסד לבנות, ובדוגמת הבית ספר למלאכה, ללמדם תפירה וכיו"ב. וכדאי הי' לברר

ג'תתכח

שכתבתי מאז: ראה לעיל ח"ט אגרת ב'תתקה. לקמן ד'קכג.

ג'תתכט

האברך דוד אברהם שי: לסלבוים, כפר חב"ד. אגרת נוספת אליו — לעיל ח"א ג'שצב.

כה

אדמו"ר שליט"א

אפשרויות הצעה זו, כי באופן עיקרוני – נכונה היא ביותר, אלא שתלוי בתנאים השוררים עתה, היינו אם ישנן נערות המעונינות בכגון דא, אם יש אפשרויות למצוא מורות מתאימות לזה כו' וכו', וכשיברר הפרטים בזה בטח יודיע. וכל המפרט הרי זה משובח.

בברכת החג,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. קווינט

מזכיר

ג'תתל

ב"ה, י"ח תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מר ש. ב. המכונה ד"ר אולמאן ש"י

שלום וברכה!

נתקבל מכתבו מ-29/9 כן התדפיס ששלח, ות"ח.

ובמ"ש אשר הרעפארמים וכו' אין חסרים להם אמצעים משא"כ
בסטרא דקדושה, ומסיים מה יתאונן אדם חי, אולי באמת די שחי הוא.

הנה למותר להאריך בדבר הפשוט אשר מסקנא זו מופרכת היא, ודברי
ימי עם ישראל במשך אלפי שנים יוכיחו, ובלשון הכתוב מדוע דרך רשעים
צלחה, ופירשו רז"ל אשר כבר משה רבנו רבן של כל ישראל עמד על בעיא זו,
ובכל זה הרי קבל תורה מסיני ומסרה וכו' עד לדורנו ודורות הבאים תורה
נצחית שתורה היא לשון הוראה, ונצחית ענינה שבכל מקום ובכל זמן
הוראות אלו מחייבות ומזכות. מההוראות הן פסק המשנה דסוף קידושין,
אני נבראתי לשמש את קוני, שזהו ציווי תמידי בכל מקום ובכל רגע מימי חיי
האדם, ושימוש זה אפשר רק בדרך אשר בורא עולם סלל לפנינו, והיא: להפיץ
נר מצוה תורה אור ומאור שבתורה זוהי פנימיות התורה, בד' אמות של
עצמו, שבאמצעותה הוא הגוף ונפש הבהמית שלו ובכל הסביבה הקרובה וגם
הרחוקה.

וכל הקושיות המבלבלות ולפעמים גם מסתירות ומעלימות, רובא

דרובא ע"י יגיעה והתעמקות מתאימה ובסייעתא דשמיא מוצאים התירוץ והפתרון, ואפילו אם עדיין לא הגיע האדם לדרגא זו, ובפרט ע"פ הנראה בחוש בני עלי' והבנת השכל מעטים הם, אין זה פוטרו כלל וכלל ממילוי תפקידו מדי יום ביומו. וכיון שהקב"ה דורש זה ממנו הרי בודאי שהקדים לתת לו הכחות למילוי תפקידו זה ואין הדבר תלוי אלא ברצונו, וכמו שאין קושיא מבלבלת למילוי צרכי הגוף באכילה ושתי' וכו' עאכו"כ שמצד עצמה אינה מבלבלת למילוי צרכי מקור חיות הגוף היא הנשמה ע"י מזון הרוחני הם התורה והמצות.

בברכת הצלחה בכל האמור לעיל ולבשו"ט.

מפני קדושת המועד לא בא כ"ק אדמו"ר שליט"א
בעצמו על החתום, והנני חותם בשמו,

המזכיר

ג'תתלא

ב"ה, י"ח תשרי, תשט"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"ג תשרי, בו כותב אודות אשר קרה זה איזה פעמים לזוגתו תח"י.

הנה צריך הי' לברר אם הי' בשידוך שלהם פגיעה בכבוד בן או בת ישראל, כן אם נוהגים הוא וזוגתו שיחיו בדבור ל' היפך ברכה ח"ו וכיו"ב, והעיקר אם אינם רגילים לקבל על עצמם החלטות בעל"יני תורה ומצות ואחר כך שלא לקיימם, ואם הי' כזה בעבר הרי עליהם להחליט תומ"י ובהחלטה אמיתית שמכאן ולהבא יתוקן כל האמור לעיל וה' יראה ללבב.

וכיון שלכל דבר צריכה להיות אחיזה בדרך הטבע, עלי' לשאול חוות דעת רופא מומחה במקצוע זה, וכפי הנשמע כאן הנה ד"ר. אושרמן וד"ר צונדק הנם מומחים מובהקים, והשי"ת יצליחם.

כן הי' מהנכון לבדוק את התפילין שלו והמזוזות בדירתם שיהיו כולן כשרות כדין, וזוגתו תח"י תפריש לצדקה איזה פרוטות קודם הדלקת הנרות

בכל ערב שבת וערב יום טוב, וכן תעשה בכל יום חול של שני וחמישי בשבוע בבקר.

בברכה לבשר טוב בכל האמור לעיל.

מפני קדושת המועד לא בא כ"ק אדמו"ר שליט"א
בעצמו על החתום, והנני חותם בשמו,

המזכיר

ג'תתלב

ב"ה, י"ח תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

מתפללי בית הכנסת לאמבארד סטר. בעיר דובלין,
ובראשם הגבאי מר צבי מאזלין
די עליהם יחיו

שלום וברכה!

דורך הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה שלום מענדל שי שוי"ב
קלמנסן, איז מיר אנגעקומען די גוטע בשורה, אז אין אייער שוהל ווערט
אנגעהאלטען די תקנת קדמונים צו זאגען יעדער טאג אין דער פריה נאכן
דאוונען דעם יום תהלים — ווי דער תהלים ווערט פארטיילט אויף די טעג
פון חדש —.

ואשרי חלקם, און די גרויסקייט פון דעם זכות איז גאר ניט גענוג
ווערטער צו ערקלערין ווי עס ווערט ערקלערט אין פילע ספרים און אויך אין
די בריף פון כ"ק אדמו"ר (מוהריי"ץ) זצוקלה"ה נב"מ זי"ע וועלכעס א
טייל פון די בריף זיינען געדרוקט צום סוף פון דעם תהלים אהל יוסף יצחק.

און אלס מתנה שיקען מיר אייך 10 תהלים אהל יוסף יצחק אין א
באזונדער פאקעט, און זיכער וועט איר באשטעטיגען די ערהאלטונג.

בברכה אז איר זאלט גיין מחיל אל חיל וביתם יהי בית תפלה אמיתי
כרצונו יתברך ויתעלה.

בכבוד הראוי,

המזכיר

ג'תתלג

ב"ה, י"ט תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג אי"א נוי"נ רב פעלים מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה יצחק שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מערב חג הסוכות, בו מעורר על התאריך במכתבי
שהוא ימי הסליחות ולא נתפרט היום, וכוונתי פשוטה כי תקנת הזמן במכתב
וכיו"ב הוא:

(א) לסימן מתי היתה הכתיבה ונוגע לענינים צדדיים, וכלשון רז"ל משום
פירות וכו', ובזה מובן שככל שהדיוק יותר בתאריך מוסיף בתקנה זו עד
שבירושלים היו כותבים שעות.

(ב) או שנוגע לתוכן המכתב, וע"ד מרז"ל מגלגלין זכות ליום זכאי, ואז
תלוי התאריך בהמשך זכות זו, אם הוא יום אחד או תקופה יותר קצרה
וארוכה שאז יש להדגיש התקופה ולא היום, וע"ד מ"ש והימים ימי בכורי
ענבים, ימים לשון רבים (עיי"ש בתי"י). וכיון שבמכתבי ברכה עיקרו הענין
השני ומהנכון שגם מקבל המכתב ידגיש זה, לכן כתבתי התאריך ימי
הסליחות כיון שע"ז בא הכוח"ט.

בכבוד וברכה.

מפני קדושת המועד לא בא כ"ק אדמו"ר שליט"א על
החתום, והנני חותם בשמו.

ג'תתלג

מו"ה יצחק: הוטנר. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ז א'תתסח, ובהנסמן בהערות שם. לקמן
ד"קטו.

ג'תתלד

ב"ה, י"ט תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ צמ"ס כו'
מוהרשיי שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מעש"ק שובה.

(א) מה שהזכרתי שבדורנו שנתבררו דיעות האוסרים אתרוגים מורכבים וכו', ומעיר ע"ז שדעת האוסרים ידועה מכבר.

הנה כוונתי היתה לראשוני האחרונים **המתירים** אתרוגים מורכבים, שעליהם סומכים חשובי המקילים בזה (ולא מפני ההיתר של המחברים בדורנו זה), שאם בשעתם היו רואים נמוקי וטעמי האוסרים וכו' צ"ע אם הי' ההיתר שלהם באופן כמו שנמצא בספריהם, ועכ"פ מידי ספק לא יצא, והנקודה העיקרית היא, שכל ההיתר הוא במקום שאין להשיג אתרוג בלתי מורכב, משא"כ בזמננו זה. ומה שכותב העצה להוסיף, שבד"א אם האתרוגים כשרים הם, ובנוסח כזה הי' ג"כ נערך הקול-קורא של אגודת הרבנים דכאן.

הוא ע"ד מה שכתבתי בהנוגע להספר שביתת הים, ועוד יותר, כי ספר נועד לבן תורה ומבינה, משא"כ קול קורא, וקודם שמפרסמים צריכים להתחשב איך יפרשוהו הקוראים, ואין נוגע כ"כ כוונת החותמים. ובטח גם לכת"ר ידוע (א) שבקריאת הקו"ק הסיכום — עניינו אצל הקורא היא — הנקודה התיכונה, ובנדון דידן — שיקח האתרוג אודותו נכתב הקו"ק, והתנאים שבו, הנה לכל היותר כתובים בלשון סתום ועד כ"כ (וכמו שכתבו כאן . . . שהאתרוגים יהיו כשרים) שאין בזה כלל תועלת ממשיית בהנוגע לפועל, ורק שיוכלו לטעון בבי"ד של מעלה אני את נפשי הצלתי.

ג'תתלד

חלקה נדפס בלקו"ש ח"ט ע' 390, והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מוהרש"י: מוה"ר שלמה יוסף זיין. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א ג'תה, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד'קנה. ד'רכב.
מה שהזכרתי: באגרת י' אלול תשט"ו, שלא היתה תח"י בעת עריכת אג"ק ח"א, ומועקת לקמן.

העצה להוסיף: בקול-קורא על דבר קניית אתרוגי ארץ ישראל.
להספר שביתת הים: מחקרים דיניי הפלגת והנהגת אניה בלב ים בשבת (ירושלים תש"י).

ואם הי' בא הקו"ק רק לידי אנשים כאלו שילמדו הקו"ק ולא רק שיקראו אותו, ויתבוננו גם בסגנון הסתום "אתרוגים כשרים" דהיינו שהם בחזקת בלתי מורכבים, ובהביא בחשבון אשר רק פרדסים מתי מספר באה"ק ת"ו מוחזקים בזה (כפי שאמרו גם הפרדסנים מאה"ק ת"ו שהם כאן, וכנראה גם ממכתבי אני"ש בזה), הנה עי"ז עוד ימעט מספר קוני אתרוגים אלו, **וביתר**. (היפך כוונת המבקשים לפרסם קו"ק) כי כנראה מסיפורי הנ"ל האתרוגים שיש להם הכשר הם בגדר מיעוטא דמיעוטא.

במה שכתבתי במכתבי אודות הענין דהמבשל בשבת, הנה פשיטא שלא באתי בזה מטעם מצוה הבאה (ל' עבר) בעבירה ולא משום דשווה למבשל לחבירו שבש"ס — בעבר ובלי ציווי וסיוע מצדו כו' — כי ואלא שבנדון דידן זהו ענין של הוה ועתיד וסיוע מצד חבירו להמבשל, ועוד יותר, וד"ל. ונקטתי בלשון זה מפני שהוא לשון המורגל* וגם בנדון דידן, כנראה, הוא איסור דאורייתא וכו'. ואין להאריך בקלקלה, ובפרט במועד.

מכתבי בברכת השנה בטח קבל.

בברכת החג,

מפני קדושת המועד לא בא כ"ק אדמו"ר שליט"א
בעצמו על החתום, והנני חותם בשמו,

א. קווינט
המזכיר

[אגרת נוספת משנת תשט"ו — שאליה נמשכת האגרת שלפנינו]

ב"ה, י' אלול, תשט"ו
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ צמ"ס מוהרש"י שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מג' אלול, ובודאי קבל שני מכתבי הקודמים. ובמ"ש

(*) והעיקר דיש ללמוד האיסור בנדו"ד — מסוגית המבשל בשבת ומנימוקי המתירים שבה.

הענין דהנובשל בשבת: באתרוגי א"י שמביאים אותם לחו"ל ע"י אניה יהודית הנוסעת בשבת. איסור דאורייתא: ראה לעיל ח"י אגרת ג"ד.

ע"ד פב"פ הנוסע לכאן, ואודות מכתב קו"ק בהנוגע לאתרוגי ארץ ישראל, הנה . . . מפני כבודו של כתי"ר, וכדי שלא יאמר שעברתי על מכתבו בלי שימת לב הראוי, הנני עונה גם על זה, והוא: אשר איך אפשר באתרא דרב, היינו כ"ק אדמו"ר הצ"צ, ובפרט מבני בניו – הנה יעשה בהיפך ממה שפסק בשו"ת שלו או"ח סי' ס"ד, ובפרט שמעשה רב, וכידוע עד כמה מופרך הי' בבית הרב ענין אתרוגים המורכבים, והרי רובא דרובא – ויש לומר (אף שאולי אין כדאי לפרסם) שהשאר הוא מיעוטא דמיעוטא ולא מיעוט – אתרוגים המובאים מארץ ישראל הם מורכבים. ותמיהני אם מי שהוא יכול לקבל עצמו די ברייטקייט ולצאת בקו"ק לעשירות אלפים מישאל לברך על אתרוגים מארץ פלונית מבלי להכריז מקודם שצריך לברר אם אינו מורכב. ואפילו אלו המתירים אתרוגים מורכבים, הרי בטח בדורנו זה לאחר שנתבררו דיעות החולקים עליהם, לא יתירו אלא כשאין אחרים, ואפילו בשנה זו שאתרוג ניטל רק מיום השני ואילך, נוסף שגם בשנה זו ישנו הענין דספק ברכה, אשר לכמה דיעות יש בזה גם ענין דלא תשא. ועוד, דאי אפשר להכריז בשנה זו שזהו רק מפני שהוא דרבנן משא"כ בשנה הבאה.

והנה לא די הי' בשבילנו כל הנ"ל – נוסף עוד ענין, אשר מפני הפרסום שבדבר – הוא עוד חמור מהנ"ל, והוא, אשר רובא דרובא מהאתרוגים, ובכלל תשמישי קדושה מארץ ישראל המובאים לכאן, הם מובלים בספינות השייכים למשרדים השונים בארץ ישראל ונוסעים גם ביום השבת, וכפי ידיעות מאלו שנסעו בהם, וגם המלחים – הנה מתנהגים הם ביום השבת בענייני הנהגת הספינה כמו בימות החול, שבזה הוא הענין דהבערה, כתיבה כו' וכו', ונעשה בפרהסיא גדולה ביותר, כמובן, ועוד ביותר – באניות משא שאין נמצאים שם אנשים מבחוץ לבד המלחים, ומוכרחני לאמר שנבהל אנכי משתיקת הרבנות הראשית בדבר מבהיל זה, ועוד יותר, אשר מה שבאופן רשמי ישנה שם השגחה רבנית, אף שאיני יודע ברור אם זהו מרב פרטי או מרבנות הראשית, אבל בכל אופן קהל הצבור בארצוה"ב מקבל זה כהשגחה מרבנות הראשית, שהמשגיח הוא בא"כחם, במילא הרי אין זה שתיקה בלבד אלא גם נתינת הכשר, ואין העולם מבחין אם זהו נתינת הכשר על המטבח או על הספינה כולה, וראוי מוכחת מזה אשר אנשים יראים וחרדים נוסעים בספינות אלו על יסוד הנ"ל.

מבני בניו: של כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" – הוא כ"ק אדמו"ר שליט"א.
המובאים מארץ ישראל הם מורכבים: ראה לעיל ח"י אגרות ג'נו; ג'קמט, לקמן ד"רסב – הוראת
כ"ק אדמו"ר שליט"א, בקשר ללקיחת גרעינים שתילים ויתורים של אילני אתרוגי קלבריה
המוחזקים לבלתי מורכבים ונטיעתם באה"ק בכפר חב"ד.
השגחה רבנית: על האוכל הניתן שם.

והנה ראיתי את הספר שביתת הים הדין בשאלה זו, ואיני יודע אם תמים הוא כ"כ, או שבזדון ח"ו מטעה את הצבור, כי כל האמור בספר זה אינו שייך אל השאלה כמו שהיא **במציאות**, וקורא הפשוט בספרו, אין אצלו כל ספק, ואדברבה הספר כתוב בלשון כזה שלא יהי כל ספק, אשר בהספינות הנוסעות מארץ ישראל לכאן הדברים אמורים, והרי פשוט שכל ההיתרים שישנם בהנוגע לספינה אין להם מקום בנדון דידן, כיון שהספינה יכולה לשבות כל יום השבת ועוד בתוספת מחול על הקדש, ואין כל סכנה בזה (מלבד מקרים יוצאים מן הכלל, אשר לע"ע, כפי הנראה מהעתונים במצב האויר בשטח נסיעת הספינה, לא קרה זה אף פעם **אחת**!) ובפרט שבלא"ה מתעכבת הספינה איזה פעמים במשך נסיעתה, ואין בזה אלא שאלת ממון, והעיקר — שאלת הרצון שלא לחלל שבת.

ובהנוגע להנוסעים והסחורה המובלת על הספינה, הרי כשיש ברירה לנסוע בספינה שתעשה המלאכה ע"י גוי, מאין ההיתר לעשותה דוקא ע"י ישראל, ובפרט שעושים גם המלאכות שאינן צריכות אלא לשמירת הסדר, שאפילו שאלת ממון אין בזה, וכמדומה שמחבר ספר זה הוא ג"כ חבר הרבנות הראשית, וכנראה מהספר עמל ויגע בבעיא זו, אלא שאח"כ הרי כלפי הרבים — האט ער צוגעטשעפעט א היתר לדבר האסור בפשיטות. ודי לשאול את הנוסע בספינות אלו מסלפ"ת, אשר ממש תסמרנה שערות הראש לסיפורו, וקשה להאמין אשר איש שנכנס בכל פרטי פרטים דהנהגת הספינה לא נפל בדעתו לשאול גם עד"ז, ואף שיש בספרו כמה תנאים — ותנאים מוקדמים — לפסקיו להיתר, הרי כנ"ל די באווארעניש אין לה כל מקום, כיון שידוע הנהוג כמה חדשים ושנים שהוא היפך כל התנאים. וה"ז ספר כתוב לפסק הלכה למעשה, ולא לפלפולא בשאלה — טעארעטיש. ובהנוגע לנדון דידן, אפילו את"ל שיש אומרים שאתרוגים מורכבים אין בהם "כל פקפוק", הנה כשהם מובאים, וה"ה לסחורות אחרות, בספינות הנ"ל, מתוסף בזה הענין דהמבשל לחבירו בשבת וכו'.

דא"ג — בטח ידוע גם לכת"ר שנתקבלו לכאן אלפים ואולי עוד יותר מזה מזוזות וכנראה גם תפילין, שהם מעשה פאטאגראפיע, על נייר כו' וכו'. וכל זה הולך בחדא מחתא, ותחת הסיסמא של ישוב הארץ כו' וכו', ובענינים כמו אלו הנני נזכר בפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר שאמרו לו — כנראה בפ"ב בשנת תרפ"ז — בהנוגע לענינים כמו אלו והקשו על שיטתו, שהרי בכיבוי שריפה אין מבחינים אם המים ראויים לשת"י וצלולים הם או לאו, וענה כ"ק

מו"ח אדמו"ר שאמת כן הוא, אבל צריך להזהר וביותר וביותר שלא לכבות השריפה בקעראסין. וד"ל.

דא"ג, בודאי ידוע שלפני כששים שנה או יותר הי' ג"כ נפוץ קו"ק בהנוגע לאתרוגי ארץ ישראל ברוסיה, בכמה חתומים, ואז לא היתה שאלה של מורכבים כ"כ, ופשוט שלא היתה השאלה של שבת, וגם היו בטוחים בענין שמיטות ומעשרות, ובכ"ז – אף שאין הקו"ק תחת ידי – לא באו עה"ח מליובאוויטש. ועוד להעיר אשר כ"ק מו"ח אדמו"ר וכפי ששמעתי גם כ"ק אביו (מהורש"ב) נ"ע, מעולם לא יצאו באיזה מכתב וקו"ק שהי' בו מעין נתינת הכשר על עניני קדושה וכיו"ב.

כתבתי כל הנ"ל, אף, שלכאורה, מספיקות היו ג' ד' שורות, מרוב שיחי וצערי על המצב המבהיל, ורואים במוחש קיום מרז"ל אין לך יום שאין כו' מרובה על חבריו – במצב האיום באה"ק ת"ו. ונזכר הנני הרעש שהי' בהנעשה עם ילדי טעהעראן, אף שהם כלא וכאין לגבי הנעשה בילדי מאראקא, וע"י חוזה מחפיר חתום גם ע"י ב"כ המפלגות מימין שמסכימים הם לוותר עד כדי 75%. ות"ל אשר הודות להבחירות התחילו לחזור בהם מהסכם זה, וה"ה להענין דגיוס נשים ובעיקר . . . באלו דמפקר' טפי, אשר מובן שבזה האיסור גדול יותר וכו' וכו', ובמה נאחזים . . . באיסור מכירת בשר החזיר והשקץ והעכבר, וממש עושים ההיפך מן הקצה אל הקצה.

ובימי הרחמים האלו, אשר כלשון הלקו"ת (ראה לב, ב) המלך נמצא בשדה (לא מקום מושב אדם, אדמה לעליון) ואז רשאים כל מי שרוצה לצאת לקבל פניו והוא מקבל את כולם בספ"י ומראה פנים שוחקות לכולם, הנה יה"ר שבאתעדלי"ע יערה על כאו"א מאתנו רוח טהרה לראות את הטוב בזולתו וכו', עד שיעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם.

בברכת כתיבה וחתימה טובה ולבשו"ט בכל הנ"ל בפרט.

נ.ב.

לפלא שכנראה משתיקתו, אין מתקדם הענין דהדפסת ספרי וכתבי יד הרה"ג וכו' ריבלין ע"ה.

ג'תתלה

ב"ה, י"ט תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א עוסק בצ"צ רב פעלים
מו"ה ישראל זיסל שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מערב ראש השנה, שנתקבל — מאיזה סיבה רק עתה,
ובטח הגיעו מכתבי בברכת השנה.

במ"ש אודות ביקורי באה"ק ת"ו, הנה מכמה סיבות אין זה עדיין בידי,
וכבר נאמר לכל עת, והאלקים עשה את הכל יפה בעתו . . .

מפני קדושת המועד אקצר ואת כת"ר הסליחה.

בברכה,

מפני קדושת המועד לא בא כ"ק אדמו"ר שליט"א על
החתום, והנני חותם בשמו.

ג'תתלו

ב"ה, כ"ה תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

נעם לי לקבל פ"ש שלו ע"י הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה משה
אלי' שי גערליצקי וכן הפ"נ שמסר, שיקרא בעת רצון על הציון הק' של כ"ק
מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

ומה שכותב אשר רובץ תחת משאו, הנה לא יפלא הדבר וכמ"ש אשר

ג'תתלה

מו"ה ישראל זיסל: דבורץ, ירושלים. אגרת נוספת אליו — לעיל ח"א ג'תק"ז.

ברא אלקים לעשות, לתקן, ונאמר ויצר ה' א בשני יודי"ן ביצ"ט וביצה"ר, ולכן כי תראה חמור – כאשר תסתכל בעיון טוב בהחומר שלך שהוא הגוף, תראה – שונאך – שהוא שונא את הנשמה המתגעגעת לאלקות ורוחניות, ועוד תראה שהוא – רובץ תחת משאו – שנתן הקב"ה להגוף שיזדכך ע"י תורה ומצוות והגוף מתעצל בקיומם, ואולי יעלה בלבבך – וחדלת מעזוב לו – שיוכל לקיים שליחותו, כי אם תתחיל בסיגופים לשבור את החומריות, הנה לא בזו הדרך ישכון אור התורה, כי אם – עזוב תעזוב עמו – לברר את הגוף ולזככו ולא לשברו בסיגופים (אחת מתורות הבעש"ט, הועתק בהיום יום).

ומזה מובן ופשוט שאין ח"ו ליפול ברוחו מזה, כיון שסיבת הדבר אשר השי"ת תכלית הטוב אינו רוצה שיקבל איש הישראלי המצטרך לו בגשמיות או ברוחניות בתור נהמא דכיסופא, ולכן נסתדר בהבריאה כמ"ש ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב וכו', כי תיכף ומיד מוסיפים ובחרת בחיים, ומבואר בחסידות שבקשה מהקב"ה הוא ג"כ נתינת כח ותוספת כח למילוי הבקשה, ובודאי ידוע לו וכדאי שיתבונן בזה עוד הפעם בהאמור בתניא בכמה מקומות ובפרט בפרק כ"ז ושני מיני נחת רוח לפניו למעלה והשנית, וראה שם פרק ל"ד ואילך, שהתבוננות בכל האמור שם מביאה שתה"י עבודתו כל ימיו בשמחה רבה וכו'.

מוסג"פ העתק מכתבי כללי לר"ה, ונוסף על ברכתי במכתבי לר"ה, הנה אכפול אותם בזה לאריכות ימים ושנים טובות להצלח בהחזקת והפצת היהדות בסביבתו מתוך בריאות והרחבת הדעת אמיתית.

בברכה.

ג'תתלז

ב"ה, כ"ה תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

בעתו קבלתי הידיעה הראשונה ואח"כ הבשורה טובה אשר נתוח של זוגתו תח"י מרת . . . עלה בסדר ובהצלחה, ויה"ר מהשי"ת הרופא כל בשר ומפליא לעשות אשר תחזור לאיתנה בקרוב ומכאן ואילך אך טוב וחסד יבשר תכה"י.

וכבר ידוע הפירוש במאמר רז"ל כל שנה שהיא רשה בתחלתה מתעשרת בסופה, שהחילוק הוא מקודם התקיעות והתפלות, ולאחריהם, כי מקודם להם עדיין נמצאים בדין ומשפט ועיי התקיעות והתפלות פועלים אשר הקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים, וכל בני ישראל ועמך כולם צדיקים נכתבים ונחתמים לאלתר בספרן של צדיקים. ובמשך השנה הנה כל יומא ויומא עביד עבידתי לעשות כלים להמשכת וקבלת הטוב שנפסק לו בר"ה, אשר כלים אליו הם עניי תורה ומצות ואחד מהם השפעה על הזולת, ובפרט מי שחננו השי"ת בכשרון לחנך, שינצל את כל האפשריות במילואה להעמיד תלמידים יר"ש לומדי תורה ומקיימי מצות, וזכות הרבים מסייעתו וממשכת רוב ברכה והצלחה בהנוגע לו ולכל ב"ב שיחיו.

בברכה המחכה לבשו"ט.

ג'תלח

ב"ה, כ"ו תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

בנות חב"ד אשר ב . . .

ברכה ושלוש!

בנועם קבלתי מכתבך, אף כי באיחור זמן קצת, ונעם לי לקרות בו אשר חזקו את עבודתך עם תלמידות בית הספר על ידי פעולות שונות.

ותקותי אשר אף שכותבות שהפסיקו לזמן קצר עבודתן זו, כבר התחילו בה מחדש, ובכחות חדשים ובתוספת מרץ — מתאים לדרישת השעה ההולכת וגדלה,

ומוכן ופשוט שכוונתי בזה לא רק לפעולותיהן עם התלמידות הנ"ל, אלא ובמדה לא פחותה מזו גם עם עצמן בעבודה מתאמת.

וכבר ידוע פירוש תורת החסידות בלשון הכתוב הקורא לאדם **מהלך** — כי זהו מתפקידו וסימן לחיות אשר בו, כי מיום ליום מתגדל ומתפתח.

ורואים במוחש אשר אין הדבר תלוי אלא **ברצונו** של האדם, כי תמיד **היכולת** ביד האדם להוסיף במעמדו ומצבו היום על מעמדו ומצבו אתמול, וכן מיום ליום.

ואם בכל בני אדם הדברים אמורים עאכ"כ בדור הצעיר, אשר מרצו לא נוצל עדיין ותוסס בו וגם היזמה שלו רבה יותר.

אלא שצריך זהירות בכיוון ובהענינים בם ישתמשו בהמרץ והכחות, ובפרט במקומות ובענינים אשר אור וחושך משתמשים בערבוביא, ומוכרחת שאלה ובירור אצל אנשים העומדים "מן הצד" היכולים לשפוט על הענינים מבלי שוחד של אהבת עצמו ופניות עצמו.

גם מוכרחת השקפת החיים להיות מבוססת בתורה וחדורה רוח יראת שמים, אשר אז הנה לפעמים תכופות באופן אינסטיקטיבי מרגישים ומבחינים בין דרך הישרה והנטי" ממנה, אף אם אפילו אין יכולים להסביר זה בשכל.

והשי"ת יזכן, את כל אחת מהן, בשנה שנכנסנו בה זה עתה, להצליח בכל האמור לעיל, ולשמש דוגמא חי' ומורה דרך גם לאחרים.

בברכת הצלחה רבה.

המחכה לבשורות טובות ומפורטות די צרכן.

ג'תתלט

ב"ה, כ"ו תשרי, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ רב פעלים מו"ה יוסף שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו שנתקבל בחוהמ"ס . . . אקוה אשר ערך בשביל תלמידי המוסד שבהנהלתו מעין התועדות בשמחת בית השואבה ושביקרו בהסוכה, ובהרבה פעמים הרי מחזות כאלו נחרתים על לבם ובטח חלק מהתלמידים לא רחוקים מבית הכנסת.

ג'תתלט

מו"ה יוסף: פלייער, שיקגו. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א ג'תלו, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'תתקכז.

כן אתענין לדעת סוף דבר מהסברא של יסוד מוסד חינוכי במחוז העיר שלשם מעתיקים דירתם כמה מבניי דשיקאגא.

בברכה לחיזוק בריאותו ולבשו"ט.

ג'תתמ

ב"ה, אדר"ח מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ כו' מו"ה צבי שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מא"ח, בו כותב אשר יליד ליובאוויטש הנהו ונשמר בזכרוננו כמה ענינים מתקופה בהיותו בליובאוויטש, היא תקופת כ"ק אדמו"ר מוהר"ש ובנו כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב, הן בנוגע לליובאוויטש עצמה ולהאורחים אשר בקרו בה מזמן לזמן.

ומהנכון הי' אם יכול להעלות על הכתב זכרונות אלו כיון שמעטים מאד אלו הזוכרים המאורעות דימים ההם על בורים, וגם טפוסי האנשים האורחים אנשי החצר וכו', אף שלא כל הדברים הנכתבים ראויים לבוא ג"כ בדפוס, הנה גם השמירה בכתב כדאית היא, ובטח חלק מרשימות אלו יוכלו לנצל גם בשביל ענינים המתפרסמים בדפוס, אף שמובן שמראש אי אפשר לדעת ברור בזה, פשוט שצריכים להיות בטוח שהענינים הנרשמים מתאימים אל המציאות, ובפרט שעברו כבר כמה עשיריות שנים, ומילתא דלא רמיי עלי דאינש לא תמיד נרשם בזכרוננו כמו הוא, ובטח גם בזכרון כבודו יש ענינים שאין כל ספק אצלו בתיאורם וגם כאלה שמסופק הוא בקצתם או באיזה פרטים, ומה טוב שגם על זה יציין ברשימותיו.

מוסד חינוכי במחוז העיר: ראה לעיל ולקמן שם.

ג'תתמ

מו"ה צבי: הר שפר, רעננה.

להעלות על הכתב זכרונות אלו: מאמר אחד "ליובוץ, עיר מושב אדמו"רי חב"ד" נדפס ב"העבר" חוב' ב (שנת תשי"ד) ע' 86.

ומובן שאתענין למאד לראות את הרשימות כיון שמקבץ אני חומר לדברי ימי ליובאוויטש ובפרט לאותה התקופה שעדיין לא נמצאו לה כלל גואלים וכותבי דברי ימי החסידות מתקופת אדמו"ר מוהר"ש ותחלת תקופת בנו כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב, ות"ח מראש.

כבקשתו נשלח לו בפ"ע תניא פורמט כיס, ובטח יאשר קבלתו.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'תתמא

ב"ה, אדר"ח מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

אין ענטפער אויף דיין בריף פון כ"ו תשרי, אין וועלכען דו פרעגסט:
וועגן,

(א) ניט געוואונשענע מחשבות.

איז באוואוסט די עצה צו דעם, מעט אור דוחה הרבה חשך, און דעריבער דארפמען זיין איינגעטונקען אין מחשבות פון תורה ותפלה און זיין בקי אויף אויסווייניג פרקים משניות, פרקים תניא, ומה טוב לפחות לייכטע פארשטענדליכע מאמרי חסידות, וואס דאס אלץ העלפט צו באפרייען זיך פון מחשבות לא טובות.

(ב) וואס טוט מען, אז יעדער זאך ווערט געטאן מיט א פני'.

אין דעם דארף מען זיין זייער פארזיכטיג, ווארום מערערע מאל, אז דער יצר הרע וויל אפהאלטען א אידען פון צו טאן א גוטע זאך, פרובירט ער אויף דעם וועג, צו איינריידן עס, אז דאס טוט ער צוליב א פני', במילא איז גלייכער, אז ער זאל אינגאנצן ניט טאן, און דאס איז היפך פסק רבותינו ז"ל

לעולם יעסוק בתורה ומצות שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה, און דעריבער, ניט קוקענדיג אויף דעם וואס זעלבסט פארשטענדליך דארף מען טאן מיט זיך אז סוף כל סוף זאל יעדער זאך געטאן ווערען אן א פני', אבער דערוויילע, אויב דאס איז נאר א גוטע זאך דארף מען זיך ניט אפהאלטען ח"ו פון טאן דאס, און ווי אויבען געזאגט.

און אין דאס אויבען געזאגטע בכלל צו סייעתא דשמיא, העלפט פיל ווען מען פועליט אויף חברים און דער סביבה צו מאכען זיי נעהענטער צו אידישקייט בכלל און צו חסידות בפרט, וואס דאס איז צדקה ברוחניות, ועל זה נאמר וצדקה תרומם גוי, וכמבואר בתורה אור ריש פרשת בראשית.

בברכה לתלמוד תורה מתוך שמחה ויראת שמים,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תתמב

ב"ה, אדר"ח מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ו תשרי, ותקותי שלעת קבלת מכתבי כבר הוטב מצב בריאותו, וכיון שהענין קשור ברגל של הגוף, שהוא קשור ומתאים לרגל של הנשמה הוא ענין האמונה ומצות הצדקה, כדאי הי' שידע בעל פה לכל הפחות הפרקים הראשונים משער היחוד והאמונה לרבנו הזקן נוסף על שידע הענינים גם של שאר הפרקים, ובלי נדר, עד לאחר י"ט כסלו הבע"ל, יפריש בכל יום חול קודם התפלה איזה פרוטות לצדקה, והשי"ת יצליחו לבשר טוב בהנ"ל ובהענינים הכללים.

בברכה צו א געזונטן ווינטער.

ג'תתמב

נדפסה בלקי"ש חט"ז ע' 588.

רגל ... האמונה ומצות הצדקה: ראה גם לעיל ח"ו אגרת א'תרפח. ח"ז ב'קפא. ח"ט ב'תשה.

ג'תתמג

ב"ה, אדר"ח מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה נתן דוד שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מא"ח, ונהייתי לקרות בו אשר דרש לפני העולם בעניני יהדות. ופשיטא שאין זה מספיק מה שדורש לפניהם אחת בשנה, וכידוע דהעבודה של אחת בשנה **דזמן** דקדש הקדשים הוא יום הכפורים בקדש הקדשים **במקום** כפשוטו ע"י כהן גדול שנקרא קדש קדשים (דה"י א' כג, יג) — עש"ן — מועילה כשיש לזה הכנות במשך השנה נוסף על הכנה דיוהכ"פ עצמו.

ואף שמבואר שכאו"א מישראל מצד נשמתו שהיא חלק אלקה ממעל ממש למעלה מהזמן והמקום יכול לפעול בכל מקום ובכל זמן ובכל רגע ע"ד פעולת כהן גדול ביוהכ"פ בקדש הקדשים ע"י הזזה כדבעי בשינוי המהות, הנה מובן ופשוט שאין זה פוטר ח"ו כלל בעבודה במשך כל השנה וכלשון הזהר כל יומא ויומא עביד עבדתי (זח"ג צד, ב) וחסר יומא חדא חסר לבושא חדא (זח"א רכד, א). ובמכש"כ וק"ו בהנוגע לפעולה על אחרים, שלא תמיד נמצאים אצלו, ולא תמיד מוכנים לקבל ההשפעה, והשי"ת יצליחו לבשר טוב גם בזה.

בברכה.

ג'תתמג

נרפסה בלקו"ש ח"ז ע' 330 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מו"ה נתן דוד: רוזנבלום, בוענאס איירעס. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א ג'תלה, ובהנסמן בהערות שם.
עש"ן: עולם שנה נפש.

ג'תתמד

ב"ה, אדר"ח מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה יוחנן שי שו"ב,
גבאי ביהכ"נ דליובאוויטש בליובאוויטש ברוקלין, נ"י.

שלום וברכה!

בשילהי חדש תשרי, הוא החדש הכללי דכל השנה כולה, המושבע בכל
טוב ע"מ להמשיכו בכל השנה, הנני בזה לכפול ברכותי, אשר עוד רבות בשנים
ינהג גבאות בביהכ"נ דליובאוויטש בליובאוויטש ברוח חסידותי, ויבוא זה
לפועל גם בהשתדלות — בהצלחה — לרבות כמות המתפללים ולהגביה
איכותם ע"י קביעות שיעורים בבית הכנסת, הן בנגלה והן בחסידות, וכנהוג
בבתי כנסיות בני ישראל ובפרט בבתי כנסיות חב"ד. ובודאי יש ואפשר לסדר
השיעורים באופן שלא יבלבלו לסדרי הישיבה.

וכבר ידוע איך שהפליגו רז"ל במעלת התאחדות בית הכנסת ובית
המדרש גם יחד (ברכות ח, ע"א), וזכות הרבים תלוי בו.

בברכת הצלחה בכל האמור לעיל מתוך בריאות הנכונה ונחת חסידותי
ביחד עם זוגתו שתליט"א מכל יו"ח שיחיו,

מ. שניאורסאהן

ג'תתמה

ב"ה, א' מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

היום נמסר לי מכתבו — עם המוסג"ב — בתאריך דשילהי מנ"א,
ולפלא קצת שנתארך כל כך.

ג'תתמד

מו"ה יוחנן: גורדון. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ח ב'רצט, ובהנסמן בהערות שם. לקמן
ג'תתקמג.

ונעם לי לראות בו סגנונו בכתבו אודות שלשלת היוחסין שלו, כי בטוחני שדבריו במכתבו הן יוצאים מן הלב, ואז בטח יש גם המעלה – המוספת בכוח מסורת אבות גם בחיים המעשיים, כי הרי הלב מלך באברים, וכיון שבני ישראל גומלי חסדים הם ועינם טובה בשל אחרים, בטח משפיע גם על אחרים בכיוון זה.

בהמשך לכתבו אשר אביו זקנו הי' מבית מדרשו של כ"ק אדמו"ר הצמח צדק, אתענין לדעת אם נשאר ממנו איזה רשימות או כתבים מתורת החסידות שעדיין לא נדפסו, ואם כן הוא היש רשימה מהם ואפשר לראותה, ותודה מראש על הטרחה בזה.

בטח נפגש מזמן לזמן עם אנ"ש דתל אביב, מבקר במוסדות חב"ד אשר באה"ק ת"ו ובפרט בישיבת תומכי תמימים וכפר חב"ד, וכלל כללו חז"ל, זרוק חוטרא אאורא אעיקרי קאי.

בברכה לראות נחת אמיתי הוא נחת יהודי מכל יו"ח שיחיו מתאים לגזע מחצבתם אשר בס יתפארו.

ג'תתמו

ב"ה, א' מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה דוד שי

שלום וברכה!

לאחרי הדומי' הכי ארוכה (אף שבמשך זמן זה שאלתי וקבלתי ידיעות משלומי וענינו – מן הצד), נעם לי לקבל מכתבו מכ"ד תשרי עם מאמרו בשערים המוסגר בו, ות"ח בעד שימת לבבו אשר בשילוח מאמרו זה אלי.

ותקותי חזקה אשר אין זה אלא התחלה, כוונתי שינצל את כשרונותיו בכרם החסידות ביחוד להפיץ תורת הבעש"ט תלמידיו ותלמידי תלמידיו

הדרכותי ומנהגי על ידי כל הצנורות והאופנים העומדים לרשותו, ואין לך דבר העומד בפני הרצון, ובפרט בימינו אלה אשר רואים אפילו בעיני בשר אשר דוקא מהלך הרוח של חסידים וחסידות כובש מסילות וצודה נפשות בחוגים שונים ורחבים, ואין הדבר תלוי אלא בכשרון המעורר ועושה בזה, ומי שחננו השי"ת בעט סופרים אשר עי"ז דבריו מגיעים לאלפים ואלפים מבני ישראל, היכולת שלו גדולה פי כמה, וביחד עם זה גם האחריות והזכות.

ומובן ופשוט שהעבודה והשתדלות עם הזולת אינה פוטרת ח"ו מהעבודה בעצמו וכמ"ש כי תראה ערום וכסיתו וגו' – וידועה דרשת רז"ל על פי זה שהכוונה גם לעיני תורה ומצות, ומסיים הכתוב: ומבשרך לא תתעלם.

מוסג"פ העתק מכתבי כללי, אשר תקותי שיענין את כ' שי'.

בברכת הצלחה בכל האמור לעיל.

ג'תתמז

ב"ה, א' מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ז תשרי, בו כותב אשר נמצא במלחמה פנימית עצמית וכו'.

הנה נכון יהי לבו בטוח בבורא העולמים אשר הוא היוצר יחד לבם ולפניו נגלו כל תעלומות אשר הנצחון במלחמה זו מובטח הוא ואין זה אלא שאלת הזמן, כי באם יעשה בזה ככל יכולתו ינחל נצחון מידי, ובאם לאו יתמשך ח"ו, אבל כבר הובטח כל אחד ואחת מעמנו אשר בל ידח ממנו נדח, כי הרי בכולם מתפאר הבורא שהם מעשי ידי להתפאר, אלא שניתנה בחירה חפשית לכל אחד ואחת בכדי שינסה כחותיו ויגלה נקודה הפנימית אשר בו בכחות עצמו, ועצם ההכרה וההתבוננות אשר הנצחון בטוח הוא, מוסיפה כח

מה

אדמו"ר שליט"א

ועוז בהנהלת מלחמה זו ובגמרה בהקדם, ותודה אם יבשר טובות בהאמור לעיל בקרוב.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

נ.ב.

מוספ"ג העתק מכתבי כללי שבודאי יענין אותו והוא גם שייך לתוכן הדברים האמורים.

ג'תתמח

ב"ה, ג' מ"ח, תשט"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

... לפלא שאינו מזכיר דבר מהסדר דחדש תשרי העבר שהוא חדש הכללי של כל השנה והמשכות שבו נוגע אופנם וכל פרט שבהם לכל השנה כולה, אף שתשובה לעולם מועלת ואין לך דבר העומד בפני הרצון, ותשובה מכל המינים, וכמבואר בדא"ח שאינה דוקא על ענין חטא ועון כפשוטו אלא על חטא מלשון חסרון ובדרגא יותר נעלית שובה אל המקור, וכמבואר בלקו"ת האזינו, ועיין ג"כ לקוטי תורה ד"ה מה טובו.

והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל הנ"ל מתוך הרחבת הדעת אמיתית.

בברכה.

ג'תתמח

תוכן דומה נכתב לכמה.

ג'תתמט

ב"ה, ג' מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

נתקבל מכתבו מערב חג הסוכות מספר תהלות ד' וחסדו לבני אדם ונפלאותיו אשר ראה בעכוב נסיעתו וכו', ויה"ר אשר מזמור לתודה זה ימשיך הארה על כל השנה כולה, וכמבואר ענינו מזמור לתודה בדרושי חסידות לכ"ק אדמו"ר הזקן וכ"ק אדמו"ר האמצעי, ומהנכון שילמדם בעיון הראוי וכמ"ש ונשלמה פרים שפתינו.

בודאי השתתף בהתועדות אנ"ש בימי הרצון והשמחה דחדש תשרי חדש הכללי של כל השנה חדש המושבע בכל טוב.

בברכה.

ג'תתנ

ב"ה, ג' מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

... וזאת למודעי, אשר כל הנ"ל חשיבותו הוא אינו בערך להענין העיקרי, והוא שמוכרח להסתדר בחיים משפחתיים, וכמבואר בתוה"ק תורת חיים ברור, ונראה גם בחוש איך שלא טוב היות האדם לבדו, והאריכות בדבר הפשוט אך למותר.

אלא שכיון שלכל דבר צריך סייעתא דשמיא ובפרט בזיווגים, וכמ"ש בית והון נחלת אבות ומה' אשה משכלת, ובפרט בזיווג שני שהוא לפי מעשיו, לכן עליו להוסיף בהקדם בשיעורי לימוד בתורת הנגלה ובחסידות, שמירה – בלי נדר – שלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בחומש תהלים ותניא הידועים, הפרשת איזה פרוטות לצדקה בכל יום חול לפני התפלה, וכן מהנכון שיבדקו התפילין שלו, והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל האמור.

במ"ש בסיום מכתבו שלא בא בכתובים עד עכשיו מפני שדברים טובים לא הי' מה לכתוב כו'. — הנה לא לבד שלא תירץ הקושיא אלא אדרבה עוד הגדילה, כי תלמיד תומכי תמימים הנמצא באה"ק ת"ו היפך דרישת השעה, ובפרט בדורנו דור יתום זה לא התעסק בהפצת היהדות בכלל והפצת תורת החסידות הדרכותי' ומנהגי' בפרט, ומוכרח שיתעסק בזה עכ"פ מעתה ככל יכולתו ועוד יותר מזה, אשר אז נודע פס"ד של מעלה שרואים הצלחה, ויהי רצון שעכ"פ מכאן ולהבא יתוקן הדבר ולאט לאט ימלא גם מה שהחסיד בשנים שעברו.

בברכה לבשו"ט.

ג'תתנא

ב"ה, ג' מ"ח, תשט"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מחוהמ"ס, הנה בכגון דא יש להרבות באותיות התורה והתפלה ובהשתדלות בעיני חינוך ובעיני הדומים הקשורים בזיעה של מצוה, ומובן שצריך להעשות מתוך שמחה ובטחון גמור בהשי"ת, וכמ"ש עבדו את ד' בשמחה, וידועה תשובת הצמח צדק בענין זה, נדפסה בשער המילואים חלק ב', והשי"ת יזכהו להוסיף אומץ עד כדי זיעה של מצוה בעבודתו בקדש בחינוך בני ישראל שיהיו זרע ברך ד' ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה וכמה פעמים ככה, וירווי רוב נחת חסידותי ביחד עם זוגתו מכל יו"ח שיחיו.

בברכה.

ג'תתנב

ב"ה, ג' מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ כו' מו"ה זאב צבי שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו שואל פירוש הלשון קבלת התורה בשמחה ובפנימיות, אם הכוונה לפנימיות התורה או לפנימיות הלומד.

והנה פשיטא שכמו שהמלה בשמחה פירושה שהלומד ילמוד בשמחה ה"ה בהנוגע להמלה ובפנימיות שהכוונה שהלומד יקלוט זה בפנימיותו.

מ"ש אודות טעות הדפוס בספר התניא, הנה איני יודע באיזה מהוצאה לומד, ובכל אופן כמה מטעוטי הדפוס נתקנו בדפוס התניא שמשנת תר"ס ואילך ועוד כמה נתקנו בהוצאת התניא כאן (נשלחו בכמות גדולה גם לאה"ק ת"ו).

בהנוגע לפירוש במה שמתקשה לפעמים בלימוד התניא, הרי כמה מאנ"ש והתמימים נמצאים בירושת"ו, ויציע הדברים לפניהם ודבור יחד יאיר הענינים.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תתנב

מו"ה זאב צבי: וובר, ירושלים. אגרות נוספות אליו — לעיל חי"א ג'תשי. ג'תתו. לקמן ד'פו.

ג'תתנג

ב"ה, ג' מ"ח, תשט"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מערחה"ס, נהניתי לקרות בו אשר בקשר עם הבר מצוה של בנו שי סידר התועדות והי' א חסידישער פארבריינגען, ויה"ר שתומשך ההתעוררות על השבועות והחדשים שלאחרי זה, וגם זה יוסיף בסייעתא דשמיא לבנו שי הבר מצוה שגרם לכל זה.

מ"ש שפרנסתו היא כזו שצריך לרוץ כל היום, הי' מהנכון שידע בעל פה איזה פרקים משניות ואיזה פרקים תניא שאז גם בלכתך בדרך יכול לעבור עליהם אם בדבור או עכ"פ במחשבה, וכבר ידועים דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בטהרת האויר על ידי אותיות התורה והתפלה והשי"ת יצליחו.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ג'תתנד

ב"ה, ד' מ"ח, תשט"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

. . . משייך ע"ד הנער שרוצה להתפלל במקום של יר"ש יתירה וכו' ואין אביו מסכים ע"ז — כבר דינו מפורש בס' חמודי דניאל (הובא בפתחי תשובה בשו"ע יו"ד סו"ס ר"מ) שאין צריך לשמוע להאב. אלא דפשיטא דצריך לעשות זה בדרך כבוד ובדרכי שלום.

ג'תתנג

וכבר ידועים: ראה לעיל ח"א אגרת קלב, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תתנה

ב"ה, ד' מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מעש"ק, בו כותב שלא הבין למה התכוונתי בהנוגע לעבודת . . . אם להמנע כו'.

הנה פשיטא שאין עניני למנוע את מי שהוא מפעולות טובות, ובפרט בהנוגע לחינוך דור הצעיר, אלא שכתבתי **שמזניחים** הם עבודתם העיקרית ותפקידם מפני זה, כי לדעתי תפקידם העיקרי וכמ"ש כמה פעמים הוא הצלת הנוער מליפול בידי הלעו"ז ולהעמידו באופן שיקבל חינוך כשר, וכל שאר הענינים המזדמנים לידם, רק אם יכולים הם להעשות באופן **שלא יגרעו** במילוי תפקידם העיקרי, יישר חילם ואשרי חלקם.

ואף שבכלל קשה להחליט ולפעול בעצמו להמנע מפעולה טובה אף שאינה על שכמו באופן ישר, הנה גם זה דורשים מאתנו (ובלבד שכנ"ל הטעם הוא מפני שהוא עסוק באותה שעה עצמה וגם מקודם לזה במצוה שהיא מצוה **שלו** ואינה נעשית ע"י אחרים) . . .

נהניתי ממ"ש אודות פעולות זוגתו תחי', ויה"ר ששניהם יקיימו מרז"ל מעלין בקדש מתוך בריאות הנכונה והרחבת הדעת אמיתית.

בברכה.

ג'תתנו

ב"ה, ד' מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

. . . מה שכותב שאין לו פנאי ורכוז המחשבות וכו', הרי ע"ז באתי, אשר כיון שבענין שנפש השכלית מבינה מוצאים פנאי וריכוז המחשבה, מפני מה אין הדבר **כלל** בענינים שנפש האלקית מבינה, והאריכות בדבר הפשוט אך למותר.

מ"ש אודות הסיבות להעדר ריבוי השלום וכו' בתוככי וכו', ואיך הי' משתנה המצב לטוב באם הי' נמצא איש שהכל היו מודים בו כו' וכו'.

הרי לכל אחד ואחד מאתנו ניתנה עבודתו — בזמן מתאים לו במקום מתאים ובעניינים מתאימים, וכתוב מפורש הוא (קהלת ג, יא) ומעקרי האמונה, ולפוס גמלא שיחנא, וכפירוש תורת החסידות (ומובן גם בשכל אנושי) שניתנו כחות למלאות עבודה זו, ולכן המחשבה איך הי' באם הי' באופן אחר, הרי זה שכל עיוני שאינו נוגע כלל לפועל, ולא עוד אלא שעלול להחליש המרץ בתיקון המצב בהוה, וכנראה בחוש, וברור הדבר שגם בהמצב כמו שהוא — הבחירה ביד כל השייכים לזה לקיים מאמר הכתוב ראה נתתי לפניך גוי ובחרת בחיים, ולא עוד, אלא שכיון שכולם שייכים לתורת החסידות, במדה גדולה או קטנה, והיא המאור שבתורה ופנימיותה — לכן עבודתם בנקל יותר, ויה"ר שיבשר בקרוב בשו"ט בכל האמור לעיל.

בברכה.

ג'תתנז

ב"ה, ה' מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

ש"ב הווי"ח אי"א נו"נ כו' מו"ה אברהם דוד שי

שלום וברכה!

קבלתי ידיעה משמחת אשר מלפני זמן היתה התוועדות בהשתתפותו וחזר מאמר דא"ח והשומעים היו שבעי רצון.

ויה"ר שתהי' זה התחלה טובה שיתחיל לנצל כשרונותיו והידיעונו שרכש בהיותו בתומכי תמימים וכו' גם לתועלת הזולת, אשר אם בכל המקומות ובכל הזמנים הענין מוכרח הי', וכמאמר רבי עקיבא ואהבת לרעך כמוך זה כלל גדול בתורה, [ו]כבר ידוע מ"ש רבנו הזקן באגה"ק סי' ט"ז ע"פ השי"ס נדרים פי' ע"ב בהנוגע לצדקה גשמית והי"ה לצדקה רוחנית, במכש"כ עתה.

ג'תתנז

מו"ה אברהם דוד: ינובסקי. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'קמז. לקמן ד"כה.

ובודאי ישנם במוסדות ארגוני חב"ד כמה הזדמנויות שנוקקים לכגון דא ואפשרויות לנצל הכשרונות במדה ההולכת וגדלה, וינעם לי לקבל ממנו בשו"ט בזה, ויה"ר שיהי' בהקדם כיון שהזמן היא אבדה שאינה חוזרת . . .

ג'תתנח

ב"ה, ה' מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה שמואל יוסף שי

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו מכ"ה תשרי, ובו הבשורה טובה מעריכת התועדות דשמחת בית השואבה ודברי התעוררות שאמר לפני אחב"י הזקנים והזקנות הנמצאים בסביבתו, ויה"ר אשר יכיר הוא בגודל הדבר שנבחר להיות צנור להביא עניני חסידות ומנהגי' בסביבה זו בתוככי מאות דבני ישראל, אשר אם על המקיים נפש אחת מישראל אמרו רז"ל שהוא כאילו קיים עולם מלא עאכו"כ וכו' ובטח כבר נוכח שמשפיעים הצלחה בפעולותיו, ובאם ימשיך בזה בדרכי נועם, אבל בתוקף המתאים, להבא, בודאי תגדל גם ההצלחה, ויה"ר שעל ידי זה יגדל בו התיאבון דקדושה להגדיל הפעולות.

ולהודעתו מיום הולדתו. הנה יה"ר שעוד רבות בשנים יזכה להתעסק להפיץ נר מצוה תורה אור ומאור שבתורה זוהי פנימיות התורה סביבו.

בברכה לשנת הצלחה מתוך שמחה ביחד עם זוגתו תחי'.

נ.ב.

מובן שינעם לי לקבל תמונתם כהצעתו ות"ח מראש.

ג'תתנח

מו"ה שמואל יוסף: פיננדיק, מושב זקנים בנתניה. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א ג'תריז. לקמן ד"ה. ד"קעז.

ג'תתנט

ב"ה, ה' מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ה תשרי (וגם על מה שלא עניתי עד עתה במכתבו מכי אלול), אף שחזרה תקיעא בליבאי מסטרא דא בסיבת הפעולות שכותב אודותם, אבל (ואפילו במכתבו עצמו כותב, ש)אינם בערך כלל וכלל להיכולת והאפשרויות שישנם עתה בעולם וביחוד באה"ק ת"ו.

ואילו זכינו היינו למדים זה מסטרא דקדושה, ובמצב הנוכחי יש להוכיח בזה מהנעשה בלעו"ז, היינו באישים ובמפלגות השמאליות, אשר ההצלחה שלהם היא מפני שאוחזים בדרכים ופועלים בכחות שתורת החסידות דורשת אותם בעבודה דקדושה, והוא – החיות, ההתלהבות, פעולות מבלי להתחשב עם הטעם ודעת דעצמו, משמעת לפקודות של הנמצא למעלה הימנו (ורק לאחר כך להתבונן לטעמים), התאחדות באגודה אחת להגשמת הפעולות הנדרשות, וויתור על רווחי ועיני הפרט ואפילו הרוחנים לפי דעתם בשביל תועלת הכלל כו' וכו'.

ואם בעינינו שלהם הגיעו לידי כך, אף ששאלו הוא אצלם וסו"ס יחזרו למקורם מקור החיים והחיות, עאכו"כ בעינינו, וביחוד במחנה החסידים, אשר הנשיאים "מה עד כאן עומד ומשמש אף עתה עומד ומשמש" במרום וממשיכים תוספת ברכה והצלחה למטה בכל המוסדות והפעולות והמתעסקים בזה. אלא שלדאבוננו ולצערנו, אין מנצלים הברכה וההצלחה כי אם לעתים ולפרקים ובמדה קטנה באין ערוך, ולא מפני סיבות חשובות עכ"פ בעיני שכל האנושי, אלא – או מפני ששקועים בעיניים דבערך דנזיד עדשים ושוכחים על הבכורה, או מפני עיניים של פירוד לבבות, וע"פ הסיסמא גם לי גם לך לא יהי'. ובינתים יום נכנס יום יוצא כו' וכו', וההוכחה על אמיתת כל הנ"ל הוא – שבכל מקום שעשו עכ"פ באצבע קטנה (ע"פ לשון המדרש קה"ר בתחלתו) נראית הצלחה מופלגה שלא שיערוה מראש, עד שנתקיים, במקרים רבים גם מ"ש ברצות ד' דרכי איש גם אויביו ישלים עמו.

— מובן שאין כוונתי בזה — רק אליו בפרט, אלא לכללות אני"ש . . .
וגם אין כוונתי להטפת מוסר וצעקה על העבר, כ"א בתקוה, אשר כולי האי
ואולי יעוררו דברי אלה שיתמסרו להעבודה כדבעי, אשר אז הלוך ילכו
ויכבשו וירכשו עשירות מאות ואלפים ורבבות מבני ישראל — אל תורת
החסידות הדרכותי ומנהגי, עד שהקטן יהי לאלף וגו'.

בטח כבר נתקבל מכתב המזכירות בהנוגע לסניף אגודת נשי ובנות חב"ד
בבני ברק.

לפלא שאינו מזכיר ע"ד "פעולות ד' מינים", כוונתי למה שנהגו כאן,
וכמדומה גם ע"י צעירי אגו"ח באה"ק ת"ו אשתקד — להזמין העוברים
ברחוב וכיו"ב לברך על הד' מינים, ובשנה זו הוסיפו כאן בעיקר ביקור בבתי
הבראה וכיו"ב והי' בהצלחה רבה, ואולי ימלא בהזדמנות הבאה.

ג'תתס

ביה, ה' מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה אלכסנדר סענדר שי

שלום וברכה!

לפלא שמאז מכ' מיי"ט אלול, אין ממנו ידיעות, והרי החדש דאזלין מני'
(וכידוע הפירוש בדא"ח — שנעשים לבחי' מהלך) הוא חדש הכללי דכל השנה,
ומושבע בכל טוב וכמפורש במדרש, אלא שעל האדם לקיים מה שנאמר הרחב
פיך לעשות כלים רחבים, ומבואר בדא"ח שהם לא רק הרחבה בכמות אלא
גם הרחבה באיכות, היינו כלים מסוג אחר לגמרי, ויהי"ר שלא יהי' בזה אלא

סניף . . . בבני ברק: ראה לעיל ח"א אגרות ג'תתפ. ג'תתה.

ג'תתס

נדפסה בלקו"ש חכ"ד ע' 541 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מו"ה אלכסנדר סענדר: יודאסין, חל אביב. אגרת נוספת אליו — לעיל ח"א ג'תשנה. לקמן ד"א.
ד'קנח. ד'רלח.
הפירוש בדא"ח: ראה גם לקמן אגרות ד'קפז. ד'ר"ט.

נה

אדמו"ר שליט"א

חסרון בכתיבה אבל לא החסרון בהפועל בימי רצון והתעוררות דתשרי, ויומשכו על כל השנה כולה מתוך הרחבת הדעת אמיתית.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'תתסא

ב"ה, ח' מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה שלמה שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתביו מב' וה' מ"ח עם המוסגר בהם, ולפלא שעד עתה אין איש מהם מודיע בפרטיות, איך ניצלו הימים דחדש תשרי הוא חדש הכללי דכל השנה כולה, המושבע בכל טוב, ושממנו נמשך הטוב על כל השנה. וביחוד בנוגע להמושפעים שלהם, ואף כי חדש תשרי אין הסדרים במילואם, אבל בכ"ז בטח השתדלו, ע"ד שעוררתי על זה אשתקד, להפגש עם המורים, חלק מהתלמידים וכו', אשר אפילו בתנאים השוררים עתה הי' בודאי מקום לזה בצורה מתאימה.

לפלא שמתארך כ"כ הנסיעה לצרפת, בה בשעה אשר כמדומני עוד בח' אלול נדבר ע"ד נסיעת יותר מעשרה תלמידים.

מוסג"פ מה שהו"ל בזמן האחרון, ובטח ינצל תוכנו באופן המתאים . . .

בברכת הצלחה,

מ. שניאורסאהן

ג'תתסא

מו"ה שלמה שי: מטוסוב, קסבלנקה. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א ג'תקס, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד"סד.

ג'תתסב

ב"ה, ח' מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה אהרן מרדכי שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו שהתחיל לכותבו ערב חג הסוכות, בו כותב ע"ד יסוד קורסים למורים (וחוששני שכיון שאינו מזכיר דבר אודות ימי העיון שהי' צ"ל במשך חדש תשרי, שגם הפעם לא בא לפועל).

הנה מובן שיסוד דקורסין למורים מאנ"ש דבר נכון במאד מאד, אלא שצריך עיון אם במצב ההווה מוכרח שיהי' קורס מיוחד בשבילם ע"י אנ"ש, ואולי אפשר למצוא מבין קורסין הקיימים כבר מתאים בשבילם, ובפרט שכשידברו עם הנהלת הקורסין אודות הדרישות המיוחדות של אנ"ש ויבארו שהדברים הם בהנוגע לקבוצה של מספר מסוים, בודאי יסכימו לערוך בשבילם הרצאות מיוחדות אם זקוקים לזה, שינויים בתכנית למודיהם וכו', ונוסף על שההוצאות יהיו יותר קטנות שלא בערך, הנה תועלת נוספת בזה והוא העיקר בזה שכשילמדו בצוותא עם עוד אנשים בודאי יוקלטו הלימודים בנקל יותר, ולא יהי' הכרח לצרף בכתה אחת אלו שאינם מתאימים כ"כ מפני מספרם המועט כו' וכו', ועוד נקודה בזה וגם היא חשובה שאם יתענינו בקורסין הקיימין כבר, בודאי אפשר יהי' להתחיל הלימודים בהקדם, משא"כ אם ייסדו קורס מיוחד.

דא"ג מה שכותב אודות מספר שעות הלימוד בהנ"ל, לכאורה צריך עיון, מאין יקחו זמן פנוי כ"כ, כיון שכאו"א מהם עסוק, ובודאי למותר ולהדגיש עוד הפעם אשר כל הנ"ל אינו ממעט כלל בהנחיצות הכי גדולה שישתלמו מורי אנ"ש ככל האפשרי וככל המוקדם, ואין השקו"ט אלא בהאופן שאפשר להגשים הדבר בהקדם ועל צד היותר טוב . . .

בברכת הצלחה בכל האמור לעיל המח' לבשו"ט.

ג'תתסב

מורה אהרן מרדכי שי: זילברשטרום, ירושלים. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א ג'תג, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד"רסז.
יחי העיון: ראה גם לקמן אגרת ג'תתקלא.

ג'תתסג

ב"ה, ח' מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו משילחי תשרי, בו כותב האופנים שיכול להמשיך בלימוד החסידות ולהתנהג בהדרכותי ומנהגי, והם שלא יהי ידוע כ"כ, עד"ז שלא יוצרך ללמוד שעה או שתיים בספרי חסידות בכל יום.

והנה בהענין הראשון עליו להחליט עד"ז בעצמו, היינו לשער באיזה אופן יתקדם יותר ביראת שמים ובחסידות ולהתנהג באופן כזה, אבל בהנוגע לענין השני שמגביל זמן לימודו בדברי אלקים חיים, פנימיות התורה, הנה אף שמוכן שכמה שילמוד זהו יותר טוב מאשר לא ללמוד כלל, אבל עצם הגישה לתורת ה' שמגבילים את עצמו שלא ללמוד זמן כ"כ באיזה חלק מתורתנו הק' הוא בגדר דהיפך ח"ו מכבוד התורה, ואף שאין הכרח שכל אחד ואחד ילמוד כמה שעות ביום דוקא בספרי חסידות, וכמאמר רז"ל הידוע בהנוגע להתורה בכללותה, שאלו דאניסי יוצאים ידי חובתם בפרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית, אבל גם הם צריכים לדעת שזה רק מצד האונס אשר מצד ההשגחה העליונה לא זכו עדיין שיהי' להם יותר זמן פנוי לעסוק בחכמתו ית', אבל לומר ח"ו שזהו רצונם והסדר שלהם וכו', והאריכות בדבר הפשוט אך למותר, וכבר ידוע המבואר בקונטרס עץ חיים לכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, אשר בזמן הזה הנה עיקר מלחמת היצר נגד לימוד פנימיות התורה (שנתגלתה בימינו אלה בתורת החסידות) . . .

בברכה לבשו"ט בכל האמור לעיל.

ג'תתסד

ב"ה, ח' מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

ברכה ושלום!

במענה על מכתבה ממוצש"ק ברכה :

זיכער האט [איר] צייטיג באקומען א ענטפער אויף אייער פראגע אין אייער פריערדיקען בריף.

און וואס איר שרייבט וועגען אייער ברודער שי', די סיבה פארוואס איר האט ניט געענטפערט אויף מיין שרייבען, אז מען זאל בודק זיין די תפילין זיינע, זעלבסט פארשטענדליך אז די סיבה פארשטארקט די הצעה אז מען זאל וואס פריער בודק זיין די תפילין, איבערהויפט די פרשיות אז זיי זאלען זיין זיכער כשר'ה און טאן דאס וואס פריער, און זעלבסט פארשטענדליך אז עס איז דורכאויס נויטיג אז ער זאל זיי יעדער וואכען טאג אנטאן אויף א עטליכע מינוט ווייניגסטען.

השם יתברך האט געוואלט אז א איד זאל מקיים זיין מצות מיט זיין אייגענעם אויסוואהל (בבחירתו) ניט געצוואונגענער, און אזוי אויך איז בנוגע אייער ברודער, מען דארף עס אבער מסביר זיין, אז ווען מען שרייבט צו א קראנקען א רפואה, האט ניט קיין ארט אין שכל, אז מען זאל ווארטען ביז מען וועט זיך פריער אויסלערנען חכמת הרפואה, און עטליכע יאר ארום ווערען א דאקטאר און פארשטיין ווי די רפואה ווירקט, און דענסטמאל וועט ער נעמען די רפואה, און בפרט אז וואס מער מען לייגט אפ דאס ניצען די רפואה, ווערט מען אלץ ווייטער פון געזונט ווערען, און במילא אויך פון פארשטיין זאכען ווי זיי זיינען אין דער ווירקליכקייט אין זייער אמת, און השם יתברך זאל אייך מצליח זיין, אז איר און אייערע פריינד זאלען געפינען די פאסענדע ווערטער ווי צו אוועקשטעלען עס אויף דעם וועג וועלכער איז גוט פאר עס סיי בגשמיות און סיי ברוחניות.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תתסה

ב"ה, ט' מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מר"ח חשון, בו כותב אודות מצבו בהנוגע לעבודת האדם לקונו, ואשר רצונו להתקשר ומבקש פרטים בהנוגע להנהגתו לעתיד. הנה מובן ופשוט אשר בריחוק מקום אין הענין לתת הוראות מפורטות,

כי הדבר תלוי בתכונת נפשו של כאו"א ותנאי זמני ומקומו בהם נמצא (מלבד בתור הוראת שעה וכשמוכרחים לזה), ובנדון דילי' הנה מספיקה ההנחה והיסוד שהוא גם האופן דקבלת התורה בכללותה, והוא הקדמת נעשה לנשמע, שעד"ז הוא גם בנוגע לכל חלקי התורה, ומהם פנימיות התורה הדרכותי' ומנהגי', וכדי להביא קבלת עול זה בפועל בחיי היום יומים, הנה עליו לקבוע שיעורים בלימוד תורת החסידות לחקור במנהגי החסידים ולהתנהג בהם להשתתף בהתועדות וכיו"ב, ויתיעץ ע"ד הפרטים עם משפיע תורת החסידות דשיבת תורת אמת בירושלים ת"ו, או, אם באפשרי, דשיבת תומכי תמימים בלוד.

בטח יודע משלשת השיעורים השוים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בחומש תהלים ותניא הידועים, וישמור אותם עכ"פ מכאן ולהבא.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'תתסו

ב"ה, ט' מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה משה פנחס שי' הכהן

שלום וברכה!

במענה על מכתבו — הודעתו מפרשת ההתועדות דמוצש"ק פ' נח, אף שבכלל נהניתי מהנ"ל, ויישר חילם של כל המסדרים, המתעסקים והמשתתפים, הם ובי"ב שי' — כולם יעמדו על הברכה, אבל תמי' ופליאה גדולה על כמה מאנ"ש, שאין שמים לב להמאמר

ג'תתסו

נדפסה בלקו"ש ח"כ ע' 610 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מו"ה משה פנחס: כץ. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א ג'תשמו, ובהנסמן בהערות שם.

ולהיעוד הידוע **לכשיפוצו** מעי חוצה, ואיזוהי הפצה – כשרואים פנים חדשות בהתועדויות ובאסיפות חב"ד. וכנראה מהתוצאות – לעי"ע, אין נעשה מאומה בכיוון זה. ועד מתי?

פשוט שאין כוונתי לצעוק על העבר – אלא לעורר בהנוגע להבא – להתועדויות דמלוה מלכה הבע"ל, דשי"ק מברכים וכו'.

ועי"פ פתגם הידוע של הרה"ח והרה"צ וכו' וכו' מהר"ה מפאריטש שבכל מעשיו כוונתו שעייז יתוסף בהנוגע לחסידות וכו'.

וכת"ר וחבריו וכאו"א מאנ"ש המתחיל וממשיך בעריכת התועדויות וכיו"ב – אומרים לו המשיך והוסף דוקא,

ואז נזכה להקמר – במהרה בימינו בביאת משיח צדקנו – אשר ימולא היעוד

ומלאה הארץ דעה את הוי' וגו'.

וכלי שרת מלאים – מקדשין (או שעכ"פ – דעתו למלאותן), ויותר – מלאים קרינא בי,

בקדושה שמצד הכלים וקדושה שלימה – נוסף על קדושת האורות אשר מצד עצמם,

אשר זהו דוקא תכלית ושלמות הבריאה, כמבואר בכ"מ בדא"ח.

בברכה לבשו"ט בהנ"ל.

וכלי שרת: במדב"ר פי"ג, יד: קערה כנגד הים מזרק כנגד היבשה, שניהם מלאים כו'.

מלאים – מקדשין: זבחים פח, א.

דעתו למלאותן: מנחות ח, א.

ויותר כו': מנחות פח, א.

שמצד הכלים: תוספתא טהרות פ"ק, ד.

קדושה שלימה: עי"פ רמב"ם הלי' פסוה"מ פ"ג ה"כ.

פתגם: ראה גם לקמן אגרות ג'תתקכח. ג'תתקעג. ד"עט.

ג'תתסז

ב"ה, ט' מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מבדר"ח חשון, ומובן שמה שכותב אשר
השאור שבעיסת אי"י מעכב.

הנה ידוע פסק רז"ל, אשר ארץ ישראל אורה טהור וגושה טהור, ואם
נמצא שאור, הנה אין זה בעיסת ארץ ישראל וד"ל, ופסק רז"ל לפום גמלא
שיחנא נאמר גם בנוגע לדרי אה"ק ת"ו וגם לאנ"ש החסידים והתמימים,
והאריכות בדבר הפשוט אך למותר . . .

ג'תתסח

ב"ה, י' מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ כו' מו"ה ישראל צבי שי' הלוי

שלום וברכה!

נהניתי ממ"ש במכתבו מכבר אודות התעמולה בעת היותו במילואים,
ומובן שמה שמסיים שבהתאם להתעוררות שלי כתב לאילת ולא קיבל מענה,
שאין זה פוטר כלל מהמשך בזה, וצריך לכתוב ולחזור ולכתוב ולשלוח לשם
גם מעניני דפוס המתאימים, ובלבד לעורר בהם נקודת היהדות ולהוציאה אל
הגילוי בפועל ובפנימיות, וכמבואר בדא"ח.

בשאלתו מה יענה כשאומרים לו שהמדע כביכול, יש לו הוכחות
שהעולם קיים יותר מה'תשט"ו שנה, ואם יש לתרץ זה במרז"ל הידוע
שהקב"ה ה"י בונה עולמות ומחריבן. — פירוש מרז"ל זה אינו כן, כי הכוונה

ג'תתסח

נדפסה בלקו"ש ח"י ע' 177 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מו"ה ישראל צבי שי' הכר, תל-אביב.

לעולמות רוחניים, וכמ"ש רבנו הזקן מכתבי האריז"ל בתורה אור פ' שמות (דף נ"א ע"ד). ומה שאומרים שהמדע יש לו הוכחות על הנ"ל, הנה זהו שקר מוחלט, כי אין להמדע כל הוכחה בזה, כי אם השערה בנוי על יסודות רעועים. וקשה לבאר זה במכתב באריכות הדרושה, והנקודה בזה היא, שהנמצא בספרי לימוד המדע ע"ד הנ"ל, ע"ד קיום העולם כמה אלפים מיליונים שנה וכו' מבססים הם השערה זו כדלהלן:

כיון שנבתנאים הקיימים היום, חוס ולחץ האויר, תנועת הרוחות, כמות החמרים השונים הנמצאים על פני האדמה וכו' וכו', הנה דרוש לכל מאה אמה גובה דהחול המתקבץ על שפת הנהר, מספר מסוים של שנים, וכיון שנמצאים הרים מחול זה עצמו שהם בגובה כמה מילים, הנה (את"ל שגם הם נקבצו מגרגרי חול ועל יד נהר כגון זה, והתנאים הנ"ל לא נשתנו במשך כל האלפי שנים, הרי) צריך לזה כך וכך שנים, וחשבון זה מגיע הרבה יותר מן ה'תשט"ו.

אבל כששואלים אצלם, מאין נתהוו גרגרי החול, אין בידם לענות, וכששואלים אצלם — כמו שאצ"ל שנתהוו גרגרי חול במישור הרי אפשר לומר שנתהוו ההרים בבת אחת, ג"כ אין בידם לענות על זה. וכששואלים אצלם מנין להם שלפני חמשה אלפים שנה היו כל התנאים, דהמים והרוחות והנהר וכו' ממש כמו שהם עכשיו, הרי גם על זה אין בפייהם מענה. וכששואלים אותם נוסף על זה, את"ל שהוכחה שלהם מדעית, הרי איך אפשר שתוצאות החקירה דמשך קיום העולם ע"פ המדע דתכונה, ע"פ המדע של חקר עתיקות (ארכעלאגיע), ע"פ המדע דחקר מבנה כדור הארץ (געאלאגיע) וע"פ המדע דרפאדיא — סותרות אחת לרעותה ומן הקצה אל הקצה, היינו — ולדוגמא — מסקנא אחת שאי אפשר להיות יותר מחצי ביליון שנה ומסקנא שני שאי אפשר — פחות משני ביליון שנה, וכיו"ב?

והרי סתירות אלו — הוכחה ברורה הן שאין כל חקירות אלו אלא השערות בנויות באויר. ואכמ"ל.

בטח ניצל ימי חדש תשרי הוא חדש הכללי שממנו ממשיכים ההתעוררות והשמחה על כל השנה — להשפעה בסביבתו, ויכתוב עד"ז בהזדמנות הבאה.

בברכה.

ג'תתסט

ב"ה, י' מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה בצלאל שי שו"ב

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מבדר"ח מ"ח.

. . . נהניתי להכיר פנים את בנו הו"ח אי"א בעל מדות כו' מו"ה רפאל
שי וכן את נכדו שליט"א שביקרו כאן בימי חה"ס כידוע לו.

בבקשתו נשלח לו בחבילה בפ"ע המאמר כתפוח בעצי היער וקובץ
ליובאוויטש שהו"ל זה לא כבר, וכן תניא ח"א באידית.

בספק אם נענה על שאלתו מכבר, במשי"כ בסי' המאמרים תשי"ג ע' ק"פ
שורה ג' על גבי — גכתי"ק אין תח"י. ובד"ה כי נמ"צ תרס"ח משמע שצ"ל:
על דרך. — בכללות הענין יעוין ג"כ אור התורה רצא, א.

בפ"ש כל אנ"ש שיחיו,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תתע

ב"ה, י' מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

. . . בפרט שעי"פ תורת הבעש"ט אודות השגחה פרטית על כל פרט ופרט

ג'תתסט

מו"ה בצלאל: ווילשנסקי, מלבורן. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א ג'תשרמ, ובהנסמן
בהערות שם.

בד"ה כי נמ"צ תרס"ח: סה"מ תרס"ח ע' עב.

על דרך: וכ"ה בגוכתי"ק.

אור התורה: בראשית.

מחיי האדם וביחוד בהנוגע לתורה ומצות, הרי פשוט שכל אלו . . . ניתנו להם הכחות לתקן המצב כל אחד לפי ענינו, כי הרי אמרז"ל לפום גמלא שיחנא, וכבר ידועה הוראת נשיאנו הק' טובה פעולה אחת מאלף אנחות. ומ"ש שלא ישמעו ולא יעשו ע"פ ההוראה, הנה אין אתנו יודע בזה, וכמרז"ל הידוע אם **לפניך** גלוי וגוי' (שבת נ"ה ע"א), שמזה מוכח שקשה לבן אדם לדעת זה בבירור, ובפרט כשהמדובר בכאלו שבמדה גדולה או פחות גדולה נהנו ממאור שבתורה זוהי תורת החסידות הדרכותי ומנהגי' . . .

וע"פ כל הנ"ל מובן ששיפור המצב ותיקונו תלוי בעיקרו בהנמצאים על אתר וכל הגדול מחבירו, אם בחכמה או בשנים אחריותו וגם זכותו גדולים יותר, וכבר פסקו רז"ל שמצות הוכחה היא עד כדי כו' (ערכין ט"ז ב), ועדיין רחוקים הם המוכיחים מזה, וכבר האריכו רבותינו נשיאנו הק' נשיאי חב"ד ע"ד אופן ההוכחה, שגם זה יהי' בדרכי נועם וכו', והאריכות בדבר הפשוט אך למותר . . .

בברכה לבשו"ט.

ג'תתעא

בי"ה, י' מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מד' מ"ח, פ"נ אודות מרת . . . תחי', הנה יבדקו את המוזוזות בדירתה שיהיו כולן כשרות כדין, וקודם השינה תאמר על כל פנים פרשה ראשונה דקריאת שמע, ובבקר בימות החול תפריש איזה פרנק לצדקה, ותסיח דעתה לגמרי ממחשבות בטלות אודות שדים ר"ל וכיו"ב, וכבר אמרו הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל, ונאמר באברתו יסד לך כו' לא תירא מפחד לילה כו' יקראני ואענהו וגוי'.

כן אזכיר את . . . שי' לפרנסה, וכמו שכותב, ויה"ר שהוא הכותב אודותו מצדו יוסיף בלימוד התורה ביראת שמים ובקיום המצות בהידור ויזכה לבשר טוב בכל האמור לעיל.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תתעב

ב"ה, י' מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

נתקבל מכתבו מבי חשון עם הפ"נ המוסגרים בו, וכבקשתו יקראו בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע. וכיון שכל ישראל ערבים זה בזה, ונוספה על זה גם השייכות המשפחתית, הנה ככל שיוסיף הוא בלימוד בהתמדה ובשקידה בעבודת התפלה ובקיום המצות בהידור, יתוסף בברכת השי"ת בענינים אודותם כותב בהפ"נ הנ"ל, ויזכהו השי"ת ויצליחו לבשר טוב בזה . . .

זה עתה נתקבל מכתבו מט"ז מ"ח עם די' פ"נ שיקראו בעת רצון על הציון הק'. ומה שכותב במכתבו ע"ד מצב רוחו – כבר מילתו אמורה, ובביאור, בתניא קדישא פכ"ו כ"ז ואילך. והרי רואה במוחש, אשר מחשבותיו ע"ד עצמו מביאות אותו לביטול תורה ולקס"ד מופרך שיעזוב את הישיבה, שמזה ברור אשר מהיצה"ר באות מחשבות אלו, אשר כל ענינו להלחם נגד אשרו של האדם הרוחני והגשמי בהסברות שאין להם יסוד בשכל הבריא, וכל מציאותו הוא כי מנסה הוי' אתכם וגו', וכשמתאמץ ועומד בנסיון – רואה גם האדם עצמו איך שבטלה כל מציאותו המדומה. – ויסיח דעתו מכל מח' אלו – (מבלי להכנס אפילו בשקו"ט עד"ז, כ"א ע"י מח' אור, שאפילו מעט אור דוחה הרבה חושך) – ויבקש את הר"מ ור"י שלו לסדר לימודיו כדבעי וכהוראתם יעשה, והשי"ת יצליחו.

ג'תתעג

ב"ה, י"א מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

. . . במ"ש אודות פירוד הלבבות מצד פלוני בן פלוני, רואים במוחש

שבכגון דא מצליחים כשאין משימים לב לזה, היינו מען מאכט זיך ניט זעהענדיק, אשר עייז סו"ס מתקיים כמים הפנים לפנים, ויה"ר שיהי' זה בקרוב, וכשיתרבה השלום תתרבה ג"כ ברכת השי"ת והצלחתו, וכפסק המשנה לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום.

מובן ופשוט שצריך להשתדל להרבות מספר התלמידים ולא למעט השעות.

מ"ש שישגיחו המורים-ות על התלמידים-ות בעת האכילה, נכון וגם מוכרח הוא למאד, כיון שבכמה מנהגי וגם דיני ישראל נוגעת ההנהגה בעת האכילה נוסף על הלכות דרך ארץ.

בברכה להצלחה מופלגה להרבות גבולם בתלמידים-ות טובים ולראות פרי טוב בעמלם מתוך בריאות והצלחה בעניינים הפרטים.

ג'תתעד

ב"ה, י"א מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הור"ח אי"א נו"נ כו' מו"ה יצחק אייזיק שי'

שלום וברכה!

... מ"ש בענין סוכה שיש כאלו שאומרים שיותר טוב שתהי' הסוכה חוץ מהבית, ולא כענין תדורו, מעולם לא שמעתי דיעה מוזרה זו, והרי ידוע שגם בליובאוויטש היתה אחת הסוכות מלפנים חדר בהדירה שלימי הסוכות היו מסירים את גגו.

בברכה לבשו"ט.

ג'תתעד

מו"ה יצחק אייזיק שי': קרסיק, כפר חב"ד.
מסירים את גגו: ועד"ז לגבי חופה — ראה לקמן אגרת ג'תתקכח.

ג'תתעה

בי"ה, י"ד מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

... מ"ש אודות חזרת דא"ח, הנה נתינת התורה על תנאי שחלק
הכי גדול ממעשה האדם יעשה בבחירתו, וכמה שנאמר ובחרת בחיים, ולא
ע"פ פקודות וגזירות, אלא שצריך הוא לבחור בזה מפני שזהו גזירתו של
ממה"מ הקב"ה. וה"ה בנוגע לחזרת דא"ח, שאין הסדר שמכאן יכתבו לאלו
שמזכיר במכתבו שהם יחזרו דא"ח בבתי כנסיות, אלא שעליהם באתעדל"ית
לעשות אסיפה ולחייב (לזכות) את כאו"א מאלו בענין הכי נעלה זה. והשי"ית
יצליחם.

בברכה לפרנסה ולבשו"ט,

מ. שניאורסאהן

ג'תתעו

בי"ה, י"ד מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

... במ"ש אודות הפרישות, הנה ישאל בזה את המרא דאתרא, כי,
בכלל, אין דעתי נוחה מהנהגה כזו, ומכמה טעמים. ויציע להמרא דאתרא את
כל הטענות והפרטים בזה, ויעשו כהוראתו. ...

ג'תתעה

נדפסה בלקו"ש חכ"ג ע' 522.
בבחירתו: ראה גם לעיל אגרת ג'תתסד.

ג'תתעז

ב"ה, י"ד מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה צבי הירש שי

שלום וברכה!

לפלא שמזמן נסעו אין ממנו כל ידיעות, אף שהתחיל הענין דויעקב הלך לדרכו שלקח עמו כל הענינים חדש תשרי, חדש השביעי המושבע בכל טוב, ומשפיע טוב זה על הענינים דשאר חדשי השנה, ובטח ימלא בהזדמנות הכי קרובה, וכן ישלח קטע העתונים מזה שנדפס בהם דברי התעוררות וכו'.

מוסג"פ קטע מעתון מארגען זשורנאל ע"ד הספרים שנתחלקו למקומות שונים מספרי שארית הפליטה, ומטובו להתענין בזה, וע"ד שעשו איזה מאני"ש שי' במקומות אחרים, אשר באו בדברים ע"פ רוב באופן בלתי רשמי להחליף הספרים שאינם מצוים שישנם באוסף ספרים זה, ופשיטא שאין לומדים בהם במדינות כאלו כמו אויסטרליא בראזיל וכו', על ספרי קה"ת, ולשלח הספרים להספרי' דכאן, שמשמשת תועלת לרבים. והתועלת בכ"ז כפולה, שספרי יקרי המציאות לא יהיו מונחים בקרן זוית כדבר שאין לו הופכים, ועוד זאת שתהי' האפשרויות במקומות אלו לראות בספרי קה"ת של חסידות וכו"ב או עכ"פ סידורים וכו', שבל ימלט שלא יתוסף עי"ז מתפלל או עכ"פ קורא ומתענין, ואל בינתו אשען איך להביא הענין לידי פועל, וד"ל. מובן שהוצאות המשלוח והאריזה וכו' בצירוף תודה רבה יסלקו מכאן.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'תתעז

מו"ה צבי הירש שי' : חטריק, ריא די זשענער. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א ג'תקן, ובהנסמן בהערות שם.

מספרי שארית הפליטה: לאחר השואה קמה חברה בשם "תקומה לתרבות ישראל" (Jewish Cultural Reconstruction, Inc.), שאספה את הספרים שניצלו מהנאצים ימ"ש וחילקה אותם בין הספריות הצבוריות היהודיות בעולם. להטפריה דכאן: ראה לעיל ח"י אגרת ב'תתקסה, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'תתקכ.

ג'תתעח

ב"ה, י"ד מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

ארגון נשי ובנות חב"ד באה"ק ת"ו, סניף תל אביב
ד' עליהן תחינה

ברכה ושלוש!

ז"ע נתקבל מכתבן מא' חשון עם המוסגר בו דו"ח מהכנוס הארצי, ולפלא קצת שמקצרים כל כך בכתיבה ובאה היא גם באיחור, ומובן שאין העיקר בכתיבה לכאן אלא שלא יקצרו בפעולות.

נעם לי לקרות בהדו"ח ע"ד סידור הכנוס הארצי שהי' כדבעי, הן בכמות והן באיכות, וע"פ הוראת חכמינו ז"ל, לא המדרש עיקר אלא המעשה, בודאי סמוך לזמן התעוררות התחילו ג"כ בפעולות שינצלו את ההתעוררות ככל האפשרי, ואפשר הי' כדאי להדפיס חוברת קטנה דו"ח מכנוס זה, בו יכניסו תמצית ההרצאות איזה תמונות וכיו"ב, מובן שצריך הדבר להעשות בטוב טעם כיון שעיקר הכוונה להמשיך יותר חבירות להארגון ולענין החבירות הקיימות עוד יותר, וכדאי שתתייעצו ביניהן אודות זה, ואם תחליטנה לחיוב, הנה אמציא הוצאות הדפסה מקרן מיוחד אשר ברשותי.

בקשר לנקודות העבודה אודותן כותבות, רצוני להדגיש בזה נקודה התלוי' בזמן, והיא: התקשרות וההשפעה על האמהות דתלמידים-ות דבתי ספר הרשת אשר נוגע ביותר בהתחלת זמן הלימודים כמובן, ובטח יודיעוני מפעולותיהן בכל הנקודות וגם זו בכללן.

בברכת הצלחה בעבודתן בקדש, מתוך בריאות והרחבת הדעת.

נ.ב.

המכתב מערב יום הקדוש עם המוסגר בו, בעתו נתקבל.

ג'תתעח

מהכנוס הארצי: ביום ג' לחמה"ס, באולם "יהודה" בתל-אביב. תיאור הכינוס כבטאון חב"ד חוב י (ע' לה'ו).

ג'תתעט

ב"ה, י"ד מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה אברהם חנוך שי

שלום וברכה!

במענה על מכתביו מג' וה' מ"ח.

הנה על כמה מהענינים יודע מגיסו שליט"א. — קטעי העתונים
נתקבלו ובהם הערכת ספר השיחות, תיאור הכנוס דנשי ובנות חב"ד באה"ק
ת"ן, ות"ח.

בהנוגע להבקשה לסדר רשימה ביבליאוגרפית מספרי וקונטרסי חב"ד,
בטח נמצא אצלו קונטרס תורת החסידות וכן תולדות מוהר"ש, מפתח
מאמרי דרושי כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, ומוסגר בזה הקטלוג האחרון,
שמכולם יחד יש לערוך רשימה מתאימה לפרטי הדרישה שיתדבר בזה על
אתר.

וזאת למודעי, אשר באם תהי' מסודרת יפה, הנה יש סברא לצרפה
להבית רבי, ואפילו לחלק ראשון, אף שמדובר שם רק על דבר רבנו הזקן, הנה
תבוא בתור הוספה לבסוף.

להדפיס ע"ד י"ט כסלו, מובן שנכון הדבר.

בברכת הצלחה ולבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'תתעט

מו"ה אברהם חנוך שי: גליצנשטיין, לוד. אגרות נוספות אליו — לעיל חי"א ג'תרמא, ובהנסמן
בהערות שם. לקמן ג'תתקז. ג'תתקעא. ד"פב. ד'קפח. ד'רנב.
מגיסו: מו"ה אפרים שי' וולף, ששהה במחיצת כ"ק אדמו"ר שליט"א במשך חודש תשרי. ראה
לקמן אגרת ג'תתקז, ובהנסמן בהערות שם.
רשימה ביבליאוגרפית: ראה גם לקמן אגרת ג'תתקעא.
בית רבי: ספר התולדות אדמו"ר הזקן שהכין לדפוס. ראה לעיל ח"ט אגרת ב'תשסב, ובהנסמן
בהערות שם. לקמן ד'קפח.

ג'תתפ

בי"ה, י"ד מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ כו' מו"ה זוסיא שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו שהתחיל לכתבו מוצש"ק בראשית, כן מאשר קבלת
מכתבו מחוהמ"ס.

הנה ת"ח ת"ח על כתבו ע"ד עניני הכפר וכו', אף שגם עתה לא בפרטיות
הדרושה, וכמו שכתבתי מכבר שכל המפרט בכגון דא ה"ז משובח, ויה"ר
שעכ"פ מכאן ולהבא יעשה כזה, ות"ח מראש.

במ"ש אודות סברות שונות בהתעסקותו, כבר כתבתי לו דעתי בזה,
שלכל אחד יש ענין עיקרי ושאר הענינים יש להם מקום באם אין מפריעים
להעיקר, וכיון שהפצת הספרים על שכמו הוא, ודרושה בזה תוספת כח
ואומץ, כי חסר הרבה בהפצה דעד עתה, הנה מובן שכל ענין שיפריע בזה אין
להתעסק בו.

כבקשתו אזכיר את כל אלה שכותב אודותם על הציון הק' של כ"ק
מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע — להמצטרך להם כפי כתבו.

בטח ממשיך בקישור מכתבים עם אלו שנפגש עמהם בעת שירותו
במילואים, כי אין אתנו יודע עד מה, ואפשר זוהי אחת מתכליות העיקריות
במה שנשלחו שם כדי לעורר בהם ולהלהיב את נקודת היהדות שישנה בכל
אחד ואחד מישראל . . .

בטח יודיע יותר פרטים אודות ההתועדות דשבת פ' נח. והעיקר אם יש
איזה שינוי **במועל**, ובאיזה ענינים עי"ז.

מ"ש שבתם תחי' אינה רוצה לאכול, כדאי הי' לשאול רופא, רופא

ג'תתפ

מו"ה זוסיא: ווילימבסקי. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'קנא, ובהנסמן בהערות שם.
לקמן ד"י.
שהפצת הספרים על שכמו: ראה לעיל שם.

ילדים, ע"ד הסממנים שנותנים בשביל האפעיט, והרי אפשר שחסר איזה דברים בהמאכלים ומשקים שנותנים לה, וזה סיבת חוסר התאבון שלה. והשי"ת יצליחם לגדלה לתורה ולחופה ולמעשים טובים, און זי זאל זיין א חסידישע טאכטער.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

נתעכב שילוח מכי זה, ובנתיים נתקבלו מכתביו מזי מ"ח, אי ומוצש"ק פי' לך . . . ות"ח לכל אלו הכותבים ע"ד עניני הכפר כמו שהם ובפרטיות, כי נוגע ומתענינים בזה הרבה הרבה יותר ממה שמשערים אנשי כפר חב"ד.

ג'תתפא

ב"ה, י"ד מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מאור ליום החמישי, בו כותב הטעמים השונים בהנוגע להצעה לקבל משרת השגחה בשיבת . . .

והנה אפילו את"ל אשר צודק הוא בחלק מההסברה שלו שאין טבעו מתאים להיות משגיח מפני מדת הביישנות ושהתלמידים ירגישו עצמם קרובים אליו ובמילא תתמעט המשמעת וכו'.

הנה כל ענינים אלו יש בידו לתקנם במדה גדולה, וכיון שלדעתי באה העת להתחיל להתענין אודות הסתדרות ובמשך הזמן חיי משפחה, הנה אשרי חלקו אם ייחד הפרנסה בגשמיות עם הפרנסה ברוחניות, היינו שתה"י משרתו באהלה של תורה. ובפרט כשההצעה היא בישיבה של תורה תמימה נגלה ונסתר חדורים ביראת שמים, פשיטא אשר לא מלאכה וענין קל הוא, אבל גם שאר עניני פרנסה אינם קלים בזמן הגלות, אלא שנתוסף עליהם כמה עניני נסיונות, שבענין זה אינם, והאריכות בדבר הפשוט אך למותר, וכלך משקו"ט מהתבוננות בענינים שלא בהם צריך להתבונן, ובמילא יוכל לנצל כח העיון שלו וההתבוננות במקום הצריך, ובזה בהנוגע להשפעה על התלמידים, ויביט על עצמו שהוא שליח של מוסד הישיבה ומנהלה הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, ואין עליו אלא להכשיר הכלים שלו שיקבל ההשפעה וההצלחה שמשפיעים עליו.

מובן שכל האמור לעיל אינו נוגע בשאלת השכירות, וצריך הוא לדעת כמה מקבלים האחרים שבמשרה כגון דא בשיבתם, ואינו צריך לוותר בהנוגע לו, מלבד השבועות הראשונות עד שיתרגל בעבודתו, ומה שכותב ע"ד הלימוד החסר לו, כבר מלתו אמורה בתו"א בראשית בתחלתו ע"י נשיאנו רבנו הזקן, אשר ע"י הצדקה נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה.

בברכה שיראה המצב כמו שהוא, ובמילא יחליט כנ"ל לטוב לפניו בגשמיות וברוחניות גם יחד, ויהי' בהצלחה.

נ.ב.

כתבו שמסר לי קודם נסעו, קראתיו, וכמה מהענינים אודותם כותב, יתוקנו ע"י עסקו במלאכת הקדש לקרב לב בני ישראל לאבינו שבשמים על ידי שילהיבם ללימוד תורתנו תורת חיים, שגם תורת הנגלה בזה כמובן, וזה יקל ויקרב גם תיקון שאר הענינים על ידי עבודה באופן המתאים ובענינים המתאימים.

ג'תתפב

ב"ה, ט"ו מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה ניסן שי

שלום וברכה!

מכתבו מלפני ר"ה בעתו נתקבל, ולא הי' הזמן גרמא לענות עליו עד עתה, ובודאי בינתיים קבל מכתבי בברכת השנה.

נהניתי ממ"ש אודות ההתועדות ודברי התעוררות המדוברים אז, ובודאי ניצל ימי חדש תשרי שהוא חדש הכללי של כל השנה, ובלשון רז"ל מושבע בכל טוב לחזק ההתעוררות ולהוסיף בה, והעיקר שתומשך אח"כ על כל השנה, ואף שבכל יום ויום צ"ל עביד עבדתי גם בזה, וע"ד המבואר בלקו"ת ס"פ קרח בחילוק הדין ומשפט דר"ה ואשר בכל יום, הנה מובן שלכל

ג'תתפב

מו"ה ניסן: הורביץ. אגרת נוספת אליו — לעיל ח"א ג'תקו*.

לראש צריך לעשות בזה בר"ה ובחדש הראשי של השנה שהוא חדש תשרי, וזכות הרבים מסייע לכל אלה המתעסקים בזה.

וחותם הנני בלשון הרב, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, צו א געזונטען ווינטער לו ולזוגי ת"י ולהצלחה בכל האמור לעיל.

ג'תתפג

ב"ה, ט"ו מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

באשטעטיג די ערהאלטונג פון דיין בריף פון יו"ד חשון מיט דאס בייגעלייגטע. און עס וואונדערט מיר אביסעל וואס דערמאנסט ניט ווי זיינען איינגעשטעלט געווארען דייע סדרים אין דעם זמן, האפענטליך וועסט דו שרייבען וועגען דעם בא דער נעקסטער געלעגנהייט.

איך וויל אויסניצען די געלעגנהייט און אויפמערקזאם מאכען דיר, אז וויבאלד דייע עלטערען האבען מסכים געווען אז דו זאלסט לערנען ענגליש אויף א פריוואטען אופן, האסט דו פון דיין זייט געדארפט **משתדל** זיין זיך אין דעם אז דער לערנען זאל זיין בהצלחה, דאס הייסט אז דו זאלסט קענען ריידן און שרייבען די לאנדס שפראך ווי געהעריג, און אזוי ווי יעדער זאך פון לערנען איז אויף דעם געזאגט געווארען יגעת ומצאת, און זיכער אז מיט דער צייט וועט מען קענען אויסניצען די ידיעות ניט נאר אין ענינים פון פרנסה גשמית, נאר אויך אין ענינים פון פרנסה רוחנית, וכנראה במוחש, אז עס זיינען דא אזעלכע וועלכע זיינען פועל אויף דער סביבה דורך דעם וואס זיי באהערשען די לאנדעס שפראך ווי געהעריג, וואס בנ"ז מיינט דאס ענגליש, און איך האף צו הערען פון דיר אז דו טוסט אזוי און לערנסט די שפראך און עס גייט ווי געהעריג איז.

בייגעלייגט איז דא א קובץ וועלכער איז ערשט ערשינען, און זיכער וועסט דו קענען אויסניצען זיין אינהאלט אין דיין סביבה פאר החזקת והפצת היהדות.

בברכה לבשורות טובות,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תתפד

ב"ה, ט"ו מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הנהלת צעירי אגודת חב"ד אשר באה"ק ת"ו
סניף תל אביב

שלום וברכה!

לפלא שזה זמן רב **ביותר** שאין מהם כל ידיעות לא רק ידיעות מפורטות
אלא גם ידיעות בכלל, והתמי' מתגדלת עוד עי"ז שדוקא בתקופת תשרי שהוא
חדש הכללי של כל השנה ומושבע בכל טוב ובתכלית להמשיך טוב זה על כל
השנה, הנה דוקא אז נקטו בשתיקה, ויה"ר שלא יהי' זה אלא חסרון בכתובה
לחוד, והלואי שלא הי' חסרון בפועל בפעולות מתאימות במשך הימים דחדש
השביעי ושלפניו ושלאחריו.

בת"ח למפרע על מכתבם המפורט כדבעי בקרוב ממש.

ג'תתפה

ב"ה, ט"ו מ"ח, ה'תשט"ז
ברוקלין, נ.י.

אל אחינו בני ישראל חובבי ומוקירי תורה ומצוה
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

דערמיט שיק איך מיין ברכה צו אלע עסקני הישיבה, מיטהעלעפר און
אנטיילנעמער אין דער צוגרייטונג פון דער יערלעכער פייערונג פון מרכז
הישיבות "תומכי תמימים" ליובאוויטש, וואס דארף פארקומען אי"ה ביום
א' ויגש, ג' טבת הבע"ל.

איך באגריס די פריינט פון די ליובאוויטשער ישיבות אין צוזאמענהאנג מיט דעם זכות וואס זיי האבן זוכה געווען צו האבן א חלק אין דער אונטערשטיצונג פון איינער פון די גרעסטע פעסטונגען פון תורה ביראת-שמים פון אונזער צייט.

צוזאמען דערמיט שיק איך מיין אויפרוף — לויט דעם מאמר רז"ל אין מזרזין אלא למזרזין — און אונטערשטרייך דעם באזונדערן חוב וואס עס ליגט אויף די אלע וועלכע פארשטייען די לעבנס-וויכטיקייט פון א ישיבה בכלל, און די ליובאוויטשער ישיבות בפרט.

ווי אלע ענינים פון תורה און מצוות, דארף זייער ארבעט פאר די ליובאוויטשער ישיבות זיין **בזריזות**, און ווי עס איז באוואוסט די מעלה פון זריזות וואס אברהם אבינו האט איינגעפלאנצט אין אלע אידן עד סוף כל הדורות; און זי דארף זיין אין א **שטייגענדער** מאס, ווי יעדע לעבעדיקע זאך, וואס דער סימן פון חיות איז אין וואקסן און אנטוויקלען זיך.

וכמרז"ל — מעלין בקדש.

בפרט ליגט א באזונדערער זכות און חוב אויף די ראשי-העסקנים, די טאן-געבער און וועג-ווייזער, די עושים ומעשים, וואס פון זיי הענגט אפ, אין א גרויסער מאס, די הצלחה פון א ישיבה-אונטערנעמונג.

זיי דארפן און מוזן שאפן די נויטיקע תנועה פון איבערגעבענהייט און מסירות נפש, אז יעדער איינער זאל טאן זיין פליכט לויט זיינע כחות, די אפענע כחות און די באהאלטענע כחות, און אזוי ארום פארזיכערן די ווייטערדיקע עקזיסטענץ און אויסברייטונג פון מרכז הישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש.

אנערקענענדיק דעם גרויסן זכות און דערפילנדיק דעם הייליקן חוב, וועט יעדער איינער זוכה זיין צו דער ברכה פון כ"ק רבותינו הקדושים, די גרינדער פון דער ישיבה תומכי תמימים ליובאוויטש, וועלכע זיינען שטענדיק מעורר רחמים רבים פאר די שטיצער פון דער ישיבה.

לברכה המשולשת בבני חיי ומזונא רויחא, נוסף אויף דער ברכה פון — ותומכי מאושר.

בברכת הצלחה בכל הנ"ל.

ג'תתפו

ב"ה, ט"ז מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו מז' חשוון, בו כותב אודות הפעולות הטובות דתלמידי תו"ת – בחזרת דא"ח ומצוה בזמנה בענין הד' מינים וכו', ויה"ר שיקוים בכא"א מהם מאמר רבנו הזקן על הכתוב וצדקה תרומם גוי, שנעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה, וכמבואר בתו"א בתחלתו ובלקו"ת לג' פרשיות בהגהה שם.

במ"ש שהענינים הנ"ל צריך להקדיש בשבילם גם זמן שהי' יכול לנצל בלימוד לעצמו, וכן ע"ד הצעת הישיבה לקחת חלק בחינוך תלמידי כתות הצעירות בישיבת תו"ת, הנה גודל ענינים אלו אין צריכים ביאור ואריכות, לאידך גיסא, מובן ג"כ שעל תלמיד הישיבה ללמוד בהתמדה ושקידה, ושני העסקים כאחד טובים, וכמה זמן להקדיש לכל אחד מהם, אין כל הזמנים והאישים שונים ובכן עליהם להתייעץ וביחד עם הר"מ והר"י, ויה"ר מהשי"ת שיכוין את לבם לשמים שאז יצליחו בשני הענינים גם יחד.

מ"ש שישנם אברכים כאלה שאין רוצים ללכת לחזור דא"ח – הנה פליאה ותמ"י על תלמידי ישיבת תו"ת העדר רצון בזה, שהוא היפך רצון נשיאנו הק', ומזה מובן שע"י העדר רצון זה מחסר בעניני עצמו יותר מבעניני המושפעים. וצריכים היו להתאסף ביחד ולקבל החלטות טובות בזה, שאז בטח יהי' להם קיום וע"פ המבואר בד"ה החלצו. והשי"ת יזכהו לבשר טוב בכל האמור לעיל.

בברכה.

ג'תתפז

נדפסה בלקו"ש ח"כ ע' 602 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

ג'תתפז

ב"ה, ט"ז חשוון, ה'תשט"ז
ברוקלין, נ.י.

מר מיכל יהושע שי

שלום וברכה!

בנועם קבלתי הידיעה אשר בנו עמיאל שי יכנס לעול מצוות ביום ה' פ' וירא, ומביע הנני בזה איחולי לו ולזוגתו שיחיו, אשר בנם שי יכיר תמיד כי יום הב"מ שלו הרי הוא **התחלת** קבלתו עול תורה ועול מצוות, וילך מחיל אל חיל בלימוד התורה וקיום מצוותי בחיי היום-יום.

כיון שכ' בטח יעלה לתורה בש"ק פ' וירא הבע"ל, ויאמר ברוך שפטרני, הרי בפרשה זו המקור למשרז"ל (מד"ר פנ"ג, י) ע"ד הב"מ של יצחק אבינו, חגיגת הב"מ הראשונה ושיש בה הוראה לדורות, ככל ענין שבתורה מל' הוראה. וסיפרו רז"ל שבמשתה הב"מ של יצחק נוכחו גדולי האומות ועוג ביניהם, שהי' לועג לב"מ ולעתידם של ישראל, מיעוט קטן בקרב עמים רבים, ואמר לו הקב"ה חייך שאתה רואה אלף אלפים ורבוא רבבות יוצאים מבני בניו.

וכן היו תמיד כאלה שטענו וטוענים שדרך החיים על פי תורה יש בה כדי לחסל ולהתיש כוחם של ישראל וכו', והורו רז"ל אשר אדרבה דרך התורה היא דרך החיים והנצחיות, דרך ההצלחה הן ברוחניות והן בגשמיות. בברכה.

ג'תתפז

מר מיכל יהושע שי: שולזינגר.

ג'תתפח

ב"ה, י"ז חשון, תשט"ז
ברוקלין.

מרת שולע שפרה תחי'

ברכה ושלוש!

איך בין געווען צופרידען צו באקומען אייער בריף פון י"א חשון, אין וועלכען איר שרייבט וועגען דער השתדלות בנוגע צו חלב ישראל, און די פערשידענע מעגליכקייטען וועלכע זיינען פראן אין דעם, און השם יתברך זאל העלפען אז איר זאלט ניט אפגעשוואכט ווערען אין דער ארבעט, און דענסטמאל וועט דאס זיין בהצלחה, ווי עס איז פארזיכערט געווארען חסידים ואנ"ש אז אין יעדער ענין פון תורה יראת שמים ומדות טובות וועלען זיי מצליח זיין (קיצורים והערות לתניא סוף עמוד קכ"ב).

און בפרט אין דעם ענין, וואס אויסער די עצם זאך אליין וועט דאס זיין אויך א קידוש השם, אז ביז איצטער איז די גאנצע זאך געווען פארלאזען און די נשי ובנות חב"ד האט זיך איינגעגעבען צו מאכען דעם תיקון דעם גרויסען, און דער זכות זאל אייך ביישטיין, און די אלע וואס טוען אין דעם, אין דעם וואס זיי באדארפן בגשמיות וברוחניות.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תתפח

מרת שולע שפרה תחי': קצנלנבויגן, קליוולאנד.

ג'תתפט

ב"ה, י"ח מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבו מאור ליום ה', ולפלא מספר המועט של התלמידים, וכבר מלתי אמורה מכמה שנים ולכמה מאנ"ש שיש להשתדל בריבוי מספר תלמידים-זות במוסד חינוך הכשר, השתדלות ככל האפשרי, ובפרט כשרואים שע"י התלמידים משפיעים סו"ס גם בהטבת מצב ההורים, נוסף על הצלת התלמידים עצמם מחינוך בלתי רצוי, והאריכות בדבר הפשוט אך למותר, וראינו ג"כ במוחש שריבוי כמות התלמידים לא לבד שאינו מחמיר מצב הכספי של הישיבה והמוסד חינוך, אלא אדרבה, עוד מטיבו. והשי"ת יצליחו לבשר טוב בזה בקרוב ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

מוסג"פ הקובץ ליובאוויטש שהו"ל זה לא כבר, ובטח ינצל תוכנו בהשפעתו על סביבתו וזכות הרבים תלוי בו.

בברכת הצלחה.

ג'תתצ

ב"ה, י"ט מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

האברך שלום ליב שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו אשר כבר נמצא ברבנות הצבאית, ומתאר תפקידו ואשר איננו במקום אחד כי משנה מקומו וכו'. — ובודאי למותר לעוררו על גודל הענין דהשגחה שיהיו המאכלים כשרים כדין וכדת. ובפרט שנוסף על

ג'תתצ

נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 287 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
שלום ליב שי: לרמן, תל-אביב. אגרת נוספת אליו — לעיל ג'תתיח.

היותו אחת ממצות העיקריות, הנה מבואר אשר מאכלים בלתי כשרים ח"ו מטמטמים הלב והמוח, ובמילא מפחיתים כשרון האדם ויכולתו לקלוט ענייני תורה ומצוה ואפילו מצות שהשכל האנושי מודה עליהם, וכנרמז עד"ז ג"כ בתניא ר"פ ח', ובטח יכול לנצל תפקיד זה לבאר ג"כ לאלו שנפגש עמהם גודל הענין דזהירות במאכלים כשרים דוקא.

ובכל זה, הנה מובן ג"כ שאין להסתפק בתפקידו הרשמי הנ"ל, אלא שעליו לנצל מה שבא במגע ומשא עם כמה אברכים שאפשר הוא היחידי שיקבלו דבריו בהנוגע ליהדות, ולכן עליו לעוררם על צור מחצבתם בני אברהם יצחק ויעקב ולבארם ולהסבירם אשר מבלי הבט על מעמדם ומצבם דעד עתה, הנה בשעתא חדא וברגעא חדא מחוייבים הם וזכותם הוא להיות בני ישראל כשרים בחייהם היום יומים **ובמלוא** מובן המ[ל]ה, ובודאי ימצא במאמרי חסידות ובשיחות הק' כמה ענינים ואותיות שיעזרו לו בהסברת הנ"ל. וכבר מובטחים אנו שהתעסקות חסידים בענינים אלו מבורכת בהצלחה, אלא שצריך להיות מתאים למרו"ל דברים היוצאים מן הלב.

ויהי"ר שיעשה בכל הנ"ל ככל יכולתו, וזה יוסיף ג"כ בברכת השי"ת והצלחתו בנוגע אליו כלאיש פרטי שיקוים מ"ש ומבשרך לא תתעלם ללכת מחיל אל חיל בלימוד התורה ובקיום מצותי' בהידור.

בברכה ובפ"ש חבריו שיחיו שירצו לקיים, ואז יצליחו לקיים ציווי הבורא עולם, והי' מחנך קדוש שאז ה' אלקיך מתהלך בקרב מחנך וגו' (דברים כ"ג ט"ו).

ג'תצא

ב"ה, י"ט מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מעש"ק עם המוסגר בו, ומוסג"פ הקובץ, אשר בטח יוכל לנצל תוכנו בהנוגע להענינים אודותם דברנו כמה פעמים בדברי התעוררות וכו'.

והנה אף שכנראה דברי דלקמן לא תמיד פועלים באותו הכיוון שאליו הנני מתכוין, אבל מוכרחני לאמר עכ"פ בקיצור, שרואה הנני שהתעסקותו

בחזיון והתפתחות בית הכנסת אינו כלל וכלל כפי דרישת הענין, ומוכרח הדבר לטובתו הפרטית מבלי לדבר אודות טובת הביהכ"נ כו' שישנה יחס זה מן הקצה אל הקצה, היינו שיניח כל החשבונות והטענות שיש לו להבעי"ה וכו', ויביט על הענין לאמיתתו, היינו שזהו ענינו ברוחניות, וזהו ענינו בגשמיות, ואם עוזרים — הבעה"ב — לו בזה, הרי עליו להכיר תודה להם, ואם מי שהוא אינו עוזר לו כפי רצונו, הנה מובן שלא מפני זה יזניח ענין הנוגע לו ולב"ב שיחיו, ופשוט ג"כ שאין מקום לחשבון עם הזולת און פירן מיט עם ברוגזין, בשעה שהענין לא של הזולת אלא שלו בעצמו, ויש להאריך בזה כו"כ . . .

בברכת הצלחה בכהנ"ל.

ג'תתצב

ב"ה, י"ט מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה צבי שי

שלום וברכה!

לאחרי שתיתקו הכי ארוכה נתקבל מכתבו מ"יז חשון, וגם בו אין נמצאת סיבת השתיקה, והעיקר שאפילו במכתבו זה אינו מזכיר איך ניצל ימי חדש תשרי הוא חדש הכללי של כל השנה המושבע בכל טוב, ועל האדם להמשיך טוב זה על שאר חדשי השנה, והלואי ואין בזה אלא חסרון בכתיבה והודעה אבל נעשו כל הענינים ובמילואם.

מ"ש שאין מנין בבית הכנסת בערב, כדאי הי' להשתדל לתקן זה, כי אין זה רק השאלה דתפלה בצבור, אלא גם הקביעות והאיתנות של ביהכ"נ אשר הבע"ב והשכנים וכו' צריכים לדעת שפתוח הבית הכנסת לעתים תכופות ביותר, ובטח ידוע לו הדרישה בדורות שלפנים והשאיפה שבית הכנסת יהי פתוח כל היום וכל הלילה בכדי שתדע כל הסביבה אז מען האט א פאר מינוט

ג'תתצב

מו"ה צבי שי: שוסטרמן. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג"ט, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד"לד.

פרייע דארפמען זיך אריין חאפען אין ד' אמות של תפלה אריינקוקען אין א ספר וכו'. וגודל הענין ברוחניות, ואפילו בהשפעה בחיי היום יומים ראינו ורואים במוחש.

מחד גיסא נהניתי ממ"ש אודות השיעורים השונים, אבל לפלא שאיני מוצא שיעור בהלכות הצריכות בחיי היום יומים, וכמו שכתבתי לכמה מאנ"ש, הנה סו"ס זה כל האדם את האלקים ירא ואת מצותיו שמור.

במ"ש אודות הנושא של מאורי ישראל, ובדאי ידוע לו שבהשמועסין וטאָקס נדפס כמה מאמרים על נושא זה . . .

מוסג"פ הקובץ ליובאוויטש שהו"ל לא כבר, ובטח יצל תוכנו לזכות את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

בברכה.

ג'תתצג

ב"ה, כ"א מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב אשר הנהו מתעתד אי"ה לקבל סמיכה.

הנה יה"ר אשר יתבונן אליבא דנפשי' בהענין של סמיכה שהאדם מקבל כח התורה להורות ולהבדיל בין האסור והמותר, אסור וקשור בידי הקליפות שאין לזה עלי' עד עת קץ, והיתר ומותר שיוכל לעלות על ידי עבודת האדם וכמבואר בתניא, אשר התבוננות זו תעמידהו על הדרך הישר לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא ולדון דין אמת לאמיתו, וכבר ידוע פסק המשנה היאך הדרך לבוא לזה שיראת השי"ת צ"ל קודמת לחכמתו, שאז דוקא חכמתו מתקיימת.

בודאי יש לו קביעות עתים בלימוד תורת החסידות המאור שבתורה
שהיא מאירה גם את לימוד הנגלה שיהי' בנקל יותר לכוון לכוונת נותן
התורה.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תתצד

ב"ה, כ"ב מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

ברכה ושלוש!

אין ענטפער אויף דיין בריף פון י"ד חשוון, אין וועלכען דו שרייבסט אז
דעם יאר אינטערסירסט זיך ניט אזוי ווי פאריגען יאר אין דעם לערנען מיט
די תלמידות פון דער כחה, צוליב דעם וויילע זיי האבען ניט אזעלכע
פעהיגקייטען צו אויפנעמען דעם לערנען אזוי ווי די פריערדיקע כחה.

והנה, עס איז פארשטענדליך אז אדרבה, דער ענין דארף צוגעבען נאך
מער חשק און מער ווי געוויינליכען אינטערעס צו אוועקשטעלען די תלמידות
אויף דער געהעריקער הויך, כי הרי זה כל האדם לתקן חלקו בעולם, אין
איינקלאנג מיט זיינע כשרונות וועלכע השם יתברך האט אים געשאנקען,
בפרט א כשרון אין חינוך און השפעה אויף יוגענט, איז דאס דאך דער תכלית
פון זיין באשאפונג צו מערען ליכטיגקייט אין וועלט דורך פארשפרייטען נר
מצוה תורה אור, ולפום צערא אגרא, אז דוקא אזעלכע תלמידות וואס זייערע
כשרונות זיינען ניט אזוי ענטוויקעלט, זיינען זיי דער חלק היפה צו ערפילען
מיט זיי דעם רצון הבורא ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה אלא שכמה
פעמים ככה, אז ווען מען ערפילט דעם רצון פון השם יתברך, חאטש דער יצר
הרע פרובירט איינריידן אז דאס איז א שווערע זאך, איז דענסטמאל הקב"ה
טוט דעם רצון האדם צו ערפילען זיינע גוטע האַרץ פארלאנגען.

ויהי רצון אז מיט א צוגאב כח און לעבעדיגקייט זאלסט דו זיך
אינטערעסירען אין דער פארבעסערונג פון דעם מצב הכחה און זי זאל
שטייגען מדרגא לדרגא און זאלסט זעהן פרי טוב אין דיין ארבעט, ומצוה

גוררת מצוה אז דו זאלסט קענען אנזאגען בקרוב אז די תלמידות זיינען עושות חיל, און אז השם יתברך האט דיר געמאכט געפינען דיין גוטען זיווג פאר דיר, גוט בגשמיות און גוט ברוחניות גם יחד.

בברכה לבשו"ט בכבוד.

ג'תתצה

ב"ה, כ"ב מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכבר אודות האופנים השונים שיכולים לשפר מצב החינוך במוסדות הכשרים אשר במחנו הטי', אלא שאין מנהלי המוסדות שבעים רצון כ"כ כשמתערבים בענייניהם.

והנה פשוט אשר כיון שטובת התלמידים-ות היא והם הרבים, צריך למצוא דרכי נועם ואופני שלום לעשות ככל האפשרי בהטבת תכנית הלימודים, אופני החינוך וכו', וכבר ידוע המשל שתיקון הנראה קל בשעת מעשה בגרעין לפעמים משנה האילן הגדל מהגרעין מן הקצה אל הקצה, והנמשל מובן. ומזה מובן ג"כ שמבלי הבט לאיזה מוסד חינוך דעתו נוטה יותר יש לשפר המצב בכל המוסדות שהשפעתו מגעת, וכמרוז"ל מי שאכל שום וריחו נודף יאכל שום וכו'.

במה ששמע מפב"פ הצעה שיבואו איזה תלמידים מהישיבה דכאן ללמוד וכו', הרי בכלל בעניינים כמו אלו צריך הני"ל לפנות באופן רשמי להנהלה הרשמית כאן של המוסד, שאז מחייב זה אותו יותר לקיים כל התנאים שיותנו, ובמילא מתחלה יתבונן המציע מה להציע וכו', וכמדומה שמלפני זמן כבר בא בקישור דברים עם ההנהלה כאן.

בטח מסר בעתו בחזירתו הביתה נקודות מהמדובר בעת ההתועדות כאן, ויה"ר שהדברים יפעלו בהנוגע לפועל, כמ"ש את האלקים ירא ואת מצותיו שמור כי זה כל האדם.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ג'תתצו

בי"ה, כ"ג מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"ט חשון והמוסגר בו.

בבקשתו יזכירוהו ואת כל ב"ב שיחיו בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע לשנת הצלחה, שאחד הענינים בזה הוא שגם כל יומא ויומא עבד עבדתי, עבדתי של יום המתאים ועבדתי של האדם מיוחד זה, שאין היכולת — ובמילא גם הנדרש העבדתי — של כאו"א שוין.

בטח ידוע לו פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, ומועתק גם בלוח היום יום, אשר ככל גודל ערך ענין אפיית לחם, אשר לחם לבב אנוש (אפילו אָנוש) יסעד, הנה הרי מי שביכולתו להיות נוקב מרגליות ואב"ט, אינו יוצא כלל ידי חובתו ע"י העסק באפיית לחם.

וכתב זה במכתב לאחד מהתמימים, מענה על שהודיעו שקבע שיעורים בנגלה כו' וכו'.

ומזה פשוטה ההוראה לכאו"א מאתנו וגם הוא בכלל, אשר ככל שיעריכו הערכה אמיתית עבודתו בהחזקת היהדות בכלל, אינו יוצא בה ידי חובתו כלל וכלל, כיון שזכה להתגדל בבית חסידותי דחסידות חב"ד, וגם טעם במדה ידועה ואולי גם במדה חשובה מתורת חסידות זו הדרכותי ומנהגי אשר מהיסודות שלה הם הפצת (דוקא) המעיינות חוצה (דוקא), וכבר ידועה שיטת חסידות חב"ד, שכל ענין צריך להעשות באופן שיוקלט בפנימיות, וברובא דרובא בקראי הנכתב על ידו במכ"ע, עדיין לא מצאתי שמתעסק הוא במילוי תפקידו הפנימי והנפשי הנ"ל.

מובן שאין כוונתי בדוקא שינצל המכ"ע בכיוון זה, כי הרבה דרכים לעבודה זו, ועל האדם העובד לבחור בדרך הכי יעילה ובת קיימא, ורצוני בהנ"ל רק לאמר שלא שמעתי שמנצל כשרונותיו באופנים אחרים, וגם במאמריו הנ"ל לא נצלו לע"ע בהפצת המעיינות חוצה, ומובטחני שבהתבוננות אפילו קלה ימצא כמה אופנים לפעול בכשרונותיו דוקא בענין

זה, וע"ד דרשת רז"ל כבד את ה' מהונך אל תקרי מהונך אלא מחונך, ממה שחונך.

ויהי"ר שיתבונן בזה בהקדם, ובמילא יתחיל בזה בהקדם ויהי"ר בהצלחה, ובמדתו של הקב"ה שהיא מדה כנגד מדה יוסיף זה בקבלתם הוא וזוגתו שיחיו רוב נחת חסידותי מכל יו"ח וגם מעצמם.
בברכה.

ג'תתצז

ב"ה, כ"ג מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיי"ט מ"ח, שעורר תמי' בקריאתי בו שהוא בקפידא על כו', אשר אף שאמרו רז"ל שכהנים קפדנים הם, הנה נוסף על שלא דוקא במרז"ל זה צריך להתחיל העבודה בתור כהן, והרי כמה ענינים ישנם קודם לזה, הנה אפילו בענין זה עצמו למה לנצל קפדנות בנוגע לזולתו, כיון שהאדם קרוב יותר לעצמו, ובפרט כשהמדובר הוא לא על הזולת הרחוק אלא דוקא על הזולת שהוא המשלים ועושה מלא טוב היות, דוקא טוב.

ואולי זוכר עדיין מה שאמרתי לו בדבר פב"פ אשר ענין דשלום בית נוגע גם לפרנסה, וכדבר משנה סוף עוקצין, ובלקו"ת סוף פרשת ברכה. ואם צריכים להשתדל — ע"פ תורה — בענינים הטבעיים, שבהם תלוי' פרנסה, עאכו"כ שצריך להשתדל בענינים שעל פי תורה שבהם תלוי' הפרנסה, והאריכות בדבר הפשוט אך למותר, ולא באתי אלא להעיר ולהאיר אשר ענינים כאלו אף שבעיני בני אדם נראים כפעוטים וקטנים הן הם דוקא אבן הבוחן עד כמה פב"פ חסיד, וכמבואר ומובן מכמה שיחות הק'.

ויהי"ר שבקרוב ממש יודיע שהתחיל **לעבוד** ע"ע בכיוון זה, ואז יזכה להודיע ג"כ שרואה הצלחה בעבודה זו.

בברכה לבשר טוב בכל האמור לעיל וגם ע"ד הרחבת הפרנסה.

ג'תתצז

דרשת רז"ל: ראה גם לעיל ח"י אגרת ב'תתקפג.

ג'תתצח

בי"ה, כ"ד מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מט' חשון, בו כותב ומתאר מצב רוחו והתמרמרותו
על זה, ואשר מחפש תשובה, ומסיים היש עוד תשובה?

והנה אין מקום לשאלה זו, וכפסק רז"ל שאין לך דבר העומד בפני
התשובה, וכדמוכח גם ממה שתקנו אנשי כנסת הגדולה **לכל** אחד ואחד
מישראל לומר בתפלתו השיבנו אליך ונשובה ותיכף אחר זה ברכת שלח לנו,
וכל זה בשם ומלכות אף שאם הי' ספק ח"ו בדבר הרי ספק ברכות להקל וע"כ
דאין כאן שום ספק כלל, וכמבואר כל זה באגרת התשובה לרבנו הזקן פרק
י"א.

ומה שכותב איזו היא הדרך לתשובה, הנה גם זה פשוט שצריך להיות
חרטה על העבר, והעיקר קבלה על להבא, והנהגה מתאימה לקבלה זו, וקיום
במעשה — בועשה טוב אשר עליו לעשות ובסור מרע ממצות ד' אשר לא
תעשינה, ובודאי לדעת את כל זה מובן שצריך ללמוד הלכות הצריכות בחיי
היום יומים, ולחזור עליהם עד שהתלמוד יביא לידי מעשה, ולסייעתא
דשמיא, הנה מוכרח שבכל יום אחר תפלת הבקר יאמר איזה קאפיטלעך
תהלים, וכן יקבע שיעור בלימוד תורת החסידות המאירה דרך האדם בחיים,
והשי"ת יצליחו.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'תתצט

ב"ה, כ"ד חשוון, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

. . . נתקבל מכתבו מ"ט מ"ח.

ובמש"כ סברה לעבור לדור ל. . . — הנה, מצ"ע, סברה נכונה היא במאד. אבל בנדו"ד א' דירה חדשה — צ"ל בהסכמתה המלאה ומבלי כפי' של האשה תי'. ב' א"צ לנגוע בטיב החינוך של הילדים שי'. ג' כיון שכמה שעות ביום אינו בביתו וז' תי' מוכרחת להשאר בית — צ"ל קרובי' או ידידותי' בסמיכות מקום לדירתם. וכמדומה שבהנוגע אליו — כל תנאים אלו אינם במציאות.

כדאי שישווה מכתביו מ. . . ויראה בעליל עד כמה המ"ש שלו אינה מיוסדת ופועלת נמיכת רוח, ובטח גם חסרון חיות בעבוה"ק. ומזה ילמוד על להבא שבאם יבוא היצה"ר עוה"פ ויפחידו איך יצא ידי חובתו וכו' וכו' — גם לא ישים לב אפילו לטו"מ עמו, וינצל זמנו ומרצו בעבודתו בקדש קירוב לב בניי לאבינו שבשמים, ומתוך שמחה דוקא. וכנ"ל.

ג'תתק

ב"ה, כ"ה מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מט"ו חשוון, ואינו מובן כלל וכלל העדר כתיבתו כל הזמן כולו, אף שבמשך חצי שנה זה עליו הי' להתעסק במלאכת שמים במוסדות שענינם לקרב לבבות בני ובנות ישראל לאבינו שבשמים, שמובן ופשוט איך שצ"ל ההתענינות בזה. . .

ומובן אשר העבודה צ"ל עבודת קבע (ולא בתור נסיון ולימוד וכדרך עבודה זמנית שאולי נהג כזה עד עתה, וזוהי הסיבה להעדר כתיבתו, ואם כן הוא הרי פלא ותמ"י גדולה ביותר אחרי האמור בתניא סוף פרק כ"ה ויחוד זה

למעלה הוא נצחי לעולם ועד, וכבר ידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, שבהמסעות במדבר הרי גם בהמסע שהי' באופן, או יומם ולילה ויסעו, הקימו את המשכן לכל פרטיו ודקדוקיו כבהמסע שישבו שם ח"י שנה).

בהנוגע לקביעות זמן החתונה, דעתי שצריך להקדימה, ומה טוב בחדש כסלו הוא חדש הגאולה, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בברכה שיבחר בחלקו היפה שזהו השער שלו לכל ההעלאות ממטה למעלה ולהמשכות מלמעלה למטה, ויעשה זה בשמחה ובטוב לבב.

ג'תתקא

ב"ה, כ"ה מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו עם הפ"נ המוסגר בו שיקרא בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

מה שכותב שאין יכולת לפעול מאומה בשום ענין, ח"ו לומר כן, כי התורה היא נצחית, וניתנה ביחוד לכל אחד ואחד מישראל, וכידוע שזהו אחד הטעמים שבעשרת הדברות, וביחוד דבור הראשון והשני שכל התורה כלולה בהם נאמרו בלשון יחיד, ומזה מובן שגם עליו הזכות להתעסק בהפצת המעיינות חוצה שהם תורת החסידות הדרכותי' ומנהגי'. ואף שמוכן שאופני ההפצה תלויים בזמן ומקום, אבל בכל זמן ומקום ישנה היכולת והאפשריות להפצה, ואמרו רז"ל יגעת ומצאת, ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה, שכשמוסיפין בבריאיות הרוחנית של הסביבה, מוסיף השי"ת כמה פעמים ככה בבריאיות הרוחנית וגם הגשמית של האדם המתעסק בזה, והשי"ת יאריך ימיו ושנותיו ויחזק ויוסיף בהאור אשר בחלקו בעולם מתוך הרחבת הדעת.

בברכה.

ג'תתק

פתגם: ראה גם לעיל ח"ו אגרת א'תקסג.

ג'תתקב

בי"ה, כ"ה מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת הפ"נ עם המוסגר בו, ובעת רצון יקראוהו על הציון
הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

ובמ"ש אודות מצב הבריאות של זוגתו שתליט"א, ושגם הרופא אומר
שזהו נייערווין, הנה כדאי ה' לבדוק המזוזות בדירתם שיהיו כולן כשירות
כדין, ושתפריש בכל יום חול של שני וחמישי בבקר, נוסף על מה שבודאי
נוהגת במנהג בנות ישראל הכשרות להפריש לצדקה בכל ערב שבת וערב יום
טוב קודם הדלקת הנרות, איזה פרוטות לצדקה, נכון יהי' לבה בטוח בהרופא
כל בשר ומפליא לעשות שיאריך ימיהם ושנותיהם בטוב.

מוסג"פ מה שהו"ל בזמן האחרון, ובטח יש בו ענינים הראויים לזכות
בהם את הרבים.

בכבוד ובברכה.

ג'תתקג

בי"ה, כ"ו מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה שניאור זלמן שי'

שלום וברכה!

כיון שנהג במנהג טוב להשתתף יחד בהתועדות דשבת מברכין, ועאכו"כ

ג'תתקב

נדפסה בלקו"ש חכ"א ע' 465.

ג'תתקג

מו"ה שניאור זלמן שי': גורארי'. אגרת נוספת אליו — לעיל ח"ג תפז.

שבת מברכין חדש כסלו הוא חדש הגאולה ונצחון תורת החסידות אילנא דחיי דלית תמן כו' רק טוב וחסד, הנה מוסגר פה ר"פ מהמאמר אשר בל"נ בדעת[נ] לחזור בש"ק מברכין זה, ויה"ר אשר המקום לא יפסיק ויחולו כל הברכות על כאו"א מאתנו בהמצטרך לו בתוך כלל ישראל.

בברכת שבתא טבא.

ג'תתקד

בי"ה, כ"ו מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה אפרים שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המברקים ממקומות בס עבר, והמכתב מאנטווערפן, ואחכה להמשך בשורות הטובות גם מאה"ק ת"ו, ובודאי למותר לכפול עוד הפעם בקשתי לבקר במושבות אנ"ש שי ומוסדותנו ולמסור פ"ש שמחה מכאן בצירוף נקודות המתאימות מדברי התעוררות, ויזכהו ויצליחו השי"ת להודיע ג"כ פ"ש שמחה ומפורטת מכל המקומות שיבקר, וזה יוסיף ג"כ בברכת השי"ת בעניניו הפרטים שיוכל גם בזה לבשר טובות.

לפלא שאינו כותב פרטים מהשיחה שלו עם עסקני הצבור בערים שעבר, בלונדון רוטרדם, ואולי ימלא עד"ז במכתביו הבאים.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש, המחכה לבשו"ט ומפורטות.

ג'תתקד

מו"ה אפרים שי: וולף, לוד. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ט ב'תשכט, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'תתקנד.
בס עבר: בדרך חזרה לאה"ק, מביקורו אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א במשך חודש תשרי.

ג'תתקה

ב"ה, כ"ח מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מוה"ר מנחם זאב שי' הלוי

שלום וברכה!

... נהניתי ממ"ש במכתבו מי"ז מ"ח ע"ד השיעורים אודות
השתלשלות החסידות וכו', וכיון שכנראה ממכתבו רובא דרובא דהשומעים
בעלי השפעה בסביבתם, הלא מובן שכל הטבה מהם נכפלת כ"פ ככה כשבאה
על ידם להמושפעים שלהם, ובמילא כדאית הוספה בהשתדלות בזה.

בטח יודיע מהשינוי בפועל ע"י התמנותו של האברך שוויי שי', וכן אם
כבר נכנסו התלמידים החדשים בסדר הלימודים וכו'.

... כמדומה שהעירותי שימת לבבם שכדאי שידפיסו במכ"ע
דמאנטרעאל לעתים קרובות ענינים ארום חסידות עכ"פ, וכנראה שלע"ע
עדיין לא הגיעו דבריי אליהם (כפירוש הגיע המובא בלקו"ת ר"פ שמיני
בחצאי עיגול), ועד מתי? וכדאי להתבונן ג"כ אם יש מקום להדפיס שם
הערכות ע"ד מה שהו"ל בהוצאת קה"ת.

בברכה שהחדש הבע"ל שמתחיל עניניו משבת מברכין, יהי' חדש
הגאולה במלא מובן המלה ובעניניו של כאו"א הוא וב"ב שיחיו ולבשו"ט
בכהנ"ל.

ג'תתקה

מוה"ר מנחם זאב שי': גרינגלס, מונטריאל. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתטז, ובהנסמן
כהערות שם.
מהשינוי בפועל: בלימודים כישיבת תו"ת כמונטריאל.

ג'תתקו

ב"ה, כ"ט מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הנהלת כפר חב"ד באה"ק ת"ו
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת הפ"כ משיבת הועד, (א) ח' מ"ח. (ב) י"ג מ"ח ועניניהם. ונעם לי לקרות המכתב המצורף לזה אשר גם להבא יסדרו אסיפות לעתים קרובות ובעריכת פרטי-כל כדרוש, אשר עי"ז יתמעטו ולפעמים גם יתבטלו ספיקות באופן ההחלטות וענינים שלהם, והפ"כ מזכיר ג"כ ומעורר הפעולות שהחליטו לנקוט בהם, ועי"פ הנהוג בעולם הנה מזמן לזמן יש לפרסם סעיפים אחדים מהחלטות שנתקבלו, בכדי לתת להם יותר תוקף, ואופן הרגיל בזה הוא שמדביקים על הקיר וכיו"ב. . .

בברכת הצלחה להעמיד כפר חב"ד מתאים לרצון מייסדה הוא נשיאנו כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע העומד ומעורר ר"ר.

ההסתדר הענין של תחנת הרכבת בכפר?

בודאי עושים כל הכנות הדרושות לחגיגת יום גאולתנו ופדות נפשנו, אשר אור וחיות נפשנו ניתן לנו, הוא י"ט כסלו בכפר חב"ד — בסדר נכון ובהתרחבות היאותה, וכמשי"נ ואתהלכה ברחבה, אפילו בכמות.

ומתאים להעבודה והתפקיד הנפשי של הפצת המעניות חוצה, בודאי ישתדלו, אשר גם אותם שלעת עתה נמצאים עדיין בחוץ ישתתפו ובהמון בחגיגה והתועדות, וחזקה לדברי נשיאינו הק' שישמיעו ויזכירו בעת ההתועדות שיפעלו פעולה בכל או"א מהמתועדים, כי דבריהם חיים (לעבען) ובמילא גם מחיים (מאָכען לעבעדיג) ובחיים האמתים.

המחכה לבשו"ט.

ג'תתקז

ב"ה, כ"ט מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נ"י עוסק בצ"צ מו"ה אברהם חנוך שי

שלום וברכה!

. . . מכתבו מ"א מ"ח נתקבל. ועל של עתה באתי, שכיון שנכנסים אנו בחדש הגאולה, הנה בעוד מועד צריך לערוך תכניות איך לנצל ימי סגולה דש"ק ויום הראשון הוא יום הבהיר י"ט כסלו הבע"ל — בענין הפצת המעיינות חוצה, במסגרת צעירי אגו"ח, במסגרת הישיבה, הכפר וכו' וכו'. וכיון שבטבע בני אדם שיותר מתלהבים כשעושים הדברים באתעדלית, איני רוצה לכתוב ע"ז בפרט לכל המוסדות השונים, אף שאבוא בנקודה כללית, ובודאי ימצא דרכים ואופנים לעורר את כל הני"ל ובעוד מועד בכדי שישתדרו הענינים על צד היותר טוב . . . שמזה מובן שצריך להשתדל בהני"ל, ואדרבה שיתרבה ויגדל מספר המבקרים בעת רצון זו, ואם בהנוגע לבשמים, ענין של מקיף, אמרז"ל שהעובר דרך חנות של בשם ריחו קולט כי אי אפשר בלא"ה, עאכו"כ בהנוגע לחסידות תורתה הדרכותי ומנהגי, שענינם פנימיות ומקיף גם יחד, שקולטים לא רק ריח אלא גם ענינים פנימים. ואם פב"פ לעת עתה אינו רואה זה בעיני בשר — צריך עיון וחיפוש במי הוא החסרון וד"ל . . .

בודאי למותר לעוררו ע"ד הכתיבה בעתונים, ומה טוב גם בהעתונים לילדים, בקשר עם ימי יו"ד ויו"ט כסלו, נר החמישי דחנוכה וכו' . . .

בטח יסדרו שיהיו ג"כ שידורים ברדיא ע"ד ימי סגולה הני"ל, ולקשר ולסיים הסיפור ע"ד העבר עם בפו"מ ו"בכ" בהנוגע להוה. — כן יקליטו את ההתועדות הראשית וכדאשתקד.

במש"כ ע"ד חומר להבטאון הבע"ל, בטח ינצלו את הפ"ש והמסופר ע"י

ג'תתקז

נדפסה בלקו"ש חט"ו ע' 517 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מו"ה אברהם חנוך שי: גליצנשטיין. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתעט, ובהנסמן בהערות שם.
בהנוגע לבשמים: ראה גם לקמן אגרות ג'תתק"ט. ד"רכב.

האורחים מאה"ק ת"ו שבקרו כאן, כנוס הארצי דנשי ובנות חב"ד, ההתועדות דיט"כ וכו'. וכמובן מפסק רז"ל דמצוה לפרסם עושי מצוה, שהטעם הפשוט שע"ז נתהווה קנאת סופרים המרבה חכמה.

ג'תתקח

ב"ה, כ"ט מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח עוסק בצ"צ הו"ח אי"א וכו'
אליעזר שליט"א, פנחס שליט"א, חיים שמרי' שליט"א

שלום וברכה!

במענה על מכתבם מכ"א חשון עם המוסגר בו — תקנון האגודה תדח"ץ ומכתב ההנהלה שלה, בו כותבים אודות המגרש בתל אביב וכו', ושואלים חוות דעתי.

א) ע"פ הנסיון בעניני אה"ק ת"ו, שבאם ישנה איזה בעלות שתהי' למי שהוא, אין היכולת להיות בטוח מענינים של עגמת נפש לאחר זמן, אין נראה לי השיור שהמגרש יהי' לא רק על שם אגו"ח אלא גם על שם תדח"ץ. ובפרט שאינו מובן ג"כ, כי באם שאין רצונם להתערב כלל ובאם שבהבין לא יהי' להם כל חלק, הרי איזה תועלת יקבלו ממה שהמגרש יהי' גם על שמם, ואין בזה אלא אפשריות למי שהוא לומר שגם הוא בעה"ב וכו'. ואף אם כל חברי הנהלה בהווה אין לחשדם כלל בכגון דא, הרי הבין והשימוש בו הוא לארך

האורחים מאה"ק ת"ו שבקרו כאן: במשך חודש תשרי, הם: הזוכה כגורל הר"א דוילובסקי; ה"ר אפרים שי' וולף וה"ר יעקב יוסף רסקין. ראה גם לעיל אגרות ג'תתעט. ג'תתקד. לקמן ג'תתקטז. ג'תתקלז. ג'תתקנד.
כנוס הארצי: ראה לעיל אגרת ג'תתעט.

ג'תתקח

אליעזר: קרסיק. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ו א'תקס, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד'לז. ד'קצה. ד'ערב.
פנחס: אלטהויז. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ב'תתקטז, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד'לז. ד'נד.
חיים שמרי': גורארי. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ו א'תקמט, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד'לז.

תדח"ץ: תורה דת חסד צדקה. ראה גם לקמן שם.

ימים ושנים טובות, במילא צריך להביא בחשבון גם השינויים האפשריים בהנהלת אגודה הנ"ל. והעיקר שאין כל מקום בשכל מפני מה יעמדו על דרישה זו, מובן שאין למעט כלל זכותם, ובמילא – לפרסם עושי מצוה שנתנו המגרש במתנה ושיהי' נדפס כזה על כל הטופסים, אבל לא להניח מקום לבעלות וכנ"ל. כיון שהבנין בטח יעלה לסכום חשוב, ואם יהי' בנוי על מגרש שגם לאחרים חלק בו, עלול לכמה חיכוכים וכו' וד"ל.

ב) מהנכון הי' שלא יגבילו עצמם דוקא לענין של ישיבה על מגרש זה. ובפרט ע"פ מכתביהם שכפלו ושלשו – שקשה להשיג תלמידים בתל אביב, וכמעט שאי אפשר וכו', ובטח נשמרו אצלם העתקת מכתביהם. ומובן שלהשקיע בבנין עשיריות אלפים לירות ואח"כ להביא תלמידים מלוד רק בכדי למלאות הבנין, צע"ג אם כדאי הוא. ואפשר גם יש מקום לחשוב ע"ד שיעורי ערב לנוער, וללימוד מקצוע שיהי' תחת כנפי אגו"ח וצעירי אגו"ח, כן אולם לאסיפות דאגו"ח, צעירי אגו"ח ונשי ובנות חב"ד כו' וכו'.

ג) והנה כל הנ"ל הוא בליט ברירה, אבל מובן שהיותר נכון הוא שאגודת תדח"ץ תסכים למכור המגרש, וכסף זה להשקיע בבנינים בכפר חב"ד ובכל הזכויות הנ"ל שיהי' כתוב שזה נעשה בכספם וכו' וכו'.

המחכה למכתב מפורט בקשר עם האמור לעיל, ות"ח מראש,

מ. שניאורסאהן

ג'תתקט

בי"ה, כ"ט מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה רפאל נחמן שי' הכהן

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו מודיע מהטבת הבריאות, ויה"ר שילך מטוב ליותר טוב.

ג'תתקט

הו"ח . . . הכהן: אגרות נוספות אליו – לעיל ח"א ג'תשג, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד'עו.

לפלא שאינו כותב בפרטיות אם פעלו באיזה כיוון שהוא, הפ"ש והדבורים שבטח מסרו האורחים דאה"ק ת"ו בחזירתם. וכמדובר בהתועדות כ"פ וגם בש"ק מברכין זה העבר, אשר דברים בטלים אין פירושם דוקא כשמדברים ע"ד ענינים בטלים, אלא גם כפשוטו שאם מדברים לאיזה כוונה ותכלית, ואין הכוונה והתכלית באים לפועל, במילא נעשים הדברים דברים בטלים, והרי הכוונה והתכלית בהתועדות ודברי התעוררות שהם יביאו לאיזה בכך ובמעשה בפועל ולא רק לנחת רוח בעת שמיעת הדברים, אז עם געפעלט דער ווארט. ויה"ר שאזכה ואצליח לקבל בשו"ט בזה.

ומסיימים בטוב בבשורתו הטובה אשר עש"ק בראשית הכניסו את נכדו אהרן מנחם שליט"א לחדר, ויה"ר שמבן חמש למקרא יגדל לבן עשר למשנה, ולבן י"ג למצות וכו' וכפסק המשנה.

ולבשורתו הטובה אשר ביום ב' מ"ח הכניסו את נכדו יוסף שמחה שליט"א לחדר, הנה יה"ר שיגדל להיות חסיד ירא שמים ולמדן.

והוא זוגתו שיחיו ירוו מבניהם וחתניהם ומכל יו"ח שיחיו רוב נחת חסידותי.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

ג'תתקי

ב"ה, כ"ט מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א עוסק בצ"צ כו' מו"ה ישכר דוב שי

שלום וברכה!

לאחרי שתיקתו הארוכה נתקבל סו"ס מכתבו מכ"ד חשון, ואף שאינו

האורחים: ראה גם לעיל אגרת ג'תתקז.

אהרן מנחם: סגל.

יוסף שמחה: גנזבורג.

ג'תתקי

מו"ה ישכר דוב שי: גורביץ, מנהל ביה"ס בית רבקה בצרפת. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'מט, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד'סז. ד'רא. ד'רנו.

מזכיר עד"ז, הנה בטח התחילו בהכנות לימי חנוכה הבע"ל, הן כלפי פנים בשביל התלמידות וגם כלפי חוץ, כפי המנהג שהיו עורכים איזה ענין של פומבי, מזמינים ההורים של התלמידות וכו', שבטח גם בשנה זו אל יחסר המזג ואדרבה יעלו בקדש והשי"ת יצליחם.

המחכה לבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תתקיא

ב"ה, כ"ט מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה אורי שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו ממוצש"ק י"ד חשוון עם התמונות המוסגרות בו, ות"ח על שילוחם, ובטח בינתים קבל מכתבי מענה על מכתבו הקודם.

נהניתי ממ"ש ע"ד ההשתדלות להשפיע על הורי התלמידים-ות, ובטח יעשו בזה במרץ **הכי גדול**, כי ענין נעלה ורב ערך הוא ביותר ומכמה טעמים.

לפלא שאינו מזכיר דבר ע"ד הכנות ליי"ט כסלו וימי חנוכה בהנוגע להתלמידים-ות וגם בשביל המורים-ות, אף כי באופן אחר כמובן, והרי אין זה מענינים הנעשים בחפזון וכנראה מהעבר וד"ל.

במ"ש אודות שאלת הדירה, מובן שהסברא להעתיק לבני ברק אין נראית לי, וצריכים לדור בסמיכות מקום למקום עבודתו בקדש, ובודאי בחיפוש המתאים וע"י ידידים ומכירים ישיגו דירה טובה יותר מדירתם עתה, ובהנוגע לדמי מפתח הרי בטח חלק חשוב מזה יקבלו חילוף דירתם עתה.

ג'תתקיא

מו"ה אורי שי': בן שחר, תל אביב. אגרות נוספות אליו — לקמן ד'סט. ד'רטו.

ומסיימים בטוב, במ"ש אשר בשעה טובה ומוצלחת קראו לבתם הנולדה להם בשם ברכה, וברוכה תהי', וזכות התעסקותו בחינוך בני ובנות ישראל על טהרת הקדש יעמוד לו ולזוגתו שיחיו לגדלה לתורה ולחופה ולמעשים טובים.

בברכה.

ג'תתקיב

ב"ה, כ"ט מ"ח, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

. . . בהזדמנות זו הנני לעוררו, שאין ניכר מכל מכתביו שיקדיש מזמנו וכוחותיו להשפעה בבית עצמו, היינו על זוגתו וילדיהם שיחיו, ובדרכי נועם ובענינים של קירוב. וכותב הנני בדיוק הלשון שיקדיש, כי זהו ענין של קדושה, כיון שנוגע לקיום עם קדוש. ואין מקרא יוצא מידי פשוטו ושננתם לבניך, וכמבואר גם בהלכות תלמוד תורה. ובפרט שמפורסמת שיחת כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע שהתחלתה — שכמו שמחוייבים בהנחת תפילין בכל יום כן מחוייבים להקדיש מזמנו להשפעה על האשה ועל הבנים כו' וכו'. ומובן שאין לצאת יד"ח בענינים של שפיץ חב"ד ואורות בלי כלים ע"ח אחרים. וסו"ס זהו ג"כ על חשבון עצמו. והשי"ת יצליחו לשמש דוגמא חי' בענין זה גם לחבריו וידידיו. ומובן שאין להיות מיצר על הזמן הדרוש לפעולות אלו, כי, כנ"ל, עי"ז מקדישים את הזמן וקדושה ומצוה גוררות קדושה ומצוה.

המחכה לבשו"ט בכל האמור לעיל.

ג'תתקיב

נדפסה בלקו"ז חכ"ב ע' 432.
שמפורסמת שיחת: ראה לעיל ח"ה אגרת א"שצא, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תתקיג

ב"ה, אדר"ח כסלו, תשט"ז

ברוקלין.

ברכה ושלוש!

אין ענטפער אויף אייער בריף פון 11/8 מיט דאס בייגעלייגטע, אין וועלכען איר שרייבט אויך אז מרת . . . האט אייך געזאגט, אז אריינווארפן אלע טאג אין א צדקה באקס, ווייס זי ניט אויב זי וועט דאס קענען אויספילן.

איר דארפט איר ערקלערן, אז מען מיינט ניט מיט דעם אז זי זאל געבן מער וויפל איר מעגלעכקייט איז, נאר אז דאס וואס זי גיט איז אנשטאט צו געבן דאס מיט איין מאל, זאל זי געבן דאס צו ביסלעך יעדער טאג. איז כאטש פאר דער צדקה קאסע איז קיין אונטערשייד צי זי גיט מיט איין מאל אדער זי גיט דאס אין מערערע מאל, אבער פאר דעם מענטשן וואס גיט די צדקה – איז יא א גרויסער אונטערשייד, ווייל מען דארף זיך איינגעוואוינען צו געבן צדקה יעדער טאג. אט אזוי ווי א מענטש מאכט אויסגאבן אויף זיינע זאכן וואס ער דארף און וויל אלע טאג, אזוי דארף מען אויך אלע טאג מאכן אויסגאבן אויף די זאכן וואס השם יתברך וויל און הייסט געבן, וואס דאס איז די זאך פון געבן צדקה. און וואס עס איז נאך בעסער – אז השם יתברך זאל דורך דעם יעדער טאג צוהערן די תפלות ובקשות פון דעם מענטשן, און צו השם יתברך דארף מען דאך אנקומען יעדער טאג, און ניט נאר איין מאל אין פילע טעג. און זיכער וועט איר געפינען די פאסנדע ווערטער ווי צו ערקלערן איר דאס, אז צדקה – וויפל דאס זאל ניט זיין, מער אדער ווייניקער – דארף מען געבן יעדער טאג – (זעלבסטפארשטענדלעך, אויסער די טעג וועלכע מען טאר ניט האלטן קיין געלט, שבת און יום טוב) – און דאנק אייך פאר אייער טרחה אין דעם.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ג'תתקיד

ב"ה, אדר"ח כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבו מכ"ט חשון עם הרשימה המוסגרה בו.

ובמ"ש אודות מצב בריאותו, וכן הקושי במלאכת הקדש חינוך בני ישראל לתורה ומצוה, הנה הא בהא תליא, ולו לעצתי ישמע, הנה ישתדל ככל היכולת להיות שליט ברוחו הניערווין ולקבל כל הענינים בניחותא, ובפרט כשיתבונן שהכל בהשגחה פרטית ואל יביט על הסביבה כאלו שמחפשים אופנים להעיק או להציק צעדיו אפילו אם הי' איזה יסוד לזה, וכבר ידוע פסק תוה"ק אשר כמים הפנים לפנים גו', וכשישנה ההבטה שלו לעין טובה יהי' כמים הפנים לפנים, וזה יועיל ג"כ להטבת מצב בריאותו בכללות, וכן יקל זה עליו עבודת החינוך, וכנראה במוחש בכמה אנשים ובכמה מקרים עד"ז . . .

מוסג"פ מה שהו"ל בזמן האחרון ובטח יזכה בתוכנו את הרבים, וזכות הרבים תלוי בו.

בברכה.

ג'תתקטו

ב"ה, אדר"ח כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מר א. פרידריך שי

שלום וברכה!

עס וואונדערט מיר וואס שוין א ליינגערע צייט אז איך האב ניט באקומען פון אייך קיינע ידיעות, און אויב לויטן אנגענומענעם מנהג, איז דאס א סימן אז אלעס איז בסדר ובשלום, און במילא איז ניטא וואס צו שרייבען, איז דאס אבער אלץ בנוגע ענינים פרטים, אבער בנוגע צו עניני הכלל איז לויט פסק רז"ל דארף זיין מעלין בקדש, במילא איז שטענדיג דא וואס צו שרייבען וועגען די נייע צוגעקומענע זאכען.

און בפרט איצטער אז מיר זיינען ניט לאנג אריין אין דעם נייעם יאר, און מען דארף פון דאס ניי איינשטעלען אלע סדרים און קביעות פון לערנען, און דער וואס השם יתברך האט עם געגעבען א כשרון צו קענען משפיע זיין אויף דעם צווייטען, איז דאס פון זיינע הויפט אויפגאבען עיקרים ונפשיים.

און בפרט וויל איך מערער זיין אייך צו פארטזעצען און פארגרעסערען אייערע פארלעזונגען פאר די פרויען, וואס דורך דעם שטארקט מען און מען ווירקט איין צו אויסבעסערן זייער פאמיליען ביהדות בכלל און אויף די ערציהונג פון קינדער זין און טעכטער בפרט, און ווען אפילו די קינדער פירען זיך אויף תורה'דיק, איז אבער ליידער פעלט ברובא דרובא דער וויסען וועגען פילע דינים ומנהגים, און עס פעלט אויך די מוטערס דער וויסען צו קענען ענטפערן אויף פילע פראגען פון קינדער וועלכע ווערען ערוועקט בא קינדער דורך חברים און דורך פערשידענע אנדערע סיבות מסיבות שונות.

די רז"ל האבען שוין אויך געזאגט אז אין מזרזין אלא למזורזין, און דעריבער האף איך צו באקומען פון אייך גוטע בשורות פון דער ענטוויקלונג פון דעם ענין און אויך פון די אנדערע ענינים. און השם יתברך וועט געוויס געבען זיין באלוינונג וועלכע איז מדה כנגד מדה, אבער פילפאכיג מער — א תוספת נר מצוה תורה אור ומאור שבתורה זוהי פנימיות התורה, אין אייער אייגענער משפחה וגם הוא עצמו בכלל.

המחכה לבשו"ט.

ג'תתקטז

ב"ה, אדר"ח כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה שרגא מלך שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מעש"ק, ותנוח דעתו כאשר הניח את דעתי בבשורה הטובה שנראו פירות בהתעמולה בין ילדי העולים, הן בהתנועה להרחקה מן

ג'תתקטז

מו"ה שרגא מלך: קפלן, לוד. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ח ב'דש, ובהנסמן בהערות שם.

הרע, והן בהענין דועשה טוב, ללמדס תורת ישראל והדרכותי מתאים לגילם. וכיון שכותב שכר נרחב נראה בזה במחנם הטי', כדאי הי' שיתיעצו ביניהם ויעריכו תכנית עכ"פ בשביל השבועות הקרובים, וכמ"ש ותשועה ברוב יועץ וידונו ג"כ על האפשריות להקים שם בית ספר דתי במסגרת הרשת. אף שלכאורה כיון שכבר באמצע זמן הלימודים כמה קישויים בזה. ואולי אפשר לערוך כמין שיעורי ערב וכיו"ב, ואחכה לבשורות טובות.

בודאי מסרו האורחים דאה"ק ת"ו שביקרו כאן, פ"ש שמחה כבקשתי, ואחכה לבשו"ט משמחות גם מהם וכמו שנתדברתי עם האורחים, ומובן שזהו התלוי בהמוסדות ואנ"ש דאה"ק ת"ו, כיון שפשוט שבקשתי לכתוב לי בלי כחל ובלי שרק.

כיון שימי החנוכה וגם י"ט כסלו ממשמשים ובאים, יש מקום לדון בתכנית הנ"ל לנצל גם ימים אלו בהתעמולה.

בברכת הצלחה בכל האמור.

ג'תתקיז

ב"ה, אדר"ח כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

לפלא שמאז מכתבו מקודם ראש השנה לא הגיעו ממנו כל ידיעות, ובפרט איך ניצל ימי חדש תשרי הוא חדש הכללי של כל השנה המושבע בכל טוב, ועל האדם להמשיך טוב זה על שארי חדשי השנה. ובטח ימלא בהזדמנות הבאה.

במ"ש במכתבו אז אודות סדר מפורט בלימוד נגלה וחסידות, הנה בכלל צריך שניהם למוד לעיונא ולימוד למיגרס, והלימוד למיגרס צ"ל בפרשת הסדרה, מסכת בחלוקת הש"ס והלכות הצריכות בחיי היום יומי בנגלה,

האורחים דאה"ק: ראה לעיל אגרת ג'תתקז.

ג'תתקיז

לימוד לעיונא ולימוד למגרס: ראה גם לעיל ח"ז אגרת א'תתקלג, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד"סו.

ובחסידות הלימוד למיגרס בפרשת השבוע (תורה אור בחורף ולקוטי תורה באביב ובקיץ) או בקונטרסים הנדפסים לזמנים קבועים. והלימוד לעיונא הן בנגלה והן בחסידות, במקום שלבו חפץ, כמרז"ל הידוע, והפרטים בזה היינו כמה זמן בכל יום ומתי, מובן שזה תלוי בפרטי האישים, ולכן יתייעץ בזה עם אנ"ש ידידיו על אתר.

במה ששואל באיזה ענין יתעסק, הנה מובן שאם חוננו השי"ת בכשרון החינוך ובהשפעה על הזולת, יש לנצל מתנה זו, וכדי לנצלה במדה גדולה הטובה והיותר, אם רק אפשרי כדאית ההשתדלות שגם תהי' פרנסתו הגשמית בזה, והרי לגבי המקבל אין נפקא מינה גדולה כ"כ אם עושה לשמה או שגם לשם פרנסת עצמו, וכידוע פסק רז"ל (ספרי תצא כד, יט) שהמאבד סלע ומצאו העני, ה"ז קיים ענין צדקה, ופשוט שכל הנ"ל הוא נוסף על שלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בחומש תהלים ותניא הידועים שבודאי שומר אותם.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ג'תתקיח

ב"ה, א' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה ארי' שי

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבו משני בשבת, ובמ"ש אודות הסיפור בהנוגע לעניני רפואה ומבנה הגולגלת. כנראה הכוונה למה ששמעתי מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, והוא:

אביו כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, פנה אליו אחד מבני הבית בהתפעלות גדולה אשר זה עתה קרא ע"ד תגלית חדשה ע"ד מהלך העצבים (ניערווין) בראש, וענהו כ"ק אדמו"ר, שנמצא הענין בכתבי חסידות של

ג'תתקיח

מו"ה ארי': לוי, ירושלים. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א ג'תרצז. ג'תשעא.
ששמעתי: ראה סה"מ תשי"ז ע' 140.

אדמו"ר האמצעי בנו של כ"ק אדמו"ר הזקן בעל התניא והשו"ע, והוציא את הביכל כתבים והראה לו בפנים, וסיים, שידע אדמו"ר האמצעי בזה לא מפני מומחיותו בענייני הרפואות, אלא שידע הענינים כמו שהם באדם העליון, שאדם התחתון הוא בדמותו ובצלמו.

וחייב אדם לומר בלשון רבו, שהוסיף כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהאמירה מבין הבית הזה היתה בעת שגב כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) את ידיו לנטילת ידים, ובכלל לא היתה דעתו נוחה שיפנו אליו אז בדברים, ולכן בשעת האמירה רק הביט על האומר, ולאחרי ברכת המוציא ענה כנ"ל.

ומילתא אגב אורחא קמ"ל, שיש כוונה לא רק בעת אמירת ברכת הנטילה אלא גם בעת הנגיבה, ובמילא דבור זולתו מבלבל.

מוסג"פ הקובץ ליובאוויטש שי"ל זה לא כבר, ובטח יעניין את כת"ר ויזכה בתוכנו גם את הרבים, וזכות הרבים תלוי בו.

בברכה.

ג'תתקיט

ב"ה, ב' כסלו, ה'תשט"ז
ברוקלין, נ.י.

הו"ח אי"א נוי"מ עוסק בצרכי ציבור בעל מדות
תרומיות ענף עץ אבות וכו' מהרש"ז שי'

שלום וברכה!

... להפתעתי קבלתי העתקה . . . בנידון חדר האוכל בחב"ד שפירר, ותכנו אשר בדיון בענין הקמת חדר האוכל אשר נתקיים בהשתתפות באי כוח המשרדים נקבע אשר להגלי התיקרות חומרי הבנין ושכר העבודה הבנין צריך לעלות באיזה אלפים לי' יותר מאשר הי' בתכנית, ולכן החליטו להקים בנין מוקטן!

ג'תתקיט

מהרש"ז: שזר. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג"ס, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד'קסד.
בחב"ד שפירר: ביה"ס למלאכה בכפר חב"ד. ראה גם לקמן אגרת ד'נד.

והנה נוסף על הכלל הידוע — בקבלה, אשר צמצום הוא מקור הדינים, הנה בכלל אין עניני להקטין ח"ו, אלא להגדיל —

— ולפי השקפתי, הרי זהו גם תפקיד כל אחד להשתדל להגדיל הטוב, ולא להשאירו עומד בעינו ואין צריך לומר להקטינו, וכמו שקלעו לזה רז"ל במתק לשונם במלים אחדות: מעלין בקדש —

ובטחוני אשר גם כ' יסכים לדעתי כי לא יתכן להקטין תכנית שבכללותה עולה לכמה עשירות אלפים לירות מחמת התיקרות חמרי הבנין וכו' באלפים אחדים.

ובידעי אשר ביה"ס לחקלאות בכפר חב"ד הוא מיזמתו, ואשר כ' טיפח מפעל זה מראשיתו, נוסף על הכוחות הרבים שהשקיע בהתפתחות הכפר בכלל, חושבני שמזכותו הוא שגם ענין זה יבוא על תיקונו על ידו, שלכן הנני כותב לו בזה.

עם כל זה, באם בשום אופן אי אפשר יהי להגדיל ההלוואה על ביה"ס החקלאי להוציא התכנית לפועל במילואה, הריני מוכן, בלית ברירה, לעורר את אנ"ש שי לעשות מגבית מיוחדת — אף על פי שלפי תנאי התשלומין מצד חב"ד עוד חזון למועד הפירעון — להרים העודף בעד חדר האוכל שבא מהתיקרות חמרי הבנין כ' בהתאם למכתב הנ"ל, והאחריות עלי, אשר, בעזהש"ית, יסולק לפני גמר הבנין.

שמחתי להוודע מהרבא"ג שי ש' משתתף בשיעור ברבים במס' בבא מציעא, ובטח ידוע ל' מהוראתי בראשית השנה — לתחילת זמן הלימודים בישיבות חב"ד — שילמדו בכתות הגבוהות מס' בבא מציעא, שלכן ג"כ הדפסנו במיוחד מסכתא זו עם תוספת — חידושים של כ"ק אדמו"ר מנחם מענדל הצמח צדק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע — בנגלה, וגם מאמר שלו להתחלת המסכתא ומאמר לסיומה. וצויתי לשלוח ל' בחבילה בפ"ע ג' טופסים ממסכתא זו. וכמובן אשר הראשונה היא בשביל כ' והשני בשביל ראש חבורת הלומדים והג' בשביל לומד השיעור. והנני מטריח את כ' במסירתם, כי תקותי כי מתוך כך תהי' לו האפשריות ובודאי האותיות היוצאות מן הלב להסביר להם ענין שנים או חזין בטלית על פי הנקודות במאמר הצי"צ הנדפס בהוספה. וסליחתו אבקש על הטרחה שבדבר. — ובדואר אויר נשלח ל' ההוספה שנדפסה ג"כ בפ"ע.

ולסיים בטוב, כיון שמתקרב יום הבהיר י"ט כסלו, יום גאולת רבינו הזקן, ומוסיף בזה כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב ביאור "החג אשר פדה בשלום נפשנו ואור וחיות נפשנו ניתן לנו", תקותי אשר כשיתתף בהתועדות בכפר חב"ד ביום סגולה זה, כמנהגו הטוב זה כמה שנים, יצרף אליו כמה וכמה ממושפעי, בכדי שגם הם יהנו מזיו אור ומאור שבהתועדות זו, שבטח תפעל עליהם ותחקוק רושם על הימים שבועות וחדשים שלאחר זה. ואם העובר דרך חנותו של בשם אי אפשר שלא יקלוט ריחו, על אחת כמה וכמה השתתפות בהתועדות חב"דית, שענינה כשמה, היינו שיחדור בפנימיות, ולא רק ברגש הלב אלא שיכבוש גם השכל החב"ד שבמוח, ותקותי חזקה שיקלטו לא רק "ריח" אלא גם ענינים פנימיים, וזכות הרבים תלוי בו.

בכבוד וברכת הצלחה בכל הנ"ל.

ג'תתקכ

ב"ה, ב' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

ש"ב הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מו"ה עזריאל זליג שי

שלום וברכה!

... מה שכתבתי אודות תרביץ — הכוונה לכל החוברות אשר אפשר להשיגם, כי בהספרי אינם כלל. מה שכותב ששאר הספרים יחפשו בחנויות ויודיע לכאן, הנה פשיטא שאין הכוונה שיקנו הספרים ע"ח הספרי דכאן, כי אין כאן קרן לכגון דא, והרי המדובר הוא שיהי' באופן דחליפין.

חנונתו של בשם: ראה גם לעיל אגרת ג'תתקז, ובהסמן בהערות שם.

ג'תתקכ

מו"ה עזריאל זליג: סלוני, ירושלים. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'קה, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד'רמא.
בהספרי: ראה לעיל אגרת ג'תתעז, ובהנסמן בהערות שם.
דחליפין: על ספרי קה"ת. ראה לעיל שם.

קט

אדמו"ר שליט"א

בודאי עושים הכנות הדרושות לימי י"ט כסלו וחנוכה הבע"ל,
והאריכות בדבר הפשוט אך למותר.

ועל דבר שאר העניינים במכתב הבע"ל.

בברכה.

ג'תתקכא

בי"ה, ב' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

ברכה ושלוש!

אין ענטפער אויף אייער בריף אין וועלכען איר שרייבט וועגען אייער
שטימונג, האפענונג און פארלאנג פון השם יתברך ויתעלה צו האבען קינדער
געזונטע.

וויבאלד דאס איז איינע פון די וויכטיגסטע מצות פון תורתנו הקדושה
תורת חיים, דארפמען זיין שטארק אין בטחון אין דעם בורא עולם אז ער
וועט געבען די מעגליכקייט אז איר מיט אייער מאן שיחיו זאלט מקיים זיין
די מצוה. אבער זעבלסט פארשטענדליך אז מען קען ניט אנווייזען דעם
אויבערשטן ברוך הוא אויפן קאלענדאר אז עס מוז זיין צו דער צייט, ווי בא
זיך קומט אויס, ווארום השם יתברך איז דער קוואל פון גוטס, איז דאך
זיכער אז ער ברוך הוא ווייס וועלכער זמן איז גוט און דענסטמאל וועט ער
ערפילען אייער האַרץ פארלאנג צום גוטען. מען קען נאר, זייענדיג שטארק
אין דעם בטחון אין דער ערפילונג פון דער בקשה, תפלה טאן, אז דאס זאל
קומען וואס פריער, און דאס וואס [איר] שרייבט וועגן פארלירען חס ושלוש
האפענונג, איז א אידישע טאכטער טאר דאס ניט זאגען, ווארום השם יתברך
איז א כל יכול — קען אלץ — און וויל אז יעדער אידען זאל זיין גוט ניט נאר
ברוחניות נאר אויך טאקע בגשמיות.

בברכה אז אייער תפלה אין דאס אויבען דערמאנטע זאל מקויים ווערען
בקרב און מען זאל האבען פון אייך גוטע בשורות.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תתקכב

ב"ה, ב' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה אפרים זאב שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מבשר טוב מחתונת בנו שליט"א ביום הרביעי ט"ו
כסלו הבע"ל.

הנה יה"ר מהשי"ת שיהי' למזל טוב מזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת,
ולבנין בית בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה, כפי שהם מוארים
במאור שבתורה זוהי פנימיות התורה, וימלא השי"ת משאלות לבב כת"ר שי
לרוות ממנו רוב נחת, ושימשיך ויעבוד באהלה של תורה.

בברכת מזל טוב מזל טוב.

בהזדמנות זו אפשר בת"ח קבלת הס' — מכילתא עם פי' קו המדה והר
אפרים, ולחביבותא דמילתא הרי אף שאין הזמ"ג ומרשה, עברתי בין דפיו
עכ"פ בחפה, ומועתק לקמן איזו הערות. וידועה דרז"ל עה"פ את והב
בסופה.

הר אפרים.

פסקא א'. נבואת חנני' בן עזור (סנה' פט, א) הוי דינה כמתנבא מה
שנאמר לחברו (לירמ"י) כיון שנלמדה מק"ו ממה שנאמר לירמ"י, ובכ"ז אף
שנתנבא סתם, שלא אמר שנאמר אליו, אין לפרש דבריו שמתנבא מה שנאמר
לירמ"י כיון שעדיין לא למד ירמ"י הק"ו.

והדוחק מובן. ואדרבה יותר נ"ל להיפך, דאפי' יתכוון לנבואת ירמ"י,
לא יהי' הדין כן. וק"ל.

אבל אין נצרך לכל הדוחק, כי פירכא מעיקרא ליתא, ואפילו את"ל

ג'תתקכב

מו"ה אפרים זאב: גרבוז, ירושלים.

נבואת חנני' בן עזור: שקר"ט נוספת בנבואה זו מבואר בלקו"ש ח"ט ע' 115.

שבכל מקום באומר סתם ולא – אלי, דיינין לי' לזכות שכוונתו לומר כה אמר ה' לנביא חברו ולא אליו, בחנני ע"כ א"א לפרש שכוונתו לומר כן, שהרי בא נבואה זו לחברו הנביא, לירמי וכמשי"נ (ירמי' כח, א) אמר **אלי** חנני. ופשוט.

קו המדה, ס, ב. המכילתא **אותו היום** נמשח יהושע, משמע ומסתבר לומר שהוא בשנת הארבעים, ככלות מלכות משה.

וא"א לפרש כן במכילתא, שהרי תיכף לדברי ר"י דאותו היום כו' באים דברי ר"א המודעי שזהו נתינת **רמז** למשה שלא יכנס לארץ. ואין מקום לרמז בשנת המ' לאחר שנאמר כבר בפירוש.

ואין לומר שבזה פליגי ר"א ור"י מתי נאמרה הפרשה – דא"כ עיקר חסר מן הספר.

ובכלל אין הכרח לפרש נמשח יהושע בשמן המשחה ולמלכות (ומנין לשמן המשחה אז) – אלא הוא לי' מינוי לשררה, וע"ד פירש"י שמות כט, כט. [והרוצה לפרש דוקא למלכות – בכ"ז ל"ק הני"ל, שהרי נמשח שלמה בחיי דוד ובציווי שלו. אבל יוקשה מה מקום אח"ז לבקשת יפקוד גוי איש על העדה].

ופלוגת ר"י ור"א כפשוטה – באם ושים באזני ג"פ – הוא ציווי למינוי או רק רמז שנותן למשה.

– ובמש"כ בהר אפרים שם – להעיר ממש"כ בחזקוני על אתר.

הר אפרים בסוף הס'. **קכא, א.** מפרש המכילתא כאן ע"פ המכילתא דרשב"י. וזוהי ראי' לסתור, דשינוי הלי' בין שני המקומות "כהנים אומרים" "ישראל אומרים" – מורה על שינוי הענין.

ופי' המכילתא פשוט – שיהיו מותרים במלאכות המותרות במקדש ויתקיים איסור מלאכה בשבת בשאר המלאכות. והן רובן **המכריע** של לי"ט מלאכות.

ותמיהת הזי"ר – לא זכיתי להבין.

ג'תתקכג

ב"ה, ב' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

מכתבו עם הפ"נ המוסגר בו נתקבל בעתו, וימי חדש תשרי אין הזמן גרמא לענות, מלבד על שאלות דחופות ביותר וביותר, ובדאי יודיע בהזדמנות הקרובה איך הסתדר בשנה חדשה זו, וביחוד בסדר לימוד בקביעות בהתמדה ושקידה, ועכ"פ מכאן ולהבא יסתדר באופן כזה.

וכבר ידוע פסק תורתנו תורת חיים, אשר בטבע האדם ותולדתו המוח שליט על הלב, ואין לך דבר העומד בפני הרצון, וכשיחליט בתוקף שעליו להיות כמתאים לצור מחצבתו, בודאי תושפע תוספת הצלחה ביגיעתו ובעילוי למעלה בלימוד התורה ובקיום המצות וזכות אבותיו מסייעתו.

המחכה לבשו"ט בכל זה בהקדם.

ג'תתקכד

ב"ה, ג' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

כתבו משילחי תשרי בעתו הגיע לידי. והנה אפילו את"ל שצדק בכל הענינים שכותב אודותם וגם בביאורם, הפועל יוצא והמסקנא שבמכתבו שהוא נמיכת רוח וענין ורגש של יאוש מושללת ומופרכת לגמרי.

ובפרט שגם הנ"ל אינו נכון, וע"ד המבואר, שהאמת הי' כדבריו אם היתה נפש אחת היא המתפללת וכו', וראה ג"כ אגה"ק סוף סי' כ"ה, תו"א ד"ה שיר המעלות וגו', ובכמה מקומות, שע"פ מ"ש בכל הנ"ל פשוט שאדרבה הענינים ומצב הרוח שכותב אודותם ביכולתם לעורר התעוררות רבה ועצומה, אלא שמוכן שגם לזה צריך סייעתא דשמיא ועוד יותר מבכמה ענינים.

והרי העצה לזה — בנתינת צדקה להזולת פירוש לקרוב יותר לתורה ומצותי ולפנימיות התורה, שאז מקרבים מלמע' גם אותו.

והבלבולים והשקו"ט בזה גרעון בתורה ומצות ולא רק אבוד זמן ללא תועלת כו', ואדרבה עוד היזק יש בדבר.

ויכריח את עצמו לשמור סדרי הישיבה ולהשפיע גם על כל חבריו בזה, ע"י דבורו ועוד יותר ע"י שיהי' דוגמא חי' איך שצריך להיות הנהגת תמים ויוסיף אומץ גם בקרבת הזולת.

וכשיבוא היצר הרע עוד הפעם בהצעה להכנס בשקו"ט ובטו"מ, הנה לא יכנס בכל זה, ויבאר לו שהוא עבד, ואפילו עבד כנעני ח"ו שבהפקירא ניהא לי מצד עצמו, הנה אין לו רגע פנוי לעניינו מלבד עבודת האדון, ואינו רשאי לבטל זמנו אפילו בשביל שקו"ט בהנוגע לעבודתו בעבודת האדון.

במה ששואל פרטים איך יסדר לימודיו וזמניהם — נמצא הוא בישיבת תו"ת, וזה צ"ל לא רק מציאות בגשם ובמקום גשמי, אלא שצ"ל נמצא שם גם בענינו, היינו פשוט אז מ'דארף פאלגען און טאן ווי עס קומט אויס בא דעם הר"מ והמשפיע של הישיבה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור, וכבר ידוע פסק רו"ל כל דפשיט מעלי טפי.

ג'תתקכה

ב"ה, ג' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבו מח', כ"ד חשון, ובודאי בינתיים קבל מכתבי, אשר בתוכנו ימצא ג"כ מענה על חלק חשוב מהבעיות אודותם כותב במכתבו זה, וזאת להוסיף אשר בודאי אין להתרשם ועאכו"כ להרגיש מעין של יאוש ממה שעסקני הצבור לפעמים מתרשלים בפעולותיהם, ובהאמתלא הידועה שאין מה לעשות כו' וכו' (וכבר ידוע הרמז אשר אמתלא היא אמת-לא).

וידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע במאמר חז"ל דתקופת עקבתא דמשיחא בסוף מס' סוטה, שנשנה שם כ"פ, אנו אין לנו להשען אלא על אבינו שבשמים, אף שהמדובר שם אודות המגרעות והקללות דתקופה ההיא, ופירש אשר איש הישראלי יושב בחבוק ידיים ומתרץ עצמו שאין לעשות מאומה כי אם להשען וכו' ה"ז היפך התורה, ובמילא נכנס בגדר דקללות דתקופת עקבתא דמשיחא.

ופלא עליו שעוסק הוא בצ"צ כמה שנים שנתרשם מהני"ל, ובודאי אין זה
אלא מצב רוח עובר ויבוא לתוספת התעוררות.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תתקכו

בי"ה, ג' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הנהלת ישיבת תומכי תמימים אשר בלוד
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

... בודאי למותר לעוררם וכבר עשו בזה ככל הדרוש אודות הכנות
הדרושות בקשר עם ימי הסגולה יו"ד, י"ט כסלו ונר חמישי דחנוכה, שאף
שלא כל העניינים תלויים בהכנה שקודם לזה כ"א בהתעוררות על אתר וכו'.
הנה ככל שתתגדל ההכנה תגדל גם ההתעוררות, ובמילא העניינים הבאים על
ידם שאי אפשר להכניס מקודם וכמובן ג"כ מהדין בגליא דתורה, ביצה ב, ב
שסעודת חול אין צריכה הכנה משא"כ סעודתא דשבת, ואחכה לבשו"ט
ומפורטות כדי צרכן בכל האמור ...

בברכה.

ג'תתקכז

ב"ה, ה' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה יוסף שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו פ"נ מר"ח כסלו . . . נעם לי לקרות במכתבו אודות פעולותיו בתלמידיו במשך ימי הסוכות, ובדאי איננו מסתפק בפעולות כגון דא בחדש תשרי, אלא מחפש גם הזדמנויות במשך שאר י"א חדשי השנה, וההכרח בזה מבואר כנראה במוחש אשר הרבה יותר יש לפעול בהנוער בענינים הנעשים בעקיפין, ומי יאמר מתוך התועדות וסעודה, מאשר בדרכים ישרים, ולדכוותי האריכות בזה אך למותר.

במ"ש אשר מספר התלמידים-ות הולך ומתמעט מפני שבנ"י מעתיקים דירתם ממחוז זה, ואחרית הדבר מי ישורנו, הנה לצערנו אין נזקקת הרא"י בזה להתבוננות יתירה, והרי בעיא זו — העתק הדירות ממחוז למחוז — עומדת זה כמה שנים במקומות שונים, הן בשיקאגא והן בערים אחרות, והעבר מלמד העתיד.

וחבל אשר עוד מלפני שלש שנים כמדומה העירותי שימת לבו על ההכרח הכי גדול לפתוח סניף מביהכ"נ והת"ת במחוזים החדשים דשיקאגא, ולעשות זה בעוד מועד, ואף ששם סניף יקרא עליו בתחלתו הכוונה הפנימית צריכה להיות שישמש סניף זה גרעין, ומרכז מאתו יצמח מוסד כדבעי ובו וסביבתו יתאספו אלו המעתיקים ממקומות הישנים טרם יוקלטו לסביבה אחרת. ובכל הזדמנות הייתי כופל ושונה בהצתי זו, ולפעמים מבלי להתחשב בהוראה הנושנה אז מיט א עצה שלאגט מען זיך ניט אן, ויה"ר שעכ"פ עתה יעשו בזה במרץ הכי גדול, ועד כמה שלא יהי גדול המרץ הרי עדיין לא יספיק בערך דרישת השעה והחשיבות הנפשית בשביל עשירות ועשירות

ג'תתקכז

מו"ה יוסף: פליינער, שיקגו. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתלט, ובהנסמן בהערות שם.
מלפני שלוש שנים כמדומה העירותי: ראה לעיל ח"ח אגרת ב'רצו.
הייתי כופל ושונה בהצתי זו: ראה גם לעיל אגרת ג'תתלט.

דתלמידים-ות, ואם נפש אחת מישראל הרי הוא עולם מלא, עאכו"כ בהנוגע לכמה נפשות.

מוסג"פ מה שהו"ל בזמן האחרון שבטח יעניין את כב' ויזכה בתוכנם גם את סביבתו.

כיון שאינו מזכיר דבר בהנוגע לבריאתו ובריאות זוגתו שיחיו בטח הכל בסדר ובשלום.

בברכת חדש הגאולה הוא חדש כסלו, וכפתגם כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע גם גאולתנו ופדות נפשנו אשר אור וחיות נפשנו ניתן לנו.

ג'תתקכח

ב"ה, ה' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה ניסן שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת ספרו, התורה והעולם, כךך ראשון. ות"ח על שימת לבבו בשילוחו, ונעם לי לראות בו בדפדפי בין העמודים כפי רשיון הזמן, אשר בראשית מתחיל בפתגם הבעש"ט ומסיים מעין הפתיחה בפתגם הצמח צדק, אשר אף כי הענינים בהספר יש בהם גם תכלית מצד עצמם, הנה גבוה מעל גבוה יכולים לנצלם לתכלית גבוה עליהן, הפצת המעינות.

וע"ד המסופר בתוככי החסידים פתגם הרה"ג הרה"ח הרה"צ ר' הלל מפאריטש, שאמר, שכל החומרות שמחמיר בקיום המצות, הוא בכדי שיוקלט בטוב יותר ענין של חסידות.

ומבוארים כמה ענינים עד"ז גם בנגלה דתורה, שמספר מהמצות נוסף על ענינים מצד עצמם, משמשים הם גם הכשר מצוה למצוה כוללת יותר עד שסו"ס כל התורה והמצוה ענינם בשביל תכלית הכוללת, וכמ"ש ויצונו ה"א

ג'תתקכח

מו"ה ניסן: טלושקין. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'דש, ובהנסמן בהערות שם. ווע"ד המסופר: ראה גם לעיל אגרת ג'תתסו. ובהנסמן בהערות שם.

לעשות את כל החקים האלה ליראה את ה' אלקינו, והרי מסוגלת תקופה זו דעקבתא דמשיחא, חדש זה וימים אלו להפצת המעיינות חוצה.

לחביבותא דמילתא באתי באיזה הערות המועתקות בשולי הגליון.

בברכה שעוד רבות בשנים יצליח לנהל קהלתו בדרך העולה בית א"ל מתוך בריאות הנכונה מתאים לתקות ושאית רבנו הזקן ולפעול עליהם לעשותם חסידים יותר ויותר . . .

איזה הערות: אף כי ידוע הכלל שאין משיבין על הדרוש.

פ' חיי שרה (מ"ד ואילך) הטעם שנשים מתות בשעת לידתן, על העדר הזהירות בהדלקת הנר. — י"ל ע"ד הפשט, שמצוה זו ניתנה כתיקון למה שגרמה חוה חעה"ד שהביא מיתה לעולם, וכשחסר התיקון מענישים על חטא עה"ד, והוא ע"ד מרז"ל, ויתר הקב"ה על ע"ז וכו' ולא ויתר על מאסה של תורה שלא ברכו בתורה תחלה, אשר כשאין חביבות תורה זו, במילא נשאר העונש על עבירות החמורות.

ולהעיר ג"כ אשר בענין הדלקת נר שבת הי"ג"כ ענין דמחלוקת הקראים והשומרונים, שהם פרשו לא תבערו אש שאסור להיות אש דולק בשבת, וידוע עד כמה החמירו בענינים שאין הצדוקים מודים בהם, וראה ג"כ במקומות שציין בתורה שלמה חלק י"ד עמוד ש"ד.

פ' ויצא (ס"ה ואילך) יישר כח על מאמרו נגד הפשרות, שזהו בקעה היותר מבהילה במדינה זו, ובתקופה זו, ולא לבד שאין נוהגין כהוראת וורתנו במקרים כמו אלו שצריך להוסיף גדר; אלא שעוד מוסיפים פרצה על פרצה באמתלא שעי"ז יצילו עכ"פ את המיעוט, אף שרואים במוחש ההיפך. ברם מה שכלל בזה גם הענין דחופה תחת כפת השמים שנעשה פה ע"י חלל בגג הבית, צריך עיון, כי אין בזה פשרה אלא הענין במילואו.

פ' וישלח (ס"ז ואילך) הסיפור ע"ד הרה"צ ר' מיכל מזלאטשוב, נמצא סיפור כזה בלקוטי דבורים ט"ו לכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, אבל ע"ד הרה"צ ר' מאיר מפרימישלאן, ואולי שני ענינים הם.

כן הסיפור בשילהי עמוד קפ"ט, עיין לקו"ד י"א הסיפור ע"ד הה"מ ממעזריטש.

סיום הספר בפתגם כ"ק אדמו"ר הצ"צ, יש להעיר מפתגם כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, בשילחי הקונטרס שלו, עץ החיים, ריש פרק ל"א.

ג'תתקכט

ב"ה, ו' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

לקראת חג הגאולה הבע"ל הנה:

מוסג"פ מה שהו"ל בזמן האחרון, ואפשר כדאי לנצלו בשביל נשי ובנות חב"ד כיון שנכתב באידיש ובמילא גם התוכן באופן יותר קל, ואם כן הוא הרי ברשותו לעשות בזה בשליחותי.

בברכה להצליח בפעולותיו ובברכת חג הגאולה.

ג'תתקל

ב"ה, ו' כסלו, תשט"ז
ברוקלין

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה שלמה זלמן שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מועש"ק ויום א' עם המוסגר בם, וכבר קבל מענה על איזה משאלותיו ע"י הטעלעפאן כבקשתו, ופ"ש מכאן בודאי יקבל על ידי הנוסעים שליט"א ומצפים שיביאו גם מהתם להכא בשורות טובות ומשמחות בכל הענינים הן בהכללים והן בהפרטים.

ג'תתקכט

נדפסה בלקו"ש חכ"ג ע' 440.

ג'תתקל

מו"ה שלמה זלמן: העכט, שיקגו. אגרות נוספות אליו — לעיל חי"א ג'שפד, ובהנסמן בהערות שם.

הנוסעים: ראה לקמן אגרת ג'תתקעז.

ובודאי למותר לעוררו לסדר הענינים במחנו הט' באופן כזה שנסיעת הנ"ל תהי' בשתי הנקודות שהי' כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אומר בנסיעות כאלו, קלייבען גשמיות און זייען רוחניות, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

ומובן ג"כ שהי' מהרצוי ונכון שעכ"פ פעם אחת יתאספו הצעירים ויתועדו עם השלוחים. ואם אפילו חלק מהצעירים ונשיהם אלה מהנשואים אין מבינים אידיש, הרי מלבד פעולת המקיף והתעוררות שאר הנאספים, יכול הוא לתרגם ולבאר להם עכ"פ תוכן השיחה, ואל בינתו אשען.

מוסג"פ מה שהו"ל בזמן האחרון ובטח יזכה בתוכנו את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

אינו כותב המצב ברוחניות של . . . שי', ובטח יעורר מצדו להוסיף בתורה ומצות מתאים למעמדו ומצבו שעייז מוסיפין בברכת השי"ת והצלחתו בהמצטרך.

בברכת הצלחה בכל האמור לעיל ולתוספת אומץ בענינא דיומא הפצת המעיינות חוצה.

ג'תתקלא

ב"ה, ו' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה ליב שי' שו"ב

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתביו (שנים) מאדו"ח כסלו עם המוסגר בס', ובשאלתו אם נתקבל המכ"ע מחנים דרך הנספח הצבאי בארצה"ב.

הנה משך איזה שבועות נתקבל, בשילהי שנת תשט"ו, ומאז נפסק, וגם

ג'תתקלא

נדפסה בלקו"ש חכ"ג ע' 487 והושלמה ע"פ העתק המזכירות. בהמשך אליה יראה לקמן אגרת ג'תתקפז.

חז"ה ליב שי': ולמנוב, בני ברק. אגרות נוספות אליו — לעיל חז"א ג'תשיכ, ובהנסמן בהערות שם.

כשהי' מתקבל לא הי' מצורף כל ביאור מלבד שם השולח הנ"ל. ואולי הנכון ביותר להשיג חוברות מחנים החסרות לפנות ישר להמערכת ולשלם שכר טרחה אם צריכים לחיפוש ות"ח בעד טרחתו גם בזה, כדי להשלים.

בודאי ישתדל שיהיו ימי העיון בכפר חב"ד על צד היותר טוב, ואשתתף גם מצדי בסכום מאה לירות אם זקוקים לאיזה הוצאות בדבר. ופשוט שבאם ימצא לנכון יש לחלק לחלק מהמשתתפים איזה פרסים בצורת חוברות קונטרסים מגילת י"ט כסלו וכו', ויוכל להשתמש מהמאה לירות גם לתכלית זו, ואל ביתנו אשען, ומובן ג"כ, מתאים לשיטת הפצת המעיינות חוצה שצריך לסדר הדברים באופן שישאר קישור אח"כ עם כל המשתתפים בימי העיון, באופן המתאים לכל אחד.

נתקבלו מחניים חוברות ב"וא"ו.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תתקלב

ב"ה, ז' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

מה נבהלתי כשביקרני ימים אלו הרב דהעלמיץ שי' (הדר עתה בקלעוולאנד) ועל שאלתי, אמר לי שלא שמע מאומה אודות מקוה במחנו הט', ולכן ירא הוא לחשש שעדיין לא נעשה דבר. והנה עתה קבלתי מכתבו מבדר"ח כסלו, וקורא הנני בו שחשש זה מבוסס.

ומה שכותב שמצב הרוחני בשפלות וכו', הרי אדרבה זה טעם נוסף ועוד מגדיל את האחריות שלו לתקן הענינים, כיון שהשאר אינם יודעים מגודל

ימי העיון: ראה גם לעיל אגרת ג'תתסב.

ג'תתקלב

הרב דהעלמיץ שי': הרחי"ל דייטש.
מקוה במחנו: ראה גם לעיל ח"א אגרת ג'תרכב.

וחומר הענין. וה"ה לשאר המגרעות שכותב בעניני הקהלה, וכנראה מסקנתו מהם שאין צריך לעבוד בה, בה בשעה שמסקנת שכל הישר צ"ל דוקא הפכית, אשר כיון שההשגחה הפרטית הביאתו למקום פלוני ובתור רב מרא דאתרא וקבל עליו המינוי, הרי האחריות היא עליו. ולאידך גיסא כיון שהודיעו רז"ל שאין הקב"ה מבקש אלא לפי כחן, הרי בודאי שהקדימו לתת לו כל הכחות הדרושים למילוי התפקיד. וכבר ידוע הדין אפילו בענין של פקדון שאין מקבלין שכר, אשר מי שחשב להטותה לדברי המחמיר, ועכ"פ אם היתה איזה פעולה ע"י המופקד, כל האחריות עליו (ב"מ מ"ג, ב).

כמדומה שמאז כתב שהוצאות הכרוכות בענין המקוה הוא לערך חמש מאות דולר, ומוכן הנני בעזה"י להשיג הלואה על סכום זה על מנת שישלמו אותה במשך 20 חדשים, ואפשר באופן כזה יקל עליו לעורר את נקודת היהדות אשר בלב כאו"א מ"א ישראל, בכדי להביא בפועל ענין טהרת בני ישראל שהוא ג"כ הכנה לקיום היעוד וזרקתי עליכם מים טהורים, ויה"ר שיהי' בהקדם ובשלימות.

מוסג"פ מה שהו"ל בזמן האחרון אשר בטח יזכה בתוכנו גם את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

בברכה.

ג'תתקלג

ב"ה, ז' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה מיכאל שיי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מאדר"ח כסלו עם המוסגר בו . . . במ"ש אם לעשות תנאים, הרי כיון שמנהג ישראל הוא נכון לעשותם בזמן שיתדברו שני הצדדים.

במ"ש אודות המקוה באגדיר, הנה לפלא ותמ"י הדבר במאד וביותר, כי

ג'תתקלג

חו"ה מיכאל: ליפסקר. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ט ב'תתעט, ובהנסמן בהערות שם.

אם בעיר ואם בישראל אין מקוה . . . הרי כל ישראל ערבים זב"ז, ובפרט שזכה לטעום עכ"פ מתורת החסידות, ויודע מתורת רבנו הזקן אשר ואהבת לרעך כמוך ואהבת את ה"א, חד הוא, ואין להאריך בדבר הפשוט או עכ"פ שצריך להיות פשוט.

ומה שכותב שקשה לעשות שם מקוה, הנה תמיהני, איך אפשר לכתוב כזה, כיון שידוע שהתורה היא נצחית ולא רק בכל זמן אלא גם בכל מקום, ובמילא גם בני"י באגדיר מחוייבים בכל מצותי, וידוע שאין הקב"ה מבקש אלא לפי כחן, א"כ הרי פשוט שיש לעשות שם מקוה, ואין הדבר תלוי אלא באדם בר פועל שירצה לעשות בזה . . . מובטחני שבאם ירצו באמת לתקן מקוה באגדיר, הרי גם על אתר ימצאו עוזרים לזה, ובידעי האופן שהי' בקסבלנקה, אף ששם הי' מקום לומר שהביד"צ ירגיש בזה עלבון וכו', ואחרי כל זה עוד סייעו בדבר, עאכו"כ באגדיר שיש לעשות כהנ"ל.

. . . בודאי למותר לעוררו אודות הכנות המתאימות והכנות במילואן בקשר עם ימי יו"ד, י"ט כסלו ונר ה' דחנוכה, נוסף על ההכנות לנצל ימי החנוכה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ג'תתקלד

ב"ה, ז' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ כו' מו"ה ישראל אהרן שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ג חשון, כבקשתו יזכירו אותו, בתו וזוגתו – שיחיו – כאו"א להמצטרף לו הן בגשמיות והן ברוחניות, ובטח יזכה השי"ת ויצליחו לבשר טוב מהנעשה אתם.

מתורת רבנו הזקן: ראה גם לעיל ח"י אגרת ג'עז, ובהנסמן בהערות שם. ח"א ג'תשעא. לקמן ג'תתקלה. ג'תתקמג. ג'תתקעח. ג'תתקפ.

ג'תתקלד

מו"ה ישראל אהרן שי: נפרסטק, כפר חב"ד.

ובודאי למותר לעוררו על פירוש החסידות במ"ש מד' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ, וכמבואר במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר שנדפס בהתמים, שבמילא בכל מקום בואו והמצאו עליו לזכור שנשלח לשם מהשגחה עליונה וסו"ס צריך להאיר שם נר מצוה תורה אור ומאור שבתורה זוהי תורת החסידות הדרכותי ומנהגי. ועוד זאת אשר אפילו כשעוזב המקום וחוזר למקומו קבוע, צריך להמשיך בקישור באופן המתאים עם חבריו במקום הקודם ע"מ לחזק בהם ההתעוררות ועוד להגדילה מזמן לזמן. וכיון שאין הקב"ה מבקש אלא לפי כחם, בודאי ניתנו לו מקודם הכחות למלאות תפקידו העיקרי והכי נפשי האמור.

בברכה לבשו"ט בכל הני"ל.

ג'תתקלה

ב"ה, ז' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה אהרן אלימלך שי

שלום וברכה!

זה זמן רב ששמעתי אודות כתי"ר, ולכן נעם לי לקבל מכתבו בהמשך למכתב הוו"ח אי"א כו' מו"ה יעקב שי' ווייס, ומוסג"פ העתקת המענה שלי להני"ל.

ואנצל הזדמנות זו לעוררו, נשען על מרז"ל אין מזרזין אלא למזורזין, על אשר במחנו הטי' נמצא כמה מהנוער המבקרים במוסדות החינוך אשר שם וכפי הידיעות שבידי ובפרט דאזלינן בתר רובא, נוער זה זקוק לעידוד והרמת רוח ישראל סבא, ואם ימצא מעורר כדבעי ויהיו דברים היוצאין מן הלב,

וכמבואר במכתב: אג"ק שלו ח"ג אגרת תשכג, וראה במפתח הענינים הכללי ערך מד' מצעדי גבר כוננו.

ג'תתקלה

מו"ה אהרן אלימלך: שאולזון, רחובות.

מוכשר הוא להיות כלי קבול שיכנסו הדברים ללב הנוער ויביאו לשינוי ולפעולות, ואפילו בחיי היום יומי שלהם.

ואם באיזה דורות לפני תקופתנו היתה קס"ד שאפשר לחסן הנוער שיוכל לעמוד בפני הרוחות השונות המנשבות בעולם ע"י שילמוד תורה לחוד, הנה כלפני שני דורות נוכחו לדעת שמוכרח הלימוד בענינים דיראת שמים וחובות הלבבות בכלל בשביל **כא"א**, כי לימוד בלעדו רבים חללים הפיל (והלואי שלא היו מנגידים לכתחלה ללימוד דיראת שמים שמאות ואלפים מהנוער דתקופה ההיא לא היו תועים מדרך הישרה, ואין להאריך בדבר המצער).

ואם כלפני דור ה' קס"ד שגם לימוד המוסר מספיק, הנה בא הנסיון וטפח ע"פ האומרים את זה, וכמו שראינו במוחש ובעיני בשר ברוסיה בימי הרדיפות דהבולשביקים והנסיונות שעמדו בפני הצעירים והצעירות ביחוד, שעמדו וניצלו מנחשול איום זה אלו שתורת החסידות ההתלהבות ומס"נ שלה היתה ספוגה בתוכם ע"י חינוך המתאים.

בעונותינו לצערנו נסיונות דור הצעיר לא נתמעט גם בשנים אלו, אף כי נשתנה צורתם, אבל אדרבה שינוי הצורה שאינו נוגע לגוף, ועוד זאת מתחפש בלבוש מצוה ומתחיל ולפעמים גם יונק מענינים דקדושה (וע"ד מרז"ל כל שקר שאין אמת בתחלתו כו') הרי אדרבה עוד מגדילים הנסיונות, והעיקר באיכותם, ובודאי לדכוותי אך למותר להאריך בתיאור מצב אשר גם באה"ק ת"ו נורא ומבהיל הוא, ובפרט בהתחשב אשר היא הארץ אשר עיני ה"א בה מראשית שנה ועד אחרית שנה, ואינו דומה בפלטין של מלך וכו'.

המורם מהנ"ל דפשיטא דלא לדרשא קאתינא, אשר עליו הזכות והאחריות לנצל כל יכולתו ואפשריותו להחדיר המאור שבתורה זו תורת החסידות הדרכותי ומנהגי בכל סביבתו בכלל, ובפרט בהנוער שהם עתידים לבנות בתים בישראל בקרוב, וכל שינוי לטוב שמשפיעים בהם נכפל הוא כמה פעמים ככה מתאים לבני הבית שיבנו ולהמושפעים שלהם.

ובהיותו מגזע רבנו הזקן בעל ההוראה הידועה אשר ואהבת לרעך כמוך ואהבת את ה' אלקיך, חד הוא (וכמרומו ג"כ במאמר רבי עקיבא, ואהבת לרעך כמוך זהו כלל גדול בתורה^י), בודאי יצליח בדרכו זו, ואין הדבר תלוי

(י) יעוין שבת סח, א.

אלא ברצונו, וכבר ידוע פסק ביי"ד של מעלה, אשר בגלל המסירת נפש הלזו — של רבנו הזקן — על תורת החסידות פסקו בביי"ד של מעלה אשר בכל ענין של תורה יראת שמים ומדות טובות תהי' יד מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה.

המחכה לבשו"ט וחותם בכבוד וברכה.

ג'תתקלו

בי"ה, ח' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה יצחק זלמן שי

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו מג' ויצא, שכנראה מתוכנו גם הוא נוכח לדעת, שבאם מתחילים לעשות על דרך קפיצת נחשון בים סוף, כיון שרואים שהעבודה הכרחית היא, הרי הקישוים והמניעות שנראים כהרים הולכים ומתמעטים. ויה"ר שכמו שנראה זה בהנוגע למצב הכספי של הישיבה, כן יראה זה ואפילו בעיני בשר בשאר עניני הישיבה ובשאר הענינים בכלל, ובמילא יוסיף אומץ לנצל את הברכה והצלחה שמשפיעים מלמעלה לכל אלו העוסקים בהפצת המעינות חוצה ואפילו כשמתחילים בענינים דאל"ף בי"ת הודעת דיני ומנהגי ישראל וכו', כיון שבודאי יתעסקו ג"כ במילוי תפקידם הפנימי והמיוחד אליהם . . .

בברכת הצלחה ולבשו"ט בכל האמור.

ג'תתקלו

מו"ה יצחק זלמן שי: פריזנר, נעשוויל. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א ג'תקצ. ובהנסמן כהערות שם.

ג'תתקלז

ב"ה, ח' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

ש"ב הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה יהודה ליב שי

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו מג' כסלו, בו כותב אודות ביקורו של הרה"ח כו' מו"ה יעקב יוסף שי' שו"ב ראסקין בבית הכנסת חב"ד מאה שערים, והפ"ש אשר מסר מתאים לבקשתי.

ובודאי מתאים לפתגם נשיאינו הק', חזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם, ח"ו פעלו גם דברים אלו בענינים של פועל בהנהגת בית הכנסת ובהנהגת המתפללים בו. וכיון שכל יומא ויומא עביד עבדתי, בודאי יפעל זה גם בחיי היום יומים. ומסוגלים ימים אלו דחדש כסלו הוא חדש הגאולה, ובפרט יום הבהיר י"ט כסלו גאולתנו ופדות נפשנו אשר אור וחיות נפשנו ניתן לנו לחזוק ההתעוררות וההחלטה להמשיכם בתוקף ובהוספה על כל השנה כולה. ובודאי יעשה ככל יכולתו בזה, ובפרט שזכות אבותיו מסייעתו.

בברכת חג הגאולה ובפ"ש כל המתפללים שי'.

ג'תתקלז

מו"ה יהודה ליב: סלוני, ירושלים. אגרת נוספת אליו — לעיל ח"י ג'קמח.
הפ"ש אשר מסר: מביקורו אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א במשך חודש תשרי.

ג'תתקלח

ב"ה, ח' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח איי"א נוי"נ כו' מו"ה מרדכי שי

שלום וברכה!

איך בין צופרידען צו באקומען פון צייט צו צייט ידיעות פון אנ"ש פון פאריז וועגען אייער הילף, התעסקות און השתדלות בנוגע די תלמוד תורה'ס ליובאוויטש אין פאריז, וואס זייער אויפגאבע איז צו מחנך זיין די אידישע זין און טעכטער אין א אופן וואס זאל זיי נעהנטער מאכען צו אונזער פאטער אין הימעל. און עס איז באוואוסט דער ווארט פון בעל שם טוב, וועלכעס מיר האבען מערערע מאל געהערט פון מיין שווער כ"ק אדמו"ר, אז די ליבשאפט פון השם יתברך צו יעדער אידען, מאן און פרוי יונג אדער אלט, איז ניט בערך מער ווי די ליבשאפט פון עלטערן צו זייער א בן יחיד וועלכעס איז געבארן געווארן בא זיי אויף דער עלטער.

וואס פון דעם איז אויך פארשטענדליך דער גרויסער זכות וואס עס האט יעדערער וואס איז זיך עוסק אין די ענינים, און די גרויסקייט פון דעם שכר פון השם יתברך אין [. . .] וואס מען באדארף פאר זיך און פאר די בני בית, און דעריבער האף איך אז דאס לייענען פון אייער פ"נ אויף דעם ציון הק' פון מיין שווער כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, און ער וועט מעורר רחמים רבים זיין אין דעם און ספעציעל אין דער בעסערונג פון אייער פרויס געזונט תחי', און דאס וועט אויך צוגעבען אין אייער התעסקות צו פארשטארקען אידישקייט בכלל און דורך חינוך הכשר בפרט מתוך שמחה.

בברכה לבשר טוב בכל האמור.

ג'תתקלח

מו"ה מרדכי: מילר, פריז.

ווארט פון בעל שם טוב: ראה גם לקמן אגרת ד'קמה.

ג'תתקלט

ב"ה, ח' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מז' חשון, ששלחו ביחד עם מכתבו מה' כסלו, בו כותב אודות הביקור אצלם של מר . . . וב"ב שיחיו ואשר קשה הי' לו לתפוס כוונת ביקורם.

ובטח יודע תוכן מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע שכתב לאחר, שכשהאדם רעב ומשביע רעבונו בלחם וסעודה, מחשבתו הוא על הלחם והסעודה מאכלים ומשקים, אבל פנימיות הדברים וסיבתם שנשמתו תאבה להניצוץ האלקי הנמצא במאכלים ומשקים אלו. וכנודע הפירוש על הפסוק כי לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי על כל מוצא פי' ה' (שבלחם).

ואיך שתהי' כוונתם הגלוי, הפנימיות וסיבתה היא, שבודאי בידו לתקן מה בהנוגע לעניניהם ביהדות. וסיבתה נשמתם כמה סיבות וענינים שיבקרו אצלו, ובמילא יתעורר על המילוי תפקידו לקרב לבם לאבינו שבשמים. והאריכות בדבר המובן בטח אך למותר, ולא באתי אלא להעדפה שיתבונן ויחפש עוד הזדמנויות להביא כל הנ"ל בפועל באופן המתאים. ומובן שכל האמור לעיל הוא גם בנוגע להשכנה שלהם אודותה כותב. — דא"ג כיון שהראתה לו מזוזה שקנתה, כדאי הי' שיבדקו אותה עכ"פ בשטחיות אם כשרה היא.

מ"ש אודות דברי הרופא למצב זוגתו תחי' — עס איז גאר ניטא וואס צו איבערטראכטען, ובפרט שהפי' שכתב יקרא על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בעת רצון, וימסור זה בתוקף המתאים לזוגתו תחי'.

והשי"ת ימלא ימי הריונה כשורה ובנקל ותלד זחוי"ק בעתה ובזמנה כשורה ובקל.
בברכה.

ג'תתקמ

ב"ה, ט' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מועש"ק, בו כותב אודות התחלת תו"ת והלימודים במחנו הטי, ויה"ר שיצליחו בענין זה ועי"ז גם בהפצת המעיינות חוצה שהוא מענינים דיומיא אילין, וזכות כל המתעסקים בכגון דא אין די באר.

ומזה מובן ג"כ אשר סיום מכתבו שמה שכתבתי אודות פכ"פ שילמוד תורת חב"ד מקוה הוא למסור לו זה לאחר שיבוא מבית החולים, אין נראה בעיני: (א) ענין של רפואה צריך להקדים להשתמש בו בכדי למהר הרפואה. (ב) ענין של ת"ת בכלל הרי כל יומא ויומא הוא דבר האבוד, כיון שת"ת אין לה תשלומין כי כל רגע ורגע דיו שיפקיע את עצמו. (ג) ידוע ורואים גם במוחש דיומא קגרים ומגלגלין זכות ליום זכאי, ולכן בימי כסלו, ובפרט בימים הקרובים דיו"ד וי"ט כסלו, ההצלחה בהפצת המעיינות היא גדולה יותר.

בהמשך לזה תמהתי ג"כ קצת בנוסח כתבו בהנוגע לזוגתו הרבנית תחי" שהיא "מבטיחה לעזור בעזה"י" — נוסח פושר וביותר, ובפרט כשמביאין בחשבון צור מחצבתה, ההשפעה שהיתה צריכה לקבל (ובטח גם קבלה) מבעלה חניך תומכי תמימים בענינים אלו וכו'. אבל כיון שארז"ל לא המדרש עיקר אלא המעשה הרי רצוני לקוות שכל הנ"ל לא ימנע כלל בהמעשה בפועל שיעשה ככל הדרוש להעשות בכדי למעט המניעות ההעלמות וההסתרים.

בודאי ינצלו יום הי"ט כסלו ונר חמישי דחנוכה במיוחד, והשי"ת יצליחם.

בברכת חג הגאולה.

ג'תתקמא

ב"ה, ט' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

ברכה ושלוש!

במענה על מכתבה מכ"ו חשוון, בו כותבת אשר זה כמה שנים מכירה
בחור פנים אל פנים, ועומדת עתה השאלה בהנוגע לשידוך עמו, ולמרות
ההיכרות זה זמן רב קשה לה להחליט בזה.

ואם כן הוא, והרי שידוך ונשואין הם לאורך ימים ושנים טובות, כדאי
שלאיזה זמן לא יפגשו זו עם זה, והפסק זה צריך להבליט את הרגש הפנימי
אם בחיוב או וכו', ובורא עולם יתן בלבה הרעיון להחליט בטוב לפני
בגשמיות וברוחניות גם יחד.

לפלא שאינה מזכירה דבר על דבר אופן חינוכה ואורח חייה, ובטח
תמלא בהזדמנות הבאה.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תתקמב

ב"ה, ט' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה שמריי ש"י הכהן סופר

שלום וברכה!

בעתו קבלתי הידיעה ע"ד מצב בריאותו ואחר זה בשורה הטובה שהולך

ג'תתקמב

מו"ה שמריי: פעקטאר, ברוקלין.

קלא

אדמו"ר שליט"א

המצב וטוב, ובודאי כפסק רז"ל דמעלין בקדש הלוך ילך וטוב עד שיחזור לאיתנו.

וביחוד שנכנסנו עתה בחדש כסלו הוא חדש הגאולה והנסים בגשם וברוח, וזכות הרבים תעמוד לו, אשר ימים אלו יצא לאור מאמר דברי אלקים חיים ד"ה מזמור שיר ליום השבת הנאמר מפי קדש הקדשים רבנו הזקן ונתפרסם גם באידיש ע"י בנו רבנו האמצעי.

אשר השתתף בהוצאות הדפוס ועל ידי זה בהפצת המעינות חוצה.

ויהי רצון שימשיך בכגון דא לארך ימים ושנים טובות וברוב נחת מכל יו"ח שיחיו, ולבשורות טובות ביחוד בהנוגע להסתדרות טובה של בנו שליט"א.

בברכה לבריאות הנכונה.

ג'תתקמג

ב"ה, ט' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

אין ענטפער אויף אייער בריף פון א' כסלו.

איך האף אז צו דער צייט פון באקומען מיין דיין בריף פילט איר בעסער גאר פשוט בבריאות הגשמית וואס דאס ווענדעט זיך אן השם יתברך, במילא וועט דאס בעסערען און פארגרעסערען אין ענינים פון בריאות הרוחניות, וואס דאס איז בידי אדם, ווי דער מאמר רז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. און ווי עס איז באוואוסט דער ווארט פון רבנו הזקן, וואס זיין חג הגאולה גייען מיר פייערען בקרוב י"ט כסלו הבע"ל, אז השם יתברך גיט אידען גשמיות און זיי מאכען פון גשמיות רוחניות. וואס די כוונה איז ניט נאר כפשוטו, פארדינסטען נאר נאך מער פנימיות'דיק, דער גוף און אפילו דער נפש הבהמית, וואס דאס באקומט מען פון השם יתברך, מאכט זיי השי"ת אז זיי זאלען זיין גאנץ בגשמיות און זיי אידען מאכען פון די גשמיות

ג'תתקמג

דער ווארט פון רבנו הזקן: ראה גם לעיל ח"א אגרת ג'תרטז, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד'רלד.

רוחניות, און ווי דער רמב"ם שרייבט, אז היות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא, און נאך דייטליכער ווערט געזאגט אין תניא קדישא אנהויב פרק [...], לעבוד את ה' בגופו, און דאס ווערט נאך באקרעפטיגט דורך דעם אנזאג פון נשיאנו הק' אז ואהבת את ה' אלקיך בינדט זיך מיט ואהבת לרעך כמוך, וואס דערפאר דארפמען איינווירקען אין דער סביבה צו אויפפירען זיך אין דעם וועג.

ואל יאמר האדם, און זאל דער מענטש ניט זאגען, ווער בין איך און וואס בין איך, צו טאן אין דעם, איז דאך ידוע דער פסק דין של מעלה אז פאר מסירת נפש (פון רבנו הזקן) אויף תורת החסידות, פסקו בבית דין של מעלה, אשר בכל ענין של תורה ויראת שמים ומדות טובות תהיי יד מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה.

בברכה לבריאות ופרנסה בהרחבה ולבשורות טובות בכל האמור, וגם בהנוגע לבריאות בנו שיי – שביקר עמדו אצלי.

ג'תתקמד

ב"ה, ט' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

ברכה ושלום!

אין ענטפער אויף אייער בריף פון 10/11.

לויט אייער בקשה וועט מען אייך מזכיר זיין אויף דעם ציון הק' פון מיין שווער כ"ק אדמו"ר צוקללה"ה נבג"מ זי"ע, צו דער ערפילונג פון אייער הארץ פארלאנג צום גוטען. און אזוי ווי דאס האבען קינדער איז איינע פון די וויכטיגסטע מצות וואס השם יתברך האט אנגעזאגט צו יעדער איינעם פון אידישע קינדער, דארפמען זיין שטארק אין בטחון אין דעם נותן התורה אז ער וועט העלפען אויך אז מען זאל קענען מקיים זיין די מצוה ווי ער ברוך הוא וויל. זעלבסט פארשטענדליך אז מען דארף אויך טאן בדרך הטבע לויט די אנווייזונג פון א דאקטאר ספעציאליסט אויף דעם געביט, אבער

אנהויב פרק ח: לא ברור בטופס שלפנינו.

אנזאג פון נשיאנו: ראה גם לעיל אגרת ג'תתקלג, ובהנמקן בהערות שם.

פסקו בבית דין של מעלה: ראה גם לעיל ח"א אגרת ג'תכט, ובהנמקן בהערות שם, ובכ"מ.

גלייכצייטיג מיט דעם האבען דעם בטחון אז השם יתברך דער רופא כל בשר ומפליא לעשות וועט אין דעם העלפען, און איר וועט קענען אין דער פאסענדער צייט און אין א גוטער שעה אנזאגען גוטע בשורות אין דעם.

זיכער נעמט איר איינטייל אין דער ארבעט פון נשי חב"ד אין . . . אויף א פאסענדען אופן, וואס דורך דעם ערפילט מען דעם רצון פון נשיאנו הק' – זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, און דורך דעם ווערט געמערט די ברכה פון השם יתברך.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תתקמה

ב"ה, יו"ד כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

. . . לפלא שלמרות שעררתי כמה מאנ"ש וכמה פעמים שהכלי לקבלת ברכה הם ענינים דתורה ומצות, וכשמבקשים תוספות ברכה צריך להוסיף בכלים כמובן, הנה גם הוא בין אלה מהנמנעים מלהודיע דבר אודות עסקנותם בכרם חב"ד ואפילו לא ע"ד שיעורו בתורת הנגלה ובתורת החסידות נוסף על שלשת השיעורים השוים לכל נפש, בחומש תהלים ותניא הידועים, ויה"ר שלא יהי' בזה אלא חסרון בכתיבה אבל לא בהפועל.

בודאי ינצל בתוככי אנ"ש הימי רצון דייט כסלו והימים שלפניו ושלאחריו בתפקיד הפנימי והנפשי דהפצת המעיינות חוצה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ג'תתקמה

ג'תתקמו

ב"ה, יו"ד כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה שמואל אלעזר שי

שלום וברכה!

במענה על מה שכתב במכתביו האחרונים.

א) אודות גזיות השערות של בנם אברהם ישראל שליט"א, הנה מה ששמעתי כן כ"פ, שגוזזים השער במלאת שלש שנים, ונתבאר הענין ג"כ בדא"ח ובנדפסים הוא בסידור מהרי"ד ח"א בהשמטות שכנראה הנדפס שם מיוסד על דרוש אדמו"ר הצמח צדק . . .

בודאי עושים הכנות הדרושות לנצל העת רצון דיום הבהיר י"ט כסלו הבע"ל יום גאולתנו ופדות נפשנו אשר אור וחיות נפשנו ניתן לנו, להפיץ (הפצה דוקא) המעיינות חוצה (אפילו להאנשים שלעת עתה נמצאים עדיין בחוץ), וחזקה לתעמולה, ובפרט בעת רצון וימי סגולה שפועלת פעולתה עד שניכר גם בחיי היום יומים.

בברכת חג הגאולה.

ג'תתקמו

מו"ה שמואל אלעזר: שאולזון, ירושלים. אגרת נוספת אליו לעיל ח"ח ב"רסג.
במלאת שלש שנים: ראה גם לעיל ח"א אגרת ג'תלח, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד'רלא.

ג'תתקמז

בי"ה, יו"ד כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה יוחנן שליט"א
גבאי דביהכ"נ ליובאוויטש בליובאוויטש

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו מיום ההולדת ויום ההילולא של רבנו האמצעי בן
רבנו הזקן, עם המוסגר בו. ושמחתי לקרות בפתיחת מכתבו — ובלשון רבנו
הזקן (אג"ק בפתיחתה) — פותחין בברכה לברך ולהודות לה' כי טוב כו' אין
טוב אלא תורה תורת ה' תמימה כו' — ע"ד לימוד תורה ברבים אשר בבית
הכנסת ליובאוויטש בליובאוויטש. וחייב אדם לומר בלשון רבו, באגה"ק
הנ"ל:

הודאה על העבר ובקשה על העתיד, כה יתן וכה יוסיף ה' לאמץ לבם
בגבורים כו'.

ובדרך אפשר י"ל ע"פ המבואר בהמאמר דש"ק מברכין חדש הגאולה,
הוא מאמר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) וכ"ק מו"ח אדמו"ר — זצוקלה"ה
נבג"מ זי"ע, בענין הגבורה שזהו תגבורת החיות, ומביאים הראי' —
בהשתלשלות מלמעלה למטה — מהחיות הבא מלמעלה גבורות גשמים,
תגבורת החיות שבאדם, עד שזה פועל ג"כ תגבורת בהעלאה מלמטה למעלה.

ויהי רצון שגם לימודם ברבים יהי' מכוון למטרה האמורה, ובפרט
בפנימיות התורה שענינה מלמעלה למטה, שיהי' בתגבורת החיות, ובמילא
תביא לתגבורת החיות בכל המשתתפים בשיעור ועד שיהי' בבחי' הפלגה,
הפלגה באיכות והפלגה גם בכמות ע"י ריבוי מספר המשתתפים, ועי"ז יתעלה
הלימוד בתגבורת למעלה מעלה, המתאחד עם מטה מטה, מעשה בפועל בחיי
היום יומים, אפילו בימות החול ובעניני הרשות.

ג'תתקמז

נדפסה בלקו"ש חט"ו ע' 507 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מורה יוחנן: גורדין. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתמד, ובהנסמן בהערות שם.
בהמאמר: פדה בשלום (סה"מ תשט"ז ע' 399), המיוסד על ד"ה זה בסה"מ תרע"ח (ע' צב)
וסה"מ תש"ז (ע' 201).

ומסוגלים ימים אלו שבין יו"ד כסלו ויו"ט כסלו, וביחוד יום הבהיר י"ט כסלו, חג גאולתנו ופדות נפשנו אשר אור וחיות נפשנו ניתן לנו, שתהיי התחלה בכל האמור בהצלחה, ויקוים פתגם נשיאינו הק' "אז ווי מען שטעלט זיך אוועק אזוי גייט דאס".

בברכה לבשר טוב בכל האמור, ובפ"ש כל המשתתפים בשיעור, שיקויים בכל אחד ואחד מהם ובני ביתם שיי פסק ביי"ד של מעלה, אשר בכל ענין של תורה יראת שמים ומדות טובות תהיי יד מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה — ובטוב הנראה והנגלה,

מ. שניאורסאהן

נ.ב.

נעם לי לקרות במכתבו ע"ד התחלת הלימוד עם הנשים הצעירות שתליט"א, וכיון שכבר עשה בהתחלה ריידין דעם ארום פון חסידות והביעו התענינות בלימוד ענינים דתורת דא"ח — בודאי שיש למלאות משאלות לבבן לטובה. ובודאי שינצל אם יש הוראות מאז, מכ"ק מו"ח אדמו"ר, איזה מאמרים וענינים ללמוד עמהן. ומובן אשר גם התחלת קונטרס ומעין נכנס בזה, אבל פשוט שיקשה עליהן לימוד הקונטרס כולו, ובפרט שמזמן לימוד אחד לחבירו עוברים כמה ימים. ולכן יש להשתדל שבכל שיעור ושיעור יהיי מעין סליק ענינא. ונוסף על הנ"ל — ימצא חומר רב בספר המאמרים אידיש, ובהמאמרים בודדים שנדפסו באיזה מהקונטרסים. ולדעתי טוב שבכל שיעור ושיעור יבאר לפנייהם ג"כ איזה ענין ארום פון חסידות או מסיפורי הצדיקים. ומה טוב שהיי מי שירשום את המדובר ע"ד ארום פון חסידות, שקרוב לומר שיוכלו להשתמש בזה גם במקומות אחרים, וזכות הרבים תלוי בו.

מוסג"פ גם המחאה משלי בתור השתתפות בתיקון הספרי תורה דבית הכנסת ליובאוויטש בליובאוויטש.

והשי"ת יחזק את בריאותו שיחזור לאיתנו, לאיתנו כפשוטו ולאיתנו כפירוש רבנו הזקן ד"ה משכיל לאיתן האזרחי — נדפס בקונטרס לימוד החסידות — ויוסיף אומץ בעבודתו בקדש בכל האמור, ויבשר טוב ג"כ מבריאות זוגתו שתליט"א ולעשות כל הנ"ל מתוך בריאות הרוחנית ובמילא גם בריאות הגשמית.

הוראות מאז: ראה ס' תולדות חב"ד בארה"ב פרק ל.
פתגם נשיאינו: ראה גם לעיל ח"י אגרת כ'תתקפד, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ג'תתקעכ"ג.

ג'תתקמח

ב"ה, יו"ד כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מו"ה אפרים אליעזר שי הכהן

שלום וברכה!

במענה על הגלויי שלו, אשר תמה קצת, במה ששני הדרושים אשר
בתורה אור, ד"ה מים רבים, הנה בהראשון מפרש דמים רבים הם טרדות
הפרנסה, ובדרוש השני, שהם ההתבוננות וכו'.

והנה דרוש הראשון הוא מתאים להפירוש בנגלה דתורה (סוטה כא, א)
ובהנגלה שבפנימיות התורה, במדרש שה"ש במקומו, ופירוש דרוש השני הוא
מתאים לפירוש פנימיות התורה, וכחתחלת הדרוש שמראה מקום לזהר.

ויש לומר אשר שני הפירושים משתלשלים זה מזה, כי השכל שבאדם
(העליון והתחתון) ההתבוננות במדידות והגבלות של השכל וכו', הן הן
המביאות להגבלות דעניני עוה"ז, הגורמים לזה שהפרנסה מטרדת ומחשבה
מועלת, עד שלמטה עוד יותר יש אחיזה ויניקה לחיצונים, ובמילא אפשרים
הענינים שבשה"ש רבה דאו"ה וכו', ולמטה עוד יותר — עבירה, וכדרש
הגמרא.

מוסג"פ מה שהו"ל, ובודאי יזכה בתוכנו את הרבים וזכות הרבים תלוי

בו.

בברכה.

ג'תתקמח

מו"ה אפרים אליעזר: יאלעס. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א ג'תכו, ובהנסמן בהערות שם.
לקמן ג'תתקעה. ד"צ. ד'קעו.

ג'תתקמט

ב"ה, י"ב כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

אגודת נשי ובנות חב"ד סניף צרפת
ד' עליהן תחינה

ברכה ושלום!

באשטעטיג די ערהאלטונג פון אייער בריף פון ה' כסלו, נאך א לאנגען איבעררייס, וואס אויך אין דעם בריף, איז ניטא אויף דעם קיין ערקלערנוג, ויהי רצון אז פון היינט און ווייטער זאל מען שרייבען אפטער און דער עיקר אז דאס זאל זיין מיט גוטע בשורות.

איך בין געווען צופרידען צו לייענען וועגען ארבעט אין פארלויף פון פאריגען זומער, און דער עיקר וואס מען האט זיך ניט באגרעניצט אין דעם אייגענעם איינגען קרייז, נאר האבען געזעהען צו אויפטאן און פארשפרייטען די ארבעט אין א ברייטערען און א ווייטערען קרייז, און האבען צוגעצויגען נאך פרויען, און געוויס וועט איר אויך ווייטער פארזעצען אייער ארבעט אין דער ריכטונג צוציהען מער פרויען אין אייער איינפלוס קרייז און בפרט אינגערע פרויען וואס האבען ערשט אנגעהויבען צו בויען זייער צוקונפטיגע הויז אדער זיי דארפן ערשט אנהויבען צו בויען אידישע הייזער, אז זיי זאלען זיך אוועקשטעלען ריכטיג ווי אידישע טעכטער דארפען בויען הייזער איצטער און מיט דער צייט אויך דורות בא אידען.

באזונדערס בין איך געווען צופרידען פון דעם וואס איר רעכניט צו שטעלען זיך אין פארבינדונג מיט די עלטערן פון די קינדער וועלכע לערנען אין די תלמוד תורה'ס אדער פריוואט, וואס דאס איז דאפעלט וויכטיג פאר די תלמידים פון די תלמוד תורה'ס און פריוואט מלמדים, און אויך מאכען נעהענטער די עלטערן צו די ענינים וואס עס ווערט געלערנט מיט זייערע קינדער, און דורך דעם פארשטארקען אויך דעם חינוך פון די קינדער. און איך האב געבעטען דער לשכה אין פאריז צו געבען א סובסידיע ספעציעל פאר דער ארבעט, 15 טויזענט פראנק.

עס וואלט געווען גלייך צו שרייבען אפטער וועגען אייער ארבעט אין די

קלט

אדמו"ר שליט"א

צייטונג, וואס דאס העלפט צוציהען נאך חבירות און פארשטארקט אויך די וועלכע זיינען שוין באטייליגט אין דער ארבעט.

בברכה לבשורות טובות בכל הנ"ל,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ג'תתקנ

ב"ה, י"ב כסלו, תשט"ז

ברוקלין.

מחותי הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ ענף עץ אבות

מו"ה אברהם יהודא שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו — בלי הוראת זמן הכתיבה — ותקותי שבינתים קבל ג"כ פ"ש ע"י מר ומרת פרופ. קירזאן שיחיו.

כבקשתו אזכיר את כל אלה שכותב אודותם על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, וכיון שנכנסים זה עתה בחדש כסלו הוא חדש הגאולה, אשר לא אותנו בלבד פדה בשלום אלא גם נפשנו ואור וחיות נפשנו ניתן לנו (לשון כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע במכתבו הידוע), הנה חדש הסגולה הוא לנסים בהנוגע להנשמה ובד"מ לנסים גם בהנוגע להגוף. וכידוע אשר הנס דחנוכה בעיקר הענינים היו בהנוגע להנשמה, כי ישבו ישראל על אדמתם וכו', אלא שהמסובב מזה הי' גם מלחמה כפשוטה ופשוטו ידם בממונם וכו', וכלשון הרמב"ם, וידוע ומפורסם פירוש הכתוב, והימים האלה (כשהם) נזכרים (בכל שנה ושנה הרי גם כל ההמשכות האלו בד"מ) ונעשים וגו', ובפרט שבראות הגוף ג"כ ענין רוחני דקדושה כי היות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא.

מוסג"פ מה שהו"ל לאחרונה, ובטח יעניין את כת"ר שי.

ג'תתקנ

מו"ה אברהם יהודא: חן. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ט כ'תרסט, ובהנסמן בהערות שם.

המחכה לבשו"ט אשר שוב התחיל בהפצת המעיינות בעידנא דרעוא דרעוין וגם בשאר זמני השבוע אשר כל יומא ויומא עבד עבדת"י ועושה זה בשמחה ומתוך הטבת הבריות.

בברכה מחות'.

ג'תתקנא

בי"ה, י"ב כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הנהלת צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו סניף תל אביב
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבם מיום כ"א חשוון, ואחכה להמשך ידיעותיהם הטובות, ובפרט בהנוגע לפעולות חדש כסלו וביחוד ביום הבהיר י"ט כסלו ונר החמישי דחנוכה.

והרי יום י"ט כסלו יום גאולתנו ופדות נפשנו אשר אור וחיות נפשנו ניתן לנו, ובמילא ממשיך כל זה מלפניו ועאכו"כ לאחריו, ואין הדבר תלוי אלא בעשיית כלים על ידי האדם לקבל ענינים אלו במילואם ולנצלם במילואם, ויהי רצון שיצליחו בזה ויבשרו אודות זה.

בברכת חג הגאולה.

ג'תתקנא

תוכן דומה נכתב לכמה.

ג'תתקנב

ב"ה, י"ב כסלו, תשט"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מר"ח כסלו, בו כותב אשר עד עתה למד בישיבה כל היום כולו, ובהתחשב עם המציאות לפי דבריו רצונו לצאת מהישיבה עתה ולהכנס ללימוד אומנות מהנדס, והנהו בגיל עשרים שנה, ושואל דעתי בזה.

והנה אם לקולי ישמע ובהתחשב עם המציאות, לפי דעתי אני והשקפתי במשך שנה הבאה יסיח דעתו מכל וכל מבקשת תכלית בלשון העולם, וילמוד תורה בלי חשבונות ובהתמדה ובשקידה גדולה וכעבור שנה זו הנה אז יעמיד עוד הפעם את השאלה, ואם ירצה לשאול את דעתי גם אז בזה, מובן אשר בעזה"י אודיעו גם זאת.

ואל יאמר שאי אפשר לו ללמוד להסיח דעת מהנ"ל כיון שהרעיון מבלבלו, כי אין הדבר תלוי אלא ברצונו, ובפרט וביחוד שכל המאמין בגלוי מאמין ברור שהשי"ת הוא הזמן ומפרנס לכל, ודוקא בחסד וברחמים בעת המתאים ובאופן המתאים, וכבר אמרו רז"ל שאין אדם יודע במה משתכר כו' ומלכות בית דוד מתי תחזור כו', הנה הושוו זה לזה, וכמאמר רבנו הזקן הידוע (אגה"ק סי' כ"ב) יש מקום לחשוב אשר המלך זקן וכסיל ושבענינו אומן הוא, יתחפש באיצטלא של טענות מטענות שונות ואפשר יביא רא"י לדבריו גם ממאמרי רז"ל וכו' על ידי שישתמש בהם שלא במקומם, ובמילא לפעמים תכופות היפך כוונתם, וכדי למעט בלבולים האלו, שע"ז אמרז"ל אלמלי הקב"ה עוזרו וכו', יקבע לימוד בכל יום במאור שבתורה זוהי פנימיות התורה, ויזהר בטבילת עזרא, ובכל יום חול קודם התפלה (שתחלת י"ב האמצעיות שהם בקשת צרכי האדם היא חנינת דעת) פרוטה לצדקה יתן, והשי"ת יצליחו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ג'תתקנב

וכבר אמרו רז"ל: ראה גם לעיל ח"י אגרות ג'ערה. ג'שב וככ"מ.

ג'תתקנ"ג

ב"ה, י"ב כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עסקני ישיבת אהלי יוסף יצחק
ליובאוויטש אשר במעלבורן
די עליהם יחיו

שלום וברכה!

לפלא שמעת באו האברכים שביקרו כאן בחדש השביעי המושבע בכל
טוב, לא נתקבלו מהם כל מכתבים, ובודאי ימלאו בהזדמנות הכי קרובה
ובפרטיות הדרושה והמתאימה.

ועל של עתה באתי ע"פ מרז"ל אין מזרזין אלא למזרזין שבדאי ינצלו
ימי הסגולה די"ט כסלו ונר חמישי דחנוכה להחזקת והתפתחות עניני
הישיבה ובכלל כל עניני חב"ד במחנם הטי' והשי"ת יצליחם, וכידוע פסק בי"ד
של מעלה אשר בגלל המס"נ (של רבנו הזקן) על תורת החסידות, הנה בכל ענין
של תורה יראת שמים ומדות טובות תהיי יד מקושריו והולכי בעקבותיו על
העליונה.

בברכת הצלחה.

ז"ע נתקבל מכי מכ"ו מ"ח.

נ.ב.

במ"ש במכתבם דאז אודות שיבוא איש למדינתם איש מוכתר בכמה
מעלות וכו'. הנה כפי שהראה הנסיון בכמה מקומות בכגון דא, מה שנצרך
בעינים כמו אלו הם בעלי מרץ ואנשים מסורים למטרה הק' דהפצת
המעיונות ופעולות בהחוצה מכרם חב"ד, ואנשים המתאימים בהמעלות
שלם וביכולתם לעקור הרים ולטוחנם זו בזו בפלפולים, אינם מביאים כל
תועלת, ולפעמים תכופות הרי אדרבה כו'. וכשהכרתי האברכים שביקרו כאן
ובהשערתי ע"ד אנ"ש הנמצאים מכבר במדינתם, הנה לפום גמלא שיחנא, ויש
היכולת והכחות לעשות ולפעול במדינתם ככל הדרוש ואין הדבר תלוי אלא

ג'תתקנ"ג

האברכים שביקרו כאן: ראה גם לקמן אגרת ג'תתקנ"ג.

בגילוי הכחות מן העלם שישנו במציאות ואפילו מהעלם שאינו במציאות אל הגילוי בפועל ממש.

מובן שכל הנ"ל אינו שולל שבאם ימצא איש בעל מרץ ויכול לפעול בכיוון הנ"ל ישתדלו גם עמדו שישע למחנם, אלא שלע"ע אינו נראה איש בעל מעלות אלו.

ג'תתקנד

ב"ה, י"ג כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה אפרים שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מא' כסלו, הנה ת"ח על הפ"ש, אף כי בקיצור מאשר ביקר במוסדות ומושבות אני"ש אשר באה"ק ת"ו ומסר פ"ש מכאן וכו', ויה"ר שהדברים יפעלו בהשומעים (ובד"מ, יפעלו כ"פ ככה בהמשמיע) ויביאו לפועל והוא העיקר בחיי היום יומים במשך שאר ימות השנה, ומהנכון הי שיבקרו האורחים שהיו כאן כולם או עכ"פ חלק מהם בכל סניפי נשי ובנות חב"ד למען לעודדם ולעוררם בהחזקת פעולותיהם ובהרחבתם, וחזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם . . .

בודאי עושים הכנות הדרושות לנצל ימי י"ט כסלו ונר חמישי דחנוכה באופן הכי טוב, ויודיע בפרטיות המתאימה.

בברכת חג הגאולה.

ג'תתקנד

מו"ה אפרים שי: וולף. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתקד, ובהנסמן בהערות שם. פ"ש מכאן: ראה לעיל אגרת ג'תתקז, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תתקנה

ב"ה, י"ג כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ כו' מו"ה דוד שי

שלום וברכה!

מיהאט מיר איבערגעגעבן א כללות'דיקן גרוס פון אייך און אויך אז איר האט זיך באטייליגט אין דער התועדות וועלכע איז זיינער צייט געווען מיט דער באטייליגונג פון הרבנים הווי"ח אי"א נוי"נ עוסקי בצ"צ וכו' הרב גראנער והרב צימער שליט"א. און געוויס באנוגענט איר זיך ניט מיט דעם און טוט אויך אין החזקת היהדות והפצתה אין פארלויף פון די אנדערע טעג פון יאר, און די טעג פון חדש כסלו ימי גאולה זיינען ימי סגולה צו דער פארשפרייטונג פון נר מצוה תורה אור ומאור שבתורה זוהי פנימיות התורה אפילו בחוץ.

וואס דאס איז אויך מרומז אין דער מצוה פון חנוכה, וואס דער אופן פון דעם קיום המצוה איז, להניחה על פתח ביתו מבחוץ, און ווען איז די צייט, משתשקע החמה, ווען אין דער וועלט ווערט פינסטער, וואס דוקא דענסטמאל מאכט מען ליכטיג און ווי דער פסק דין איז אז מוסיף והולך דמעלין בקדש. און ווען מען וויל אויף א אמת, געפינט מען די וועגען ווי אזוי דאס צו טאן, און השי"ת גיט הצלחה אין דעם, והשם יתברך זאל אייך מזכה ומצליח זיין צו אנזאגען בשורות טובות בכל האמור.

בברכה.

ג'תתקנה

מו"ה דוד: לאופער, הכנה.

ג'תתקנו

ב"ה, י"ד כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

האברך אהרן שי

שלום וברכה!

ז"ע נתקבל מכתבו מה' כסלו, ולפלא שמאז חזרתם הנה זהו המכתב הראשון מהם, וגם במכתב זה אינני מוצא טעם מספיק על ההפסק. וכבר כתבתי בכמה מכתבים שלא ההודעה עיקר אלא הפועל הוא עיקר, אלא שרואים במוחש שאלו העסקנים שיודעים שאחר איזה ימים או שבועות יהיי עליהם להודיע למקום פלוני או לאיש פלוני ע"ד פעולותיהם, הנה מעורר זה גילוי כחות נעלמים למען יוכלו לכתוב ענינים של פועל וע"ד פעולות חשובות, וכל אחד ואחד נצרך לזריזות ולעצות איך לעורר את הכחות שלו, וכמובן גם ממרז"ל אין מזרזין אלא למזרזין.

בודאי ינצל ימי חדש כסלו בכלל, וימי הגאולה דייט כסלו, נר החמישי דחנוכה, ובכללות ימי החנוכה ביחוד להתעסק בהחזקת והפצת עניני חב"ד וביחוד הקשורים באהלי יוסף יצחק ליובאוויטש אשר במעלבורן, ומובן ההכרח בזה גם מברכה הרגילה של כ"ק מו"ח אדמו"ר ליום י"ט כסלו, לשנה טובה בלימוד החסידות ודרכי החסידות תכתבו ותחתמו, ויה"ר שיהיי בהצלחה מופלגה.

וימסור פ"ש וברכתי גם לכל התלמידים שיחיו של הכתות עמהם לומד, וכדאי שגם הלומדים בשאר הכתות ימסור זה.

בברכת חג הגאולה.

ג'תתקנו

אהרן שי: סרברנסקי, מלבורן. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א ג'תקצח, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד'ער
מאז חזרתם: לאוסטרליה, מביקורם בחודש תשרי אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א. ראה גם לעיל אגרת ג'תתקנא.

ג'תתקנז

... וכמו אשר פדה בשלום נפש בעל השמחה הוא רבנו הזקן — מפני כי ברבים היו עמדו, בשביל¹ רבים, שהטיב לרבים —

כן נזכה לקבלת וקליטת פדי' וגאולה זו בפנימיותנו, ע"י עבודה בטוב הכפול² — טוב לשמים וטוב לבריות — וביחוד ע"י הפצת המעינות, מעינות החסידות, חוצה,

כי ע"י הרבצת תורה בכלל והרבצת תורת החסידות בפרט, אשר ע"יז אתהפכא חשוכא לנהורא,

הרי כמו שפדה בשלום נפש דוד מלך ישראל כי ברבים, גם אנשי אבשלום³, היו עמדו —

הנה גם כאו"א יפדה נפשו בשלום, ע"י כי ברבים, המלאכים המשמרים⁴ את האדם, יצר הטוב⁵ ויצה"ר יהיו עמדו,

כי ע"י הנ"ל מגביר יצה"ט על יצה"ר וממתיק הגבורות, ואז גם יצה"ר חוזר ונעשה שומר לפרי⁶

ואז גם בכל עניני עוה"ז — וכללותן בני חיי ומזוני — שלום וברכה, כי ברבים בסגיאן⁷ עקן הי' עמדנו, הוה מימר'י בסעדנא.

מ. שניאורסאהן

י"ד כסלו, התשט"ז, ברוקלין, נ.י.

- (1) סי' חסידים סתר"ז. צ"צ על התהלים נה, יט.
- (2) קידושין מ, א. עיין ג"כ בהוספה שבסוף קונטרס י"ט כסלו תש"ט.
- (3) ירושלמי סוטה פ"א ה"ח.
- (4) דברים רבה פ"ד, ד.
- (5) זח"א קסה, ב.
- (6) של"ה יט, ב.
- (7) תרגום לתהלים נה, יט.

ג'תתקנז

נרפסה בהקדמת קונטרס י"ט כסלו ה'תשטז (ק"ט). לקו"ש ח"י ע' 246.

ג'תתקנח

ב"ה, י"ד כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה מאיר שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ב מ"ח עם המוסגר בו, וחכיתי זה מזמן על ידיעה מלונדון מהנעשה לאחר חזרת האורחים שביקרו כאן בחדש השביעי המושבע בכל טוב ע"מ להמשיכו על כל השנה. וכבר נדבר בכמה מהתועדות, אשר ענין דב"ט אינו רק כפירוש העולם שמדברים ע"ד ענינים בטלים, אלא גם כפירוש הפנימי שאם אין הדברים פועלים פעולתם ומגיעים למטרת הדבור, הרי נעשים דברים בטלים. וכבר מפורסם בתורת החסידות שאפילו מאמרי תורת החסידות ועאכו"כ דברי התעוררות בהתועדות תכליתם הוא הבכך, ובזמננו זה הבכך הוא בהנוגע לעשי' בפועל בחיי היום יומים, וגם בחוצות, ובמילא אם חסר זה הרי נעשים דברי ההתעוררות כו'.

ומה שכותב אודות הסיבות שלא היתה ההתועדות בהצלחה כ"כ, יש מקום לומר שמהסיבות הוא גם הבא להלן, היינו:

מבואר באחת משיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר הטעם דהחילוק, דהר"י והגאונים האחרונים שהיו נמצאים במקומם ומחכים עד שיבואו אצלם לשמוע תורתם ויחידושיהם ובמה שחידש הבעש"ט שהי' הוא מחזר על העיירות והכפרים וכו' והביא להם דבר ה' ותורתו. וכיון שכת"ר נמצא כנראה במקום שחוששים ויראים מדברי חסידות מתאים להטעם שאומר כ"ק מו"ח אדמו"ר בשיחתו הנ"ל, הרי אין להסתפק בהתועדות שמזמינים לבוא אל אנ"ש, אלא שצריכים אנ"ש לילך אליהם, היינו במקומות שם הם מתאספים. ויהי' שיהי' זה רק לתקופה קצרה ובהקדם יראו את האור כי טוב ואשר המאור נלקח עמו ובמילא ירצו לדבר תורה ומצוה.

מוסג"פ מה שהו"ל בזמן האחרון ובטח יזכה בתוכנו את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

ג'תתקנח

מו"ה מאיר: גורקאוו, לונדון. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ז ב'לא. ח"ח ב'תכא. לקמן ד'פח.
חזרת האורחים שבקרו כאן: ראה גם לקמן אגרות ג'תתקסח. ד'פ.
וכבר נדבר: ראה גם לעיל אגרת ג'תתקט.

הפ"נ המוסגר במכתבו יקרא בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע.

בברכה להפצת המעיינות חוצה ובכל שלשת הענינים של הפתגם יפוצו (הפצה שפירושה בהתפשטות באורך ורוחב ועומק) המעיינות (הקשורים עם המקור מים חיים נובעים) חוצה (שגם בהחוץ יגיעו המעיינות), וכבר ידוע אשר ב[ג]לל המסירת נפש (של רבינו הזקן) על תורת החסידות, פסקו בבי"ד של מעלה, אשר בכל ענין של תורה יראת שמים ומדות טובות תהי' יד מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה.

בברכת חג הגאולה המחכה לבשו"ט.

ג'תתקנט

ב"ה, י"ד כסלו, ה'תשט"ז
ברוקלין, נ.י.

הנכבד והנעלה וו"ח אי"א עוסק בצ"צ משכיל על דבר טוב וכו' מוה"ר שלמה שי' המכונה דר. עהרמאן

שלום וברכה!

... רואה אנוכי בסיום מכתבו כי תרגם על פי בקשת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע חלק מה"שמועסן" לצרפתית ולגרמנית. וכנראה שכוונתו לשיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר, ואתענין לדעת אם נשמרה אצלו העתקה מתרגומו. ובחבילה בפ"ע נשלח לכי' ממה שהוצאנו לאור בצרפתית מהוצאות המרכז לעניני חינוך בשביל הנוער, בשגם אינם עניני חסידות.

בקשר עם חג הגאולה י"ט כסלו הבע"ל, מוסג"פ חוברת מכ"ק מו"ח אדמו"ר ע"ד פרשת החג. ואף שבודאי הדברים ידועים לכת"ר, אבל חביבין דברי הרב ואין בית המדרש בלא חידוש.

בכבוד וברכה.

קמט

אדמו"ר שליט"א

ג'תתקס

ב"ה, י"ד כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"צ והרה"ח בנשי"ק בעל מדות
מו"ה שמעון זאב שליט"א

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו מעש"ק ולקרות בו אשר היתה תפלת כת"ר בהתפללו כשליח צבור בימי הרצון דחדש תשרי, שגורה בפיו, שהרי זה סימן טוב שמתקבלת היא, וכפסק תורתנו הק' והמשיכו כל עניני תשרי לכל המתפללים, ונוסף לזה הרי הוא נוגע לכללות ישראל, וכמרז"ל כל ישראל ערבים זב"ז.

וכיון שממשמש ובא יום הבהיר ויום הגאולה י"ט כסלו, אשר פדה בשלום נפשנו ואור וחיות נפשנו ניתן לנו, והוא גם כן ראש השנה לדא"ח אשר הנחילנו אדמו"ר הזקן צוקללה"ה נבג"מ זי"ע, והיא היא תורת הבעש"ט, הרי יה"ר שגם בזה יהי כאמור לעיל, ובלשון הרב הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר, לשנה טובה בלימוד החסידות ודרכי החסידות, ותהי"י ההמשכה כללית על כללות השנה ויעויין לשון כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב אביו של כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו הידוע, הועתק בלוח היום יום בתחלתו, וכן במבוא לקונטרס ומעין).

בכבוד ובברכת החג.

ג'תתקסא

ב"ה, י"ד כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב אשר אף שנמצא בישיבת תומכי תמימים למעלה משנה, בכל זה אינו מרגיש שינוי בעצמו כו' וכו'.

ג'תתקס

מו"ה שמעון זאב: רובין, ירושלים. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'קא, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד'צא.

והנה ידוע פסק רז"ל שאין אדם מעיד על עצמו, כי קרוב הוא אצל עצמו, וכמו שבנגלה עדותו פסולה הן לזכות והן וה"ה גם בנוגע לחובת הלבבות, ולדעתי אין בזה אלא עצת היצה"ר הרוצה לבלבלו מלעלות בדרך ובמסילה העולה בית א-ל על ידי תחבולות שונות ומשונות, ואף שאולי יכול ה' להשתנות יותר מאשר נשתנה, אבל ח"ו לומר שאין בו שינוי במשך של י"ב חדש, וכמ"ש מדבר שקר תרחק.

וכדי שיתחיל להרגיש בגלוי את השינוי (אף שלכאורה אינו מובן הצורך בהרגש דוקא), והעיקר שישנה בכל האפשרי למעליותא, יהי' זהיר בטבילת עזרא, יתן בכל יום חול קודם התפלה איזה פרוטה לצדקה, וילמוד בפנימית התורה קודם התפלה, ובמילא תתקבל יותר תפלתו, שהתחלת בקשת צרכיו של אדם שהם י"ב האמצעיות הוא חננו מאתך חכמה בינה ודעת, ודעה קניית מה חסרת.

בברכה שילמוד תורת ה' בהתמדה ובסקידה ומתוך יראת שמים ולקיום המצות בהידור ולבשו"ט בכל האמור.

ג'תתקסב

ב"ה, ט"ו כסלו, ה'תשט"ז
ברוקלין, נ.י.

צו די אנטיילנעמער אין דער חגיגה פון חג הסמיכה
בישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש מאנטרעאל
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

צו דער פייערונג פון דעם **חג הסמיכה**, אין דעם טאג פון י"ט כסלו הבע"ל, שיק איך מיין באגריסונג אין ברכה צו די ראשי — ומנהלי הישיבה, די תלמידים מוסמכים און אלע געסט און אנטיילנעמער אין דער שמחה של תורה.

די דאזיגע תורה-פייערונג אין דער ליובאוויטשער ישיבה, אויסער דעם עצם ענין, איז א געשעעניש פון ווייטגייענדער באדייטונג און דאפעלטער שמחה, נעמענדיק אין אכט דעם אייגנארטיקן כאראקטער פון דער ישיבה און אירע מחונכים.

אדמו"ר שליט"א

קנא

ווארום אויב אין אמאליקע יארן איז דער הויפט צוועק פון א ישיבה געווען איינצופלאנצן אין די תלמידים טיפע ידיעות אין דער תורה הק', ניט דארפנדיק זארגען וועגן דער השפעה פון דער סביבה, איז אבער אין דער היינטיגער צייט די הויפט אויפגאבע פון א ישיבה צו דערציען ניט נאר לומדים, נאר דווקא לומדים יראי-שמים. די כוונה און שיטה פון א ליובאוויטשער ישיבה גייט נאך ווייטער: צו דערציען ניט נאר לומדים יראי-שמים בעלי מדות טובות ושומרי תורה ומצוה בהידור, נאר אויך איינפלאנצן אין די תלמידים דעם געפיל פון אחריות פאר דעם צווייטן, דורכגעדרונגען מיט דעם געפיל פון אהבת-ישראל און מסירות נפש. דערפאר זיינען די תלמידים און מחונכים פון דער ליובאוויטשער ישיבה "נרות להאיר", וועלכע פארשפרייטן די ליכטיקייט פון תורה ומצוות מדות טובות ומנהגים טובים אין יעדן ארט און סביבה וואו די השגחה עליונה פירט זיי.

אלעס איז דאך בהשגחה פרטית; אזוי אויך דאס וואס דער חג הסמיכה קומט פֿאַר אין דעם ליכטיגען טאג פון י"ט כסלו, דער חג הגאולה פון כ"ק רבינו הזקן, בעל התניא ושלחן ערוך. אין דעם טאג איז דער אלטער רבי באפרייט געווארן פון די קיטרוגים דערפאר וואס ער האט זיך מוסר נפש געווען בפועל ממש אויף צו פארשפרייטן ניט נאר די קוואלן פון תורה נאר אויך פון הנהגה טובה, וואס צוליב דעם האט ער איינגעפירט פיל תקנות, און פארשפרייטן זיי אפילו צווישן די וועלכע געפינען זיך נאך "חוצה", אין דרויסן. זיכער וועט זיך דער גייסט אפרופן אין די מוסמכים און אין די אנטיילנעמער אין דעם חג הסמיכה און אין דער ליכט פון תורת החסידות ומנהגי החסידות וועלן זיי אויסשפרייטן זייער השפעה אין זייער סביבה, יעדער איינער ארום זיך, סיי אויף די נאענטע און סיי אויף די וועלכע שטייען נאך דערוויילע פון דערווייטן, כדי צו דערנענטערן זיי לאבינו שבשמים.

דער זכות פון תלמוד תורה ביראת שמים און דער זכות פון רבותינו הק' צוקללה"ה נבגי"מ זי"ע זאל יעדן איינעם ביישטיין ממשיך צו זיין ברכה והצלחה לו ולב"ב שיחיו אין וְגַם זיי נויטיגען זיך בגשמיות וברוחניות.

בברכת חג הגאולה, אשר אור וחיות נפשנו ניתן לנו.

ג'תתקסג

ב"ה, ט"ו כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו מאדר"ח כסלו, הוא חדש הגאולה, גאולה בגשם וגאולה ברוח, אשר כבר יצא ממקומו שעד עתה, ובמילא גם מצב בריאותו הולך וטוב, ודלא כמה שכותב בהתחלת מכתבו. ואף שגם להבא צריך לשאול חוות דעת הרופא ולמלאות הוראתו בפועל, אבל כמו שכתבתי לו מאז להיות חזק בבטחונו בהרופא כל בשר ומפליא לעשות ובמילא יקיל קיום הציווי עבדו את ה' בשמחה.

ובמ"ש שהוא מדוכא ועושה חשבונות על זה וכו'. כבר כתבתי לכמה מאנ"ש שאין זה אלא מתחבולות היצה"ר, וכבר ידוע דרז"ל עה"פ לא יהי' בך אל זר, דקאי על הקלוגינקער (שבת קה:), ובמילא קאי ע"ז הציווי שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו, והאריכות בזה אך למותר, וחבל על הזמן.

ולהודעתו מיום ההולדת שלו, הנה יה"ר שתהי' שנת הצלחה אצלו הן בגשמיות והן ברוחניות ובגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכת חג הגאולה ובפ"ש כל שכניו במקומו עתה, ובטח ימסור גם להם ברכתי, ברכת בריאות בגשמיות ובריאות ברוחניות.

ג'תתקסד

ב"ה, ט"ו כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום הרביעי שנתקבל באיחור זמן. במה שכותב אודות ס"ת כתיבתה וסיומה והכנסתה לבית הכנסת.

הנה לפלא שאלתו בזה, בה בשעה שזה כמה שנים שנדפס מכתב מפורט

ג'תתקסד

מכתב: אג"ק שלו ח"ו אגרת א'חריב.

קנג

אדמו"ר שליט"א

מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע (כמדומה בקובץ מכתבים השלישי), והאומנם אינו לומד או עכ"פ קורא עניני נשיאנו המוצאים לאור, ואם הוא אינו עושה כן, הרי מה יעשו בני עדתו ומושפעיו בכלל, אתמהה.

מוסג"פ מה שהו"ל בזמן האחרון, ובודאי יזכה בתוכנם גם את הרבים וזכות הרבים תלוי בו.

בברכה שיתחיל בעבודתו העיקרית והפנימית, כמו שלכל מי שזכה ללמוד בישיבת תומכי תמימים, הוא הפצת המעיינות חוצה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ג'תתקס"ה

ב"ה, ט"ו כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

ברכה ושלוש!

אין ענטפער אויף אייער בריף פון 11/18. און אזוי ווי מיין סעקרעטאר שרייבט ניט קיין פראנצויז, שרייבט מען דעם בריף אין אידיש, און זיכער וועט איר האבען ווער עס זאל פאר אייך איבערלייענען, און זעלבסט פארשטענדליך, אז צו מיר קענט איר אויך אויף ווייטער שרייבען אין פראנצויז, וועלכעס איך לייען און די בריף ווערען געעפענט דורך מיר אליין.

צום ערשטען וויל איך גראטולירען אייך צו האבען אזא פיינעם זון ווי . . . שליט"א, וואס האטש איך קען עס ניט פערזענליך, אבער אויך פון זיינע בריף איז צו מערקען דאס, און איך האף אז ער וועט האבען פילע מערערע געלעגנהייטען צו אויסניצען זיין באגאבקייט פאר זיך און אויך פאר דער אומגעבונג אין א גוטען אופן און אין דער פולסטער מאס.

צווייטענס, און דאס איז דער עיקר, באנוצענדיק מיט דער געלעגנהייט, וויל איך ווינשען מזל טוב אייך און אייער מאן – שיחיו – צו דער חתונה פון אייער זון . . . שיי, וועלכע איז געווען אין א גוטער גליקליכער שעה, מיט

זיין באשערטער, און אז זיי ביידע זאלען בויען זייער הויז מיט גליק מאטעריעל און גייסטיג.

בברכת מזל טוב מזל טוב,

מ. שניאורסאהן

נ.ב.

וואס איר שרייבט וועגען דער מאטעריעלער לאגע פון אייער זון, און אז ער וויל ניט נעמען קיין שטיצע פון דער ישיבה, און ניט צו קלענער מאכען דורך דעם די שטיצע וועלכעס קומט די אנדערע חברים, און איר טראכט איבער אז דאס זאל עס ניט מאכען איינגער זיין לאגע, און דעריבער רעכניט איר אז עס איז גלייכער צו איינווירקען אויף עס אין דעם.

זעלבסט פארשטענדליך אז איך וועל ערפילען אייער בקשה און שרייבען וועגען דעם. איך מוז אבער צוגעבען, אז די שטיצע וואס די ישיבה גיט, מוז זי זיך רעכענען ניט נאר מיט דעם יעצטיגען צושטאנד פון דער קאסע נאר אויך מיט די מיטלען וואס זי נויטיגט זיך אין אלגעמיין, און דעריבער ווען ער זאל אפילו נעמען די פולע סומע פון דער ישיבה, וועט דאס ניט גענוגענד זיין. און דעריבער בין איך זיכער, אז איר, אייער מאן און קרובים בכלל, וועלען טאן און העלפען, און טאן דאס מיט א פרייליכער הארץ.

ג'תתקסו

ב"ה, ט"ז כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הנהלת אגודת חב"ד אשר באה"ק ת"ו
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

לפלא, אף שדרכם מאז כן הוא, שלא העירו וכתבו כלל בקשר עם האפשרויות שנתחדשה להגיש ניירות דרישה בשביל אחינו אשר במדינתנו לפנינו. ולמותר לבאר ולהאריך במרו"ל אשר כ"פ נשנה הציווי בתורתנו הק' תורת חיים בהנוגע לגר, וההסברה בזה, כי גרים הייתם, והנמשל מובן. ותקותי חזקה שעכ"פ עתה יבחרו או ימנו את מי מהם, שהוא יהי' המנצח על

העבודה בזה, אם ברמ"ח אבריו עצמם או ע"י שלוחו – במקום ובעניינים שאי אפשר בעצמו, וכיון שזהו ענין של פקוח נפשות במדה מסוימת, בודאי לא יתראו בזה ויגשו תיכף לעבודה בפועל, ולעת עתה הפניתי אליהם רק את הווי"ח כו' עובדי' שיי' שטראקס מלונדון שו"ב. ואחכה לתוצאות פנייתו אליהם, ומה נעשה בה.

בקשר עם ראש השנה לחסידות ודרכי החסידות הממשמש ובא, הנה עוד הפעם נזכרתי על הפרטי כלים של כו"כ אסיפות שנקראו ע"י אגו"ח בהנוגע לפעולות ממשיות וכל השקו"ט שהי' בעת האסיפות. וכבר בא העת שיעשה סך הכל מכל פעולות שנה העברה בכל העניינים שנדברו ונכתבו בהפ"כ ויסיקו מסקנות בהנוגע לשנה הבע"ל ...

ויהי רצון שיזכני השי"ת ויצליחני לקבל בשורות טובות בכל האמור.

בברכת חג הגאולה,

מ. שניאורסאהן

ג'תתקסז

ב"ה, ט"ז כסלו, תשט"ז

ברוקלין.

ברכה ושלוש!

איך האב באקומען אייער בריף פון כ"ח חשוון, און צוליב די פילע טרדות האט זיך אפגעהאלטען דער ענטפער ביז איצטער.

בהנוגע צו דעם אינהאלט פון אייער בריף: לויט ווי מיר זיינען אנגעזאגט געווארען, אז יעדער איד הייבט אן זיין טאג, מיט די ווערטער, "מוֹדֵה אֲנִי לַפְּנֵיךָ מֶלֶךְ כּוֹי", איז נישט נאר דער מיין דעם אנהויב פון טאג, נאר דאס גיט דעם טאן און דארף דורכנעמען די פאסירונגען פון דעם גאנצען מעת לעת, און אז די תורה וועלכעס איז א תורת חיים, פאדערט דאס פון יעדערען פון אונז, איז דאך זיכער, אז עס איז פראן וואס צו דאנקען השם יתברך, יעדער טאג, אן אויסנאם. און דעריבער וואונדערט מיר אויף דעם טאן פון

ג'תתקסז

לחוכמה ראה לקמן אגרות ד'מט. ד'צ.

אייער בריף, זייענדיק זיכער אז מערערע מאל האט זיך איר אריינגעטראכט אין די ווערטער פון מודה אני, און אין די פערשידענע זאצן וואו דער געדאנק ווערט ווידערהאלט אין די תפלות און ברכות אין פארלויף פון טאג.

עס איז פארשטענדליך, אז קיינער האט ניט אלץ וואס ער וויל, אפילו ניט דאס אלץ וואס ער וויל מצד דעם יצר טוב, ווארום דאס איז דער גאנצער אופן אויסשטעל פון עולם הזה, און בפרט זינט מען געפינט זיך אין גלות, ביז עס וועט קומען משיח צדקנו און עס וועט זיין די גאולה האמיתית, איז ניטא קיין דורכאויס גאנצקייט, און קיינער האט ניט זיין גאנצע הארץ פארלאנגונגען, און דאך האט מען אונז אנגעזאגט צו זאגען "מודה אני לפניך כו'", און נאך מער איז די פאדערנוג, אז דאס זאל געזאגט ווערען, מיט שמחה.

און ניט נאר דער זאגען מודה אני דארף זיין בשמחה, נאר דער גאנצער מענט לעת מיט אלע זיינע פאסירונגען דארפן זיין בשמחה, ווארום אויף זיי אלע איז דער צוזאג פון עבדו את ה' בשמחה, און ווי עס ווערט ערקלערט אין מערערע ערטער, אז דינען השם יתברך דארפמען ניט נאר מיט דאוונען, לערנען תורה און געבען צדקה, נאר אויך מען קען און מען דארף דינען השם יתברך אויך מיטן עסען, טרינקען, טוענדיק פערשידענע ארבעט, און אויך הויז ארבעט איינגעשלאסען.

והנה, צו דעם אלעם וואלטן געדארפט אנקומען, ווען עס וואלט זיך האנדלען וועגען אן אנדערען, אבער ווען עס רעט זיך וועגען אייך, איז ווען איר אליין טראכט זיך אריין אין די ענינים וואס איר שרייבט, אריינקוקענדיק אין דעם און זעהענדיק דעם רעכטען זייט אין דעם, קומט ארויס דענסטמאל גאר אן אנדער חשבון, און, לויט מיין מיינונג, איז דאס טאקע דער ריכטיגער חשבון, נעמליך:

השם יתברך האט אייך באשאנקען מיט פיינע קינדער, און ניט קוקענדיק אויף דעם וואס איר געפינט זיך אין נויארק, וואס נאר א קליינער פראצענט פון אידישע קינדער באקומען א תורה חינוך, האט השם יתברך אייך באגליקט אז אייערע קינדער באקומען ניט נאר א סתם תורה חינוך, נאר אויך א חסידישען חינוך אין א ישיבה וועלכע איז געגרינדעט דורך נשיאי ישראל, און ניט קוקענדיג אויף דעם וואס — ווי איר שרייבט — אז אייער מאן כו', האט ער דאך ניט נאר ניט געשטערט צו אזא חינוך, נאר אין געגען טייל, ער העלפט נאך, אויב אפילו ניט אין אזא מאס ווי אייך דאכט זיך, אז ער האט געדארפט העלפען, און ניט קוקענדיג אויף דעם וואס אייער מאן איז

א ביזנעס מאן אין נויארק, און ליידער ווייסט מען ווי בא דער מערהייט פון זיי גייט אדורך א שבת און יום טוב, און אין וואס זיי פארבריינגען זייער פרייע צייט, אין די נאכט קלובען א.א.וו. האט השי"ת אייך מצליח געווען, אז אייער מאן איז מקדיש א טייל פון זיין צייט פאר צרכי צבור בני ישראל, און זעלבסט פארשטענדליך שלא על מנת לקבל פרס. און אזוי קענט איר נאך פארטזעצען דעם חשבון פון דער גוטער זייט, וואס זיכער ווייסט איר פון מערערע איינצעלהייטען, וואס איך ווייס זיי ניט, און מאכענדיק אזוי ארום דעם סך הכל, וועט איר שוין אליין זעהן וואס עס קומט ארויס.

און השם יתברך זאל אייך באגליקען, אז פון איצטער און ווייטער זאלט איר קוקען נאר מיט א גוטער אויג אויף אייער מאן און אויף אייערע קינדער — שיחיו — און אויף דער גאנצער סביבה, וואס דענסטמאל וועט איר אליין זעהען אויף וויפיל מען קען זיין צופרידען און דאנקען השם יתברך מיטן פולען הארצען פאר די חסדים אין דער פארגאנגענהייט, און פאר די חסדים — און נאך א גרעסערער מאס — אין דער צוקונפט.

בברכה לבשורות טובות תמיד כל הימים.

ג'תתקסח

ב"ה, טו"ב כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה יצחק שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ה חשוון, ת"ח על מה שכותב אודות הפ"ש שמסר מהביקור כאן, ובודאי חקוקים במוחו של כ"א דברי משנה, לא המדרש עיקר אלא המעשה — כוונתי שמשדלים שהפ"ש ודברי ההתעוררות שבודאי צירף

ג'תתקסח

חלקה נדפס בלקו"ש חי"ד ע' 224 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מו"ה יצחק: דובאוו, מנטשסטער. אגרות נוספות אליו — לעיל חי"א ג'תקז, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד"ח: ד'צד.
הפ"ש שמסר: ראה גם לעיל אגרת ג'תתקנח.

אליהם, יפעלו פעולתם בחיי היום יומים, של המתועדים ועל ידם גם בבני ביתם, וכבר ידוע הפסק שחזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם . . .

נבהלתי לשאלתו כיון שעד עתה הורגל להתפלל בש"ק במתינות ובאריכות מעט, אם ימשיך גם עתה או ח"ו כו'. ופשוט שאין זה גם בגדר שאלה, לאחר המבואר באריכות גדולה אודות ענין התפלה (שרק טורח ציבור מוציא מכלל זה, וכמאמר רז"ל ברבי עקיבא שכשהי' מתפלל בצבור כו' משא"כ כו' (ברכות לא, א)). ואין לי פירוש בשאלתו כי אם שבודאי באה כדי שתהי' לי הזדמנות לעוררו, אשר לא רק בש"ק יעשה כנ"ל אלא – מזמן לזמן – גם בימות החול, כיון שגם ביום חול צריך לומר יום אחד **בשבת** כו', וביחוד – שיש אומרים שזהו בכלל עשרת הדברות (יעוין רמב"ן שמות כח, ח; שמשם מוכח ג"כ שהכוונה גם ליום הש"ק), ובפרט שההשגחה עליונה עשתה אותו למשפיע על אחרים. וכדין טופח ע"מ להטפח, הרי כדי שהאחרים יתפללו באריכות עכ"פ בשבת צריכה להיות הוספה בזה במשפיע, ופשוט.

במה שהעיר בתניא פרק א' שפירוש הזהר המובא בהגהה הוא לכאורה הא דאמרינן בעלמא שבפנים הפרק שם.

והחילוק מבואר, אשר הא דאמרינן בעלמא יש לפרשו – וכמו שמבאר – שהוא לענין שכר ועונש, משא"כ בזה שמפרש בזה הענינים דצדיק ורע לו ורשע וטוב לו.

בודאי ינצלו העת רצון דיום הבהיר י"ט כסלו הבע"ל, יום גאולתנו ופדות נפשנו אשר אור וחיות נפשנו ניתן לנו, להפיץ (הפצה דוקא) המעיינות חוצה, אפילו להאנשים שלעת עתה נמצאים עדיין בחוץ, וחזקה לתעמולה, ובפרט בעת רצון וימי סגולה שפועלת פעולה עד שניכר גם בחיי היום יומים.

בברכת חג הגאולה.

נתעכב השילוח, ובנתיים נתקבל מכתבו ממוצש"ק עם הפ"נ.

ע"ד רשימות השיחות הנה קטעים יכנסו ב"קובץ" הבא (וגם על הגהה זו עדיין לא מצאתי הזמן פנוי).

במנחת ערב יו"ד כסלו – מנהגנו שא"א תחנון.

ג'תתקסט

ב"ה, כ' כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מו"ה מרדכי שי' הכהן

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מי"ב כסלו והקודם לו . . . במ"ש אודות בשר הקפוא, הנה מעולם איני רוצה להשתתף בענין זה באיזה אופן. כיון שההיתרים בזה הם לא לדברי הכל, חלק מהמתירים — הם רק בדיעבד ובעת רעבון, חלק מהמתירים הוא בתנאים מסויימים, שלא תמיד מקיימים אותם. וכיון שאיני יודע התנאים על אתר באה"ק ת"ו, עתה, ואין בידי לבררם אל נכון, לכן איני יכול להתערב בכל זה.

בודאי ידוע לו שהיתה אסיפה [במיל]אן מב"כ עיירות דמדינות שונות, והשתתפו בה ג"כ מאה"ק ת"ו, וכדאי הי' להודיע בפרטיות האפשרית מהנדבר באסיפה זו, ובודאי נפגשו הנ"ל עם חברי הקהלה [. . .], וכמדומה נפגשו ג"כ עם מי מהאחים [. . .] שי'.

מוסג"פ מה שהו"ל לייט כסלו, ובטח יזכה בתוכנו את הרבים, וזכות הרבים תלוי בו.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

בטח יכתבו בפרטיות איך ניצלו ימי יו"ד, י"ט כסלו ונר ה' דחנוכה. ות"ח.

ג'תתקסט

חלקה נדפס בלקו"ש חי"ז ע' 469 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מו"ה מרדכי: פרלוב, מילנו. אגרות נוספות אליו — לעיל חי"א ג'תקמז, ובהנסמן בהערות שם.
לקמן ד'צג. ד'רסב.
לא לדברי הכל: ראה בהנסמן בקובץ 'גדיל תורה חוב' יט סי' עו.
שהיתה אסיפה: בהמשך לזה — לקמן אגרת ד'צג.

ג'תתקע

ב"ה, כ"א כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב אודות הסברא שיסע ללמוד לכאן, ושואל
חוות דעתי בזה.

ולדעתי הנה אם רצונו באמת ללמוד בישיבה חסידותית – אזי לכל
לראש ילמוד בישיבת תומכי תמימים בלוד, ולכל הפחות במשך שנה, ורק
אחר כך להעמיד על סדר היום את השאלה אודות נסיעה להישיבה בכאן.
ובכל אופן מובן, שבאיזה ישיבה שילמוד חובתו וזכותו ללמוד שיעורים
קבועים, קבועים בזמן וקבועים בנפש, בכל יום ויום בתורת דברי אלקים
חיים זוהי תורת החסידות ולהתנהג בהדרכותי ומנהגי, ולהשפיע גם על
הזולת בזה, שנוסף על גודל ענין זה מצד עצמו, הרי הוא גם נוגע להצלחתו
ועלייתו הוא בדרכי החסידות, ואין לך דבר העומד בפני הרצון, והשי"ת
יצליחו לבשר טוב בכל זה.

בודאי השתתף בהתועדות יום הבהיר י"ט כסלו, החג אשר פדה בשלום
נפשנו ואור וחיות נפשנו ניתן לנו, והביא זה להוספה בעניניו בהנוגע
להחסידות ודרכי החסידות.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
א. קווינט
מזכיר

ג'תתקעא

בי"ה, כ"א כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח איי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה אברהם חנוך שי

שלום וברכה!

במענה על מכי מכ"ט חשוון, א', ז' וי"ב כסלו, ובודאי בינתיים קבל מכתב התיקונים להרשימה שלו.

ובמ"ש אודות עריכת רשימה מלאה, בכלל נכון הדבר, ובטח האפשריות בידו להשיג החוברת "שערי חב"ד" למר הברמן, ששם נרשמו ספרי חב"ד (אבל לא אלו שבנגלה), אלא שבחוברת זו נכללו גם ספרים המדברים אודות תורת חב"ד, משא"כ ברשימתו הוא שצריך להגבילה רק לספרי הנשיאים וכיו"ב.

במ"ש אודות הבטאון בהשוואה להקובץ, הנה מובן שאין מטרת שניהם שוה, ובמילא אין מההכרח שיהי' דומים בצורתם החיצונית ועאכו"כ בתוכנם, אבל במ"ש שיהי' חותם קה"ת על הבטאון, מתאים הדבר ובתנאי שיהיו בטוחים שההגהה תהי' כדבעי . . .

אחכה למכתבו מפורט ככל האפשרי בהנוגע להתועדות וחגיגת י"ט כסלו במקומות השונים באה"ק ת"ו, וביחוד בישיבת תו"ת ובכפר חב"ד, וכן בטח קלטו הנאומים והנגונים, וישלחו גם זה לכאן וכדאשתקד, אלא שלא במאוחר כ"כ, ובודאי למותר לעוררו שאודות הידוע לו יכתוב עצמו, וע"ד השאר הנה יזרו את כל אלו היודעים שיכתבו בפרטיות ובהקדם, ומובן שטוב יותר ידיעה כפולה מאשר לא כל ידיעה.

ז"ע נתקבל הסי' באר החסידות בית קרלין וכו'.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ג'תתקעא

מו"ה אברהם חנוך שי: גליצנשטיין. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתעט, ובהנסמן בהערות שם.

רשימה מלאה: של ספרי חב"ד. ראה לעיל שם.
הבטאון בהשוואה להקובץ: "בטאון חב"ד" שיו"ל באה"ק בהשוואה ל"קובץ ליובאוויטש" שיו"ל בני.

ג'תתקעב

ב"ה, כ"ב כסלו, תשט"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה להודעתו אשר ימים אלו נכנסים לדירתם החדשה.

הנה יה"ר מהשי"ת שיהי' בשעה טוב ומוצלחת, משנה מקום משנה מזל לטובה ולברכה בכל הענינים.

ובודאי יודע ממנהג אנ"ש בזמן האחרון, להכניס למקום החדש לכל לראש, סידור חומש תהלים ותניא, וכן לקבוע מזוזות תיכף, כמובן בלי ברכה, ובמלאת שלשים יום, לקחת מזוזה אחת לבודקה, והרשות בידו להחליפה ביותר נאה ממנה, וכדרז"ל זה אלי ואנוהו, התנאה לפניו במצות, ובמילא מחוייב בברכה, ויכוין להוציא כל שאר המזוזות.

וכיון שימי החנוכה ממשמשים ובאים, כדאי לחנך את הדירה בהתועדות חסידותית באופן המתאים, וכבר ידוע פתגם רבותינו הק' אז ווי מען שטעלט זיך אוועק אזוי גייט דאס, שיהי' הבית בית חסידותי בכל.

בברכה.

ג'תתקעב

אגרת דומה נכתבה לכמה.

להכניס למקום החדש: ראה לעיל ח"י אגרת ג'רסה, ובהנסמן בהערות שם.

לקבוע מזוזות תיכף: ראה גם לעיל ח"ז אגרת ב'קעב.

פתגם רבותינו: ראה גם לעיל אגרת ג'תתקמז, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תתקעג

ב"ה, כ"ב כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה אברהם דוב שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב, אשר ביום החמישי העבר התחיל בעבודתו
בהיוניאן אוו ארטאדאקס קאנג. בקביעות.

הנה יה"ר שתהי' ההתחלה בשעה טובה ומוצלחת, וכפתגם רבותנו הק'
ווי מען שטעלט זיך אוועק אזוי גייט דאס, יצליח גם לאחרי ההתחלה לחזק
ע"י עבודתו היהדות ולהפיצה בחוגים היותר רחבים, יהדות לאמיתתה מבלי
פשרות, וביחד עם זה ע"י דרכי נועם. וכיון שדורשים את זה מכל אחד מאתנו,
ואין הקב"ה מבקש אלא לפי כחן, ודאי הדבר ופשוט שניתנו מראש הכחות
למלא התפקיד בפועל ואין הדבר תלוי אלא ברצון האדם.

נוסף במיוחד בהנוגע אליו, תלמיד ישיבת תומכי תמימים, אשר רבותנו
הנשיאים נתנו להם שם התואר תמים, שבמשך הזמן צריך להעשות גם שם
העצם שלהם, שעליו להתבונן במוסר השכל, מסיפור זקני החסידים אודות
הרה"ג הרה"ח הרה"צ ר' הלל מפאריטש, שביאר סיבת החומרות שלו
והזהירות שלו ביותר וביותר במצות שכוונתו בכל זה הוא כדי עס זאל זיך
בעסער אפלייגין א ווארט חסידות.

ובהנוגע לכאו"א מהתמימים הוא שכל עניניהם צריכים להיות בכדי צו
ווערען נאך נעהנטער צו חסידות, ושיצדיק באורח חייו אפילו היום יומים
יותר ויותר את שם תמים הנקרא עליו, וגם בזה צודק הפתגם: אין לך דבר
העומד בפני הרצון.

בברכה למילוי משאלות לבבו לטובה כסיומו במכתבו לראות רוב נחת

ג'תתקעג

מו"ה אברהם דוב שי: העכט. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'שמ, ובהנסמן בהערות שם.
לקמן ד'כו.

פתגם רבותנו: ראה גם לעיל אגרת ג'תתקמז, ובהנסמן בהערות שם.
ר' הלל מפאריטש: ראה גם לעיל אגרת ג'תתסו, ובהנסמן בהערות שם.

חסידותי וירוו זה, הוא וזוגתו הרבנית שיחיו, לא רק מילדיהם שיחיו, אלא גם מעצמם.

ובברכה לבשו"ט בכל האמור, ולניצול ימי החנוכה במילואם בהנוגע לנר אור ומאור, וכמבואר הענינים בדרושי חנוכה בדא"ח.

במש"כ ע"ד מ"מ בהנוגע לגיהנם וג"ע — עיין מפתחות שבסו"ס תו"א, דרמ"צ וס' המאמרים שבהוצאת קה"ת.

ג'תתקעד

ב"ה, כ"ב כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו שהתחיל לכתוב ביום הבהיר י"ט כסלו, החג אשר פדה בשלום נפשנו ואור וחיות נפשנו ניתן לנו (לשון כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, באגרת הקודש שלו הידועה), ושמחתי לקרות בו אשר ראה האור כי טוב והתחיל להביא בפועל החלטתו לקבוע עתים בתורת דברי אלקים חיים היא תורת החסידות, ובודאי כמאמר רז"ל לא המדרש עיקר אלא המעשה, הכוונה בזה גם להדרכותי ומנהגי, כי גם על חלק תורה זה באה ההודעה, גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, ויה"ר שחפץ ד' בידו יצליח ללמוד ולקיים מתוך הרחבת הדעת ולייגע בה, ותקויים הבטחת רז"ל יגעת ומצאת.

ובמה שכותב אודות סדר הלימוד שהתחיל בפרקים הראשונים של ספר תניא קדישא, מהנכון הי' שילמוד חלק השלישי אשר בספר התניא, היינו אגרת התשובה, אחר כך חלק השני, שער היחוד והאמונה, ואחרי זה חלק הראשון, ובבת אחת עם זה מאמרים בספר דרך מצותיך לכ"ק אדמו"ר הצמח צדק, באלו שלבו חפץ, כי הרי אין דיעותיהם שוות, ויש מי שחוש לו בהרחבה, ויש מי שדוקא בהעמקה, אשר ברובא דרובא דורשת צמצום וכיוון לענין מיוחד וכו', ומה טוב הי' שילמוד את זה בחברותא עכ"פ עם עוד אחד, ואם אין נמצא במחיצתו מי שיבין הלימוד כמותו, יהי עכ"פ מי שלמטה הימנו, והרי נאמר ומתלמידי יותר מכולם.

בברכת הצלחה בכל האמור לעיל ולבשו"ט בהנוגע לעצמו לב"ב ולמושפעיו במחנו הט'.

נ.ב.

מוסג"פ מכתבי לחבר ביהכ"נ שלו אודותו כותב במכתבו, ובטח אם זקוק הוא להסברה, ימצא אותיות המתאימות איך להסבירו האמור במכתבי, ות"ח על הטרחה.

כבקשתו שלוח המכתב במהיר.

ג'תתקעה

ב"ה, כ"ב כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מו"ה אפרים אליעזר שי" הכהן

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בהמשך להתועדות, בו מעורר על הנאמר, אשר מלי דאצילות מ"ם פתוחה משפיעה בעולמות התחתונים וגם לישראל ע"י התלבשות וכו', ומעורר ע"ז ממ"ש באגה"ק סי' כ"ה (קל"ט ע"ב): אלא שבחז"ל (כן צריך להיות, ודלא כמו ששינה הצענזאר, וכמסומן בלוח התיקון) החיות הוא ע"י התלבשות שרים החיצוניים הממונים על ע' אומות וכו', דמזה משמע דבארץ ישראל אינו כן.

הנה נכון הדבר, אשר בכלל — ארץ ישראל, לא אנהיג לה רקיעא ולא חילא אחרא אלא קוב"ה בלחודוי (ראה זהר ח"ב ר"ט סוף עמוד א', עיין תענית יו"ד ריש ע"א, ובכ"מ, כמצויין בניצוצי זהר שם), אבל חילוק עיקרי בזה.

א) בין הע' שרים אודותם מדובר באגה"ק, והם הממונים על ע' האומות, ובין השרים והמזלות שעל ידם באה ההשפעה בהגשמה בעיני

ג'תתקעה

מו"ה אפרים אליעזר: יאלעס. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתקמח, ובהנסמן בהערות שם.
הנאמר: בהתועדות י"ט כסלו. ראה לקו"ש ח"ב ע' 463-466.

העולמות התחתונים בכלל ועוה"ז בפרט, שלכן נאמר וברכך ה"א בכל אשר תעשה דוקא, וכמבואר באריכות בקונטרס ומעין (ראה שם מאמר י"ט ואילך, וראה ג"כ בס' דרך מצותיך דף ק"ו), ומובן שעד"ז הוא גם בארץ ישראל, שהרי גם עלי' נאמר וברכך ה"א בכל אשר תעשה, וגם שם צריכה ההשפעה לבוא בהגשמה, וכמפורש זה בלקו"ת מסעי פ"ט ע"ב, עיי"ש¹, ומה שנדבר בהמאמר ד"ה למרבה המשרה היא אודות ההתלבשות בשרים ומזלות.

(ב) כן ישנו חילוק בין קליפה תקיפה לקליפה קלושה, יעויין זח"ב ק"מ סוף עמוד ב'. ובאור החמה לזח"ב קעג ע"א, שלכן גם בארץ ישראל צריכים נטילת ידים בקומם משנתם.

הערה: אף שלא מצאתי זה לעי"ע בפירוש², אבל עי"פ המבואר בדרי"ל³ בעל צבא המרום במרום, הנה פרט לזמן ביהמ"ק ראשון שארץ ישראל לא היתה תחת ממשלת עם אחר, הרי בכל התקופות האחרות כיון שמלך האדמה באדמה היתה לו שליטה — באיזה מדה — בארץ ישראל, מוכרח לומר שכן הוא בשרו למעלה. ועיין באגה"ק שם ק"מ ע"א: אך כשגלו ישראל לבין האומות וכו'. והרי ידוע שגאולת בבל לא היתה גאולה שלימה מן הגלות.

בברכה לבשו"ט בענינו אודותו נדבר בעת ההתועדות במאמר המוסגר, ושומר שמקוה לבשר טוב בזה בקרוב, והשי"ת ימלא משאלות לבב כת"ר שי לטובה גם בזה.

* * *

ובמה שהעיר כת"ר מסדרה שאין בה הפסק — יש לציין פ' מקץ (רמב"ם הל' ס"ית פ"ח), אשר י"פ זו מחוברת לפרשה שלפני" (לי בעל השמחה — בתו"א ר"פ מקץ) — השבוע דייט כסלו דהאי שתא — ועניני' בבירור ז' פרות, ז"מ הרעות עיי' יוסף, תענוג, פני' התורה וכו'. יעויין בארוכה בתו"א ותורת חיים.

(1) ועיי"ג זח"ג צד, ב: עיי' דשלוחייהו.

(2) ויליע בזח"ג סט, א ובאוה"ח שם.

(3) שמ"ר פכ"א, ה. זח"ב ו, ב. ושי"נ.

ג'תתקעו

ב"ה, כ"ג כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ חו"ב צנמ"ס כו'
מו"ה דוד שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"א כסלו, בו כותב אודות פסק רבנו הזקן בסידורו בסדר הכנסת שבת, דהעיקר כשיטת הגאונים בזמן בין השמשות, ומעיר ממה שכתב בשלחנו הטהור סי' רס"א סעיף ה', כשיטת רבינו תם, ומסתפק איזוהי משנה אחרונה.

וכבר הורה נכדו אדמו"ר הצ"צ, אשר הסידור כתב זמן רב אחרי השו"ע (חידושים למס' שבת סוף פרק ז'. מו, ד) ובתר פסקי הסידור אזלין להלכה ולמעשה הן בענין זה והן בכמה ענינים שישנם שינוים בין הסידור והשו"ע (אשר רובם ככולם נקבצו בספר פסקי הסידור להרה"ג הרה"ח כו' אברהם חיים נאה ע"ה מירושלים, ת"ו ע"י משיח צדקנו בב"א).

וזאת להעיר, אשר בספר קצות השלחן להרה"ג כו' נאה הנ"ל סוף חלק ג' העיר על כמה פרטים, בסדר הכנסת שבת לרבנו הזקן.

בברכת הצלחה בעמלו לברר דברי תורה, ובהלכות בין השמשות ביחוד, שכמה הלכתי גברתי תלוי בהן. ואע"פ שכבר דשו בה רבים וגדולים, — כמה מעניניהם עדיין דורשים נגר ובר נגר לפרקיני וליישבם. מיוסד על הנקודות וההוראות שבדברי גדולי ישראל, גדולי ההוראה הראשונים והאחרונים, ועד לגדול שבהאחרונים — כ"ק אדמו"ר הזקן.

ויה"ר אשר בימי בין השמשות אלו דאלף הששי והשביעי, יום הששי והשביעי דימי בראשית, שבין השמשות שלו שגור בפי כל, והכל חרדים אליו לגמור מלאכתן עד שלא תחשך (רש"י כתובות קג, א) יצליח כאו"א מאתנו

ג'תתקעו

צילום האגרת נדפס בס' שו"ת בני ציון ח"ב (ג.י. תשט"ז). ונדפסה בלקו"ש ח"א ע' 246.
מורה דוד: שפירא, מח"ס בני ציון הנ"ל. אגרת נוספת אליו — לעיל ח"ב רלג.
פסק רבנו הזקן: ראה גם לעיל ח"א אגרת ג'שפז. לקמן ד"רג.

למלאות מלאכתו, מלאכת שמים, לעשות לו ית' דירה בתחתונים, אשר עי"ז
הנה לילה – דיום – אלף – השביעי – כיום יאיר, וכמרז"ל בימי בראשית
– אשר ל"ו שעות שמשא אותה האורה.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

ג'תתקעז

ב"ה, כ"ג כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

נהניתי לקבל פ"ש ממנו ע"י השלוחים זקני רבני אנ"ש הנו"נ בעלי מדות
עוסקים בצ"צ וכו', הרה"ח מו"ה שמואל שי' הלוי לעוויטין והרה"ח מו"ה
אלי' שי' סימפסאן.

ובעת רצון יזכירוהו ואת ב"ב שיחיו על הציון הקי' של כ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע להמצטרך להם, והשי"ת יזכהו ויצליחו
לבשר טוב תכה"י.

ובאשר הולכים אנו לימי חנוכה הבע"ל, שמדליקין נרות להאיר אור גם
בחוץ ומיום ליום מוסיפין נרות ואור, כן יהי' אצל כל אחד מאתנו בתוך כלל
ישראל, הן בגשמיות והן ברוחניות.

בברכה.

ג'תתקעז

טופס כזה נשלח לכמה מאנ"ש בשיקגו.
השלוחים: לשיקגו. ראה גם לעיל אגרת ג'תתקל.

ג'תתקעח

ב"ה, כ"ג כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיו"ד כסלו, בו כותב שאלותיו בהנוגע לענייני עבודתו
וכן בהנוגע לענין המקוה ב . . .

ולא באתי אלא להערה והארה, אף שחשבתי שלמותר הוא בהנוגע
לאברך שהי' כמה שנים בכותלי תו"ת, והוא:

ידוע פתגם רבנו הזקן בעל התניא – פוסק בנסתר דתורה – והשו"ע
– פוסק בנגלה דתורה – אשר ואהבת את ה' אלקיך, ואהבת לרעך כמוך,
חד הוא, וע"פ המבואר בתניא פרק ג' אשר האהבה היא שרש כל רמ"ח מ"ע
וממנה הן נמשכות ובלעדה אין להם קיום אמיתי (שגם מצות היראה בכלל
רמ"ח מ"ע).

מובן שאהבת ד' היא היסוד והשרש לכל התורה ומצותי', ומזה מוכרח
הי' שכיון שהשגחה העליונה הביאתו ל . . . ע"י סיבות שונות שלמעלה מן
הטבע, ומצא שם בקעה בהנוגע להמקוה, צריך הי' להניח כל חשבונות עצמו
ואת עצמו להצד, לכה"פ למשך זמן קצר, ולגדור גדר בבקעה זו, ותמורת זה
ולמרות היותו שם כמה חדשים, כנראה שלא עשה כלום בזה, וכנראה שגם
עתה לא הי' רואה ענין לעצמו לעשות בזה כלום, אלא כיון שנמצאים אנו
בעקבתא דמשיחא אשר על תקופה זו נאמר יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים,
הראו לו בהשגחה פרטית באופן הנראה גם לעיני בשר שהענין נוגע לו לעצמו
ובפשטות כפשוטו בהנוגע לפרנסה גשמית וחומרית, ואז נתעורר ושלח מכתב
מהיר בשאלה, היתכן?

תקותי ששורותי אלה המעטות בכמות תספיקנה לעורר בתוכו את מה
שהחדירו לפנימיות נפשו בכותלי תו"ת ותביאנה למעשה בפועל שיתחיל

למלאות תפקידו האמור במשנה, אני נבראתי לשמש את קוני, וכמבואר
ברמב"ם הלכות תשובה פרק י"ד.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תתקעט

ב"ה, כ"ד כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

בעת ההתועדות דיום הבהיר י"ט כסלו, החג אשר פדה בשלום נפשנו
ואור וחיות נפשנו ניתן לנו (לשון אגרת כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע הידוע),
מסרו לי הידיעה אודות המאורע ל"ע ול"ע, עמו ועם זוגתו שיחיו. וכיון
שנמסר הדבר בעת רצון, ובמכש"כ וק"ו מפתגם רבנו הזקן מה ששמע
מרבתי "כי אילו נמצא מלאך אחד עומד במעמד עשרה מישראל ביחד אף
שאינם מדברים בדברי תורה כו" (אגה"ק סי' כ"ג), עאכ"כ במעמד עשירות
מישראל העומדים בהתעוררות שמחה דנשיא ישראל, מובטחני אשר ילך
מצבם הלך וטוב, במהירות, וע"ד המבואר בלקו"ת ס"פ קרח, בענין עד
מהרה ירוץ דברו.

ובודאי לא יוגרע ח"ו במדת הבטחון שלו, שזהו הכלי לקבלת הצלחה
מופלגה מלמעלה, ואקוה לקבל ממנו בשורה טובה בקרוב בזה, ובפרט
שנמצאים אנו ערב ימי חנוכה אשר דינם שמוסיף והולך ומעלה בקדש ואפילו
מבחוץ, וביחוד ע"י הפצת המעיינות חוצה עד אשר לילה כיום יאיר בביאת
משיח צדקנו בב"א.

בברכה.

ג'תתקפ

ב"ה, כ"ו כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו — מבלי הוראת זמן הכתיבה — בו כותב: (א) שקנה חצי בית יותר יפה חליפין ביתו עד עתה, ונדמה לו אשר מאז עניניו אינם מצליחים כדבעי.

וצריך הי' לברר, אם לא הי' בקנייתו ענין דארז"ל עני המהפך בחררה ובא אחר כו' היינו השגת גבול. כן מהנכון לברר מפני מה מכר הקודם לו חצי בית זה. ובכל אופן הנה יבדקו את התפילין שלו וכן את המזוזות שמשמש בהם בביתו זה, ובלי נדר יפריש בכל יום חול קודם התפלה בבקר איזה פרוטות לצדקה, וזכות התעסקותו בבית הכנסת שבודאי משתמש בהשפעתו להרבות שם תפלה ותורה, ירבה ברכת השי"ת והצלחתו בהמצטרך לו גם בעניניו הפרטים ובביתו החדשה.

(ב) בהנוגע למקום ההתועדות ביום הבר מצוה של בנו הבכור שי'.

הנה יערוך בבית הכנסת שם הוא משמש גבאי, ובודאי יאמר בנו גם דבר תורה, ומה טוב שיהי' בהם גם ענין מתורת החסידות, שעל ידי זה יתאחדו כל השלשה קוין, תורה, עבודה (זו תפלה) וגמילות חסדים, שזהו תוכן הפנימי של פנימיות התורה, וכידוע פתגם רבנו הזקן בעל התניא — פוסק בנסתר דתורה — והשולחן ערוך — פוסק בנגלה דתורה, אשר ואהבת את ה' אלקיך ואהבת לרעך כמוך, חד הוא.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ג'תתקפ

פתגם רבנו הזקן: ראה גם לעיל אגרת ג'תתקלג, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תתקפא

בי"ה, כ"ו כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ג כסלו, בו כותב על שמרגיש שחסר לו קבלת עול
בפועל ממש, ומזה מסתעפים כמה ענינים בלתי רצויים.

והנה פשוט שאין הדבר תלוי אלא בו, כי הרי אין הקב"ה מבקש אלא
לפי כחן, וכדי להקדים הבפועל עד כמה שאפשר, הנה לכל לראש עליו לדייק
בשמירת סדרי הישיבה בדיוק, היינו אפילו שלא לעבור עליהם מפני טעמים
שנראים בעיניו שבאים מצד הקדושה. וכיון שכנראה קבלת סדר קשה עליו,
הרי ההרגל אעפ"כ לקבל הסדרים דהישיבה תקל קבלת עול גם בשאר
הענינים. וכנ"ל קרוב לודאי שהקלוגינקער יבוא בהסברות שטוב ללמוד
מאוחר בלילה, ובפרט לימוד החסידות אף שע"ז יאחר בבקר לבוא להישיבה,
אבל כבר ידוע עד כמה הקפידו נשיאנו הק' מייסדי ומנהלי ישיבת תנו"ת
שישמרו התלמידים כל הסדרים, ולכן כל הטענות הבאות בסתירה לזה,
מקורם בלתי טהור. ומה טוב שישפיע גם על כל חבריו ועאכו"כ על אלו מהת'
שלמטה הימנו שגם הם יתנהגו כפי האמור, שע"ז במדתו של הקב"ה שהיא
מדה כנגד מדה הנה יצליח, אין דעם ארבעטען מיט זיך, ועל פי פירוש רז"ל
במאמר לינו פה הלילה, הנה הבחינה בזה הוא שתיכף לקבלת המכתב יתחיל
בהנהגה זו.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ג'תתקפב

ב"ה, כ"ו כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ב כסלו, בו כותב אשר נסתדר ביחד עם זוגתו שיחיו במושב זקנים ב . . .

ובודאי למותר לעוררו על אחד מיסודי אמונתנו, ומבואר בתורת החסידות שכל ענין ומאורע הוא בהשגחה פרטית, ובכל ענין וענין יש לעבוד את בורא העולם, ומובן ופשוט שגם הסתדרות זו שלהם בכלל האמור, היינו שצריך להביט על עצמו מתאים להאמת, שההשגחה הביאתו למושב זקנים זה בכדי שיוסיף שם בנר מצוה תורה אור ומאור שבתורה זוהי הדרכות והנהגות (וגם מתורת) החסידות, ובהתבוננות המתאימה בודאי ימצא דרכי נועם ודרכי שלום להביא כל זה בפועל.

וכבר ידוע שמדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה, אלא שכ"פ ככה, שעל ידי שירבה בבריאות הרוחניות של שכניו במקומו החדש, ירבה השי"ת בבריאותם הם, הן ברוחניות והן בגשמיות, ושיוכל להוסיף בעבודתו האמורה מזמן לזמן.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ג'תתקפג

ב"ה, כ"ז כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב אודות הצעת הנכבדות לבנו . . . ומעורר השאלה בקשר עם בריאות האם, שלפני זמן לא היתה כדבעי.

והנה הענין מצד עצמו – אין מקום לחשש, שהרי יש לה כמה ילדים וכולם בריאים ופקחים. וכדי לעקור השאלה מעיקרא, מהנכון הי' שיושיב שלשה אנשים מידידיו ויציע לפנייהם הענין, והם יאמרו בכח הרבים – שאין מקום להני"ל וטובה ההצעה. ויה"ר שיוסיף בנו בקביעות עתים בלימוד החסידות והליכה בהדרכותי ומנהגי, שזה יוסיף ברכות השי"ת והצלחתו בעניינו.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תתקפד

בי"ה, כ"ז כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב אודות מצב בריאות זוגתו תחי'.

הנה כנראה שחלק גדול בזה הם הניערווין, במקצת של עצמה ובמקצת של האישים הסובבים אותה, וכיון שגם מדבר התלוי בניערווין צריך להפטר, כדאי לבקש רופא כללי ומומחה גם בזה ויודיע לו תוצאות כל הבדיקות שעשו עד עתה ולשאול חוות דעתו.

וכבר כתבתי לאחדים מאנ"ש שאם היו מתאמצים ובמשך הזמן מתרגלים לכתוב מכתבים בבשורות טובות, הרי בטח שמזמן לזמן היו פוטרם אותם מכמה ענינים משונים שהמסובב מהם הוא כתיבת מכתב, כי הרי אין אתנו יודע עד מה, ואפשר כל הענין הוא בשביל ששני יהודים יבואו בקישור עוד הפעם, ובאופן של קירוב הלבבות, ענין הגורם נחת רוח למעלה מעלה, וכמובן ממה שנתבאר בלקו"ת ד"ה החלצו ובדרך מצותיך, מצות אהבת ישראל וכו'.

לפלא שבמכתבו זה אינו מזכיר דבר ע"ד ענינים הכללים בה בשעה שזכה להיות בכותלי תומכי תמימים, ועל כל אחד מהם אמרו שצריך להיות נר להאיר, ובפרט שמעת מכתבו האחרון היו ימי תשרי, ועתה גם ימי חדש כסלו וכו', והאריכות בדבר הפשוט אך למותר.

בברכה לבשר טוב בכל האמור.

ג'תתקפה

ב"ה, כ"ז כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח איי"א נוי"נ בעל מדות רב פעלים עוסק בצ"צ כו'
מו"ה דוד שי'

שלום וברכה!

... נעם לי לקרות במכתבו אשר משתדל לחזק הקישור שלו בחוגים שונים ועם אנשים שונים, ומנצל הקישור בתור צנור להביא אליהם דבר ה' אשר בתורתנו תורת חיים ומצותי, ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה, אשר עיי' שמבריאים את איש היהודי באיזה ענין שהוא הן ברוחניות והן בגשמיות, מחזק השי"ת בריאות המתעסק בזה ברוחניות ובגשמיות גם יחד, כי הרי מדתו של הקב"ה היא כמה פעמים ככה עד לאיך ערוך. וכמובן ג"כ מריחוק הערך, או יותר נכון מהבאין ערוך שבין הבורא להנברא.

ביחוד גרם לי קורת רוח מה שהמציא כמה קונטרסים וחוברות להספרי' דבית ההבראה, שהוא ענין הרבים וזכות הרבים תלוי בו, ומטובו בהתאם לרמת המתארחים שם, להודיעני, איזה ספרים מתאימים בשבילם מספרי הוצאת קה"ת, ואשתדל שיושלחו לשם, ובודאי יוכל לראות אצל מי מאנשי הקטלוג של הוצאת קה"ת.

ת"ח על שהדפיס המכתב להרבנים והמכתב להרופאים, ועל שימת לבבו לשלוח לי הקטעים, כן מאשר הנני בתודה קבלת חוברת הרוקח עם מאמרו, ובטח ינהג כזה גם להבא, לשלוח לכאן מהנדפס על ידו, כיון שרבים נהנים מספרי' שבכאן.

בטח השתתף בחגיגת י"ט כסלו באופן המתאים, וביחוד בכפר חב"ד, ויודיעני הרושם שלו, וכן הרושם על שאר הנאספים שבטח ישנם דברים שבשבילם צריכים לדעת זה, וכבר ידוע מאמר החכם אשר העבר מלמד העתיד, שמהני"ל אפשר יהי לדעת מה צריך שכלול ושיפור יותר.

בברכת חנוכה שמח לו ולכל ב"ב שיחיו.

ג'תתקפה

מו"ה דוד: הלמן. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ט כ'תרמט, ובהנסמן בהערות שם.

ג'תתקפו

ב"ה, כ"ז כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו — בלי הוראת זמן הכתיבה — בו שואל איך למנוע
מקרה לילה ר"ל.

וכבר ידוע לכל לראש, אשר יש להסיח דעת מכל הענין, היינו אפילו
מחשבות אודות התיקון (עיי' שו"ת צמח צדק בשער המילואים ריש חלק ב'),
וללמוד בהתמדה ושקידה בנגלה דתורה ובפנימיות התורה הנותנת חיות
בלימוד נגלה דתורה ובקיום המצות, ובכל יום עכ"פ איזה רגעים בבקר ואיזה
רגעים בלילה, ולהרבות באותיות התורה והתפלה, ועכ"פ קצת מהם יהי בקי
בעל פה, ומה טוב באיזה פרקים משניות ואיזה פרקים תניא, ומובן שצריך
להיות זהיר בטבילת עזרא, ויה"ר שיקוים בו מאמר רז"ל הבא לטהר מסייעין
אותו, והשי"ת ימלא משאלות לבבו לטובה ויבשר טוב בכל האמור.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תתקפז

ב"ה, כ"ח כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"א כסלו, בו כותב אף כי בקיצור נמרץ, ע"ד
הפעולות דחדש כסלו הוא חדש הגאולה, ותנוח דעתו כאשר הניח את דעתו
— עכ"פ בדיעות הקצרות, ובודאי ימלאם במכתביו הבאים. ובפרט באותם

ג'תתקפז

נדפסה בלקו"ש חכ"ג ע' 544. לתוכנה ראה לעיל אגרת ג'תתקלא. ונראה שאף אגרת זאת היא
אל הרימ"ל שי' זלמנוב.

קעז

אדמו"ר שליט"א

התועדויות שהוא הי' מראשי המדברים וביחוד התועדות דעיון לצבא. ובהנוגע לשאר התועדויות עכ"פ יזרו את אלו ראשי המדברים בכל אחת ואחת שיודיעו הם עד"ז. והשי"ת יצליחו לבשר טוב תכה"י. ובקרוב ממש ממילוי משאלות לבבו ולבב זוגתו שיחיו לחו"ק.

בברכה.

נהניתי במאד ממה שנפגש עם מר . . . שי' והלה נתקרב, ובטח ימשיך בזה ויצליח.

נתקבל "מחנים" ז"ט, הקטע מ"שלוחות", ות"ח.

ג'תתקפח

ב"ה, ד' דחנוכה, תשט"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

איך בין געווען צופרידען צו באקומען דיין בריף, אין וועלכע דו שרייבסט וועגען דייןע סדרים פון לערנען סיי אין נגלה און סיי אין חסידות, און געוויס ביזט דו מקיים דעם פסק תורתנו הק' אז מעלין בקדש, און אז מען טוט אין דעם און מען הארעוועט אויף דעם, ווערט מקויים דער פסק, יגעת ומצאת.

און געוויס איז חקוק בא דיר די נקודה, אז דער פארען אין מאנטרעאל איז אויף צו זיין א לעבעדיגער באווייז, ווי א תלמיד פון תומכי תמימים דארף זיין, און דער באווייז דארף ניט זיין נאר אין דער צייט פון לערנען און דאוונען און אפהיטען די סדרים פון דער ישיבה בדיוק, נאר אויך צו דינען אלס סעמפעל און לעבעדיגער באווייז ווי מען דארף זיך אויפפירען, אין די צווישען צייט פון לערנען און דאוונען, ווי עס ווערט ערקלערט אין חסידות א עבד ווי ער דינט זיין אדון, אפילו ווען דער אדוי איז ניט מער ווי א בשר ודם, על אחת כמה וכמה פעמים ככה ווען דער אדון איז דאס מלך מלכי המלכים הקב"ה, אז עס דארף זיין קענטיג די עבדות א גאנצן טאג און אפילו אין שלאף.

און אויך אויף דעם איז געזאגט געווארען דער פסק רז"ל, יגעת ומצאת, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בברכה להצלחה בתלמוד תורה ביראת שמים לקיום המצות בהידור ועבודת התפלה ביחוד.

ג'תתקפט

ב"ה, כ"ט כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מנר השלישי.

ת"ח על כתבו אודות התועדות ד"יט כסלו, החג אשר פדה בשלום נפשנו ואור וחיות נפשנו ניתן לנו, אף כי בקצור, ובודאי הנה לא רק שנשאר רושם על כל הבע"ב כלשונו במכתבו אלא שהרושם יבוא בפועל בענינים של תורה ומצות בכלל ובענינים של תורת החסידות הדרכותי ומנהגי' בפרט, והרי חזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם, אלא שמזמן לזמן צריכים לחדש (אפרישען) ההתועדות, על ידי שמזכירים איזה ענינים מהמדובר בעת ההתועדות, ובדברים היוצאין מן הלב, ובודאי בהתבוננות הדרושה ימצא אופנים המתאימים איך להביא את זה בפועל.

ובפרט שהתחילה ההתעוררות ביום ר"ה לחסידות ודרכי החסידות, וכבר ידוע הדיוק בלשון ראש השנה (ולא תחלת השנה), כי כמו שהראש כולל בתוכו חיות כל האברים וממנו החיות נמשך, עד"ז הוא בהנוגע לראש השנה בכלל ולר"ה דחסידות ביחוד בנוגע לשאר ימות השנה, ויה"ר שחפץ ד' בידו יצליח גם בהאמור לעיל, היינו להיות מוסיפין והולכין ומעלין בקדש במשך ימות השנה בכל אותם הענינים שנדברו בעת ההתועדות.

בברכה ופ"ש כל המתועדים, הם ובני ביתם שיחיו יעמדו על הברכה.

נ.ב.

נעם לי לקרות במכתבו שלמד בע"פ חמשה פרקים משער היחוד והאמונה, ויעוין בלקו"ת קדושים ד"ה והדרת פני זקן אשר עי"ז הק' התורה ובעל השמועה הוא רבנו הזקן חקוקים תמיד במוח הזכרון, יעו"ש.

קעט

אדמו"ר שליט"א

ג'תתקצ

בי"ה, כ"ט כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ו כסלו עם המוסגר בו.

ולפלא שבכל מכתביו אינו מזכיר דבר ע"ד פעולותיו הטובות, שלו ושל זוגתו שיחיו, בהנוגע לחסידות הדרכותי ומנהגי, וכוונתי כפשוטה – השתתפותו בשיעורים הנלמדים ברבים בנגלה ובדא"ח, השתתפותו בפעולות חב"ד באופן המתאים, השתדלות להפצת המעיינות חוצה וכו'. והרי המצוה דואהבת לרעך כמוך, נתינת צדקה וגם ברוחניות, אמורה גם בהנוגע לו ולזוגתו שיחיו, ולאחרי כל הביאורים שאין מקום ואין אפשריות, הרי אין לך דבר שעומד בפני הרצון. ובפרט כשיתבוננו במאמר רז"ל, יותר ממה כו' עני (שמקבל צדקה הרוחנית) עושה עם הבע"ב, היינו שכל הנ"ל הוא **טובתם** בגשמיות וברוחניות. ויה"ר שעכ"פ מכאן ולהבא יתחילו להתענין בהכתוב לעיל, ובפרט שדברתי עמו ועם זוגתו שיחיו בעל פה איזה פעמים עד"ז, ואם יתחילו עתה להתבונן, הרי במשך הזמן יבוא לפעולות טובות. ויה"ר שיהי בהקדם.

מוסג"פ קונטרס י"ט כסלו, אשר בטח יזכה בתכנו את הרבים, וזכות הרבים תלוי בו.

בברכה למילוי משאלות לבבו ולבב זוגתו שי' לטובה בקרוב.

ג'תתקצא

בי"ה, כ"ט כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

מרת שושנה תחי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבה מכ"ג כסלו, בו כותבת אשר מסרו שו"ת מאביהם הרה"ג כו' וכו' ע"ה להדפסה בפרדס התמים, וכיון שהתשובה מחזקת כעשרים וארבעה דפים (אינו ברור אם כוונתה לעמוד או לדף בן שני עמודים) – יש מקום לספק אם יאבו העורכים להדפיס התשובה בקובץ אחד או שיחלקו אותה לשני קובצים, ומי יודע מתי יצא לאור הקובץ שלאחר זה.

הנה מובן שאין בידי לענות לה ברורות בהנ"ל, כיון שעדיין אינו ברור גודל הקובץ בכלל, שהרי אם יהי' קטן מהמשוער בטח גם לדעתה אין מקום להקציב למדור אחד מספר דפים כ"כ, כיון שצריכים להכניס עוד כמה מדורים, ולאידך גיסא אם יהי' גדול יותר מהמשוער בודאי גם המערכת מצד עצמה לא תרצה לחלק התשובה לשנים, כמובן.

ולדידי צריך עיון בכלל, שהרי אפשר טוב יותר מכמה טעמים שתהיי' התשובה בשני קובצים, שאז תקרא על ידי מספר גדול יותר ובזמן יותר ממושך, כי בטבע בני אדם כשמופיע לאור קובץ ומכ"ע מניחים הקובץ שלפניו בפנה גנוזה, אבל כיון שבקשתה וגם בשם אחי' שי' שיכנס דוקא לקובץ אחד, אשתדל בזה, אם לא במקרה הנ"ל שיהיי' מספר הדפסים של הקובץ קטן מהמשוער ומטעמים האמורים.

כיון שאינה מזכירה דבר אודות שלום כל המשפחה, בטח זהו סימן שהכל בסדר.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תתקצא

מרת שושנה: חן-זהבי, ירושלים.
שו"ת מאביהם הרה"ג: הרב מנחם מענדל חן ע"ה. אולי זוהי הנדפסת במגדל עז ע' נה"פ. בקובץ יגדיל תורה ירושלים חוב' יא ע' 37 והמשכה שם חוב' יב ע' 21.
בפרדס התמים: חוברת אחת נדפסה בשנת תשי"ד, והשניה לא הופיעה.

ג'תתקצב

בי"ה, כ"ט כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה שלמה חיים שי

שלום וברכה!

לאחרי שתיקתו הכי ארוכה, נתקבל מכתבו מכ"ב כסלו, בו כותב ע"ד הסדרים ביום הבהיר י"ט כסלו, החג אשר פדה בשלום נפשנו ואור וחיות נפשנו ניתן לנו, והימים שלפניהם ושלאחריהם. ולפלא שאינו מזכיר בהנוגע ליו"ד כסלו, שבטח גם אז מחזיק במנהג הטוב להתועד לעורר ולהתעורר לתורת החסידות הדרכותי ומנהגי. ובטח עשו כזה בימי החנוכה וביחוד בנר החמישי.

איני יודע מנהגם עד עתה, אבל ע"פ המבואר ונראה במוחש, שהתועלת בחרישה וזריעה היא כשגדלים פירות, ובלשון החסידות, שצריך להמשיך בפנימיות דוקא, ושיבוא לבכן, צריך הי' לחפש דרכים ואופנים להמשיך הקישור עם האברכים דשאר הישיבות שהשתתפו בהתועדות דיי"ט כסלו, ולחדש (אפפרישען) אצלם ההתעוררות של ההתועדות, והעיקר להשתדל שיבוא בענין של בכך המתאים לפניהם, וכיון שבין תלמידים אלו ישנם בודאי אחדים עכ"פ שבלא"ה עומדים עמם בקישור, הרי על ידם יש להוודע אודות השאר, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בודאי גם בשנה זו חלקו דמי חנוכה משמי, וכמו שבקשתי את הרה"ח הר"א שי' פאריז שיסדר זה, והוא כמו בשנים שעברו, לאלו שלומדים כבר חסידות כו' . . .

ג'תתקצב

מו"ה שלמה חיים: קסלמן. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א ג'חלט, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד'קכד.
דמי חנוכה: ראה גם לעיל ח"י אגרת ג'קכג, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד'צב.

ג'תתקצג

ב"ה, כ"ט כסלו, תשט"ז
ברוקלין.

הנהלת הרשת
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

... ההתערבות מבחוץ בענינים הרוחניים דהרשת מופרכת היא,
וכמדובר ומוסכם גם מב"כ המשרדים, ומובן שבאים יראו חולשה בזה
ועאכו"כ שיעשו היפך הרצוי מפני הלחץ מבחוץ, ה"ז מחליש כל עמדת הרשת
וכל התועלת שלה. ובמצב הנוכחי בשטח החינוך, אם לא תהי' תועלת ברורה,
ה"ז היזק וד"ל. בכל זה כיון שההתערבות הוא רק בענין שלילי, היינו
שאומרים שפב"פ אינו ראוי למילוי תפקיד פלוני ויש להחליפו במתאים יותר
ממנו, והמתאים יותר יבחר ע"י הרשת, הרי אין זה מסוג האמור לעיל, ולכן
אינו בגדר דיקוב הדין את ההר. ...
בברכה לבשו"ט.

ג'תתקצד

ב"ה, חנוכה, נר חמישי, תשט"ז
ברוקלין.

צו אלע פארזאמעלטע און אנטיילנעמער אין דער
יערלעכער ארצות־הברית חגיגה פון מרכז הישיבות
תומכי־תמימים ליובאוויטש
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

צו דער יערלעכער חגיגה, ג' טבת ה'תשט"ז. שיק איך מיין באגריסונג

ג'תתקצד

און ברכה צו די עסקני הישיבה און אלע פארזאמעלטע, וואס זיינען געקומען
אנטייל נעמען אין דער יערלעכער תורה-פייערונג פון מרכז הישיבות "תומכי-
תמימים" אין אמעריקא.

אזוי ווי די חגיגה קומט פאר אויף מארגען נאך חנוכה, ווען די השפעה
פון דעם ליכטיקן יום-טוב איז פריש בא יעדן אין זכרון און וועט זיכער
באלייכטן דעם טאג-טעגלעכן לעבן א גאנץ יאר, וויל איך אונטערשטרייכן א
פאר עקריות'דיקע נקודות פון חנוכה.

חנוכה דערמאנט אונז אז אפילו אזא זאך ווי דער בית-המקדש, דער
הייליקסטער ארט פון השראת השכינה, קען אויך, אונטער געוויסע
אומשטענדן, ווערן פאראומרייניקט, כאטש אויסערלעך בלייבט ער גאנץ.

אין אזא פאל, לערנט אונז חנוכה, קען מען מטהר זיין דעם בית-המקדש
בלוויז דורך פולשטענדיקער מסירות-נפש: דורך אן אפענעם און דרייסטן
ווידערשטאנד קעגן די כוחות פון פינסטערניש און טומאה, ניט אריינלאזנדיק
זיך אין חשבונות ווער זיינען די "גבורים", די "רבים" וכו'.

די הוראה דערפון, בימינו אלה, איז קלאר. רז"ל זאגען: משחרב בית-
המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, א ישיבה איז דער
הייליקסטער ארט פון השראת השכינה. דארף מען באווארענען, אז דער
לימוד התורה זאל זיין על טהרת-הקדש, ביראת ה' טהורה, וואס אין
היינטיקע צייטן, מער ווי אלעמאל, פאדערט עס מסירות-נפש.

אט דער גייסט פון מסירות-נפש און לימוד התורה ביראת-שמים
דרינגט דורך די ליובאוויטשער ישיבות, און מסירות נפש ניט נאר אין די
אמות פון דער ישיבה און ניט נאר פאר זיך, נאר אויך חוץ דער ישיבה און
אויך פאר דעם צווייטן, פאר דעם נאענטן און ווייטן, וואס דאס איז פון די
ספעציפישע שטריכן פון די ליובאוויטשער ישיבות, וואס איז אין זיי
אייגענפלאנצט געווארען פון דעם ערשטן טאג פון זייער גרינדונג דורך כ"ק
אדמו"ר און זיין זון כ"ק מו"ח אדמו"ר — זצוקלה"ה נב"מ זי"ע. די
תלמידים פון די ליובאוויטשער ישיבות ווערען געלערענט צו זיין די
חשמונאים פון אונזער דור, די מסירות-נפשי'דיקע און אונערמידלעכע
קעמפער פאר תורה-אידישקייט על טהרת-הקדש אין פארשידענע טיילן פון
דער וועלט.

איז פארשטענדליך דער גרויסער זכות פון די אלע וועלכע נעמען א חלק
אין דער אונטערשטיצונג און אויסברייטונג פון די ליובאוויטשער ישיבות.

און אין דעם גייסט פון חנוכה דארף די דאזיקע אונטערשטיצונג זיין בגופם
ובממונם, און **מוסיף והולך**,

כדי צו דערמעגלעכן די ליובאוויטשער ישיבות צו זיין מוסיף והולך אין
פארשפרייטן דעם נר מצוה ותורה אור ומאור שבתורה פון דער ישיבה אין
גאס און פון דער היים אין דער גאנצער סביבה.

ובזכות זה וועט אויך השי"ת מוסיף והולך זיין בשפע ברכה והצלחה,
יעדן איינען ובני ביתו — שיחיו — בגשמיות וברוחניות.

בברכת טוב,

מנחם שניאורסאהן

ג'תתקצה

ב"ה, אדר"ח טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכ' מכ"ג כסלו, בו כותב, אשר ראה ס' סגולות פלוני ובו
כותב ע"ד חכמת היד כו' —

הנה כלך מדרך זו, ואם רצונו דוקא בס' סגולות, הרי ישנה סגולה
בדוקה ומנוסה, והיא תורתנו הק', וישנה ג"כ חכ' בדוקה ומנוסה, והיא חכ'
ית', אשר יכולים להתאחד עמה ע"י לימוד התורה, וביחוד נפלא וכמבואר
בתניא פ"ה, עיי"ש.

וכבר נאמר תמים תהי' עם ה' אלוך, ויש אומרים (רמב"ן) שהוא ג"כ
ממספר תרי"ג מצות התורה.

ומובן ג"כ שמה שכותב שפעולותיו במסגרת צעירי אגודת חב"ד הן
כמעט אפסיות כי אינו מוכשר לזה וגם הבריאות אינו מרשה, כי שני טעמים
אלו מושללים בתורה שעל כאו"א נאמר ואהבת לרעך כמוך, ועוד זאת, שהוא
כלל גדול בתורה, וכיון שמוכשר הוא, והבריאות מרשה לפעול בהנוגע לעצמו,

ג'תתקצה

קפה

אדמו"ר שליט"א

הרי מצות עשה מן התורה היא, ובמילא ניתנו הכחות לקיימה בהנוגע לאחרים, והאריכות בדבר הפשוט אך למותר, וחבל על זמן השקלא וטריא. בכונן דא, וכשיתבונן אליבא דנפשי ימצא כמה אופנים ודרכים להפיץ המעיינות חוצה ולהפצת היהדות במסגרת צעירי אגו"ח בכלל.

כבקשתו יזכירו את כל אלה שכותב אודותם על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

ובמה שכותב אודות הנעימות המיוחדת שישנה באמירת מזמור שיר ליום השבת, יש להסביר זה ע"פ המבואר בנגלה וגם בנסתר דתורה, שאז הוא קבלת קדושת יום השבת.

בברכה לבשר טוב בכל האמור.

ג'תתקצו

ב"ה, אדר"ח טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הנהלת ישיבת תומכי תמימים אשר בלוד
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה על מכתביהם מכ"א וכ"ד כסלו עם המוסגר בהם . . . אם יש לצרף עוד שם להשם הנקרא תו"ת או אחי תמימים.

הרי כיון ששמות אלו העיקרים נקבעו ע"י נשיאנו הק' ולמרות שנמצאו כבר עשיריות ישיבות, לא נשמע עוד אף במקום אחד שיצרפו עוד שמות, תמיהני למה לפב"פ להיות המתחיל בשינוי זה, ובפרט שהרי אפשר לקרות השם, ישראל, על איזה ענינים אחרים, כמו על הספרים או הבנין וכיו"ב, וביחוד שהרי ידוע ג"כ ע"פ נגלה שצירוף שני שמות על נושא אחד, אין הענין שכל אחד מהם נשאר גם בפני עצמו, אלא ששניהם יחד מהווים שם חדש (כדמוכח גם מענין השמות דכלה וחמותה המובא בשו"ת צמח צדק אבה"ע סוף חלק א).

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ג'תתקצז

ב"ה, אדר"ח טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מט"ז כסלו, בו כותב אודות נדודיו משיבה לשיבה
מפני שרירות לבו וכו', ושואל העצה לזה.

והעצה נמצאת בטור שולחן ערוך אורח חיים ריש סימן א' יעויין שם
ובכמה מקומות בתניא, ובמלות קצרות הוא, אשר תלמיד ישיבה צריך
לשמוע להוראת הראש ישיבה ולמלאותם **במילואם**, והטענה אשר היצר הרע
אינו מניח, אינה טענה, כי לכל איש יש נפש השנית היא נפש האלקית שעל ידה
יכולים לנצח היצר הרע, אם רק ירצה באמת, ויזכהו השי"ת לחזור בתשובה
על הנהגתו הבלתי מתאימה שעד עתה ולעשות זה בהקדם.

בברכה ליראת שמים ולבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ג'תתקצח

ב"ה, אדר"ח טבת, תשט"ז
ברוקלין.

אגודת נשי ובנות חב"ד בקלעוולאנד
סניף קינזמאן
ד' עליהן תחינה

ברכה ושלום!

באשטעטיג די ערהאלטונג פון אייער בריף וועגען דעם 17-טן מיטינג,
און וועגען די נייע אפיסערס וועלכע זיינען ערוויילט געווארען.

און אזוי ווי יעדער זאך איז דאך בהשגחה פרטית, וועלען די אפיסערס
אננעמענדיק דעם אמט, אריינטראכטען אין דעם גרויסען זכות וועלכער איז

זיי געגעבען געווארען, מיט נאך מער אחריות טאן אין דער פארשטארקונג פון אידישקייט בכלל און דרכי החסידות והנהגותי בפרט, און דאס וועט בא זיי אויפמאנען כחות צו טאן אין א גרעסערען פארנעם געזונטערהייט און פרייליכערהייט, און וועלען איינווירקען אין דעם זין אויף די אנדערע חבירות אויך, און השם יתברך זאל מצליח זיין יעדערע פון זיי און אלעמען צוזאמען אין דאס אלץ אויבען געזאגטע.

געוויס האט מען אויסגעניצט די חנוכה טעג אויף א פאסענדען אופן בנוגע דער ארבעט פון נשי ובנות חב"ד, און עס זאל אויך מקויים ווערען, אויך ווי דער דין איז, אז מוסיף והולך.

בברכה צו א פרייליכען חנוכה און צו מיטנעמען די שמחה און ליכטיקייט אויף די אלע קומענדע טעג פון יאר.

ג'תתקצט

ב"ה, אדר"ח טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א רב פעלים כו'
מו"ה כתריאל פישל שי'

שלום וברכה!

... בהזדמנות זו ארשה לי לבוא באיזה מילין בנקודה אישית, והיא:

ידועה ההתחייבות של כל אחד לגבי מצוה, שאי אפשר לעשותה ע"י אחרים בערך החיוב דשאר המצות, אף שכולן מרועה אחד ניתנו, ועד"ז הוא גם בענין דיגדיל תורה ויאדיר ובאורח חיים ומנהגי ישראל, שגם הם תורה הם.

והנה קראתי מהנכתב ע"י מ"כ בענינים שונים ובבעיות שונות, וחפשתי ביניהם אחוז הבעיות אשר נושאם היא תורת החסידות הדרכותי ומנהגי, וקטן הוא ביותר וביותר, עכ"פ בין נדפסי כת"ר שראיתי.

ג'תתקצט

מו"ה כתריאל פישל: טכורש, תל-אביב.

ומתאים להקדמה הנ"ל. הנה פלא הדבר בעיני, כיון שמעטים המתעסקים בהנוגע לחסידות ולהשייך לה המתאימים לזה, ובפרט בהשוואת מספר למספר אלו הדנים ומתפלפלים בשאר הבעיות. ולמה יחליף האדם התפקיד אשר בלי ספק שלו הוא כיון שמעטים או אינם כלל האחרים שימלאוהו, ויתן רוב זמנו ומרצו המכריע, לענין שרבים המתעסקים בו אפילו את"ל שמצוה ברורה היא.

וכבר המליצו על זה בהתועדות הכתוב שמוני נטרה את הכרמים כרמי שלי לא נטרתי, שגם הראשונים כרמים הם והתורה מעידה על זה, ובכל זה מתאוננים מקרב ולב עמוק, כי ישנו כרמי שלי אשר אותו לא נטרתי (אם אפילו שמוני והתנאים מכריחים — למה זה נפל בגורלה להיות נוטרה דוקא כרמים סתם).

והאריכות לדכותי בטח אך למותר, ורק להעיר אשר רואים במוחש שבעניני חסידות ומנהגי שבדורות מלפנים זקוקים היו להשתדלות עצומה ולמלחמה נגד מנגדים וכו', הרי דוקא בדורנו דור יתום זה — לא רק שכמעט אין מנגדים, אלא שעוד נתרבו, הן בכמות והן באיכות, המחפשים תורת החסידות ומתחננים בקלא דאשתמע או דלא אשתמע להראותם האור כי טוב.

בברכה, מתאים לפתגם הידוע, שינצל את כל זה שחננו בורא עולם למילוי התפקיד הנפשי והפנימי הפצת המעיינות (עד שיגיעו אפילו) חוצה, אשר, כטבע נפש האדם, אז ורק אז ימצא סיפוקו הנפשי במילואו.

בכבוד ובברכה.

במה שהעיר ביד הל' ברכות פ"א ה"ח: עשה מעקה מברך כו' שסותר ד"ע שם ה"ד: דברים שהם משום סכנה אין מברכים עליהם — והרי החיוב מעקה הוא כמשי"נ ועשית מעקה לגגך ולא תשים דמים גו'.

ולדעתי פשוט אשר להרמב"ם ולא תשים דמים גו' אינו נתינת טעם על חיוב עשית מעקה, אלא ציווי בפ"ע, כי הרי טעמי המצות לא מנאם בחשבון תרי"ג, וכמשי"כ בשרש החמישי בסהמ"צ, אבל ולא תשים דמים הכניסו במנין מל"ת. והכריחו להרמב"ם לומר כנ"ל — הספרי (דברים כב, ח): ועשית מעקה כו' מ"ע לא תשים כו' מל"ת. ואם במקום עשית מעקה עשה כבש לגג וכיו"ב — קיים מל"ת וביטל מ"ע. ולהעיר מיומא עב, א. נ"כ סהמ"צ שם.

ג'תתר

ב"ה, ג' טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הנהלת בתי ספר למלאכה-חב"ד באה"ק ת"ו
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבם מכ"ה חשון עם המוסגר בו . . . במ"ש אודות נחיצות עוד מדריך, ויש קס"ד לקחת מבחורי התלמידים למשרה זו. לדעתי אין נראה הדבר, כיון שבודאי אם ימשיכו בתור תלמידים ישתלמו יותר בלימוד המקצוע אפילו ואצ"ל שילמדו יותר לימודי קדש, משא"כ כשעושים אותם למדריכים הרי עוד תתמעט יותר מדת הקבלת עול שעדיין נשארה אצלם ואידי דטרוד למיפלט לא בלע.

במ"ש אודות התחלת הבני' ואופנה.

הנה יש להתחיל באופן כזה שסו"ס יהיו הבנינים משוכללים, ומהצעות המתאימות לזה מובן שצריך לבחור בזו הדורשת לע"ע השקעה לא גדולה ותנאים יותר נוחים, ועוד יש להביא בחשבון, אשר סו"ס עכ"פ צריך להיות בנין אחד מב"ס למלאכה מפואר, כפי שסיפרו לי איזה מהמבקרים, הנה הבנינים דב"ס למלאכה עתה, עושים רושם של ארימקייט . . .

המחכה לבשו"ט.

עתה נתקבל מכתבם מכ"ז כסלו. ובמענה עליו: לע"ע הנהלת ב"ס החקלאי שייכת להנהלת ביסל"מ.

לפלא שממשיכים כ"כ בקבלת התלמידים בפועל בה בשעה שהזריזות נחוצה ביותר מכמה טעמים וחששות.

תכנית הלימודים בב"ס החקלאי מובן שתלוי ברמת ידיעות התלמידים, אבל מובן שצריך באווארענען ע"ד מה שכתבתי בהנוגע לביסל"מ

ג'תתר

תכנית הלימודים: ראה גם לקמן אגרת ד"צו.
מה שכתבתי: ראה לעיל ח"ט אגרת ב'תתי, ובהנסמן בהערות שם.

ששעות לימודי קודש צ"ל יותר משל לימודי חול (ובפרט שהתי' צעירים יותר).
התחלת היום דוקא בלימודי קודש, שלא ישמש בייס החקלאי פיתוי והסתה
לבריחה מן הישיבה, וכו'.

דער שטעל של בייס החקלאי פשוט שצ"ל באופן שבמשך זמן לא ארוך
יוכלו להרחיבו הן בכמות והן באיכות.

ד'א

ב"ה, ג' טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה ישראל זוסמן שי

שלום וברכה!

. . . ובמ"ש אודות ההשתתפות בשיעורי לימוד הנלמדים ברבים, כדאי
הי', מתאים לפסק תורתנו, מצוה לפרסם עושי מצוה (שו"ע יו"ד סי' רמ"ט
סעיף י"ג*), להדביק על הכותל רשימת המשתתפים בכל שיעור, שלבד שזה
יחזק יותר את המשתתפים, יש מקום ותקוה שכאו"א ירצה להופיע עכ"פ
באחת הרשימות.

ומובן שדבר כזה צריך להעשות בהתייעצות ביניהם עם זקני הכפר
בראשיתם הרב מרא דאתרא, וכבר מבואר בדרוש החלצו (של כ"ק אדמו"ר
מהרשי"ב נ"ע) בתועלת החלטה הנעשית ברבים, יעו"ש . . .

בברכה לבשו"ט.

(*) עיי"ש בנקה"כ.

ד'א

מו"ה ישראל זוסמן: דבורץ, כפר חב"ד. אגרות נוספות אליו — לעיל חי"א ג'תצו, ובהנסמן
בהערות שם.

ד"ב

ב"ה, ג' טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה דוד שי

שלום וברכה!

לאחרי שתיקתו הכי ארוכה, נתקבל מכתבו מט"ו כסלו, בו כותב אודות פעולותיו בשטח בנות חב"ד, ובדאי מתבונן בעיון הדרוש איך לשפר הנקודות אודותן כותב אשר עדיין אינן כדבעי, ובפרט שכנראה ממכתבו זהו תלוי בחוסר הלחלוחית און חסידישע ווארימקייט, והרי דבר זה הי' צ"ל לפ"ע בקלות בכפר הנקרא כפר חב"ד. ומובן ופשוט שטוב עשה שגם לאחר ההפסקה התחיל עוד הפעם ללמוד בקבוצה פלונית ואדרבה חבל על ההפסקה, אבל בטח גם זה יהי' לטובה, וכיון שנערות בכלל ונערות הבאות ממדינה אחת לחברתה, ביחוד שנים אלו הם שנות המעבר עלולות יותר למשבר ח"ו, הנה כל ההשתדלות וההתאמצות בשיפור המצב כדאיות הן, וגודל הזכות אין די באר, ומזה מובן ג"כ שמה שכותב שאולי האריך במכתבו יותר מדי, הנה אדרבה קיצר בו יותר מדי כי ככל שיכתוב באריכות עדיין אינו מספיק בערך חשיבות הענין.

נהניתי ממ"ש אודות הפעולות דנשי חב"ד בכפר חב"ד ובהנוגע אליהן ועאכו"כ בהנוגע להנערות, הנה מהנכון הוא שלאחרי שלומדים לפניהן ישתדל הלומד או המרציא שישאלו שאלות וכו' בכדי להמשיכן ולעניין אותן יותר בענינים הנלמדים בפרט. ובפגישות אלו בכלל אפשר שיארע שמי שהוא ישאל שאלה יוצאת דופן, מובן שאין להתרשם מזה שהרי כל התחלות קשות, ואם אפילו מי שהוא ישאל ענין אינו רצוי, היינו מחליש התוקף בעניני תוה"ק וכיו"ב, הנה בודאי יהי' זה במיעוטא דמיעוטא ואולי גם זה לא, ובכ"א בודאי ימצאו תמיד על אתר האותיות המתאימות איך להעביר הרושם בלתי רצוי, ובאם אי אפשר עכ"פ אותיות המבטלות השאלה ומציאותה, וד"ל.

השי"ת ימלא משאלות לבבו לטובה בענינים אודותם כותב ולבשר טוב

ד"ב

מו"ה דוד: בראוומן, כפר חב"ד. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'רנט, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד"רנה.

מאשר מוסיף בפעולות האמורות לעיל בתוככי נשי ובנות חב"ד במרץ ובתוקף הדרושים, והשי"ת יצליחו.

בברכת הצלחה בכהנ"ל.

ד'ג

ב"ה, ג' טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג אי"א נוי"נ איש רב פעלים
מו"ה יחיאל צבי שי' הלוי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מאור ליום שהוכפל בו כי טוב שבוע העבר, בו כותב ומעורר אודות הנחיצות לפרסם דברי התעוררות וכו'.

כבר ידוע דבר משנה, אל תהי מפליג לכל דבר, ואפשר ואולי גם יותר מאפשר, שיביא דבר זה תועלת ממשית, אבל בשעה זו ובמקום זה, הנה אחזתי לי בקו המעשה, היינו ההשתדלות בהנוגע למעשה בפועל, ועוד חזון למועד בהנוגע להצעה שלו, ובדואי גם פנה לאחרים בהצעתו. ויה"ר שיצליח ויזכה כאו"א מאתנו בתוך כלל ישראל, בקיום מרז"ל מני ומניי יתקלס שם עילאה.

בברכה.

ד'ד

ב"ה, ג' טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו ממוצש"ק י"א כסלו, ולפלא ותמי' גדולה על הפסק

ד'ג

מו"ה יחיאל צבי: קליין, ברוקלין.

הכי גדול בין מכתב אחד לחבירו, בה בשעה שעבודת הקדש על שכמו ובמילא מובן עד כמה משתוקקים לקבל ידיעות מפורטות אודות הנעשה בזה, ותקותי שעכ"פ מכאן ולהבא יתקן הנ"ל.

במ"ש אודות החילוק בחוות דעת הרופאים, הרי: (א) כיון שהצד השוה בהם שעתה אין מקום לנתוח, הרי יגל לבם על זה, כי מה שמסיימים הרופאים מה שיהי' לאחר שנתים ושלש, הרי השי"ת הרופא כל בשר ומפליא לעשות, וסמכות הרופא הוא על אתר בהנהגה לפועל ולא להגיד עתידות . . .

ובמה דמסיים, אשר באמת הוא העיקר, וכמבואר באגה"ק סי' ז' אשר כל עניני האדם תלוי בהמצוה בה צריך להיות זהיר טפי, ובדידי' הוא התעסקותו עם התלמידים, שבה תלויים לא רק עניניו הרוחניים אלא גם ענינים הנ"ל,

וכותב שאין לו סיפוק מהתלמידים כי מתחלפים הם וכו' ומה התועלת בזה, הנה: (א) אפילו אם לומדים רק כמה חדשים, בודאי לומדים אתם באופן שיקבלו הלימוד ויוחקק בזכרונם, ובודאי יביא לפעולות. (ב) והוא העיקר, שעליהם להתבונן איך לעניין (פאראינטערעסירען) יותר את התלמידים ולהמשיכם להלימודים ובעיקר לעניני חב"ד או עכ"פ למוסדות אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש במילא יראו את האור כי טוב, ואין הדבר תלוי אלא בו ובשאר אנ"ש הנמצאים על אתר, ואחכה לבשו"ט גם בזה.

בברכה.

ד"ה

ב"ה, ג' טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה שמואל יוסף שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"יג כסלו, ופותחין בברכה בברכת מזל טוב מזל טוב

ד"ה

מו"ה שמואל יוסף: פינדריק. נתניה. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'חתנח, ובהנסמן בהערות שם.

לרגלי חתונת ב"א האברך הרה"ח אי"א נו"נ מו"ה יהושע זעליג שי' הכהן ויבנו בית בישראל בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות.

. . . כיון שנמצא הוא בסמיכות מקום להבנין שהי' בו עד עתה, בודאי יסדר שיבקר שם לעתים תכופות אבל בלתי קבועים, והרי ידוע הדין דנכנס ויוצא אשר אימת ביאתו מוטלת כל היום כולו, וד"ל, ומובן שנוסף על זה צריכים להיות ג"כ עתים קבועים שיבקר וכמו ביומי דפגרא וכיו"ב, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

ובמה שכותב בענין מנורת החשמל, הנה אצל כמה חרדים לדבר ה' נהגים בכגון דא לתקן א שבת זייגער, ואף שיש מחמירים ביותר המפקפקים גם בהיתר זה, שלכן הנני מושך את ידי מלתת עצה באופן רשמי, אבל הוא מצדו עליו להשתדל בזה, ומבלי לעשות טומעל, ולכן כדאי שיחקור איפוא יכול להשיג שעון כזה, שבודאי נמצא למכביר בתל אביב ובפרט בין חוגי היראי שמים דאשכנז, שנהגו בכגון דא זה דורות, ויקנה השעון על חשבוני, ומובן שעלי לסלק את כל ההוצאות, היינו מחיר השעון וגם קביעתו במקום הצריך בבית בו נמצא, לאחר שיודיעני, ולאחר שיעשה את זה מובטחני שיעלה בידו שישכימו על הדבר ובמילא יקל ג"כ להנהיג זה בשאר מוסדות המלבן, וד"ל.

בודאי עשה התלוי בו בהנוגע לחגיגת חג הגאולה י"ט כסלו, החג אשר פדה בשלום נפשנו ואור וחיות נפשנו ניתן לנו בכל מקום שידו מגעת, ויכתוב בשו"ט בזה, ות"ח.

בברכה לבריאות ולהצלחה.

ד"ו

ב"ה, ג' טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

לפלא קצת שמשילחי חשון לא נתקבו מהם כל ידיעות, ויה"ר שיהי' זה

סימן לטובה שהכל בסדר, וכיון דאזלינן מימי חנוכה שאחת ההוראות מזה היא דהלכה כבית הלל דמוסיף והולך דמעלין בקדש, הרי גם בפעולותיהם יקוים פסק זה, ות"ח על הבשוי"ט ומפורטות שידועו.

במה שמסיים במכתבו שאינו רואה דבר מתאים בהנוגע לשידוך וגם לא דרך לפעולה, הרי פשוט ששני הענינים מופרכים, וכמרז"ל בנות ישראל נאות הן, שהפירוש בזה הן בגשמיות והן ברוחניות, והדרך לפעולה הוא כמו שעושים שאר האברכים יראי ד' בכגון דא, הוא ע"י ממוצע, והוא הדבר אשר כתבתי לו איזה פעמים שכנראה מתרשל בענין זה, ומתאים לטבע בני אדם בכיו"ב ככל שיגדל משך זמן ההתרשלות, קשה יותר להפטר ממנה, אבל כיון שמוכרח קיום פסק רז"ל שצריך לחזור כאדם המחזר אחר אבידתו, וידוע שדברי תוה"ק הם לא במליצה יפה אלא שמתאימים הענינים להביטוים בהם משתמשים, הנה ידע שזהו אבידה, וכל יום שעובר בלעדי זה יום חסר הוא במדה ידועה, וכבר האריכו רז"ל בסוגיא דיבמות, כל השרוי בלא כו', ואחכה לבשוי"ט בהקדם היותר אפשרי ...

ד"ז

ב"ה, ג' טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי שתיקתו הארוכה נתקבל מכתבו הארוך, בו כותב תולדות ימי חייו עד לזמן האחרון, מהות התלמידים עליהם משפיע כו'.

ונעם לי לקרות בסיום מכתבו, אשר סו"ס ראה את האור כי טוב הגנוז בפנימיות התורה תורת החסידות, ואשר דוקא בדורנו זה זכו שנתגלתה על פני תבל וחוצות. ותקותי חזקה אשר יוסיף בלימודו בזה ככל האפשרי והדרוש, ועוד זאת, אשר מתאים לפסק המשנה לא המדרש עיקר אלא המעשה, יוסיף בהדרכת תורת החסידות ומנהגי' בהנוגע לעצמו ובהנוגע לסביבתו. וכבר ידוע פסק ביי"ד של מעלה, אשר בגלל המס"י של רבנו הזקן על תורת החסידות, פסקו ביי"ד של מעלה, אשר בכל ענין של תורה יראת שמים ומדות טובות תהי' יד מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה, וכמסופר במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, הידוע.

נעם לי ממה שממשיך בפעולות ... ובטח יעורר את הנהלת צעירי

אגודת חב"ד דירושלים ת"ו שצריך לחפש עצות וגם תחבולות איך להרחיב פעולות אלו, כי הרי זוהי דרישת השעה, ויהי רצון שגם בזה יבשר טוב בהקדם.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש עם זולתו, שעייז יתוסף ג"כ בהצלחת השייט בעבודתו עם עצמו, ובפרט — תוספת בעבודה קדושה הנ"ל. ובברכה ליר"ש.

ד"ח

ב"ה, ג' טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ כו' מו"ה שמואל מנחם מענדל שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מז' כסלו.

הנה יהי רצון אשר מכאן ולהבא לא ידע עוד מכל צער ועגמת נפש ואך טוב יבשר בהנוגע לעצמו ולכל המשפחה.

ומי"ש אודות אמירת הלל עיי' אבל היורד לפני התיבה, הנה לפלא השאלה על זה, כיון שזה כחמש שנים שנדפס מנהגו בקונטרס חנוכה, מאמר הצי"צ ברוך שעשה נסים הוצאת קה"ת תשי"א . . .

בהשאלה: א) אם לשכור אחר שיאמר קדיש אחר הזקנה ע"ה כיון שבנים אין לה והנכדים אומרים בלאה"כ קדיש אחר בנה — האב ע"ה.

נ"ל כיון שיש מעלה באמירת נכד ובפרט בני בן לגבי אחר, יאמרו הנכדים, ועפמשי"פ באחרונים (ראה קצשי"ע סכ"ו סט"ז). שדי"ח אבלות ס"ק נג. כל בו ע' שעו) דקדיש אחד עולה לשני מתים. אבל בזרע אמת (הובא בשדי"ח אבלות ס"ק קנח) ל"מ כן. וי"ל דשאני שם דעכ"פ קרוב יאמר משא"כ לשכור אחר. וצ"ע בהסי' הנ"ל בפנים. ואינם תח"י.

ד"ח

מו"ה שמואל מנחם מענדל שי: שניאורסאהן, ירושלים. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א ג'שפב, ובהנסמן בהערות שם.

(ב) אם לומר הקדיש לאחר הזקנה לאחר גמר י"א חדש דפטירת האב
דיש לחוש דהוי כמשוי' לי רשע בעיני השומעים.

בסי' משנת דרעי"ק (הובא באלף המגן ע"ס מט"א ובהשמטות מהרש"א
ביו"ד) מוכח דאין לחשוש להני"ל. וכ"כ בכנף רננה (הובא בכל בו ע' שס"ט)
וכ"מ בקצשו"ע הני"ל. ומסיים בטוב.

בפי"ש כל חברי צעירי אגודת חב"ד שי'.

ד"ט

ב"ה, ד' טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נו"נ כו' מו"ה משה שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ו כסלו, בו כותב שעובד הוא בתור משגיח על
הכשרות באני', ובודאי למותר לעוררו שכשם שצריך להשגיח על כשרות
המאכלים הנכנסים להקיבה ומעים של הנוסעים, צריך למצוא אופן להשגיח
על הכשרות של הענינים הנכנסים לראש למוח ולב של הנוסעים, וכשיתבונן
בזה אליבא דנפשי', בטח ימצא אופן איך לעשות בזה, ומהנכון הי' שיהיו
תמיד עמדם איזה ספרי קדש בכלל, וספרי חסידות בפרט, ויזכה בלימוד או
עכ"פ בקריאה בהם את הנוסעים, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בשאלתו בענין קריאת שם לילד אשר יולד להם בשעה טובה ומוצלחת,
הנה על פי המבואר בכתבי האריז"ל מובן שבזה צריכים להתדבר ההורים,
היינו האב והאם שיחיו ביניהם, ולהם ניתן הרעיון הנכון מלמעלה. . .

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ד"ט

מו"ה משה: לחייאני, מרסיי.
להשגיח . . . לראש: ראה גם לעיל ח"ד אגרות תחקנה. א'קפא.

ד'ט*

ב"ה, ד' טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

נעם לי לראותו בעת ההתועדות דש"ק, וזה עתה נתקבל גם מכתבו מנר השלישי, ואף כי מובן שמתאים לתורת חסידות חב"ד, ראוי ומכתב קצר כמכתבו, אין זה תכלית המכוון, כי הוא יותר קרוב למקיפים מאשר לפנימיות, בכל אופן יהי רצון שתהי' התחלה טובה לשינוי הנהגתו בהנוגע להבא, היינו שיחזור למנהגו מלפני איזה שנים שהי' כותב בפרטיות ולעתים תכופות לפי ערך, משא"כ עתה.

כן באתי להעיר אודות הרושם הכללי של מכתבו, שכנראה עוד הפעם נמצא הוא במצב רוח של דאגה, ובאמצע היא הדאגה פן יחסר לחמו ח"ו, ומובן שפליאה גדולה ביותר עליו בזה, כי הרי די ומספיק המובא בתורה בכלל ובתורת החסידות בפרט בהנוגע למדת הבטחון כו' וכו' (שכמובן אין זה סתירה בהשתדלות בעשיית כלים לפרנסה וכמ"ש וברכך ה"א בכל אשר תעשה, אבל העשי' צריכה להיות כלשון הכתוב יגיע כפיך כי תאכל, ולא יגיעת המוח והראש והלב), ובפרט בדכוותי' שראה נסים בעיני בשר עמו בפרט, הנה לפתע פתאום דואג אם הזן ומפרסם לכל שהוא לפי ערך אלף ושמונה מאות מיליון אנשים, יפרנסו גם הוא וב"ב שיחיו בכשרות ובהרחבה, וחבל על הזמן להאריך בדבר הפשוט, ויה"ר שיראה את המצב כמו שהוא, ובמילא יוסיף עוד יותר בחיזוק היהדות והפצתה בכל הסביבה, והשי"ת יוסיף במדתו של הקב"ה שהיא כמה פעמים ככה בהנוגע לשלום מנוחת הנפש ופרנסה ונחת חסידותי מכל ילידיהם ביחד עם זוגתו שיחיו.

המחכה לבשו"ט.

ד'ט*

אין זה סתירה: ראה גם לעיל ח"ט אגרת ב'חשן ובכ"מ.

ד"י

ב"ה, ד' טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה חיים זוסיא שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מג' חנוכה, בו כותב, אף כי בקיצור נמרץ, בהנוגע להתועדות דייט כסלו בכפר חב"ד, וכנראה שנעשה זה – הכתיבה – קדירה דבי שותפי ועוד בהידור, שכל אחד סומך על חבירו ובמילא כותב ראשי פרקים על יסוד זה. וכבר כתבתי לאחדים מאנ"ש שמובן שטוב יותר שתתקבל ידיעה אחת פעמיים – מאשר תחסר לגמרי.

נהניתי ביחוד מהשתדלותו לשתף תלמידי ישיבות בהתועדות דיוס הבהיר י"ט כסלו, החג אשר פדה בשלום נפשנו ואור וחיות נפשנו ניתן לנו, ועוד יותר – שהי' זה בכותלי ישיבת תומכי תמימים. ותקותי חזקה, אשר ימשיכו – כל אחד השייך לזה – לעמוד בקישור עם אלו שהשתתפו בהתועדות, כדי שתומשך ההתעוררות בעניניהם בהימים שלאחר זה, ולא רק ימים אלה שבועות וחדשים וכו', ובדרך ממילא תבוא ההתעוררות גם לחבריהם שלא השתתפו, וחזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקס. ומה טוב שתושלח לכאן רשימת המשתתפים – בלי ידיעתם – בכדי לדעת כשמתקבלים מכתבים משם אם השתתף פב"פ, ובמילא מכיר הוא אין דעם ארום פון חסידות עכ"פ, או שעדיין חדש הוא לגמרי . . .

נהניתי לקרות בסיום מכתבו שהכינו תכנית לפעולה בימי חנוכה, ויה"ר שיבשר טוב גם בזה, אלא שיהי' עוד בפרטיות הדרושה.

בברכת הצלחה בכל האמור,

מ. שניאורסאהן

ד"י

מו"ה חיים זוסיא: ווילימובסקי. אגרות נספחות אליו – לעיל ג'תתפ, ובהנמסך בהערות שם.

ד"א

ב"ה, ה' טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה אלכסנדר סענדר שי

שלום וברכה!

זה מזמן נתקבל מכתבו, בו כותב ע"ד מה שהציע באסיפת אגו"ח, אודות הנחיצות שכל אחד ואחד ממנהיגי אנ"ש וזקניהם יבקרו במושבות בני ישראל וכו', אשר מכתבו זה הי' אחד הגורמים למה שכתבתי לאגו"ח לפני זמן.

. . . במדינתנו לפנים שהי' בזה סכנת נפשות בפועל והעלמות והסתרים ואפילו מבין החרדים במדה חריפה, התעסקו בזה מבלי להביט על הנ"ל, וכשבאו לארץ אשר עיני ה"א בה מראשית שנה עד אחרית שנה, ובאתעדל"ע נתמעטו וכלא נחשבו ההתנגדות מאלו שהיו מנגדים מבין החרדים מלפנים, ולא לבד שאין בזה סכנה, אלא אדרבה יש בזה ענינים שגם בעיני הנה"ב נחשבים לטובים, ודוקא עתה העבודה והמרץ מתמעטים מזמן לזמן מיעוט אחר מיעוט, וד"ל.

וכבר ידוע הפירוש על חטא שחטאנו לפניך ביצה"ר, שישנם ענינים שאפילו היצה"ר אין מוצא הסברה והעזה להסית את בן הישראלי להתנהג ככה, וע"י תחבולות שונות מגרים אותו, וד"ל.

מובן שהנ"ל אינו מופנה כלפי איש מיוחד, אלא לרוב מנהיגי אנ"ש וזקניו, ובמילא גם לכאו"א מהם.

ולהודעתו אודות חתונת בנו דוד שליט"א, הנה אכפול ברכת. יה"ר שיהי' למזל טוב מזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת ולבנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות.

בברכת מז"ט מז"ט.

ד"א

מו"ה אלכסנדר סענדר: יודאסין, תל אביב. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתס, ובהגסמן בהערות שם.

ד"ב

ב"ה, ה' טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ג כסלו, בו שואל אם יתחיל להתפלל בנוסח אר"י.
ובטח כוונתו לא לנוסח ספרד אלא לנוסח האר"י על פי שברר רבנו הזקן.

והנה למותר לבאר המעלות אשר בנוסח זה ומקצתו מבואר בההקדמה
לשער הכולל הנדפס ביחד עם הסידור של רבנו הזקן – בעל התניא והשו"ע,
אשר על פי המקובל סידרו רבנו הזקן מתוך ששים סידורים ונוסחאות. אבל
עליו לדעת כי ע"פ המבואר בשו"ת בית היוצר ומנח"א ח"א הנה אף שיש
לשנות מנוסח אשכנז לנוסח ספרד ובנוסח ספרד גופא לנוסח האר"י הנ"ל,
אבל לא להיפך. זאת אומרת שבאם יקבל על עצמו להתפלל בנוסח אר"י, הרי
זה צ"ל על מנת להחזיק בנוסח זה לתמיד. ולכן יתבונן אם החלטתו זו היא
החלטית. ואז ימלא משאלות לבבו לטובה להתפלל בנוסח רבנו הזקן נשיא
ישראל, ותבוא עליו ברכה.

במה שכותב איך לסדר לימודו ולחלקו במשך שעות היום, עליו להתדבר
בזה עם אנ"ש על אתר, שלפניהם יפרט ידיעותיו וסדריו עד עתה, והם יורוהו.

במש"כ במכתבו בענין ישלש אדם כו' – יעויין בזה במפרשי הש"ס על
אתר. ובהנוגע להלכה למעשה – בהל' ת"ת לרבנו הזקן פ"ב. יעויין שם.

בטח יודע משלשת השיעורים השווים לכל נפש, מתקנת כ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, בחומש תהלים ותניא הידועים ומקיים
אותם, ועכ"פ ישמור אותם מכאן ולהבא.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד"ב

נדפסה בלקו"ש חי"ט ע' 455 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

ד"ג

ב"ה, ה' טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

... מ"ש איך שנסתבב ענין הגנון הידוע, הנה כבר מבואר בכ"מ שבמקום שחוששין מפני מראית העין ושמיעת האזן, הרי כל התירוצים של הבעל בענין והגורם משנים במקצת מן המקצת, ואפשר שגם זה לא. ומה שכותב, דלאו אנא כתבתי כו', הנה גם במכתבי אני כתבתי אודות ישיבת ... ולא אודות איש פרטי איזה שיהי, כי הרי אם זהו שלא כדבעי נזקף זה לא על שם איש פרטי אלא על שם הישיבה הנקראת בשם פלוני ונתיסדה ע"י פלוני, וד"ל.

ולהודעתו מיום ההולדת שלו, ונזכר על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, בער"ח, אשר הגוף נהנה מן הגוף כמרז"ל, ויש בזה ג"כ הפירוש שהוא מעין דלע"ל, כי עתה חיות הגוף מן הנשמה משא"כ לע"ל, ואדרבה שאז גם הנשמה תקבל חיותה מן הגוף, זהו ג"כ ותלקח אסתר — כנסיי — אל המלך — מלכו של עולם — בחדש העשירי הוא חדש טבת.

ובטח נהג במנהגי יום הולדת, כנוהג אנ"ש בזמן האחרון, ויהי רצון שתהי' שנת הצלחה אצלו בגו"ר גם יחד לו ולב"ב שיחיו.

בברכה.

ד"ד

ב"ה, ו' טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב אשר מרגיש הוא ירידה במצבו הרוחני וכו'.

ד"ג

נחמ"ל: מגילה יג, א. ראה גם לקמן אגרת ד'כב.

ומובן אשר לכל לראש בכגון דא צריך להוסיף בהתמדה ושקידה בלימוד התורה ובפרט בלימוד פנימיות התורה הנותנת חיות ואור בכל ענינים דקדושה של האדם, ואפילו מעט אור דוחה הרבה חשך. כן יש להזהר מלהגזים ח"ו באופן הירידה, וכמובן ג"כ מד"ה מזמור שיר ליום השבת לכ"ק אדמו"ר האמצעי, אשר הו"ל זה עתה. ואח"כ ילמוד בשימת לב הראוי' בספר תניא קדישא פרק כ"ו כ"ט, ומה טוב אשר יתודע עם המשפיעים דא"ח בישיבת תומכי תמימים, וישיח לפניהם דאגתו זו ויקוים בו מאמר רז"ל עה"פ דאגה בלב איש ישיחנה כו'.

בברכה ללימוד התורה בחיות ולהוסיף בחסידות בהדרכותי ומנהגי לבשוורות טובות,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד"טו

ב"ה, ו' טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג ווי"ח אי"א נוי"נ כו' מו"ה זאב ארי' שי

שלום וברכה!

מאשר הנני בת"ח קבלת ספרו רזא דחיי, מדבר בעניני השארת הנפש בתנ"ך ש"ס וכו', ובודאי ינהג כזה גם בשאר הענינים שהדפיס לשלחם לכאן, להספרי, כיון שרבים נהנים ממנו, ות"ח מראש.

בהזדמנות זו אצרף גם הערה כללית, אשר אף שידוע המאמר קבל את האמת ממי שאמרו (ראה רמב"ם הקדמה לשמונה פרקים, הלכות קידוש החדש סוף פרק י"ז), בכל זה חבל על שהוסיף בספרו האמור לצטט מאי איזה ספרים שאינם מקובלים על דעת כו"כ מבני ישראל, ובהם גם מא"י, אשר עי"ז ימשכו רבים ידם מספר זה, ובמילא לא יקראו ולא יהנו בהאמור בו, ובפרט אשר אין הנ"ל מוסיף להבנת הענין כ"א כיהודא ועוד לקרא, לומר

שגם פב"פ מודה בזה. מובן שלפעמים ע"פ מרז"ל מני' ובי' אבא לישדי ביי נרגא ופגע בו כיוצא בו, אבל לא יועילו בזה ציטטות מתי מספר בה בשעה שרוב הספר ככולו מיוסד על ספרי קדש, ומי שאין זה מספיק בשבילו, גם הציטטות האחדות לא יועילו הרבה.

ועוד נקודה בזה, ומיוחדת היא, לתקופתנו זו החולה ביחוד בטשטוש הגבולים ובתערובות טוב ורע עד כדי להחליף האחד בהשני, שזה עוד מוסיף בהנחיצות שלא לערב התבן עם הבר, ועאכו"כ שלא להכניס זמורת זר בכרם של הקדש, אפילו הטוב שבה.

בכבוד וברכה.

ד'טז

ב"ה, ו' טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו שואל פרטים בהנוגע להתבוננות בדא"ח, זמנה ואופנה.

והנה מובן שההתבוננות צריכה להתחיל בהבנת הענין, ולפעמים זוכים שבדרך ממילא באים להנועם והעריבות של הענין. ובהנוגע לזמני התבוננות וחילוקם, הנה ילמוד בעיון הדרוש מכתבי כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע הנדפס בהתמים חוברת ד' ע' מ"ו והמוסג"פ. ובכלל בכגון דא יפרש שיחתו לפני המשפיע דא"ח שלו וזקני אנ"ש אשר שימשו זקני החסידים בתומכי תמימים בליובאוויטש והם יורוהו.

ברכה לתלמוד תורה ביראת שמים ולעבודת התפלה בהצלחה ולהשפיע גם על חבריו שיי בכל זה.

ד'טז

הנדפס: אג"ק שלו ח"ג אגרת תחיד.

ד"ז

ב"ה, ז' טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום הראשון, ושאלתו, כשמרגיש האדם חשק לעסוק בצרכי צבור או בענין אחר שזכות הרבים תלוי בזה, באיזה אופן יברר אם החשק הוא לשם שמים או מצד פניי צדדית.

והנה :

(א) ידוע שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, שאף שפשוט שכל אחד צריך להיות ממארי דחושבנא בהנוגע למעשיו ודבוריו, בכל זה יש זמנים קבועים לעריכת החשבון, והוא כדוגמת בעל עסק שאם יהי טרוד בעריכת החשבונות לעתים תכופות יותר, הנה לא לבד שלא תביא תועלת, אלא אדרבה תקח מזמנו ושימת לבו שצריך להשתמש בהם להרחבת העסק ושכלולו, ולפעמים גם תמנע אותו מלעסוק בזה ככל הדרוש מפני שהחשבון בזמן קצר אינו מתאים. — וככל הדברים האלו הוא גם בהנוגע לעריכת חשבון בעבודת השם ע"י האדם, שיש לזה זמנים קבועים בשנה וכמו בעשיית ועד"ז בער"ח יוכי"פ קטן וכו'.

(ב) ידוע פתגם כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) אביו של כ"ק מו"ח אדמו"ר — זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אשר אבן הבוחן במקום הספק מאיזה צד באה מחשבה מסוימה או חשק מסוים, הוא, לראות אם מונעים הם מפעולה טובה, הרי קרוב הדבר לודאי שמקורם בלתי טהור.

(ג) ידוע מאמר הספרי (פי' תצא כט, יט) אשר בצדקה, הרי מי שאבד סלע ומצאו עני, זכות מצות הצדקה לבעל הסלע, אף שלא כיוון ולא רצה ולא ידע כו', ומובן אשר כן הוא בצדקה ע"י עסקנות בצרכי צבור, סיוע לחבירו בענייני תורה ומצות וכיו"ב.

שמכל זה מובן אשר יסיח דעתו מהמחשבות המונעות אותו מלהביא בפועל רצונו לזכות את הרבים ע"י עסקנות בצרכי צבור מסוימים ויעסוק

ד"ז

ידוע שיחת: ראה גם לעיל ח"א אגרת ג'תפא, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד'קסט.
אבן הבוחן: ראה גם לעיל ח"ח אגרות ב'שלח. ב'תצב. ח"ט ב'תחלקג. לקמן ד'רמד.

בזה והשי"ת יצליחו, וכמרה"ל אדם מקדש אי"ע מעט למטה — וקידוש בני"י הוא על ידי מעשה המצות, וכוונת ברכת המצות, אשר קדשנו במצותיו — מקדשין אותו הרבה מלמעלה.

תקוטי שלומד בכל יום גם בתורת החסידות, והשי"ת יצליחו לבשר יובב בכל האמור.
בברכה.

ד"ח

ב"ה, ח' טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ וכו'
מו"ה יצחק שי

שלום וברכה!

. . . ת"ח ת"ח על כתבו ע"ד ההתועדות דיט"כ. ובודאי, וכפי שכותב גם במכתבו שצ"ל בפנימיות דוקא, ישתדלו אפפרישען מזמן לזמן התעוררות הנ"ל ע"מ שיבוא לבכך במשך ימי השנה, שהרי זהו ענין ראש השנה, נוסף על תחלת השנה. ומובן שכוונתי לא רק בעצמו אלא גם בהזולת. וכמוך — גם ע"ז נאמר.

במש"כ ע"ד נסיכים ורבי — יעוין בהקדמה לקונטרס י"ב תמוז השי"ת (קונטרס פ').

ד"ח

מו"ה יצחק: דובאוו, מנטשסטער. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתקסח, ובהנסמן בהערות שם.
תחלת: ראה גם לעיל אגרת ג'תתקפט.

ד״ט

ב״ה, י״א טבת, תשט״ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

... אינו מובן אפילו לדעתו, באיזה תוקף רוצה להעמיד על מה שנראה לו בהנוגע לקבלת תל' לביה״ס, כיון שזהו מתפקידו של המנהל כנהוג בכל העולם כולו, מובן שמנהלי בתי ספר הם ג״כ ב״ד ועלולים לטעות, ולכן הרשות נתונה להביא קובלנא עליהם לזה העומד על גביהם, אבל ״יש מקום לומר״ שגם ... עלול לטעות, ולא הוא נתמנה לעשות דין לעצמו ... ויהי רצון שיערה עליו רוח ממרום ויבוא לידי הכרה, אשר עדיין לא הגיע להדרגא ולבי חלל בקרבי, שבמילא הנה כל הנהגותיו לפרטיי הם טוב בתכלית ואין להרהר אחריו. ובמילא מזמן לזמן יטיל ספק אולי יש לשאול דעת חבריו קודם שיעשה דבר בפועל ...

בברכה,

בשם כ״ק אדמו״ר שליט״א
מזכיר

ד״כ

ב״ה, י״א טבת, תשט״ז
ברוקלין.

נשי ובנות חב״ד באה״ק ת״ו
סניף בני ברק
די עליהן תחינה

ברכה ושלום!

מאשרים קבלת מכתבן מתחלת חדש כסלו, הוא חדש הגאולה, ונעם לקרות בו אודות פעולותיהן במשך הזמן מעת מכתבן האחרון, והעיקר אשר הולכות הפעולות מתרחבות ומתפשטות, ובודאי גם בעתיד יעשו ככה. והשי״ת יצליחן.

במה שכותבות אודות יסוד גן במעברה, הנה אף כי בכלל נכון הדבר, אבל יש להזהר בזה מענייני השגת גבול גן חרדי הנמצא בקירוב מקום, ואף כי על פי דין בענייני חינוך אין הענין דהשגת גבול, יש חשש דהתחרות בלתי רצויה כניסה בפוליטיקה וכו', ובודאי יוכלו לברר אם יש יסוד לחשש זה ובהתאם להבירור תחליטנה.

במ"ש אשר ישנה הצעה שיכנסו בחברת בקור חולים הקיימת מכבר, ויש סברא שבמשך הזמן לאחר שישכנסו בעובי הקורה, יעבירו החברה על שמן.

הנה מובן שלא זהו מטרת ארגון לרכוש ולכבש חברות על שמן, כי אם לעבוד עבודתן בקדש, ובפרט בעניינים שאין אחרים מטפלים בהם או שמטפלים שלא כדבעי או אפילו שלא ככל הדרוש, וכיון שחברה הנ"ל קיימת ויש בידה להתקיים גם להבא, כדאי יותר שינצלו זמנם ומרצם בשטחים אחרים מתאימים.

בטח יודיעו בפרטיות המתאימה אודות אופן הניצול של ימי חדש כסלו ושטח עבודתן, ות"ח מראש.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד'כא

ב"ה, י"א טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה יהודא שי

שלום וברכה!

... ובמה שכותב כת"ר אודות מר . . . שי אשר השגחה העליונה העמידתו על חלק היפה שמסייע בענייני המוסד הק' אהלי יוסף יצחק אדמו"ר שעל שמו נקרא, ולפתע נתעוררה סברא אשר יעזוב חלקו זה ויעלה לאה"ק ת"ו לחפש לו עניינים אחרים.

ד'כא

מו"ה יהודא: שיטריט, אגדיר. אגרת נוספת אליו — ח"י"א ג'תקל.

מובן שאין לסברא זו יסוד בתורתנו הק', כי אפילו הנמצאים כבר בארץ הקדושה יוצאים לחו"ל בשביל תלמוד תורה, וכפסק המורה הגדול הוא הרמב"ם בהלכות מלכים פרק ח' הלכה ט', עאכו"כ שאי אפשר לעזוב ענין דתורה ותמכין דאורייתא ולמשש ולגשש אולי ימצא מה שהוא מתאים בשבילו, ויה"ר מבורא עולם אשר יאיר עיני הנ"ל לראות האמת ואת הטוב לפניו ולפני ב"ב שי' בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה לבשר טוב בכל האמור.

ד'כב

ב"ה, י"א טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ כו' מו"ה דוד מאיר שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מרביעי בטבת, אשר כמאמר רז"ל הגוף נהנה מן הגוף, שזהו אחד הטעמים שנקרא טבת מלשון טוב, וכיון שהתורה אישרה שמות החדשים שעלו מבבל עמהם וגם שם זה בכלל, מובן שגם התורה מאשרת שהנ"ל טוב הוא. וי"ל פנימיות הטעם ע"פ המבואר בתורת החסידות, אשר לעתיד לבוא תקבל הנשמה חיותה מן הגוף שבו נמצא הגבוה גבוה יותר, שדוקא הוא ירד מטה מטה יותר עד להגוף, אלא שעתה הוא בהעלם ולע"ל יתגלה האמת גם בזה, וזהו המעלה אשר ותלקח אסתר — כנסת ישראל שנק' בזמן הגלות אסתר — אל המלך — מלכו של עולם — אחשורוש — שאחרית וראשית שלו, בחדש העשירי הוא חדש טבת, וכנ"ל.

ויאריך השי"ת ימיו ושנותיו בנעימים בגוף בריא ביחד עם זוגתו שתליט"א, ותקוים בו הוראת הרמב"ם אשר היות הגוף בריא ושלם מדרכי השם הוא.

בברכה לבשר טוב בכל האמור.

ד'כב

מו"ה דוד מאיר: שולמן, ברוקלין. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'רנח, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד'קסה.
כמאמר רז"ל: מגילה יג.א. ראה גם לעיל אגרת ד"ג.

ד'כג

ב"ה, י"א טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

עס איז מיר אנגעקומען א בקשת ברכה פאר אייך צו מנוחת הנפש און פרנסה במנוחה.

בעת רצון וועט מען אייך מזכיר זיין אויף דעם ציון הק' פון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל, צו דאס אויבען געזאגטע.

און אזוי ווי אום צו אויפנעמען די ברכות פון השם יתברך דארפמען מאכען גוטע כלים אויף אויפנעמען די ברכות, וואלט מען געדארפט גלייך בודק זיין (אפטשעקיג) אייערע תפילין, אז זיי זאלען זיין כשר ווי דער דין איז, און יעדער וואכען טאג פארן אנטאן די תפילין אריינווארפען א צוויי דריי סענט אין א צדקה פושקע, און נאכן אויסטאן די תפילין זאגען לכל הפחות איין קאפיטעל תהלים, און אז מען טוט אן תפילין, וועלכע דארפען זיין אויפן קאפ און אויפן האנט קעגען הארצען, האט דאס א גוטע ווירקונג אויפן שכל און געפיל פון דעם באטרעפענדען און זיי בריינגען רוהיגקייט אין די געפילען און נאך מער קלארקייט אין שכל און געדאנקען, און בדרך ממילא, וועט דער מצב בעסער ווערען און עס וועט גיין פון גוט צו נאך בעסער.

לויטן יסוד און באגרינדונג אויף דעם ווארט פון דעם בעל שם טוב וואס מיר האבען געהערט מערערע מאל פון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אז פון יעדער זאך קען מען אפ לערנען א מוסר ווי צו אויפפירען זיך אין לעבען, און בפרט פון א ענין מיט וועלכען מען טרעפט זיך טאג איין טאג אויס.

אויך פון אייער באשעפטיגונג . . . איז דאס, מיט זייגערס, איז דא צו ארויסלערנען, וואס זייגערס איז זייער באדינונג און נוצען, דאס וואס דורך דעם קען דער מענטש איינשטעלען זיין לעבענס שטייגער אז עס זאל זיין מיט א ארדענונג און פלאן ווי ער האט אויסגעשטעלט פריער, וואס אזוי ארום וועט ער צוקומען צו דעם צוועק און ציעל וואס ער שטרעבט.

דער מעכאניזם פון דער זייגער ווערט געטאן דורך דעם וואס איין רעדיל בארייט און באוועגט דעם צווייטן רעדיל און אזוי גייט דאס פון איינעם צום צווייטען ביז עס קומט צו צום רעדיל אויף וועלכען עס זיינען אנגעטען די

ווייזערס, וועלכע צייגען די מינוטען און זיי באוועגען א אנדער רעדיל וועלכע ווייזט די שעות, לויט וועלכע דער מענש טוט זיינע ענינים ווי ער האט אויסגעשטעלט פריער, וואס אייגענטליך דער ספרינג וועלכער באוועגט דעם ערשטען רעדיל, האט קיין שום ענליכקייט און שייכות אנגעהערקייט אן און פאר זיך מיט דעם מענשן און זיין ארבעט, וועלכע ער דארף און טוט אין דער באשטימטער שעה לויטן ווייזער פון זייגער, עס איז מער ניט וואס דורך דער פארמיטלונג פון זייגער, וואס דורך די שפאלטונג און קריצונגען וואס עס זיינען אין די רעדליך בארירען זיי איינער דעם אנדערען און קומען אזוי ארום צו באוועגען די ווייזערס. ווערט באאיינפלוסט דעם מענשענס ארבעט און פלענער.

און דאס אויבען געזאגטע נעמט אראפ די פראגע און קשיא: וואס האט פאר א שייכות דאס אנטאן תפילין, וועלכעס זיינען נאר שטיקער פארמעט אויף וועלכע עס איז אנגעשריבען געוויסע אותיות און ווערען אריינגעלייגט אין באשטימט געפארעמטע באקסעלעך, צום געפיל און שכל פון מענשן, ווען מען טוט זיי אן, און דאך ווייס מען און מען זעהט אז עס באווינקט דעם מענשן און זיינע מעשים, והנמשל מובן.

בברכה לבשו"ט בכל האמור לעיל.

ד'כד

ב"ה, י"א טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ רב פעלים
מו"ה מנחם בן ציון שי

שלום וברכה!

אף כי מכבר אישרתי ע"י הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ רב פעלים מוהרש"ז שי' העכט, קבלת שלשת החוברות ספר התורה והמצוה, וכן מה שדברתי עדי"ז עם אחיו תושב אה"ק שליט"א, מפני הכבוד הנני מאשר את זה

ד'כד

מו"ה מנחם בן ציון: זקס, שיקגו.
התורה והמצוה: לריצב"א, על תרי"ג מצוות, ירושלים תרע"ג.

בכתב עוה"פ וכן אשר אחיו אמר לי שנמצאים אצלו עדיין כמה טופסים מחבור הנ"ל והוסיף ביחד עם זה שנשארו עדיין איזה כתבי יד שלא ראו אור הדפוס עד עתה. ולולא הכתוב על בני ועל פועל ידי תצוני, הייתי מעורר את כת"ר שי' להתדבר עם אחיו בהנוגע לכתבי יד הנ"ל באם מתאימים הם לראות אור הדפוס או שעדיין צריכים עבוד והכנה וכו', והרי נדפסים עתה באה"ק ת"ו כו"כ ספרים מכל הסוגים וכנראה מהכתוב על השער ישנם מוסדות ג"כ מכמה סוגים המסייעים בהדפסת ספרים, אף שכפי הנשמע מאחורי הפרגוד, אין זה אלא עזרה סמלית, היינו חלק קטן מהוצאות הדפוס, ובודאי יודע אחיו יותר פרטים בזה או שיכול להודע.

בידעי התענינותו בהיו"ל על ידינו, הנה נשלח אליו בחבילה בפ"ע מהנדפס בזמן האחרון שבודאי יעניין את כת"ר שי'.

בברכה לחזק ולהפיץ את התורה והמצות ומתאים לתוכן חוברות הנ"ל ע"פ המאור שבהם הנמצא בפנימיות התורה בזהר כתבי האריז"ל עד לימינו אלה בספרי וכתבי תורת החסידות, ואין לך דבר העומד בפני הרצון, ובכבוד.

ד'כה

ב"ה, י"א טבת, תשט"ז
ברוקלין.

ש"ב הור"ח אי"א נו"נ כו' מו"ה אברהם דוד שי'

שלום וברכה!

... אחכה לבשו"ט בהאמור וגם במה שכתבתי לו מאז, אשר כיון שמצליח בחזרת דא"ח ברבים, מההכרח שיעשה זה לפעמים יותר תכופות, והרי אין אתנו יודע עד מה ובמרז"ל התורה מביאה רפואה לעולם, הרי הכוונה בזה גם לעולם קטן זה האדם (יעויין דרך חיים שער התפלה ספלה"ה. תו"א ס"פ בראשית. ועוד), ואפשר שיפעול זה גם על האמור לעיל.

בברכה.

ד'כה

מו"ה אברהם דוד: ינובסקי, תל אביב. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתנו, ובהנסמן בהערות

שם.

ד'כו

ב"ה, י"ב טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה אברהם דוב שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מח' טבת, בו כותב שעלה בידו לארגן שמימי החנוכה התחילו להתפלל בכל יום בבית הכנסת, אף שפגשו כמה קישוים, ויקוים גם בזה מרז"ל כל התחלות קשות שכיון שכפי כתבו נתגשם כפשוטו יבוא לפועל גם הדיוק שבו שכל התחלות קשות משא"כ לאחר ההתחלה, והרי ידוע המבואר שההתחלה וכן הסיום הן נקודה הראשונה ונקודה האחרונה וכל מה שבינתיים יצא מגדר התחלה וסיום, וכיון שבהשתדלות מועטה לפי"ע הצליח בהנ"ל, ילמוד ק"ו בן בנו של ק"ו אודות התוצאות הטובות כשישתדלו בכל הצריך, ועי"פ הנ"ל מובן שביעת הרצון מהתעמולה שמנהל שגם הנשים והבנות תבואנה לתפלה בש"ק ובפרט שבזה ישנו גם ענין דסור מרע, וד"ל.

טוב עושים שלאחר התפלה נותנים מיני מזונות וכו', ומה טוב שיוסיפו בזה שהמתפללים השייכים לזה ינאום בכל פעם אחד מהם כחמשה עשרה רגעים.

בברכה לבשו"ט בהאמור וכן בהנוגע לקנין בית טוב בגו"ר, ויעיין ג"כ בסוף המשך מים רבים.

ד'כו

מו"ה אברהם דוב שי: העכט. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתקעג, ובהנסמן בהערות שם.

ד'כז

ב"ה, י"ב טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה שלמה שניאור זלמן שי

שלום וברכה!

לאחרי ההפסק במכתביו, נעם לי לקבל מכתבו מז"ך כסלו, בו כותב
אודות ההתועדות דיום הבהיר י"ט כסלו, החג אשר פדה בשלום נפשנו ואור
וחיות נפשנו ניתן לנו, וכיון שנקרא ר"ה ללימוד החסידות ולדרכי החסידות,
וידוע הדיוק בלשון ראש ולא תחלה, כי ממנו צ"ל נמשך חיות לכל שאר ימות
השנה, שבודאי ישתדלו גם בזה וע"ד המבואר שלאחרי הכתיבה וחתימה
טובה בראש השנה ישנו גם הענין דנידון בכל יום — כדי להמשיך דבר יום
ביומו, יעוין לקו"ת ס"פ קורח, בקונטרס ומעין וכו', ומובן שלא אליו בלבד
הכוונה בהנ"ל, אלא לכאוי"א מאני"ש ולכולם ביחד, וכבר ידוע פס"ד בית דין
שלמעלה: בגלל המסירות נפש (של רבינו הזקן) על תורת החסידות פסקו
בבי"ד של מעלה אשר בכל ענין של תורה יראת שמים ומדות טובות תהי' יד
מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה.

בברכה.

ד'כז

נדפסה בלקו"ש ח"י ע' 224, והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מו"ה שלמה שניאור זלמן שי: קצנלנבויגן, קליוולאנד. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ט
ב'תחת, ובהנסמן בהערות שם.
ראש ולא תחלה: ראה גם לעיל אגרות ג'תתקפט. ד"ח.

ד'כח

ב"ה, י"ב טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח איי"א נוי"נ וכו' מו"ה שלום מענדל שי

שלום וברכה!

במענה על הודעתו אשר נולדה להם בת למזל טוב.

הנה יה"ר מהשי"ת שיגדלה ביחד עם זוגי תחי' ואת כל ילדיהם שיחיו לתורה ולחופה ולמעשים טובים מתוך הרחבה.

— ידוע מכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, אשר מנהגנו הוא לאמר גם בלידת בת לתורה ולחופה ולמעשים טובים, ע"פ מרז"ל (ברכות י"ז, א) נשים במאי זכיין באקרוי' כו' באתנוי' כו' ונטרין כו'.

בברכת מזל טוב,

מ. שניאורסאהן

מכתבו מג' טבת נתקבל. ובמשי"כ ע"ד מה שהדליק העלעקטרי ולא שאל מקודם הוראה בזה — כן היא הוראת תוה"ק תורת חיים. וכדאיתא בשו"ע ר"ס שכ"ח. ועיי"ש ג"כ בשו"ע אדה"ז סש"ל סוס"ג שכשהגיעה האשה לחודש ט' כו'. ושם בס"א שאין כאן נר כו' מיוחד לבנה כו'.

במשי"כ ע"ד צירוף בשמות — בהנוגע לשמות הנשיאים לא רצה כ"ק מו"ח אדמו"ר שיצרפו לשמותיהם עוד שם.

ד'כח

מו"ה שלום מענדל שי': קלמנסון, פריז.

ידוע: ראה גם לעיל ח"ו אגרת א'תשס, ובהנסמן בהערות שם. לקמן אגרת ד'קנו. לא רצה: ראה אג"ק שלו ח"ט אגרת ב'תתקצ. וראה גם לעיל אגרת ג'תתקצו.

ד'כט

ב"ה, י"ג טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה בן ציון שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מח' טבת, הכתוב בקיצור, ובודאי יכתוב בפרטיות יותר בימים הקרובים, ויה"ר שיתוסף בתוכן מכתביו שיהיו לא רק תקוות טובות בהנוגע להעתיד . . . אשר אף שגם זה טוב הוא כיון שהתקוה בטח מבוססת, אבל סוכ"ס התכלית הוא הבפועל בהווה, ויה"ר כנ"ל אשר בקרוב ממש תתחילנה לבוא ידיעות מפעולות הטובות בעבר הקרוב ובהווה וילכו הלוך הפעולות הלוך וגדול מזמן לזמן עד דקאתי מר אשר עליו כתוב ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד.

נעם לי לקרות במכתבו אודות כינוס תלמידי הת"ת שנתארגן ע"י נשי ובנות חב"ד, ובודאי גם בזה יקוים, יותר ממה שהבע"ב (המשפיע) עושה עם העני (המקבל) העני עושה עם הבע"ב, היינו שהרושם והפעולה מהנ"ל יהי בשני הצדדים לקרב עוד תלמידים יותר והורים להדרכת החסידות ומנהגי ואח"כ גם לתורת החסידות ולתוספת פעולות בכמות ובאיכות גם יחד מצד נשי ובנות חב"ד וגם בבתיהם ובבני ביתם.

בפ"ש כל אנ"ש הם ובני ביתם יעמדו על הברכה וחיים עד העולם, המחכה לבשו"ט.

ד'כט

מו"ה בן ציון: שמטוב, לונדון. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ח כ"תא, ובהנמסן בהערות שם.

ד"ל

בי"ה, י"ג טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי שתיקתו הכי ארוכה נתקבל מכתבו מי"א טבת עם המוסגר בו, וכבקשתו מוסג"פ הקבלות. ולפלא מה שאינו מזכיר דבר בהנוגע לפעולות בהפצת המעיינות חוצה, כי הרי זה צו השעה, וכידוע אגרת הקדש הבעש"ט, אשר עי"ז קאתי מר. ואם כן הוא בהנוגע לכל אלו השייכים לתורת הבעש"ט, עאכ"כ לתלמידי תומכי תמימים אשר את כאו"א מהם קרא מייסד תו"ת כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע בשם נרות להאיר.

ויה"ר שעכ"פ מכאן ולהבא, אם אפילו לא יודיע ע"ד פעולות מעין אלו, עכ"פ לא יהי' חסרון כלל בהנוגע למעשה, וכבר ידוע פסק בי"ד של מעלה, אשר בגלל מסירות נפשו (של רבנו הזקן) על תורת החסידות, הנה פסקו בבי"ד של מעלה אשר בכל ענין של תורה יראת שמים ומדות טובות, תהי' יד מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור מתוך בריאות הנכונה בגו"ר.

ד"לא

[י"ג טבת תשט"ז]

מסיבה נתעכב שילוח המכתבים, ובנתיים הגיעו מכתביו . . . ואיני מבין מהי עוה"פ הבהלה ע"ד בריאותו. וכבר אמרתי, וגם כתבתי לו, כ"פ דעתי ברורה בזה. וגם הדגשתי שלדעתי יסיח דעתו לגמרי ממח' ע"ד בריאותו, כי בריא הוא בעזה"י, אבל ימלא כל הוראות הרופאים בהנוגע למעשה, ושרואה אני שאפילו בהיותו כאן עשה להיפך בשני הענינים: התעמק במ"ש שאין להם כל יסוד (מבלי טעם ע"ז) ובשו"א לא רצה לשמור סדרי אכוש וכי' (ג"כ מבלי שום טעם שכלי בזה). וכנראה גם עתה מחזיק בהנהגתו זו. ומה תועיל כתיבתי עוה"פ אַז ער וויל דוקא פארקערט? והדבר תלוי רק ברצונו הטוב.

ד'לב

ב"ה, י"ד טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

אפשר שתפנה אליו מרת . . . תחי' בשאלה, שמצב בריאותה אינו כדבעי וישנם מעוררים חשש בהנוגע אם הבריאות מרשה לה להתעבר (כתבתי לה — שאם הרופא יאמר הני"ל, תפנה אליו בשאלה איך להתנהג).

ובודאי ידוע לו פסק דין כ"ק אדמו"ר הצמח צדק בזה (שו"ת אבן העזר סימן פ"ט) המקיל ומתיר בזה. וכבר אמרתי בזה להמחמירים מאנשי אונגארן — שנוסף על הני"ל, אשר באתרא דרב הלכה כרב ואנו בכל מקום באתר דנשיאינו הק' אן, הנה קרוב לודאי, שאלו שהחמירו בדורות שלפנינו שבמילא אמרו להתנהג בפרישות — מפני החשש הידוע, הנה בידעם המצב בדורנו דור יתום זה, קרוב לאמר שמפני חשש זה עצמו, אדרבה, היו פוסקים בפירוש שלא להתנהג בפרישות. וכיון שצריך הסכם שני הצדדים בזה — היו אוחזים בפרט בהיתר הצמח צדק. וד"ל.

מכתבו מדי' טבת עם המוסג"ב נתקבל.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

ד'לג

ב"ה, ט"ו טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו — שהתחיל לכותבו ביום השני שבוע העבר.

הנה כמה פעמים אמרתי לו — כנרשם בזכרוני — שאין להתעמק

ד'לב

נדפסה בלקו"ש חי"ב ע' 180.

ידוע לו: ראה גם לעיל חי"א אגרת ג'תריא, ובהנסמן בהערות שם.

אדמו"ר שליט"א

ריט

ולתבונן בהענינים אודותם כותב, היינו מצב בריאות מהלך נפשו וכו', והיחסים של פ"פ אליו, כי אם לזכור הכלל גדול, ואהבת לרעך כמוך, ובמילא מביטים על הזולת בעין יפה, ולזכור מאמר המשנה, אני נבראתי לשמש את קוני, שלזה צריך להיות הגוף בריא, וכמו שהאריך הרמב"ם פרק ג' וד' הלכות דיעות, ולכן צריך להתנהג בסדר מסודר באכילה ושתי' שינה וכו', וגם עבודתו במשרתו באמונה, מבלי להכנס בפלפולים עמוקים וסברות להן וללא על כל דבר גדול ואפילו קטן, ובמקום שנדמה שיש ספק, ברובא דרובא הוא מפני שנכנסים לפלפול בזה, מה שאין כן, אז מען נעמט די זאך גלאטיג. ובמיעוטא דמיעוטא שנשאר הספק, גם אז הרי בהתייעצות עם ידידים ומכירים טובים נפתר על פי רוב הספק. וכבר המליצו על זה מאמר רז"ל, כל דפשיט מעלי טפי.

וככל הדבר הזה הוא גם בנוגע לשיעור בנגלה ובחסידות, שאין עליו לעשות תכנית לזמנים ולעשות חשבונות איפוא ימצא הזמן און די שטימונג וכו', אלא פשוט להתחיל בקיומם ואז יראה שאין הדבר קשה, וכלשון הכתוב קרוב אליך הדבר מאד בפך ובלבבך לעשותו.

בברכה לבשר טוב בכל האמור וישרה השלום במעונם ויקוים מרז"ל לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום.

ד'לד

ב"ה, ט"ו טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה צבי שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו משמיני בטבת, נהניתי במאד מאד (נעיין לקו"ת שלח ל"ח ג, בענין ב"פ מאד) להתעוררות אודות שיפור המצב בהנוגע למקוה. ובודאי יעמדו על המשמר לעורר את הנשים שתליט"א להתעסק בזה, לעודדן מזמן לזמן ובאופן דיפלומטי, גם להורותן הדרך בה תפעלנה, כדי שיבוא הדבר בפועל בהקדם ובאופן הכי טוב. והשי"ת יצליחם.

ד'לד

מורה צבי שי: שוסטרמן, שיקגו. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתצב, ובהנסמן בהערות שם.

במ"ש אודות הסאלק וואקסין, בכלל — דעתי נוטה להשתמש בה. אלא שאין להיות פורש מן הצבור, ואם, כפי הנראה ממכתבו, משתמשים בזה בשיקאגא, טוב שגם הם יעשו זה, והשי"ת יצליחו, להודיע תכה"י בשורות טובות בהנוגע לילידיהם לעצמם לעסקנות הצבורית ולתפקידו הפנימי הפצת המעיינות חוצה.

בברכה — בקשר ליום הולדת את זוג' תי' — לשנת הצלחה בגו"ר ולנחת חסידותי מכיו"ח שי'.

... בנוגע לקאָר טוב לקנות חדשה. אלא שצריך לברר, כמדומה, שחדשה 1955 — טובה כחדשה 1956 וזולה שלא בערך.

ד'לה

ב"ה, ט"ו טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה יונה שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום השני והקודם לו . . . ויחזק השי"ת כחותיו שיוכל, מתוך בריאות הנכונה והרחבת הדעת, להפיץ המעיינות חוצה, תורת החסידות הדרכותי' ומנהגי', כי כבר באה העת, אשר אפילו בלימוד אל"ף בי"ת עברי חומש וכו' צריך להיות ניכר אשר המלמד הוא חסיד, וניכר עד כדי כך שיהי' ניכר בהתלמידים — שמתפללים, מקיימים מצות, ולומדים בחיות חסידותי. ובתקופה זו לא נפלאה היא ולא רחוקה היא, אלא אדרבה קרוב אליך הדבר מאד.

לפלא שמקצר כל כך במכתבו אודות השיעורים ברבים ההתועדויות וכו', ובטח יוסיף בכגון דא מכאן ולהבא.

בברכה לבשר טוב בכל האמור.

סאלק וואקסין: למניעת פוליו.

ד'לה

נדפסה בלקו"ש חכ"ב ע' 419.
מו"ה יונה: איידלקופ, כפר חב"ד.

ד'לו

ב"ה, י"ז טבת, ה'תשט"ז
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג ווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ בעל מרץ ובר פועל
וכו' מוהר"ר יצחק שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב על דבר כתב המלצה בקשר עם הפעולה
למען "אוצר הפוסקים", כמדומה לי שאמרתי לכת"ר בשעת שיחתנו שעל פי
הסדר של כ"ק מו"ח אדמו"ר — אין נהוג הנ"ל אצלנו.

לאידך גיסא, מובן גודל התועלת והנחיצות שבמפעל "אוצר הפוסקים",
ובפרט בדורנו דור יתום זה, אשר — מצד אחד — נשרפו ונאבדו רבבות
טופסים של ספרי הלכה והוראה, ומצד שני, הרי הלימוד לשם בירור פסק
הדין, הלכה למעשה ובטעמה ובנימוקה, הולך ומתמעט ומתצמצם. והרשות
ביד כת"ר למסור דעתי זו במקומות שיבקר, ובטחוני אשר אני"ש שי' אשר שם
יעזרו לו בזה.

בברכת הצלחה.

ד'לו

מוה"ר יצחק: וויינשטיין.

ד'לז

ב"ה, י"ז טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח איי"א נוי"נ עסקני אני"ש הרה"ג הרה"ח אליעזר
שליט"א, פנחס שליט"א, חיים שמריי שליט"א

שלום וברכה!

במענה על מכתבם מדי' טבת בהנוגע להחלקה של חברת תדח"ץ —
הנה מובן שאם לפ"ד אפשר יהי' להשיג תלמידים גם לישיבה בתל אביב,
ואפשר יהי' להשיג — עכ"פ חלק חשוב — מאמצעים הדרושים לבניי, ואפשר
להבטיח עיי' עו"ד, שלא יהי' ח"ו עגמ"נ ממה שנרשמה החלקה על שני שמות,
נכונה ההצעה.

אף כי בנוגע להרחבת ישיבת תו"ת דלוד (המוכרחת כפי כתבם, וכן ע"פ
הידיעות שמתקבלות מן הצד), הנה יש להתעניין בהעברתה — עכ"פ חלק
חשוב ממנה — לכפר החדש. ולפלא שלא הציעו את זה מצד עצמם. וכנראה
שלא התענינו לברר את האפשרויות בזה. כי מובן שמכמה טעמים יש לרכז
מוסדות חינוך דחב"ד הראשיים במקום אחד או עכ"פ במקומות סמוכים
אחד להשני. ובפרט שכמה ענינים בזה שהם בגדר נר לאחד נר למאה . . .

בברכה לבשר טוב בכל האמור,

מ. שניאורסאהן

ד'לז

אליעזר: קרטיק.
פנחס: אלטהויז.

חיים שמריי: גוראריי. אגרות נוספות אליהם — לעיל ג'תתקח, ובהנסמן בהערות שם.
החלקה של חברת תדח"ץ: ראה לעיל שם.

העברתה . . . לכפר החדש: ראה גם לקמן אגרות ד'צה. ד'קה. ד'קכג. ד'קלח. בח"י אלול תשט"ז
נערכה יריית אבן הפנה ובשנת תשכ"ג עברו תלמידי האולם מלוד לבנין החדש בכפר חב"ד.

ד"לח

ב"ה, י"ז טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הנהלת כפר חב"ד באה"ק ת"ו
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת הפרטיכל מר"ח, ז', ט"ו כ"ב ולי' כסלו, ביחד עם המכ' מכ"ה כסלו וג' טבת. ויה"ר שכיון שנכנסה העבודה למסלול, ימשיכו גם להבא וילכו, כפתגם הידוע מרבותינו הנשיאים הק', פון גוט צו נאך בעסער.

ולפלא ומצער, מה שהבנ"י של כמה בנינים מתעכבת, שהרי כבר רואים במוחש, ובפרט באה"ק ת"ו, שכשמתחילים בפועל נמצאים כמה דרכים ואופנים איך למעט את הקישוים שראו מקודם לזה. ועוד, והוא העיקר, שיש לחשוב ע"ד הוספה התרחבות והתפשטות, וסו"ס מסתדרים הענינים במשך הזמן, אלא שמתחילים להשתמש בהבנינים מקודם, וד"ל. וכבר ידוע ע"ד הצחות בזה — הוראת תורתנו ע"ד החילוק שבין דיעבד לכתחילה.

בודאי למותר לעוררם, שכדאי להשתדל שהרכבת תתעכב בכפר יותר מפעם אחת ביום. וכל המרבה בזה ה"ז משובח.

כותבים אודות החותמת הרשמית של הכפר, ובטח יודיעו בדיוק הנוסח. וכן, וכמדומה כבר כתבתי עד"ז מאז, שצריך להשתדל בכל עוז, שבזה יכנס השטח דכפר דעד עתה והבנינים שעליו (ואפילו אם, לע"ע, חלק מהבנינים אינם מתאימים, עוד חזון למועד) ...

מובן שהכוונה בהכתוב לעיל בהנוגע להזריות בבני — היא לא רק בנוגע לבתי הדירים הפרטיים אלא גם לבתי הקהל, ועוד יתירה בהם — שישמשו גם מקור פרנסה לכמה מדרי הכפר.

ת"ח על בשורתם הטובה בהנוגע לחגיגת יום הבהיר י"ט כסלו, החג אשר פדה בשלום נפשנו ואור וחיות נפשנו ניתן לנו, כן קבלתי ההקלטה,

ד"לח

מהעתקה.

השטח דכפר דעד עתה: ראה לעיל ח"א אגרת ג'תצח, ובהנסמך בהערות שם.

ות"ח ת"ח. ותנוח דעתם כאשר הניחו את דעתי בזה. ויה"ר אשר מתאים לתוכן שם זה, שם ראש השנה לתורת החסידות ודרכי החסידות, יומשך ממנו על כל ימות השנה בכל עניני הכפר – מתאים להשם ראש – נוסף על היותו תחלת השנה. ויהי זה דוקא מתוך שמחה וכאחד מיסודי תורת החסידות: עבדו את ה' בשמחה.

בברכת הצלחה רבה.

ד"לט

ב"ה, י"ח טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מו"ה חיים שאול שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו במשי"כ אודות המצב הכספי החמור של הישיבה, הנה בעוה"ר מצב כעין זה, לפי"ע, הוא בכל המוסדות החרדים, ולא רק באה"ק ת"ו אלא גם בארצות"ב. ובודאי למותר להזכיר אודות אגרת הידועה של הרמב"ן כשבא לאה"ק ת"ו שכל הקדוש מחברו כו' וגם בחו"ל כן הוא עד"ז. ואף שמוכן שצרת רבים רק חצי נחמה, לא באתי בזה אלא להביע תמיהתי שנופל ברוחו כ"כ מהמצב, ובטוח אני אשר נשיאנו הק' משפיע הצלחה מרובה בכל הישיבות, וגם זו שברשל"צ בכלל כמוכן ופשוט, ואחכה לבשו"ט מהרמת הרוח ובמילא גם הטבת המצב.

בברכה לבשו"ט ובהצלחה מרובה.

ד"לט

מו"ה חיים שאול: ברוך. אגרות נוספות אליו – לעיל ח"א ג'תקמח, ובהנסמן בהערות שם. הישיבה: אחי תמימים ראשון לציון.

רכה

אדמו"ר שליט"א

ד'מ

ב"ה, י"ח טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה מרדכי דוב שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום הרביעי, נעם לי לקרות בו ראשי פרקים מההתועדות שערך ביום הבהיר י"ט כסלו, החג אשר פדה בשלום נפשנו ואור וחיות נפשנו ניתן לנו, ובודאי יחפש הזדמנויות לחדש (אפפרישען) רושמי ההתועדות גם במשך ימי השנה, והרי בדיוק נקרא יום זה ר"ה לחסידות ודרכי החסידות, כי מהראש נמשך חיות ותנועה לכל האברים, וק"ל.

במ"ש אודות תלונות איזה מהבע"ב על הסדרים בהישיבה, הנה אף שמוכן שבעניני קדושה בכלל והקשורים בחינוך בפרט יש לשפרם ולשכללם ככל האפשרי, הרי בזה שנוגע לתלונות בע"ב, הנה אף שידוע פתגם החכם, אהוב את הבקורת, אין להתרשם מתלונות אלו ביותר, כי ברובא דרובא באים הם מאנשים כאלה שרצונם לבקר ולהתלונן, ורצון זה מכריח אותם לחפש ולחטט במה לקשר את התלונה, וכנראה במוחש.

כבקשתו יזכירוהו ואת כל ב"ב שיחיו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, והשי"ת יצליחו לבשר טובות בכל הענינים המוזכרים במכתבו, ומוכן שעסקנותו בצ"צ בכלל זה.

בברכה.

ד'מא

ב"ה, י"ח טבת, תשט"ז
ברוקלין.

ברכה ושלום!

באשטעטיג די ערהאלטונג פון אייער בריף מיט דאס בייגעלייגטע, און

ד'מ

מו"ה מרדכי דוב שי: אלטיין, בראנקס. אגרת נוספת אליו — לעיל ח"ו א'תקצו.
בהישיבה: אחי תמימים ברונקס.

בעת רצון וועט מען אייד מזכיר זיין אויף דעם ציון הק' פון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע צום געזונט בעסערונג, און מן הסתם הערט איר קידוש און הבדלה, און פארזוכט אויך דעם וויין פון קידוש, און לויטן מנהג ישראל, איינטונקען די פינגער אין דעם וויין וואס עס בלייבט פון הבדלה און אנריינען די אויגען, זעלבסטפארשטענדליך פון דרויסען, וואס ווי עס ווערט געבראכט אין ספרים, איז דאס א סגולה צו דעם מאור עיניו של אדם (צום אויגען שיין פון מענשן), און השם יתברך זאל אייד מצליח זיין.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד'מב

ב"ה, י"ח טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

. . . ובמ"ש אשר אירע לו בדרכו מחזה בלתי רצוי, והשקו"ט שהי' לו במחשבתו אם להסתכל ולא להתרשם או שלא להסתכל כלל, ומחלוקת ישנה ונושנה היא, וישנה בזה גם שיחה מכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, ומסיים בפשיטות אשר אין להסתכל און ניט פראווען קיין קונצין, כי לא זהו תפקיד האדם, וכמו שמתפללים בכל יום ואל תביאנו לידי נסיון, ולפלא גם הספק בזה.

הספר החשמל לאור ההלכה, נמצא אצל.

במ"ש אודות הזהירות שלא לקדש משעה 6-7 בערב שבת, הנה מובן הכוונה לשעה בת ששים רגעים, כי הילוך המזלות שוה הוא בקיץ ובחורף, וגם בחצות היום אין חילוק בין המקומות שבדרום ובצפון, ובמילא שעה הששית היינו שש שעות שוות לאחר חצות היום.

ד'מב

בהמשך לאגרת זו — ראה לקו"ש ח"י ע' 319 ח"א ע' 290 וחט"ז ע' 576. וראה גם קובץ יגדיל תורה נ"י. חוב' כו ע' ע; קבא.

ומי"ש שאין חוששין לזה באה"ק ת"ו, וכן בענין ניט"ל, בטח יודיע
טעמם של אלו שאין חוששים לזה באה"ק ת"ו, ואם הם בר סמכא.

בברכה לבשו"ט בכל האמור, ומובן שפעולות צעירי אגו"ח שמעיקרן
עבודה בתוככי הנוער עומדים בראש.

ד'מג

בי"ה, י"ט טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו ממוצש"ק, בו שואל אודות סדר בהנוגע להנהגה בדרך
חב"ד.

ומובן שקשה לפרש זה במכתב, ובפרט שענינים אלו מבוארים בכמה
מהשיחות הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בקונטרסים
ובלקו"ד הנדפסים, ונמצאים הם אצל כמה מאנ"ש בירושלים עיה"ק ת"ו,
ונקודה העיקרית אשר בכל יום, ואצ"ל ביום הש"ק תה"י קביעות בזמן
וקביעות בנפש ללימוד תורת החסידות הן ביום והן בלילה, אף שאורך זמן זה
לא הכל שוים בו, וכאז"א לפום שיעורא דילי ולפום מה דמשער בלבי,
ויתייעץ בזה עם זקני אנ"ש הנמצאים על אתר והם יורוהו, והשי"ת יזכהו
שיצליח בלימודו האמור, ויקוים גם בזה גדול תלמוד שמביא לידי מעשה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ד'מד

ב"ה, כ"א טבת, ה'תשט"ז
ברוקלין, נ.י.

הרה"ג הו"ח אי"א נו"מ רב פעלים לתו"מ עוסק בצ"צ
וכו' מו"ה שמשון רפאל שליט"א

שלום וברכה!

במענה להודעה אדות הכנס בנם ישראל מאיר שליט"א לעול מצוות.
יהי רצון אשר תמיד כה"י ישא עליו עול מלכות שמים ועול תורה
ומצוות.

— וכידוע הדיוק בתיבת עול דוקא, קיום התורה והמצוה באופן עבודה
שלמעלה מטעם ודעת, אשר רק באופן כזה אפשר לקיימם כדבעי —

וכת"ר וזוגתו שתח"י ירוו מנו רב נחת אמתי הוא נחת יהודי, וזכות
התעסקות כת"ר בהחזקת היהדות והפצתה תגדיל ברכת השי"ת בכהנ"ל
בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בכבוד וברכה.

אחרי בקשת סליחתו, ואף שלכאורה הוא כבר לאחר מעשה, בכל זה
אעורר במה שנדפסה כרטיס ההזמנה באותיות דכתב אשורית וגם בתגים,
וידוע כמה טרחו ראשונים ואחרונים להתיר השימוש באגרות ובכיו"ב בכתב
מרובע, ובכל אופן משתדלים לשנות הכתב עד כמה שאפשר מכתב אשורית
שבסת"ם. ובטח האריכות לדכוותי אך למותר, ומדובר בזה גם ביו"ד סו"ס
רפ"ד בגליון מהרש"א שם (בשו"ת צור יעקב ספ"ב), ולפני זה בשו"ת הרמב"ם
הובא בבית יוסף סי' רפ"ג. שו"ת הרדב"ז ח"ג וח"ד. ועוד.

ד'מד

מו"ה שמשון רפאל: ווייס. אגרות נוספות אלי — לעיל ח"א ג'תרל, ובהנסמן בהערות שם.
כתב אשורית: ראה גם לעיל ח"א אגרת ג'תשלב.

ד'מה

בי"ה, כ"א טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג ווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מו"ה יהודא זרחי' מרדכי ליב חיים שי

שלום וברכה!

. . . לפלא שאינו מזכיר דבר אם השתתף בהתועדות יום הבהיר י"ט
כסלו, החג אשר פדה בשלום נפשנו ואור וחיות נפשנו ניתן לנו, כי לא רק רבנו
הזקן יצא לגאולה ופדה בשלום נפשו, אלא תורת החסידות הדרכותי
ומנהגי, ובמילא פעולתה בכל אישי קומת עם ישראל התחילה בתוספת
אומץ, וכבר ידוע הדוגמא אשר הוספת אור כח וחיות באחד מאברי הקומה
מוסיפה ג"כ חיות בכל שאר האברים, והרי כל בני ישראל יחד מראשיכם
שבטיכם עד שואב מימך קומה אחת הם, וק"ל.

ז"ע נת' מכו' מד' וארא, ות"ח על הבשוי"ט אשר בו.

בברכה לבשוי"ט.

ד'מו

בי"ה, כ"א טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ כו' מו"ה אליעזר שי

שלום וברכה!

בעתו קבלתי מכתבו, ועתה גם הספר מראה יעקב ב' טופסים, ות"ח.

ד'מה

מו"ה יהודא זרחי' מרדכי ליב חיים: סגל, תל אביב. אגרת נוספת אליו — לעיל ח"י ג'קנר. ראה
גם לעיל אגרת ג'תתטו.

ד'מו

מו"ה אליעזר: ניסנבוים, מנטשסטער.

ובטח ינהג כזה גם בנוגע להבא בענינים היו"ל על ידו, כיון שהספרי' דכאן תועלת לרבים בה.

נעם לי לקרות במכתבו מ"ש אודות מחבר הספר שהי' אדוק בחסידות והעריץ וכבד מאד בנפשו ומאודו כו', כי רוצה אני ללמוד בכתובתו זו שיחס כזה מוצא הד בנפשו, וכיון שפסק המשנה לא המדרש עיקר אלא המעשה, בודאי פועל ההד בחייו היום יומים, ובפרט שכפי כתבו מרביץ הוא תורה ויר"ש לצעירים ולזקנים ובאה"ק ת"ו, ארץ אשר עיני ה"א בה מראשית שנה ועד אחרית שנה, שמזה מובן שכל הוספה בהנוגע לעצמו (והרי מרז"ל דמעלין בקדש על כל אחד ואחד מישראל אמור הוא, מעלין ציווי לעתיד), הוספה זו נכפלת כמה פעמים ככה כי עושה פעולה בכל אחד מהמושפעים, ויצליחו השי"ת להוסיף בהקדם וביתר שאת, ותקוים בו הברכה כל המוסיף מוסיפין לו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ד'מז

ב"ה, כ"א טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב אודות המחשבות המבלבלות אותו מתורת ד' ועבודתו, ומסיים בתיאור סדר היום שלו.

וענין אחד מתורץ בחבירו, כי בסדר היום שלו לא נמצא לימוד או ענין המעורר לאהבת ד' ויראתו, ועאכו"כ ליחדו (שמובן שאין הכוונה באמירה בזה לבד ד' אחד מבלי לדעת מהו ענין היחוד, וכידוע הנאמר על כגון דא ויפתוהו בפיהם גו' ולבם לא נכון עמו), כי מובן ורואים גם במוחש אשר לימוד המוסר עיקרו ופעולתו בהנוגע להטבת המדות בני אדם, וכיצד היא הדרך לבוא לאהבתו ויראתו ית' הוא ע"י התבוננות בגדולתו ית' כו', וכמבואר גם ברמב"ם הל' יסודי התורה ריש פרק ב', וכשחסר בשלשת המצות האמורות שהם מהמצות תמידיות (עיין הקדמת ספר החינוך) הנה חסר גם בהתפלה, כי הרי אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש, ופירשו בתלמידי רבנו יונה ונפסק הלכה למעשה בשו"ע סי' צ"ח סוף סעיף א' שהוא התבוננות בגדולת האל ושפלות האדם.

רלא

אדמו"ר שליט"א

ובהנוגע לפועל, עליו לקבוע תומ"י קביעות בזמן וקביעות בנפש שיעור בלימוד פנימיות התורה, אשר בדורנו נתגלתה בתורת החסידות שיעור ביום ושיעור בלילה, ועכ"פ איזה רגעים קודם התפלה בכדי לקיים פסק המשנה בענין התפלה הנ"ל, כן מובן שצריך להיות זהיר בטבילת עזרא, וכדי להגדיל הסייעתא דשמיא, להפריש בלי נדר בכל יום חול בבקר איזה פרוטות לצדקה, וכמרז"ל יהיב פרוטה לעני והדר מצלי, ויה"ר שיתחיל בכל הנ"ל אליבא דנפשי' ובהקדם והשי"ת יצליחו.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד'מח

ב"ה, כ"א טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ כו' מו"ה שמואל אבא שי

שלום וברכה!

... במש"כ ע"ד קאפי ק"ז בתהלים בנוגע לעתידות.

יעויין היטב בפ"י הבעש"ט ע"ז (נדפס בכ"מ) — שהענינים נוגעים ומוכרחים לכאוו"א מאתנו בחייו היום יומים בכדי למלאות תפקידו ותכלית בריאתו, ז.א. לשמש את קונו — כפסק המשנה, משא"כ העתידות. והרי כבר נאמר: הנסתרות לה"א והגלות לנו ולבנינו לעשות את כל דברי התורה הזאת.

ד'מח

מו"ה שמואל אבא: גרינברג, תל אביב.
כפסק המשנה: קידושין פב,א.

ד'מט

ב"ה, כ"ד טבת, תשט"ז
ברוקלין.

ברכה ושלוש!

אין ענטפער אויף אייער בריף פון א' דר"ח טבת. זעלבסט פארשטענדליך, אז איך האב ניט געמיינט מיט מיין שרייבען צו אייך, צו אנשרעקען אייך אז איר זאלט ניט שרייבען מער, און אויך ניט וועלען ווייזען אייך, אז אין דער וועלט איז אלץ אין בעסטען ארדענונג און פולקאמנהייט. וואס ביז משיח וועט קומען, איז ניטא קיין פולקאמנהייט אין ענינים הגשמים, ווי עס ווערט ערקלערט אין פילע ערטער אין די הייליקע ספרים.

וואס איך האב באטאנט אין מיין בריף — איז דאס, אז די ענינים אין וועלכע עס איז דא חסרונות דארפן זיי ניט פארדעקן, אויך ניט פארמינערען דעם דאנק צו השם יתברך פאר דעם טייל גוטס וואס יעדער באקומט פון אים אין א גרויסער מאס. און צווייטענס, אז דער וועג צו פאריכטען די חסרונות איז ניט דורך יאוש (אויפגעבען) אדער אפילו נפילת רוח (געמיט נאכלעסונג), ניט נאר וואס דאס העלפט ניט, נאר, אין געגען טייל, דאס מאכט שווערער די ארבעט פון פאריכטען דאס.

דאגעגען אבער ווען מען איז בשמחה (פרייליך אויפגעלייגט) — דענסטמאל קומט אן די עבודת השם יתברך בכלל, און די געזאגטע עבודה (פון פאריכטען) בפרט מיט גרויס הצלחה, ווי מען זעהט דאס אויך פון פראקטישן לעבען, און ווי עס איז באוואוסט דער ווארט פון מיין שווער כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, אז א סאלדאט (סאלדזער) ווען ער גייט צום קאמפס פראנט, דארף ער גיין מיט א מארש־געזאנג פרייליך, און דאס פארגרעסערט מער די מעגליכקייט צו באזיגען די מלחמה, און אויב עס איז אזוי אין דער גשמיות־דיקער מלחמה, איז פיל פאכיג מער אזוי אין די ענינים וואס מען וויל אויספירן לויטן ווילען פון בורא עולם, וואס אין דעם איז דאך, סוף כל סוף, דער נצחון פון דאס גוטע געזיכערט, ווי עס ווערט ערקלערט אויספירליך אין מערערע שטעלען אין חסידות.

און איך האף אז איהר וועט אננעמען די אנווייזונג פון מיין שווער כ"ק

ד'מט

מארש־געזאנג: ראה גם לעיל ח"ח אגרת כ'רעח.

אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע ווי אויבען דערמאנט, צו טאן און זיין בשמחה, פרייליך אויפגעלייגט, און יה"ר אז יעדער זאל האבען פון וואס צו זיין בשמחה.

בברכה לבשורות טובות ולהצלחה בכל האמור.

ד'נ

[כ"ד טבת, תשט"ז]

. . . עס איז באוואוסט דער ווארט פון כ"ק אדמו"ר הצמח צדק: קרא לשמש ויזרח אור – קרא לשמש ויזרח אור. וביאר כ"ק מו"ח אדמו"ר: א שמש דארף מאכן ליכטיג – געמיינט רוחניות'דיקע ליכט – די גאנצע שול. און אז מען טוט איז סוף סוף טוט מען אויף. . .

ד'נא

ב"ה, כ"ה טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מה' טבת, וכמו שכותב לאחר מכתבו שלפני זה, לפני שנה וחצי, ובמילא מובן שבמשך זמן זה יכול הי' ובמילא גם מחויב הי' לעלות בהנוגע ללימוד תורת החסידות והליכה בהדרכותי' ומנהגי', וחפשי אודות זה עכ"פ ראשי פרקים בארבעת העמודים של מכתבו ולא מצאתי אפילו רמז בזה, ורק עוה"פ קושיות.

ולפלא על בן ישראל היודע אשר קבלת התורה היתה ע"י הקדמת נעשה לנשמע דוקא, ובכללות, כפסק המשנה ברכות ריש פרק ב' התחלת כל עניני איש הישראלי הם מתוך קבלת עול דוקא, שכנאה אחז לו דרך הפכי לגבב קושיא על קושיא, וכשמקבל מענה על הראשונות מחטט אחרי חדשות.

למדתי זכות עליו שאפשר שבזמן שבין שני מכתביו למד תורת החסידות ולימוד לעיונא אליבא דנפשיי ובלמוד הנגלה, ובמילא גדול הוא התלמוד שהביא לידי מעשה, אלא שמרוב עניות אינו רוצה להתפאר בזה. אבל אז הרי עכ"פ איזו רמז צריך הי' להיות במכתבו עד"ז, והעיקר שהקושיות היו אז בסגנון אחר, ואז לא הי' צריך הקדמה להם שאין שאלותיו להכעיס או לקנתר, כי הסגנון הי' מוכיח על זה, ועוד זאת שקודם שהי' מעלה הקושיא על הכתב הי' מחפש במקומות השייכים להענינים אפשר אין מקום לקושיא, בכל זה כיון שמדי ס"ס לא יצא, הנה על אותן השאלות הנוגעים לפועל, אבוא בכאן בקצרה, והם:

(א) בשיחות נשיאי חב"ד נמצאים כמה פרטים בהנוגע לתקופות הקודמות של החסידות שאינן מוזכרין בספרים אחרים, וכנראה שרוצה להסיק מזה מסקנות מבהילות, וכמרבית הקושיות כגון דא יסודם בהעדר ידיעה וכו', כי לולא זאת הי' יודע שגם הספר הראשון כגון דא הוא שבחי הבעש"ט, ונכתב בעיקר על יסוד דברי רבנו הזקן [ב]על התניא והשו"ע וכמבואר בהקדמה שם. ואכ"מ.

(ב) בהנוגע להסידור איך בא לשינוי הנוסחאות ואיזהו סיבת השינוי בהסי' שעל השער כתוב שהם נוסח אר"י. —

יעיין בזה בהקדמת שער הכולל השתלשלות הדפסת הסידורים, וכיון שנדפסו ע"י בני אדם אשר על כאו"א נאמר שגיאות מי יבין, היו שגיאות גם בסידור הראשון ועוד בימי רבנו הזקן ערכו לוח התיקון, וכן מזמן לימן ביררו וליבנו על פי המקובל בתוככי החסידים.

(ג) בהנוגע לשיעורים.

הנה בספרו של הרה"ג והרה"ח מו"ה חיים נאה ע"ה, מביא כמה שיעורים ומציין בהם אם זוהי סברא או שגם יש בזה קבלה בתוככי החסידים.

(ד) על שאלתו ג' וד', איני מוצא בהם נפק"מ בהנוגע לו בלימוד התורה ובקיום המצות, ובמילא חבל על זמנו להתעמק בדברים שאין להם כל שייכות לתפקיד כאו"א מאתנו כדבר משנה, אני נבראתי לשמש את קוני.

בברכה לבשו"ט בהנוגע לעצמו,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ד'נב

ב"ה, כ"ה טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי ההפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו מעש"ק ויגש, וגם בו אינו נמצא טעם על ההפסק וגם לא על הקיצור במכתבו, ובטח יכתוב בפרטיות במכתביו הבאים, וביחוד ע"ד ההתועדויות בימי הרצון דחדש כסלו, אצל אני"ש, נשי אני"ש ושל התלמידים – שי – וכן ישלח גם קטעי העתונים כמנהגו הטוב מאז.

מבואר בכ"מ בדא"ח, וגם בהמאמר האמור שלשום ש"ק, אשר האלקות שבכל נברא יש שני הפכים בזה, היינו שהוא בהתנשאות וגם בקירוב (היינו הענין דתפיסת מקום) והתלבשות, כיון דסליק ברעותא לברוא אותו וגם התנשאות, וזהו שני ההפכים דספירת המלכות. מלך על עם – שאימתו עליך, ותופסים מקום (מאחר שרצונו למלוך עליהם ולגזור גזירות).

ובמכ"ש וקל וחומר שכך צ"ל בהנהגת מלכות דלתתא – מאן מלכי דרבנן, ובהנהגת שד"ר וחסידים בכלל, שהם שלוחיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע לפעול פעולתם בכל מקום בו נמצאים ע"פ ההשגחה העליונה. וכמו שאין רצוי קירוב והתלבשות מבלי התנשאות ואפילו הבדלה – (לדעת שלא זהו תכלית הכוונה, וכידוע הפתגם בעלי בתישע הנחות איז א דבר מזוהם), הנה גם התנשאות ועאכו"כ הבדלה – מבלי התלבשות, ג"כ אינו רצוי. וכנראה שבכמה מאני"ש וגם הוא בכלל, גובר קו הזה בהנוגע לבני ישראל ד... ובמילא עושה רושם בהפצת המעינות חוצה – תורת החסידות הדרכותי ומנהגי – שאין מגיעים לכל המקומות שמוכרח ואפשר שיגיעו.

ואחת הדוגמאות ראיתי בשבוע העבר כשבקרני מר... שי מ... ורושם אצלי אחרי שיחתנו ארוכה, שהוא איש חרדי ויר"ש, וזוגתו תי לא רק שאיננה מפריעה אלא אדרבא עוד מוסיפה בזה, וכנראה שעד עתה לא ניצלו אותו בעיני חב"ד בכלל, ואעכו"כ אז מען האט עם ניט אריינגעצויגען. והזכירני גם את מר... וכנראה שגם בו פעלו עדיין רק מקצת מן המקצת,

ד'נב

וחוששני שהסיבה היא כנ"ל. וע"ד המבואר בכ"מ שהמשפיע צריך לשער כלי המקבל ועניניו, ובהתבוננות המתאימה בזה, יסדר ההשפעה באופן שתתקבל במילואה – הנה יעזרם השי"ת שיעשו בהענינים האמורים לעיל בהנוגע לבני ישראל אשר במדינת . . . וב . . . ביחוד, והשי"ת יצליחם.

יכול הייתי להביא עוד דוגמאות מאלו שלא המשיכו (אריינגעצויגן) כדי צרכם ומסוגים היותר קרובים אלא שגם הנ"ל מספיק. ומובן שברשותו למסור את כל זה גם לשאר אנ"ש שי' כי הרי כאו"א מהם צ"ל נר להאיר דוקא ובמילא גם עליו עבודה הנ"ל.

המחכה לבשו"ט בכל האמור.

ד'נג

[כ"ה טבת, תשט"ז]

במענה על מכתבו ממוצש"ק ויחי והקודם לו, וממהר הנני לענות עליו מבלי לחכות על התור, מפני דחיפת הדבר,

בו שואל אשר אפשר שיבקשו ממנו לעבוד גם בבית ספר החקלאי, והרא"י שפנו אליו עכשיו שישע למחנה עליית הנוער כדי לבחור משם תלמידים מתאימים עבור ב"ס חקלאי, וחושש שלא יהי' על ידי זה גרעון בעבודתו בב"ס למלאכה.

והנה הנסיעה בשביל בחירת תלמידים מתאימים, כיון שאינו אלא ענין חד-פעמי דיום ויומים ונוגע במאד שיהיו התלמידים מתאימים כמובן – אם ההנהלה מוצאת אותו מתאים לזה מובן שיש למלאות בקשתם.

בהנוגע לעבודה קבועה במוסד החקלאי, הנה כיון שעדיין אינו ידוע אם יציעו לו הנ"ל ועאכו"כ שאין ידוע פרטים, הרי אם תבוא הצעה זו – בודאי יוכלו להתדבר ביניהם איך לסדר העבודה באופן שלא יהי' כל היזק. והרי גם הנהלת הישיבה מעונינת בתועלת ביה"ס למלאכה. ואפשר שמוסד החקלאי, בהיותו מוסד חדש, דורש השתדלות מיוחדת מאשר ביה"ס למלאכה שכבר נכנסו הדברים במסלול, ואפשר שיומשכו כדבעי גם על ידי קטן הימנו ובפרט כשתהי' אימתו עליו (כיון שיוכל להכנס לשם לפרקים וזמנים הדרושים –

לאיזה רגעים עכ"פ). ואשרי חלקו שההשגחה העליונה נותנה לו האפשריות להשתתף ביסוד מוסדות חינוך כשרים ברוח חב"ד ובמגמה שהתווה בשבילם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

גודל קורת רוח גרם לי מכתבו הראשון, בו כותב אשר נראה שינוי לטוב בהתלמידים, ובודאי מאז — ניכר שינוי והתקדמות לטוב נוסף על שינוי הנ"ל. ולפלא שאין כותב עד"ז . . .

ד'נד

ב"ה, כ"ה טבת, ה'תשט"ז
ברוקלין, נ.י.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ וכו' מוהר"פ שי

שלום וברכה!

מכתבו מכ"א כסלו זה מאיזה זמן שנתקבל ונתעכב המענה מגודל הטרדות.

בנוגע לבנין, אשר כי כותב ע"ד הצעה לעשות מטבח גדול לפי תכנית הראשונה אבל בלי טיח ושיפורים כדי שיעשה במסגרת התקציב המצומצם, הנה לפלא בעיני הדבר כיון שכתבתי בפירוש לעשות כפי התכנית הראשונה במילואה ובאם אין עצה אחרת להשיג את הסכום החסר, אעורר את אנ"ש באה"ק ת"ו לעשות מגבית מיוחדת להרים הסכום החסר. ומובטחני שיתקנו הדבר באופן הכי טוב ויודיעני למתי נצרך הסכום הנוסף, ואשתדל לסדר הדבר מצדי בעוד מועד בהנוגע להמגבית.

לפלא שמקצר כל כך בהנוגע ליי"ט כסלו, היינו חגיגת יום הבהיר זה בכפר, וסומך על אחרים, וכבר כתבתי לאנ"ש שי שבעוונותינו הרבים מכתבים ע"ד ענינים מצערים מתקבלים למכביר, וכשישנה ידיעה משמחת נעשה הענין קדרה דבי שותפי, ולפתע כל אחד נעשה קטן בעיניו ומכבד את חברו בכתיבת מכתב זה וד"ל . . .

ד'נד

מוהר"פ: מוה"ר פנחס אלטהויז. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתקח, ובהנסמן בהערות שם. לבנין: חדר האוכל לבית הספר למלאכה. ראה לעיל אגרת ג'תתק"ט.

ד'נה

ב"ה, כ"ה טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מו"ה יהושע שניאור זלמן שי'

שלום וברכה!

. . . (ד) לפלא שאין מזכיר בהנוגע להתועדות י"ט כסלו, שבדאי גם אותו נצלו בהנוגע לעניני הישיבה.

(ה) במ"ש אודות צדדי החיוב והשלילה אם להקפיד על איחורים של התלמידים.

מובן שזהו תלוי במהות התלמידים ולא כולם שוים בזה, כי ישנם העושים זאת מתוך אונס וישנם במזיד, וגם אלו שבין שני הקצוות.

ושתי נקודות כלליות בדבר, שמוכרח לשמור על המשמעת והסדרים, ולאידך גיסא יש להשתדל שלא יורחקו תלמידים מהישיבה, ולכן בטח ישנם מקרים שיש להכניס הענינים באם **אי אפשר** לתקנם, בגדר סדר, היינו שתהיי כחה מאלו הבאים בשעה פלונית, כיון שדרים בריחוק מקום ביותר כו' וכו'.

(ו) בשאלתו שבכתה אחת ישנם תלמידים שונים בכשרונותיהם, ולאידך גיסא קשה לחלק הכחה כיון שלא גדולה היא במספר התלמידים.

הנה בכל מוסד חינוך ישנה בעיה זו, כי אי"א לצמצם ולהשוות כשרונות התלמידים שבכל כחה וכתה, ועל ההנהלה על אתר למצוא הדרך הממוצע שלא יהיו כתות קטנות יותר מדי ושלא יפסידו ת' ואי אפשר לקבוע בזה מסמרות, כיון שזה גופא משתנה מתקופה לתקופה נוסף על שינוי בתנאי המקום וכו'.

(ז) נהייתי מסברת הו"ח אי"א כו' מו"ה משה שי' קאנטאר, שיכניס את

ד'נה

מו"ה יהושע שניאור זלמן שי': סרברנסקי, מלבורן. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'צג, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד'רסט.
התלמידים: בישיבת אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש במלבורן.

בנו שיי' ללמוד במשך שנה באהלי יוסף יצחק ליובאוויטש, והתועלת בזה היא הרבה יותר ממה שהוא משער, והוא מובן אפילו בשכל האנושי ובפרט בהתבוננות אשר כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע שהמוסד נקרא על שמו ממשיך ברכה והצלחה בכל עניני המוסד. והמתבונן בדברי ימי אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש במעלבורן, אינו צריך לראיות נוספות בזה אפילו בהתבוננות בענינים דזמן קצר זה שהי' בגדר התחלה וכל התחלות קשות ועאכו"כ מכאן ולהבא. ואשרי חלקו של כל אחד מהמשתתפים בזה, וכל אלו המתחנכים במוסד קדוש זה, ומובן ופשוט אשר יכול הוא למסור להר"מ שיי' קאנטאר ע"ד כל הכתוב לעיל, ומפני אהבת ישראל אפשר שלא רק יכול אלא שגם צריך, והלואי ישמש הרמ"ק שיי' מורה דרך גם לשאר ההורים שממנו יראו וכן יעשו . . .

ט) כבקשתו יזכירו את . . . שיי' על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע לרפוי"ק ולרפוי"ש ושהוריו שיחיו יגדלוהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים. —

ובאופן המתאים צריך הי' לברר אם ההורים שמרו דיני וחוקי טהרת המשפחה, ובאם ח"ו הי' בזה איזה ענין שלא כדבעי, אז על ההורים לקבל על עצמם תומ"י לשמור חוקי ודיני טהרת המשפחה מכאן ולהבא, ולהשפיע גם על סביבתם בזה, שזהו תשובה במדה מסוימת בהנוגע אל העבר.

בברכה לבשו"ט בכל האמור לעיל ובפ"ש כל אנ"ש שיי'.

נ.ב.

במכתבם מאז, בו כתבו אודות השתדלות אנ"ש בעניני הישיבה, הזכירו רק את אלו הדברים במעלבורן, וצריך הי' לעורר אלו הנמצאים בסידיני ואפשר ישנם עוד בעוד מקומות, שהישיבה אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש במעלבורן היא מאירה בכל המדינה, וכל הקשורים ואפילו רק שייכים לליובאוויטש עליהם החוב והזכות להשתדל בהזקתה והתפתחותה ככל הדרוש, ובדאי יעורר כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע ר"ר בהנוגע להם ולב"ב בגשמיות וברוחניות.

ד'נו

ב"ה, כ"ה טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מו"ה אפרים אליעזר שי' הכהן

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום ההילולא של רבנו הזקן, כ"ד טבת, ויה"ר
שיקוים נוסח המסור ומקודש מדורי דורות בכגון דא, זכותו יגן עלינו, ויהי
זה מגינה ומצלי בעידנא דעסיק ואפילו בעידנא דלא עסיק כיון שנשיאי חב"ד
הדורשים בכל ענין פנימיות הם כולם תורה (סוטה כ"א א*), הוראה לכל
השייכים אליהם ועי"ז לכלל ישראל. — ולהעיר מתניא פ"ה וקונטרס עה"ח
בתחילתו.

מוסג"פ מה שהו"ל ז"ע והדפיסו שם גם הקטע בנוגע להילולא אף שלא
בשלימות.

בברכה — בקשר ליום ההולדת — לשנת הצלחה ובברכה לבשו"ט.

ז"ע נתקבל הגלוי. ובמשיכ בתו"א (נה, א): מל' דאצי' ששורשה מבחי'
מל' דא"יס שהיא מל' דא"ק — שלכאורה היפך הסדר. דמטלמ"ע הוא א"ק
ולמעלה מזה א"יס.

ולדידי הענין **שהיא מל' דא"ק** הוא מאמר המוסגר (ולכן אינו בביאור
המאמר) ובא רק לתוספת ביאור איך שייך ענין הצמיחה לבחי' מל' דא"יס
ומבאר שזהו מל' דא"ק הרצון הכולל כל ההשתלשלות, וכמבואר בכ"מ.
ויעוין ע"ח ש"ג פ"א: והעתיק שהוא מל' דא"ק וכו'. עט"ר לאדהאמ"צ
בתחלתו. ועוד.

(*) גם לפי המסקנא — בנדו"ד שהוא ת"ח ויראת חטא, וכדמסיים שם. וכתוד"ה כל חגיגה
טו, ב.

ד'נז

ב"ה, כ"ה טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום הרביעי, בו כותב שנתעורר בו צור מחצבתו שהוא מגזע חסידי חב"ד, ומתחיל ללכת בדרכי החסידות, ויש לו קביעות בלימוד תורתה, ושואל הוראות בזה.

הנה מובן שפרטי אופני הלימוד זמנו וכו', אינם דבר השווה לכל נפש ותלוי גם בתנאי הזמן, ולכן טוב שיתייצב בזה עם זקני אנ"ש הנמצאים בסביבתו והם יורוהו, נשען על מה שלמדו ושמעו ממדריכי אנ"ש מאז, והנקודה הכללית שצריך להיות שיעור בלימוד תורת החסידות לכה"פ פעמיים במשך המעט לעת, פעם ביום ופעם בלילה, כן צ"ל לימוד תורה זו לפני תפלת הבקר, וכפס"ד הלכה למעשה בשו"ע או"ח סי' צ"ח סוף סעיף א', כי ע"י לימוד זה אפשר להתבוננות בגדלות הא"ל ית', עיי"ש. כן מובן ופשוט שגם בלימוד תורת החסידות צריכה להיות הגישה כמו בשאר חלקי תורה"ק הקדמת נעשה לנשמע ולא להיפך, א[נ]ן אז תומת ישריו תנחם משא"כ כו', וכמבואר במס' שבת (פ"ח ע"א). והשי"ת יזכהו ויצליחו לבשר טוב בכל האמור, ותגדל הסייעתא דשמיא בכ"ז ע"י שישפיע גם על חבריו לקרבם לאור ומאור שבתורה הדרכתה ומנהגה.

בברכת הצלחה בכל האמור.

נ.ב.

במ"ש מהו הטעם לגידול הזקן, מבואר בארוכה ע"פ נגלה בשו"ת הצ"צ יו"ד סי' צ"ג, וע"פ פנימיות התורה בפירוש המלות להצ"צ על הפסוק והוא רחום יכפר עון, נדפס בדרך מצותיך חלק שני ובמילואים לתהלים עם פירוש הצ"צ עמוד תרכ"ו, יעו"ש דבריו כי נעמו, ועד כמה נוגע הדבר ביחוד לבחורים.

ד'נז

הטעם לגידול הזקן: ראה גם לעיל ח"ח אגרת ב'שלב, ובהנסמן בהערות שם.

ד'נח

ב"ה, כ"ו טבת, תשט"ז
ברוקלין.

בראנזוויל — איסט ניו־יארק ליידס אקזילערי פאר די
ישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש
ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלוש!

אין ענטפער אויף אייער מיטטיילונג, אז מארגען, מיטוואך פ' וארא,
כ"ז טבת קומט פאר אייער יערלעכער באנקעט.

השם יתברך זאל העלפין ער זאל זיין בהצלחה, סיי בגשמיות און סיי
ברוחניות.

אזוי ווי דער באנקעט קומט פאר אין דער וואך פון פרשת וארא, וואס
די פרשה דערציילט וועגן מצרים און יציאת מצרים פון אמאל און גיט אויך
אנדייטונגען אויף "יציאת מצרים" אין אונזער צייט, ווי זיך צו באפרייען פון
גלות און פון אלע באגרעניצונגען בגשמיות וברוחניות.

איז ספעציעל וויכטיג פאר דער אידישע פרוי בכלל — און עסקניות
בפרט — צו געדענקען דעם ספעציעלען זכות און די ספעציעלע פליכטען וואס
ליגען אויף דער אידישע פרוי, און דעם חלק וואס זי פארנעמט אין "יציאת
מצרים" פון אמאל און היינט.

חז"ל דערציילען אונז, אז אין דעם זכות פון די נשים צדקניות זיינען די
אידען אויסגעלייזט געווארען פון מצרים. זיי האבען זיך ניט דערשראקען
פאר די גזירות פון מלך מצרים, וואס האט געוואלט פארניכטען אידישע
קינדער, נאר זיי האבן אויפגעשטעלט, און מיט גרויס מסירת נפש, א דור פון
אידישע קינדער, וואס האבען דערנאך געזאגט נעשה ונשמע און מקבל געווען
די תורה.

איך האף אז איר, אלס איבערגעגעבענע טוערינס פאר די ישיבות תומכי

תמימים ליובאוויטש, וועלכע זיינען געגרינדעט געווארען דורך כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נב"מ זי"ע, און ערציהען די תלמידים אז זיי זאלען אנגעהן מיט דעם **נעשה ונשמע** – זייער גאנצען לעבען און שטייגען אין תורה תמימה ויראת שמים.

וועט ווייטער אנפירען אייער ארבעט. און נאך מיט מער איבערגעגעבענהייט און מסירת נפש.

און השי"ת זאל אייך אלעמען מצליח זיין – אין דעם און אויך אין אייערע ענינים הפרטים בגשמיות וברוחניות.

בברכה.

ד'נט

ב"ה, כ"ו טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו. ת"ח על הבשורה טובה מהטבת בריאות . . . שי.
ובמה שכותב וממשיך בהנוגע למצבו הרוחני, שמתאונן עליו ודואג ביותר וכו'.

הנה ישא בעצמו קל וחומר מהנ"ל, ומה ברפואת בריאות הגוף שמצד עצמו אינו תלוי בבני אדם, אלא בהקדוש ברוך הוא, בכל זה צריך האדם להשתדל בדרכי הטבע ולהשתדל בענינים רוחניים, על אחת כמה וכמה בהנוגע לענינים רוחניים שתלויים לגמרי בהאדם, וכמאמר רז"ל הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, ולפום גמלא שיחנא, ואין הקדוש ברוך הוא מבקש אלא לפי כחן, ולכל אחד ואחד נאמר אנכי ה' אלקיך וגו' וכן כל התורה ומצותי, שמה מובן ופשוט שאין הדבר תלוי אלא בו, ואם ייגע כפי המוטל עליו הרי ימצא טוב ואין טוב אלא תורה ומצוה.

ולסייעתא דשמיא בכל האמור, הנה יהי זהיר בטבילת עזרא, בשלשת השיעורים השונים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נב"מ

זי"ע, בחומש תהלים ותניא הידועים, ובנתינת פרוטה לצדקה קודם תפלת הבקר בימות החול.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ד"ס

[כ"ו טבת, תשט"ז]

. . . במ"ש אודות שירצה ע"ד חסידות חב"ד באופן קבוע ולחוג שומעים קבוע בתערובת בנים ובנות, לא נראה לי הדבר. — אבל, לאידך גיסא, הנה כמה מהעסקנים ד . . . שביקרו אצלי הבטיחוני שאין דעתם נוחה מתערובת כזו, אלא שלא בכל מקום מגעת השפעתם לבטלה. ובמילא כשיתדבר עם העסקנים שבמחננו, יש מקום לומר שבקל יוכל לסדר ששומעי הרצאתו לא תהי' תערובות בהם. ואין בזה סתירה לשיטת חב"ד להשתדל לחדור לכל החוגים לקרבם לתורה ומצותי, כי בד"א כשאין בזה ענין של "נתינת הכשר" ואולי עוד יותר מענין הכשר . . .

ד"סא

ב"ה, כ"ו טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מח' טבת עם המוסגר בו, והפ"נ שיקרא בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

ובמ"ש אודות שישע בנו . . . שי' ללמוד במאנטרעאל־קנדה בכלל נכונה הסברא . . . מוכרח שישביר לו פסק תוה"ק אשר אסור לצאת מא"י לחו"ל כי אם לישא אשה ולתלמוד תורה, ולכן מה שכותב הנני שנכונה הסברא וכן מה שאביו וגיסיו שי' משתדלים בזה, הוא רק ע"פ היתר הנ"ל, ואם ח"ו יחסר,

רמה

אדמו"ר שליט"א

היינו שלא יהי' תוספת ניכרת בתלמוד תורה בחוץ לארץ על הת"ת שלו, —
באה"ק ת"ו, הנה בטלה ההסכמה וההשתדלות וכו' וד"ל . . .

בברכה לבשו"ט.

ד'סב

ב"ה, כ"ו טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ כו' מו"ה משה שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מששי בטבת.

הנה במ"ש אודות הקץ, אין לך קץ מגולה יותר ממרז"ל כלו כל הקצים
ואין הדבר תלוי אלא בתשובה, ומזה גם נפק"מ למעשה לדעת צו השעה אשר
על כל אחד ואחד להוסיף אומץ לתשובה ולהשפיע גם בסביבתו בזה, כיון
שגאולה העתידה אין אחרי' גלות ח"ו, ולכן צריכים כל הניצוצות להתברר,
ויעיין ביאור בזה ובחילוק דקץ דבעתה להקץ דאחישנה בספר שערי אורה
לאדמו"ר האמצעי ע' קעג ואילך.

כבקשתו יזכירו אותו וזוגתו ובתם — שיחיו על הציון הק' של כ"ק
מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ושמירת שלשת השיעורים השווים לכל
נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בחומש תהלים
ותניא אודותם מסיים במכתבו, ובטח נוסף עליהם יש לו קביעות בלימוד
תורת החסידות בכלל, תעמוד לו להמצטרך בגו"ר.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ד'סב

מו"ה משה: ימיני, ירושלים. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'שעא. לקמן ד'קנב.
אין לך . . . בתשובה: ראה גם לקמן אגרת ד'קנר*.

ד'סג

ב"ה, כ"ז טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבם מט"ו טבת עם הפ"י שיקרא בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ותי"ח על הבשו"ט שנתרבה מספר התלמידים, ויה"ר כשם שנתרבו בכמות ובטח גם באיכות, הנה יתרבה עוד יותר הן באיכות והן בכמות, וכפסק רז"ל דמעלין בקדש ואשר פסק תורתנו הק' הוא גם נתינת כח וכמבואר בכמה מקומות.

ובמ"ש אודות תלמידים אשר השפעתם אינה טובה כו' על שאר התלמידים, שלכן הוצרכו לשלחם למקום אחר וכו', וספק אצלם איך להתנהג בהם מכאן ולהבא, ומפרטים הענינים לחיוב ולשלילה.

הנה בכגון דא ידועה ההוראה שהכל לפי תנאי המקום והאישים וגם הזמן, כיון שעלול לשינויים, ולכן עליהם להתייעץ על אתר כל אלו היודעים בטיב הדברים, והשי"ת יצליחם להחליט להצלחת המוסד ולהתפתחותו.

בברכה לבשו"ט תכה"י.

נ.ב.

בטח ערכו תכנית מיוחדת בשביל תלמידיהם בימי הסגולה דחדש כסלו, וכן יעשו הכנות בנוגע ליום ההילולא יו"ד שבט הבע"ל.

ד'סד

ב"ה, כ"ז טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה שלמה שי

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתביו ח', ט"ו וכ"ב טבת עם המוסגר בם, ות"ח.
ונשלח בפ"ע הקובץ. ולפלא גדול על שלא נמצאו שם ידיעות ע"ד המוסדות
בקסבלנקה, אשר הרי יש כו"כ ענינים עליהם כדאי להודיע ולפרסם. וכפסק
תוה"ק תורת חיים, שמצוה לפרסם עושי מצוה (שו"ע יו"ד רמ"ט סי"ג).
ובטח עכ"פ ישלח הידיעות עתה בכדי שיכנסו בקובץ הבע"ל. ואף שידוע אני
טרדותיו במלאכת הקדש, תקותי שגם על הנ"ל ימצא זמן פנוי, כיון שמכמה
טעמים נחוץ הוא גם בשביל התפתחות העבודה וד"ל.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
א. קווינט
מזכיר

ד'סה

ב"ה, כ"ח טבת, תשט"ז
ברוקלין.

ברכה ושלום!

נהנה אני לקבל מזמן לזמן ידיעות אודות עבודתה בבית ספר חב"ד אשר

ד'סד

מו"ה שלמה ש"ר: מטוסוב, קסבלנקה. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תחסא, ובהנסמן בהערות
שם.
הקובץ: לייבאוויטש, ובו גם המדור "מחיי המוסדות".

ד'סה

נדפסה בלקו"ש חכ"ב ע' 432.

על שם כ"ק מו"ח אדמו"ר צוקללה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל, והצלחתה בזה. ותקותי חזקה אשר אף שבטח כמה קישורים פוגשת בעבודתה זו; הנה מזמן לזמן מתמעטים הם, והעיקר אשר מזמן לזמן מתמעטת תפיסת המקום שלהם אצלה, ובפרט שרואה פירות בעבודתה.

ומובן, המבואר במקום אחר באריכות, אשר כל השתדלות ואפילו יגיעה בחינוך דור הצעיר כדאיות הן, כיון ששינוי לטובה אפילו קטן בשעת מעשה בתלמידה אפשר שישנה ובענינים עיקרים כל משך ימי חייו, וכנראה גם בעיני בשר.

ובטחוני שהביאו בפועל את האפשריות לסדר גם עניניהם בביתם, ובפרט בהנוגע לילדיהם שיחיו, באופן שלא תהי' סתירה בין עבודתה בקדש בחינוך תלמידי בית הספר — לעבודתה בקדש בחינוך בניהם הם, כי הרי מצוה מסייעת למצוה ולא ח"ו להיפך. ובודאי במדתו של הקב"ה שהיא מדה כנגד מדה אלא שכמה פעמים ככה — תתוסף ברכתו והצלחתו בילדיהם הם, שיהיו נאמנים לד' לתורתו ומצותיו, והיא ובעלה הרב ש"י יקבלו מהם רוב נחת אמיתי, שהוא נחת חסידותי, מתוך הרחבת הדעת ובריאות הנכונה. בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ד'סו

ב"ה, כ"ח טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מעש"ק זאת חנוכה (והפ"ג), בו שואל עצה והדרכה בעבודה.

וכבר מלתו אמורה בכמה ספרים וביחוד בספרי חסידות תורת דא"ח, ונקודות כלליות בזה (כיון שהפרטים ופרטי פרטים תלוים בתנאי הזמן והאישים), לימוד בכל יום הן בנגלה והן בחסידות, הן לעיונא והן למיגרס,

שמירת שלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע בחומש תהלים ותניא הידועים, זהירות בטבילת
עזרא, ונתינה – בלי נדר, אבל מה טוב בכל יום חול בבקר קודם התפלה –
איזה פרוטות לצדקה.

וכיון שלכל דבר נזקקים לסייעתא דשמיא וכדרשת רז"ל אלמלא עוזרו
אין יכול לו, צריכים להשתדל עם הזולת לקרבו עוד יותר לתורתנו ומצותי,
שעי"ז מקרבים את המשתדל בזה ביותר וביותר לעבודת השם, וכידוע הדיוק
הבא לטהר מסייעין אותו.

בודאי משתתף בהתועדות אני"ש ובפרט ביום הבהיר י"ט כסלו, החג
אשר פדה בשלום נפשנו ואור וחיות נפשנו ניתן לנו.

בברכה לבשר טוב בכל האמור.

ד'סז

בי"ה, כ"ח טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה ישכר דוב שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מבדר"ח טבת עם הפ"נ המוסגרים בו, וכן
קבלתי הפ"נ זה עתה ויקראו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר
זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

ומ"ש אודות קליטת עוד תלמידות ממרוקה, יש להשתדל בזה, כיון
שנכון הדבר במאד, וכפי התיאור של הרה"ג הרה"ח כו' מוהרבא"ג שי, הנה
בבית החדש ע"י תיקון קל לפי ערך יהי מקום לקליטה לעוד כמה תלמידות
נוסף על של עתה, וטוב שיתדבר עם הרה"ח מו"ה רפאל שי ווילשאנסקי
לבקר ביחד בהבית החדש ולהווכח על אתר איזה תיקונים דרושים בשביל
הנ"ל . . .

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ד'סז

מו"ה ישכר דוב שי: גורביץ, מנהל ביה"ס בית רבקה בצרפת. אגרות נוספות אליו – לעיל
ג'תתקי, ובהנסמן בהערות שם.

ד'סח

ב"ה, כ"ח טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח איי"א נוי"נ כו' מו"ה שלמה שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב שמתעסק בשדה חינוך הכשר, ויהי רצון שיוסיף אומץ בזה, וכידוע פסק רז"ל שצריך להיות מעלין בקדש, ובפרט בתקופתנו זו שנתרבו הנסיונות בחיי איש הישראלי שצריך להחדיר בהתלמידים יראת שמים במדה גדולה ככל האפשרי, ולהסבירם שזה צריך להתבטא בחיים היום יומים, ואין בזה נפקא מינה כ"כ איזה מקצוע מלמד הוא לתלמידיו, כיון שליראת שמים נזקקים ומוכרחים בתור יסוד בכל עניני האדם כמובן, וגדולה הזכות כשמשתדלים בזה ככל הדרוש, שבמילא גם מצליחים להרבות ברכות השי"ת והצלחתו להמשתדל ובי"ב שי, ומובן גם כן שבהתאם להאמור צריך להרבות במדת היראת שמים של עצמו.

מהנכון הי' לבדוק את התפילין שלו וכן את המזוזות בביתו שיהיו כולן כשרות כדיון, ושיקבע לו שיעור לימוד בתורת החסידות, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ד'סח

מו"ה שלמה שי: אדרעי, חדרה.

ד'סט

ב"ה, כ"ח טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה אורי שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מג' טבת והקודם לו, ואקוה להמשך בשו"ט אודות הסיוע מהעירי' להתפתחות בת"ס הרשת ככל האפשרי, ובדאי לא יחשכו בהשתדלות בזה כי כנראה כל עניני אה"ק ת"ו הם באופן כזה שצריכים השתדלות אחר השתדלות ובמרץ בלתי פוסק, אבל מובן המבואר במ"א בארוכה אשר כל השתדלות ואפילו יגיעה בחינוך דור הצעיר כדאיות הן כיון ששינוי לטובה קטן אפילו בשעת מעשה בתלמידה אפשר שישנה בענינים עיקרים כל משך ימי חייו, וכנראה גם בעיני בשר.

בטח ימשיך בידיעות אודות התנדבות המורים-ות להשתדל גם בטרחה בגופם אודות הגדלת מספר התלמידים-ות, וכבר ידוע פסק רז"ל יגעת ומצאת.

בודאי למותר לעוררו על ההשתדלות המתאימה בארגון כנוס יום ההילולא יו"ד שבט הבע"ל, ושישתפו בזה כל בתי הספר, ועיי' הכנה מראש בזה לנצל את הכנוס בכל האפשרי, והשי"ת יצליחם.

בברכה לבשו"ט בכל האמור, וגם בעניניהם הפרטים, וגם ענין הדירה בכלל.

ד'סט

מו"ה אורי שי': בן שחר, תל אביב. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תחקיא, ובהנסמן בהערות שם.

ד"ע

ב"ה, כ"ח טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ כו' מו"ה יהודא שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מו' טבת. נעם לי לקרות בו שמשדל הוא בשטח
חינוך הכשר, ובודאי אינו מסתפק בההישגים דעד עתה, כי נוסף על זה שצריך
להיות מעלין בקדש ומוסיף והולך, הרי בפרט בהנוגע לחינוך ילדי ישראל,
הנה כל הוספה בעניני יראת שמים ותורה ומצותי' נחוצה ובתקופתנו גם
מוכרחת, כיון שרוחות בלתי מצויות מנשבות בעולם, ולצערנו ולדאבונו לא
רק בהעולם החיצוני, וכל ענין של חיסון בהילדים יוכל להיות נוגע לכל משך
ימי חייהם שמזה מובן שכל השתדלות כדאית בזה, וגודל הזכות של כל אחד
שיכול לפעול בזה ומנצל היכולת שלו.

כבקשתו יזכירוהו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נב"מ זי"ע להמצטרף לו מתאים לכתבו, וכן לתוספת אומץ בעניני חנוך על
טהרת הקדש דוקא.

בברכה לבשו"ט בכל האמור אודותם כותב,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ד"ע

מו"ה יהודא: הולר, תל אביב.

ד'עא

בי"ה, כ"ח טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה ישראל אבא שי

שלום וברכה!

לפלא שמאז מכתבו אדר"ח כסלו הוא חדש הגאולה אין ממנו כל ידיעות, ובפרט וביחוד שהרי בינתיים התועדו בודאי ביום הבהיר י"ט כסלו, החג אשר פדה בשלום נפשנו ואור וחיות נפשנו ניתן לנו שהוא ראש השנה לתורת החסידות ולדרכי החסידות, והימים ימי סגולה לפעול בהפצת המעינות חוצה ביחוד וחזקה שליח עושה שליחותו, שזהו ענינה של כל נשמה היורדת למטה לעשות לו ית' דירה בתחתונים, וכמובן ג"כ ממ"ש בלקו"ת פי ויקרא בתחלתו, ובודאי ימלא בהזדמנות הבאה.

במ"ש אודות הכתה ואופן פעולתו בה, הנה מובן שבריחוק מקום קשה להורות על פרטיו ופרטי פרטים, אבל ברור הדבר ששליחות כאו"א מאנ"ש — אין יוצא, באוסטרליא, הוא להפיץ שם תורת החסידות הדרכותי ומנהגי, ומובן שאחד הדברים העיקרים בזה הוא התפתחות הישיבה בכמות ובאיכות, שמכל זה מובן וגם פשוט שגם עליו חלק מהעבודה בזה, ואין הדבר תלוי אלא להתבונן אליבא דנפשי למצוא אופן היותר מועיל לתועלת העבודה בהנ"ל ובד"מ גם לתועלת הפרטי שלו ושל כל ב"ב שיחיו, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בברכה לבשו"ט.

ד'עא

מו"ה ישראל אבא שי: פליסקין, מלבורן. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א ג'חא, ובהנסמן בהערות שם.

ד'עב

ב"ה, כ"ח טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

... וכבר ידוע בפירוש מרז"ל שעקם הכתוב שמונה אותיות אשר איננה טהורה, והקושיא פשוטה שהרי כמה פעמים נאמר בפי' שמיני, וראה בפירוש טמאה מבלי עיקום, ומה נשתנה בפי' נח דוקא, והתירוץ שבספור דברים מעקם הכתוב כו', משא"כ כשנוגע למעשה צריכים להיות דברים ברורים, וגם זהו הוראת תוה"ק כמו ההוראה הנ"ל דעקם הכתוב, וגם בנדון דידן כן הוא כיון שנוגע לרבים ונוגע לענין הפצת המעיינות חוצה הכוללים תורת החסידות הדרכותי ומנהגי' ...

ד'עג

ב"ה, כ"ח טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה דוד שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מטו"ב טבת — שנתקבל באיחור זמן קצת — ולפלא ולתמי'... שמחזיקים בהנהגה שעל כל דבר קטן או גדול צריכה להיות דוקא גזירה מעבר לים, והרי אי אפשר שהנהגה זו לא תפריע להתפתחות הענינים, ובפרט שהשאלה ותשובה מהתם להכא ומהכא להתם לוקחת כשבועיים, וצריך הי' למצוא עצה לתקן הנ"ל, כי הרי סו"ס כל חברי הרשת הם מאנ"ש וחסידי כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אשר על שמו נקראים מוסדות הרשת, ומתאים לכוונתו צריכים הם להתנהל כו' וכו' וק"ל.

ד'עב

ידוע בפירוש מרז"ל: ראה גם לעיל ח"א אגרת ג'תיו.

ד'עג

מו"ה דוד שי: חנוין, פתח תקוה. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתכב, ובהנסמן בהערות שם.

בהנוגע לשאלתו, (מובן א) שיש לנצל יום ההילולא דיו"ד שבט לקישור הדוק יותר של בתי ספר הרשת זל"ז ולהנהלה ולהחדיר זה גם בהתלמידים-ות, שהדרך יותר קרובה בזה היא לעשות כינוס כהחלטתם.

ב) כן מה שברוב דיעות החליטו לעשות זה בכפר חב"ד, יש בזה מעלה נוספת שיש להראות להתלמידים-ות עוד מוסדות חב"ד וכו'.

ג) בודאי אף שהטילו את ארגון הכנוס על הרז"א שי', פשוט שאין זה פוטר את כל מי שיש בידו לסייע להנ"ל ובפרט מנהלי בתי ספר הרשת (ועאכו"כ אנ"ש דהכפר, ומובן שברשותו למסור בקשתי זו לועד הכפר או למי ששייכים לסיוע בענינים אלו, ותקותי שיעשו בזה ככל יכולתם, ובפרט שיש מקום קרוב לומר שתצמיח מזה תועלת גם בשביל עניני הכפר) . . .

ה) כבר הצעתי במקום אחד שהמורים-ות ביחוד צריכים להשתדל להגדיל מספר תלמידים-ות, ואם אי אפשר אחרת כדאי שיתעוררו לבקר בבתי ההורים בזרנוגה ולבארם מעלת ביה"ס דהרשת וכו'. ואף שהוא באמצע הזמן הנה כיון שיש מתיישבים מחדש במקום זה. כן כמדומה לי בניסן אפשר להחליף. כן בטח נמצאים ילדים-ות שעדיין לא רשומים בב"י"ס מיוחד, יש מקום לומר שיתוסף עי"ז במספר התלמידים-ות.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ד'עד

בי"ה, כ"ט טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה שמואל אבא שי

שלום וברכה!

לאחרי שתיקתו הכי ארוכה, נתקבל מכתבו מ"ד טבת, מבשר טוב

הר"א שי': ה"ר זלמן שי' אבלסקי. ראה לקמן אגרת ד'עז. ד'קמה.

ד'עד

מו"ה שמואל אבא: סניעג, מינכן. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'רנה, ובהנסמן בהערות שם.

מההתועדות ביום הבהיר י"ט כסלו, החג אשר פדה בשלום נפשנו ואור וחיות נפשנו ניתן לנו, ובודאי הנה לא רק שנשאר רושם על האנשים ככתבו במכתבו אלא שהרושם יבוא בפועל בענינים של תורה ומצות בכלל, ובענינים של תורת החסידות בפרט בכל ימות השנה, שהרי בדיוק נקרא ראש השנה לתורת החסידות ודרכי החסידות, וכמו הראש שכולל בתוכו ונמשך ממנו חיות לכל אברי הגוף, ובודאי בהתבוננות הדרושה ימצא כת"ר אופנים המתאימים איך להביא את זה בפועל, והשי"ת יצליחם, אשר ההתעסקות בכל האמור תעמוד לו ולזוגתו הרבנית שתליט"א להטבת הבריאות ולטוב בכל והצלחה בעסקנותו בתור מרא דאתרא, ובודאי יוסיפו אומץ בהתעסקות בכלל ובהנוגע לחינוך הילדים ביחוד, ובלי ספק בהשתדלות המתאימה בהנוגע לבית הספר אודותו כתבתי . . .

הנה סו"ס יצליחו, ובפרט שהרי ידוע פסק ב"ד של מעלה אשר בגלל המסירות נפש הלזו (של רבנו הזקן בעל השמחה) על תורת החסידות, פסקו בב"ד של מעלה, אשר בכל ענין של תורה יראת שמים ומדות טובות תהי' יד מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה.

הפ"נ המוסגרים במכתבו, יקראו בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע.

בברכה.

ד'עה

ב"ה, כ"ט טבת, תשט"ז
ברוקלין:

הרה"ח אי"א נוי"נ כו' מו"ה יואל שי

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו מנר הששי, בו כותב אודות שיר שהיו הלויים אומרים ביום הששי, אשר מתאים הוא לכללות זמננו הוא, וכמבואר ברמב"ן ובכמה מס' תורת החסידות אשר שית אלפי שנין הווה עלמא מכוונים לששת

ד'עה

מו"ה יואל: שפירא, קאלגארי. אגרת נוספת אליו — לעיל ח"ה א'שצב.

ימי בראשית, ואלף הששי מכוון ליום הששי שבו המליך אדם הראשון את בורא עולם על כל הבריאה באמרו להם בואו ונשתחוה ונכרעה לפני ד' עושנו, וכמרז"ל בפרקי דרבי אליעזר קבלת מלכותו ית' בגלוי ע"ד היעוד דלעתיך לבוא והי' די למלך על כל הארץ גוי' ה' אחד ושמו אחד, שכמו שהוא נכתב כך הוא נקרא, וכמרז"ל — פסחים נ' ע"א — אשר ההכנה לזה הוא הפצת תורת החסידות המלמדת את כאו"א איך שלית אתר פנוי מני' ולעולם ה' דברך נצב בשמים, שזהו מהענינים המסבירים את הענין דכאשר יפוצו מעיינותיך חוצה אז קאתי מר הוא מלכא משיחא, וכידוע אגה"ק של הבעש"ט.

ויאריך השי"ת ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים ויוסיף בהפצת המעיינות עדי נזכה בתוך כלל ישראל לקבל פני משיח צדקנו.

בברכה.

ד'עו

בי"ה, כ"ט טבת, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ כו' מו"ה רפאל נחמן שי' הכהן

שלום וברכה!

ת"ח על מכתבו מנר הרביעי, בו כותב אודות ההתועדויות דימי הסגולה והרצון הוא חדש כסלו חדש הגאולה, ואף כי הפעם כותב בקיצור, הנה בטח ימלא בהזדמנות הבאה ובפרט אודות ההתועדויות עם תלמידי הישיבות, ובטח למותר לעורר אשר התועדויות עושה פעולת החרישה וזריעה ודרוש גם אח"כ טפול עד שיצמחו הפירות ויהיו גדלים בהפלגה הן בכמות והן באיכות, והנמשל מובן.

במ"ש שישלחו לרב פלוני מענינים הנדפסים בכדי להכירו עם שיטת חב"ד וכו', בודאי נכון הדבר ובמאד, והרי זהו גם נכנס בכלל הפצת המעיינות חוצה עכ"פ בתור הכשרה לזה, וצריך הי' להתייעץ ביניהם איזה ספרים מתאימים למהותו של הני"ל ולהודיע לכאן, ובטח ימלאו בקשתם.

ד'עו

מו"ה רפאל נחמן: כהן, תל אביב. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תקט, וכהנסמן בהערות שם.

בהזדמנות זו יש להתענין ג"כ אם הו"ל הני"ל איזה ספרים וחבורות, שאז הרי יש מקום לחילוף, שיש בזה עוד מעלה שהדבר יקר בעיני המקבל כיון שלא ניתנו לו חנם ואסיא דמגן כו' וד"ל.

בברכה לבשר טוב בכל האמור ולנחת חסידותי ביחד עם זוגתו מכל יו"ח שיחיו.

ד'עז

ב"ה, כ"ט טבת, תשט"ז
ברוקלין.

שי"ב הרה"ח אי"א נו"נ כו' מו"ה זאב דוב שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מה' טבת, בו כותב אשר חוזר מאמרי דא"ח בסעודה שלישית, ומסתפק באיזה אופן תהי' החזרה, אם כל המאמר או שאפשר לדלג על הענינים קשי ההבנה בשביל המתפללים בבית הכנסת.

והנה בכלל ידוע דרז"ל עה"פ ודגלו עלי, ודלגו עלי אהבה ובפרט כשנעשה הדילוג בכדי שיוקלטו יותר בטוב דברי התורה הנאמרים, אבל בפרט הנה אין אתנו יודע עד מה, והרי אפשר שאחדים מהשומעים מבינים גם חלקי המאמר העמוקים יותר ואפילו על השאר יפעלו בדרך מקיף, וכמובא המשל שלפעמים אף שאין מבינים ענין הנשמע בהבנה והשגה בכל זה מרגישים שיש בזה ענין נעלה, וגם זה פועל פעולה ופעולה גדולה.

ועוד בזה אשר ע"י השמטת ענינים שבינתים, לפעמים נאבד הקישור בין שלפניו ושלאחריו, ולכן יש לנהוג כהנ"ל רק כשברורים כל הפרטים והחששות דלעיל, והשיט' יזכהו ויצליחו להיות צנור טוב להפצת מעיינות תורת החסידות בסביבתו הקרובה והרחוקה.

בברכה לבשו"ט.

ד'עז

נדפסה בלקו"ש חכ"ג ע' 520 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מו"ה זאב דוב שי: סלונים, ירושלים.

ד'עח

ב"ה, ב' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מו"ה זלמן טובי' ש"י הכהן

שלום וברכה!

במענה על מכתבו ממוצש"ק, נהניתי לקרות בו שהתחילו כבר בהכנות לעריכת כנוס תלמידים-ות הרשת ביום ההילולא ומסדרים זה בכפר חב"ד, ויה"ר שיהי' בהצלחה בגשמיות וברוחניות גם יחד. ואפשר כדאי לעשות תמונה כללית (כמובן תלמידים לחוד ותלמידות לחוד) שגם עי"ז תתוסף קנאת סופרים המרבה חכמה, אף שמובן שאינו הכרח. ובל"נ אעורר את אני"ש ש"י להשתתף בהוצאות הכנוס והשי"ת יצליחו למלאות תפקידו גם בזה כדבעי.

בברכה.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד'עט

ב"ה, ב' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מטו"ב טבת, ות"ח על כתבו אודות

ד'עח

מו"ה זלמן טובי' ש"י: אבלסקי, כפר חב"ד. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ט ב'תולא, ובהנסמן
הערות שם.
כנוס תלמידים-ות הרשת: ראה לעיל אגרת ד'עג.

ד'עט

נדפסה בלקו"ש חכ"ג ע' 489 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

התועדויות בזמנים שונים ובודאי גם להבא יעשה כזה ויזרו גם אנ"ש השייכים לזה שכן יעשו, ות"ח מראש.

נהניתי ממה שהזמינוהו להרצאות בפני חוגים שונים ובודאי ישתדל באופן דיפלומטי שיזמינוהו לפעמים תכופות. ומה שכותב הנני באופן דיפלומטי, הוא כדי לייקר יותר את הדבר אצלם שלא יהי באופן שהוא שלאט זיך אן, ומזה מובן ג"כ שלא הדיפלומטי העיקר, והנקודה היא שצריך להפיץ המעיינות חוצה, ואם אי אפשר באופן דיפלומטי אין זה מעכב, ובלבד שיבוא הדבר לפועל והוא ע"ד פתגם הידוע של הרה"ג הרה"ח הרה"צ ר"ה מפאריטש, אז אלץ וואס ער טוט איז כדי עס זאל זיך אפלייגען בעסער א ווארט חסידות.

בטח אף שאינו מזכיר, גם זוגתו תחי' מנצלת כשרונותי' בפעולות בכרם חב"ד באופן המתאים, ובאופן המתאים גם לבריאותה ולמצבה והשיי'ת יצליח את שניהם ולבשר טוב במילוי משאלות לבם לטובה ובהצלחה בעיניים הצבורים.

בברכה.

ד'פ

ב"ה, ב' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה יעקב יוסף שי'
שו"ב

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"יט טבת — שנתאחר קצת דרך הילוכו — בו כותב ומתאונן על שאינו רואה הצלחה בעסקנותו וכו',

פתגם ... ר"ה מפאריטש: ראה גם לעיל אגרת ג'תתסו, ובהנסמן בהערות שם.

ד'פ

נדפסה בלקו"ש חכ"ג ע' 480 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מו"ה יעקב יוסף שי': גורקאו, לונדון. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א ג'תקצו, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד'קפה.

הנה כבר ידועה ההוראה בזה ובכגון דא, שדבר פשוט שכשיפסיק להתעסק בזה, מאיזה טעם שיהי', הרי בודאי לא יפעול כל ענין. משא"כ כשימשיך ההשתדלות בזה, הנה מוכרח שתקויים הבטחת רבותינו הק' חזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקס, וק"ל.

. . . לפלא שאינו מזכיר במכתבו דבר אודות ההשתדלות בעניני הת"ת וב"ר — מתאים למה שדברנו בהיותו כאן. והשי"ת יצליחו לבשר טובות בכל האמור, וכן בהנוגע לבריאיות זוגתו ובתו תחיינה.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. קווינט

מזכיר

ד'פא

בי"ה, ב' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

מרת מערי תחי'

ברכה ושלוש!

אין ענטפער אויף אייער בריף אין וועלכען איר שרייבט וועגען דעם חאראקטער פון א סקאלערשיפ אין די ישיבות.

דער סקאלערשיפ קען זיין אויף פערשידענע וועגען, און ספעציעל אין די ישיבות אין ארץ ישראל, וועלכע זיינען אנדערש ווי די פון אמעריקא, וואס דארטען לערנען אויך שוין פארהייראטע וועלכע זעצען פאר זייער לערנען אין די ישיבות. די סומע פאר דעם סקאלערשיפ קען אריינגעגעבען ווערען אין דער קאסע פון דער ישיבה, און עס ווערט אויך איינגעשריבען אויף א טאבעלע דער נאמען פון דעם וואס גיט דעם געשאנק אדער א אנדער נאמען וועלכען מען פארלאנגט, און איך רעכין אז מען קען אויך איינארדנען אזוי, צו געבען

ד'פא

מרת מערי: ווילנסקי, סינסינטי. אגרת נוספת אליה — לקמן ד'קצג.

דורך דעם א מעגליכקייט איינעם פון די פעהיגערע תלמידים, לויטן אויסוואהל פון דער ישיבה — צו לערנען רוהיג און שטייגען, און אויב דאס איז אויף מערערע יארען — דער סקאלערשיפ — איז זעלבסט פארשטענדליך, אז עס מוז ניט זיין דער זעלבער תלמיד, און עס קען פארביטען ווערען פאר א אנדערען, אויב מען געפינט פארנויטיג צוליב א געוויסע אורזאכע.

איר דערמאנט ניט וועגען דעם געדאנק צו דרוקען דעם ספר, הרקמה, און אויב איר האט זיך געשטעלט אין פארבינדונג מיט די פאסענדע אינסטיטוציעס אין ארץ ישראל אדער א אנדער ארט.

מיט א וואונש צו גוטע בשורות וועגען אייער געזונט צושטאנד און אויך וועגען אלעס איבעריגע, און איך האף דאס אויב איך קען זיין אייך בייהילפיג אין איינע פון דאס אויבען געזאגטע, וועט איר געבען מיר מעגליכקייט צו טאן דאס.

בברכה,

ד'פב

ב"ה, ב' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה אברהם חנוך שי

שלום וברכה!

... הקטעים דמכה"ע בהנוגע לייט נתקבלו ות"ח.

אם עדיין הזמן גרמא נכון להדפיס בהבטאון קטע, בהתחלה: במענה על שאלת

ספר הרקמה: שנדפס בהוצאה חדשה ע"פ כת"י, עם מכוא הערות ומפתחות, ע"י בעלה מיכאל ווילנסקי (ברלין תרפ"ט).
כל' סיון תשט"ו נפטר ובעזבונו נשאר הספר עם הערות חדשות בכת"י. כ"ק אדמו"ר שליט"א מעורר כזה את האלמנה שתמסור את הספר עם ההוספות לדפוס. הספר נדפס כירושלים בשנת תשכ"ד.

ד'פב

מו"ה אברהם חנוך שי: גליצנשטיין, לוד. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתעט, ובהנסמן בהערות שם.
בהבטאון: חב"ד, חוב' עשירית ע' טז.

רבים למנהגי יום ההולדת שנהגו אנ"ש בזמן האחרון, מועתק לקמן קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א בקשר עם זה. בחתימת מערכת הבטאון.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א

להודעתו אודות יום ההולדת שלו, בטח ינהג במנהג אנ"ש בזמן האחרון ביום ההולדת, עלי' לתורה, ביום זה עצמו אם הוא יום הקריאה (או בשבת שלפניו באם אינו יום הקריאה), נתינה לצדקה קודם תפלת שחרית ומנחה (ואם חל בש"ק או ביום טוב, אזי ביום שלפניו), ולימוד שיעור נוסף בתורת הנגלה ובתורת החסידות מלבד נוסף על שלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בחת"ת (חומש תהלים ותניא) הידועים, ללמד ביום זה.

ד'פג

ב"ה, ב' שבט, תשט"ז

ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוהרנ"ן שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מה' חנוכה, ח' וכ"ז טבת וכן המברק, עם המוסגר בהם. ת"ח על הבשוי"ט מ"ש אודות ההתועדויות. ובכלל הנה צריכים היו להשתדל ביותר וביותר במה שחסר לדאבוני ולצערי הכי גדול בהתלמידים והוא ענין ההתקשרות להשיבה ולעניני' (אף, שלע"ע, לא עלתה בידי לברר אם חסר, ורק בהתקשרות להשיבה או גם ללימוד התורה) שניכר חסרון זה

מנהגי יום הולדת: ראה גם לעיל ח"א אגרת ג'תקעט, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד'רנה.

ד'פג

מוהרנ"ן: מוה"ר ניסן נמנוב, משפיע בישיבת תו"ת בצרפת. אגרות נספחות אליו — לעיל ח"א ג'תלד, ובהנסמן בהערות שם. לקמן ד'רמג.

במכתבים המתקבלים, אף שכמובן מעלימים הם עד כמה שאפשר, ונלמד מבין השיטים. ומובן שההשתדלות בזה מוכרחת ביותר וביותר, כיון ששוי"ס זמן שהותם בהשיבה מוגבל הוא ביותר, ותפקידם הנרצה הוא שיהיו טופח ע"מ להטפח ולא רק שיוציאו את עצמן וד"ל.

ואם בכלל הנהגת החסידות היא, אז מען האלט ניט פון ממילא, וכמובא בכמה שיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, עאכו"כ כשצריכים לעשות מהם פנימיים, ופנימיים גם בהשפעתם על הזולת. והאריכות בכל זה אך למותר. ומובן שבהאמור כוונתי לכל חברי הנהלת הישיבה, ולא עוד אלא שגם לאלו המתעסקים בענינים הגשמיים, כיון שקרוב לומר שגם זה משפיע על היחס של התלמידים להשיבה. וגם על כ"ז נאמר לא נפלאות ולא רחוקה היא גוי' כי לא בשמים היא, וידוע דרז"ל שאפילו אם היתה בשמים צריכים היו להשתדל לעלות לשם ובלבד למלאות רצון הבורא ית' ועאכו"כ שקרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו, שגם בנדון זה הוא ככל הנ"ל ובפרט שזכות נשיאנו הק' זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע מסייעתם בעבודה קדושה זו . . .

ד'פד

ב"ה, ב' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מטו"ב טבת, בו כותב אשר רצונו להתדבק בתורת ודרך חב"ד ולהיות מהמקושרים.

וכבר מלתו אמורה בכמה מאגרות הקדש והועתק גם בלוח היום יום — כ"ד סיון — ההתקשרות האמיתית היא ע"י לימוד התורה, כשהוא לומד המאמרי חסידות, קורא את השיחות ומתחבר עם ידידי אנוש ותלמידי התמימים יחיו בלימודם והתוועדות, ומקיים בקשתי באמירת תהלים ובשמירת זמני הלימודים, הנה בזה היא ההתקשרות.

והנ"ל היא הוראה כללית השווה לכל נפש, ומובן שגם בזה כמו בשאר עניני התורה ומצות ישנם ענינים מיוחדים לכאו"א לפי ענינו ובהנוגע אליו, הפעולה במושפיעו בכלל ובתומכי תמימים בלוד בפרט, כיון שזהו השער שלו דרך בו עולים ויורדים התורה ומצוה וההמשכות — שבה, צריך להיות זהיר

טפי וכמובן גם מאגה"ק סוף סי' ז', ודברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב.

כבקשתו יזכירוהו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ד'פה

ב"ה, ב' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה ברוך שי

שלום וברכה!

שוין א ליינגערע צייט אז איך האב ניט געהערט פון אייך, ויהי רצון מהשי"ת עס זאל זיך ארויסווייזען אז די סיבה איז שהכל שלום ובסדר, און וויבאלד אזוי, איז דאך ניטא (?) וואס צו שרייבען (חאטש נשיאנו הק' – זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע האבען קיינמאל ניט מסכים געווען מיט דער שיטה, און האבען געהאפט און ערווארט צו אנגעזאגט ווערען אויך וועגען גוטע זאכען, און בפרט אז זיכער טוט מען דאך אין עניני יהדות און אויך איר טוט אין דעם אין א חשוב'ר מאס, במילא איז דאך פראן וואס צו מודיע זיין).

מיט א צייט צוריק האב איך געלייענט וועגען דער מלחמה וואס איר האט געהאט בנוגע דעם חאראקטער פון אייער שול, און אז דער שופט האט געגעבען אייך גערעכט, אויפן גרונט פון דעם טשארטער פון שול. און אזוי ווי א שול אין פיטסבורג האט אויך דעם זעלבען פראבלעם צוליב דער שטעלונג פון א טייל מעמבערס, און לויט די ידיעות קענען זיי אויך טענה'ן די זעלבע טענה וואס איר האט געמאנט, רעכן איך דעריבער, אז ווען מען זאל זיי צושיקען דעם גאנצען מאטעריאל פון אייער קעיס מיט דעם פסק דין, וואלט דאס זיי זייער צוניץ געקומען, און בפרט לויט דער מנהג המדינה, אז איין

ד'פה

מו"ה ברוך: ליטוויין. אגרות נוספות אליו – לעיל ח"ז ב'לד, ובהנשמך בהערות שם. לקמן ד'קצ.

שופט רעכינט זיך זייער מיט דער מיינונג און באשלוס פון א צווייטען שופט אין דער זעלבער קעיס. אויב צו ארויסבאקומען דעם מאטעריאל איז פארבונדען מיט אויסגאבען, די טרחה פון דעם קלערק און ענליכעס, איז זעלבסטפארשטענדליך אז מחנה ישראל וועט דאס נעמען אויף זיך און וועט שיקען א טשעק לויטן סכום וואס איר וועט אנווייזען. — דעם מאטעריעל פון דער קעיס, קענט איר שיקען אויף דעם אדרעס פון מיין סעקרעטאריאט צו איבערשיקען אין פיטסבורג, אדער אויך דירעקט אין פיטסבורג צו מר קאהען ווי אונטען געשריבען. און אין צווייטען פאל וועל איך דאנקבאר זיין, ווען איר וועט מודיע זיין פון דער ערפילונג פון מיין בקשה.

בברכה ופ"ש לאנ"ש במחננו הטי' און אויך צו די וועלכע דיינקען אז זיי זיינען נאך ניט מאנ"ש, וואס באמת זיינען דאך כל ישראל חברים דער חילוק איז נאר, פראן אזעלכע וואס ווייסען דאס און פילען דאס און אזעלכע וועלכע לעבען אין טעות און ווארטען מען זאל זיי מערער זיין און דערציילען זיי, אז כל ישראל ערבים זה בזה.

המחכה לבשורות טובות.

ד'פו

ב"ה, ב' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי שתיקתו הכי ארוכה נתקבל מכתבו מכ"ח חשון — שנתאחר בדרך הילוכו — ובמענה עליו, על ראשון ראשון וכו'.

א) צודק אשר אין זו הדרך להשתמש בחינוך בעונש השבט, כי לפעמים הכי תכופות יצא שכרו — שמשתכרים עי"ז — בהפסדו, וד"ל, ורואים במוחש אשר בתוקף המלוּבש בדרכי נועם פועלים יותר.

ב) המחשבה שיחליף עבודת[ו] בשטח החינוך במשרת הנהלת חשבונות או פקיד וכיו"ב, לא נראית לי, כיון שכפי הנשמע זהו ג"כ ענין של פרנסה גשמית נוסף על העיקר שזהו פרנסה רוחנית.

ג) במה שכותב אודות ברקים ורעמים, הנה יבדקו את התפילין שלו וכן את המזוזות בדירתם, ויהי בקירוב מקום אליו תמונת כ"ק מו"ח אדמו"ר

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע ובפרט בזמנים שהנ"ל רגיל, ואז הרי גם בהתבוננות קלה יסור ממנו כל הפחד מלבד האמור במרז"ל, שניתנו לפשט עקמימות שבלב . . .

(ה) במה שעשו אותו למגיד שיעור לפני חיילים דתיים, מובן שצריך לנצל אפשריות זו במילואה כדי לקרבם עוד יותר לתורתנו תורת חיים ומצותי והי' מחניהם קדוש, ופשוט ג"כ שאין להסתפק בהחילים שהם כבר דתיים, אלא לנהל תעמולה ובמרץ, שיתוספו על השומעים גם אלו שעדיין אינם דתיים במעשה בפועל, והרי גם עליהם נאמר, אני ישנה בגלותא ולבי ער, ובפרט ע"פ המבואר בספר דרך חיים לאדמו"ר האמצעי, אשר הענין דלבי ער הוא עוד יותר מענין התשובה (יעויין בדרך חיים, הוצאת קה"ת עמוד קפ"ב ואילך), ודברים היוצאים מן הלב הבטיחונו רז"ל שנכנסים אל לב השומעים וסוף סוף פועלים פעולתם.

(ו) במ"ש אודות העתקה ל . . . , הנה יש להבטיח מראש שיהי' שם ענין מסודר בפרנסה ולא לסמך על השערות בעלמא.

(ז) במ"ש בתחלת המכתב וגם בסופו, שפנה אליהם, היינו לו ולזוגתו שיעבדו בשטח החינוך על טהרת הקדש בכרם חב"ד, ולא קבלו ההצעה, וכותב הטעמים על זה. — הנה מה תועלת לו בהטעמים כיון שסו"ס אינם לוקחים חלק במוסד כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, ואף שמובן שחינוך הכשר בכל מקום שיהי' בעיא חיונית היא, הרי גם על זה מתאוננים וכמ"ש שמוני נוטרה את הכרמים כרמי שלי לא נטרתי, אף שגם הראשונות מעידה התורה שכרמים הם, וק"ל, והאריכות בטח אך למותר.

(ח) כבקשתו יזכירוהו ואת ב"ב שיחיו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע להמצטרף להם בגו"ר.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ד'פז

ב"ה, ב' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ כו' מו"ה זאב צבי שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מג' חנוכה, בו מתקשה בענין הנחש שמה מקומו בגן
עדן וגם ביאורי רז"ל בזה בסנהדרין נ"ט ב' וכו'.

מבוארים הענינים בכ"מ ומרומז גם בנגלה במרז"ל יומא ס"ט ב', בעו
ביעתא בת יומא לחולה בכל ארץ ישראל ולא אשתכח כו' כליא עלמא כו',
ועיין ג"כ בשל"ה בהקדמה (יט, ב).

בברכת הצלחה בחינוך על טהרת הקדש.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

נ.ב.

בודאי יכין את התלמידים לקראת יו"ד שבט יום ההילולא של כ"ק
מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

ד'פח

ב"ה, ג' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה מאיר שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מ"א טבת עם המוסגר בו. ובמה שמפרש

ד'פז

מו"ה זאב צבי: ובר, ירושלים, אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתנב, ובהנסמן בהערות שם.

ד'פח

מו"ה מאיר: גורקאוו, לונדון. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תחקנח, ובהנסמן בהערות שם.

דברי במכתבי אליו, אשר דבורים שאין מביאים לידי פועל במעשה, ה"ז בגדר דב"ט, כיון שלא נתגשמו מטרותם. — כנראה שלא ביארתי דברי כדי צרכם, כי לא היתה בזה כוונתי ח"ו אליו, אלא על השיחות במשך ההתועדות כאן. והנפק"מ בזה פשוטה, כי הרי כשהוא ממלא בקשתי לדבר דברי התעוררות וכיו"ב ובדברים היוצאים מן הלב הנה מבלי להביט על הפעולות שבאים ע"י דברים אלו, ה"ז ע"ד המבואר בברכת בדיקת חמץ, שאפילו לא מצא חמץ, ברכתו רצוי, כי המצוה היא לבדוק, ועד"ז הוא גם במצות הוכח תוכיח, וכמובן גם מפלוגתת רז"ל בזה אם הוא עד כדי הכאה וכו' אף שפשיטא אפילו לא הגיע עד כדי הכאה אין התוכחה פועלת ובכל זה המצוה במקומה עומדת, משא"כ בשיחתי הבאה מצד עצמה.

ותקוטי ששורוטי אלו המעטות בכמות תפעלנה פעולותיהן ותביאנה להמטרה שיוסיף אומץ בתעמולתו ובפרט שידועים דברי נשיאנו הק', חזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם . . .

בברכת הצלחה בעבודתו בכל האמור.

ד'פט

ב"ה, ד' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ כו' מו"ה דוד שי

שלום וברכה!

עיי' הרה"ח נוי"נ אי"א רב פעלים מו"ה משה אלי' שי גערליצקי קבלתי הודעתו אשר מתכוון לנסיעה לבקר במשך איזה שבועות בארצנו הקדושה תבנה ותכוון על ידי משיח צדקנו במהרה בימינו, וכיון שזוהי הארץ אשר עלי' נאמר, עיני ה' אלקיך בה מראשית שנה ועד אחרית שנה, צריך להיות נרגש זה גם בההכנות לנסיעה, והוא על דרך כמו שמכינים עצמם לפני כניסה לשר

ע"ד המבואר בברכת בדיקת חמץ: ראה גם לקמן אגרת ד'רמד.

ד'פט

נרפסה בלקו"ש ח"י"ד ע' 211 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מז"ה דוד: ליכמן, מונטריאל.

גדול, ועל אחת כמה וכמה למלך ועל אחת כמה וכמה למלך מלכי המלכים, אלא שההכנה צריכה להיות בלבושי הנפש, לבושים הפנימים, כי הלא ד' יראה ללבב, והוא על ידי הוספה בשיעורי לימוד ועל ידי הוספה בהידור בקיום המצות, ואין לך דבר העומד בפני הרצון כשמחליטים באמת להוסיף בזה ככל היכולת, ומה טוב שיעשה הוא ג"כ שליח מצוה בנסיעה זו, ויהי רצון מהשם יתברך שיבשר טוב בכל האמור לעיל.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

נ.ב.

בודאי ידוע לו משלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, והם א) אמירת שיעור תהלים — כפי שנחלק התהלים לימי החדש — בכל יום אחר תפלת הבקר, ב) לימוד פרשה חומש עם פירוש רש"י מהסדרה של השבוע (ביום א' מהתחלת הסדרה עד פרשת שני, ביום שני מפרשת שני עד שלישי וכו'), ג) לימוד שיעור תניא בכל יום — כפי שנחלק התניא לימות השנה, ועל כל פנים ישמור אותם מכאן ולהבא, והשי"ת יצליחו.

ד"צ

ב"ה, ד' שבט, תשט"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מחדש כסלו הוא חדש הגאולה, בו כותב מצבו עתה וכן אשר כל משך ימי חייו לא ראה טוב, ומבקש להזכירו וכן זוגתו וילדיהם שיחיו לברכה.

וכנראה שאינו מרגיש בהסתירה במכתבו עצמו.

כי איש אשר בורא עולם הזמין לו את ב"ג וברכס בילדים — שליט"א, יאמר שלא ראה טוב מימיו, הרי הוא כפוי טובה במדה מבהילה.

ד"צ

ובודאי לא יגעו ח"ו דברים אלו בברכות השי"ת שהשפיע להם עד עתה, אבל המשך ההשפעה וברכה זו וההוספה בהן — אין זה צריך להיות סיבה להמשיך להיות כפוי טובה.

והרי מאות ואלפים מבני אדם מתפללים בכל יום ויום להתברך בפרי בטן, והיו נותנים את כל אשר להם בשביל בן יחיד או בת יחידה, ועדיין לא זכו לזה — יברכם השם יתברך במילוי משאלות לבבם לטובה בקרוב —

והוא אשר קבל ברכה זו, וכנראה מבלי תפלה יתירה על הדבר, אינו מכיר בהעושר והאוצר אשר בזה וכופל במכתבו כהאמור לעיל! ועוד מסיים אשר אינו מאמין ח"ו שיעזרו לו מלמעלה, כי נגזר ח"ו שכל ימיו יהיו עניים ומרודים!

מובן שאין כוונתי לומר שהפרנסה צריכה להיות בצמצום או מצב הבריות בחלישות וכו' —

אלא באתי לעורר, אשר אפשר זהו הטעם לחלישות הבריות ולהעדר הרחבה בפרנסה, כיון שאיננו מכיר כלל בברכת השם יתברך בענין עוד יותר עיקרי מאשר שלימות בריאות והרחבת הפרנסה, והיא הברכה בבנים ובנות הולכים בדרך ד'. וכשאין מכירים בטוב הנראה והנגלה הניתן מלמעלה, ובפרט כאשר אי ההכרה היא באופן מבהיל כל כך עד שבא לביטויים החריפים שבמכתבו, מהו הפלא, אם מלמעלה אין ממשיכים ברכה בשאר הענינים?

תקותי ששורותי אלה המעטות בכמות תספיקנה להאיר עיניו לראות את המצב כמו שהוא,

וכשיתחיל לעבוד את השם יתברך מתוך שמחה אמיתית ופנימית, בודאי תרוסף ברכת השי"ת גם בהנוגע לבריאות ופרנסה, וכמובן מהכתוב בכמה מקומות ומהם בזהר ח"ב קפ"ד ב'.

בודאי יש לו קביעות בלימוד תורת הנגלה ובלמוד החסידות, ועל כל פנים יעשה כזה מכאן ולהבא, ומהנכון לבדוק את התפילין שלו וכן את המזוזות בדירתם, ובכל יום חול קודם תפלת הבקר יפריש איזה פרוטות לצדקה.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ד'צא

ב"ה, ה' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א בנשי"ק בעל מדות
מו"ה חיים שמעון זאב שי

שלום וברכה!

. . . במשי"כ ע"ד מספר י"ט — יש להעיר ולהאיר ממאמר בעל השמחה
די"ט כסלו והוא בתו"א ו, ד. — במשי"כ ע"ד מספר ל"ו יעויין לקו"ת פקודי
ד, ג. שם במדבר ה, ד. שו"ת יהודא יעלה ס"א.

ד'צב

ב"ה, ה' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"י עוסק בצ"צ מו"ה אברהם שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ט טבת וארבע הקודמים לו. נהניתי מה שכותב
אודות חלוקת דמי חנוכה לתלמידים בשמי, והעיקר אשר דבר לפניו דברי
התעוררות, ויהי רצון אשר כל הדברים יפעלו פעולתם בבכ"ח חסידותי ובחיים
היום יומים.

ד'צא

מו"ה חיים שמעון זאב: רובין, ירושלים. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתקס, ובהנסמן בהערות
שם.

ד'צב

מו"ה אברהם: פריז, פתח תקוה. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'נא, ובהנסמן בהערות שם.

רעג

אדמו"ר שליט"א

בודאי עושים הכנות הדרושות ליום ההילולא הבע"ל, ויודיע עד"ז
בפרטיות הדרושה . . .

בברכה לבשו"ט בקרוב ממש

מ. שניאורסאהן

ד'צג

ב"ה, ה' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מו"ה מרדכי שי' הכהן

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הארוך נתקבל מכתבו מיום ההילולא של רבנו הזקן.
ויה"ר שההשתדלות בענייני חינוך הכשר במחנו הט' תביא פירות וע"ד הפלגה,
ויסיפו בההשתדלות והאומץ ויתוסף כ"פ ככה בהנוגע להפירות.

מה שכתבתי אודות אסיפה מב"כ עיירות, אינה האסיפה שעשה מר פ.
כי זו היתה מב"כ עיירות מכל קצוי תבל, היינו בין לאומי, והי' שם ראש
עיריית תל אביב עתה מר לבנון שי', וסיפר בחזרתו לאה"ק ת"ו מפעולות
ליובאוויטש במדינת איטליא.

במ"ש אודות האתרוגים וההשגחה בזה, הרי זוהי שאלה רגילה בהנהגת
רבנות וההשגחה על כשרות, היינו שצריכים להבטיח (באָווארענען) שלא יהי'
מקום לחילוף וכו', וכמו שמעורר גם במכתבו, ואם כל זה אפשר להבטיח
(באָווארענען) — צריך כת"ר לברר על אתר.

ד'צג

נדפסה בלקו"ש חי"א ע' 575 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מו"ה מרדכי: פרלוב, מילנו. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתקסט, ובהנסמן בהערות שם.
מה שכתבתי: לעיל שם.

בודאי מתכווננים ליום ההילולא יו"ד שבט הבע"ל, וכן גם בהנוגע להסביבה. והשי"ת יצליחם . . .

בברכה,

מ. שניאורסאהן

ד'צד

ב"ה, ו' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה יצחק שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו ממוצש"ק עם הפ"נ המוסגר בו, שיקרא בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע. ויה"ר שתצליח השתדלותו בכל הענינים אודותם כותב ויבשר טוב בזה.

ובמה שהעיר בתניא פרק ז' בענין עליית הניצוצות, דכתיב שם דאין עולים משם עד כי יבוא יומם וכו', וקשה לו, דהרי גיהנם מזכך ומצרף.

הענין כפשוטו הוא, שהגיהנם מזכך את נפש האדם ומהענינים בלתי טובים המלפפים אותו והכתמים, אבל אינו מעלה ענינים אלו. וכמובן ג"כ מזה ששעבוד מלכיות הוא חילוף ענין הגיהנם, וכדאי' במדרש, אשר ע"י שעבוד זה מעשי האדם נעשים טובים, אבל לא שמהפכים ומעלים ענינים דג' קליפות הטמאות לגמרי.

במ"ש אודות ענין אריכות התפלה, הנה ח"ו, אין כאן שום קפידא כלל וכלל. ויה"ר שיתקבלו תפלותיו על עצמו ועל מושפעי, ובפרט ע"י האריכות. וכידוע סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר, אשר מהר"י סלנטר שאל את כ"ק אדמו"ר

ד'צד

נדפסה בלקו"ש ח"ט ע' 275 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מו"ה יצחק: דובאור, מנטשסטער. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תקסח, ובהנסמן בהערות שם.
במ"ש . . . אריכות התפלה: לעיל שם.

מוהר"ש, מפני מה מאריכים כ"כ החסידים בתפלה, וענהו, אשר ידועה הפלוגתא אם תפלה עושה מחצה או כולה, ולכן מאריכין בכדי שגם מחצה יספיק*.

בודאי יתועדו ביום ההילולא באופן המתאים ויהי רצון שיהי בהצלחה.
בברכה,

מ. שניאורסאהן

ד'צה

ב"ה, ו' שבט, התשט"ז
ברוקלין, נ.י.

הנהלת ישיבת תומכי תמימים דלוד
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר אני – מפני הסדר – קבלת מכתביהם מ: כ"ז, כ"ח, ל' כסלו.
ד', י"ג, י"ד, כ' כ"א, כ"ד, כ"ח טבת, עם המוסגר בהם.

א. מצער לקרוא בפרטי-כליים המצורפים השקו"ט, שניתלים בענינים פורמאליים, בה בשעה שטובת התלמידים באמצע. ומאי נ"מ חוקי בני אדם שהפה שאסר הוא הפה שהתיר . . . נראה מאיזה שורות בהפרט"כ שיש מרגישים בכל האמור, ובכל זה אין המצב משתנה.

ב. במה שכותבים אודות בנינים חדשים בשביל הישיבה, הנה, לדעתי, יש לרכז מוסדות חב"ד והבנינים – עד כמה שאפשר – בכפר חב"ד. וכמה

(*) ובדא"פ יל"פ: ע"י האריכות מגיע במדרי' עליונה יותר, ורגלי מדרי' עליונה הם כנגד כל המדרי' שלמטה הימנה (תניא ספ"ג). ומחצה הני"ל – הוא ע"ד הלי דא"א ועייק הם מחצה התחתון והעליון דכתר. ואין להקשות מתפלה קצרה דוקא דכה"ג, כי הוא ע"ד הנקודה דיו"ד או קושי"י. – וראה ויק"ר פ"י, ה. ברכות לב, ב. שם לד, א.

ד'צה

לרכז . . . בכפר חב"ד: ראה גם לעיל אגרת ד'לז, ובהנסמן בהערות שם.

מעלות רוחניות וגם גשמיות בזה. ואף שמוכן שאי אפשר לעשות זה בבת אחת, לדעתי יש להציב מטרה זו ג"כ לנגד עיניהם, ובהתאם לזה לחפש מקום מתאים בשביל בנין חדש ומרכזי.

ג. במה שכותבים אודות פירסום סיפורי חסידים שיופיעו ב"פרדס התמים", מובן שצריך לדייק ככל האפשר בסמכות המספר ובעל הסיפור, ונוסף על זה לציין בסיפור הנדפס מי הוא בעל השמועה וכו'.

ד. בהנוגע מה שרוצים לשלוח שוד"רים לאירופא, הרי כבר ידוע הסדר בזה שיש להתדבר עם אנ"ש שם, כדי שלא לבלבל אחד את רעהו. ובהנוגע לשוד"רים עצמם, זה צריך לברר על אתר . . .

ומסיימים בתודה — על שילוחם ההקלטה מחגיגת יט"כ בכפר חב"ד, שגרמה לי נחת רוח ועונג, ות"ח ת"ח.

בברכת הצלחה,

מ. שניאורסאהן

ד'צו

ב"ה, ו' שבט, התשט"ז
ברוקלין, נ.י.

הנהלת בתי ספר למלאכה ע"י ישיבת חב"ד ליובאוויטש
באה"ק ת"ו
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה על מכתביהם מ: ה', י"ב, כ"ב, כ"ד, כ"ה טבת.

א. לפלא הדרישה לצמצם במספר תלמידים לבתה"ס למלאכה, בה בשעה שחסרים מקומות קליטה להנוער באה"ק ת"ו, ואפשר איזה טעם מיוחד יש בזה. ומובן אשר מצד הענינים דנר לאחד נר למאה, הנה כשמוסיפים בתלמידים אין זה אומר שבאותו הערך מתוספת ההוצאה. כן יש להביא בחשבון אשר בעוד איזה זמן בטח יתמעט ביותר מנין התלמידים המתאימים לבתי ספר כאלו, ולאידך גיסא יתרבה מספר המוסדות שיחפשו

אחריהם ובמילא כל ההקדם בזה ישובת. מובן שבכ"ז אין זה ענין עקרוני להלחם עליו עד כו'.

ב. בהנוגע למשך זמני הלימודים השונים בבית הספר החקלאי, יש להשתדל, וכמו בביה"ס למלאכה, לסדר התכנית באופן: (א) שהתחלת היום תהי' בתפלה ובלמודי קודש, וכמו בתכנית שלהם; (ב) שזמני לימודי קודש יהיו עכ"פ מעט יותר מזמני לימודי חול, אם באפשרי . . .

בודאי מאז כתבם השתדלו לקלוט עוד תלמידים מתאימים לביה"ס החקלאי ואחכה לבשורות טובות גם בזה. המכתב נשלח דחוף ובטח יענו בהקדם ויהי"ר שיסתיים כהני"ל לטוב.

בברכה.

ד'צז

בי"ה, ו' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו פ"נ, בו כותב אודות חשק ללימוד תורתנו הק' תורת חיים.

הנה כתבתי לכו"כ בכגון דא, אשר מלתם אמורה בהוראת רז"ל, לא יגעת ומצאת אל תאמין, יגעת ולא מצאת אל תאמין ונוסף על זה הבטיחו רז"ל אדם מקדש עצמו מעט מלמטה מקדשין אותו הרבה מלמעלה.

כבקשתו יזכירוהו וכן את אחותו . . . תחי' על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, וככל שיוסיף הוא בתורה ומצות יתוסף גם כן בברכת השם יתברך בכל האמור.

בברכה לתלמוד תורה ביראת שמים.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מוכיר

ד'צח

ב"ה, ז' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

האברך ברוך שלום שי

שלום וברכה!

במענה על כתבו עם הפ"נ המוסגר בו.

הנה אשרי חלקו שזכה ורואה פירות בהשפעתו במשך ההתועדויות שסידר, וכמבואר בכ"מ בדא"ח גודל הנחת רוח שגורמים למעלה ע"י שמקריבים את מי מישאל להקב"ה תורתו ומצותי. ונרמז גם בנגלה במרז"ל הידוע על הפסוק יקר מזולל, ומזה מובן גם כן התנגדות הלעו"ז לזה, שלכן בא היצה"ר בלבושים שונים ומשונים, ובמקום שאין לו עצה מתחפש בלבוש של יראת שמים, היינו שאין זה תכלית ועל"י נפלאה הנ"ל ירידה היא וכו' וכו'. וכבר אמרו רז"ל בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין, ובפרט תורת החסידות ועניני, ולכן יסיח דעת לגמרי מתחבולות מלך זקן וכסיל וירגז עליו וכו', כמבואר בתניא קדישא בארוכה, והשי"ת יצליחו.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

מ. שניאורסאהן

ד'צט

ב"ה, ז' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב שנבדק הוא וכו' ושואל איזה סדר בלימוד וכו'.

ד'צח

נדפסה בלקו"ש חכ"ג ע' 534 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
האברך ברוך שלום שי: כהן, לוד.

הנה הא בהא תליא, וכשישמור סדר הלימוד וילמוד בהתמדה ושקידה יסודרו גם שאר הענינים וכמו שקבלת התורה בעת מתן תורה היתה על ידי הקדמת נעשה לנשמע וכן היא ההוראה גם בעבודה היום יומית, וכפסק המשנה ריש פרק ב' דברכות, יקבל עליו עול מלכות שמים ועול מצות, פשיטא שכן הוא גם בהנוגע אליו, שהתחלת העבודה היא מתוך קבלת עול, ואז מזכה השי"ת ומצליח שבמשך הזמן מוצאים גם טעם ועונג אף שלא זהו העיקר כמובן.

בודאי שומר שלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נג"מ זי"ע בחומש תהלים ותניא הידועים, נוסף על שאר לימודיו הן בנגלה והן בחסידות.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ד"ק

ב"ה, ז' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ בעל מרץ ובעל מדות רב פעלים
מו"ה משה זלמן שליט"א

שלום וברכה!

נאכן לאנגען איבעררייס — חאטש איך באקום גרוסן וועגען אייך און אייער משפחה שיחיו — בין איך געווען צופרידען צו באקומען אייער בריף פון עש"ק ויחי, אין וועלכען איר שרייבט אויך וועגען אייער צופרידענהייט פון דער ענטוויקלונג פון דער ישיבה אהלי יוסף יצחק אין מעלבורן, און זיכער בריינגט די שמחה לויטן מאמר החסידים, שמחה פורץ גדר, אויף צו מוסיף זיין מיט נאך מער השתדלות צו פארשטארקען און פארגרעסערען די ישיבה, וועלכעס איז א מקור ברכה פאר אלע אידען אין מעלבורן און פאר דער גאנצער מדינה סיי בגשמיות און סיי ברוחניות. על דרך ווי די תורה

ד"ק

מו"ה משה זלמן: פייגלין, מלבורן. אגרת נוספת אליו — לעיל ח"ד תתלג.

דערציילט אונז, וואָס מעשה אבות איז סימן לבנים, אז איידער יעקב אבינו איז געפֿאַרען אין מצרים, ואת יהודה שלח — להורות לפניו גושנה, זאָגען רבותינו ז"ל, אז דאס איז צוגרייטען דאָרטען א ישיבה, און דורך דעם האט יעקב אבינו דער גרינדער פון ישיבה, געהאט דאס בעסטע לעבען דוקא אין מצרים, ווי עס איז באוואוסט די שאלה אין דעם וואָס עס האט געפרעגט כ"ק אדמו"ר הצמח צדק בא זיין זיידען כ"ק רבנו הזקן בעל התניא, און וואס ער האט עס געענטפערט (זעה לוח היום יום עמוד יב).

מיט א וואונש און האָפנונג צו באקומען פון אייך נאָך פילע יאָרען בשורות טובות בכל הנ"ל און אויך בשורות טובות בהנוגע צו זיך און אייער גאנצער משפחה סיי בגשמיות און סיי ברוחניות,

און דער זכות פון דעם בעל ההילולא — וועלכע וועט זיין ביום ב' יו"ד שבט הבע"ל — כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אויף וועמענס נאמען עס ווערט אנגערופען דער מוסד הק', יעמוד לו ולב"ב בגשמיות וברוחניות.

בברכה לאריכות ימים ושנים טובות ולבשורות טובות.

ד'קא

ב"ה, ז' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה שניאור זלמן שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מער"ח שבט, מבשר טוב שגמרו בהנוגע להדירה, ונתנו כבר זאדאטעק.

הנה יה"ר שתהיי התחלה בשעה טובה ומוצלחת וכן ההמשך ותהיי

ד'קא

מו"ה שניאור זלמן: לויטין, פריז. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א ג'תלג, ובהנסמן בהערות

שם.

דירתם דירה שמחה בגשמיות וברוחניות ובהתעודות לענייני חסידות ולהפצת המעונות.

לפלא שאין מזכיר במכתבו ע"ד מושפעיו ופעולותיו בהם אף שכי"פ עוררתי לכמה מאני"ש ע"ד המובא בדא"ח בכ"מ שלכל אחד ישנו שער, היינו מצוה וענין מיוחד דרך. בו עולים ויורדים התורה המצות וכל ההשפעות, ובאני"ש והתמימים בפרט בזמננו זה הוא הענין דהפצת המעיינות חוצה, ובמילא בקשת ברכה באיזה ענין שיהי' הי"ז קשור בהרחבת השער וכו' וד"ל.

בודאי ינצלו יום ההילולא יו"ד שבט הבע"ל כדבעי, ויה"ר שתומשך ההתעוררות על כל השנה כולה.
בברכה.

ד'קב

ב"ה, ט' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

אין ענטפער אויף אייער בריף, אין וועלכען איר שרייבט וועגען די אגודת נשי ובנות חב"ד אין קליוולאנד.

איך בין געווען צופרידען צו לייענען אין אייער בריף אייער אינטערעס אין ארבעט פון דער אגודת נשי ובנות חב"ד און וואס נאר וויכטיקער אייער פערזענליכען איינטייל און זעהט אויך צובריינגען אייערע פריינד און באקאנטע.

זעלבסט פארשטענדליך אז איך בין איינשטימיג מיט אייך אז עס איז ניטא קיין גרונט צו זיין חס ושלוש מיואש, אידען און אידישקייט זיינען אדורך פערשידענע שוועריגקייטען אין פארלויף פון די טויזענטער יארען פון זייער עקזיסטענץ, און דאך לעבען זיי **אנהאלטענדיק** זיך אין תורה און אירע מצות, און פילע פעלקער, וועלכע זיינען געווען פיזיש פיל שטארקער און פיל מער אין צאל, און דאך איז פון זיי קיין זכר — אנדיינק — געבליבען.

וואס דאס לערנט אונז, אז אויך אין דעם איצטיקען צושטאנד, דארפמען זיך ניט לאזען פארנארען פון דעם יצר הרע, לויט זיין אויסשפראך, אז עס איז שווער צו זיין א איד, נאר אין געגען טייל, אויב מען וויל באמת

זיין גליקליך, און ניט נאר בעולם הבא נאר אויך טאקע בעולם הזה, און צו האבען אמת'ן נחת פון קינדער, איז דער איינציגער וועג — פאר אידען — דורך אנהאלטען זיך און גיין אין די וועגען וואס דער וועלט באשאפער און דער אנפירער פון דער גאנצער וועלט האט אונז אנגעוויזען אין זיין הייליקער תורה, און ווען מען וויל אויף א אמת, איז ניט נאר וואס מען קומט איבער אלע שוועריקייטען און מען איז מצליח, נאר אויך די שוועריקייטען ווערען קלענער איידער מען האט זיך פארגעשטעלט און אין פארלויף פון דער ארבעט ווערען זיי אלץ קלענער און קלענער.

און השם יתברך זאל אייך מצליח זיין צו געפינען די פאסענדע אויסדרוק ווערטער צו ערקלערען דאס אויבען דערמאנטע אין קרייז פון אלע אייערע פריינד און באקאנטע, און דורך דעם נאך מער טיפער און מער אריינדרינגען אין דער ארבעט פון אויפהאלטען אידישקייט אין אלץ מער און גרעסערער מאס, און דער זכות זאל אייך ביישטיין אין אלע אייערע פריוואטע אייגענעלעגענהייטען.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד'קג

ב"ה, ט' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מג' שבט. תודה על הבשו"ט מהטבת מצב בריאותו בגשמיות ויה"ר שלעתיד יבשר ג"כ מהטבת מצב בריאותו ברוחניות שזה תלוי ג"כ בהרחבת פעולותיו בכרם חב"ד ובמסגרת צעירי אגודת חב"ד בפרט.

ובמ"ש שמרגיש התפעלות וכו', הנה העצה היעוצה בכגון דא הוא ענין דהיסח הדעת, היינו כשמרגיש מחשבה מעין הני"ל, לגרשה ע"י מחשבה בענין אחר, ומה טוב בענין של תורה, ולא להלחם נגד מחשבות אלו כשבאות לו ע"י שקו"ט שכלים, כי העדר השימת לב מצליח בהרבה יותר.

מהנכון — אם לא בדקו את התפילין שלו במשך י"ב חדש האחרונים,

לבדוקם עתה, וכן יהי זהיר בקיום – בלי נדר – שלשת השיעורים השווים
לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בחומש תהלים
ותניא הידועים.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד'קד

ב"ה, ט' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

ברכה ושלוש!

נעם לי לקבל מכתבה, בו כותבת אודות סדר לימודי ושאיפותי,
וכבקשתה אזכירה בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע להצלחה בזה.

והנה מבואר בכמה מקומות ורואים גם במוחש אפילו בעיני בשר אשר
כל אחד ואחת עליו להיות מקבל וגם משפיע מתאים לסביבתו וכשרונותיו,
וכיון – כהתחלתה במכתבה – שחונכה על ברכי החסידות בבית תמימים
מדור דור, מובן ופשוט שעלי להיות עינה טובה בשל אחרים, להראותם האור
כי טוב, אור תורת החסידות חב"ד הדרכותי ומנהגי, וכיון שזהו עושה
בערך הסביבה בה נמצאת, ענינה ומצות הצדקה שלה שצדקה שקולה כנגד כל
המצות, הוא בעיני זה, ואם הוטל עלי חוב קדוש זה, בודאי שניתנו לה עוד
קודם לזה הכחות למלאות את תפקידה, ובטח תעשה בזה במרץ המתאים
ובאופן המתאים, וביחוד שבטח רוב החבירות שלה מתכוונות לעבוד לאחר
משך זמן בשדה החינוך, זאת אומרת שכל הוספה לטוב שבכל אחת מהן תכפל
כמה פעמים ככה בתלמידותיהן בימים יבואו.

ובורא עולם ומנהיגו אשר מדתו מדה כנגד מדה אלא שכמה פעמים
ככה, ירבה ברכתו והצלחתו בעיניי הפרטים נוסף על הצלחתה בכל האמור.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד'קה

ב"ה, ט' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

ועד כפר חב"ד
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת שלשת הפרטי-כל מז' י"ג וי"ט טבת, ונהניתי על מה שמשתדלים לקשר עוד יותר הכפר דעד עתה והכפר החדש, מתאים למה שכתבתי מאז שלדעתי עליהם להשתדל בכל עוז שיהי כל שטח זה ברשותם. ובודאי יש לנצל כל החלקות שבו אם לדירה או לזריעה וכיו"ב, ומובן ג"כ שזהו דורש השתדלות להרבות תושבי הכפר, אשר גם על זה עוררתי זה כו"כ, וגם כתבתי שלדעתי זהו נוגע הן בגשמיות והן ברורחניות וד"ל . . .

ד) לפלא שאין מזכירים אודות הכנות ליום ההילולא יו"ד שבט, ובטח נעשים העניינים בפועל, ואפשר כדאי הי' שיהי' איזה ממונים לכגון דא, שיכולים היו להיכון לעבודתם בעוד מועד, וכמו בהנוגע לפורים כו' וכו'.

ה) כן שמעתי אשר בכ"מ מנצלים הזדמנות כאלו גם לעניינים של פרנסה ע"י שמכינים גם מקום מכירה מיוחד למשקאות מיני מזונות וכו', נוסף על מקום פרסום וגם מכירה של עניני דפוס השייכים לאנ"ש. והרי אפשר שאם הי' מקום לינה בכפר מתאים – גם זה יכול הי' לשמש מקור פרנסה.

ו) והנקודה העיקרית בזה, מכבר באה העת להביט על הכפר לא כעל מקום קבוץ כו"כ יחידים ותו לא מידי, אלא גם כמו על צבור, וצבור שהשפעה לו גם על החוץ, ולכן דרוש וגם מוכרח לספק צרכי-הצבור גם בהנוגע להשפעתו על החוץ, היינו לא רק בית הכנסת וכו' אלא מקום אש"ל להמבקרים, מקום נתינת ידיעות על חב"ד ואנ"ש הן באה"ק ת"י והן בחו"ל, הן בהווה והן בעבר כו' וכו' ויש להרבות בזה כמה נקודות, שבהתבוננות קלה יעמדו עליהן.

ד'קה

מקום מכירה מיוחד: ראה גם לקמן אגרת ד'רעא.

ועוה"פ הנני מוסיף אף שלדידי לא זהו העיקר אשר כל זה יכול להיות ענין של פרנסה בכבוד, ופרנסה גשמית ורוחנית גם יחד.

בברכת הצלחה ולבשו"ט בכל האמור.

בהתאם לשיטתי הני"ל, כתבתי לישיבת תו"ת דלוד שלדעתי, נכון וביותר שבנין מרכזי דתו"ת שיש לבנותו — צריך להקימו בכפר חב"ד. אבל מובן שבכדי לאפשר זה על הכפר להקציב לזה שטח מספיק וגם מרווח ובמקום המתאים.

ד'קו

ב"ה, י"א שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ. עוסק בצ"צ כו' מו"ה דוד שי

במענה על מכתבו מדי' שבט, בו כותב על שהתחיל ללמוד שיעור בתניא עם מורי ביי"ס ב . . .

הנה בכלל נכון הדבר ובלבד אם השתתפות המורים בזה מרצונם הטוב בלי כל כפי' לא בדבור אפילו לא ברמז, כי בענינים כגון דא יש להזהר שלא יקשרו התלותם בעניני הרשת שמנצלים זה להכריח השתתפותם בענין הני"ל. — וענינים הנלמדים צ"ל כמרז"ל במקום שלבו חפץ . . .

אתענין לדעת איך מנצלים שעות ההוספה שכמה מהמורים-ות התנדבו לתת, וכמדובר מאז?

כתבתי לישיבת תו"ת דלוד: לעיל ד'צה.

ד'קו

מו"ה דוד שי: חנוין, פתח תקוה. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתכב, ובהנסמן בהערות שם. שעות ההוספה: ראה לעיל ח"י ב'תתקצ.

ד'קז

ב"ה, י"א שבט, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

אין ענטפער אויף אייער בריף מיום החמישי. בעת רצון וועט מען מזכיר זיין אייד אייערע קינדער און אייניקלעך שי' און השם יתברך זאל העלפען אז איר זאלט האבען נחת פון זיי און פון אלעמען צוזאמען אמת'ן נחת וואס דאס איז אידישער נחת. און לויטן מאמר תורתנו הק' הממנו יפלא כל דבר, וכפי הידוע מספרים הקדושים, ווען מען קוקט מיט א עין יפה ועין טובה, איז ניט נאר וואס מען באמערקט מעלות נאר אויך פון דעם קוקען באקומען זיי חיזוק, ובמילא ווערן קלענער און ווייניגער די ענינים לא טובים, און בפרט לפי המבואר בתניא פרק ל"ב, און אין ספר דרך מצותיך, מצות אהבת ישראל, אין דעם ענין ואהבת לרעך כמוך ביז מען זאגט אויף אהרן הכהן וועלכער איז געווען קדש הקדשים, אוהב את הבריות — אפילו אזעלכע וועלכע האבען קיין ענין ניט, א חוץ דעם וואס זיי זיינען באשאפען געווארען, וכמבואר ע"י רבנו הזקן בתניא שם. און השם יתברך זאל העלפען אזוי ווי כהנים זיינען דאך זריזים, און זיי האבען אויפגעטאן דורך זייער עבודה אז — עד מהרה ירוץ דברו, אן קיינע מניעות ועכובים (כמובא בלקוטי תורה לרבנו הזקן סוף פרשת קרח), זאל אויך דאס אויבען דערמאנטע קומען וואס פריער למטה מעשרה טפחים.

בברכה לבשו"ט בכל הני"ל.

ד'קח

ב"ה, י"ב שבט, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

מזמן לזמן שואל הנני מהרה"ג וו"ח אי"א רב פעלים בעל מדות וכו' מו"ה יעקב בן ציון שליט"א יורקעוויטש מהנעשה אתו ופעולותיו, והודיעני גם כן מה שכותב אליו אודות מצב הרוח, יותר נכון אודות נפילת הרוח שלו ומה שכותב כבודו להרה"ג הנ"ל בהנוגע למצבו ברוחניות.

וכבר ידוע בכגון דא פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל, אשר האיסור דלשון הרע הוא לא רק בהנוגע לזולתו אלא גם בהנוגע לעצמו שהוא אסור ג"כ, וכבר ידוע בדברי הרמב"ם בהחילוק דלה"ר ומוציא שם רע שלה"ר הוא אפילו כשאומרים אמת ובפרט אם מגזימים, ועוד יותר מהגזמה.

ועוד והוא העיקר ע"פ המבואר בכמה מקומות בדא"ח, אשר בכדי שהגרעין הנזרע בארץ יצמיח תבואה ואילן עושה פרי צריך להיות רקבון מתחלה, היינו ביטול מציאותו הקודמת שאז מצמיח יותר וביותר, אבל במה דברים אמורים שרקבון זה ברכה בו, כשנעשה הוא בארץ הראוי לזריעה ולצמיחה ומכשיר את האדמה לזריעה ולצמיחה ומשקים אותה וכו' אבל כשמניח גרעין על השולחן ומרקיב אותו, הרי לא לבד שאין כל תועלת וצמיחה אלא אדרבה מפסיד גם את הגרעין. ועד"ז הוא החילוק בין עצבות למרירות וכמובן ממה שנתבאר בתניא. והבחינה בזה לבלי להטעות את עצמו ולדעת מהות הרקבון ונמיכת הרוח, הם התוצאות הבאות, שבאם הנמיכות רוח מביאה לתוספת בפעולה בעיני יחדות הנה זה רקבון מצמיח כ"פ בערך הגרעין ואם גורם חלישות ועאכו"כ ביטול פעולות הנ"ל, הרי זה מסוג השני. והנמשל מובן ומוכרח הוא לקבוע זמן בלימוד תורת החסידות, קביעות בזמן יקביעות בנפש ואז סוכ"ס יגיע לקיום הציווי עבדו את ד' בשמחה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור לעיל.

ד'קח

והודיעני: ראה אגרת שלאח"ז אליו.
פתגם: ראה גם לעיל חז"א אגרת ג'תשעה, ובהנסמן כהערות שם.

ד'קט

ב"ה, י"ב שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה יעקב בן ציון שי

שלום וברכה!

... ובמ"ש אודות בנו ברוך בועז שליט"א. יעויין ריש הלכות תלמוד
תורה לרבנו הזקן והוא ע"פ הגהות הרמ"א יו"ד סי' רמ"ה ומיוסד על
המדרש תנחומא שתיכף בעבור שלש שנים יש ללמד את התינוק גם בענינים
שבכתב נוסף על מה שמלמדו בעל פה משיתחיל לדבר וכמרז"ל הידוע.

ובזה סרה בפשיטות הקושיא בביאורי הגר"א שם ס"ק י"ט, איני מבין
שיחתו וכו'.

במ"ש אודות הוו"ח כו' . . . איזה ספרים להורות לו ללמד, הרי כיון
שהכירו פנים אל פנים בודאי יכול לשער בהתאם לזה ולהורות לו, וכפי
הנראה ממכתב הנ"ל, יקבל הוראותיו בחפץ לב. ויה"ר שיצליח גם בזה אף
שהנ"ל נמצא בריחוק מקום נוסף על השתדלותו ויגיעתו בהנמצאים בקירוב
אליו ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה אלא שכ"פ ככה להרבות הסייעתא
דשמיא בהנוגע לעצמו במילי דשמיא ובמילי דארעא.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ד'קט

מו"ה יעקב בן ציון שי: יורקאוויטש, מונטריאל.
גם בענינים שבכתב: ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 350.
במ"ש אודות הוו"ח: ראה אגרת שלפנ"ז אליו.

ד'קי

ב"ה, י"ג שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ בעל מדות
מו"ה אברהם סענדר שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מי"א שבט והקודם לו, בו מעורר בהנוגע לנוסח חב"ד
באמירת כתר, אחרית כבראשית ולא אחרית כראשית,

ויעויין בזה גם בשער הכולל שהוא עד"מ שכותב. ובמה שמסיים שירא
הוא להכריע כנגד הנוסחא אחרית כראשית, לפלא, כיון שהכריע כבר רבנו
הזקן בעל התניא (פוסק בנסתר דתורה) – והשולחן ערוך – (פוסק בנגלה
דתורה), וכבר ידוע מאמר המשנה, חכם גדול אתה שקיימת דברי חכמים
(נגעים סוף פרק ט'). וכבר הועתק בבית רבי סיפור חסידים הראשונים בשם
הצ"צ, שרבנו הזקן בעת בירור הנוסח בסידורו היו לפניו ששים סידורים.

למותר מה שמתנצל על שכותב אלי בעינינים כמו הנ"ל, כי הרי דבר
משנה (שם) אם לקיים דברי חכמים הן, ובכלל הקיום נכנס בירור ספיקות.

בברכה לאריכות ימים ושנים טובות ואין טוב אלא תורה והעוסק בה
וכמבואר בכ"מ הדיוק לעסוק ולא "ללמוד".

ד'קי

מו"ה אברהם סענדר: נעמצאוו, לאנג ביטש. אגרות נוספות אליו – לעיל ח"י ג'תקפד
ובהנסמן בהערות שם.
הדיוק לעסוק: ראה גם לעיל ח"י"א אגרת ג'תקפ, ובהנסמן בהערות שם.

ד'קיא

ב"ה, י"ג שבט, תשט"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיו"ד שבט, הוא יום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל.

. . . כיון שכותב שעבד רוב ימיו בשדה החינוך העברי השלם, בטח
למותר להדגיש אשר החינוך זמנו כל ימי חיי האדם, כי בשני הקצוות גם יחד,
אפילו הנמצא ר"ל בעומק תחת יש בידו וביכולתו להשתנות מן הקצה על
הקצה, ולפעמים כביטוי הזהר בשעתא חדא וברגעא חדא, וכן בקצה השני
אפילו זה שעלה עומק רום יש בידו ללמוד יותר ועוד יותר, כיון שהטוב הוא
אין סופי, ועל המחנך אחרים וכן הוא מחנך גם את עצמו לעמוד תמיד על
המשמר לנצל כל אפשריות והזדמנויות בכיוון האמור או גם ליצור הזדמנויות
אלו, וע"פ הנראה במוחש צדק מאמר הידוע, הרבה למדתי מרבתי ומתלמידי
יותר מכולם, הרי ההשתדלות [ב]חינוכם של אחרים להראותם ולנחותם
הדרך העולה בית א"ל, מלמדת ומוסיפה בתוצאות הטובות בחינוכו של
המחנך והשתלמותו.

מובן שאין כוונתי להטפת מוסר ח"ו כי אם לעורר, אשר . . . אין זה
פוטר כלל וכלל מלנצל כשרונותיו ככל האפשרי לקרב לבם של בני ובנות
ישראל לאבינו שבשמים על ידי לימוד תורתנו תורת חיים וקיום מצותי שגם
זה בודאי יוסיף בברכות השם יתברך להמצטרך לבריאותו בגשמיות וכן
בהמצטרך לב"ב.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

נ.ב.

אתענין לדעת אם הרצאות שלו אודותן כותב יצאו בדפוס ואפשר
להשיגן, כיון שאינן בהספריי שלי.

ד'קיב

בי"ה, י"ד שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
יהודא ליבוש שי

שלום וברכה!

נעם לי להודיע ע"י הו"ח אי"א נוי"נ בעל מדות ובעל מרץ מו"ה רפאל
שי ווילשאנסקי, מתוכן דברי התעוררות שהשמיע כת"ר בהתועדות דיום
ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל.

ומבואר בכ"מ ע"ד הנחת רוח דנשמת בעל ההילולא זי"ז (ויעוין רשיי,
יבמות קכ"ב ריש עמוד א') ובפרט כשהמדובר הוא בנשיא ישראל, אשר שבק
חיי רוחו פעולתו אשר עבד בה לפניו בישראל פעולת צדיק לחיים לכל חי נפש
כל חי הקשורה בנפשו בחבלי עבותות אהבה רבה ואהבת עולם כו' (לשון רבנו
הזקן באגה"ק ריש סימן כ"ז) קישור חזק דהתם קאי דמחמי לי ואחים (שבת
קנ"ג ע"א) ובפרט כשמשיעים מדברי תורתו, שנפשו היתה מיוחדת עמם
ביחוד נפלא (כמבואר בתניא ריש פרק ה').

ויהי רצון שזכות בעל ההילולא יגן על כאו"א מאתנו בתוך כלל ישראל
להרבות הסייעתא דשמיא במילוי התפקיד כדבר משנה, לשמש את קונו.

בכבוד ובברכה.

ד'קיב

יהודה ליבוש: שטרן, פריז.

ד'קיג

ב"ה, י"ד שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה רפאל שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"א שבט והקודם לו עם המוסגר בהם.

ת"ח על כתבו בפרטיות לפ"ע אודות יום ההילולא וקיצור הנאומים, ואף שאינו מזכיר עד"ז הנה בטח גם נשי ובנות חב"ד במסגרת שלהן הדגישו ענין יום זה באופן המתאים לארגון, וכן נעשה עד"ז בהת"תות, ובטח אם הי' נדפס מה במכ"ע, ישלח לכאן הקטעים, ות"ח . . .

בודאי ידוע לו שישנם עתה מכוונות קליטה, וכמדומה שבהיותו כאן ראה אותם, ונהגו אני"ש בזמן האחרון, להקליט את ההתועדות ולשלוח לכאן העתקה אחת — וכמובן להשאיר גם אצלם העתקה בכדי לנצלה בהזדמנויות שונות לחידוש (אפפרישען) ההתעוררות וכו' שעמדו בה בעת ההתועדות, ומהנכון הי' שיתענין אם אפשר למצוא מכוונה כזו בפאריז והוצאות הכרוכות בזה.

בברכה לבשו"ט בענינים הכללים ובעניניו הפרטים.

ד'קיד

ב"ה, י"ד שבט, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי שתיקתו הכי ארוכה, נתקבל זה עתה מכתבו מעש"ק בא, אשר גם בו לא מצאתי סיבת השתיקה, ותקותי שעכ"פ אין זה ענין דבריאות.

ד'קיג

מו"ה רפאל שי: ווילשנסקי, פריז.

אף שאינו מזכיר עד"ז במכתבו, תקותי שמזמן לזמן משתתף בהתועדות אנ"ש המביאות לרוממות רוח ולהתעוררות זכרונות ימי קדם ובענינים כמו אלו הרי אם הפסיקו בזה מאיזה סיבה משך זמן, ההפסק צריך לגרום חשק יותר גדול להשתתף, והרי, סו"ס מוכרחים דברי חז"ל להתקיים, זרוק חוטרא אאורא אעיקרי קאי, ורואים במוחש אשר ככל שיתרחק החוטר מהארץ שרשו ומקורו בריחוק יותר, תהי מהירות ירידתו על הארץ גדולה יותר.

בברכה לבשו"ט בכל האמור וכתוב בפירוש וגם בהנמצא בין השיטים.

ד'קטו

ב"ה, ט"ז שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה יצחק שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו מעיר:

א) במ"ש באור התורה לאדמו"ר הצ"צ (רפ, ב) דתפלת שחר שהיא נגד התמיד היא עד ארבע שעות, וק"ש עד שלש שעות, שהוא כחילוק קטרת שנאמר בו בבקר בבקר שקודם לתמיד, ומקשה דהרי הא דתפלת השחר כנגד התמיד עד ד' שעות, הכוונה היא על זריקת דם התמיד, וזריקת הדם הי' לפני הקטרת, וגם בה נאמר בבקר בבקר.

ולפלא שכותב זה בתור קושיא, כיון שבהגהה זו עצמה עלי' מקשה, כתוב כל זה. ולא עוד אלא שחלק המאמר מבאר הענין דזריקת הדם קודמת לקטרת וקטרת קודמת לאברים. ובגוף הענין — תלונתו על לשון מרז"ל*

(* וכן אקרא, דכפל בבקר דקטרת כתוב על אתר, משא"כ בזריקת הדם, דכתוב במק"א. ורק שדי' אדם התמיד (יומא לג, ב). והלא דבר הוא.

ד'קטו

הרה"ג... יצחק: הוטנר. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתלג, ובהנסמן בהערות שם.
באור התורה: חנוכה.

(פסחים נט, ב) אין לך דבר שקודם לתמיד של שחר אלא קטרת. ועצם הקושיא דתפלה זמנה עד ד' שעות אף שזריקת הדם צ"ל קודם הקטרת ובהם נאמר בבקר בבקר, אין זה מקומו אלא על הש"ס, ולא בהמאמר.

ובהתאם להענינים המבוארים במאמר, הנה י"ל שבסדר התפלה בכללותה, הרי זריקת הדם שייכת לק"ש שענינה רצוא והתלהבות ברשפי אש, וענין החלב והקטרת האברים שייך לשמו"ע, שעלי נאמר שזמנה עד ד' שעות, וכמובן מהחילוק שבין ק"ש לשמו"ע שנתבאר בכ"מ בדא"ח.

ועוד להעיר שהקרבנות התמיד שארכה שעה שלימה, וכמשנה ר"פ תמיד נשחט, הנה השחיטה וגם הזריקה שצריכה להעשות קודם שנקרש הדם, זמנם קצר ביותר, וכל הזמן הוא על ההכנות להקרבנות האברים וההקרבה עצמה, וכדמוכח בתמיד פרק ד' ה'. ואין להקשות, ברוחניות הענינים, שהרי בתמיד שבין הערבים אין שם ק"ש, אף שגם בו הי' זריקת הדם — כי מבואר בקבלה והובא גם בתורת החסידות, אשר הק"ש דשחרית מועילה גם למנחה (ראה תו"א ר"פ ויחי, מה, ע"ג).

(ב) במ"ש בדרוש בכ"ה בכסלו, דבירור המדות הוא ע"י החכמה מפני שקרובים זל"ז ובירור האותיות דמחו"ד הוא ע"י הכתר, דענינו בעבודה מס"נ, ואף דיש שני סוגים מס"נ, מס"נ באחד ומס"נ דברוך שם, האותיות מתבררים דוקא ע"י מס"נ דאחד ולא ע"י מס"נ דברוך שם — וקשה לו הטעם על זה.

והטעם מבואר בכ"מ, אשר המס"נ דברוך שם, שהיא האהבה דבכל נפשך — קשורה בעבודה ע"פ טו"ד, וכמובן גם מהמשל שהוא דציקי קדירה, היינו דבר של מאכל שגם הגוף נהנה ממנו ולא ריח לחודי, ולברר האותיות, שמקורם מקדמות השכל, הנה בירורם יכול להיות רק מקדמות השכל ושלפניו ולא ע"י מה שלמטה ממנו, היינו עבודה דטו"ד. וליתר ביאור יעוין בזה בשערי אורה לאדמו"ר האמצעי במקומות המקבילים, ויעו"ש בפרט פרק ט' ויו"ד. משא"כ מס"נ דאחד וענין הקטרת הן למעלה מטו"ד לגמרי, בשמים שאינם ראויים למאכל. והענין בעבודה מבואר ג"כ בקונטרס עץ החיים לכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) אביו של כ"ק מו"ח אדמו"ר — זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע פרק ח' ט', ובכ"מ. (אולי אפשר לומר, דמס"נ ע"פ דמאי חזית דדמך סומק טפי הוא, בנגלה, ע"ד דמס"נ שע"פ טו"ד).

ולשלימות הענין — עוד להעיר, שישנה עוד מעלה נעלית יותר, וכמעלת

קטרת דיוהכ"פ, דקה מן הדקה, על הקטרת דכל השנה כולה. ואף ששניהם ענינם ריח — הוא כהחילוק שבין נקב הימני ונקב השמאלי שבחוטם, חיי וחי' דחי' (זהר חלק ג' ק"ל ריש עמוד ב'). מסנ"פ דחי', מסנ"פ דיחידה (ראה עטרת ראש סוף שער יוהכ"פ. קונטרס העבודה פ"ה. ד"ה לך לך רדע"ת). — אפ"ל: תשובה דכל השנה, ותשובה דיוהכ"פ דעיצומו של יום מכפר.

ג) בהקדמת שערי אורה ב' ע"ב, במעלת מס"נ דעשרה הרוגי מלכות, שלימות דמס"נ של עשרה הרוגי מלוכה שלא הי' רק על התורה לבדה — הנה הכוונה כפשוטה, היא לא לגבי המס"נ דפורים וחנוכה, אלא לגבי המס"נ דמתן תורה (אף שבדוחק י"ל דבחנוכה הי' גם הענין דתפלה, כיון שבטלה העבודה בבית המקדש, משא"כ ר"ח בן תרדיון שנשרף עם ס"ת שבחיקו, אבל לדעתי דוחק גדול הוא) — במעלת המס"נ דעשרה הרוגי מלכות — בעץ חיים שער ט"ל ד"א. ש"נ פ"ה, ואפשר לשם מכוון מ"ש בהקדמה בחצאי עגול, איתא בע"ח.

ד) במה שהעיר בדרוש לחנוכה הנדפס בסוף הספר אור התורה — וכנראה הוא פליטת הקולמוס, וצ"ל דרך אמונה — ושואל מי הוא בעל ההגהה בדף יו"ד ע"ב המתחלת, לפענ"ד אינו כן.

וכנראה שלא ראה הוצאת המאמר, זה שהדפסנו לפני איזה שנים, בפ"ע, לחנוכה. ושם מבואר שהוא בכללות לרבנו הזקן וההגהות אשר בו לאדמו"ר הצ"צ, אלא שהמאמר הוא רשימת השומע ולא כתב יד רבנו הזקן עצמו, ולכן כותב הצ"צ בהנוגע להכותב שהוסיף וכו', ונמצאות הגהות הצ"צ עד"ז גם בדרוש תער השכירה, בלקו"ת לג"פ פה, ג. ועוד באיזהו מקומן.

בברכה.

ד'קטז

ב"ה, י"ז שבט, תשט"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת הפיי' שלו, ולפלא שאינו מזכיר דבר מעסקנותו בכרם חב"ד, אף שבודאי ידועים לו ומפורסמים רצונו הפנימי והעז של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע אשר כל אחד מאנ"ש והתמימים יפעלו

בהפצת המעיינות חוצה, היינו לא רק תורת החסידות אלא גם הדרכותיי ומנהגי לא רק בחוצה הקרוב אלא גם בחוצה שלע"ע רחוק הוא, והאריכות בדבר הפשוט אך למותר, ובפרט במדינתם ההכרח הוא שכל אחד מאנ"ש ישתתף בחיזוק אהלי יוסף יצחק אשר במעלבורן (ונוגע הענין לכל המדינה) בממונו וגם בטרחת גופא. ויה"ר שהתאמצותו בכל האמור נוסף על הקב"ע שלו בתורת החסידות קביעות בזמן וקביעות בנפש, תוסיף בהענינים אודותם כותב שלו ושל ב"ב שיחיו.

בברכה לבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד'קיז

ב"ה, י"ז שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ בעל מדות כו'
מו"ה ברוך שי'

שלום וברכה!

אין ענטפער אויף אייער רעגיסטרירטען בריף פון דינסטאג מיט דאס
בייגעלייגטע.

א דאנק אייך פאר אייער באלדיגען ענטפער חאטש עס איז געשריבען
געווארען מיט פיל מרה־שחורה, בנוגע צו דער בית הכנסת און די מלחמה
וועלכע איר פירט, אז די שול זאל זיך פירען ווי עס באדארף זיין. איך באטאן
די זאך פון מרה שחורה, ווארום לויט ווי מיר האבען געהערט מערערע מאל
פון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, און מען זעהט דאס אויך
בעשיינפערליך, אז ווען מען גייט אין מלחמה, איז אויב מען איז אומעטיג און
מרה שחורה, איז דאס אליין שוואכט אפ דאס פירען די מלחמה, אבער ווען

ד'קיז

מו"ה ברוך: ליטורין. אגרות נוספות אליו — לעיל ד'פה, ובהנסמן בהערות שם. וראה שם לתוכן
האגרת שלפנינו.

מען שטעלט זיך פאר אז מען גייט מקיים זיין די אנווייזונג פון תורתנו הק' וועלכע איז אונז געגעבען געווארן פון דעם בורא עולם, טוט מען דאס מיט גאר א אנדער לעבעדיגקייט, און דאס אליין מאכט נאך מער גרעסער די שאנסען און פארשנעלערט דעם נצחון.

איך האף אז איר וועט מיך ניט חושד זיין, אז איך בין געווארן א מוסר'ניק און זאג מוסר, נאר מיין כוונה מיט דאס אויבען געשריבענע איז, צו ארויסרופען מער און צוגאב אין מעשה און צו פארגרעסערען דעם בטחון און שמחה בא נאך א אידען, און עס איז באוואוסט דער חסידישער ווארט, עבדו את ד' בשמחה, אז אפילו תשעה באב — יהפך במהרה לששון ולשמחה — בביאת משיח צדקנו, דארף דער תענית און זאגען קינות, בשעת מעשה זיין אויך בשמחה-געפיל, וואס מען האט דעם גרויסען גליק און מעגליכקייט צו מקיים זיין דעם ציווי מלך מלכי המלכים הקב"ה, און לויט ווי עס [איז] אפגע'פסק'נט געווארען אין רמב"ם סוף הלכות לולב, אז דער וואס פארמיידט זיך פון שמחה, ראוי להפרע ממנו וכו' און דער וואס טוט דאס עבודה גדולה היא כו' עיין שם.

ביגעלייגט איז דא דער בריף פון דעם לאייער, און איף האף אז אויב איר וועט האבען נאך נייעס אין דעם, ויהי רצון אז עס זאל זיין גוטע בשורות, וועט איר מיר מודיע זיין, ותודה מראש.

א אויסצוג פון אייער בריף, שיק איך איבער אין פיטסבורג, און איך בין זיכער, אז אויב זיי וועלען דארפען אייער מיטהילף אין דעם, אויף ווייטער, וועט איר דאס טאן, והשי"ת יצליחו.

בברכה צו דערקאטשען זיך בשמחה ובהצלחה.

ד'קח

ב"ה, י"ז שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הנהלת צעירי אגודת חב"ד בירושלים עיה"ק ת"ו
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתבים מועד הבחירות וזקני אנ"ש, ובהם
הידיעות ושמות הנחברים.

ויהי רצון אשר כיון שנתמנו ראשים בתוככי אנ"ש והחסידיים, יכירו
האחריות הכי גדולה והזכות ההולכת אתה יחד, וזה יעורר כחותיהם
הפנימיים, לעבוד במינוי זה אליבא דנפשי בכוונה להצלחת תפקידם בתוך
כלל אנ"ש וכלל בני ישראל, להפיץ המענינות עד שיגיעו חוצה.

וכבר הובטחנו אשר בהשתדלות המתאימה יצליחו בזה בהצלחה
מופלגה.

והובטחנו גם כן אשר עבודתם בקדש זו תוסיף בברכת השם יתברך
והצלחתו בעניניהם הפרטים של כל אחד ואחד.

בברכת הצלחה בכל האמור.

ד'קיט

ב"ה, י"ז שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הנהלת צעירי אגודת חב"ד בירושלים עיה"ק ת"ו
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

בודאי יגשו תומ"י לפעולות ממשיות, וכפסק המשנה, לא המדרש עיקר
אלא המעשה, ובפרט ע"פ הידוע בדיוק הבעש"ט במה שנאמר, בארץ צ"י ועיף

גוי בקדש חזיתיד, וכיון שבזמן האחרון נראתה חלישות גדולה בפעולות צעירי אגו"ח בירושת"ו, בודאי יעורר זה אצלם תוספת התאמצות ועי"ד כתוב הנ"ל.

ובזה להעיר על מה שכתבתי זה כ"פ להנהלת ישיבת תורת אמת, שעל כל האברכים הנשואים ובפרט אלו שנתקבלו בזמן האחרון, לנדב מזמנם בכל יום לעסקנות בכרם חב"ד, והנהלה ענתה לי, שמוכנים האברכים מצדם למלאות חובתם וזכותם זו, ומסרו עד"ז לצעירי אגו"ח שיתיעצו עמהם ע"ד האופן הכי מועיל לנצל את כשרונותיהם זמנם ומרצם. ולפלא שכנראה עד עתה לא נעשה בזה דבר מצד צעירי אגו"ח, ומהנכון שיפגשו בהקדם עם הנהלת ישיבת תורת אמת וברשותם להראות להם מכתבי זה, ולטכס עצה בכל האמור.

בודאי למותר להעיר, אשר כמו בכל עבודה התחלתה נכון שיהי' הבאה בחשבון ועי"מ לחזק הענינים הקיימים מכבר, אבל במשך זמן קצר ככל האפשרי להוסיף עליהם ותקוים הבטחת רז"ל כל המוסיף מוסיפין לו. בברכה לבשו"ט.

ד'קכ

בי"ח שבט, תשט"ז
ברוקלין.

האברך הווי"ח אי"א מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה חיים ש"י

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מז' שבט עם המוסגר בו, ובטח ניצלו את יום ההילולא באופן המתאים בהנוגע לעצמו ובהנוגע להשפעה בכל הסביבה,

ד'ק"ט

שכתבתי: ראה לעיל ח"י אגרת ג'שכח.

ד'קכ

מו"ה חיים ש"י: צימנט, בוסטון. אגרות נוספות אליו — לעיל ח' ח' ברסט, ובהנמך בהערות שם.

שהרי זהו הי' רצונו הפנימי של בעל ההילולא כלשון המשנה, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה, אפילו שנקראים בשם בריות בעלמא (תניא פרק ל"ב) ולקרבן לתורה, ולא לקרב ולהתאים (צופאסען) התורה אליהם, וכמדובר בהתועדות דיום ההילולא . . .

ד'קכא

ב"ה, י"ח שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה סעדי' שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מד' שבט עם הפ"נ ורשימות המוסגרים. כן נתקבל בעתו מכתבו שלפני זה מא' טבת. ותקותי שלעת קבלת מכתבי זה קבל גם ידיעות מהטבת מצב בריאות ב"ב שי', ובמ"ש אודות השטראלען להראש בנוגע לבריאות . . . כמדומה כבר כתבתי פעם, שטפול זה דורש זהירות יתירה. והרי ישנם כמה טפולים שאין בהם אחריות, וכמה טפולים שאין בהם עכ"פ אחריות כ"כ ויודעים התוצאות מהם יותר ברור מאשר תוצאות טפול של שטראלען.

בטח ניצלו את היום של ההילולא בעניינים ואופנים המתאימים, לא רק בהנוגע לתלמידים ומורים אלא גם בסביבתו ובהעיר. וכמדומה כבר כתבתי שבכלל צריך כל אחד מאנ"ש הנמצא באיזה מקום שהוא, להביט על עצמו כשליח מנשיאינו הק' וצריכים להפיץ תורתם הדרכותיהם ומנהגיהם בכל הסביבה העיר והמדינה. וע"ד מרז"ל אחד מכס גולה לברביא וכו'. וכיון שתפקיד זה הוטל עכאו"א מאתנו, בודאי שעוד מקודם לזה ניתנו לו הכחות למלאותו כדבעי ומתוך הרחבת הדעת.

בברכה לבריאות — לו ולכל ב"ב שי' ולבשו"ט בכל האמור,

מ. שניאורסאהן

ד'קכא

מו"ה סעדי': ליברוב, צפרו. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א ג'תקח, ובהנסמן בהערות שם.

ד'קכב

בי"ה, י"ט שבט, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מאז, וזה עתה הפ"נ מיום ההילולא שיקרא בעת רצון על הציון הק' של בעל ההילולא כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

נהניתי ממ"ש אודות ההצלחה לקרב לב אחדים מבני ישראל לעניני תורה ומצותי, ואם בהנוגע לנפש אחת שנו חכמים שהוא כאילו קיים עולם מלא עאכו"כ כמה נפשות, וכבר ידוע אשר פעולה מצוה אחת ואפילו חד פעמית, הרי יחוד זה למעלה הוא נצחי לעולם ועד (תניא ספכ"ה) ובפרט כשבכמה פעולות טובות ומצות זכה להיות הממוצע בזה. ויה"ר שיקוים גם בזה הפסק דמצוה גוררת מצוה, היינו שאצלו יתגדל החשק והמרץ לפעול בכל הנ"ל ובמילא יזמינו לו האפשרויות למלא משאלות לבבו לטובה, בענינים הפרטים בבני ביתו וגם באחרים.

לאחרי בקשת סליחתו ובהקדים הידוע בענין גודל השלום שבשביל זה ניתנה כל התורה וכפסק הרמב"ם סוף הלכות חנוכה ולא עוד אלא שזהו דבר משנה כלי מחזיק ברכתו של הקב"ה, ארשה לי לעורר אותו ולרזו על החיזוק לרבות השלום בביתם, היינו כפשוטו בהנוגע לו ואל זוגתו תחי', שכנראה מבין השיטים וגם מבין שיטת השיחה שהיתה לי כאן ומצב רוחה (שטימונג), כדאית ההשתדלות יתירה מצדו להיות וותרן במדותיו ולהתייגע ככל יכולתו בזה, וכבר ידועה ההוכחה וגם בנגלה דתורה מגודל ענין זה, מה שאמרו רז"ל, שאמר הקב"ה ומצוה למחוק שמו הגדול הנכתב בקדושה ודוקא שם המפורש ודוקא על ידי כהן, ובלבד להטיל שלום בין איש לאשתו ואפילו כשהאשה מתנהגת באופן דקנוי ח"ו, ועאכו"כ באשה צנועה שגדלה את ב"ב לחסידות, שכל הההשתדלות בזה מצוה רמה ונשאה, ותקותי שישמחני בבשורה טובה שעושה בזה ככל יכולתו ומתאים להוראת רז"ל שנשים דעתן קלה ישמח לב זוגתו תחי' באופן המתאים לה, היינו לא דורך אנגעצויגענקייט כי אם דוקא ע"י הסברת פנים וכו'. ובדאי שורותי אלה המעטות בכמות ג"כ תספיקנה ואחכה לבשו"ט.

בברכת הצלחה בכל האמור.

ד'קכג

בי"ה, י"ט שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הנהלת ישיבת תומכי תמימים
הנהלת בתי ספר למלאכה,
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתבים מז' י"א וי"ד שבט עם המוסגר בהם.
[ובמ]ענה עליהם.

א) בנוגע לבנין מרכזי דתו"ת בכפר חב"ד, מהנכון שיהי בריחוק
מקום [. . .] אפשרי מבי"ס למלאכה, ומהטעמים שכתבתי מכבר, ועוד
טעמים . . .

ד) בהנוגע לבי"ס לדפוס, בודאי כבר קבלו הידיעה ע"י הרה"ג הרה"ח
עוסק בצ"צ כו' מוהרב"א שי' גאראדעצקי, שצריך להזדרז בהבנין ובאופן
המתאים, וכמו שכתבתי גם במכתבי הקודמים . . .

ו) כבקשתם נשלח המכתב דחוף, ובטח יאשרו קבלתו, תיכף. והעיקר
ע"ד שיגשו לפעולות בהאמור.

בברכת הצלחה.

מ. שניאורסאהן

ז"ע נתקבל המכ"מ מט"ז שבט עם המוסג"ב. ובמענה עליו:

ז) בי"ס לדפוס של ליינאטיפ (ואפשר גם סידור יד) והשייך לזה —
מוכרח. ואין להסתפק באפסעט בלבד בשו"א. ולפלא גם השאלה בזה. ומובן
שבאם יתנו גם ציוד של אפסעט, נוסף על הנ"ל — כדאי הדבר. ובתנאי שלא
יגרעו בהנ"ל, שלע"ע הוא העיקרי.

ד'קכג

בנין מרכזי דתו"ת בכפר חב"ד: ראה לעיל אגרת ד"לז, ובהנסמן בהערות שם.

(ח) ביי"ס לבנות מוכרח והי"ז כו"כ פעמים עוררתי על שייסדו זה בכפר . . .

(ט) ענין מעין "כולל", אינו מופרך (אף שחדש הוא בחב"ד), ובלבד שיבוא בהמשך לכתות הבחורים, שיהי' לזמן מוגבל, שיהיו מוכשרים לנצלם אח"כ בתור ר"מ משפיעים וכיו"ב ושיתחייבו מראש ע"ז, שלא ילמדו בעוד כולל וכיו"ב, שעכ"פ חלק מהם יקדישו עצמם ללימוד חסידות ולא רק כולל דנגלה, ונפלינו.

ד'קכד

ב"ה, י"ט שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה שלמה חיים שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו עם המוסגר פ"נ דיום ההילולא. ובטח ידונו בכבוד ראש המתאים במה שכתבתי להנהלת תו"ת . . . להשתדל בזה און פארלייגין זיך אויף דעם בכל המרץ והיגיעה שתהי' הישיבה לשם ולתפארת לא מצד הפראפאגאנדע והטומעל אלא גם מצד פנימיות הדברים. ולא רק מצד הענין דיראת שמים וחסידות, אלא גם מצד הנגלה, וידוע סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אשר רבנו הזקן בתחלת עבודתו הפצת תורת החסידות ברייסיין, השתמש בתלמידים גדולים בנגלה, והסדר הי' אשר בכל מקום בואם הפליאו את השומעים בידיעתם בנגלה ונצלו ההפלאה לכבוש את מוחם ולבם ללימוד תורת החסידות . . .

(ב) במ"ש אודות המאמרים אותם ילמדו בכתות כו', כבר ידוע מרז"ל לעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ, ובמילא יש להתחשב בזה עם רצונם האמיתי של התלמידים.

עוררתי: ראה לעיל אגרת ג'תתכח, ובהנסמן בהערות שם.
ענין מעין "כולל": ראה גם אגרת שלאח"ז.

ד'קכד

מו"ה שלמה חיים: קסלמן. אגרות נוספות אליו — לעיל ד'תתקצב, ובהנסמן בהערות שם.

ג) בהנוגע לשאלתו אודות יסוד מעין כולל, הנה כשאקבל ידיעות מפורטות בזה, היינו כמה שעות ביום ילמדו אותם הרוצים להתקבל להכולל, אם בעלי כשרונות במדה שלאחר שילמדו משך זמן בהכולל, יוכלו וגם יתרצו להעשות משפיעים ר"מ ור"י בכרס חב"ד, וכן אודות ההוצאות הכרוכות בזה, אוכל להחליט בזה. וכמוש"כ במכ"י להנהלה בכללותה.

בברכה לבשר טובות בכל האמור.

ד'קכה

ב"ה, כ' שבט, תשט"ז
ברוקלין.

חברה גמילות חסדים שומרי שבת
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה על ההודעה מאסיפה השנתית של החברה ביום ראשון, הבע"ל.

הנה יהי רצון שיה"י כינוסם בהצלחה, הצלחה בגשמיות והצלחה ברוחניות, היינו שפעולתם בגמ"ח כפשוטה, נוסף על גודל הענין מצד עצמו, תביא גם כן לגמילות חסדים ברוחניות,

וכמעשה אבות, שהם סימן לבנים, וביחוד אברהם אבינו אשר ענינו – גמילות חסדים, אשר סוף פעולתו עם המקבל ממנו ותכליתה, היתה ההכרזה: אמרו ברוך א"ל עולם שאכלנו משלו,

על דרך זה יהי גם בהנוגע לפעולת החברה.

ועד זאת, אשר לא רק המקבלים, אלא כל הרואה ואפילו השומע – שומרי שבת והם גומלי חסדים, יבינו ויתרשמו מן קישור שני הענינים.

ובפרט, אשר גם קשר מיוחד ביניהם, כי שמירת השבת מעידה וקובעת ענין "חידוש העולם, שהוא חבל המושכת כל יסודי הדת, ברצון הפשוט" (ספר

ד'קכה

נדפסה בלקו"ש ח"ו ע' 332 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

החינוך (בפרשתנו), היינו* בחסדו חסד חנם, ועל האדם שנברא בצלם ודמות ונצטוו לדבקה בו, להדבק בדרכיו – לגמול חסד, ובפרט אשר הדת מימינו ניתנה למו (ראה ג"כ תניא ס"פ דל"ת. תו"א צה, ב שמסיים: כלומר שנמשך מימינו (גם) אש דת. ושכרו – בתו"א לב, ע"ב בתחלתו).

וכמו שנאמר באדם העליון כביכול, והוכן בחסד כסאו, הרי גדול ענין גמילות חסדים דאדם התחתון, להשפיע לו ולכל בני ביתו שיי המצטרך להם בגשמיות וברוחניות.

בברכת הצלחה,

מ. שניאורסאהן

נ.ב.

כמנהגי – אבל, בלי"נ – מצורף בזה המחאה, השתתפותי בקרן גמ"ח שומרי שבת הנ"ל.

ד'קכו

ב"ה, כ"א שבט, תשט"ז
ברוקלין.

האברך שלמה שיי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו ממוצש"ק, בו כותב אודות הרושם הכביר אשר עשתה האסיפה, הנאום של פב"פ שהסעיר את הרוחות ליראת שמים תורה ומצוותי – ואשרי חלקו שהשתתף בארגון הדבר. ומזה מובנת ג"כ חוות דעתי בהנוגע לעתיד – שימשיך בעבודתו זו, אף, שכל עבודה פנימית, דורשת השקעת זמן מרץ ושימת לב. והובטחנו כבר מרבנו הזקן בעל התניא (פוסק בנסתר דתורה)

(*) להעיר מאנה"ק סי' טו"ב.

ד'קכו

חלקה נדפס בלקו"ש ח"י ע' 241 חלקה בחי"א ע' 279 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
האברך שלמה שיי: שטנצל, חל אביב.

והשולחן ערוך (פוסק בנגלה דתורה) אשר ע"י הצדקה עם הזולת נעשה מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה.

אבל מלשון הבטחה זו עצמה, שאומר שנעשים זכים ולא שנעשה למדן וירא שמים, מובן, שצריך ללמוד, וגם להתעסק בענינים המביאים לרגשי לבב באהבת ד' ויראת ד', אלא שמתברכים בהצלחה מופלגה אלף פעמים ממש. ולכן עליו לסדר לימודיו בתורת הנגלה ובתורת החסידות זמן נכון בכל יום ויום וכראוי לאברך בן ישיבה. ורק שבזמנים הפנוים מסדרי הישיבה וקצת מזמני הישיבה — להקדיש לעבודה הנ"ל. ובטוחני שבאופן כזה גם אביו הרב שליט"א יסכים בלבב שלם.

מובן שכל הנ"ל הוא בתור סדר קבוע, אבל במקרה יוצא מן הכלל ובתור הוראת שעה, צריך, ופעמים גם מוכרח, להוסיף מזמן דצרכי צבור על זמן דלימוד התורה, ולפעמים להיפך — לקחת מזמן הלימוד לצרכי צבור. ובפרט בהתבונן שעניני צבור אודותם הנדון, לפעמים תכופות — בתקופה זו — הם ענינים של פקוח נפשות ממש. ובודאי גם בזה יקוים דבר המשנה מצוה גוררת מצוה, ולא ח"ו להיפך.

בשאלתו איזה אישים להזמין להטיף בפני הקהל וכו' — מובן שבזה צריכים להחליט אנשים הנמצאים על אתר ולהביא בחשבון גם ענינים דמראית עין, שמיעת אזן וכו'. ולאידך גיסא להשתדל לנצל כל הכחות האפשריים. ואין לקבוע בזה מסמרות אפילו על אתר, ובפרט בריחוק מקום, כיון שהענינים משתנים מזמן לזמן.

נעם לי לקרות במכתבו שלומד בצורה קבועה בתורת חב"ד. ובודאי ידוע לו פתגם רבנו הזקן, שהקביעות צ"ל בזמן וגם בנפש והוא העיקר. וכבר ידוע — דקבוע לא בטל. וכיון דכל יומא ויומא עביד עבדתי, והרי ברכת התורה מברכים בכל יום מחדש ובנוסח נותן התורה לשון הווה, הרי גם הקביעות בלימוד תורת החסידות צ"ל בכל יום.

בברכה לבשר טוב בכל האמור.

מ. שניאורסאהן

בשאלותיו במכתבו מיום הבהיר יט"כ: (א) אם להאמין באמונה פשוטה או לחקו"ד — שניהם **מוכרחים**. ולא רק שאין סתירה מזל"ז, אלא אדרבה משלימים זא"ז. תחלת העבודה ויסודה — אמונה פשוטה, ותיכף נתחייב במצוה שהיא יסוד היסודות ועמוד החכמות **לידע** שיש שם מצוי ראשון כו' (רמב"ם בתחלתו), ובלי הזהר (ח"ב כה, א): פקודא דא קדמא דכל פקודין

כו' **למנדע** לי' לקוב"ה כו'. ולא יגעת ומצאת **אל** תאמין. ומחויב לייגע ולהטריח את שכלו להשכיל ולהבין עד כמה שביכולתו – ויכולת האדם מוגבלת – ומה שלמעלה מיכולתו, באמונתו היסודית והפשוטה יחיי. ועייג"כ מצות האמנת האלקות להצ"צ. קוני' תורת החסידות פ"ג ובכ"מ.

(ב) סדר לימוד – בנגלה בהתאם לסדרי ישיבה בה לומד (ומוכרח, בכל אופן, לימוד וידיעת הלי' הצריכות). בחסידות – יתדבר עם הררשי"ח שיי קעסעלמן עד"ז, כיון שתלוי בכשרונות כאו"א וכו' וכו'.

ד'קכז

בי"ה, כ"א שבט, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מי"ד שבט, והתחלתו אשר בושט פניו כסתו וכו'.

הנה מובן ופשוט שהתכלית בזה צריכה להיות שינוי עיקרי בהנוגע **לפועל**, ובמה שכותב שישנם ענינים שאינו יכול להנצל מהם כו' הרי כיון שהבורא דורש זאת מאת כל אחד ואחד מבני ישראל, בודאי שעוד מקודם לזה ניתן לו הכחות הנדרשים למלאות הדרישה, והוא הדין בנדון דידך, אלא שכמו בכל הענינים אין לדרוש שתהי' השתנות מן הקצה אל הקצה בשעתא חדא וברגעא חדא, כי עבודת האדם היא מדרגא לדרגא וביגיעה מתאימה, ואזי מתקיימת הבטחת רז"ל, יגעת ומצאת.

מהנכון הי' לבדוק את התפילין שלו וכן את המזוזות במקום שם דר, ושיהי' זהיר בטבילת עזרא, ובכל יום חול לפני תפלת הבקר יפריש איזה פרוטות לצדקה, וילמוד בע"פ ויהיו חקוקים בזכרוננו דברי תורה בכלל וביחוד איזה פרקים משניות ולכל הפחות פרק אחד תניא, וישתדל ללמוד בחברותא ועכ"פ במקום לימוד תורה ברבים וכמו ישיבה ובית המדרש, והשי"ת יצליחו לבשר טוב מהטבה בכל הענינים אודותם כותב.

בברכה.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד'קכח

ב"ה, כ"א שבט, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום ההילולא עם הפ"נ המצורף, שכותב שבריאות
זוגתו תי' הוטב מעט, יעזור השי"ת שיהי לה רפוא"ש.

דאס וואס איר שרייבט אז איר זייט טרוד אין פרנסה וכו' — איז דאס
ווי איינער וואס איז הונגעריג און איז אפגעשוואכט פון הונגער, וועט זאגען
אז ער וועט ניט עסען ביז ער וועט שטארקער ווערען, וארום טרדת הפרנסה
איז ווי די משנה זאגט אין אבות פרק ג' משנה ה', המקבל עליו עול תורה,
נעמט מען בא עם צו דעם עול דרך ארץ און אזוי אויך פארקערט, במילא אז
מען וויל אז די טרדת הפרנסה זאל קלענער ווערען, איז קבלת עול תורה
איינע פון די הויפט עצות צו דעם, והאריכות בדבר המובן אך למותר, והשם
יתברך יזכהו לבשר טובות בזה וכן מהשתתפותו הגדולה ביותר ככל האפשרי
רישיבת . . .

בברכה.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ד'קכט

ב"ה, כ"א שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה שמואל בצלאל שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מי"ד שבט וכן הפ"נ מיום ההילולא של כ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל, שיקרא בעת רצון על הציון
הק' שלו . . .

ד'קכט

מו"ה שמואל בצלאל: אלטהויז, מלבורן. אגרת נוספת אליו — לעיל ח"ד א'קה.

אויף אייער פראגע וועגען מוסיף עליות לתורה, צוליב הכנסה פאר דער ישיבה. — לויט דער הוראה פון כ"ק מו"ח אדמו"ר, מיוסד אויף א שו"ת פון אדמו"ר הצ"צ, אין אזעלכע פאלען, איז מען ניט מוסיף אויף די שבעה קרואים און דעם מפטיר, נאר מען לייענט אין מערערע ערטער.

און וועגען דער צווייטער פראגע, צי מען זאל מקפיד זיין אויף דעם מצב הרוחני פון די אנשי המנין והגבאים וכו'. — זעלבסט פארשטענדליך אז דאס ווענדעט זיך אן דעם מענשן בפרט און אויך אין דעם מצב פון דער בית הכנסת בכלל און עס איז שווער צו געבען כללים אין דעם פון איין תקופה צו א צווייטער, און בפרט בריחוק מקום, וכבר נאמר, ותשועה ברוב יועץ, וואס אין דעם פאל איז דאס אויך א הוראה, ובטח למותר לעורר בהאמור בתניא פרק ל"ב ועוד בארוכה — הצ"צ — במצות אהבת ישראל בס' דרך מצותיך; שמזה יכולים ללמוד בהנוגע להאמור.

ולהודעתו מהעתקתו לדירה חדשה. הנה יהי רצון שיהי משנה מקום משנה מזל לטובה ולברכה הן בגשמיות והן ברוחניות.
בברכת הצלחה.

ד'קל

[כ"א שבט תשט"ז]

במענה על מכתבו עם הפ"נ המוסגר בו.

במה שכותב אודות מצבו ואשר לפי דעתו אינו מצליח בלימוד ואין לו חבר מתאים וכו', כבר כתבתי, ודעתי ברורה בכל זה, ולפלא שאינו רואה האמת, שהטענות הם מתחבולות היצר הרע לבלבלו מלכת בדרך הטובה לפניו בגשמיות וברוחניות גם יחד.

ובמה שכותב אודות בריאות קרובתו . . . תחי' — הנה אם קיימו את הכתוב במכתבי הקודם, הרי ברור **בזדאי** שחלה הטבה בבריאותה.

ויזכהו השי"ת לערות עליו רוח ממרום לראות השגחה פרטית בחסד וברחמים בכל האמור למעלה.

לויט דער הוראה: ראה גם לעיל ח"ד אגרת תתפה.

ד'קל

נדפסה בלקו"ש חכ"ד ע' 436.

ד'קלא

ב"ה, כ"ד שבט, התשט"ז
ברוקלין, נ.י.

צו אלע פריינט פון חינוך הכשר, און די אנטיילנעמער
אין דער יערלעכער חגיגה פון "בית שרה" בפרט
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

די יערלעכע חגיגה פון די "בית־שרה" סקולס, וואס דארף פארקומען
בע"ה זונטאג א' דראש־חדש אדר, קומט אויס אין דער וואך פון דער סדרה
תרומה, וואו עס ווערט דערציילט וועגן דעם בויען פון משכן און מקדש. דאס
דארף דערמאנען און אונטערשרייכען די וויכטיקייט פון דער אידישער פרוי
און טאכטער אין אלע פרטים פונם אידישען לעבן — אלס טאן־געבערין און
וועג־ווייזערין.

ווארום, ווי די תורה דערציילט, זיינען די פרויען געווען די ערשטע צו
נעמען א חלק אין בויען דעם הייליקען ארט פאר דער ג'טלעכער שכינה, און
זיי האבן זיך אנטזאגט צו נעמען א חלק אין דעם גאלדענעם עגל, וואס איז
געווען דער היפך דערפון.

א אידישע טאכטער, דורך דער ריכטיקער ערציאונג ברוח התורה, פילט
מיט אן אינערלעכן ג'ט געבענטשטן חוש, וואס עס איז הייליק און דארף
געשטיצט ווערן, און וואס עס איז שעדלעך און דארף דערווייטערט ווערן פון
אידישן לעבען.

און אין דער איצטיקער צייט, ווען גוט און שלעכטס, ליכט און
פינסטערניש, ווערן אפט פארטוישט, איז, נאך מער ווי אלעמאל, א לעאבנס־
נויטווענדיקייט, אז די אידישע טאכטער זאל באקומען א תורה־חינוך על־
טהרת־הקדש, כדי זי זאל קענען פארנעמען איר ריכטיקן ארט אלס עקרת־
הבית, וואס אין אירע הענט, אין א גרויסער מאס, ליגט די צוקונפט פון בית
ישראל.

ד'קלא

נדפסה בלקו"ש חט"ז ע' 606. ראה גם לקמן אגרת ד'קמח.

שיא

אדמו"ר שליט"א

אין די "בית שרה" סקולס ווערן אידישע טעכטער צוגעגרייט גאר פון דער פריסטער יוגנט אנצוהאלטן די מסורה (טראדיציע) פון אונזערע מוטערס שרה, רבקה, רחל און לאה, און די אלע דורות פון טרייע אידישע מוטערס וועלכע האבן געהיט און אפגעהיט די יסודות פון דער אידישער היים און דעם אידישען לעבן.

איך ווענדע זיך דעריבער מיט א קריאה של התעוררות צו אלעמען וועלכע האלטן טייער אידן און אמת'ע אידישקייט – וואס איינע אן די צווייטע קען ניט עקזעסטירען – און שאצן אפ די וויכטיקייט פון חינוך הבנות על-טהרת-הקדש, און צו אנ"ש בפרט, צו שטיצן די "בית שרה" סקולס, וועלכע זיינען געגרינדעט געווארען פון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, און העלפען שאפן די פינאנציעלע מיטלען וועלכע זיינען נויטיק אויף אויפצוהאלטען די דאזיקע מוסדות און דערמעגלעכן זייער אויסברייטונג.

און דער זכות פון שטארקן דעם חינוך בנות ישראל ברוח ישראל סבא וועט זיכער ביישטיין די שטיצער און מיטהעלפער, אז השם יתברך זאל זיי העלפן אין אלעס וואס זיי נויטיקן זיך בגשמיות וברוחניות.
בברכת כל טוב.

מ. שניאורסאהן

ד'קלב

ב"ה, כ"ה, שבט תשט"ז
ברוקלין.

הנהלת אגודת חסידי חב"ד באה"ק ת"ו
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה על מכתביהם מט"ז טבת וט' שבט עם המוסגר בהם.

... במ"ש אודות הפ"ש שקבלו ממדינתנו לפנים ושואלים עצה איך להתנהג. – הנה ישנו קרן לשילוח חבילות לשם מצרפת. וצע"ג אם יסכימו לשימושי בו באופן שלא תה"י תעודה רשמית באיזה אופן השתמשו בהקרן.

וזהו נוסף על הטעמים שכתבתי במכתבי מאז, בהנוגע להמקבלים במדינתנו לפנים.

ומה שכותבים שאין להחבילות הנשלחות מאירופא שום ערך שם, פלא קצת כיון שנשלחים חבילות – ואפשר, לאלפים – מצרפת, ובטח גם משאר המדינות שבאירופא. והרי נהוג עתה שחבילות נשלחות רק כשמבררים אצל הקרובים שרצונם בכך.

ובמענה על שאלת אחדים אשר הגישו תלונה וצו על תנאי נגד המשרדים המתאימים על שאין נותנים להם היתר יציאה או תעודה. – לדעתי פשוט שלא זו הדרך. ואף שדעתי הוא שיש להשתדל בזה באופן ידידותי ובדברי נועם, הנה פשיטא שיש לבטל את הגשת התלונה, ופליאה גם על הקס"ד בזה.

בעוד איזה ימים נכנסים לחדש אדר ועדיין לא נתקבלה כל ידיעה בהנוגע להנזקקים למעות חטים, אף שידוע להם הנסיון משנים שעברו שהחפצים לפנות בזה למוסדות עזרה, על ידינו, מוכרחת הפני' בעוד מועד, כיון שהדרישה גדולה בהרבה – בערך האמצעים הנמצאים לתכלית זו.

בברכה לבשו"ט.

מ. שניאורסאהן

ד'קלג

ב"ה, כ"ו שבט, תשט"ז
ברוקלין.

גבאי ומתפללי ביהכ"נ חב"ד ברמת יצחק,
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבם, בו כותבים אודות ההתועדות בימי הסגולה

ד'קלב

תלונה וצו על תנאי: ראה גם לקמן אגרת ד'קלח.
בעוד איזה ימים: ראה גם לקמן אגרת ד'קמה.

ד'קלג

נדפסה בלקו"ש ח"י ע' 224 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

וביחוד בחג הגאולה י"ט כסלו, החג אשר פדה בשלום נפשנו ואור וחיות נפשנו ניתן לנו, ראש השנה לחסידות, ובודאי מתאים לשמו ראש השנה נמשך חיות ותוספת כח בהימים הבאים אחרי זה בהנוגע לתורת החסידות הדרכותי ומנהגי הנותנים תוספת אור וחיות בחיי האיש הישראלי בימות החול ועאכו"כ בשבתות וימים טובים.

והשי"ת ימלא משאלות לבבם לטובה, וכלשונם במכתבם, שיהי בית הכנסת זה חב"די באמת ממנו יצא אור התורה והחסידות לכל הסביבה.

וגדול זכות הפצת המעינות חוצה להשפיע רוב טוב גשמי ורוחני לכל אחד ואחד מהחברים ומתפללים של בית הכנסת והגבאים בראשם הם ובני ביתם שיחיו.

בכבוד וברכת רוב טוב.

ד'קלד

ב"ה, כ"ו שבט, התשט"ז
ברוקלין, נ.י.

מר אליעזר שי שטיינמן

שלום וברכה!

אביע בזה תודתי עבור שימת לבבו לשלוח לי ספריו שהוציא לאור בזמן האחרון, והם: כתבי המגיד מדובנא, כתבי רבי נחמן מברצלב, באר החסידות סידרה ראשונה וסידרה שני.

בקשר עם הספרים ובפרט הסדרה באר החסידות — אעיר בזה על שתי נקודות:

(א) מטרת מחבר בכלל, ושל הכותב על נושא עיוני בפרט, לעורר תשוקה בלב הקורא להמשיך להתעניין בעניינים המובאים בספר ולהעמיק יותר בהם, ובפרט אם המחבר מוסר העניינים בלשון וניסוח שלו, בכלי שני. ובכל הזמנים,

ד'קלד

וביחוד בדורנו, משתדלים להקל על הקורא והלומד ע"י שעושים "אזנים לקופה" וכיו"ב. ולכן לדעתי, וגם הנסיון מורה על כך, חשוב ביותר לציין על אתר בשולי הגליון או עכ"פ בסוף כל ספר – המקורות בציון הפרק, הדף וכו'. ובפרט כשמצטטים, שעל ידי זה נותנים לקורא וללומד אפשרות לחוות דעתו גם הוא בפירוש דברי המקור ומגרים רצונו להתעמק בענין. יתר על כן, נוהג זה טוב ומועיל לא רק לקורא וללומד אלא גם למחבר, כי לא תמיד שמורות אצלו רשימותיו בהן ציין המקורות, ואם אפילו שמורות – הרי לא תמיד נמצאות תחת ידו כשמעיין בענינים אלו עוה"פ.

ראיתי שבספריו הנ"ל חסרים ציונים אלו. אבל תקותי, שבאם תתקבל הצעת, הוא עוד בכדי שיעשו למלא החסרון בספריו העומדים להופיע. ומה טוב – להוציא חוברת מילואים גם להספרים שהופיעו כבר – מכילה ציוני המקורות לעניניהם.

(ב) במסירת שיטת וענינים של תורה שהיא תורה חי' ותורת חיים, ובפרט – החלק שבה הקשור עם הרגש, וביחוד אם הכוונה היא לחוג קוראים אשר השקפות אלו חדשות וגם זרות הן בעולמם, הנה כדי שיצא הדבר בשלימות יותר וקרוב יותר לפנימיותו, לא די למוסר או למחבר לקרוא ספרי תורה זו, ללמדם בעיון הדרוש ולמסור תמציתם, אלא צריך הוא "להתלבש" במדה הכי אפשרית ברוח התורה ובהווי של מייסדי השיטה ונשיאיה. ועל אחת כמה וכמה מוכרחת התלבשות זו אם מטרת המחבר היא לבוא למסקנות מעשיות בהנוגע לחיים בהוה.

איני מכיר את כ' באופן אישי אבל תקותי שלא יקפיד על אשר ארשה לעצמי להעיר, שבכדי להגיע למטרה שהתווה לו בספריו, וכמו שכותב בהקדמתו לספריו באר החסידות, מהראוי שיסגל לעצמו ובפנימיותו סדר חיים שלהם, היינו חיים על פי התורה ובמעשה בפועל, וכפי שמתבאר אופן חיים אלו במקור, בספרי החסידות. אין מספיקה הגישה של רחמנא לבא בעי, כי אף שזהו מוכרח לכל לראש, אבל אין זה מספיק כלל וכלל.

אפשר שיחדשני שכוונתי בהנ"ל להשפיע על יהודי שיעשה שומר תורה ומצוה במילואם ועוד כפי דרישת תורת החסידות,

ואודה אשר גם בזה צדקו חכמינו ז"ל באמרם אין אדם נחשד אלא א"כ יש בו עכ"פ במקצת.

אבל אין מקצת כוונה זו שלי ממעטת כלל התועלת בשביל המטרה הנ"ל, ולדעתי גם ההכרח,

שימסרו הדברים, דברי תורת החסידות, שהם בכלי שני – בקירוב יותר לאמיתתם ולפנימיותם. אפשר ג"כ שתפלא בעיניו תקותי – שעל ידי מכתב אוכל להשפיע על איש הוגה דיעות, אשר בודאי שיטה לו באופן חייו, שיטה מיוסדה וקשורה בנימי נפשו וכו', והשפעה עד כדי כך – שבקבלת המכתב ישנה באיזו מדה שהיא לא רק השקפתו אלא גם הנהגתו.

והביאור בזה הוא – שאיני בא בדבר חדש משלי, אלא מציע רעיון ישן נושן, וביחד עם זה, שבכל יום ויום חדש הוא ובורא עולמות הוא, הוא ענין תורתנו ומצותי. והמאמין באדם ובכוחות נפשו האין-סופיים,

כיון שנפש האיש הישראלי היא – בלשון רבינו הזקן בעל התניא – חלק אלקה ממעל ממש, שהוא האין-סוף,

הרי הוא מאמין גם כן אשר בשעתא חדא וברגעא חדא יכול כל אחד ואחד להגיע לעומק רום, מבלי הבט על מצבו ומעמדו ברגע לפני זה. והגורם לזה יכול להיות אפילו דבר קטן וניצוץ קטן, כיון שאין זה משמש אלא לפתיחת אוצרות האין-סוף שישנם בנפש השומע או הקורא.

בכבוד וברכה.

בטח נמצאים תח"י מפתחות לספרי חב"ד שערכתי בזמנים שונים, מתאים לנקודה הראשונה במכתבי לעיל, ואשר ראיתי בהם תועלת רבה, וכנ"ל, לא רק בשביל אחרים אלא גם בשביל עצמי.

ד'קלה

בי"ה, כ"ו שבט, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

... בודאי משתתף בהתועדות אני"ש והרי גדולה לגימה שמקרבת וכו' ובקירוב תלוי ג"כ קץ גלותנו שבא ע"י שנאת חנם וכמרו"ל שמזה מובן שהתיקון צ"ל באופן המתאים היינו אהבת חנם כמדובר כ"פ. ואף שלכאורה אי"א ענין חנם בזה כיון שכלל גדול בתורה ואהבת לרעך כמוך ע"כ צ"ל שהוא

אפילו לאלו שאינם בגדר רעך עמיתך בתומ"צ ובכל זה אוהבים וכו' ויעוין
תניא פרק ל"ב וספר המצות להצ"צ מצות אהבת ישראל, הגהות הצ"צ לתניא
פרק ל"ב (בס' קיצורים והערות לתניא ע' לו).

בברכה לבריות ולבשו"ט.

ד'קלו

ב"ה, ז"ך שבט, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

... כנראה שמבהיל את עצמו ביותר וביותר בקשר עם בריאותה של
זוגתו שתליט"א וכידוע הפירוש של על חטא שחטאנו לפניך ביצר הרע, כי
נגיעה בבריות גוף הישראלי בא מהלעו"ז ולפעמים גם היצה"ר אינו מוצא
עוז ותחבולה לעשות אלא שהאדם מחליש את בריאותו, היינו מבלי כל יסוד
והצדקה ויה"ר שיתחיל להשתדל להיות המוח שליט על הלב שכמאמר רבנו
הזקן הוא בטבעו ותולדתו ובפרט שאין יסוד להבהלה שנראית במכתבו.

מוסג"פ מכתבי לזוגתו תחי' ויתיעץ עם הרופא המטפל בה אם למסרו
לה או לחכות בזה.

בברכה.

ד'קלז

ב"ה, כ"ח שבט, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ' שבט, בו כותב שאין לו חיות בלימוד וכו'.

הנה אין זה אלא מתחבולות היצר המבלבל את האדם מעבודת הבורא,
ואל יכנס עמו בשקלא וטריא כי אם ירגיז עליו וכמבואר בתניא באריכות
ויוסיף בלימוד הנגלה ובלימוד החסידות, ואף אם נדמה לו שאין לו חיות

שיז

אדמו"ר שליט"א

בזה, הרי ידוע דיוק לשון רז"ל עול תורה, יגעת ומצאת ובמשך זמן לא ארוך יראה אשר אין זה אלא נסיון.

ובמ"ש אודות תיקון. — ירבה באותיות התורה והתפלה ויהיו חקוקים בזכרוננו איזה פרקים תניא ואיזה פרקים משניות והמאמר והדרת פני זקן בלקו"ת סוף פרשת קדושים, ויסיח דעת מהענין ואפילו מתיקונו במשך שנים הקרובות, וישפיע על הזולת לקרבם לתורה ולמצותי ולמאור שבתורה זוהי תורת החסידות הדרכותי ומנהגי.

ולהודעתו מיום ההולדת שלו, בודאי נהג בו במנהגי אנ"ש דזמן האחרון, והשי"ת יתן לו שנת הצלחה בהמצטרך לו.

בברכה.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד'קלח

ב"ה, כ"ח שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הנהלת ישיבת תומכי תמימים
הנהלת בית ספר למלאכה
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

במענה על מכתביהם מ' שבט (ב' מ'י) וכ"א שבט עם המוסגר בהם. כן נתקבלה המפה משטח הכפר.

א) בהנוגע למקום עמידת בניני הישיבה, כבר כתבתי שצריך להיות בריחוק מקום האפשרי מבתי ספר למלאכה. אבל מובן גם כן שאי אפשר להעמידם במקום שחוששים בו להצפה. וכשיטתי בשאר הענינים, יש לתכנן הבנינים והשטחים באופן שיהי מקום להתפשטות יותר אח"כ.

ד'קלח

כבר כתבתי: לעיל אגרת ד'קכג.

(ב) בהנוגע לשדרי"ם, הרי ג"כ כבר עניתי שזהו על ההנהלה לבחור, ומתאים לכשרונותיהם ועניניהם. . .

(ג) במ"ש אודות הדרישה להביא בבי"ס למלאכה — ראדיא פאטעפאָן וכו', הנה מובן שאם הדברים באים בדרישה ובתביעה, מופרכים הם, אפילו את"ל שהענין מצ"ע אין בו חשש כ"כ. וכיון, שלאידך גיסא, צריך להשתדל שיהי מספר הכי גדול של תלמידים מתאימים, ודרישה הנ"ל אפשר שמקורה בהעדר ענין מענין את התלמידים בזמני החופש מהלימודים, יש להשתדל ככל האפשרי למלאות חופש זה בענינים דקדושה, אבל מענינים ג"כ את נפש הבהמית, ולהחליש עי"ז תביעה הנ"ל. ואתאפק לא אוכל להביע תמיהתי על הספק שלהם, כי אם ירשו הנ"ל בבי"ס חקלאי, מאיזה טעם יאסרו הדבר בבי"ס לנגרות, ובמילא גם בתו"ת דלוד? ואם היו מתענינים בעריכות שיחות והתועדות עם התלמידים, בהתאם לידיעותיהם וכשרונותיהם, בודאי שהיתה שאלה זו סרה מסדר היום בדרך ממילא.

(ד) במ"ש במכתבם מכ"א שבט אודות השמועה.

פשוט שעל אלו מאנ"ש שהגישו תביעות וצו על תנאי — להיתר יציאה וכיו"ב, לבטל תומ"י תביעות אלו וצו על תנאי. שאף שיש מקום להשתדל באופן ידידותי ובדרכי נועם בזה, אבל לא בדרכים היפך השכל הבריא הנ"ל. ובמילא גם להשתדל שהשמועה תתבדה. ומדת החסד והקירוב תבטל — כלשון התקו"ז — את הדין דאיהו גבורה כו'. וגם בזה פלא אשר בענינים פשוטים כאלו צריכים להתעוררות מעבר לים.

בהנוגע לתלמידים בשביל בית הספר לחקלאות — כבר כתבתי שצריך להוסיף בהם ככל האפשרי, ובפרט שבל ימלט שאחדים מאלו שיתקבלו יעזבו את המוסד מפני הקושי בהתרגלות לסדריו, וכרגיל בכל מוסד ומוסד.

בברכת הצלחה ולבשו"ט.

מ. שניאורסאהן

ד'קלט

ב"ה, כ"ח שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ כו' מו"ה יהודא ארי' שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום השלישי, בו כותב מה שהוקשה לו ע"פ השיטה
דהבריהא היא בכל יום ובכל רגע וכמו שאנו אומרים המחדש בטובו בכל יום
תמיד מעשה בראשית, אם כן מהו הענין דיום השבת שבו נאמר וביום השביעי
שבת וינפש מהבריהא דששת ימי בראשית.

והחילוק פשוט ע"פ מ"ש ויכולו השמים והארץ וכל צבאם ונאמר אין
כל חדש תחת השמש, לאחר גמר ששת ימי בראשית, כי מה שמחדש אח"ז
בכל יום **תמיד** מעשה בראשית הרי זה חידוש הישנות, משא"כ בששת ימי
בראשית שהוא חידוש מעיקרא, היינו דבר שמעולם לא הי' עד אז, יש מאין*.

במ"ש אודות סדר לימוד בתורת החסידות, מובן שזהו תלוי בידיעותיו
ובכשרונותיו, ולכן יתייעץ עם זקני אנ"ש הנמצאים על אתר שיפרש לפניהם
ענינו והם יורוהו.

בטח יודע משלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בחומש תהלים ותניא הידועים ועכ"פ ישמור
אותם מכאן ולהבא.

בברכה.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

(*) ויעיין בזה ד"ה ואהי' אצלו אמון — דשנת ת"ש — פ"ב ואילך. ועוד יש חילוק בהנ"ל
בר"ה ובין שבת וימות החול ומבואר הוא בכ"מ. ומחס בסהמ"צ להצ"צ מצות לא תבערו אש
בסופה.

ד'קמ

ב"ה, כ"ח שבט, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

... במ"ש שבזמן האחרון אינו רואה הצלחה בעבודת הפעילים. –
בטח חלק מזה הוא מתחבולות היצר המשתדל לבלבלו מעבודתו, וחלק מפני
שהורגל בעבודה זו ובמלא נתיישן התענוג, שזהו מחליש המרץ. וכבר מלתם
אמורה בכ"מ, והנקודה היא במרז"ל הידוע, בכל יום יהיו בעיניך חדשים.

ובמ"ש אודות עניניו הוא, שמחליט החלטות ואין יוצאות לפועל כו'
ואינו יודע מה עליו לעשות. הנה זה כמה פעמים כתבתי לו, שעליו לעסוק
במרץ הדרוש בחיפוש שידוך מתאים בשבילו, וזהו נוגע לכל עניניו, וכהוראת
רז"ל, כל השרוי בלא אשה וכו' ועבודתו בתוך הפעילים בכלל זה. ויה"ר
שעכ"פ עתה ישתדל בזה, ע"י ידידים ומכירים ובני משפחתו, והשי"ת
יצליחו ...

ד'קמא

ב"ה, כ"ח שבט, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה חיים ארי' שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת הפ"נ שלו בשבילו ובשביל ב"ב שיחיו ובעת רצון
יקראוהו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר צוקללה"ה נב"מ זי"ע, ויה"ר
שיוכל לבשר טוב בהאמור שם.

בודאי למותר לעוררו על דרישת השעה אשר כאו"א ובפרט מי שהשגחה

ד'קמא

מו"ה חיים ארי': כהנא, יפו.

העליונה העמידהו להיות משפיע על הנוער ר"מ ור"י להחדיר במושפיעו רוח יראת שמים טהורה ואהבת השם אפילו אם ענינו הרשמי הוא לימוד פלוני ולא החדרת דחילו ורחימו, ובודאי לדכוותי האריכות בזה אך למותר.

תיקן כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע שלשת שיעורים השוים לכל נפש בחומש תהלים ותניא, והם : א) אמירת שיעור תהלים — כפי שנחלק התהלים לימי החדש — בכל יום אחר תפלת הבקר, ב) לימוד פרשה חומש עם פירוש רש"י מהסדרה של השבוע — ביום א' מהתחלת הסדרה עד פרשה שני, ביום שני מפרשת שני עד שלישי וכו' — ג) לימוד שיעור תניא בכל יום — כפי שנחלק התניא לימות השנה. ומהנכון שעכ"פ ישמור אותם מכאן ולהבא.

בברכה לבשו"ט.

ד'קמב

ב"ה, כ"ח שבט, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתב מכ' שבט, בו כותב אודות מצב רוחו, שאין לו חיות כו' וכו'.

כבר ידועה העצה הידועה בכגון דא להוסיף בלימוד תורת החסידות הנקראת נשמתא דאורייתא ומוסיפה אור וחיות בכל עניני האדם ולהוסיף בהשתדלות לעבודת השי"ת בשמחה דוקא, וכלשון זוה"ק (חלק ב' קפ"ד ב') אי איהו קיימא בנהירו דאנפין מתתא כדין הכי נהרין לי מעילא כו' חדוא דבר נש משיך לגביי חדוא אחרא עילאה, עי"ש.

ובמ"ש במה ינצל כחותיו. —

יתייעץ עם אנ"ש הנימצאים על אתר ומכירים אותו ואת האפשרות שישנן במקומו, וכבר נאמר ותשועה ברוב יועץ . . .

לפלא שאינו מזכיר אודות לימוד נוסף על מה שמחוייב מצד סדרי הישיבה, והרי פקודי ד' ישרים משמחי לב גם לב הגשמי.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ד'קמג

ב"ה, אדר"ח אדר, תשס"ז
ברוקלין.

ש"ב הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ בעל מדות
מו"ה ישעי' שי' הלוי

שלום וברכה!

לאחרי שתיקתו הכי ארוכה, נעם לי לקבל מכתבו, ותי"ח על הבשורה
מהחווה"ש אשר אתו.

ובמ"ש אשר מתפלא על טעות המל"ח שעשו דבר שלא כהוגן, ומעיר
אח"כ מה שבסידור רבנו הזקן בקשעה"מ כתוב בליל שבת אין אומרים וידוי
ולא למנצח בבוא כו' ולא הוזכר בהנוגע לר"ח חנוכה ולא אפי' יו"ט, אבל
איננו מבאר במה תופס את המו"ל דמל"ח, ואפשר כוונתו למ"ש שם
בקשעה"מ בשבת ויו"ט אין אומרים וידוי, דממ"נ או שלא הי' צריך לשנות
מלשון סידור רבנו הזקן, או שהי' צריך לפרט ככל הדרוש, היינו בליל שבת
ויו"ט ור"ח וחנוכה וכו'. ואף שטענתו מצ"ע צודקת, יש ללמוד זכות, שרוב
הסידורים וכן הסידור שי"ל ע"י המל"ח אין מסדרים אותו מחדש מתחלה
ועד סוף, אלא שמשתמשים בהסידורים שכבר נדפסו ומשנים בהתאם לנוסח
הרצוי, ובמילא משימים לב רק לאותן העניינים שיש להם שינוי מנוסח לנוסח.
ועוד זאת שלא תמיד שמים לב אשר ישנם סידורים שנתקנו לכל ימות השנה
מלבד הימים טובים וכיו"ב, והוא רגיל ביותר בנוסח אשכנז שיש להם
מחזורים מיוחדים לשלש רגלים וכו', וכנראה שגם בסידור המל"ח נשתרבב
הנוסח שהדפיסו באופן דומה להנ"ל, היינו שעשו זה בפוטוגריא מסידור
דנוסח אחר שהוא נעשה ג"כ בפוטוגריא מסידור שקדם לו, ובמילא נדפס
כבהנ"ל * . . .

(*) הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר בזה הועתקה בלוח היום יום כ"ח אדר א' ה'תשי"ג:
בקריאת שמע שעל המטה: רבושי"ע הריני מוחל וכן למנצח גוי' בבוא — אי"א בשו"י"ט,
אבל צ"ל בשאר ימים שא"א בהם תחנון. בסיום הג' פרשיות אומרים תיבת "אמת". יעלזו
חסידים — פעם אחת, הנה מטות — ג"פ, יברכך — ג"פ. בתקון חצות אי"א למנצח גוי' בבוא
בימים שא"א בהם תחנון.

ד'קמג

מו"ה ישעי': הורביץ. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ד א'שדמ, ובהנסמן בהערות שם.

לפלא שאינו מזכיר אודות עסקנותו בצרכי צבור, אשר בודאי עינו טובה בשל אחרים מאשר חוננו השי"ת בכח ההשפעה על הזולת ובפרט בעסקנותו בהפצת המעיינות חוצה מתאים לדרישת נשיאנו הק' זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע ובפרט שמצות התקופה בדא וכידוע סיפור הבעש"ט לכשיפוצו מעיינותיך חוצה, קאתי מר מלכא משיחא.

בברכה לארך ימים ושנים טובות ולבשו"ט.

נ.ב.

בודאי נפגש עם אנ"ש מזמן לזמן ומסייע בידם בהנוגע לפעולות בכרם חבי"ד ככל יכולתו.

במה שהעיר ע"ד המובא מס' אור נערב – יש לחפש בהוצאה הא' של הספר, כי רגיל בכגון דא שבהדפוסים שלאח"ז נשמטים כמה ענינים, ולע"ע לא יכולתי להשיג הוצאה זו. – הס' אור יקר, כמדומה שלא נדפס ע"ע.

ד'קמד

ב"ה, א' אדר, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ה שבט, בו כותב שלומד בישיבת תומכי תמימים בסניף . . . וסברות אצלו להמשיך לימודו בישיבת תו"ת בלוד, ושאלתו אם לעשות כרצונו או לא.

ומובן אשר נוסח זה חדש הוא בעיני, כי מעולם לא שמעתי בן ישיבה בכלל ובן ישיבת תו"ת בפרט שישאל אם לעשות כרצונו, כי הרי ענין בן ישיבה הוא לעלות ביראת שמים בלימוד התורה בנגלה ובנסתר ובהידור בקיום המצות, ולא ענינים דמילוי רצונותיו, וכנראה שנתנית מקום להנ"ל הוא ג"כ הביאור לשאלתו השני' שמחשבות זרות מבלבלות אותו מלימודו כו' וכי'.

ועצה היעוצה לשני הענינים גם יחד ופתרונם הוא לקבל עליו עול מלכות שמים ועול תורה ועול מצות וכלשון רז"ל שדוקא בכל הנ"ל נכתבו מלת **עול**, וישמע להוראת הר"מ והר"י והמשפיע דא"ח שלו, היינו שיציע לפניהם את כל הסברות שישנם אצלו, אבל אחר כך יעשה מה שיורוהו וכבר ידוע אשר

הקדמת נעשה לנשמע דוקא באופן כזה מקבלים התורה (אף שלכאורה ענין שכלי הוא) ועאכו"כ שזה ראשית העבודה ויסודה.

ובפרט במ"ש בהנוגע למחשבות זרות, יסיח דעתו מהן ועל ידי מחשבות אחרות, היינו לא על ידי מלחמה ושקו"ט עם המחשבה אלא ע"י שיתקע כח המחשבה שלו במחשבה טובה בענין של יראת שמים ובתורה ומצות, ובאם יקשה עליו הדבר ביותר, יקשר מחשבתו באותיות שבכתב, היינו שיעיין בענין הנדפס שעייז יקל גירוש המחשבה לא טובה.

בטח שומר שלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בחומש תהלים ותניא הידועים ויודע בעל פה איזה פרקים תניא ואיזה פרקים משניות, וחוזר עליהם.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד'קמה

ב"ה, ב' אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הנהלת כפר חב"ד
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת הפרטי-כל, מדי יו"ד וי"ג שבט, ואחכה להמשך בשו"ט בהענינים אודותם כותבים.

(ב) לפלא כי הרי בשנים שעברו פנו לכאן ע"ד עזרה לכמה מתושבי הכפר (מחברת עזרת תורה) ורצו שישתדלו מהמזכירות עד"ז. ומובן שכיון שהאמצעים בקופה הנ"ל מוגבלים, כל הקודם ישובח, ועד הנה לא נתקבלה

ד'קמה

בשנים שעברו: ראה גם לעיל אגרת ד'קלב.

ידיעה בזה, והלואי יקוים בכ"א ע"פ נוסח התפלה הידוע שלא יצטרכו עמך בית ישראל לפרנסה זל"ז ולא לעם אחר.

ג) ת"ח ת"ח לכל אלו שהשתדלו בהצלחתו של כנוס התלמידים-ות דבתי ספר רשת ליובאוויטש ביום ההילולא של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ויה"ר שיוסיפו בהשתדלויות כאלו בקשר עם הימים והמועדים הבאים לקראתנו המתאימים לכנוס ועניינים כגון דא.

ד) לאידך גיסא נבהלתי, ומוחה הנני בזה בכל תוקף נגד הנהגה המוזרה שלא להרשות כנוס תלמידות בתי ספר אלו בבית הכנסת, אף שלא בשעת התפלה, שאין לזה כל מובן ויסוד. ולפלא שועד הכפר הרשה זה. ובטח להבא יתבוננו בעיון היטב בפתגם הבעש"ט ששמענוהו כ"פ מכ"ק מו"ח אדמו"ר, שהשי"ת אוהב את כל אחד ואחת מישראל שלא בערך יותר מאשר אהבת הורים לבנם יחידים שנולד להם לעת זקנותם, וד"ל.

כתבתי בנדון זה גם להרה"ג מרא דאתרא . . .

בטח ינצלו ימי הפורים הבע"ל באופן המתאים לכפר חב"ד. והשי"ת יצליחם.

בברכת הצלחה ולבשו"ט.

ד'קמו

ב"ה, ב' אדר, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

. . . לצערי מוכרח הנני עוה"פ לתמ"י במחילה בהנוגע להמעשה שקרה . . . והוא :

במענה לשאלתי לתכנית ואופן סידור כנוס תלמידים-ות הרשת ביום

כנוס דתלמידיסות: ראה לעיל אגרות ד'עג. ד'עח.
כתבתי בנדון זה: כאגרת הבאה.

ד'קמו

נדפסה בלקו"ש ח"כ ע' 263, וראה בסוף האגרת הקודמת שאגרת זו היא אל הרב שניאור גרליק, רבו של כפר חב"ד.

ההילולא . . . ענו לי, לתמהוני הכי גדול, שאף שהתלמידים הנה תיכף לבואם הכניסום למחסן והתועדו אתם וכו', הנה התלמידות הסתובבו ממקום למקום משך כמה שעות, ובמילא הרי לא לבד שלא ניצלו הזמן לפעול עליהן ולקרבן יותר ליהדות לתורה ומצות", אלא אדרבה נשאר רושם בלתי רצוי, וד"ל.

ולשאלתי איך לא הכינו מקום מתאים בשבילן מראש, ענו לי שהקס"ד הי' שיתאספו בבית הכנסת, אלא שלפתע פתאום קמו אחדים בקול צעקה ותרועה שבשום אופן לא יניחו להתלמידות להתאסף שם מטעמי . . . יראת שמים! ומטובו לברר בתור מרא דאתרא אצל הנ"ל (א) איפוא נמצא מקור בנגלה או בחסידות להנהגה מבהילה זו. (ב) מאין יש להם "כתפים רחבים" – בריטע פלייצעס – לבטל מאה תלמידות מלשמוע דברי התעוררות ויראת שמים, כיון שאין הם רבנים מורי הוראה בישראל. ואין להם אלא להציע טענותיהם ולהניח הפס"ד להרב שבמקום. (ג) הרי ידע אינש בנפשי מצבו ביראת שמים, שלא תמיד בשוה הוא, והאומנם כשמרגישים בעצמם לפעמים ירידה, האם גם אז נוהרים מלהכנס במקום קדוש עד שיחזור בתשובה שלימה וכלשון הרמב"ם שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לכסלה עוד, או כמבואר בתניא באגה"ת לרבנו הזקן. (ד) גמרא מפורשת, סוכה נ"א ב', שנשים היו נכנסות לעזרה, ולא עוד אלא שבראשונה היו נשים מבפנים ואנשים מבחוץ. ומה שתקנו גזוזטרא בשבילן הי' מפני שלא יבואו לידי קלות ראש, כיון שהשתתפו אנשים ונשים בעזרה זו עצמה, אבל לא מפני שבנות ישראל פוגעות בקדושת העזרה, ח"ו. וממ"נ: אם ידעו הנ"ל מגמרא זו איך עשו ההיפך. ואם לא ידעו מזה, הרי אנשים שחוסר ידיעה זו בהם, אין להם להורות הנהגה בפרסום ובתוקף, והנהגה שנוגעת למאה מבנות ישראל.

בבית הכנסת שבו התפלל כ"ק מו"ח אדמו"ר צוקללה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל, ערכו איזה פעמים כנוס של תלמידות, וגם בחיי כ"ק מו"ח אדמו"ר בעלמא דין. וכנ"ל בסעיף שלפני זה, שאם אין הנ"ל יודעים מנהגי החסידים, עליהם לשאול, ולא להורות, ואם יודעים איך הורו לעשות ההיפך . . .

בברכה.

ד'קמז

ב"ה, ב' אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ בעל מדות
מו"ה יצחק אייזיק שי

שלום וברכה!

נעם לי לקבל פ"ש ממנו ע"י הרה"ח אי"א נו"נ רב פעלים מו"ה שלמה
זלמן שי העכט, וכבקשתו יזכירוהו וב"ב שיחיו על הציון הק' של כ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

בידעי יחסו לעניני ליובאוויטש וחב"ד וכמאמר רז"ל מעלין בקודש, ומה
לנו קדושה גדולה יותר מיחס טוב לבניי שהוא כלל גדול בתורה וכמאמר רבי
עקיבא על הכתוב ואהבת לרעך כמוך, שלכן תקותי תאמצני אשר מוסיף
ביחס זה, וביחוד אשר בטח מתקרב זמן הדיון דעניני קרן הצלה דמחנם הטי'
והחלוקה, בודאי יצרף מחשבתו הטובה למעשה, ובפרט שהצורך בעזר זה
הולך וגדל כידוע בודאי גם לכת"ר עד שפרץ ההכרח גדרי העתונים וגם הם
התחילו להתענין במצבם של מאות ומאות אלפים מבני ישראל מגזע
הספרדים.

ובענינים כמו אלה נזכר הנני בפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר, שאמר בבואו
לארצוה"ב בפעם השניי אף שמנהג העולם שאין רוצים בהתחרות און
נאכמאכען, הנה שיטת ליובאוויטש בכלל ושיטתי בפרט, שהלואי ויתרבו
מספר הרוצים לעבוד בשטחי עבודתו הוא ובאופנו.

ונפלא אשר גם בעבודה זו כמו בכו"כ נקודות בפעולותיו ובעניניו של
כ"ק מו"ח אדמו"ר, נראה השתוות מנשיאי ישראל בימינו, שהנשיא בימינו
בלשון התקו"ז אתפשטותא דמשה, אשר אפילו יהושע משרתו שלא ימיש
מתוך האהל, בכ"ז הציע לו, כלאם, עכ"פ כדרז"ל הטל עליהם צ"צ, ותוך כדי
דבור ענה רועה ישראל נאמן, ומי יתן כל עם ה' נביאים, כי יתן ד' רוחו
עליהם, זאת אומרת שאפילו אינו מדויק שיהי דוקא באופן האמור לפני זה
ע"י הקב"ה ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם, אלא ישר את רוחו

עליהם . . . וכנ"ל ת"ח מראש על השתדלותו ככל יכולתו בהקצבת עזר לעבודתנו בהאמור ובמדה היותר גדולה האפשרית.

בברכה.

ד'קמח

ב"ה, ג' אדר, התשט"ז
ברוקלין, נ.י.

אגודת נשי ובנות חב"ד אין טאראנטא
ה' עליהן תחינה

ברכה ושלום!

אין צוזאמענהאנג מיט דער ידיעה וועגן אייער אונטערנעמונג, זונטאג פ' תצוה ז' אדר, שיק איך דערמיט א באגריסונג און ברכה צו אלע אנטיילנעמער, און די חברות פון אגודת נשי ובנות חב"ד בפרט.

אייער אונטערנעמונג קומט פאר אין דער צייט פון יאר ווען מען לייענט די סדרות וואו עס ווערט דערציילט וועגען דעם בויען פון משכן-מקדש, און וועגן דעם אנטייל פון די פרויען אין דער זאך.

זיכער וועט דער אינהאלט פון די פרשות התורה נאכאמאל דערמאנען און אונטערשטרייכן די וויכטיקייט פון דער פרוי און טאכטער אין אלע פרטים פונם אידישן לעבן — אלס טאן-געבערין און וועג-ווייזערין.

ווארום, ווי די תורה דערציילט, זיינען די פרויען געווען די ערשטע צו נעמען א חלק אין בויען דעם הייליקן ארט פאר דער ג-טלעכער שכינה, און זיי האבן זיך אנטזאגט צו נעמען א חלק אין דעם גאלדענעם עגל, וואס איז געווען דער היפוך דערפון.

א באוואוסטזיניקע אידישע פרוי און טאכטער פילט מיט אן אינערלעכן, ג-ט געבענטשטן חוש, וואס עס איז הייליק און דארף געשטיצט ווערן און וואס עס איז שעדלעך און דארף דערווייטערט ווערן פון אידישן לעבן.

ד'קמח

נדפסה בלק"ש ח"ו ע' 366 והושלמה ע"פ העחק המזכירות. ראה גם לעיל אגרת ד'קלא.

און אין דער איצטיקער צייט, ווען גוטס און שלכטס, ליכט און פינסטערניש, ווערן אפט פארטוישט, איז, נאך מער ווי אלעמאל א לעבנס־נויטווענדיקייט, אז אט דער אינערלעכער ג־טלעכער חוש פון דער אידישער פרוי און טאכטער זאל קומען צום אויסדרוק אין טאג־טעגלעכן לעבן.

אין דעם באשטייט טאקע די הויפט אויפגאבע פון די פארצווייגטע אגודות נשי ובנות חב"ד:

ארויסצוברענגען די אינערליכע באוואוסטזיניקייט פון דער אידישער פרוי און טאכטער און זייער געפיל פון אחריות צו פארנעמען זייער ריכטיקן ארט אין בית ישראל און אלעס עקרת־הבית.

און שטענדיק צו געדענקען, אז אין זייערע הענט, אין א גרויסע מאס, ליגט די צוקונפט פון בית ישראל.

השם יתברך זאל מצליח זיין אייער ארבעט און טעטיקייט, איר זאלט אויספירן אין דער פולסטער מאס, די אויבנדערמאנטע כוונה פנימית וואס עס איז אין דער גרינדונג פון די אגודות נשי ובנות חב"ד.

און דורכדעם אויך צוגעבן און מוסיף זיין אין די ג־טלעכע ברכות פאר אייך און אייערע בני־בית שיחיו, בגשמיות וברוחניות.

בברכה.

ד'קמט

ב"ה, ג' אדר, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ח שבט, בו כותב אודות הקס"ד בהנוגע לתרופה החדשה, מטיקורטן — ואשר ישנם ספיקות עדיין אם להשתמש בה.

לדעתי יש לשאול דעת הרופא בהנוגע להתרופות הידועות הידרא־קארטיזאן, שהם ממשפחת קארטיזאן, אלא שטובים יותר, ולכן הספיקות

ד'קמט

הידרא־קארטיזאן: ראה גם לעיל ח"א אגרת ג'תרכו.

בהנוגע להשימוש בהן קלות יותר, ובמקרים ידועים משתמשים בזה כאן זה כמה חדשים, אף שאינני יודע אם זה נוגע לטפול זוגתו תחי'.

במ"ש אודות חזרת דא"ח שצריך לזה הכנה ויגיעה והטרדות שלו מפריעים בזה, בודאי למותר לעוררו על מרז"ל שקבלת עול תורה מקילה ומעבירה ענינים של עול דרך ארץ, ורואים זה גם במוחש אפילו להבדיל בעיני שכל אחר שהעמקה בענין שכלי מכשירה את האדם לקבל הדאגות והטרדות באופן מחושב יותר ולהגיב עליהם מבלי להגזים אותם ומבלי להגדילם, ועאכ"כ בתורה שהיא מביאה רפואה לעולם גם בדרך סגולי.

במ"ש שאין לו ספרים וגם זה מונע בהנ"ל, יודיעני איזה ספרים מספרי הוצאת קה"ת הנמצאים אצל הרה"ח מו"ה אברהם שי' פאריז נדרשים לו, ובלי נדר ימציאו אותם לידו . . .

בברכה לבשו"ט.

ד'קנ

ב"ה, ג' אדר, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ד שבט, בו כותב שעומד בספק אם לשנות הלבושים שלו ללבוש ארוך ומגבעת שחורה ובפרט אשר בני משפחתו מנגדים לזה.

והנה כיון שלע"ע מסופק בעצמו בזה, הרי אין למהר בהחלטה חיובית בהענין, ובהווה להוסיף בלימוד בהתמדה ושקידה בכלל וביחוד בלימוד תורת החסידות המחזקת יראת שמים ואהבת ד', וכעבור איזה זמן עוד הפעם ידין על השאלה האמורה לעיל בהתאם למצבו אז, כי שינוי הלבושים בכגון דא צריכה להעשות במצב רוח שההחלטה בזה מוצקת, בכדי לשלול האפשריות דחזרה ללבושים הקודמים מפני הבושה מהמלעיגים, והרי רואים במוחש שזהו מהנסיונות הגדולים וכמרומו גם בסדר כל ארבעת חלקי הטושו"ע שהתחלתם הוא, ואל יבוש מפני המלעיגים. עיי"ש.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד'קנא

בי"ה, ז' אדר, התשט"ז
ברוקלין, נ.י.

לכל חובבי תורה ומצות ואנ"ש בפרט,
בכל אתר ואתר,
ה' עליהם יחיו

שלום רב וברכה!

הישיבה תומכי תמימים בלוד באה"ק ת"ו, כולל עולי רוסיא ועולי
אחינו הספרדים, וסניפי – שנוסדו על ידי כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה
נבג"מ זי"ע,

ת"ל גדלה ופרחה בכמות – במספר התלמידים, כ"י – ובאיכות –
לימוד התורה והמאור שבה ביראת שמים טהורה ובחינוך התלמידים שיי
מתאים לרצון מייסדה.

וככל מילי דקדושה, אשר כפסק תורתנו תורת חיים – מעלין בקודש,
הנה עולה הישיבה ומתרחבת, ובפרט בתקופה האחרונה – לרגלי הצורך
החיוני לפתוח דלתות הישיבה לרחבה בשביל העולים החדשים, בשביל עולי
מארוקו וכו', שהכנסתם לתוך הישיבה הוא ענין של הצלת נפשות ממש שלא
ישארו בחוץ ח"ו. וצו השעה ופקודתה היא – להרחיב מקום אהל הישיבה,
אהלה של תורה ואהלה של תפלה, ולחזק יסודותיו.

ולמותר להאריך בצוק העתים, אשר, בעוה"ר, הנה דוקא בהיכלי
התורה והתפלה שורר הדוחק ביתר שאת וביתר עז. ואם בצער הראשונים אנו
מצטערים – על אחת כמה וכמה בצערם של האחרונים, אלה הדופקים על
דלתות הישיבה,

אי לזאת נאלצה הנהלת הישיבה תומכי תמימים דלוד לשלוח שד"ר
לעורר את אחב"י לבוא לעזרת הישיבה בשעת מצוקה זו,

ונשען על מאמר חז"ל אין מזרזין אלא למזורזין, אלו אחינו בני ישראל
אשר לבם ער הוא לתורה ומצותי,

באתי אליהם בשורותי אלו בבקשה כפולה ובזירוז – לקבל את שד"ר הישיבה בסבר פנים הראוי ולהתנדב כיד ה' הטובה עליהם, בעושה ובמעשה, בממונם ובטרחתם, להרים עזרה ממשית ומהירה לישיבת תומכי תמימים בלוד.

וידוע גודל הזכות דהחזקת תורה דרבים, ובפרט החזקת ישיבות ות"ת כ"ק מו"ח אדמו"ר, העומד ומשמש במרום ונושא רינה ותפלה בעד כל אחד ואחת מהמשתתפים בעבודתו הק',

אשר השתתפות זו היא צנור וכלי להמשכת וקבלת ברכות השי"ת בכל המצטרך מנפש ועד בשר. והכל לפי רוב המעשה – בריבוי הכלים ריבוי הברכה וההצלחה.

בברכת כל טוב,

מ. שניאורסאהן

ד'קנא*

ב"ה, ז' אדר, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

אין ענטפער אויף אייער בריף פון ה' אדר חדש שמרבין בו בשמחה, אין וועלכען איר שרייבט וועגען דער התעוררות לתשובה וכו' און שרייבט אויך אז איר ווילט אפקומען מיט תעניתים, און זיכער מיינט איר דאס כפשוטו.

און מיין מיינונג אין דעם איז ווי עס שרייבט רבנו הזקן בעל התניא והשולחן ערוך, אז בדורותינו אלה, וואס דער תענית בריינגט צו חולי אדער מיחוש, חס ושלום ניט דאס איז די וועג פון תשובה, נאר מען דארף מערער לערנען און דאוונען תפלה בצבור און ווי געהעריג איז און בפרט אין זאגען תהלים. און בנוגע צו תעניתים, איז טאן אין דעם ווי די הוראה פון כ"ק אדמו"ר מוהר"ש, תענית איז א עבודה, טראכט אלע טאג 15 מינוט אדעתי' דנפשי' וועגען זיך (זעה ספר התולדות אדמו"ר מוהר"ש, הוצאת קה"ת ה'תשי"ז, ברוקלין, ע' 72). – כמובן געמיינט אז דער טראכטען זאל בריינגען להוספה בתורה ומצות.

שלג

אדמו"ר שליט"א

זעלבסט פארשטענדליך אז דאס אויבען געזאגטע וועגן תענית, איז דאס ניט געמיינט די תעניות וועלכע זיינען על פי שולחן ערוך, ווי תענית אסתר וכו' וואס בנוגע צו די תעניות דארפמען פרעגען א רב, וועלכער זאל פסק'ן בהתאם צום געזונט.

אויך האט איר געדארפט יעדער וואכען טאג פארן דאוונען, געבען א פאר סענט אויף צדקה, און אנהאלטען די דריי שיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נגב"מ זי"ע, בחומש תהלים ותניא. א) זאגען יעדער טאג נאכן דאוונען אין דער פריה, דעם שיעור תהלים — ווי דער תהלים איז פארטיילט אויף די טעג פון חדש. ב) לערנען יעדער טעג א פרשה חומש מיט פירוש רש"י פון דער סדרה פון דער וואך (זונטאג פון אנהויב סדרה ביז פרשת שני, מאנטאג פון פרשת שני ביז שלישי א. א. וו. ג.) לערנען יעדער טאג א שיעור תניא, ווי דער תניא איז פארטיילט אויף די טעג פון יאר. און השי"ת זאל אייך מצליח זיין אין דאס אלעס אויבען געזאגטע.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ד'קנא**

בי"ה, ז' אדר, תשט"ז

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מו' שבט. תי"ח על מה שמסר הפ"ש לחבריו שי' ובודאי איננו מסתפק בד"ש בלבד אלא מעוררם על הקירוב יותר והוא על ידי ענינים של תורה ומצוות שהם הן המקשרים את בני ישראל אחד לחבירו וכמו שביאר רבנו הזקן בתניא קדישא פרק ל"ב, שהגופים מחולקים והעושים גופם עיקר ונפשם טפלה אי אפשר להיות אהבה ואחוה אמיתית ביניהם אלא התלוי בדבר לבדה וכו' עיין שם, ובפרט כשמתערב היצה"ר ועל ידי הכרת ערך עצמו והדגשתו בזה מסביר איך שהדברים היפך האהבה מכריעים את הדבר שצריך להביא לאהבה, משא"כ כשמתבונן איך שנפש הישראלי היא חלק אלקה ממעל ממש ואב אחד לכולנו מצד שרש נפשם בה' אחד, אלא שצריך לחזק התקשרות בה' אלקינו ע"י התורה והמצוה שזוהי דרך ישרה וקלה לבוא לידי

קיום מצות ואהבת לכל נפש מישראל למגדול ועד קטן, ויהי' שיהיו דבריו יוצאין מן הלב ובמילא יכנסו ללב השומעים.

בשאלתו שלפני זמן התעסק בלימודים והפסיק, ונתעורר בו עתה הרצון ללמוד שוב, ושואל אם ימלא רצונו ובאיזה מהלימודים יבחר. אבל איננו מסביר, (א) כיון שעבודה רבה לפניו להשפיע על חבריו ועל סביבתו בכלל לקרבם לתורה ומצותי', שלזה בטח דרושה יגיעת נפש התבוננות והתעמקות, האומנם ישאר זמן פנוי לענינים אחרים מלבד הדרושים להצלחת פעולות אלו שהן ההוספה והעלי' בלימוד הנגלה וחסידות וקיום המצות. (ב) אפילו אם בדוחק ימצא זמן פנוי מהאמור לעיל מבלי שיגרע על ידי זה בהצלחת הפעולה, הנה בכדי לענות על שאלתו צריך לבאר מהו התכלית, אם קבלת תעודה דיפלומה ובענין שיכול לשמש להרחבת הפרנסה לאחר זמן או להוספת ידיעות בעלמא, שבכ"ז תלוי היחס והמענה על שאלתו.

בברכת הצלחה ולבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד'קנב

בי"ה, ז' אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ מו"ה משה שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מכ"ד שבט, ונעם לי להודע שממשיך בשיעוריו בחת"ת ובודאי יוסיף בזה וכפסק רז"ל דמעלין בקדש.

מ"ש אודות לאתבא צדיקא בתיובתא, יעיין הביאור בזה בלקו"ת דברים (צב, ב) שם שה"ש (נ, ב), ועוד, ובארוכה בשיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, דאחרון של פסח תרצ"ד.

ד'קנב

מו"ה משה: ימיני: אגרות נוספות אליו — לעיל ד'סב, ובהנסמן בהערות שם.

שלה

אדמו"ר שליט"א

כבקשתו יזכירוהו ואת זוגתו שיחיו על הציון הק' של כ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ובמש"כ בענין הזכרת ש"ש – יעוין בזה ד"ה ואתה קדוש (לכ"ק מו"ח
אדמו"ר, בס' המאמרים אידית), ובתורה אור יד, ב.

ד'קנב*

ב"ה, ז' אדר, תשט"ז
ברוקלין.

ברכה ושלום!

במענה על מכתבה מיום השלישי בו כותבת אודות בנה שליט"א.

. . . ובהנוגע להתלבשות, הנה מובן שצודק בעלה הרב בטענתו כי ככל
שתהי' התלבשות שלו כמו שהיתה מקדם, זה עצמו ימעט הנסיונות שעומד
בהם, כיון שע"י התלבשות לא יפגש כלל או עכ"פ לא יפגש לעתים תכופות עם
נוער בלתי רצוי.

ובהנוגע לסדר היום שלו, הנה צריך להשתדל ככל האפשרי שילמוד
לימודי קדש בחברותא, הן בכדי שיהי' הלימוד בן קיימא יותר ולא יקשה
בעיניו, וגם בכדי שלא יהי' בהתבודדות, ובכללות יש להשתדל להמציא לו
עסקנות בין הנוער הכי חרדי, אם ע"י עריכות מסיבות שבת או שיארגן כתה
של קטנים ממנו בשנים ללמוד עמהם לימודי קדש בלוי' סיפורים דיראת
שמים וכיו"ב, שזה יעורר בעצמו השתדלות להיות דוגמא בכל האמור, וביחד
עם זה ימעט זמני ההתבודדות, ובדאי בלי קישוים אפשר למצוא ילדים
כהנ"ל וגם מהתלמידים דבתי ספר שלאחרי הצהרים חפשים לנפשם וכיו"ב.

בברכה לנחת חסידותי מבנם ולבשו"ט בכל האמור לעיל,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

שלו

אגרות קודש (ד'קנב**)

ד'קנב**

ב"ה, ח' אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הנהלת צעירי אגודת חב"ד אשר בתל אביב
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב מכ"ו שבט עם המוסגר בו, ולפלא ההפסק הארוך שבין מכתב אחד לחבירו וכן הקיצור נמרץ אשר בידיעות וכן לפלא וגם מצער האיחור בהופעת הבטאון ובפרט שהרי התאימו הזמנים להופעתו בהתאם עם הופעת קובץ ליובאוויטש, ואם כן האיחור של אחד מהם מבלבל הסדרים.

בודאי ינצלו ימי הפורים הבע"ל באופן המתאים וכן יזרזו את חבריהם במקומות מושבותיהם עד"ז, מובן בכל מקום ומקום לפי ענינו.

כן הי' מהנכון בעוד מועד לעשות הכנות מתאימות לימי חג הפסח הבע"ל, ובלי"נ אעורר ג"כ להשתתפות ממגבית מיוחדת בהוצאות הקשורות עם כל האמור, והרי עתה ישנה הקלה כיון שנתוסף עוד טנדר.

בברכה לפורים שמח ולבשו"ט בכל האמור.

ד'קנב

ב"ה, ח' אדר, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו — מבלי הוראת זמן הכתיבה — בו כותב אודות מדת הזריזות ומדת תוקף הדעת, שכנראה לו אינן אצלו כדבעי למהוי.

הרי בהנוגע למדת הזריזות ילמוד שער היחוד והאמונה לרבנו הזקן הוא חלק השני דתניא קדישא ולאחרי זה כשיתבונן בהאמור בטור אורח חיים בתחלתו, והובא גם ברמ"א שם, שאינו דומה ישיבת אדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו כמו שהוא לפני מלך גדול וכו' ואם בחוץ לארץ הדברים

אמורים עאכו"כ בארצנו הקדושה תבנה ותכוון ע"י משיח צדקנו, כי אינו דומה אם הוא לפני מלך גדול כשהמלך נמצא בשדה או כשנמצא בהיכל מלכותו, הרי לאחר התבוננות בזה פעם אחת שעה ארוכה, הרי בכל פעם שיהי צריך לחזק הזריזות, יזכיר את עצמו התבוננות זו ראשי פרקים שלה וכלשון רבנו הזקן בסידורו בתחלתו, ועי"ז יזכור את ה' הנצב עליו ויקום (מרשלנותו) בזריזות.

ובהנוגע לתקיפת הדעת, הנה ילמוד בלקו"ת פרשת ויקרא בתחלתו (דף א' עמוד ג') בהענין דשלוחו של אדם (העליון) כמותו, ויתבונן בזה, ובכבדו את המצות שהן שלוחי, וכשיתבונן בזה יתחזק גם כן בדעת תורה ובדעת מצות.

ובהנוגע לסדר לימוד בתורת החסידות, יפרט הפרטים בזה לפני זקני אנ"ש אשר בסביבתו ובהתאם לזה יורוהו ויעשה כן ויהי בהצלחה.

בטח שומר שלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בחומש תהלים ותניא הידועים ועכ"פ ישמור אותם מכאן ולהבא.

בברכה.

ד'קנג'

בי"ה, ח' אדר, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב אודות אפשריות להסתדר בארצות הברית בתור מורה בישיבה ותלמוד תורה או בתור שוחט עופות וש"ץ וכיוצא בזה.

והנה אף כי בכלל הבאים לכאן סוף סוף מסתדרים, מובן שאי אפשר לדעת כמה יארך הזמן עד שישתדר, ואם אופן ההסתדרות תהי' משביע רצון, ובפרט לבן משפחה שמוכרח להסתדר בהקדם לפי ערך, ובמילא אינו יכול לבחור ולחכות זמן יתר, וכאן כמו בכל מקום, נוגע ג"כ היכירות, כיון שבכלל רבו המועמדים על משרות הנמצאות ומוכנות, ואם יש לו בכאן מכירים אותו פנים אל פנים, כדאי שיפנה אליהם וישאלם השערתם על יסוד היכירותם אותו וכשרונותיו, באיזה מקצוע ובאיזה מקום יסתדר בקל יותר.

לאחרי כל האמור לעיל, הנה כיון שנמצא הוא במקום שמעטים ביותר

שלח

אגרות קודש (ד'קנג*)

אלו היכולים לפעול בהנוגע להחזקת היהדות והפצתה, ומאידך גיסא, במרץ המתאים בודאי יש לארגן קבוצה של נוער וילדים שיתחנכו בחינוך כשר (ואפשר עוד יותר מזה), הרי צריך עיון גדול, אם צריך לברוח מן המערכה, ובפרט שפרנסתו הגשמית והרוחנית לעת עתה מסודרים הם במקומו עתה.

בקשר עם זה מענין אותי לדעת מצב היהדות במאנילא ות"ח על ידיעות מפורטות בזה.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ד'קנד

ב"ה, ט' אדר, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

... איך האף אז איר וועט זעהען אז פורים זאל זיין א התועדות בשמחה און אזוי ווי דאס איז דאך א יום טוב פון ונהפוך הוא איז אפילו די וועלכע זיינען דערוויילע מתנגדים, זאל זיין ונהפוך, צו מאכען זיי פאר חסידים, ובמכש"כ וק"ו די וועלכע האלטען זיך שוין אן אין דעם סיום הדרך דערקאטשען זיך במהירות גדולה און אזוי ווי מען זינגט י"ט כסלו חג הגאולה שושנת חסידים צהלה ושמחה.

בברכה צו א פרייליכן פורים און א פרייליכן תמיד ולבשורות טובות.

ד'קנדי

ב"ה, ט' אדר, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מר"ח אדר דמרבין בשמחה, בו כותב אודות הענין דקבוץ גליות קבוץ כל שבטי ישראל וע"ד מה שנאמר הקבצו, ובא מזה לכמה מסקנות, ובמענה עליהם:

(א) אנו אין לנו אלא התורה הזאת, ובטרם לגשת לאיזו פעולה צריך לברר פסקי תוה"ק אם היא מחלק החיוב או להפך מחלק שאסורים בו או מחלק הרשות וזהו האבן הבוחן ליחס לפעולות אלו, ובנדון דידי' במ"ש אודות האינם יהודים האומה היפנית וחקירות פב"פ בהנוגע למוצאם וכו'.

והנה פשוט אשר ע"פ שו"ע, דין אינם יהודים להם ולכל הפרטים, ומזה ג"כ מובן שעליהם חלים כל ההגדרות וההנהגות שבשו"ע בהנוגע לקבלת גרים ועאכו"כ להשתדלות לגייר, ומזה מסקנא פשוטה שאין מקום לפעולות אלו שכותב אודותם, ועאכו"כ וחס מלהזכיר שזהו מעכב הגאולה ח"ו וכו'.

(ב) במה שחוקר אודות איחור זמן גאולתנו, הרי לפלא חיפוש בנסתרות ותירוצים בדוחק, בה בשעה שאמרו רז"ל גלוי (סנהדרין צז, ב) כלו כל הקצים ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומע"ט, וכלשון המורה הגדול רבנו הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ז הלכה ה') **הבטיחה** תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותם ומיד הן נגאלין, ותחת לחפש עצות איך לפעול על האומה היפנית, הרי על כאו"א לנצל כחותיו ויכולתו להחזיר את בניי בתשובה, ולא המדרש עיקר אלא המעשה, שיוסיפו במעשה בפועל בחיי היום יומים ובפרט כל אלו הנמצאים בארץ אשר עיני ה' אלקיך בה מראשית שנה עד אחרית שנה.

(ג) מובן ג"כ שכיון שכל ישראל קומה שלימה הם וכמ"ש אתם נצבים היום **כולכם** ראשיכם גו' שואב מימך, הרי כל אחד שמוסיף בד' אמות שלו בלימוד התורה ובקיום המצוות בהידור, בדרך ממילא נתוסף חיות בכל הקומה וכדוגמת גוף האדם בגשמיות.

(ד) ובדוגמת גוף האדם הגשמי שככל שיתוסף בגילוי חיות הנשמה מתוספת שלימות בבריות הגוף ביותר וביותר, עד"ז ועוד ביתר שאת, ככל שמוסיפים בנשמתא דאורייתא בלימוד פנימיות התורה והליכה בהדרכותי' ומנהגי' הרי זה מוסיף בגופא דאורייתא ועי"ז גם בגוף איש הישראלי, והאריכות בדבר הפשוט אך למותר.

בברכה לבשו"ט בקרוב ממש שמנהל תעמולה במרץ הדרוש להחזקת היהדות ומצותי' בכל מקום שידו מגעת,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד'קנה

ב"ה, י"א אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ צנמ"ס כו'
מוהרש"י שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מא' דחדש מרבין בשמחה והקודם לו.

במה שנרשם בהנחת שיחה י"ט כסלו תשט"ו שבתוס' בכורות דנין שמעין מטהר דוקא בזוחלין. — כן הוא כפי שכותב שכוונתי היתה לתוספת בכורות נה, ב שנראה שם שתי דיעות (ודלא כתוס' שבת סה, ב דהביא בפשיטות דעת ר"י), וכן צדק במה שכותב בדברי שהבה"ג פסק כך, שכוונתי היתה במ"ש היכא דסכיר נהרא לא סלקא לה טבילה. ובמה שמעתיק פירוש העמק שאלה לשאילתות סי' צ"ו אות י"ג דמפרש הכוונה דאין שם מ' סאה*, הנה במחכת"ר של ההעמק שאלה, אין זה בבה"ג אפילו ברמז, ואילו ה"י דברי הבה"ג בהנוגע לנהר מסוים עכ"פ בדוחק גדול אולי אפשר ה"י לפרש כן בהסתמך שידוע ה"י הנהר לנהר קטן, אבל דברי בה"ג הם הוראה כללית, ואי אפשר להוראה כללית להשמיט הנקודה העיקרית, כמובן.

דא"ג רשום בזכרוני שראיתי באיזה ספר שמעתיק פסק זה בשם בה"ג ואיני זוכר ברגע זו שם הספר, כן מצאתי בס' מקוה טהרה שרשום שבספר גדולי טהרה מדבר בענין זה, ואינו תחת ידי.

במ"ש בשיחה הנ"ל בענין עד א' נאמן באיסורין או בטומאה, כנראה שיש טעות בזה ברשימה, כי המדובר ה"י שבאם נדה הוא ענין של טומאה הרי אי אפשר ה"י ללמוד משם דין דעד א' נאמן באיסורין, דאיסור מטומאה לא

(*) וכמדומה שכ"פ גם המג"י בבה"ג דפוס ורשא.

ד'קנה

מוהרש"י: מוה"ר שלמה יוסף זיין. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'חתלד, ובהנסמן בהערות שם.
שיחה י"ט כסלו תשט"ו: נדפס קטע זה בלקו"ש ח"ד ע' 1119 הערה 34.
במ"ש בשיחה הנ"ל: נדפס קטע זה בלקו"ש ח"ג ע' 986.

שמה

אדמו"ר שליט"א

גמרינן, ועיין בזה אתון דאורייתא למהר"י עגל כלל כ"א, וביד מלאכי
דעניי איסור מטומאה לא גמרינן . . .

מה שהו"ל לאחרונה בקה"ת נשלח לכת"ר זה מכבר, וכרשום בזכרונ
ה"י בחבילה, הוספות מהצ"צ למס' בבא מציעא, קובץ ליובאוויטש ב'
חברות, ועוד . . .

בברכה לפורים שמח ולהמשיך השמחה על כל השנה.

ד'קנו

ב"ה, י"א אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א כו' מו"ה שאול דוד שי' הכהן

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מג' דחדש מרבין בשמחה. ובמ"ש אודות לימוד תורה
לבנות, במענה על שהזכרתי מנהגנו ע"פ מרז"ל ברכות יז, א, לברך גם לבנות
לתורה ולחופה ולמעשים טובים. — מכ"ק אדמו"ר (מוהרשיב) נ"ע.

הנה ידוע עד כמה מדויקים דברי רז"ל בכלל ונשיאי ישראל בהוראות
לרבים ביחוד, ולכאורה יש לדייק בהנ"ל במה שהביא רא"י לדבריו דוקא
ממרז"ל דברכות ולא משאר הסוגיות בש"ס ובפרט הסוגיות הנוגעות בהלכה
שמדובר בהם ע"ד זכות תורה.

ויובן בהקדם שע"כ צ"ל שלכל הדיעות צריכים נשים לדעת המעשה אשר
יעשון ואשר לא תעשינה, היינו הלכות כל מצות — לא תעשה, ומצות עשה
שהוקשה בהם אשה לאיש וכו' (ועיין ג"כ בטור שו"ע לאו"ח סמ"ז בענין חיוב
נשים בדיעת התורה ונ"כ שם. ועיין ג"כ בהלכות ת"ת לרבנו הזקן סוף פרק
א', הנשים חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן לידע כו'), אלא שלימוד זה

ד'קנו

מו"ה שאול דוד: מרגלית, ברוקלין.

שהזכרתי: ראה לעיל אגרת ד"כח.

לכאורה יש לדייק: ראה בזה לקו"ש ח"ד ע' 37. 149.

אינו מצות ת"ת אלא הכשר מצוה לקיום הדינים, ואת זה יש להעמיס בכמה סוגיות בהש"ס ומהם גם מאמרים אלו שמביא כת"ר במכתבו אודות הלימוד לבנות וכו' אבל אין מזה ראוי לומר לבת לתורה לחופה ולמעש"ט, כיון שזהו נכלל במעשים טובים, ואין להדגיש תורה ביחוד כמובן, משא"כ הראי' מברכות, נשי במאי זכיין, באקרוי' כו' באתנוי' כו' ונטרין כו' שזהו השתתפות וזכות במצות ת"ת עצמה, ומוכח לומר גם לבת **לתורה** לחופה ולמעש"ט.

ובזה יומתק ג"כ לשון רבנו הזקן בשו"ע שם, וסידורו: אשה אינה במצות ת"ת וכו' ומ"מ אם היא עוזרת לבנה או לבעלה כו' חולקת שכר **עמהם** כו' משא"כ באשה שלמדה תורה כו' שאינה מצווה כו' ומ"מ גם הנשים חייבות ללמוד הלכות הצריכות להן כו'. עיי"ש. — ועי"פ הני"ל סרה ג"כ תמיהתו של כת"ר, דאיך נשים שוחטות, הלא מוכרחות ללמוד הדינים, כי לימוד זה מותר (וגם חיוב) הוא וכנ"ל.

במה שהעיר בנוסח שלנו במי שברך לאשה, לומר **בכל** אבריי', ומצרף לזה במ"ש דהמאררים בגימט' ב"פ רמ"ח שלה ושליו, שמתרצין דאלו האברים שאין מטמאין אין נכנסים בחשבון, ומעיר ג"כ משו"ת האלף לך שלמה לומר רמ"ח מפני שאין האשה מתברכת אלא ממה שיש לו לאיש.

הנה הנוסח שלנו מובן ומתפרש יפה, כי בה בשעה שבנוגע לקללה (המאררים) יש למעט עד כמה שאפשר, הפכו הוא בברכה שיש לפרט ולהוסיף עד כמה שאפשר, ובמ"ש שכתב בשו"ת הני"ל שאין האשה מתברכת אלא ממה שיש לו לאיש, צ"ע כי כיון שיש לה אברים נוספים, מובן שצ"ל גם ברכה נוספת.

דא"ג הקשה לי א' מפני מה אומרים **לכל** אבריי' ולא — **רנ"ב**, אבל התירוץ פשוט, כי בגמרא בכורות מה, א ישנם כמה דיעות במספר אברי האשה, ולכן אומרים לכל אבריי' לכלול דעת כולם.

בכבוד ובברכה כפולה להולדת הבת לגדלה לתורה ולחופה ולמעשים טובים.

ד'קנז

ב"ה, י"א אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה דוד שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מב' אדר והקודם לו עם המוסגר בהם. ובמ"ש אודות לקחת לידם ב"ס שנתתקן ע"י אחרים וכו'. הנה כמדומה כבר כתבתי להם שלדעתי כיון שכחות הפעילים מצומצמים וכן האמצעים, עליהם להתעסק בענינים שהם בסוג דמצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים וכו'. ובהנוגע להסברא לקחת הפקוח הרוחני, זה נכנס יותר בעבודת צעירי אגו"ח ולא ברשת (ובד"א אם זהו א גלאטע הצעה, ולא שע"י תוצאות להמשך מרוחניות לגשמיות ומגשמיות לפוליטיקה).

בטח יכתוב בפרטיות בהנוגע לימי העיון למורים-ות וכן גם יענו על שאר שאלותי שבמכתבי הקודם.

במ"ש אודות חלוקת שמורה של יד לתלמידים-ות בתי הספר, ובטח הכוונה בזה לכזית, בודאי יודיעוני ההוצאות שבזה, כי בכלל נכון הדבר.

מהראוי שכבר יתחילו להתבונן אודות סידור קייטנא בכפר חב"ד בשביל תלמידים-ות הרשת ויה"ר שיהי' הדבר מתוכנן כדבעי שאזי יביא תועלת בלתי משוערה.

ולהודעתו מיום הולדת בנו יוסף יצחק שליט"א. יה"ר שיגדל להיות חסיד ירא שמים ולמדן וירוה ממנו ומכל ילידיו שיחיו רוב נחת חסידותי.

ולהודעתו מיום ההולדת שלו, יה"ר מהשי"ת שתהי' שנת הצלחה אצלו בעניניו הפרטים ובעניניו הכללים גם יחד ויסתדר באופן הכי טוב לפניו בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכת פורים שמח.

ד'קנז

מו"ה דוד שי: חנוין, פתח תקוה. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתכב, ובהנסמן בהערות שם. כבר כתבתי: ראה לעיל ח"ו אגרת א'תתלט. לעיל ד"כ.

ד'קנח

בי"ה, י"ב אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה אלכסנדר סענדער שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מה' אדר והקודם לו בו כותב אודות השתתפותו
באסיפת הרבנים שדנה ע"ד ביקורים בישובים החדשים לעוררם לתורה
ולמצוותי.

הנה לפלא ומצער מפני מה לא אמר בפירוש עכ"פ תוכן מכתבי אליו בזה
ובפרט שעוררו אותו ושאלוהו עדי"ז, כי עת רצון לא תמיד מן המוכן היא,
אבל כבר אמרז"ל אין צועקין על העבר, ומה שמעיר אודות מכתב לאסיפת
הרבנים, מובן אשר אין מקום לזה, כי אם בתור מענה על פני' רשמית
ממארגני האסיפה, וגם אז בד"א אם לא יערבו עניני מפלגה וכו' וד"ל.

ולקראת ימי הפורים הבע"ל הנני בברכה לשמחת פורים אמיתית
ופנימית עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי וכמבואר בדא"ח הענין
בפנימית, ע"מ להמשיכה למטה מעשרה טפחים.

בודאי למותר לעוררו להמשיך בביקורים הנ"ל וכן לעורר אחרים עדי"ז.
ובל"נ אבקש שישתתפו מהמגבית המיוחדת במחצית ההוצאות הקשורות
בזה, אף שלנחיצות התאמת העבודה וריכוזה יהי' זה דרך קופת צאגו"ח,
ומובן שיכול למסור זה רשמית בשמי.

דרך אגב: אפשר שבשיכון מעוז דר עתה הקצין משה בהרב שי'. וא"כ
הוא — מטובו לפ"ש וגם להוסיף, שמובטחני שיסייע, וגם זוגי תחי', במטרות
הביקור, מתאים לשיחתנו בהיותו בניו יארק וביקרני.

בברכה.

ד'קנח

מו"ה אלכסנדר סענדר: יודאסין, תל אביב. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתס, ובהנמסן
בהערות שם.

שמה

אדמו"ר שליט"א

ד'קנט

ב"ה, ט"ו אדר, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מבשר אשר נסתדר במשרת שו"ב בעיר . . . וטרוד
ביותר בזה עד שאין הזמן מספיק להתעסק בצרכי הסביבה אף שבודאי שכמה
ענינים בה צריכים תיקון וכן אין פנאי ללמוד ולעבודת הבורא, כך כותב
במכתבו.

ומובן עד כמה אי אפשר מצב זה, כיון שפסק המשנה היא, אני נבראתי
לשמש את קוני, ואם כן הרי אי אפשר שימצא יהודי בעולם שלא יהי' לו פנאי
לתפקיד בריאתו, אלא שהוא ע"ד מאמר משנה אחרת, ואל תאמר לכשאפנה
אשנה וכו', וכשמתחילין בפעולות, אף שנדמה שאין פנאי, מתברר במשך זמן
קצר שישנה היכולת והאפשריות ומזמן לזמן מתגדלים הם, וכיון שהפעולה
על הזולת היא ג"כ מצות עשה מן התורה וכמ"ש ואהבת לרעך כמוך, הוכח
תוכיח את עמיתך, הרי כל האמור הוא גם בהנוגע לתקן עניני . . .

בברכה לבשר טוב בכל האמור,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד'קס

ב"ה, ט"ו אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הנהלת צעירי אגודת חב"ד אשר במאנטרעאל
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת רשימת חוזרי דא"ח בבתכ"נ מהזמן דשבת כי תבוא
אל הארץ ועד פי ויקחו לי תרומה ועד בכלל. ולפלא מספר המועט של
החוזרים אפילו מבין התלמידים וביחוד וביותר מבין הנשואים. ונכון הי

שיתדברו ביניהם ויחקרו לסיבת הנ"ל וימצאו עצה איך לתקן המצב, היינו כפשוטו שיתרבה מספר החוזרים, וגודל הענין בזה אין צריך ביאור לדכוותיהו ורק לעוררם אשר גם על זה קאי מרז"ל יותר ממה שבעה"ב עושה עם העני וכו' וכנראה במוחש.

כן ה"י מהנכון שיתיעצו מראש אודות המאמרים שחוזרים אותם ברבים שיהי' תוכנם קרוב להבנת השומעים, ועל כל האמור נאמר ותשועה ברוב יועץ.

בברכת הצלחה ולבשו"ט.

ד'קסא

ב"ה, ט"ו אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח איי"א נוי"נ עוסק בצי"צ מו"ה נחום יעקב שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו עם המודעות המוסגרים בו, ומובן שמודעות אלו ראוי והוכחה שאפשר וגם מוכרח לפעול במחנו הטי' בענייני יהדות, ואם בעשירות שנים לפני זה עשו ופעלו עאכו"כ עתה שבודאי נתוספו עסקנים בענייני יהדות ואין לך דבר העומד בפני הרצון, ובפרט ששלשים יום לפני החג היינו תיכף אחר פורים דורשים בהלכות החג הוא חג הפסח, הרי מוכרח לחפש עצות ודרכים לא רק בהנוגע לחילוק שמורה, שעוררתי על זה לפני איזה שנים, שזמן חלוקה זו היא בסמיכות לחג הפסח אלא בכלל בענייני כשרות והשגחה, ואף שבכלל יש רבנים משגיחים וכו' הרי ידוע מרז"ל אין מזרזין אלא למזורזין, ובפרט כשהוא יש לו נסיון (פראקטיקע) ואין לך דבר העומד בפני הרצון כנ"ל.

בברכה לבשו"ט,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד'קסב

ב"ה, ט"ז אדר, התשט"ז
ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

במענה על שאלתו אודות דעתי בהנוגע לבעיא שעלתה בחדשים
האחרונים על סדר היום של הרבנים בארצה"ב, והיא:

המותר לשומרי תורה ומצוה להשתתף בארגונים אשר בהם נכנסים גם
ראבב"ס בתור ראבב"ס מייצגי תנועת וחוגי הריפורמים או השמרנים
(קונסרוואטיבים), השתתפות בתור יחידים (וכמו בניו־יורק בארד או
ראבב"ס וכיו"ב), או השתתפות בתור ארגונים (וכמו בסינאגא
קאונסיל), וכידוע טעמי המחייבים והשוללים שנתפרסמו על ידם
בהזדמנויות שונות וגם נדפסו בעתונים.

ובמענה על הנ"ל: בשבועות האחרונים החריפה השאלה והבעי' וקבלה
פנים חדשות על ידי זה — שהציבור הרחב, וביחוד הרבנים הצעירים, והנוער
היהודי שבארצה"ב בכלל, התחילו מתעניינים בשימת לב מיוחדת בשאלה זו,
והשקפתם היא שפתרון השאלה הנ"ל והפסק־דין בזה — הרי זה פסק־דין לא
רק בהנוגע להשתתפות בארגון זה או אחר, אלא גם כן — פסק־דין אודות
היחס לתנועת הריפורמים והקונסרוואטיבים בכלל, היינו:

אם הראבב"ס הנ"ל, זאת אומרת, נושאי־דגל ומייצגי התנועות הנ"ל
אינם אלא "רבנים מקילים", בהבדל מהרבנים החרדים שהם
"מחמירים", או —

הדין עם הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ח): האומר שאין התורה מעם ה'
אפילו פסוק אחד אפילו תיבה אחת, אם אמר משה אמרו מפי עצמו
הרי זה כופר בתורה, וכן הכופר בפירושה והוא תורה שבעל פה, אפילו
דקדוק וכו'.

ועל פי זה מובן, אשר כל אחד ואחד שיש בידו להשפיע על מהלך
העניינים, ועל אחת כמה וכמה על ההוראה והפסק בזה ועל הניסוח של הפסק
— עליו לדעת ולהכיר ברור את המצב והתוצאות הכרוכות בזה, היינו שזוהי

ד'קסב

נדפסה בלקו"ש חי"א ע' 260. ראה גם לקמן אגרת ד'רד.

שאלה הנוגעת ביחסם של אלפים ורבבות מישראל לעקרי הדת, ואשר הרווחים המדומים שאודותם יש כותבים ומדברים – אינם תופסים מקום בשאלה מסוג זה.

וזאת למודעי: אלו הרוצים לנמק מקום לספק, או עכ"פ לשלילה שלא בתוקף הדרוש, בזה שאין הם דנים בעצם השאלה של היחס העקרי לתנועת הקונסרוואטיבים או הריפרומים – אין בזה נפקא מינה כלל בהנוגע לההוראה והפסק וניסוחו הכי מוחלטי, כי הצבור הרחב וחלק מסויים מהרבנים לא יתענינו בהנימוקים והטעמים וההסברות, כי אם ישאלו להחלטה, אם היא לחיוב או לשלילה החלטית.

ויהי רצון מהשי"ת אשר, מתאים לזמננו זה, עת קץ, יתבררו ויתלבנו וייצפרו רבים, להבדיל בין תורת דברי אלקים חיים ובין תחבולות בני אדם.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

ד'קסב'

בי"ה, ט"ז אדר, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

... כבקשתו אזכירו על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע להטבת הבריות, ובטח יודיע בשו"ט בזה, וזכות מה שכותב שמשתדל בחינוך באופן המתאים למה שנאמר ראשית חכמה יראת ה' (ובימינו אלה פשיטא שאין מספיק שיהי' הענין דיראת שמים רק בראשית אלא מוכרח לעוררו ולחדשו ולהוסיף עליו מזמן לזמן עכ"פ במדה שמתוספת רוחות בלתי רצויות בחוץ), יעמוד לו להצליח במושפיעו שיגדלו ברוח ישראל סבא לומדי תורה ומקיימי מצותי' בהידור.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ד'קסג

ב"ה, ט"ז אדר, התשט"ז
ברוקלין, נ.י.

הנכבד והנעלה וכו' מר יעקב ש"י יהושע

שלום וברכה!

בשעתו קבלתי הידיעה על דבר יום השלשים והאזכרה שעשו לאביו
הרה"ג והרה"ח וכו' וכו' הרב חנניא גבריאל ז"ל תנצב"ה, שזה הוכיח כי
העריכו כראוי את המנוח ז"ל.

קראתי בסיפוק רוחני כי מתענין בכתבייך שנשארו מאביו הרב ז"ל,
אשר כמו שכותב כבר סדורים וערוכים הם. ובהנוגע לגוף השאלה אם ראויים
הם לפירסום ואיזה הוצאת ספרים תוכל להוציא הספר לאור, הרי כמה
בירושלים רבנים ומורי הוראה שה"י צריך להראות להם הכתבים לדון אם
הכתבים מוכנים לדפוס כמו שהם או עוד צריכים הכנה וליבון כו', ואם חוות
דעתם תהי' חיובית הנה כמובן שספרים כאלה צריך להדפיס על אתר באה"ק
ת"ו מכמה טעמים.

ארשה לעצמי להוסיף נימה אישית, בהתאם לאופן כתבו ע"ד הכתבייך
והעבודה שהושקעה בהם, אשר תקותי שהוא ביחד עם אחיו ש"י שכותב
אדותיו ימשיכו בכיוון זה, וכוונתי לא רק בחלק הטכני בהנוגע לפירסום
הכתבייך, אלא גם בלימוד בהם, שזהו בודאי עיקר כוונת המחבר, לימוד
באופן שהורונו רז"ל במאמרם המפורסם גדול תלמוד שמביא לידי מעשה,
וכמאמרם ז"ל (ב"ב קטז, א) דוד שהניח בן כמותו לא נאמרה בו מיתה,
ובודאי למותר להאריך בזה הרעיון ואין לך דבר העומד בפני הרצון, ובפרט
שזכות אבותיו מסייעתם.

בברכת הטבת הבריאות לאמו שתליט"א והצלחה בכל האמור לו
ולאחיו ש"י.

ד'קסד

ב"ה, ט"ז אדר, התשט"ז
ברוקלין, נ.י.

הווי"ח אי"א נוי"מ עוסק בצרכי ציבור בעל מדות
תרומיות ענף עץ אבות וכו' מהרש"ז שי'

שלום וברכה!

. . . וכמדומה לי שפעם הזדמן לי להביע השקפתי בזה בשיחתנו עם כ',
אשר כדאי לעודד את הנוער והצעירים ולתת להם מקום ב"מזרח" אף שאולי
עדיין לא בשלו כשרונותיהם וראויים לזה, ולפעמים סובלים גם אחרים מאי-
הכשרתם הגמורה בשביל התועלת מניצול כחות רעננים ומסיפוק נפשי שיש
לכל אחד מההכרה שעזר לפלוני להסתדר יותר טוב בחייו אם בסביבת העוזר
לו או אפילו בסביבה אחרת. . .

בטח עברו עליו ימי הפורים בשמחה, ויהי רצון שתהי' השמחה בלי
הגבלה — הן מצד תנאים החיצוניים והן מצד תנאים הפנימיים —
וכמצווה: עד דלא ידעי, ותומשך שמחה אמתית על כל ימות השנה.
בכבוד ובברכה.

ד'קסה

ב"ה, י"ז אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"מ כו' מו"ה דוד מאיר שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו משושן פורים, בו כותב אודות המאורע אשר פרצה
אש וכו'.

ד'קסד

מהרש"ז: שזר. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תחקיט, ובהנסמן בהערות שם.

ד'קסה

מו"ה דוד מאיר: שולמן. אגרות נוספות אליו — לעיל ד'כב, ובהנסמן בהערות שם.

שנא

אדמו"ר שליט"א

הנה בודאי ידוע לו מרז"ל (ב"ב יב, ב) כל המטיבין לו שזהו לאורך ימים ובפרט בהנוגע להני"ל יעוין בדרך מצותיך (קיי"ד, ע"ב) לשון רבנו הזקן בזה, ובהערות וצינונים לשם שנדפסו בסופו, ויהי"ר שיקוימו בהם במילואם ברכות נשיאנו האמורות.

בברכה..

ד'קסה*

ב"ה, י"ז אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ כו' מו"ה מאיר שי

שלום וברכה!

ז"ע נתקבלו חבילות הספרים, ות"ח על טרחתו בזה, ובודאי יחזיק במנהג טוב זה וגם את שאר אני"ש יעורר וממנו יראו וכן יעשו, ומובן שכל ההוצאות שבזה יודיע הסכום ויסולק בהקדם ובצירוף תודה, וכבר ידוע בכגון דא הוראת נשיאנו הק' כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) שצריך להודיע ע"ד הוצאות כמו אלו שזהו סגולה שלא יבוא מי שהוא ויבלבל בעתיד וענה כזה לאחד מהחסידיים בדור שעבר בעל צורה ומקושר אליו בכל לבבו ובכל נפשו, ומובן שהני"ל עשה כן והתנהג באופן כזה גם בעתיד.

בברכה.

מכ' והפ"נ ליום ההילולא — בעתם נתקבלו. ובודאי מאז התפתחה עבודתו בלימוד עם אברכים וכו' ובהפצת המעינות בכלל וניצל ימי הפורים וכן יעשה בחה"פ הבע"ל. ויהי"ר שיהי' בהצלחה ויבש"ט.

ד'קסה*

מו"ה מאיר שי: אכצן, דטרויט. אגרת נוספת אליו — לקמן ד'רמח.
הוראת נשיאינו: ראה גם לעיל

ד'קסו

ב"ה, ח"י אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מו"ה מנחם זאב שי' הלוי

שלום וברכה!

... בהתאם למ"ש ששלשים יום לפני החג דורשין בהלכות החג ובפרט
שכבר קרוב לפרוס החג, יש לענין התלמידים בלימוד הלכות אלו ובהנוגע
לדא"ח ג"כ אודות מאמרי חג הפסח או ב' ניסן והשייך לזה.

בברכה לבשי"ט בכל האמור.

ד'קסז

ב"ה, ח"י אדר, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכבר, בו כותב אודות החילוקי דיעות שהיו ב...

והנה כבר מבואר בכ"מ שהענינים דעבר נוגעים לעניני שכר ועונש,
ובהנוגע להמדובר בעצמו — בעבודת התשובה. ועניני הוא להיות שליח
לעורר את כאו"א לנצל כל כחותיו וההזדמנויות שניתנו לו מהשגחה העליונה
למלאות תפקידו בהווה ובעתיד, תפקידו הנפשי והפנימי, וכדבר משנה אני
נבראתי לשמש את קוני. ובמילא מה שמענין אותי הוא הנהגתו בהווה
ובעתיד, אם הוא מתאים להכתוב לעיל — שעושה ככל יכולתו בהפצת

ד'קסו

מו"ה מנחם זאב שי': גרינגלס, מונטריאל. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתטז, ובהנסמן
בהערות שם.

ד'קסז

המעינות חוצה, שהדרך הכי קרובה לזה היא במסגרת צעירי אגו"ח. ובפרט שמעטים העוסקים בזה. וכנראה שבקשר עם הזעזועים שבעבר צריכים לחיזוק ותוספת כח, וד"ל. ויה"ר שבדואר החוזר יבשר טובות בכל זה, היינו בהנוגע לפעולות עצמו ובהנוגע לפעולות כאו"א מהחבורה. ויעורר את ההנהלה שיתרגלו לכתוב מהנעשה ע"י צעירי אגו"ח לעתים קרובות, שידיעה זו עצמה שמתקרב זמן הכתיבה, בכחה לעורר הכחות ולהוסיף במרץ, כנראה במוחש.

ואחרון חביב, להודעתו מקשוה"ת של אחיו . . . ש"י עם ב"ג תח"י ואח"כ מקביעות החתונה (ובודאי נתקבל מכתבי מכבר מענה בזה לאחיו שליט"א) הנה יה"ר שיה"י בנינם בנין עדי עד בית חסידותי, ואותו יצליח השי"ת לבשר תמיד אך טוב.

בברכת מזל טוב,

מ. שניאורסאהן

ד'קסח

ב"ה, ח"י אדר, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום השלישי, בו כותב אודות מצב בריאותו ובהנוגע למצב בריאות לבו.

והנה ידוע מאמר רז"ל רמ"ח מ"ע כנגד רמ"ח אברים ושס"ה מצות לא תעשה כנגד שס"ה גידים, שתוכנו — שגוף הגשמי של איש הישראלי ענינו ובריאותו בכלל, תלויים בגופן הרוחני, היינו במעמדו ומצבו בעשיית מצות עשה ושמירת מצות לא תעשה, אלא שמפני שנמצאים אנו בעולם, שברצון בורא העולם נברא במדרגה תחתונה, היינו בצורה גשמית והנהגתו בחיצוניות נראה לעיני בשר שהוא טבעית, הרי לכמה דברים וענינים צריך להיות אחיזה בטבע. מזה מובן שאף, שבכלל, צריך לקיים הוראת הרופא,

מתאים למאמר רז"ל התורה נתנה רשות לרופא לרפאות, הנה ביחד עם זה צריך להיות נגד עיניו תמיד האמת, שבורא העולם הוא המהווה מקים ומחיי את כל אחד ואחד מהנבראים, ובפרט בני אברהם יצחק ויעקב אשר עליהם נאמר בנים אתם לה' אלקיכם, ובהיותו – השי"ת – עצם הטוב הרי מטבע הטוב להיטיב, ואין כל מקום לדאגה ח"ו, והעבודה יכולה להיות בשמחה גדולה וגם אמיתית.

וככל הדברים האלה הוא בהנוגע גם אליו, שנכון יהי' לבו בטוח אשר לבו ער הוא לד' לתורתו ולמצותיו ובמילא יאריך ימים ושנים בנעימים, אלא שכדי להרבות בברכות השי"ת והצלחתו צריך להרבות בצדקה אל הזולת, בצדקה כפשוטו בממונו, ובצדקה כמשמעו – בטרחת הגוף ובהשפעה על הזולת לקרבו לתורה ומצותי'. ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

מובן שיכול לכתוב אלי בכל עת מצוא והצורך. והשי"ת יזכהו ויצליחו שיהי' תוכן מכתביו שמח הן ברוחניות והן בגשמיות.

בברכה לבשו"ט בכל האמור,

מ. שניאורסאהן

ד'קסט

ב"ה, ח"י אדר, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על הפתקא שלו. הנה אף שבכלל חשבון הנפש נכון וגם מוכרח אבל רק לפעמים ולא בכל שעה ושעה וכמבואר הענינים במקום אחר, ולכן התבוננות במצבו בכל פעם ופעם כנראה שמבלבל אותו מלימוד מתאים לסדרי הישיבה וכן בשאר הענינים הנוגעים לבריאות הנפש ולבריאות הגוף, ויהי' בשמחה וילמוד מתאים לסדרי הישיבה, ובזמנים הפנוים שלו יתעסק ג"כ בהשפעה על הזולת, אבל גם זה מוכרח שיהי' מתוך שמחה, ופשוט שצריך

ד'קסט

וכמבואר הענינים: ראה גם לעיל אגרת ד"ז, ובהנסמן בהערות שם.

שנה

אדמו"ר שליט"א

לשמור הוראת הרופאים המטפלים בו, והשיי"ת יצליחו בכל האמור ויבשר טובות.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ד'קע

ב"ה, י"ט אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ כו'
מו"ה דובער שי' שוי"ב

שלום וברכה!

. . . ובמש"כ בענין קריאת שם להנולד, ידוע מענה כ"ק מו"ח אדמו"ר בכגון דא, אשר ההורים דוקא יחליטו בזה. והוא מובן עפ"י דאיתא בכתבי האריז"ל, אשר הקב"ה משים בפי ההורים דוקא השם ההוא המוכרח אל הנשמה ההיא כפי המקום באדם העליון אשר ממנו חוצב והשם הזה נרשם למעלה בכסא הכבוד (ראה שער הגלגולים הקדמה כ"ג. וראה ג"כ עמק המלך שער א' סוף פרק ד'. אור החיים הקדוש דברים כט, יט. דגל מחנה אפרים לבראשית ועוד).

ד'קע

מו"ה דובער: לוי'ן, סונדרלנד. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א ג'תתד, ובהנסמן בהערות שם. ידוע מענה: ראה גם לעיל ח"י אגרת ג'רג, ובהנסמן בהערות שם.

ד'קעא

בי"ה, י"ט אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ כו' מו"ה יצחק שי

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו בו כותב אודות ההתועדות דחג הגאולה של רבנו הזקן בעל התניא והשולחן ערוך שהוא גם גאולתנו ופדות נפשנו ומדברי ההתעוררות שנשמעו במסיבה זו, כן נעם לי להודיע ממכתבו אודות פתיחת בית הכנסת בשביל העולים החדשים ואשר הוא השליח צבור, ומהנכון היי שנוסף על השיעור שנלמד שם, יהי גם כן שיעור בתורת החסידות ויקוים בזה מאמר רז"ל גדול תלמוד שמביא לידי מעשה הליכה בהדרכותי של תורה זו ומנהגי, וכיון שזכה להיות בישיבת אהלי יוסף יצחק אשר במרוקה בעיר מכנו, תעמוד לו הזכות הזה להיות גם כן המעורר ומשתדל ביסוד שיעור זה בבית הכנסת האמור, וגודל הדבר אין די באר וביחוד שבודאי ישפיע זה גם כן על הטבת מצב פרנסתו ופרנסת כל המשפחה בגשמיות.

בברכת הצלחה בכל האמור ולבשו"ט בזה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד'קעב

בי"ה, י"ט אדר, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

אין ענטפער אויף אייער בריף פון סוף חדש טבת (וועלכער איז געגאנגען אין וועג מער ווי געוויינליך) אין וועלכען איר שרייבט פרטים פון אייער

ג'קעא

מו"ה יצחק: טולידנו, כפר סבא.

לעבען און אייער יעצטיגען געזונט צושטאנד און אויך דעם געזונט צושטאנד פון אייער פרוי תחי'.

לויט אייער בקשה, וועט מען אייך ביידען מזכיר זיין אויף דעם ציון הק' פון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע צום געזונט בעסערונג סיי בגשמיות און סיי ברוחניות, וואס בא אידען גייען גשמיות און רוחניות צוזאמענגענומען, דער אונטערשייד איז נאר, וואס געזונט בגשמיות גיט השם יתברך, און געזונט ברוחניות וויל השם יתברך אז מען זאל אליין דאס וועלען און טאן, ווי השם יתברך זאגט ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב וגו' ובחרת בחיים, דאס הייסט אז מען זאל טאן וויפיל מעגליך איז אין ענינים פון תורה און מצוות און אויך איינווירקען אויף קינדער צו טאן אזוי, און השם יתברך גיט זיין ברכה והצלחה צו ערפילען די פאדערונג, ואין לך דבר העומד בפני הרצון, און זעלבסט פארשטענדליך אז השם יתברך באצאלט פילפאכיג צו די אלע וועלכע טוען אין דעם.

בנוגע ספעציעל צום געזונט צושטאנד, ווי עס זעהט אויס איז דאס מער א נייערווין זאך, און דעריבער דארפמען אינגאנצען מסיח דעת זיין פון דער גאנצער זאך, און שטארקען זיך אין בטחון בהרופא כל בשר ומפליא לעשות בורא עולם ומנהיגו, וואס דענסטמאל וועלען די אטאקעס, וועגען וועלכע איר שרייבט – זיין זעלטענער.

געוויס ווייסט איר פון די דריי שיעורים מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, השוים לכל נפש, א) זאגען יעדער טאג נאכן דאוונען א שיעור תהלים – ווי דער תהלים ווערט פארטיילט אויף די טעג פון חדש – ב) לערנען יעדער טאג א פרשה חומש מיט פירוש רש"י פון דער סדרה פון דער וואך – זונטאג פון אנהויב סדרה ביז פרשת שני, מאנטאג פון פרשת שני ביז שלישי א. א. וו. – ג) לערנען יעדער טאג א שיעור תניא – ווי דער תניא איז פארטיילט אויף די טעג פון יאר, און אלענספאל זאלט איר אפהיטען די שיעורים פון איצטער אן און ווייטער. והשי"ת יצליחו.

בברכת חג פסח כשר ושמח,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ד'קעג

ב"ה, י"ט אדר, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

באשטעטיג די ערהאלטונג פון אייער [בריו] פון מיטען שבט (וועלכער איז געגאנגען מער ווי געוויינליך) און איך האף אז צו דער צייט פון ערהאלטען מיין דיון בריף, האט זיך געבעסערט אייער געזונט און האט זיך שוין צוריק גענומען צו ארבעטען אויך אין עניני צבור מיט דער נויטיגער ענערגיע, און בפרט אז דאס איז די נויטווענדיקייט פון דער שעה, אז יעדער איד וועלכער איז באשאנקען מיט געפיל צו אידישקייט, דארף זיין עינו טובה בשל אחרים און געבען זיי צו פארשטיין, אז ישראל אורייתא וקוב"ה, איז כולא חד.

און בהנוגע צו אייערע ענינים הפרטים, איז דאך במכל שכן וקל וחומר: דער דין איז אז עוסק בצרכי צבור באמונה זיינען בשעת מעשה פריי פטור ממצוה ותורה, איז דאך זיכער אז הקב"ה באפרייט פון טרדות פון ענינים גשמיים, און דאס איז איינע פון די סגולות אויך צום בעסערונג פון מצב הפרנסה בגשמיות און אז די פרנסה און די אנדערע ענינים זאל אין זיי ניט זיין קיינע ענינים המבלבלים.

זיכער האט איר אויסגעניצט די ימי הפורים, און ווי עס שטייט אין דער מגילה אז רבים מעמי הארץ מתייהדים, וואס איינע פון די רמזים אין דעם איז, אז די וועלכע ביז פאר פורים זיינען געווען עמי הארץ, ד.ה. אז זיי האבען זיך בעאשפטיגט נאר אין ענינים ארציים, זיינען געווארען יהודים, כדרשת ולשון רז"ל, אז ישראל ווערן אנגערופען יהודים, על שם שכופר בעבודה זרה — וואס די פנימית אין דעם איז, אז אין יעדער זאך זוכט מען און במילא געפינט מען, געטליכקייט, ווארום דער וואס זאגט, אז עס איז פראן, אתר פנוי מיני — איז דאס א ענין פון שתי רשויות, דבר עבודה זרה, ודו"ק.

בברכה לבריאות ולבשו"ט ולחה"פ כו"ש.

שנט

אדמו"ר שליט"א

ד'קעד

ב"ה, כ"א אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מו"ה חיים אליעזר שי' הלוי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו ומוסג"פ המענה לשומעי לימוד השיעור
ברבים, ות"ח על טרחתו במסירת המכתבים לבעליהם, ובודאי אם צורך
בדבר יסביר הדברים מתאים למעמדו ומצבו של כל אחד מהם, ואם בהנוגע
להשומעים הדברים אמורים עאכ"כ — ללומד השיעורים.

בברכת חג פסח כשר ושמח ולהצ' רבה במושפעיו.

ד'קעה

ב"ה, כ"א אדר, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו, בו כותב אודות השתתפותו בשיעורי הלימוד
ברבים בספר תניא קדישא, וידוע ומפורסם בדברי רז"ל גודל מעלת הענין
דתלמוד תורה דרבים, וראה ג"כ באגה"ק לרבנו הזקן בעל השו"ע (פוסק
בנגלה דתורה) והתניא (פוסק בנסתר דתורה) סי' כ"ג, בהנוגע ללימוד חלק
עין יעקב, וז"ל: אגדה בספר עין יעקב שרוב סודות התורה גנוזים בה ומכפרת
עונותיו של אדם כמבואר בכתבי האריז"ל, והנגלות שבה הן דרכי ה' שילך
בהם האדם וישית עצות בנפשו במילי דשמיא ובמילי דעלמא וכידוע לכל

ד'קעד

מו"ה חיים אליעזר ש': הבר, פתח תקוה.

ד'קעה

נוסח זה נשלח לכ"א ממשתתפי השיעור שבאגרת הקודמת.

חכמי לב, ועיין שם ג"כ במה שכותב בלימוד השו"ע ועיין באגה"ק סי' כ"ט, ובודאי יעמוד להם זכות הלימוד והשתתפותם כפי האפשרי להם עם הלומדים, להם ולבני ביתם שיחיו.

כבקשתו יזכירוהו ואת ב"ב שיחיו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

ולקראת חג הפסח הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנה יחוגו אותו הוא וב"ב שיחיו בכשרות ובשמחה.

בברכה.

ד'קעו

ב"ה, כ"א אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג הרה"ח אי"א נר"נ עוסק בצ"צ
מו"ה אפרים אליעזר שי הכהן

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, במה דשאלנא קדמיכון: בתורה אור פ' תרומה (פ') ע"א) ד"ה אבל, בהמוסגר שם בנוגע לזמן הגלות, שנסתלקה בחי' ההארה כו' "לשרשו ומקורו באצילות", מהו שרשו ומהו מקורו.

ומאמר זה מתאים למאמר הזהר, דבגלותא קוב"ה סליק לעילא ולעילא, ופירושוהו בכ"מ, קוב"ה — ז"א אנפי זוטרי שבתו"א שם, לעילא — בינה, ולעילא — עתיק היינו כתר*, והוא מובן ע"פ המבואר בתקו"ז תקון מ"ט דבינה נק' שרשא דאילנא, וברע"מ בא מ"ב ע"ב דכתר נקרא מקור (ויעיין ביאורו בלקו"ת ויקרא נ"ב ע"א), ויבואר גם ע"פ פשוט בחילוק הלשונות דשרש ומקור, כמובן במקום שהובאו שניהם, להורות על חילוק

(*) יעויין בכ"ז: זח"ג עה, רע"א ובמק"מ שם. פרדס שער ערה"כ מעי' אוי ומעי' הוי'. הוספה לרשימות הצ"צ על התהלים בתחלתה. וראה ג"כ זח"ג כ, ב.

ד'קעו

מו"ה אפרים אליעזר: יאלעס, פילדלפיה. אגרות נוספות אליו — לעיל ד'תתקמח, ובהנסמן בהערות שם.

מדרגות, אשר השרש נמצא בקירוב והוא ממהות הענינים דהבא מהשרש, משא"כ מקור, שהוא בריחוק מהבא מן המקור.

וע"פ האמור יומתק ג"כ המובא בנגלה בסי' גידולי טהרה שו"ת שבסוף הספר סי' ב' בביאור השם בור ומעין ומסיים מקור יאמר על הכח המוטבע כו' — שהנ"ל מתאים להסדר בספירות, דכתר חכ' בינה, הם מקור מעין בור או שרש.

במשנה ריש מגילה דכשחל פורים ביום א' כפרים מקדימים ליום הכניסה, יום חמישי הקודם. — ומקשה כת"ר דלדיעה דפ' זכור נקראת בעשרה מן התורה הרי נתקבצו בני הכפרים בלא"ה בערב שבת, וא"כ יכולים לקרות המגילה בזמנה. ולא פירש כוונתו, וכנראה קשה לו, דכיון שצריך לילך חזרה בכי טוב, היינו באור בקר, הרי בע"כ נשארים בעיר גם במוצש"ק.

והנה מלבד דהרי אפשר שיהיו הכפרים באופן שמותרת ההליכה גם בשבת ע"י עירובי תחומין, כן — הרי ענין דהליכה בכי טוב, אינה אלא עצה טובה ולא דרבנן ודאורייתא**, כן הרי אפשר שיצאו מהעיר קודם שיתאסף המניין לתפלה ובפרט למקרא מגילה שזמנה כל היום. ויעוין בר"ן שם שממקרא מגילה בלילה בכלל פטרו אותם חכמים. ובכ"א אין זקוקים להערה זו דוקא לדיעה דקריית פ' זכור היא מן התורה — שהרי קה"ת בב' וה' מתקנת עזרא ומקפידים עלי' בני הכפרים, כמובא בכמה מפרשים שזהו ענין יום הכניסה שמתכנסים לקה"ת, וא"כ עאכו"כ קריאה דיום השבת — וי"ל דלשבת מסדרים שיבוא מי שהוא היודע להכפרים להוציאם ידי חובתם (משא"כ בימי החול, שבני העיר טרודים במלאכתם), שעפ"ז מתורץ איך סדרו בני הכפרים קרה"ת דשבת שהיא חיוב יותר מקריית ב' וה': דפשיטא שאין לומר דבכל שבת ושבת היו כל בני הכפרים (ואצ"ל בפ' זכור) מתכנסים לעיר לשמוע קריאת התורה!

בברכה.

מסיבה נתעכב שילוח המכ'. ובער"ח קודם הנסיעה על הציון נתקבל מכ' ממוצש"ק, וקראתי שם אלו שמות בניי אשר הזכירם. ויה"ר שיהי' בע"ר ובשטומו"צ.

(** עפמשי"כ בתוד"ה יכנס (ריש פסחים) — אינה ברבים ההולכים בדרך הידועה להם, וכהליכת בני הכפרים הרגילים ללכת בזו הדרך בכל יום כניסה.

ד'קעז

בי"ה, כ"ב אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה שמואל יוסף שי

שלום וברכה!

זה מכבר נתקבל מכתבו מחדש טבת ובו מוסגר פ"י כתוב בתחלת שבט, וכנראה שמ"ש טבת הוא פליטת הקולמוס, ועכ"פ פליאה שמאז ועד עתה אין ממנו ידיעות, אף שבודאי ניצלו ימי ההילולא וכן ימי הפורים והימים שבינתיים באופן המתאים כפי דרישת השעה, ובטח יכתוב בפרטיות הדרושה בקרוב.

בודאי למותר לעוררו אודות חלוקת כזית מצה שמורה בשמי לשכניו, ובודאי יקבל ההוצאות על זה מהמגבית המיוחדת מש"ב הרה"ח הרע"ז שי סלוניס, וכן ההוצאות לקניית השעון-שבת, ומובן שיכול להראות או להעתיק לו שורותי אלה בהנוגע להשמורה (מובן שכוונתי לאלו שנאפו ביד), וכדאי שינצל הזדמנות זו לבאר הענין אשר מצה היא מיכלא דאסוותא ומיכלא דמהימנותא, אשר רפואה ואמונה קשורים זה בזה באיש הישראלי . . .

בברכה לבריאות ולבשו"ט בכל האמור.

ד'קעח

בי"ה, כ"ב אדר, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מח' אדר, בו כותב אודות מצב הפרנסה וע"ד תביעתו ל . . . שבמילא בא לדיעה שיעזוב משרתו שם וכו'.

ד'קעז

מו"ה שמואל יוסף: פינדריק. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתנח, ובהנסמן בהערות שם. לקניית השעון שבת: ראה לעיל אגרת ד"ה.

אדמו"ר שליט"א

שסג

והנה: כבר כתבתי לכמה מאנ"ש ובטח גם הוא ראה עכ"פ אחד ממכתבי הנ"ל שכבר באה העת שאין להעלים האמת, וכל אלה שזכו לקחת חלק במסודות או בפעולות כ"ק מו"ח אדמו"ר, דארפמען בא זיי ניט בעטען זיך, כי אחת משני אלה, או שמכירים גם הם שזהו טובה בעדם, או שבאם אין רוצים להודות בזה ואוחזים בדיעה, אז זיי טוען א טובה לכ"ק מו"ח אדמו"ר ועל ידו לכל נשיאנו הק' ועל ידם לקוב"ה ופמליא דילי, הרי גם הטפת מוסר לא תועיל, ואף שמוכן גודל הרחמנות עליהם, דגם זה נכנס בגדר הוכח תוכיח, אבל לכל יש גבול, ובפרט בתקופתנו זו, שכל רגע יקר לפעולות.

ואם אפילו הצעירים בשנים או אלו שלא זכו להתחנך בכותלי תומכי תמימים צריכים פינוק און פיעשטשען וע"ד המבואר בפירוש המשניות להרמב"ם והובא בדא"ח אופן החינוך של קטן, הנה אלו שזכו ללמוד בישיבת תו"ת ונעשו ראשים למשפחות חסידותיות בישראל, הנה אין תועלת בהטפת מוסר והפינוק. ומה שמשדלים אותם בדברים אין בזה תועלת ממשית, כיון שכעבור זמן קצר חוזרים עוה"פ לדעתם, ואין קץ לשידולים ופינוקים, בה בשעה שיש לנצל הזמן באופן טוב יותר, ועוד זאת שהעבודה שעושים בין תלונה אחת לחברתה, האט דאס דעם אמת'ן טעם און מראה . . .

ועכ"פ פ"א יש לומר האמת כמו שהוא, והכוונה בזה שאפשר יתחילו להשתדל להביט על הזולת שגם לו יש עשר כחות הנפש וביניהם חב"ד ומאידך גיסא יש גם אצלם מדות שבלב ובאים בהתרגשות און פארטומלען דעם שכל, ובמילא יש מקום לומר שלפעמים הוא בטעות וחבריו צודקים, ואין בחינה בזה אלא ההוראה דאזלין בתר רובא. ולאחרי כשיתבונן בזה זמן המתאים לתכונת נפשו ויהי זה אדעתא דנפשי' ואלבא דנפשי' בודאי יתחיל לראות בעיניו מ"ש דרכי' דרכי נועם וכל נתיבותי' שלום, ובמילא ישתף פעולה בענינים אלו עם שאר אנ"ש . . .

עוה"פ הנני חוזר על הקודם, אז קיינער האלט עם ניט צו בעבודת כ"ק אדמו"ר און אזוי אויך ניט די אנדערע, אבל לאידך גיסא גדול עליהם הרחמנות ביותר וביותר על מה שכנראה עשירות בשנים חיים בטעות ואומרים שזהו טובה מצדם לנשיאנו הק' ולא להיפך, ובמילא מובנים התוצאות מיחס כזה בהעבודה, ולכן עליו וכן על כאו"א לנסות להסביר לעצמם את האמת פעם ושתים ואיזה פעמים ויה"ר שיבחרו בחלק היפה . . .

בברכת חג פסח כשר ושמח,

בשכ: כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ד'קעט

ב"ה, כ"ד אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מו"ה שמואל מנחם מענדל שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בו כותב שמצאו בית מתאים לפנייהם והגישו בקשה
כנהוג בכגון דא.

הנה יה"ר שתהי' התחלה בשעה טובה ומוצלחת ויוגמר בכי טוב בטוב
הנראה ונגלה בשבילו ובשביל כל ב"ב שיחיו.

לפלא שאינו מזכיר דבר ע"ד העניינים שהפצת המעיינות חוצה, פעולות
אני"ש דלונדון בכלל בזה ופעולתו הוא וזוגתו בפרט ובודאי ימלא בהזדמנות
הבאה, ובפרטיות הדרושה.

בברכה לחג פסח כשר ושמח ולבשו"ט בכל האמור וכן בהנוגע לחמותו
שתליט"א.

מכ' הקודם בעתו נתקבל. ופשיטא שצריך לדבר עם הזולת ע"ד הכרח
לימוד דא"ח, כי מהעדר הדיבור בודאי לא תהינה כל תוצאות. אבל פשיטא
ג"כ, שהדיבור צ"ל בדברי נועם ומתאים למצבו הפרטי בתומ"צ של כאו"א
מהשומעים.

מה שדוקא עתה מוכרח יותר לימוד דא"ח — מבואר בכ"מ. ונקודה
השייכת ומובנת לכל בנקל: כשמתחדשת מחלה, ר"ל, בעולם או מתחזקת
מחלה הישנה — מוכרח להוסיף ברפואות. ואפילו הבריאים — אם מחלה
מתדבקת היא ועל כאו"א אמרו"ל אל תאמין בעצמן.

מה שבתקופתנו אין מספיק כלל לימוד חסידות פולין — מובן עפ"הנ"ל,
כי הרפואה צ"ל מתאימה להמחלה. וכיון שהאחרונה עיקרה עתה תלוי
בשקו"ט שכליות גם הרפואה צ"ל ע"י ענין וואס זאל פארנעמען און
פארחאפען דעם שכל וחב"ד שבנפש. וק"ל.

ד'קעט

מו"ה שמואל מנחם מענדל שי: ליכרוב, לונדון. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ט כ'תשט.
ובהנסמן בהערות שם.

ד'קפ

ב"ה, כ"ה אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה חיים הלל שי

שלום וברכה!

... במ"ש אודות נסיעתו לדענמארק, הנה יה"ר שתהי' בהצלחה הן
בהענין פון קלייבען גשמיות והן בהענין פון זייען רוחניות וכפתגם הידוע של
כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, וככל שיוסיף בזריעת הרוחניות
שזה תלוי בבחירת האדם יתוסף בהראשון שזה תלוי בהשי"ת, וכמרז"ל הכל
בידי שמים חוץ מיראת שמים.

נכונה במאד הסברא שכותב לחלק מצה שמורה לתלמידי בית רבקה
והת"ת השייכים לזה, ויה"ר שתפעול פעולתה כמיכלא דאסוותא וכמיכלא
דמהימנותא וזכות המשתדלים בזה אין די באר.

בברכת הצלחה בכל האמור ולבשו"ט ולחג פסח כשר ושמח.

ד'קפא

ב"ה, כ"ה אדר, תשט"ז
ברוקלין.

אגודת נשי ובנות חב"ד סניף מאנטרעאל
ד' עליהן תחיינה

ברכה ושלום!

נאך א לאנגען איבעררייס בין איך צופרידען צו באקומען אייער בריף
פון כ"ב אדר, און איך האף אז פון איצטער אן און ווייטער וועט זיין פון אייך
אפטערע בריף, און השם יתברך זאל העלפען אז זייער אינהאלט זאל זיין א

ד'קפ

מו"ה חיים הלל: אזימוב, פריז. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תחכ, וכהנסמן בהערות שם.

פרייליכער, און פון איין בריף צום צווייטען אויך ידיעות אז די טעטיגקייטען ווערען פארגרעסערט און אויסגעברייטערט, און עס איז דאך דא די ברכה פון נשיאנו הק' אז ווען מען טוט נאר הארציג אין די ענינים, גיט מען הצלחה אין דעם פון למעלה, און בפרט אז מען נעמט אן באשלוסען אין דעם אין די מז'דיקע חדשים פון אדר וניסן, איז מען ממשיך דעם מזל טוב אויף א גאנץ יאר, ויהי רצון אז מען זאל גלייך אנהויבען טאן צו באלעבען דאס אלץ שוין אנגעהויבענע ארבעט און צו גיין מחיל אל חיל.

בברכה צו א כשרין און פרייליכען חג הפסח צו יעדערע פון אייך מיט דער גאנצער פאמיליע.

ד'קפב

ב"ה, כ"ה אדר, התשט"ז
ברוקלין, נ.י.

צו די טשערלייט, עסקנים און אנטיילנעמער אין דער
14-יעריקער קאמפיין אונטערנעמונג פאר ישיבת
תומכי-תמימים ליובאוויטש אין מאנטרעאל
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

עס האט מיר געפרייט צו באקומען די ידיעה וועגן דער יערלעכער דינער-אונטערנעמונג וואס דארף פארקומען אי"ה דינסטאג, ראש-חודש ניסן, דער חודש פון דעם יום-טוב פון אונזער באפרייאונג — **זמן חירותנו**, וואס איז אזוי ענג פארבונדן מיט **זמן מתן תורתנו**.

יעדע פאסירונג איז דאך בהשגחה פרטית, בפרט א תורה-אונטערנעמונג פאר אזא וויכטיקן מוסד ווי די ליובאוויטשער ישיבה אין מאנטרעאל. האף איך, אז די שעה וועט צוגעבן א ספעציעלע באדייטונג צו דער אונטערנעמונג, וואס איז שוין פאר זיך אליין אויך אזוי העכסט וויכטיק.

אין אונזערע צייטן, ווען תורה-אידישקייט בכלל געפינט זיך

איינגעצוימט פון פארשידענע "מצרים און גבולים" (באשרענקונגען און באגרענצונגען) — גלייכגילטיקייט און אומוויסנהייט פון איין זייט, פאלשע אידייען און מיינונגען פון דער צווייטער — שאפט די ישיבה תומכי-תמימים ליובאוויטש ניט נאר א "גושן" אין מצרים, נאר זי איז אויך א זיכערע צוגרייטונג צו דער באפרייאונג פון דעם גייסטיקן "גלות מצרים" פון אונזער צייט.

די ליובאוויטשער ישיבה, מיט איר ספעציפישן כאראקטער פון איינפלאנצן און דורכדרינגען די תלמידים מיט דעם גייסט פון מסירות-נפש פאר תורה און אידישקייט און מיט א טיפער פאראנטווארטלעכקייט פאר דער סביבה ארום, סיי ווען זיי זיינען נאך אין דער ישיבה און ספעציעל ווען זיי גייען ארויס אין לעבן — איז א ג'טלעכע ברכה פאר א שטאט.

איך האף, אז מאנטרעאלער אידן בכלל, און די עסקנים און אונטערשטיצער פון דער ישיבה בפרט, וועלן ריכטיק אפשאצן זייער גרויסע פליכט און אויסערגעוויינלעכן זכות צו האבן א חלק אין דער ישיבה תומכי-תמימים ליובאוויטש, און וועלן פיל-פאך פארגרעסערן זייערע באמיוונגען און שטיצע, צו געבן דער ישיבה — זייער ישיבה — די מעגלעכקייט ניט נאר אנצוהאלטן איר עקזיסטענץ, נאר אויך וואקסן און אנטוויקלען זיך, ווי יעדע לעבעדיקע זאך, און ווי חז"ל האבן פארארדנט: **מעלין בקודש**.

זאל יעדער איינער טאן אין דעם מיט דער פאסנדער איבערגעבנהייט און ענערגיע, וועט די אונטערנעמונג זיכער זיין מיט הצלחה, און וועט ברענגען ברכה והצלחה יעדן איינעם ובני-ביתו שיחיו אין וואס זיי נויטיקן זיך בגשמיות וברוחניות.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

ד'קפג

ב"ה, כ"ו אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח איי"א נוי"נ כו' מו"ה אהרן ש"י הכהן

שלום וברכה!

איך בין געווען צופרידען צו באקומען א גרוס פון אייך דורך אייער ברודער הווי"ח איי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"מ באמונה כו' מו"ה יעקב ש"י כ"ץ.

און צום אנקומענדען יום טוב פסח, ווינש איך אייך מיט אייער פאמיליע שיחיו א כשרין און פרייליכען פסח.

ביגעלייגט איז דא א שיחה אין וועלכער עס ווערט גערעט וועגען פארטיילען מצה שמורה אין דער סביבה, און אזוי ווי איך ווייס ניט אויב עס איז דא מצה שמורה בא אייך אין דער סביבה, שיקט מען אייך אין א באזונדער פאקעט אייניגע מצות שמורה, און השם יתברך זאל אייך מצליח זיין אין דער פארטיילונג פון די מצה שמורה און צוזאמען גלייכצייטיג מיט דעם איינטיילען אמונה און שטארקונג אין אידישקייט, און ווי באוואוסט איז אז מצה איז דאס דער מאכל וועלכער בריינגט רפואה צו אידען און דער מאכל וועלכער בריינגט שטארקונג אין אמונה.

בברכת החג.

ד'קפג

מו"ה אהרן: כץ. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ט ב'תרסז, ובהנסמן בהערות שם. א שיחה: ראה גם לעיל ח"א אגרת ג'שפו, ובהנסמן בהערות שם.

ד'קפד

ב"ה, כ"ו אדר, התשט"ז
ברוקלין, נ.י.

הרבנית מרת שרה תחי'

ברכה ושלוש!

בשעתו נתקבל מכתבה בו כותבת על דבר חגיגת נשי ובנות חב"ד בטורונטה והצלחתה. ושמחתי להתפתחות הענינים בזה ולהרושם שהשאר על הנאספות, אשר בטחוני חזק שהביא ויביא תוצאות בפועל לאחר החגיגה נוסף על עידוד הרוח וההתחזקות בשעת מעשה. ואשרי חלקן של כל אחת ואחת שהשתתפו באירגון הנ"ל והצלחתו ובפרט לאלו העומדות בראש.

בודאי מסר הרב אליהו עקיבא שי' ליפסקר משיחתנו עדי"ז והצעתי שידפיסו חוברת תיאור האסיפה והנאומים, או עכ"פ התוכן שלהם, וכו'. והתועלת בזה כפולה

(א) על אתר, הרי זה ישמש מעין הכרת תודה לכל הפעילות בהחגיגה, וכיון שיהי' מקום להזכירן בשמותיהן וכו'. וגם בזה יש מקום לקיום מרז"ל קנאת סופרים תרבה חכמה, שיתרבה מספר החברות.

(ב) בשאר סניפי אגודות נשי ובנות חב"ד, והנשים החרדיות בכלל, כשיקראו דברי ההתעוררות שנאמרו בהחגיגה, בודאי יתעוררו גם הן לפעול בכיון זה. ואפשר נכון ג"כ להכניס להחברת פוטוגרפיות מהחגיגה אם ישנן . . .

ומסיימים בברכה, לרגלי היכנס בנם עזרא בנימין שי' לעול מצוות, יהי רצון שתרווה ממנו ביחד עם בעלה הרב שי' ומכל ילידיהם שי' רוב נחת בכל המובנים, ופעולותי' בהחזקת היהדות והפצתה תרבינה ברכות השי"ת בכל האמור.

בברכה.

ד'קפד

נדפסה בלקו"ש חכ"ג ע' 486 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מרת שרה תחי': שוחאט, טורונטו.

ד'קפה

ב"ה, כ"ו אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה יעקב יוסף שי' שו"ב

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו — בלי הוראת זמן הכתיבה — בו כותב
אודות חידוש השיעורים, וטוב עושה אשר מדבר ג"כ וועגען דעם ארום פון
חסידות, וע"ד מרז"ל פתח במילתא דבדיחותא, ובפרט שגם סיפורי צדיקים
וסיפורי החסידים — מנהג של ישראל סבא תורה היא.

בודאי למותר לעוררו ועל ידו גם את שאר אנ"ש שי' ע"ד חלוקת שמורה
לפני חג הפסח מתאים להשיחה מאז, ואפשר יש אופן מתאים שגם ארגון נשי
ובנות חב"ד יעשו מה בזה, ע"י שיעוררו את בעליהן או שאחת תעורר את
חברתה שתתוודע באיזה אופן להשיג שמורות מתאימות כו' וכו'.

במ"ש אודות הנערים, שהאמהות שלהן בנות ישראל משא"כ האב
והתחיל להתענין אם הם נמולים, טוב עשה. אלא שצריך הדבר להעשות
באופן דיפלומטי בכדי שיהי' יותר קרוב לפועל, שהרי המעשה הוא העיקר —
שימולו, ולכן יש להזהר מכל ענין שיקשה על זה, וד"ל. והשי"ת יצליחו.

ולקראת חג הפסח הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנה יחוג
אותו ביחד עם כל ב"ב שיחיו בכשרות ובשמחה.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

במש"כ שאינו רואה תוצאות מפעולותיו וכו' — אי"א שכן הוא, כיון
שנשיאינו הק' הודיעונו שחזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם. אלא שבטח
יכול שתהינה התוצאות גדולות יותר, אבל כבר נאמר מעט מעט אגרשנו גוי'.
והעיקר, שגם בנוגע לתוצאות שישנן משתדל יצה"ר להקטינן בעיניו

ד'קפה

מו"ה יעקב יוסף שי': גורקאוו, לונדון. אגרות נוספות אליו — לעיל ד'פ, ובהנסמן בהערות שם.

ולהעלימן בתקותו כי אפשר עי"ז יוחלש בעבוה"ק בזה. ומזה מובן שאדרבה צריך להוסיף בה על המדה שע"ע. וטובה פעולה אחת מאלף אנחות. — ועד"ז הוא ג"כ בהנוגע לפעולתו בעצמו ועייג"כ בתניא פכ"ז ואילך.

נהניתי במאד מאד ממשי"כ בהתקדמות האברך. . . וגם זה ראוי מוכחת על כהנ"ל. . .

ד'קפו

ב"ה, כ"ט אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ בנשי"ק כו'
מו"ה מתת'י יחזקאל שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו משילחי שבט, ולאחריו נתקבלו ג"כ שני טופסים מספרו ע"ד הבעש"ט באידיש, ות"ח ע"ז.

ובמה שמעיר אודות הנחיצות להדפיס שו"ת הרשב"א כו' הנה צודק בנחיצות הדבר להו"ל דברי ראשונים ובפרט מורי הוראה בישראל, אבל ישנם ענינים שהם בגדר דאי אפשר לעשותם ע"י אחרים וה"ה בהנוגע להו"ל של ספרי חב"ד, וגם בהם אין האמצעים מספיקים כלל כפי ההכרח, ולכן ספרים מסוג האמור לעיל אין ביכולתי לע"ע להתעסק בהדפסתם.

תקותי אף שאינו מזכיר עד"ז שמשנתף מזמן לזמן בהתועדות אנ"ש, ויה"ר שדברי ההתעוררות יומשכו על כל השנה כולה ובמילא תומשך גם השמחה שממשיכים בעת ההתועדות.

בברכת פסח שמח בשמחה אמיתית ופניגניות.

ד'קפו

מו"ה מתת'י יחזקאל: גוטמן, יפו. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'שס, ובהנסמן בהערות שם.

ד'קפז

ב"ה, כ"ט אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מו"ה יהודא ליב שי הלוי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מטו"ב אדר והמוסגר בו, ולפלא שגם הוא אינו מזכיר אודות הפצת המעינות חוצה ובפרט בימי הסגולה וכמו יום ההילולא, ימי הפורים דאזלינן מנייהו (וידוע הפירוש דאזלינן לשון הילוך, שנעשים בבחי' מהלך ולא כמדריגת הנשמה קודם ירידתה למטה שהיתה בבחי' עומד), ויה"ר שיתעסק בזה במרץ הכי גדול ובמילא יצליח וכידוע פסק בי"ד של מעלה, אשר בגלל המסירת נפש הלזו (של כ"ק רבנו הזקן) על תורת החסידות פסקו בבי"ד של מעלה אשר בכל ענין של תורה יראת שמים ומדות טובות תהי' יד מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ד'קפח

ב"ה, כ"ט אדר, תשט"ז
ברוקלין.

הווי"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה אברהם חנוך שי

שלום וברכה!

... בית רבי דאדמוה"ז כבר נסדר בדפוס אבל לע"ע לא בעמודים וגם

ד'קפז

מו"ה יהודא ליב: הורביץ, דארטשעסטער. אגרת נוספת אליו — לעיל ח"ח כ"ה.
דאזלינן: ראה גם לעיל אגרת ג'תתס, ובהנסמן בהערות שם.

ד'קפח

מו"ה אברהם חנוך שי: גליצנשטיין, לוד. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתעט, ובהנסמן בהערות שם.
בית רבי: ראה לעיל שם.

קודם שהגהתיו מפני חוסר הפנאי הדרוש, ולכן יש מקום להוספות (אפי' באמצע) אבל לא לשכלול הלשון שכבר נסדר וכיו"ב.

העתקת שיחות ללה"ק נכון במאד, ובמטרה להו"ל בדפוס אם בפורמט לקו"ד או ס' השיחות. הוצאות ההו"ל אם א"א אחרת ע"ח קה"ת. כן נכון גם סידור חלק הצ"צ וכו'.

אם אפשר להשיג בטח ישלחו לכאן הקלטת השידור ברדיו ע"ד פורים בכפר חב"ד ולנהוג בכגון דא גם להבא (ההוצאות שבזה ע"ח קה"ת).

למר א. ש. ש' יש לתת ס' קה"ת שיבקש ויסבירו שמחליפים עד"ז עם כמה מחברים השולחים ס' להספרי' דכאן ובפרט בנדו"ד שישנה בזה גם תועלת הרבים וכו'.

בטח כשידבר ע"ד ס' פרידברג — שילוחם לכאן — יכלול גם שאר ס', ולא רק ב"ע ספרים.

ד'קפט

ב"ה, כ"ט אדר, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי שתיקתו הכי ארוכה נתקבל מכתבו מעש"ק עם המוסגר בו ות"ח על הבשו"ט מאופן חגיגת ימי הפורים בבית הכנסת, ויהי רצון שמכאן ולהבא הנה יהי' ונהפוך הוא לשמחה וכו' שמתוך שמחה יתעסק במרץ הדרוש בהתרחבות והתפתחות בית הכנסת וסביבתו הן בגשמיות שברוחניות והן ברוחניות שברוחניות, ובודאי שגם זה מה שהצליח בשידור עניני מילה וכן הזכות הגדול שניתנה לו מהשגחה העליונה לסדר הענין דבית מאפה כדבעי, הרי כמרז"ל מצוה גוררת מצוה הנה זכות ענינים אלו ישפיע על שאר הענינים, וכן על הענינים שאין מזכיר אודותם, ובמילא מובן שיביא לו זה גם הטבה בבריאות בגשמיות, שמלבד גודל הענין בעצמו כי הרי גוף הישראלי עליו נאמר ובנו בחרת, וכמבואר בתניא הנה זה נוגע גם לכל עניני עבודת השי"ת . . .

בברכה לבריאות ולבשו"ט.

ד'קצ

ב"ה, א' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"א אדר והקודמים לו. הנה אין כאן ענין של רוגזה והרחקה ח"ו, ומה שלא עניתי הוא מרוב הטרדות, וביחוד כי כללות הענינים כנראה ממכתבו מתנהגים כדבעי, והוראות פרטיות לא תמיד נכון לתתם בריחוק מקום ובפרט שהרי יש הנהלה עצמאית וכו'. אף שלא אכחד שצער יש בענין וגם תמי' וכמה שנאמר, שמוני נטרה את הכרמים (היינו שהתורה מעידה שזהו כרמים וזקוקים לעבודה, ובכ"ז קובלת) כרמי שלי לא נטרתי, שממש בכגון דא הוא גם בהנוגע אליו ועוד לאחדים, שבכרם חב"ד אינם פועלים כלל (וכשהתחילו בזה, הנה מסיבות משונות הפסיקו לאחר זמן קצר לפעול) אף שבכרמים סתם עושים ופועלים ושבעים רצון, וד"ל.

נהניתי ממ"ש אודות ההרצאה לפני נשי ובנות חב"ד, ובודאי גם בעתיד יעשה בזה וגם יוסיף, וכיון שאמרו רז"ל לעולם ילמוד אדם במקום שלבו חפץ עאכ"כ שבהנוגע לנשים צריך לסדר ההרצאות והלימוד באופן שיענין אותן, ואז כעבור משך זמן לא ארוך אפשר הי' להעמיק הענינים ולהרחיבם.

ולקראת חג הפסח הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה הנה יחוג אותו עם ב"ב שיחיו בכשרות ובשמחה.

בברכה.

ד'קצא

ב"ה, א' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הנהלת אגודת חב"ד באה"ק ת"ו
די עליהם יחיו

שלום וברכה!

לפלא שזה זמן רב שאין מהם ידיעות, וביחוד צמאים ומתאווים לידיעות משמחות מהרחבת הפעולות בכרם חב"ד.

שעה

אדמו"ר שליט"א

ובקשר עם ימי חג הפסח הבע"ל, הרי ע"ד דאשתקד מטובם לשלוח בשמי א זאץ שמורה (כמובן מאפיית יד) למר שז"ר שי, מר סירקוס שי מר יצחק קורן שי, ואם יציעו לשלוח עוד למי, מטובם לפרט הצעתם ואענה במברק ות"ח מראש על הטרחה בכל זה.

בברכה לחג פסח כשר ושמח.

ד'קצב

ב"ה, א' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

. . . כידוע שכשיש סכסוך, אי אפשר שלא יהי' מקצת מן האשמה אפילו בצד הצודק שבהסכסוך, ובפרט שבענין זה אינו נוגע כ"כ דער אויסטיטענה'ן זיך ולהראות באצבע שפב"פ אשם בפרט זה ופב"פ אשם בפרט שני, כיון שהמדובר הוא אודות התפתחות המוסד וההשתדלות ביגיעה אליבא דנפשי' בזה, וכל זמן שאין המוסד מתפתח ככל הדרוש, הרי כל חברי ההנהלה אשמים בזה, ומוכן ומבואר עוד יותר ע"פ מאמר התקוני זהר, הובא בדא"ח, שאם יהי' צדיק אחד שיעשה תשובה כדבעי תיכף תבוא הגאולה, הרי עאכו"כ שהטבה במצבו של מי שהוא משותפים בענין משותף מביאה גאולה בענין השיתופי, ואין להאריך בדבר הנראה בחוש ומוכן בשכל.

בודאי יסדרו חלוקת השמורה — נוסף על מכירת השמורה, מתאים להשיחה עד"ז מלפני איזה שנים, ויהי"ר שיומשכו הענינים מיכלא דאסוותא ומיכלא דמהימנותא על כל השנה כולה בכל הדי' אמות שלהם.

ולקראת חג הפסח הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנה יחוגו אותו הוא וכל ב"ב שיחיו בכשרות ובשמחה.

בברכה.

ד'קצג

ב"ה, א' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

מרת מערי תחי'

ברכה ושלוש!

נאך א איבעררייס בין איך געווען צופרידען צו באקומען אייער בריף פון 3/9 אין וועלכען איר שרייבט וועגען דער מעגליכקייט פון פאנד, פון וועלכען מען זאל יעדעס יאר אויסטעילען א פרייז פאר א גוטען תלמיד.

זעלבסט פארשטענדליך, אז אזא זאך קען מען איינארדנען, אבער עס איז אויך פארשטענדליך, אז דאס איז ניט א זאך פון א סקאלערשיף, נאר א אנרעגונגס פאנד, און אין דעם איז אויך ניט מעגליך צו באשטימען די געלט סומע, וואס דאס ווענדעט זיך אן דעם מענשן וועלכער וויל איינשטעלען אזא זאך (די גרויס פון דער סומע פאר דעם צוועק, וויפיל זאל אויסגעטיילט ווערען יעדעס יאר און צו וויפיל מענשן), און ווען איר וועט אויסקלייבען איינע פון די מעגליכע אויבען דערמאנטע רעכין איך אז מען וועט דאס קענען צושטאנד בריינגען אין איינע פון די חב"ד לערן אנשטאלטען אין ארצנו הקדושה אדער מאראקא.

איך האב אייך ניט געשריבען וועגען דעם, וויילע בא אידען איז דאס פארטיילען פון פרייעס אזעלכע ניט קיין אפטע ערשיינונג, און האטש מען איז ניט געגען דעם, האט מען אבער אויך ניט ערמוטיגט אזעלכעס, זיכער איז איינע פון די אורזאכען, דאס נעמען אין אכט אז דער לערנען אין די ישיבות איז פארבונדען מיט קדושה־הייליגקייט, האט מען ניט געוואלט אנרעגען דאס אויבען דערמאנטע, אום ניט צו באטאנען אז דאס ווערט — דורך די תלמידים — געטאן צוליב געלט נוצען אדער אנדערע מאטעריעלע נוצען, אבער גראדע אין די לעצטע יארען האבען פילע ישיבות און ספעציעל אין ארץ ישראל, אנגעהויבען איינפירען אזעלכעס (ניט דורך געלט פרייזעס, נאר אין אפטע געשאנקען פון ספרים).

איר שרייבט קיינע איינצעלהייטען וועגען געזונט, וויל איך האפען אז

ד'קצג

מרת מערי: ווילנסקי, סיסניטי. אגרת נוספת אליה — לעיל ד'פא.

דאס איז געווען נאר א פאראיבערגייענדע זאך, און אז היינט פילט נאך מער בעסער און וועט קענען פארבריינגען דעם יום טוב פסח אויף א פאסענדען אופן.

מיט א וואונש צו גוטע בשורות אין דאס אלץ אויבען געזאגטע און זפעציעל וועגען גוטען געזונט.

ד'קצד

ב"ה, א' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה' משה צבי שי

שלום וברכה!

... נעם לי לקרות במכתבו אשר ישנם שיעורים קבועים בלימוד ספר התניא אחת לשבוע, והמשתתפים בשיעור מגלים ענין רב בהבנה. ואף שמוכן ששיעור אחת לשבוע אינו מספיק כלל וכלל, ועכ"פ צריך להיות ע"פ מרז"ל שלא יעברו ג' ימים בלא (מאור שב) תורה היא פנימיות התורה הנקראת בזהר הק' נשמתא דאורייתא, שבדורנו זה היא תורת החסידות, ואין לך דבר העומד בפני הרצון, ואם בחו"ל כך, עאכו"כ בארץ אשר עיני ה"א בה מראשית שנה עד אחרית שנה. ובודאי לדכוותי האריכות בזה אך למותר, ולא באתי בשורותי אלה אלא לקיים מרז"ל אין מזרזין אלא למזרזין ולא נצרכה אלא להעדפה וכדלעיל ויה"ר מהשי"ת אשר יצליח להעמיד תלמידים יראי ד' לומדי תורה בטהרה ומקיימי מצות בהידור.

בברכה לחג פסח כשר ושמח ולבשו"ט בכל האמור.

נ.ב.

מנצל הנני הזדמנות זו להודות לו על היחס הטוב והספ"י שמקבל את חברי צעירי אגו"ח שבאה"ק ת"ו שביקרו אותו איזה פעמים ובודאי גם להבא יעשה כזה ויוסיף שזהו ג"כ מעודדם להוסיף אומץ בעבודתם בהפצת המעיינות חוצה.

ד'קצד

מ"ה משה צבי: נריה, כפר הירואה.

ד'קצה

ב"ה, א' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה' אליעזר שי

שלום וברכה!

לפלא שמעת מכתבו מא' אדר, לא נתקבל ממנו מאומה.

ובמ"ש במכתבו מאדרי"ח הנ"ל והקודם לו בהנוגע לבי"ס חקלאי. הנה מובן שכיון שנכנס בשטח חינוך החב"די צריך להיות רוחו מתאים לזה, ומוכרח שלא יהי' חילוק בהנהגה ואורח חיים דבי"ס לנגרות להנ"ל או לבי"ס לדפוס הבע"ל. וכבר עניתי ע"ז במכתבי מאז. ואם אפילו יצאו איזה תלמידים, הנה פשוט שאין להפחית ולהוריד רמת מוסד חינוך בשביל איזה תלמידים, ותלמידים כאלו שאין מקפידים על ענינים שהם היפך רוח חב"ד. ובמילא הענינים אודותם כותב מושללים הם. אלא, שכל הנהגות ליובאוויטש, צריכים להיות הענינים בדרכי נועם (מבלי לוותר), היינו לא לגרש ח"ו את התלמידים, אלא להסבירם השלילה דענינים אלו, ועד כמה הם היפך טובתם כו' וכו'. והעיקר, ודלא כדרך הנהגת בעלי מוסר להרחיב הביאור ורובא דרובא דהזמן וההשתדלות והביאורים בתיאור הרע, אלא שעיקר ההשתדלות והביאורים יהיו בתיאור עילוי הטוב האמיתי. און פשוט גערעט, צריכים להרבות בהתועדות עמהם (מובן בענינים המתאימים למדריגת הבנתם), בעניני סיפורים ונגוני חב"ד וגם ריקודי חב"ד כו' וכו'. (מובן ג"כ שסידור רדיו בביה"ס — ישלול האפשרית של איסור סידור רדיו בחדרם ובמקום לינתם, אשר שם אין אפטרופוס על זה שיבחרו וישמעו).

כיון שאינו מזכיר ע"ד הבריות, תקותי שהוטב, ויה"ר שיוטב עוד יותר, שלו ושל זוגתו וכל ב"ב — שיחיו.

ולקראת חג הפסח הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנה יחוגו אותו הוא וכל ב"ב שיחיו בכשרות ובשמחה.

בברכה,

מ. שניאורסאהן

ד'קצה

מו"ה אליעזר: קרסיק. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתקח, ובהנמך בהערות שם.
רדיו: ראה בזה לעיל אגרת ד'קלח.

ד'קצו

ב"ה, א' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו בו כותב אודות סדרי החתונה בשעה טובה ומוצלחת, וראשי פרקים מסידורם עתה, ואתענין לדעת בפרטיות איך מסתדרים לחג הפסח הבא עלינו לטובה, ובטח יודיע גם על דבר זה.

ובמ"ש בהנהגתו, לא ישר בעיני כלל וכלל מה שמתענה (עד חצות) ביום שני וחמישי וכו' כי לא זוהי דרך החסידות, ותחת לענות את הגוף צריך לענות את נפש הבהמית, פירוש הדברים, לא לנגוע בבריאות הגוף על ידי העדר אכילה ושתי' הנדרשות לבריאות ולהחליף זה בעינוי נפש הבהמית היינו בהעדר מילוי התאוה באכילה ושתי', דיבורי דברים בטלים ועל אחת כמה וכמה דבור של אבק לשון הרע או סתם דבור האסור, לקיים מצות ואהבת לרעך כמוך אפילו בנוגע לאיש כזה שנדמה לו שאינו נוהג במדת האהבה כלפיו או אפילו גם הזיק לו או נגע בכבודו וכו' וכו' אשר הנהגות אלו, לפעמים כבד יותר להביאם בפועל מאשר תענית מאכילה ושתי', ועוד זאת שאינם מחלישים את הבריאות ובמילא היכולת ללמוד שיעורים בתורה לקיים מצות בהידור מבלי שיבלבלו עיני הגוף.

בברכה לבשר טוב בכל האמור וכן לבשורה טובה בהנוגע לפעולת זוגתו תחי' בהחזקת היהדות בהנוגע לעצמם ובהנוגע לסביבתם ולחג הפסח כשר ושמח.

בברכת החג.

ד'קצז

ב"ה, ב' ניסן, ה'תשט"ז
ברוקלין, נ.י.

צו אחינו בני ישראל, און עסקני החינוך בפרט,
בכל אתר ואתר
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

חג הפסח, דער ערשטער יום־טוב וואס איז אונז געגעבן געווארן, איז
סיי פאר דעם כלל ישראל, סיי פאר יעדן אידן בפרט, פארבונדן ספעציעל מיט
דעם ענין פון חינוך.

פאר כללות ישראל — איז יציאת מצרים געווען זייער געבורט אלס א
פאלק און דער אנהייב פון דער צוגרייטונג צו קבלת התורה, וואס תורה איז
איר אינהאלט הוראה — אן אנווייזונג און דערציאונג אין א דרך־חיים,
לעבענס־פירונג.

פאר יעדן אידן בפרט — האט די תורה ספעציעל אונטערשטראכן:
והגדת לבנך, די דערציאונג פונם קינד, וואס איז איינע פון די עקריות־דיקע
נקודות פון דעם יום־טוב פסח.

פסח איז דעריבער א פאסענדע צייט אריינצוטראכטן זיך אין די סדרים
און אופנים פון חינוך, און ווי אזוי דאס ווערט דורכגעפירט למעשה, בפרט
בהנוגע צו די ימים־טובים.

ימים־טובים, און פסח ספעציעל, זיינען פארבונדן מיט פיל דינים און
מנהגים, וואס אויסער זייער באדייטונג בשעת מעשה, דארף זייער השפעה זיך
ציען און אריינדרינגען אינס טאג־טעגלעכן לעבן אויך א גאנץ יאר.

ווי וויכטיק דאס איז פאר יעדן אידן, נאך פיל וויכטיקער איז די השפעה
פאר דער יוגנט און פאר קינדער בפרט.

פאקטיש, אבער, צוליב פארשידענע סיבות, איז אנשטאט וואס אין די

ד'קצז

נדפסה בהגש"פ עם לקוטי טעמים ומנהגים ובאורים (הוצ' תשמ"ז) ע' תשעה.

טעג פון די ימים־טובים האט די השפעה געדארפט פארשטארקט און פארגרעסערט ווערן – ווערן די קינדער און תלמידים, אינגלעך און מיידעלעך, באפרייט פון דער השפעה פון דער ישיבה, ישיבה־קטנה און תלמוד־תורה, און ניט נאר אויף די טעג פון יום־טוב, נאר אויך א געוויסע צייט פאר דעם.

אין דער אלטער היים, האט די באפרייאונג פון די תלמידים אין די "בין־הזמנים" זיך ניט אפגערופן שעדלעך אויף זייער חינוך, ווייל די גאס, און די היים אודאי, האבן געגעבן דעם קינד און די יוגנט א לעבעדיקע, ווארימע אטמאספערע פון יהדות און קיום המצוות אין טעגלעכן לעבן אין דער פולסטער מאס; די אויפגאבע פון די מוסדות חינוך איז געווען בעיקר צו געבן די תלמידים ידיעות אין דער תורה.

אין אונזער צייט, אבער, און ספעציעל אין דער לאנד, איז די אויפגאבע פון די מוסדות חינוך ניט נאר צו בארייכערן די ידיעות פון די תלמידים אין תורה ויהדות, נאר דער עיקר העיקרים איינצופלאנצן אין זיי יראת־שמים, קיום המצוות בהידור און א אידישן לעבנס־שטייגער בכלל.

אזוי ארום, איז דאס איבעררייסן פון דער השפעה פון די מוסדות חינוך אין די צייטן פון "בין הזמנים" און פון די טעג פון יום־טוב בפרט, בארויבט עס די תלמידים פון א לעבנס־נויטווענדיקע השפעה און דוקא אין א צייט, ווען זיי דארפן דאס באקומען אין דער גרעסט מעגליכער מאס.

איך ווענדע זיך דערמיט צו יעדערן וואס טוט אדער קען טאן אין חינוך הכשר, און צו די עלטערן בכלל, צו פארייכטן דעם באדויערנדן מצב דורך די פאסענדע מיטלען. און דער עיקר:

א) איינארדענען, אז ערב יום טוב אדער ווייניגסטענס אמנאענטסטען צו יום טוב זאלן די קינדער באקומען נאכאמאל די נויטיקע אנווייזונגען און הדרכה אין די דינים ומנהגים פון דעם באטרעפענדן יום טוב, און וועגן זיין אינהאלט און בעדייטונג.

ב) איינארדענען, וואס ס'איז אומבאדינגט נויטיק, אז אויך אין די טעג פון יום טוב, יעדנפאלס אין די טעג פון חול־המועד, זאלן זיך די מחנכים צוזאמענטרעפן מיט די קינדער אויף א פאסנדן אופן, כדי אויסצוניצן די דאזיקע ימים־סגולה צו פארשטארקן די השפעה אויף די קינדער אין אלע ענינים וואס זיינען פארבונדן מיט דעם יום טוב בכלל און בהנוגע לפועל בפרט.

און זיכער קען מען געפינען וועגען און מיטלען בייצוקומען די פראבלעמען וועלכע זיינען פארבונדן מיט ווייטקייט אין ארט אדער צושפרייטקייט פון די קינדער, ווארום דאס צוזאמענטרעפן זיך יום טוב קען דאך איינגעארדענט ווערן נישט דוקא אין דעם בנין פון מוסד חינוך; דא איז אויך נישט אזוי נוגע דער טעכנישער סדר פון פארשידענע כיתות, מחנכים אד"ג ווארום דא האנדלט זיך וועגן א לימוד און הדרכה, וועלכע קען פאראייניקן תלמידים פון פארשידענע כיתות וכו'.

ג) די עלטערן זאלן זיך נישט פארלאזען אינגאנצען אויף די מוסדות חינוך נאר אויך פון זייער זייט צו נעמען אין אכט, אז פון איין זייט איז די השפעה פון דער גאס א שעדלעכע, און פון דער אנדער זייט, האבן די קינדער מער פרייע צייט אין די טעג פון יום טוב און בין הזמנים — וואס דערפאר איז דאמאלסט פיל גרעסער די אחריות פון עלטערן פאר דער השפעה אויף זייערע קינדער, אבער אויך זייערע מעגליכקייטן זיינען פיל גרעסער.

דער אויבערשטער זאל העלפן, אז אלע בנים ובנות, אלע קינדער פון אלע פיר סוגים וועלכע ווערן אויסגערעכנט אין דער הגדה, זאלן צוזאמענגעקליבן ווערן בא איין טיש מיט דעם צוועק דורכצופירן העדות והחוקים והמשפטים אשר צוה ה' אלקינו, און זיי אלע זאלן זיין גוטע שואלים, פרעגן בכדי צו וויסן און אויספאלגען דעם אמת'ן ענטפער פון דער תורה.

און דער אנהויב פון קיבוץ גלויות, צוזאמענקלייבען בא א תורה סדר אויך די פארוואגעלטע קינדער, זאל אויך פארשנעלערן די אתחלתא דגאולה און גאולה האמתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, ווען עס וועט מקוים ווערן דער וואונטש מיט וועלכן מיר הייבן אן דעם סדר: השתא עבדין לשנה הבאה בני חורין.

בברכת חג הפסח כשר ושמח,

מ. שניאורסאהן

ד'קצח

ב"ה, ג' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

. . . (ב) אויף אייער פראגע, צי זאלט איר דאוונען איבערגעדעקט די קאפ מיטן טלית, וויבאלד אין אייער שול, איז ניט איינגעפירט אזוי, וועט זיך במילא ווארפען דאס אין אויגען — איז לויט מיין מיינונג, צופיל באטאנען דאס דארפמען ניט, אבער וויבאלד אז איר זייט דער בעל קריאה, און אויך דער פון וועלכען מען הערט דברי התעוררות, וכו', וועט בא זיי זיין פארשטענדליך, פארוואס איר דאווענט אזוי מיטן טלית איבערגעדעקט; חאטש זיי זיינען נאך ניט צוגעקומען צו דעם; און אפשר וועלען אויך אנדערע נאכטאן אייער ביישפיל.

(ג) אין אייער פראגע, פארוואס צווישען די קינדער פון פב"פ, איז געבליבען לעבען, גראדע דער ווייניגער ירא שמים, און די יראי שמים זיינען אומגעקומען על קדוש השם. — בכלל אויף אזעלכע שאלות, שטייט געשריבן, בהדי כבשי דרחמנא למה לך, און איינע פון די ערקלערונגען וועלכע זיינען פאראן אין ספרים אויף ענליכע פאלען, איז, אז די נשמה דארף נאך תשובה טאן אויף געוויסע ניט איינגענאמע זאכען, אדער צו איר גורל איז צוגעטיילט געווארען צו אפטאן א טובה צו פלוני אדער לפב"פ, און דעריבער האלט מען זי אין גוף בזכות פב"פ אויב אפילו ניט בזכות עצמו, און חאטש די נשמה האט נאך ניט תשובה געטאן ביז איצטער, איז דענסטמאל איז דאס כמאמר רז"ל מאריך אף וגבי דילי' אבער בתקוה אז לא ידח ממנו נדח וישוב בתשובה ושב ורפא לו.

ולקראת חג הפסח הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנה יחוג אותו עם כל ב"ב שיחיו בכשרות ובשמחה.

בברכה.

ד'קצט

ב"ה, ג' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ כו' מוה' שמואל שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ו אדר. כבקשתו אזכירו וכל ב"ב שיחיו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל להמצטרף להם בגשמיות וברוחניות. וכיון שמזכיר במכתבו שהשתתף בשמחת חג חב"ד בכפר חב"ד ביום הבהיר י"ט כסלו, בודאי שמע בעת החגיגה שם אשר היום ההוא — י"ט כסלו — נקרא בשם ראש השנה בלימוד התורה ודרכי החסידות, וכמו שראש השנה ענינו הוא להמשיך חיות מהתעוררות שלו על כל ימות השנה, על דרך זה הוא בהנוגע להתעוררות דיי"ט כסלו בעניני חסידות, שניתנה היכולת לכל אחד ואחד מבני ישראל להמשיך ההתעוררות והחלטות טובות דיום זה על כל השנה, ובטח גם מצדו יכין הכלים וישתדל בהענינים המביאים המשכה זו לפועל ומגדלים אותה, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בברכה לבשו"ט בכל האמור לעיל ובהנוגע לחינוך בנותיו תח"י ביחוד ולחג הפסח כשר ושמח.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ד'קצט

מו"ה שמואל: בבית, ירושלים.

ד"ר

ב"ה, ו' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיום השלישי, בו כותב אשר הציעו נכבדות לפב"פ וכבר קרוב הדבר לפועל, אלא שבינתים בא מי שהוא והטיל ספק בהנוגע להנהגת המדוברת בעבר, אף שבהנוגע לההווה הנה אמרה בפירוש שרצונה להנשא דוקא לשומר תורה ומצות ולהתנהג כדת משה וישראל וכו'.

והנה כיון שההווה בטוב, ובנוגע להעבר הרי בכלל מידי ספק לא יצא ומובן שע"פ שו"ע צריך עיון גדול אם עדות זו מהימנא, ובפרט שתשובה מועלת, ולכן לדעתי אין להם לחשוש, והשי"ת יצליח השתדלותם שתה"י לטוב ובשעה טובה.

לפלא גדול שכל העת אין ממנו כל ידיעות בהנוגע לפעולות בסביבתו בהחזקת היהדות בכלל ובהפצת המעיינות ביחוד, והרי עכאוי"א מאתנו נאמר ותשועה ברוב יועץ וכן ידוע סיפור רז"ל אשר רב אשי הווה מיכנף וכו'. רצוני להעמידו על החזקה דשליח עושה שליחותו שכל או"א מבני ישראל שלוחו של אדם העליון לעשות לו ית' דירה בתחתונים ע"י נר מצוה תורה אור ומאור שבתורה זוהי פנימיות התורה, ובמילא מוכרח הפעולה גם בהזולת כי רק ע"י צדקה משפיעים הצלחה בעבודת עצמו מלמעלה, וכמובן ממאמר רז"ל ר"א יהיב פרוטה לעני והדר מצלי (גם י"ב ברכות האמצעיות המתחילות בבקשת חב"ד וכו'). ובכ"ז הרי פסק הדין הוא שכשיש לברר מבררים אפילו אם ישנה חזקה וכמובא בשו"ע יו"ד בתחלתו.

ולקראת חג הפסח הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה הנה יחוגו אותו הוא וב"ב שיחיו בכשרות ובשמחה, וישתדל שיתאספו כל הארבעה בנים לספר (להאיר) ביציאת מצרים (מצרים וגבולים) כי כנגד כולם דברה תורה. בברכה.

ד"ר

ד'רא

ב"ה, ו' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוה' ישכר דובער שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הארוך שוב פעם, נתקבל מכתבו מר"ח ניסן. ומה שכותב שישנם כמה בלבולים בעבודת הקדש בחינוך בנות ישראל על טהרת הקדש, הנה כך היא דרך עבודת האדם מעת שגלינו מארצנו ונתרחקנו מעל אדמתנו, ואדרבה דוקא בשנים האחרונות נתמעטו ההעלמות וההסתרים אף אם עדיין ישנם, ובפרט כאו"א מאנ"ש שבאו ממדינתנו לפנים הרי רואה זה גם במוחש ובעיני בשר ובעיני עצמו, ואם לרגע קטן ישא ק"ו בעצמו, ומה לפני עשרים שנים שהייתי במצב וכו' בכל זה עסקתי בעיני תורה ומצות, אף שהי' לכאורה סכנה בדבר, ורק אדרבה ע"י עסק זה ניצלתי אני עם ב"ב וכו' עאכו"כ שעלי להודות לבורא עולם ומנהיגו, שהוציאני מן המיצר אל המרחב ויכולני לעשות בכל האמור מתוך שמחה וכו' והאריכות בזה אך למותר.

ומה שמזדמנים העלמות והסתרים, הרי בטח נוכח הוא שבהשתדלות קלה לפי ערך והעיקר שבהחלטה תקיפה שהענין צריך להתקיים, מצליחים, ובודאי גם להבא יהי' כן ונשיאנו כ"ק מו"ח אדמו"ר עומד ומשמש ומעורר ר"ר שתומשך הצלחה בכל מפעליו המתנהגים לפי רוחו ורצונו וגם בעיניו הפרטים של המשתדל ומתעסק בזה.

ומ"ש אודות הדפסת גליונות בס ירשמו הציונים של התלמידות וכו' לפלא שעד עתה אינם אצלם, כי רגיל הוא בכל בתי ספר, ומובן שנכון הדבר לעשותם עכ"פ עתה.

במה ששואל אודות ההנהגה עם התלמידות, שבכלל צריכה להיות בשני קוים הפכים, זרוק מרה בתלמידים, ותינוק ואשה הרי צ"ל ימין מקרבת ובפרט בדרכי החינוך.

ד'רא

מו"ה ישכר דובער שי: גורביץ, מנהל ביה"ס בית רבקה בצרפת. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תחקי, ובהנסמן בהערות שם.

אמת כן הוא, ויש מקום לשתי ההדרכות, והגבולים בזה נראים בשעת עבודת החינוך עצמה מתאים לתכונת נפש התלמידה ואין לקבוע בזה מסמרות, ובפרט שגם הענינים משתנים ממקום למקום ומזמן לזמן, ומתלמיד לתלמיד, ומהנכון שלעתים קבועות יתייעצו כל המורים יחד או עכ"פ רוב המורים יחד בהנוגע להנהגת התלמידות ואופן ההשפעה עליהן, והשי"ת יצליחם.

בטח בעוד מועד מסדרים אופן הנהגת הסדר בפסח, וכדאי הי' לברר בפרטיות במה שהורגלו במרוקה בהיותן בביתם, אף שבענינים עיקרים צריך הסדר להתנהג כמנהג חב"ד, בטח ישנם כמה פרטים שיש להניח להן מנהגן באופן המתאים.

הפ"נ המוסגר במכתבו יקרא על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ובטח לעי"ע הוטב מצב בריאותה.

ולקראת חג הפסח הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה הנה יחוג אותו עם כל ב"ב שיחיו בכשרות ובשמחה.

בברכה ופ"ש ההנהלה התלמידות ולחג פסח כשר ושמח בגשמיות וברוחניות.

ד'רב

ב"ה, ו' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

מר אלי' שי'

שלום וברכה!

מאשר אני קבלת מכתבו מ/11, בו כותב אודות שרותו ומבקש ברכה.

ויהי רצון מבורא עולם ומנהיגו אשר ישפיע לו ברכה בעניניו הפרטים ובענינים הכללים, היינו השפעתו על הסביבה, אשר אצל איש הישראלי זה בזה תלוי,

ד'רב

אלי' שי': אדדעי, צה"ל.

כי כל אחד ואחד מאתנו בתוך כלל ישראל זקוק לקבלת ברכה והצלחה מלמעלה בחיי היום יומים, ועל אחת כמה וכמה אלו הנמצאים בצבא, וכדי שתהי' הברכה וההצלחה במדה מסויימת מקסימלית, צריכים להראות שגם מבקש הברכה מתנהג בדומה לזה, היינו שמשפיע עזרה ומסייע לכל אלו שיכול לעזור להם מבלי לבקש שכר וגמול על זה, ומדתו של השם יתברך שהיא מדה כנגד מדה מתנהג באופן כזה עם מבקש הברכה, ולכן עליו לנצל השפעתו על כל חבריו להודיעם מתוכן תורתנו תורת חיים ולקרבם לקיום מצותי, אשר עליהם נאמר, וחי בהם, ולא יסתפק בדבור פעם או שנים אלא עד שיבואו דבריו לפועל ולשינוי בפועל, וכבר ידוע הפתגם דברים היוצאין מן הלב נכנסים אל הלב ואין הדבר תלוי אלא ברצונו,

ובפרט שמתקרבים אנו לימי חג המצות זמן חירותינו מגלות מצרים בעת ההיא וחירות הקשורה בחירות הנפש, וכלשון הכתוב בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, הר סיני וקבלת התורה, שכן הוא בזמן הזה אשר הגאולה והחירות אמיתית תלוים וקשורים בהחלטה איתנה בלימוד התורה ובקיום מצותי ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

ינעם לי אם ימסור פ"ש וברכת החג גם לחבריו בסביבתו ויחוגו כאו"א מהם וכולם יחד את חג הפסח הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה בכשרות ובשמחה.

בברכה.

ד'רג

ב"ה, ו' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בשאלה:

א) בהנוגע לפלוגתא הידוע, בענין בין השמשות, איך נוהגים בזה הנשים בהנוגע לבדיקה.

והנה אף כי בזמן האחרון דוקא רבו המפלפלים עוד הפעם בענין השקיעה ובין השמשות הנ"ל, עד שגם ספרים נדפסו במקצוע זה נוסף על

ד'רג

בענין בין השמשות: ראה גם לעיל אגרת ג'תתקעו, ובהנסמן בהערות שם.

המאמרים בירחונים התורנים, מובן שלאנ"ש אין להם אלא פסק דין רבנו הזקן בסידורו, שהוא מהדו"ב לגבי השו"ע שלו, וידוע שגם דעת הגר"א כן היא (או"ח סי' רס"א, יו"ד סי' רס"ב ובשנות אלי' ריש ברכות, וראה ג"כ סי' גור ארי' לשבת לה').

ב) במ"ש בענין עונת ת"ח שהיא מליל שבת לליל שבת, והחמיר בזה בר"ח שער הקדושה (וכנראה כוונתו לפרק ט"ז), ואם יש מקום לחלק בין שנה ראשונה לאחר זה.

והנה חילוק זה לא מצאתיו בשום מקום, ואף שלא ראינו אינה ראי' בכלל אבל בנדון זה, כיון דלא אשתמיט בספרים הדנים בהנ"ל להזכיר חילוק זה, ה"ז גם ראי' מוכחת. והנה ענין זה ע"פ נגלה מבואר בנ"כ השו"ע או"ח סי' ר"מ, ואבה"ע סי' ע"ו, ויעויין שם באבה"ע בפתחי תשובה, מה שהביא בשם כרם שלמה.

והנה מ"ש בר"ח, מיוסד על דברי הזהר בכ"מ; ראה חלק א' י"ד סוף ע"א שם נו"ן ע"א, ובכ"מ, ונסמנו בניצוצי זהר לזחיג מ"ט ע"ב.

ובהנוגע לפועל, אנו אין לנו אלא המבואר בכתבי האריז"ל. ואף שיש בזה חילוקי לשונות בין המובא בפע"ח למשנת חסידים ולטעמי מצות, הנה יש להכריע כטעמי מצות ומשנת חסידים נגד לשון הפע"ח, כי "המשנת חסידים לא העתיק רק דברי האריז"ל, א"כ מסתמא ראה זה בכתבי האריז"ל" (פסקי דינים להצ"צ ליו"ד סי' קט"ז), וכן כטעמי המצות לרח"ו מאשר בפע"ח, שיש שם גם מדברי החברים, ובמ"ח הוא במס' השכיבה פרק י"א, ובטעמי מצות הוא בפי' בראשית (ד"ה בענין הזיווג ט"ז ע"א בדפוס ווילנא) [ואף שהקשה ע"ז בהגהות וחיידושים לשער המצות ר"פ בראשית ממאמר רז"ל עונת ת"ח מליל שבת לליל שבת ולא פלוג כו', הנה ידוע שאין מבטלין הוראה מפורשת מפני קושיא].

וזאת למודעי, אשר כל הנ"ל הן ע"פ נגלה והן ע"פ כתבי האריז"ל, בד"א שלא יבא ע"י פרישות לידי ענינים חמורים יותר מהאמור, אבל אם יש מקום לחשש זה, לפע"ד, ברור שיפרוש מהפרישות, ובמכש"כ וק"ו ממה שהובא בשם ספר חסידים בבית שמואל לאבה"ע ריש סי' כ"ג. — שוב מצאתי עדיין בביאור הלכה למשנה ברורה באו"ח שם.

ג) במה שזוגתו מקפדת על מנהגי פ"פ התמוהים בעיניו, ולא נודעו בבית אבותיו.

והנה פשוט שבכלל בכגון דא יש להתנהג רק בדרכי נועם ועוד יותר ממרז"ל שלשה תהא ימין מקרבת וכו' כיון דפשיטא ששאלתו הוא במנהגים שאין בהם איסור. ואפילו בדרכים כאלה צ"ע אם כדאי לשנות מנהגי' היא, כיון שקרוב לודאי שעיי' שיוותר מצדו על הענינים האמורים יוכל לפעול בנקל אצלה בהנוגע למנהגים שיש בהם נדנוד של איסור ואפילו בענינים שיש בהם רק משום תוספת הידור מצוה. ואם חלק ממנהגי' הנ"ל היא מלתא דתמי' באמת בסביבתו, הרי בטח במשך הזמן גם בעצמה תפרוש מהם מפני הרואים.

בברכה לחג פסח כשר ושמח.

ד'רד

ב"ה, ז' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מלאכתו מלאכת
שמים מוה' מרדכי שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו שאלת מראה מקום לשקו"ט של כ"ק אדמו"ר הצמח
צדק בשו"ת שלו בענין דשבח עצים בפת, ובענין יקדשו ידי לעושיהן.

וכנראה כוונתו לשו"ת חלק יו"ד סי' קפ"ג, וראה ג"כ חידושי הצ"צ
לש"ס כתובות שם.

בודאי מתענין כת"ר בהשקו"ט שעלתה על סדר היום דרבנים הצעירים
בארצוה"ב בהנוגע לנויארק באארד אוו ראבייס וסינאגאג קאונסיל, אשר
לדעתו מזה תוצאות עוד גדולות וחשובות יותר בהנוגע להבע"ב דארצוה"ב
וביחוד לדור הצעיר ולהנוער מתאים להעתק מכתבי המוסגר בזה, אף כי
הדברים אמורים בקיצור ולא בחריפות מפני כמה טעמים. ובודאי לדכוותי
אך למותר לעורר על חשיבות אופן פתרון שאלה זו עיי' כל הארגונים והועדים

ד'רד

מו"ה מרדכי שי': גיפטר, ראש ישיבת טלז בקליוולנד.
מכתבי: דלעיל ד'קסב.

שצא

אדמו"ר שליט"א

שהנוער ובע"ב מתחשבים עמהם, שמתאים לזה מוכרחת השתדלות כאו"א שיכול להשפיע על מהלך העניינים שיהי' על צד היותר טוב ובאופן שלא ישאר כל מקום לספק ולסילוף וד"ל.

בכבוד ובברכת חג פסח כשר ושמח.

ד'רה

ב"ה, ז' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מה' שבט, ולפלא שמאז לא נתקבל ממנו כל ידיעות. ובמ"ש אודות אופן חינוך ילדיו שי' אם טוב יותר בתוככי ילדי עדות המזרח שעמהם מקורבים יותר, או טוב במוסד חרדי יותר אף ששם הילדים ברובם מעדות האשכנזים.

והנה בטח נמצאים עתה חדרים חרדים ביותר של עדות המזרח, אבל אם בסביבתו ובקירוב מקום לדירותיו אין נמצא הני"ל, מובן שיר"ש קודמת לכל דבר, ובפרט שע"י דבור עם מורה הכתה בודאי יכול לסדר שלא ירגישו הילדים עצמם בודדים.

במ"ש אודות לימוד מלאכת סופר סת"ם, פתרון השאלה תלוי בכשרונו בזה, והבחינה היא ע"י מעשה בפועל, היינו שיתדבר עם מומחה בזה, וינסהו באופן המתאים, ובהתאם התוצאות יחליט, בזה.

במ"ש שע"י מצב פרנסה הדחוק, משלם החובות בזמנים ארוכים יותר מאשר שיער מראש.

ח"ו ליפול ברוחו עי"ז, כי בודאי אשר המלוה אינו מקפיד ואדרבה שבע רצון שמשלים באופן הכי נוח לפניו וע"ד מה שכתוב לא תהי' לו כנושה, ואין אתנו יודע עד מה בהדי כבשי דרחמנא, שהרי סוכ"ס מזמין השי"ת לאיש הישראלי לפרוע כל החובות שלו כיון שהיא מצוה, ולכאורה צריך עיון למה מתאחרת היכולת בזה, אבל כנ"ל אין לנו עסק בנסתרות, ומזוני לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא.

בודאי ינצלו ימי הפסח עם התלמידים-ות כדבעי ועושים ג"כ הכנות

הדרושות לניצול ימי הפסח הבע"ל ושלפניהם ושלאחריהם ויה"ר שיהי
בהצלחה.

לפלא שאינו מזכיר דבר ע"ד סידור אמו תחי' וכן מהנעשה עם שאר בני
המשפחה, ובטח ימלא בהזדמנות הבאה.

בברכה לחג פסח כשר ושמח.

ד'רו

ב"ה, ז' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מ"ד אדר (שנתאחר דרך הילוכו). כבקשתו יזכירו את
כל אלה שכותב אודותם על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה
נבג"מ זי"ע, ובפרט את בנו . . . שליט"א לזיווג טוב לפניו בגשמיות וברוחניות
גם יחד בקרוב, ובודאי יתעסק בזה גם בדרך הטבע שאז משפיע השי"ת
הצלחה למעלה מדרך הטבע.

ומהנכון שהנ"ל יקבע לו שיעור בכל יום בלימוד פנימיות התורה נשמתא
דאורייתא המוסיפה חיות בכל עניני האדם וגם בתורה ומצות בכלל שמסוגל
לימוד זה למעט ההעלמות וההסתרים כמובן ממאמר רעיא מהימנא הידוע
וביאורו ע"י רבנו הזקן בעל התניא והשו"ע באגה"ק סי' כ"ו. ומה טוב כיון
שמחובת האב הוא גם להשיא את בנו אשה, שגם הוא – האב – יקבע
שיעור לימוד זה.

וכבר ידוע אשר קביעות בכגון דא ענינו קביעות בזמן וקביעות בנפש.

בברכת חג פסח כשר ושמח ולבשו"ט.

ד'רז

ב"ה, ז' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בו כותב איזה פרטים מדברי ימי חייו, ומסיים בהתאוננות על אשר קשה לו להסתדר בענין של פרנסה ותמה על זה. אף שהסיבה מובנת גם [ב]מכתבו, כיון שבשנים שעברו קבע ענין פרנסתו באופן היפך שמירת שבת קדש, וכבר מבואר בספרים הקדושים שעל ידי זה (עבודה אסורה בשבת קדש) לא רק שאין מוסיפין בפרנסה אלא אדרבה מזיקים את הפרנסה.

אבל כיון שהשם יתברך ויתעלה אמר שתשובה מועלת ויכולה לתקן גם את העבר, הנה יחליט בעצמו בתוקף הכי גדול לקיים מצות תורתנו תורת חיים, ולהשתדל למצוא מקום לפרנסה ולהסתדר בכלל באופן המותר וכשר על פי שולחן ערוך, ואז יש תקוה רבה וגדולה שבמשך הזמן יסתדר אף שבתחלתו יהי אפשר קישוים בדבר, וכבר נאמר והי' ראשיתך מצער ואחריתך ישגא מאד.

ויראה לבדוק את התפילין שלו וכן המזוזות במקום שהוא דר, שיהיו כשרות כדיון, ובכל יום חול קודם תפלת הבקר יתן איזה פראנק לצדקה, ולאחר התפלה בבקר בכל יום וגם בש"ק ויום טוב, יאמר על כל פנים מזמור אחד מספר תהלים.

בברכה לחג פסח כשר ושמח.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד'רח

ב"ה, ז' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו משושן פורים, ושמחתי לקרות בו אשר ראו ברכת השי"ת במוחש בהעסק שלהם עד עתה, ובודאי ימשיך השי"ת ברכתו, ובפרט שזה עתה באנו מחדש אשר היתה ההצלחה כי נהפוך הוא אשר ישלטו היהודים וגו' ונכנסו בחדש ניסן אשר ע"פ מאמר רז"ל (ברכות נו) נסי נסים נעשו בו, ונמשך ג"כ למטה מעשרה טפחים, כי הרי זהו הענין דנס פורים שקשור בעניני הגוף, וכמבואר בכ"מ בחסידות ע"פ מ"ש בלבוש הובא בטו"ז סי' תר"ע ועד"ז גם בעניני חג הפסח שהשעבוד בזמן ההוא הי' שעבוד הגוף בחומר ובלבנים כו' וכמובא ג"כ מדרושים דפ' שמות, תורה אור ותורת חיים וכו'.

ויה"ר שתהי' ההצלחה גם לעתיד בהפלגה ויוכל למלאות משאלות לבבו לטובה במצות הצדקה ובשאר הענינים . . .
בברכה לחג פסח כשר ושמח ולבשו"ט.

ד'רט

ב"ה, ח' ניסן, ה'תשט"ז
ברוקלין, נ.י.

לכבוד הפרופ. אברהם יצחק שי' הכהן

שלום וברכה!

בתודה הנני מאשר בזה קבלת ספריו וכן הוצאות ה"דז'ואיש קאלטשער פאונדיישאן". וקצת נתעכבו בדרך כי כנראה נתפרדה החבילה, וגם המענה שלי נתעכב מפני ריבוי הטרדות.

ד'רט

אדמו"ר שליט"א

שצה

היתה לי הפתעה נעימה לראות בין ספריו את ספרו "תורת היחסות של איינשטיין", כיון שלא ידעתי שיד לו במדעי מתמטיקה ופיזיקה, ונהניתי לראות על השער שלא שינה את שמו וכתוב כך – כהן צדק.

וכמנהגי בכגון דא, בא אני בשולי הגליון בהערות אחדות על כל פנים ממה שנתעורר אצלי בעברי בין דפי ספריו, אף כי בחפזה כפי רשיון הזמן.

בודאי, לעת קבלת מכתבי, כבר נתקבלו ידיעות מאחותו תחי' מחזרתה ביחד עם בנה שי צלחה לאה"ק ת"ו.

ולקראת חג הפסח הממשמש ובא אביעה בזה ברכתי שיחוג אותו עם ב"ב שיחיו בכשרות ובשמחה.

בברכת החג ובפ"ש אחיו שי,

מ. שניאורסאהן

כל המבארים שיטת היחסות – כמובן, מדגשים מבין המסקנות שלה את המפתיעות ביותר ומעמידים בראש: שלילת מקום מוחלט, שלילת זמן מוחלט. – כי הן המקום והן הזמן הם יחסיים. וכאילו הוכיחו את זה באופן שאין לו פירכא – ע"י הנסיון של מיכלסון, אח"ז בעת ליקוי החמה, ע"י חשבון מסלולו של כוכב וכו'. ובמילא מכניסים מסקנות אלו לנכסי המדע, בדוגמת שלשת חוקי ניוטון הידועים ובתוקף שלהם קודם שהוכיחו אי הדיוק אשר בהם. – ולתמהוני הגדול – בכל הספרים העוסקים בשיטה הנ"ל אשר ראיתי ע"ע, לא מצאתי אף באחד עכ"פ איזה הסתייגות בזה! ובין הלומדים בספרים אלו – על אחת כו"כ שאין איש מטיל ספק בהנחה זו!

– ולדידי, הרי לא רק הסתייגות לחוד דרושה בזה,

כי מדע, במובנו, בזמן האחרון, היינו מדע מדויק, ז. א. הבא למסקנות שלו רק ע"י מדידה, משקל וכו', אין בנכסיו המדעיים ואפילו לא בשטח חקירתו – מקום לטיפול במושגים **מוחלטים**. כלי אומנותו של מדע המדויק "לא ישיגוהו" את ההחלטי. ובמילא אינו יכול לשלול אותו (כמו שאינו יכול להוכיח מציאותו).

הנסיון של מיכלסון: שמהירות האור על פני הארץ ממזרח למערב שווה למהירותו מצפון לדרום. בעת ליקוי החמה: נמצאה הטיית קרני האור של כוכב־שבת כשהן עוברות ליד השמש. חשבון מסלולו של כוכב: קדימה אטית של ציר האליפסה של כוכב־הלכת של השמש. שלשת חוקי ניוטון: המועתקים בס' הנ"ל ע' 5. טיפול במושגים מוחלטיים: כמבואר (בנידון שלפנינו) בס' "המדע וההיפותזה" ע' 79.

עוד זאת: רגיל אשר, בגמור איש המדע את הנסיונות וניסוח המסקנות שלהם והחוקים, מנסה הוא להקים – בתור **השערה** – שיטה חדשה (או להכניס תיקונים בשיטה הקיימת) באותו המקצוע שהוא עוסק בו, אשר תכליתה לצרף גם את המסקנות החדשות לנכסי המדע אשר במקצוע זה ולבאר את **כללותם** באופן יותר פשוט, ועד כמה שאפשר, גם באופן יותר מובן בשכל הפשוט.

והנה גם בהקמת שיטה זו – אשר, כנ"ל, אינה אלא **השערה והשתדלות** לבאר בדרך **אפשר** חלק מתופעות הטבע – אין כל הצדקה להכניס מושגים החלטים. ולא עוד, אלא שזה מנגד להמטרה (עכ"פ בנדו"ד), כי ע"י נעשה התיאור "פחות" מובן (אם יש בכלל מי שמבין בשכלו הפשוט ויכול לצייר לעצמו מה זה): אין מקום וזמן מוחלט, מהירות האור שווה בכל הכיוונים ולגבי כל המסתכלים, המקום מתעקם ע"י החומר שמכניסים בו, המקום (חלל העולם) מוגבל כשלחופית והולך ומתפשט או מתכווץ, למהירות C יש סגולה מיוחדת – שאי אפשר (בהחלט) להוסיף עלי' עוד ועוד.

* * *

כל הנסיונות **המדעים** שנעשו, וגם בהנוגע לשטח היחסות, יסודם ותוכנם: מדידה, כלי מדידה ואדם המודד ומסכם התוצאות. ומזה –

כל המסקנות אליהן באים – הן רק בנוגע למדידת המקום או החומר והאור, בנוגע ל"התנהגות" כלי המדידה ובנוגע לתכונות האדם ויכולתו.

בהנוגע לנסיונות פיזו, מיכלסון וכו' – הביאור המשוער והשיטה היותר קרובה להנסינות והמשתמשת בפחות הנחות הבאות מבחוץ להנסינות – צריכה לנצל ביאורו של לורנץ. והקושיא הידועה (שגם בס' של כ' נעתקה) מדוע תופעת לורנץ מתאימה **בכל** החומרים בדיוק להשינוי במהירות כו' – קושיא בהנוגע למדידה ע"י אדם – קלה היא לגבי הקושיא מדוע הוגבל כל הטבע במהירות C לא פחות ולא יותר. ואכמ"ל עוד.

* * *

לספרו ע"ד המקורות היהודיים בקורן.

ע' XX תמחו החוקרים על הבחירה בגבריאל דוקא.

מהירות C: מהירות האור – 300.000 ק"מ לשניה.

נסיונות פיזו: שמהירות המים עם הזרם שווה למהירותו נגד הזרם.

ביאורו של לורנץ: שכל גוף מתכווץ בכיוון תנועתו מחמת לחץ האתר עליו.

בס' של כ': ע' 15.

י"ל בפשיטות, שהוא ע"פ הכתובים בדניאל (ח' וט') אשר גבריאלי מסביר החזון, מודיע את אשר יהי' באחרית, יוצא להשכיל בינה וכו'. — וראה ג"כ דניאל יב, ו ואילך (וכידוע במרז"ל שאיש לבוש הבדים זה גבריאלי).

דרך אגב: ראה שמות רבה פי"ח ה שגם גבריאלי עשאו שומר לישראל. ע"ד גבריאלי ואברהם — ראה מעשה א"א (באוצר המדרשים).

ע' XXII-XXIII הדוגמא לחדש של תענית מחדש אלול אינה עולה יפה כיון שאלול בא בזה **ביחד עם עשיית** — היינו תקופה של מ' יום. — ומקורו י"ל ע"פ הכתוב (דברים כב, יג) וע"פ דרז"ל (יבמות מח, ב) ירח ימים תשובה על ע"ז וכו'.

ע' 147. הדוגמא מאיסור חתנות דנתינים לכאורה אינה מוצלחת — כי גרים הם ואיסורים אין שייך לע"ז. — וצ"ע למה נדחק כ' — והרי פרשה שלימה היא בדברים ז' (וכקדושין סח, ב) וראה ג"כ מלאכי ב, יא"ב.

ד"ר

ב"ה, ט' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

אין ענטפער אויף אייער בריף פון יום א' אין וועלכען איר שרייבט וועגען דעם שלום בית צושטאנד.

אין אזעלכע פאלען דארפמען זעהען אז אמת'ע פריינד זאלען זיך אריינמישען אין דעם, צובריינגען צוריק דעם שלום בית, זעלבסט פארשטענדליך אז איר פון אייער זייט, דארפט נעמען אויף זיך, ניט נאר צוזאגען נאר טאקע אויך מקיים זיין בפועל, נאכגעבען די אלע זאכען אין אירע גערעכטע פאדערונגען. און אויב עס וועלען זיין זאכען וועלכע זיינען ניט גענוג קלאר באגרינדעט זאל מען זיך פארלאזען אויף דער מיינונג פון נייטראלע מענטשן, און אין מערערע פאלען, ווען די פרוי דערקענט אין דעם מאן, אז ער מיינט באמת ערנסט שלום און איז גרייט נאכצוגעבען, איז דאס אליין פועל'ט א קירוב הדעת, און ווי עס איז באוואוסט פון מערערע מאמרי חז"ל אז צוליב דעם — כדאי צו מוותר זיין אויף פילע ענינים און אפילו לפנים משורת הדין. און השי"ת זאל העלפען איר זאלט קענען בקרוב אנזאגען גוטע בשורות אין דאס אויבען געזאגטע.

און בכדי צו באקומען די סייעתא דשמיא אז דאס זאל ארויסקומען וואס פריער, וואלט געווען א גלייכע זאך אז יעדער טאג נאכן דאוונען אין דער פריה זאלט איר זאגען דעם שיעור תהלים – ווי דער תהלים איז פארטיילט אויף די טעג פון חדש – און יעדער וואכען טאג פארן דאוונען געבען א פאר סענט אויף צדקה און אנהאלטען טאן אזוי – בלי נדר – ביז דעם קומענדען ראש השנה הבע"ל.

המחכה לבשורות טובות.

ד'ריא

ב"ה, ט' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וב"כה!

. . . ובודאי למותר לעוררו על הענין הידוע שלכל אחד ישנה מצוה שצ"ל זהיר טפי, והיא השער לעליית התפלות ובקשות שלו וגם כן השער להמשכת הברכה בהנחוץ לו לב"ב, ובנדון דיד' הוא ענין עבודת הקדש בשיבה מיסודה של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, וככל שיוסיף בזה יתוסף בכל הנ"ל לו ולב"ב בגשמיות וברוחניות.

בברכה לבשר טוב בכל האמור לעיל ולחג פסח כשר ושמח לו ולכל ב"ב שיחיו.

ד'ריב

ב"ה, ט' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ג אדר, אין וועלכען איר שרייבט וועגען אייער אפשטאם פון קרעמענטשוג, און אז שוין מערערע יארען געפינט איר זיך אין אויסטראליא, און עס ווייזט זיך אייך אויס אז לעצטענס איז בא אייך אפגעשוואכט געווארען דער זכרון, אבער איר דערמאנט ניט וועגען אייער השתדלות צו פארשטארקען אידישקייט בא זיך בא די קינדער שי' און אויך

אין דער אומגעגענד, וואס דאס היינט אפ איינס אן דאס אנדערע, אז ווען מען שטאמט אפ פון א חסידישען אפשטאם און פון א חסידישער שטאט, איז ווען מען וויל נאר, רופט זיך דאס אפ אפילו אין צענדליגער יארען ארום, מען דארף נאר וועלען אויסניצען דאס אין דער העכסטער מאס, איז ווען איין איד איז זיך משתדל צו פארבינדען דעם אנדער אידען מיט דעם אויבערשטען ברוך הוא, וואס פון עס קומען די ברכות אין אלע ענינים, גיט השם יתברך צו דעם וואס איז זיך משתדל אין דעם, דאס וואס ער נויטיגט זיך.

און לויט מיין מיינונג וואלט איר געדארפט גלייך אויף א פאסענדען אופן אנהויבען טאן אין דעם, נאכן באראטען זיך מיט אנשי שלומנו וועלכע געפינען זיך בא אייך אין שטאט, אויף צו פארשטארקען אידישקייט בכלל און די ישיבה אהלי יוסף יצחק ליובאוויטש במעלבאון בפרט, וואס געוויס קענט איר טאן א חלק אין דעם אליין און אויך איינווירקען אויף אנדערע טאן אזוי, און דענסטמאל וועט אייער בקשה אין תפלה, חננו מאתך חכמה בינה ודעת, מער אנגענומען ווערען און אזוי אויך די אנדערע זאכען וואס מען בעט טאג טעגליך בא השם יתברך, און בפרט צום זכרון, האט איר געדארפט ביסלעכווייז אויסלערנען אויף אויסווייניג משניות, און אויך תניא, לכל הפחות א פאר פרקים פון די ביידע און זעהען ניט צו איינמאטערן זיך אין דעם אויסלערנען אויף אויסווייניג, דאס הייסט ווען איר זעהט אז דאס פארמאטערט אייך, אפלאזען דאס דערוויילע, און אין א צייט ארום פרובען ווידער, און אויך יעדער וואכען טאג פארן דאוונען אין דער פריה צו געבען אויף צדקה.

עס וואלט געווען א גלייכע זאך, צו געבען בודק זיין אייערע תפילין און אויך די מזוזות פון אייער וואהנונג, אז זיי זאלען זיין כשרים ווי דער דין איז, אין זעהען צו אפהיטען על כל פנים פון איצטער אן און ווייטער די דריי שיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע אין חומש תהלים ותניא, הידועים.

בברכה לבשר טוב בכל האמור ולחג פסח כשר ושמח.

ד'ריג

ב"ה, ט' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בו כותב אודות הסכסוך של השוביים. ולפלא שאינם מכירים בהחשך כפול ומכופל של הגלות עד שאין רואים אפילו דברים הבולטים, והוא, שהפתח שיוכל לבוא לידי סכסוך זה – נפתח ע"י פב"פ... והשיג גבול רעהו באופן הכי מבהיל... לא לבד שלא חזר מהנהגתו הרעה, אלא שכנראה עודנו מוסיף בהנהגתו זו וגם הכניס קולות באופן השחיטה, אומר שמספיק שוחט אחד, למרות שנהוג בכו"כ מקומות רבות בשנים שיהיו שני שוביים, ובפרט בהנוגע בשחיטת כבשים, אף שאינו צריך להתערב בזה כלל לקלקל המצב, אבל כנראה שהכל כדאי, וכמאמר המשנה דמצוה גוררת מצוה (וכסיוס המשנה שם), והלך לשחוט בחדרו של אחר כו'... ויה"ר שלא יהיו דברי בטלים ויבואו לפועל או עכ"פ להזזה.

בברכה לבשר טוב בהאמור ולחג פסח כשר ושמח

מ. שניאורסאהן

ד'ריד

ב"ה, ט' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה' משה שי' הכהן

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מששי בניסן, בעת רצון יזכירו אותנו ואת זוגתו שיחיו

ד'ריג

נדפסה בלקו"ש חי"ז ע' 422 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
שני שו"בים: ראה גם לעיל ח"ט אגרת ב'תקמו.

ד'ריד

נדפסה בלקו"ש חט"ז ע' 616 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מו"ה משה: שייעוויטש. אגרות נוספות אליו – לעיל ח"א ג'שפא, ובהנסמן בהערות שם.

על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע להענינים אודותם כותב ויהי רצון שיבשר טוב בכל זה וכן מעסקנותו בתור גבאי, אשר אם אפילו ריש גרוגותא משמיא קא ממני לי' כמאמר רז"ל, עאכו"כ גבאי בבית הכנסת חסידותי, ואשר כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא ישראל אישר המינוי שלו, ויהי רצון שינצל הכחות שניתנו לו לשפר את הבית הכנסת ובית המדרש ביותר וביותר עד שיוכל לשמש דוגמא חי' ווי א חסידישע שול, א חסידישער גבאי און חסידישע בעלי בתים דארפען אויסזעהען, וכיון שאמרו רז"ל אין הקב"ה מבקש אלא לפי כחן, הרי בודאי שניתנו לו כחות להנהיג בית הכנסת בפרט ולכל הבע"ב של בית הכנסת להביא ענין זה בפועל במילואו.

ולקראת חג הפסח הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, הנה יחוג אותו ביחד עם זוגתו בכשרות ובשמחה.

בברכת החג ולבשו"ט בכל האמור.

ד'רטו

ב"ה, ט' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה' אורי שי'

שלום וברכה!

לאחרי שתיקתו הארוכה נתקבל מכתבו מכ"ח אדר, ומובן עד כמה מצער מה שאין מבצעים את התכנית בהנוגע להרבות מספר התלמידים, ובפרט שכנראה גם ממכתבו אין בזה כל טעם רציני ורק מטבע הגוף ונפה"ב אשר שב ואל תעשה עדיף, שהוא היפך תכלית בריאת האדם שנברא לשמש את קונו ולהעשות מהלך ממדריגה למדריגה וכמרוז"ל שאין להם מנוחה לא בעוה"ז וכו'.

נהניתי ממ"ש שהתחיל ללמוד דא"ח עם מורות בית הספר ובודאי הוא

אישר המינוי שלו: ראה אג"ק שלו ח"ח אגרת ב'תרעז. לעיל ח"ה אגרת א'תפז.

ד'רטו

מו"ה אורי שי': בן שחר, תל אביב. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תחקיא, ובהנסמן בהערות שם.

בעניינים מתאימים לתכונת נפשם וידיעותיהם, ובכל אופן מה טוב שבכל פעם ידבר ג"כ בעניינים, ארום חסידות, ובהבכך של לימוד החסידות, ובודאי יהי בהצלחה.

בודאי יכתוב בפרטיות הדרושה אודות ההכנות לימי הפסח הבע"ל בהנוגע לתלמידים-ות בתי ספר הרשת וכן ההכנות בהנוגע לסדרי ימי החופש דקיץ הבע"ל.

ולקראת חג הפסח הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה הנה יחוג אותו עם ב"ב שיחיו בכשרות ובשמחה.

בברכה.

ד'רטז

ב"ה, ט' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מר"ח הגאולה **שנקבע** ליעקב ובניו, וכפתגם רבנו הזקן הידוע, קביעות בזמן וקביעות בנפש. ת"ח על כתבו ע"ד ההתועדות וראשי פרקים מהמדובר בהם, ובודאי גם להבא ינהג במנהג טוב זה, ותנוח דעתו כאשר מניח את דעתו.

דא"ג מ"ש אודות מאמר רז"ל יבוא זה וכו', הנה ישנו מאמר מכ"ק אדמו"ר הצ"צ בזה, אף שהוא בכתובים ועדיין לא נדפס, ובכללות הענין הוא ע"פ המבואר גם בלקו"ת ובכ"מ בביאור מאמר רז"ל משה נתנבא בזה, ובלשון המובנת לכל יש לבאר על יסוד כל הנ"ל, כי זה הוראה באצבע יש לומר רק על ענין שיש לו מציאות אמיתי, ולכן אפשרי רק בעניני קדושה וע"פ לשון הרמב"ם שהוא אמיתת המציאות כו'.

ד'רטז

שנקבע ליעקב ובניו: שמ"ר פט"ו.

מאמר רז"ל: מנחות נג,ב.

ישנו מאמר... הצ"צ: ב' דשבעות תרי"ג — הנחת ר' הלל מפאריטש בכת"י 607 רגא. 993

קפא,ב. וראה גם אוה"ת אמור ע' תקפג.

במ"ש אודות השקו"ט שיש בין אנ"ש . . . בהנוגע למגביות השונות. —
 ידוע מרז"ל, תרומתו צדיקים גמורים ניהו וכו' (יעוין לקו"ט במדבר מד, ב).
 אף שצודק בכתבו שהענינים שבהם מתעסק בשביל מוסדות חב"ד מוכרחים
 הם, הנה צודק גם בר פלוגתא דילי, שמוכרח לסדר הענינים באופן שיהי
 מקום למגביות גם בשביל מוסדות חב"ד אחרים, שגם קיומם מוכרח, ומובן
 שאי אפשר שבבת אחת יבקרו את הבע"ב לטובת כמה מוסדות שעל כולם
 נקרא שם חב"ד ליובאוויטש. והעצה היעוצה לזה, שיקבעו זמנים מיוחדים
 למגבית בשביל מוסדות השונים (או שיחלקו את הבע"ב, אבל מובן שאופן
 השני קשה מהראשון וגם צריך עיון אם הבע"ב יקבלו הסברא שהוא אינו
 שייך אלא למוסד אחד דליובאוויטש ולא להשני), ויש די זמן במשך השנה
 בשביל שיספיקו לכל המוסדות, והלואי שהיו מנצלים האפשרית האלו עכ"פ.

ובודאי למותר לעורר על דיוק מרז"ל ת"ח מרבים שלום בעולם, שאין
 מספיק שלום גרידא ואין מספיק שלום בביתו, אלא שצ"ל דוקא רוב השלום
 דוקא וגם בהעולם, וכפירוש תיבת עולם, העלם, שאף במקום שעדיין ההעלם
 שולט, יכניסו לשם את השלום ודוקא ברובו, ואז יקוימו בהם כל הענינים
 התלויים בזה וכאמור במדרש אסתר רבה בסופו. ואל יקשה השואל איך
 אפשרית עבודה קשה זו כי אם הוא מתלמידיו של חכם, הנה אף שאין
 מבקשים אלא לפי כחו יוכל להביא רוב שלום בעולם וע"פ המבואר בחו"ד
 ליו"ד בהקדמה ענין דת"ח.

בברכה לבשו"ט בכל האמור ולחג פסח כשר ושמח.

ד'ריז

ב"ה, ט' ניסן, תשט"ז
 ברוקלין.

שלום וברכה!

. . . כדרכו במכתבו אינו מזכיר דבר אודות פעולותיו במסגרת צעירי
 אגו"ח ובעניני יהדות בכלל, אף שכ"פ עוררו אותו נוסף על התעוררות
 לכללות אנ"ש שגם הוא מהם. ואיני מבין מה השכל בזה, והאומנם זהו
 תכלית בריאת האדם ובפרט איש הישראלי ובפרטי פרטית הנמצא בפלטיין של
 מלך ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה מראשית שנה עד אחרית שנה וביתר
 שאת וביתר עז מאשר בחו"ל. וההתחמקות מבלי להתענין בשאלה ומבלי

לענות עלי' באופן הדרוש במילואו, אינה משנה את המציאות ואת הקושיא ואין להאריך בדבר הפשוט ובפרט שגם מצער.

נכון הדבר במאד מה שזוגתו תחי' ברצונה להמשיך לנצל כשרונותי' בשדה החינוך על טהרת הקדש, והלואי הי' לומד ממנה ק"ו וגם לא הי' משתמש במדת דיו לבא מן הדין להיות כנדון כו' אלא ימלא את המוטל עליו מתאים לענינו.

בברכה לחג פסח כשר ושמח ולבשו"ט בכל האמור.

ד'ריח

ב"ה, ט' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבו מד' ניסן והקודם לו, ות"ל אשר חגג שמחת נשואי בנו שליט"א באופן המתאים, וכיון שהחתונה היא הנחת היסוד והתחלת בנין בישראל של הזוג הצעיר שנקבעה ברכה בלשון הברכה מתקנת אנשי כנסת הגדולה, בנין עדי עד ויהי זה מתוך שמחה וכסיום הברכות וחתימתן, והוא וזוגתו שיחיו ירוו מהם ומכל יו"ח שי' רוב נחת אמיתי, הוא נחת יהודי חסידותי.

... נעם לי לקרות במכתבו אשר מרחיב ההיכרות שלו עם יוצאי גזע אני"ש ובזמן האחרון עם מר . . . שי' ואשר יש לו גם אח באה"ק ת"ו ושמו . . . שי', ומטובו לפרוש שלומם גם בשמי, ולעוררם אשר בודאי ככל התורה שאמת היא גי"כ הוא מרז"ל, זרוק חוטרא אאורא אעיקרי' קאי, אשר יתעורר בהם הגזע צור חוצבו ממנו הוא גזע חב"ד, ובפרט בזמננו זה אשר כאמור היתה בו ענין הזריקה למעלה מן הרגיל ביותר וביותר, ואין הדבר תלוי אלא בהנזק שיסייע גם הוא מצדו להתקשרות עם עיקרו, ולא המדרש עיקר אלא המעשה.

בברכה לבשר טוב בכל האמור לעיל ולחג פסח כשר ושמח לו ולכל המשפחה.

ד'ריט

ב"ה, ט' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מוה' יהושע שי

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הארוך נעם לי לקבל מכתבו מיום חמישי עם קונטרסי פסח שבועות המוסגר בו, ות"ח על התשורה, ולפלא שאינו מזכיר כמנהגו עד עתה מהשתתפותו בהתועדות אנ"ש במחנו הטי.

כבקשתו תקרא הפתקא שלו בעת רצון על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וכיון דאזלינן (ומבואר בחסידות הדיוק בלשון רז"ל זה, שאיש הישראלי נעשה בבחי' מהלך, ודלא כקודם ירידת הנשמה למטה שהיא בבחי' עומד) מחדש אדר אשר עליו נאמר החדש אשר נהפך להם (ודיוק לשון החדש שכל החדש נהפך) לשמחה וכו' לחדש ניסן, אשר עליו אמרו רז"ל (של"ה עה"פ החדש הזה) שכל יום מחדש זה הוא בבחי' ראש חדש, וכרמזו הכתוב החדש הזה לכם ראש חדשים ור"ח אף שמותר במלאכה, הרי אינו בכלל ימי המעשה, וכלשון הכתוב (שמואל א' כ) דהפירוש בזה שהמלאכה הנעשית בימים אלו נשפעת ממקום רוחני יותר, ובמילא הברכה שרוי' בהצלחה במדה יתירה (ראה אור התורה להצ"צ כב, א ואילך), הנה יה"ר שיומשך מחדשים אלו על כל השנה כולה ענין האמור שבגשמיות הענינים יובלט יותר הרוחניות שבהם שבמילא מתמעטים המצרים וגבולים עד שיקוים היעוד כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות.

בברכה לחג הפסח כשר ושמח.

ד'ריט

מו"ה יהושע: שפעטמאן. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א ג'חסא, ובהנסמן בהערות שם. דאזלינן: ראה גם לעיל אגרת ג'חתס, ובהנסמן בהערות שם.

ד'רכ

ב"ה, יו"ד ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ ענף עץ אבות
מוה' שלום יחזקאל שרגא שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, והוא בהמשך להשקו"ט בענין חוט של מתכת ותפירה
בו בהנוגע להלכות שבת, ומביא כת"ר כמה מרז"ל במכתבו שמשתמשים
בלשון תפירה או חייטא, היינו תפירה בארמית, אף שהוא חוט של מתכת
וכו"ב.

ולפלא על הנ"ל, דכי תפירה כתיבא בקרא באיסורי שבת? חיובי שבת
ילפינן ממלאכת המשכן, ואינו נוגע אם נקראים תפירה א"ל, אלא אם היתה
המלאכה במשכן או עכ"פ דרכה בכך, ואף שבמשנה נקט הלשון תופר, הוא
משום דיש בכלל מאתים מנה, אבל אין בכלל מנה מאתים, וכמו שבשאר
לשונות המשנה ה"ז דוקא באופן שהי' במשכן ודרכו בכך, ופשוט.

דא"ג אף שאין נוגע להנ"ל, במה שהעיר ממ"ש ויתפרו עלה תאנה, אף
שלא הי' להם חוטי משי או צמר או כיו"ב, ולכן לומד שהכוונה היא על אופן
תפירה שהוא שלא כדרכו בימינו, ואין החומר נוגע, הנה אם משום הא, יכול
לומר גם כן שבטח לא הי' מחט ובמילא תפרו באצבעים, היינו שעשו נקב
בצפורן כו' וכו' ועל יסוד זה לחייב תפירה הפטורה לכל הדיעות. ובהנוגע
לפועל הנה צ"ע מנין לכי שלא הי' להם חוטי משי או צמר וכו' ורק הא פשוט
שלא הי' להם חוט של מתכות דעלי' אנו דנין, כי הרי בן בנו של אדם הי' לטש
כל חרש נחשת וברזל.

כן במ"ש שאין הבדל בין כלאים לשבת באיזה חומר תוכף השתי
תכיפות, לדעתי פשוט ההיפך, כי בכלאים אינו נוגע באיזה אופן נעשה החבור
כי אם המציאות שנעשה היינו החיבור, ובשבת הוא להיפך — שכל האיסור
תלוי ורק בזה אם כשהאופן בו נעשית המלאכה הוא כדרכו וכו'.

ד'רכ

מו"ה שלום יחזקאל שרגא: רובין הלברשטם, האדמו"ר מציעשינוב. אגרות נוספות אליו —
לעיל ח"ח ב'שצז. ח"י גירפט. ח"א ג'תשפט.
בהמשך להשקו"ט: לעיל ח"א שם.

ובמה שהעיר על לשוני לעשות מבנות ישראל הכשרות וכו' דמנ"ל דכן מנהג בנות ישראל. הנה תמכתי יתדותי עה"כ בקרבן נתנאל ובספרים שלאחריו, שכן נהגו בקהלות ישראל וכו' כי הדין שוה במחט בטחון כמו שהוא בדורנו זה או בהאופנים המובאים בקרבן נתנאל ובספרים דלאחריו.

ולקראת חג הפסח הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה, הנה יה"ר שכאו"א מאתנו בתוך כללות ישראל יחוג אותו בכשרות ובשמחה.

בכבוד ובברכת החג.

במש"כ כת"ר משבת (עד, ב) ועוד, הנה, לטעמך, אם מדמה מחט של בטחון לזה הרי צ"ל בפשיטות חייב חטאת וכו', ועכצ"ל גם לכ' שאינו דומה, והטעם כי אין תפירה במחט, ובמשכן חוטים היו.

משבת (מח, ב) מוכח דאין ללמוד שבת מכלאים, כי תפירה שאינה לקיים אינה תפירה וחיבור בשבת (ועיי"ש בהגמ"ר). והטעם כנ"ל.

במה שהקשה בתוד"ה ידיע (שבת סט, א) דאיך אפשר ידיע בעשה דשבת ולא ידע בלאו כיון דקיום העשה הוא ע"י שמירת הלאו — לא הבנתי הקושיא דהפ"י שם הוא שלא ידע שיש בתורה איסור לאו בזה. לגוף ההנחה דקיום העשה דתשבות הוא רק ע"י שמירת הלאו — ראה רמב"ם ה"י שבת רפכ"א.

ד'רכא

ב"ה, יו"ד ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ח אדר.

בנוגע דעם פעקעל אין וועלכען עס איז געלעגען א ספר תורה, על פי רוב אין אזעלכע פאלען, פאקט מען עס איין פאנאנדערגענומענערהייט וואס דענסטמאל איז דער דין פיל לייכטער, בנוגע דעם אומטראגען. אבער דער

ד'רכא

בנוגע דעם פעקל: שלא ידע שכתובה ס"ח וזרקה לתוך המכונה.

עיקר אין אייער פאל, וויבאלד אז עס איז געלעגען כלי בתוך כלי ומן הסתם נאך מער ווי צוויי כלים, און דער עיקר וויבאלד מען מעג דאס שיקען אזוי מעג מען דאס אויך **באהאנדלען** אזוי, און דעריבער איז ניטא וואס איבערצוקלערען. נאר צוליב הידור בעלמא, וואלט געווען גלייך אז איר זאלט מנדב זיין פון אייערע געלט, א מענטעל און א מפה צו דעם ספר תורה, און אויך דעם מאל תענית בה"ב, אבער נאר ביז חצות, און געבען דמי תענית אויף צדקה.

ב) בהנוגע וועגען דער פלעשל וויין בא דער חתונה. — איז א חוץ דעם וואס דער גאנצער ענין, וועגען וועלכען איר שרייבט, איז בספק, איז דאס ניט דער אופן פון בתרי עברי נהרא, נוסף אויף דעם וואס דאס איז מדרבנן. און ווי געזאגט אויבען בנוגע ליתר שאת ולהידור, זאלט איר געבען אויף צדקה דאס ווערט פון 73 סעודות. זעלבסט פארשטענדליך, אז דאס דארפמען ניט געבען מיט איין מאל, און קענט דאס טאן ביז קומענדען ראש השנה הבע"ל . . .

בעת רצון וועט מען מזכיר זיין די קרובים וועגען וועלכע איר שרייבט אויף דעם ציון הק' פון כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, ומובן גם אותו.

בברכת חג פסח כשר ושמח ופ"ש הוריו שי'

ד'רכב

ב"ה, י' ניסן, ה' תשט"ז
ברוקלין, נ.י.

מר יצחק שי' קורן

שלום וברכה!

בעתו קבלתי מכתבו ונעם לי לקרא בו אשר השתתף בחגיגת יום הבהיר

וועגען דער פלעשל וויין: שמסופק אם נגעו בו גוים.
בתרי עברי נהרא: שהוא עצמו לא שתה מהם אלא חלקם בין המסובים. ראה ע"ז ו.ב.

ד'רכב

חלקה נדפס בלקו"ש חט"ו ע' 514 חלקה כחכ"א ע' 400 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.

י"ט כסלו בכפר חב"ד, ואף שהגיעוני ידיעות עד"ז מכבר, אינה דומה שמועה מאחרים לקריאת כתב המשתתף עצמו ורושמיו בנוסחה שלו.

ובטח יודע בטוי הרגיל בין חסידי חב"ד לתאר י"ט כסלו בשם "ראש השנה לחסידות". וביאור הענין הוא שכמו שהראש משפיע חיות בכל הגוף, כן "ראש" השנה צריך להאציל מרוחו על כל השנה כולה, והוא הדין לראש השנה דחסידות עליו להמשיך חיות נוספת אור והתלהבות לכל שאר ימות השנה מאותה התעוררות ומצב הרוח בו היו נמצאים ביום זה. וידוע בכגון דא פתגם חכמינו ז"ל "אפילו רק) העובר דרך חנותו של בשם ריחו קלט", על אחת כמה וכמה המשתתף לא בדרך העברה בעלמא. ותקותי, על יסוד שיחתנו בהיותו כאן, שגם אצל כ' היתה השתתפות זו יותר מדרך העברה בלבד.

בשאלה ובעיא העקרית שנגע בה במכתבו אדות התערובת דדת ופוליטיקה, מפלגתיות בלע"ז, רבות נידון כבר על ענין מכאיב זה. אבל לדעתי התחלת התיקון בזה צריכה להיות לא כמו שכותב במכתבו, כי אם מצד השני. פירוש דברי: לצערנו ולדאבוננו, הנה לא רק דת מערבים עם פוליטיקה, אלא גם אנטי־דתיות מערבים עם זה; זאת אומרת, שחוגים מסויימים, לצערנו גם בעלי השפעה חשובה, הכניסו לתוך תכנית המפלגה שאלי משתייכים את המלחמה נגד הדת, אף שאין שייכות אידיאולוגית ושכלית בין שני הענינים, ולא עוד אלא שבנקודות מסוימות סותרות האחת את השני. ומוכן אשר הוכרחו להכניס מלחמה זו באופן בלתי רשמי ועוד יותר מזה, מפני טעמים האמורים, ובכל זה משתמשים במנגנון המפלגה והשפעתה בניהול מלחמה זו ולא תמיד באמצעים הגונים, וכנהוג במלחמת מפלגות.

ומה שכותב אני שהתחלה צריכה להיות מצד השני, טעמי פשוט, כיון שבכמות הם הרבים וגם המנגנון של אירגונים חזק יותר ולכן עליהם לעשות הצעד הראשון ועוד טעם פנימי ועקרי יותר בזה, וכפתגם העממי "קיינעם האט נאך ניט פארשאט א כשר שטיקל פלייש, אפילו דעם וואס האלט ניט פון זאלצן פלייש א שעה", משא"כ — בהפכו.

בודאי אשר לדכותי אין צורך לפרש הדברים יותר, ורצוני רק להוסיף — אף שבעיני כ' אולי חשוב אני בהנוגע לבעיא זו — אשר לדעתי ברכה היתה להמפלגות דהצד השני האמור, לו היו מסירים מתכנית פעולותיהם המלחמה

בדת. ולא רק ברכה בעולם הבא, אלא כפשוטה בהנוגע להתפתחותה והתעמקות העניינים של המפלגה באיכות.

ואסיים בהנוגע לסיום מכתבו בבקשת סליחה כי נדחק לטרקלין וכו', אשר אין מקום לבקשת סליחה. ואדרבה, כידוע שיטת ליובאוויטש וחב"ד מאז, אשר כל בני אברהם יצחק ויעקב דתיים הם בפנימיות נפשם, והחילוק הוא רק בהמחיצה בין הפנימיות והחיצוניות אם היא מחיצה של ברזל או מחיצה של משי וכמה חלונות בה או שבכלל הוסרה המחיצה. ולכן לא נדחק כי לטרקלין הדת אלא שנמצא בו מיום ירידת נשמתו למטה ומבלי להביט על כל הטלטולים שעברו עליו משך ימי חייו. אלא שעוד דבר נוסף בהנוגע אליו, אשר כיון שיש בידו להשפיע על הרבים, גם השתדלותו קלה בכיוון הרצוי תצליח ביותר כיון שזכות הרבים מסייעתו.

מובן שאם תה"י איזו התפתחות בבעיא האמורה אתענין לדעת הפרטים ות"ח מראש על טרחתו בזה.

בכבוד ובברכה לחג הפסח כשר ושמח ולבשורות טובות בעניינים הכלליים מתוך בריאות.

ד'רכג

ב"ה, יו"ד ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ צנמ"ס
מוהרש"י שי

שלום וברכה!

מאשר אני קבלת מכתבו מג' ניסן מבשר טוב אשר נכדו יעקב שליט"א יגיע לגיל עול מצות בשביעי של פסח הבע"ל, ויהי רצון מהשי"ת אשר כדבר משנה הנה מבן י"ג למצות יגיע לבן ט"ו לגמרא כו' ויגדלוהו הוריו שיחיו לתורה ולחופה ולמעשים טובים, וכידוע פירוש רז"ל עה"כ חנוך לנער ע"פ דרכו, משיתסר וכו' ועד עשרים וארבעה יד ההורים על בנם (וצע"ק בפסק

ד'רכג

מוהרש"י: מוה"ר שלמה יוסף זיין. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתלד, ובהנסמן בהערות שם. וצע"ק: ראה גם לעיל ח"ג אגרת תקצו, ובהנסמן בהערות שם.

תיא

אדמו"ר שליט"א

רבנו הזקן בהלכות ת"ת שלו פרק א' סוף סעיף וא"ו, דלכאורה ארכבי אתרי רכשי מבן ט"ז עד כ"ד, וכת"ר ירווה ממנו ומכל יו"ח שיחיו רוב נחת אמיתי הוא נחת חסידותי לאורך ימים ושנים טובות.

ויחוגו את חג המצות הבע"ל בכשרות ובשמחה.

בברכת החג.

נ.ב.

מכתבי מענה על מכתבו הקודם, בטח הגיע מכבר.

ד'רכד

ב"ה, י"א ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

ליידיס אקזילערי . . .
ה' עליהן תחיינה

ברכה ושלוש!

צום קומענדען יום טוב פסח הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה.

אין צוזאמענהאנג מיט וועלכען רבותינו זכרונם לברכה דערציילען, אז
אין דעם זכות פון אידישע פרויען פון יענעם דור איז געווען די אויסלייזונג
פון גלות מצרים,

ווינטש איך יעדערער פון אייערע חברות, מיט אירע בני בית — שיחיו,
א כשרין פריילעכען פסח, אפארשטארקונג אין אייער ארבעט בפרט און
בהנוגע אידישקייט בכלל.

און דורכדעם בייטראגען צו דער פארשנעלערונג פון דער גאולה
השלימה והאמתית דורך משיח צדקנו במהרה בימינו.

ובברכת הצלחה.

בייגעלייגט קבלה פאר אייער ביישטייערונג.

ד'רכד

ליידיס אקזילערי: נשלחה לכל סניפי אגודת נשי ובנות חב"ד.

ד'רכה

[י"א ניסן ה'תשט"ז]

במשי"כ ע"ד אגה"ק של אדה"ז דתפלה דאורייתא וכו' (ראה העתקתה בס' משנת יואל – לר"י דיסקין – ומה שהעיר שם).

והנה לכאורה קשה ממשי"כ בשולחנו (חאו"ח סק"ו סוס"ב) "וכן עיקר". ויש לתרץ עפמשי"כ בשער הכולל בתחלתו. אבל ראה פס"ד להצ"צ חי' על הרמב"ם הל' תפלה. – ומחזורתא דאין כוונת אדה"ז באגה"ק הנ"ל לחו"ד בכלל אם תפלה מה"ת (ולכן לא כתב שהאומרים שהיא מדרבנן "טועים", אלא ש"לא ראו מאורות מימיהם"), אלא תוכן האגרת להראות טעות אלו שרצו להתפלל בחפזון וכו' מפני שתפלה דרבנן, וע"ז בא המענה וביאור גודל טעותם, כי בזמן הזה של המתפללים בחפזון והמלעיגים וכו' היא יסוד כל התורה וכו'. עיי"ש. ועיין היטב זח"ב רב, ב.

ד'רכו

ב"ה, י"א ניסן, ה'תשט"ז

ברוקלין, נ.י.

שלום רב וברכה!

הפתעה נעימה הי' לי מכתב כ' אישור קבלת חידושי כ"ק אדמו"ר ה"צמח צדק" על מס' בבא מציעא, ובקורת רוח מיוחדת קראתי בו אודות שיעורי הלימודים במסכתא זו. וגדול כח לימוד תורתנו, תורת חיים, "שמביא לידי מעשה". ובודאי תקויים גם ההודעה "מצוה גוררת מצוה". וכיון שמעלין בקדש, תקותי אשר הלוך ילך ויתוסף בהאמור, הן בכמות והן באיכות.

ד'רכה

נדפסה בלקו"ש חי"ד ע' 223.

ד'רכו

חלקה נדפס בקובץ יגדיל תורה ירושלים חוב' ז ע' 17, והועתקה באגרת נוספת בלקו"ש חכ"ג ע' 336.

האגרת היא ליצחק בן צבי, והסיכה למניעת תואר הכבוד "נשיא" – בשולי האגרת. שיעורי הלימודים: ראה גם לעיל אגרת ג'חתקיס.

יש תמהים למאמר חז"ל "רבי מכבד עשירים".

ולדידי מובן ומבואר הוא על פי אחת הנקודות היסודיות של שיטת הבעל שם טוב, אשר

כל ענין בעולם ואפילו קטן שבקטנים הוא בהשגחה פרטית, ובפרט ענינים כוללים הנוגעים לרבים.

עשירים, אנשים אשר ההשגחה העליונה נתנה בידם האמצעים לפעול רבות טובות בעולמו של הקב"ה, בודאי גם כוחות נפשם מתאימים למילוי תפקיד זה, תפקיד העולה פי כמה על תפקידו של איש הבינוני ועל אחת כמה וכמה של איש העני. ורבינו הקדוש שתקופתו היתה תקופת מעבר בחיי עם ישראל מחיים שלווים, לפי ערך — לחיים של גזירות ורדיפות, ועליו הי' לגייס את כל הכוחות בכדי שיעמוד עם ישראל בנסיון זה ויצא שלם ומחוסן, עליו היתה המשימה להתבונן בכל אחד ואחד ולהשתדל לנצל את כל האפשרויות אשר בו. ולכן הביע רגש כבוד כלפי אלו שמלמעלה נתנו להם אפשרויות יתרה, אשר בודאי גם נוצלה להגן על כל הקדוש בישראל, ככל שאר פעולות רבינו הק'.

אלא, מתאים להנהגה הכללית בעולם, אשר לכל אחד מבני ישראל נתנה בחירה חפשית, ומנסה הי' אלקים אותו לדעת הישנו אוהב את ה' כו' ושומר מצוותיו ושומע בקולו וכי', גם בזה הבחירה נתונה לכל אחד מהעשירים, וכמו שנאמר ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת גוי' לקיים בבחירתו, כסיום הכתוב, ובחרת בחיים, או ח"ו להיפך.

פשוט, אשר אם בעשירים בזהב וכסף, הדברים אמורים, על אחת כמה וכמה — עשירים בכח השפעה על הסביבה הקרובה והרחוקה.

ומובן גם כן, אשר כיון שיש מנהיג לבירה זה העולם ואין בו דבר אחד לבטלה, מוכרח ניצול פעיל וחיובי של העושר, ואין מספיק כלל וכלל זה שלא ישתמשו בעושר בכיוון בלתי רצוי.

כי גם העדר הניצול מפריע את הסדר בבריאה, כיון שענינה אשר כל החלקים שבה צריכים לסייע באופן פעיל לתכלית הכללית והאחידה.

רבות שמעתי על כ', תכונות נפשו ומדותיו ועל יחסו לקדשי עם ישראל המסורתיים. ובתקופתנו זו ניתנו לכ' אפשרויות מיוחדות, בדוגמת האמור לעיל, בהשפעה על הסביבה הקרובה והרחוקה, השפעה היכולה להביא תוצאות מרחיקות לכת, וביחוד — בשמירה על צביונו האמתי של עמנו, אשר נהי' לעם בקבלת התורה, והיא היא חוט השני העובר דרך כל תקופות קיום

עמנו ומאחדן, אף כי במשך זמן זה כמה אומות, אומות בעלות תרבות מפותחת ביותר, מושלות בכיפה וכו' נתחייבו כלי' ולא היתה להם תקומה, וישראל נופלים ועומדים – על ידי הקישור עם בורא העולם ומנהיגו – ואומר כי אני הווי' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם (מדרש תנחומא, פי נצבים).

ואם בכמה תקופות מוכרח הי' גיוס כל כחות בני ישראל לשמירה ולהגנה על התורה ומצוותי' – סוד קיומו של עם ישראל – בתקופתנו לא כל שכן, תקופת הרת עולם ותקופת משבר ונסיון, מהנסיגות הכי גדולים, של עמנו ישראל. ואלו העשירים ביכולת ואפשריות, אשר מתאים לזה גם אחריותם גדולה פי כמה, חובתם חוב קדוש וגם זכותם לנצל את האפשרויות במילואן להגן על הקדוש לעם ישראל היא תורתנו הנצחית ומצוותי', ובפרט בפלטין של מלך היא הארץ אשר עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה. וכיון שהועמס תפקיד זה בודאי ניתנו מראש כל העניינים הנדרשים למילוי התפקיד במילואו, אלא שרצון הבורא הוא שיהי' זה בבחירה – ובחרת בחיים.

נשען על מה ששמעתי על כ' תקותי חזקה שלא יקפיד על שורותי דלעיל, אף שזהו מכתבי הראשון לכי', ויקובלו הדברים באותו הרגש שנכתבו.

ויהי רצון שאזכה שלא ישארו דברים בעלמא.

בכבוד ובהוקרה ובאיחולי חג הפסח כשר ושמח.

אפשר שפסקא הבאה להלן צריכה היתה לבוא בראש המכתב, והיא – בקשת סליחה על שפתחתי מכתבי בלי להקדים תוארים וכו'. וגם בזה סמכתי על מה שתיארו לפני ממדותי ותכונות נפשו אשר יבין לדעי.

מיום הלכי ל"חדר" ועוד קודם לזה התחיל להתרקם בדמיוני ציור גאולה העתידה – גאולת עם ישראל מגלותו האחרון, גאולה כזו ובאופן כזה שעל ידה יהיו מובנים יסורי הגלות הגזירות והשמדות. וכחלק מעתיד מזהיר זה וכחלק מגאולה זו יהי' "נשיא זה מלך, לא נשיא שבט – אלא שאין על גביו אלא ה' אלקיו" (הוריות יא, סוף ע"א), והכל יהי' באופן אשר בלבב שלם ובהבנה מלאה – "יאמר ביום ההוא אודך ה' כי **אנפת בי**". ולכן כל כך קשה לי להשתמש בתואר זה בקשר עם עם בני ישראל בעת אשר יעקב קטן הוא ובני ישראל "דווים דחופים סחופים ומטורפין ויסורין באין עליהם". יכולתי להשתמש במלה זו מן השפה ולחוץ, אבל כיון ששמעתי אשר כ' "אמתי הוא – לא רציתי לכזב" בנפשי, ואתו הסליחה.

ד'רכז

בי"ה, י"ג ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ צמ"ס כו' מוה' יצחק יעקב שי

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבו ואח"כ גם ספרו שו"ת מנחת יצחק, ות"ח ת"ח על תשורתו זו, ואף שאין הזמן גרמא לעיין בו בעיון הדרוש, הנה לחביבותא דמילתא אמרתי בחפזי איזה הערות ומועתקות לקמן בשולי הגליון. וע"פ מרז"ל — ואת והב בסופה . . .

ולקראת חג הפסח הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה ולברכה, אברך ואתברך לחג פסח כשר ושמח ולהמשכת השמחה על כל השנה כולה, מתאים למאמר האריז"ל הובא בני"כ השו"ע, שכל הנזהר כו' משפיע על כל השנה.

בכבוד ובברכת החג,

מ. שניאורסאהן

לשו"ת ס"א ס"ק א"ב: אם בהנאמר **אסור** סתם — ה"ז איסור לעולם או דוקא כשמפורש **אסור לעולם**. וציין כת"ר לכ"מ וספרים.

ולכאורה צריך לחלק בהמצוינים בין לשון חכמים במרז"ל ופס"ד ולשון בני"א. וכן — אם צריך להוציא מחזקת היתר, א"ל. ואפשר מדובר עד"ז בהספרים שצויינו. ואינם כעת תח"י.

סי' ו-לג. דין משאל"ס באחות אשתו וביבמה לשוק: בשו"ת מראה כהן — להרב ש"מ אדלר מלונדון — מהדורא ג' — שקו"ט באריכות. והעתיק שם גם מכ' גדולי ההוראה בדור שלפנינו בזה.

סי' סה. ויחל, ענינו בת"צ: יעויין שו"ת אדמו"ר הצ"צ שער המילואים סי"ח. פסקי דינים להנ"ל לשו"ע או"ח סתקס"ו. שד"ח חלק פאת השדה לאסיפת דינים מע' בין המצרים ס"ב סק"ג. שו"ת צפנת פענח להגאון מראגאצוב ח"ב סל"א.

סי' פג. שקו"ט בזה בס' מועד כל חי — הועתק בילקוט דת ודין להרב אסף ע' צ.

סי' פט. הנהוג למעשה בבית הרב — הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר — ע"פ הוראת אביו (אדמו"ר מהורש"ב) ולמעלה בקדש, אשר (חוץ מהפתח היוצא לחוץ) קביעת המזוזה הוא רק ע"פ היכר ציר.

ד'רכח

ב"ה, י"ג ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מו' ניסן והקודם לו. בו כותב אודות מצב בריאות בנו . . . שליט"א, ובעת רצון יזכירוהו על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נב"מ זי"ע, ויה"ר שיזכה בקרוב לבשר טוב אודותו. ומהנכון הי' לבדוק את התפילין שלו ושישתדל בדרכי נועם ביחד עם זה ככל היכולת שיניחם בכל יום חול בכל מקום שהוא נמצא, וכידוע שזהו מגן וצנה לאיש הישראלי.

ובמ"ש אודות מצב פרנסתו, ידועה עצת חז"ל להרבות בצדקה, שאז מתקיימת ברכת השי"ת עשר בשביל שתתעשר והמלה להרבות מדוייקת בזה, כיון שצריך להסיר צמצום הצנורות שהיא על ידי תנועה בקצה השני, וע"ד המובא ברמב"ם הלכות דיעות פ"ג ובדוגמת הנהגת האדם דלמטה מעורר זה בהנהגת אדם שעל הכסא כביכול, דמדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה.

בודאי למותר לעוררו על החדרת יראת שמים בתלמידיו וידיעת הלכות הצריכות בחיי היום יומים, כי זה כל האדם, וכמ"ש את מצותיו שמור, ואין לך דבר העומד בפני הרצון.

בברכת חג פסח כשר ושמח.

ד'רכט

ב"ה, ערב חג המצות ה'תשט"ז
ברוקלין, נ.י.

הווי"ח איי"א נוי"נ ענף עץ אבות וכו'
מוה"ר יוסף יואל שי המכונה פרופ' ריבלין

שלום וברכה!

בעתו קבלתי מכתבו שמתכוננים להוציא לאור כתבי יד של זקנו הגדול
הרה"ג והרה"ח נודע לשם ולתפארת מחסידי רבינו הזקן. וגודל הדבר בודאי
אין די באר, ופרט בימינו אלו עת אור וחושך משמשים בערבובי' הרי בטח עת
לעשות לחדש ענינים הקשורים בקדשי עם ישראל המסורתיים. ולאחר זמן
הגיעוני גם גליונות הנדפסים וראיתי האור, תורה אור, כי טוב וכי מתוק,
וזכות הרבים במזכי הרבים, כל אלו המשתדלים בההוצאה לאור.

ותקותי חזקה אשר כ' המוציא לאור כתבים אלו לרבים בודאי תהי'
עינו טובה בשלו ללמוד בהם ולעיין בהם ולהשפיע גם בסביבתו בכיוון זה.
וגדול תלמוד תורתנו תורת חיים שמביא לידי מעשה, וכיון שהטוב והקדוש
הם אין-סופיים ובלי גבוליים, הרי ככל שיגדל הלימוד כן יגדל גם המעשה.

בברכה לחג הפסח כשר ושמח ולבשורות טובות, ומטובו למסור פ"ש
וברכת החג לחותנו שליט"א ותודה על טרחתו בזה.

בטח ידוע לכו' מהספרי' שתחת ידי, ות"ח אם ישלח להספרי' מכל מה
שהוציא לאור.

ד'רכט

להוציא לאור כתבי יד של זקנו: אוהלי יוסף. ראה לעיל אגרת ד'תתלד, ובהנסמן בהערות שם.

ד"רל

ב"ה, י"ז ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ כו' מוה' ישראל יצחק שי'

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מבשר טוב מאשר מעתיק מושבו לכפר חב"ד הנה
יה"ר שיהי' משנה מקום משנה מזל לטובה ולברכה, וירבה בעניני נר מצוה
ותורה אור ובמאור שבתורה זוהי תורת החסידות ובהשפעה על זולתו בכל
זה, וגדול הזכות שנמצא בכפר חב"ד אשר מייסדו ומנהלו הוא כ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע נשיא ישראל ואשר מעורר ר"ר על כל הדורים
והמתיישבים בו להמשיך להם ומגין עליהם, ובודאי המקבלים מצדם מרבים
בשלום ובקירוב הלבבות וכמ"ש ברכנו אבינו כולנו כאחד כו' שהוא דבר
משנה לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום ומבואר
בארוכה בדרושי החלצו.

בברכה ובפ"ש כל המתלישבים אשר מובן שלכולם מכוונים דברים אלו.

מפני קדושת המועד לא בא כ"ק אדמו"ר שליט"א על
החתום והנני חותם בשמו.

המזכיר

ד"רל

מו"ה ישראל יצחק: הלפרין, ירושלים. טופס דומה למו"ה חיים מאיר גרליק.

ד'רלא

בי"ה, י"ז ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אייזיק נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה מנחם זאב שי' הלוי

. . . הו"ל עתה קוני' חדש נוסף על הנמצא כבר בדפוס כנראה אין בא
בחשבון ובפרט, שלע"ע, לא מצאתי בדא"ח בנוגע לתספורת כו' (לבד הנדפס
בסי' מהרי"ד, אף שמובטחני שישודתו בכתבי הצ"צ).

ד'רלב

בי"ה, י"ז ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיי"ג ניסן, עם הבשו"ט אשר גומר את הש"ס בבלי
ויתחילו מחדש, וכן אשר גמר את התורה אור במשך החורף ולומד עתה
הספר לקו"ת.

והנה אשרי חלקו אשר זכה לכל האמור אשר עיי"ז תתוסף ג"כ ההצלחה
בלימודו להבא, ושיקוים בלימוד זה גדול תלמוד שמביא לידי מעשה, וכפתגם
רבוה"ק נשיאנו, ניט נאר לערנען תורה נאר אז די תורה זאל עם אויסלערנען.

ובמ"ש אודות הלימוד לקו"ת להבא, שאינו מספיק ללמוד ולגמור כל
הסדרה במשך השבוע. הנה בכ"ז טוב שילמדו כסדרו, שאז ירגיש עליו החיוב
יותר לגמרו בהקדם, משא"כ כשיחלקו לחלקים.

ד'רלא

נדפסה בלקו"ש חכ"ב ע' 330.
מו"ה מנחם זאב שי': גרינגלס. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתטז, ובהנסמן בהערות שם.
הנדפס בסי' מהרי"ד: ראה גם לעיל אגרת ג'תתקמו, ובהנסמן בהערות שם.

כבקשתו, אזכיר את כל אלו שכותב אודותם להמצטרך להם מתאים לתוכן מכתבו, ולבשר טוב בכל האמור.

בברכת החג.

מפני קדושת המועד לא בא כ"ק אדמו"ר שליט"א על החתום והנני חותם בשמו.

המזכיר

ד'רלב

ב"ה, י"ז ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נר"נ עוסק בצ"צ הרב מו"ה חיים שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מח' ניסן, בו כותב אודות עבודתו בקדש בתלמוד תורה דרבים בהשכונה בה נמצא, ואשר השיעורים הולכים ומתרבים בכמות ובאיכות.

ויהי רצון מהשי"ת שלא יסתפק בעבודתו דעד עתה ויוסיף אומץ כפי יכולתו הוא שעל ידי זה תתוסף ההצלחה מלמעלה כמה פעמים ככה, וע"ד מאמר רז"ל, אדם מקדש עצמו מעט מלמטה כו'.

ואשרי חלקו שהעמידתו ההשגחה העליונה ללמד תורה לבני ישראל, ובודאי עושה זה בהקדמת מפתחות החיצונים ראשית חכמה יראת ה', על ידי אמירת דברי התעוררות לפני שומעי לקחו וע"י השיעורים בהלכות הצריכות לדעתם בחיי היום יומים, וברובא דרובא הנה דוקא הלומדים בשיעורים עמוקים בש"ס ופוסקים וראשונים, חסרים יותר בידיעה בהלכות הצריכות נוסף מאמר רז"ל ששגגת תלמוד עולה וכו' ופשוט שאין בזה כל ענין של בושא ח"ו, וכידוע ממנהג כמה גדולי ישראל שהי' להם קביעות עתים בלימוד

ד'רלב

מו"ה חיים: זרצקי, חדרה.

בהלכות הצריכות: ראה גם לעיל אגרת ג'תתצב, ובהנמקן בהערות שם.

אדמו"ר שליט"א

תכא

הלכות הצריכות, הלכה למעשה דוקא, ושנוי הוא בתורה שבכתב וכפול בתורה שבע"פ, וכמ"ש את האלקים ירא גוי' כי זה כל האדם וכמרז"ל לא המדרש עיקר אלא המעשה, והאריכות בדבר המובן אך למותר, ולא באתי אלא להוציא מלב אלו הטועים והתועים, ואצ"ל בארצנו הק' ת"ו אשר נתוספו בה כמה דינים התלויים בארץ.

בברכה לבשר טוב בכל האמור.

מפני קדושת המועד לא בא כ"ק אדמו"ר שליט"א על החתום והנני חותם בשמו.

המזכיר

נ.ב.

בודאי ידוע לו משלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, בחומש תהלים ותניא הידועים, ועכ"פ ישמור אותם מכאן ולהבא.

ד'רלד

ב"ה, י"ז ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

... איך בין געווען צופרידען צו לייענען אין אייער בריף וועגען דער בעסערונג פון מצב הפרנסה, און איך האף אז עס וועט מקוים ווערען הרחב פיך ואמלאהו, און איר פון אייער זייט וועט מקיים זיין כפתגם רבנו הזקן, אז השם יתברך גיט אידען גשמיות און זיי מאכען פון די גשמיות רוחניות.

זעלבסט פארשטענדליך איז נויטיג צו באנייען די שמועסין צווישען זיך אין ענינים פון יראת שמים וחסידות. און דאס וואס איר זאגט אז פריער דארפמען מאנען בא זיך, איז חאטש דאס איז א גערעכטע טענה, אבער בזמן הזה דארפמען ניט אפשטופען קיין עבודה בקדש, און מען דארף טאן ביידע זאכען גלייכצייטיג, מאנען בא זיך און בא אנדערע, און ניט ווארטען ביז מען וועט בא זיך אינגאנצען גוט מאכען, ועל דרך מה שאמר כ"ק אדמו"ר

ד'רלד

כפתגס: ראה גם לעיל אגרת ג'תתקמג, ובהנסמן בהערות שם.

(מוהרש"ב) נ"ע, נדפס בקונטרס ומעין עמוד כב. זעלבסט פארשטענדליך אז איר קענט דאס איבערגעבען אויך אייערע חברים צו אנגיין בדרך הנ"ל, ווייל אויך זיי זיינען די רייד געמיינט.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד'רלה

ב"ה, י"ח ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה מאיר שי' הכהן

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו מודיע שנתמנה בעזר השם לדיין. הנה יה"ר מהשי"ת שיכון למשרה קדושה זו ככל יכולתו ובכל כחו וכידוע בדו"ל גודל האחריות אשר בזה ביחד עם הזכות, ונקודה העיקרית בהשייך לזה מובן ע"פ מרז"ל הידוע שמפני מה הלכה כב"ה מפני שנוחים ועלובים היו כו' (עירובין יג, ב) ויסוד מדריגה זו מובן ממאמר רז"ל בכגון דא דהלכה כמותו מפני שה' עמו (סנהדרין צג, ב. וראה סוטה ה, ע"א). ובפנימיות יותר החילוק דאלו ואלו דא"ח וכהלשון בעירובין, אלקים בגימטריא הטבע, היינו אלקות כמו שהוא מלובש בדרכי הטבע, וכמבואר בשער היחוד והאמונה לרבנו הזקן פרק ו' משא"כ הוי' שהוא אלקות כמו שהוא בגלוי, היינו שעבודתו הוא באופן שויתי ה' לנגדי תמיד, שהו התחלת ויסוד כל ארבעת חלקי השו"ע שלכן פתח בזה הטור וכן הרמ"א, וק"ל.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

מפני קדושת המועד לא בא כ"ק אדמו"ר שליט"א על
החתום והנני חותם בשמו.

המזכיר

ד'רלה

מורה מאיר: קפלן, ירושלים.

ד'רלו

ב"ה, י"ח ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב אודות קרוביו אשר ר"ל מתו להם בנים.

הנה ימסור להם שיזהרו לדקדק ולהדר בחוקי ודיני טהרת המשפחה, וכן יבדקו את התפילין של הבעל, והמזוזות בדירתם, והנשים יפרישו איזה פרוטות לצדקה קודם הדלקת הנרות בכל ערב שבת וערב יום טוב, וישתדלו במצות הכנסת אורחים, והשם יראה ללבב וישלח ברכתו אשר מכאן ולהבא יבשרו אך טוב בכל האמור.

בודאי לומד הוא בהתמדה ושקידה מתאים לסדרי הישיבה ומשפיע גם על חבריו שיעשו כן, שעל ידי זה תנוסף בברכת השי"ת בלימודו.

בברכה.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד'רלז

ב"ה, י"ח ניסן, תשט"ז

שלום וברכה!

במענה על מכתבו משילהי אדר והקודם לו. ת"ח על בשורתו הטובה מהטבת מצב בריאותו. ויהי רצון שילך הלוך וטוב, וכפסק תורתנו הק' מעלין בקדש, ובודאי נוסף על ההוספה בלימוד תורת החסידות מוסיף ג"כ בפעולות במסגרת צעירי אגודת חב"ד, שע"ז מוסיפים ג"כ בברכת השי"ת והצלחתו בהמצטרך.

ד'רלז

במ"ש אודות אופן קביעות מזוזה בגזוזטרא, הרי בכלל בהנוגע לקביעות מזוזה, ישנה הוראה בשם רבותינו הנשיאים שהולכים בתר היכר ציר, וכדעת ראשונים בזה. ומוסיפין בזה ששאלום, ומה יעשו אם כל הדלתות שבחדר היכר ציר שלהם לחדר אחר, וא"כ באיזה אופן יכנס לחדר, וענו ע"ז, יכנס דרך החלון. אבל הנ"ל הוא מלבד הדלתות היוצאות לחצר או לרה"ר. וכדאי שיוודע פרטים מזקני אנ"ש אשר בסביבתו, ושבטח גם להם ידוע עד"ז.

ובמ"ש אודות ליל ניטל. — אם לקיים אז מצות עונה כשמותר קודם חצות לילה. — וזאת למודעי, אשר א' בליל טבילה הנה, כלשון המשנת חסידים (מסכת סדר ליל פסח בסופה), אין אסור בה אלא בליל ת"ב ויוהכ"פ. ב' מ"ש — קודם חצות לילה, הנה מובא בכ"מ שקיום מצות עונה, כדאי תמיד שתהיי אחר חצות לילה. וראה שו"ע או"ח סי' ר"מ סעיף ז' ובנ"כ שם. ג' בהנוגע לליל ניטל, אף שהעיר ע"ז לחומרא בס' דרכי חיים ושלום סי' תתכ"ה שהביא מס' זכר צדיק לברכה בשם הרה"צ כו' ממונקאטש, אבל לא שמעתי בזה הוראה. וצ"ע יסוד הדברים להחמיר אחר חצות. אבל אין הספר זכר צדיק לברכה תחת ידי, לראות בו הטעמים, אבל דא עקא, כיון שבקיום מצות עונה נוגע קידוש המחשבה, ומחשבה פועלת ביותר, יש מקום לחשוש שיעלה במחשבתו ענין הניטל וזהו גריעותא כמובן, אפילו כשחושב בשלילת הדבר. ואולי זהו ג"כ טעם הנ"ל. . .

כבקשתו אזכירו ואת זוגתו שיי על הציון הקי של כ"ק מו"ח אדמו"ר צוקללה"ה נבג"מ זי"ע למילוי משאלות לבבם לזוח"ק בקרוב.

בברכת החג.

מפני קדושת המועד לא בא כ"ק אדמו"ר שליט"א על החתום והנני חותם בשמו.

א. קווינט
המזכיר

ד'רלח

ב"ה, כ' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א עוסק בצ"צ
מוה' אלכסנדר סענדר שי'

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מח' ניסן עם המוסגר בו, ונעם לי לקרות בו מאשר ראה במוחש שלב ישראל ער הוא לתורה ולמצותי ואין הדבר תלוי אלא בהמעורר, ויה"ר שיוסיף בביקוריו בכגון דא ויצליח בהם וישמש דוגמא חי' גם לשאר מאנ"ש שממנו יראו וכן יעשו. ואף שכנראה עדיין לא זכינו שיעשו הדברים במסגרת חב"ד שאז בודאי היו נעשים בתוספת אור וחיות, כי אי אפשר שהמשלח לא יפעול אם בדרך מקיף או בדרך פנימי. ויה"ר שישמש הבקור באופן דעד עתה גם בתור הכנה להאמור נוסף על הענין הכי גדול הנעשה גם בבקורו באופן כזה, והרי אפשר שיוכל לנצל השפעתו גם על שאר הנוסעים עתה בתור שלוחים כמותו להוסיף בהם חמימות ואור עד שיהי' טופח ע"מ להטפוח בהמקומות בס' מבקרים.

במ"ש אודות ספרים וקונטרסים קלים, בטח ימצא כמה מהם בספרי הוצאת קה"ת הנמצאים באה"ק ת"ן, ויודיע לכאן איזה מהקונטרסים וכו' ואז יכתבו מכאן לאה"ק ת"ן בנדון זה.

בברכת החג.

מפני קדושת המועד לא בא כ"ק אדמו"ר שליט"א על
החתום והנני חותם בשמו.

ד'רלח

נדפסה בלקו"ש חכ"ג ע' 459 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מו"ה אלכסנדר סענדר: יודאסין, חל אביב. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תחס, ובהנסמן
בהערות שם.

ד'רלט

ב"ה, כ' ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מיו"ד ניסן, אין צריך לבקש סליחה על כתבו לכאן, כי אדרבה משביע רצון אם יכולים לעזור למי שהוא באיזה אופן שהוא, ובפרט בנדון דידי', אשר למרות כל הטעמים שכותב שאין בזה בריחה מן מהערכה, הרי כפי שהראה הנסיון אינו כן, וכל איש הישראלי ובפרט זה אשר חננו השי"ת בכשרון לחינוך ולהשפעה על הזולת, בודאי יכול להשפיע על סביבתו, אלא שצרכים שיהיו דברים היוצאים מן הלב אשר אז נכנסים אל לב השומעים, ואף שברובא דרובא אין התוצאות נראות על אתר, הנה ידוע פתגם נשיאנו הק', אשר חזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם, ובפרט אשר גם לפי דעתו הוא, כמעט שאין עסקנים יר"ש במקומו עתה.

ובמה שכותב אשר בנו בכורו הגיע לחינוך, ולאידך גיסא הצלחתו עם הקהלה הוא בספק.

ידוע גם בזה הוראת חז"ל, שאדם צריך לעשות את שלו מתאים לציווי תורתנו הק' תורת חיים, והציווי הוא, הוכח תוכיח גוי עד כדי נזיפה עד כדי הכאה, וברור ופשוט אשר אי אפשר שקיום מצות התורה תזיק ח"ו לקיום מצוה שני' היא מצות ושננתם לבניך מצות חינוך, ואדרבה מצוה גוררת מצוה, ובפרט שבענין זה הרי יש ג"כ הענין דמדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה (אלא שכמה פעמים ככה), וכשמקרבים את הזולת לתורת ד' ומצותיו, בודאי שבורא העולם יצליחו ביותר בקירוב בנו הוא לתורה ומצותיו. ויה"ר אשר השי"ת ינחהו באופן הטוב לפניו בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד'רמ

ב"ה, כ"ג ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מה' ניסן, אודות חשבון הנפש ושבא לס"ה, אשר אין מרגיש עלי' במעלות העבודה ויראת שמים במדה מספקת מתאים ללימוד התורה.

והנה ידוע מאמר רז"ל (ע"ז יט, א) שבזמן לימוד התורה ישנן שתי תקופות, בתורת ה' יהגה ובתורתו אשר זהו תכלית הלימוד. ולכאורה יקשה המקשן איך אפשר שתורת ה' תעשה לתורתו, והרי אין ערוך כלל וכלל בין נותן התורה ולומד התורה, בין בורא ונברא, ואם אי אפשר להעלות פילא בקופא דמחטא (ואפילו בחלום) אף ששניהם גבולים, עאכו"כ בנוגע להבורא בלי גבול האמיתי ואשר הוא ודעתו וחכמתו ותורתו חד הוא (וכמו שהאריך הרמב"ם בכל זה ונתבאר בתניא וביחוד בשער היחוד והאמונה (בתניא שם)), אלא שהוא בחסדו של הקב"ה שהוא כל יכול, והממנו יפלא כל דבר. ומזה יובן ג"כ, שבכדי שתורת ה' תעשה לתורתו, מוכרח שיהי' עובד ה' ואין מספיק הלימוד בשכל לחוד כלל וכלל וכלשון המכילתא (יתרו) קבלו מלכותי ואח"כ תקבלו גזירותי, ובברכות (רפ"ב) אשר **בכל יום** צריך לקבל תחלה **עול** מלכות שמים ואח"כ **עול** תורה ומצות.

ומכ"ז מובן שבאם אין ההכנה באופן האמור נשכל זה נכלל בפתגם חז"ל הקצר, אשר קבלת התורה היתה ע"י **הקדמת** נעשה לנשמע, ואם אין הלימוד בדרך זה, הנה אין לה שייכות אמיתית עם האדם הלומד ובמילא אין ניכרת פעולתה, אף שכדי שלא לשלול ענין הבחירה, מניחים לו ללמוד התורה ולהבינה אם בר שכל הוא, כיון שזהו מדרכי הטבע, וע"ד מרז"ל (משנה ע"ז פ"ד) יאבד עולמו מפני כו', ובפרט שע"פ הבטחת בל ידח ממנו נדח, הנה סו"ס יפעלו דברי התורה להחזירו לדרך הרצוי, אבל דא עקא, שיכול להיות זה בגלגול אחר (תניא סוף פרק לט) ובינתיים אבד עשירות שנים וכו'.

המורס מכל הנ"ל שצריך ללמוד תורה בטהרה (נ"י שיהי' זהיר בטבילת

עזרא) ובהקדמת יראת שמים וקבלת עול מלכות שמים, וכיון שלאחר כל זה עדיין צריכים לסייעתא דשמיא, הנה צריך להיות ג"כ הענין דיהיב פרוטה לעני, שאז במדתו של הקב"ה שהיא מדה כנגד מדה נותנים לו הצלחה בהלימוד מבלי התחשב אם הוא עני או עשיר.

מובן שאי אפשר לבאר ככל הדרוש במכתב, אבל תקותי שגם השורות הנ"ל המעטות בכמות תספיקנה, אם יעיין בהם כפי הדרוש.

בודאי יודע משלשת השיעורים השווים לכל נפש מתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, בחומש תהלים ותניא הידועים, ושומר עליהם, ועכ"פ ישמור אותם מכאן ולהבא.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד'רמא

ב"ה, כ"ג ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

ש"ב הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ
מו"ה עזריאל זליג שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מערב פסח.

ת"ח על טרחתו בשילוח ספרי מוסד הרב קוק, וספרי הרב עובדי" שי אף שפלא קצת שמתארך השקו"ט בזה והמשלוח כ"כ . . .

במ"ש שהרב עובדי" שי רוצה להחליף הספרים בספרי שו"ת צ"צ, הנה אף שמחד גיסא אין צריך להוזיל מחיר ספרי קה"ת כיון ששו"ס יכול

ד'רמא

מו"ה עזריאל זליג: סלוניס. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתקכ, ובהנסמן בהערות שם.
ספרי מוסד הרב קוק: ראה לעיל ח"י אגרות ג'כו. ג'קה.

להתקבל הרושם שאין מייקרים בהם, אבל לאידך גיסא צריך שיגיעו ובפרט לאלו שמורים הלכה בפועל והשפעה להם בסביבה, ובודאי להנ"ל וכן עד"ז בעתיד ישנם עוד ספרים שהנ"ל הוא או מהשייך אליו, ובמילא יש לצאת שתי נקודות האמורות.

במ"ש אודות הספרים בשביל מוסד הרב קוק, שעדיין לא מסר להם, הנה אלו הנמצאים אצלינו נשלחים על שמו עתה, והם הקריאה והקדושה, קב נקי, היום יום, מאור עינים, אבל סידור תורה אור לאדמו"ר הזקן עם שער הכולל, אזל זה מכבר מן השוק, ומכנינים אותו עתה לדפוס, וכשיודפס יושלחו גם הם. כן נשלח לו הקטלוג החדש ויוכל להראות להנ"ל בהנוגע להספרים שהופיעו בינתיים ומהם יראו אלו שאינם שעדיין נמצאים בדפוס.

בודאי ניצלו ימי חג הפסח באופן המתאים הן באגו"ח וצעירי אגו"ח ויכתוב בפרטיות הדרושה עד"ז ובטח גם מצדו יעוררם על הנחיצות בזה ות"ח מראש על הטרחה בכל האמור.

בברכה.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

המענה על מכתב הקודמים — ודאי הגיעו מכבר. ז"ע נתקבלו ספרי הרב עובדי' שי'. בטח מתעניין גם בשאר מחברים לעוררם שישלחו ספריהם להספרי' דכאן, עכ"פ בתור חילוף בספרי קה"ת.

ד'רמב

ב"ה, כ"ג ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

מאשרים קבלת מכתבו מז' ניסן, ולפלא ההפסק גדול כ"כ בין מכתב אחד לחבירו, וכן לפלא התחלת מכתב זה, שאין במה להצדיק את עצמו על אי הניצול של ימי הפורים, כי סו"ס מה תהי' התכלית מהעדר ניצול ימי הסגולה, והרי צ"ל כל יומא ויומא עביד עבדתי, כי ימים יוצרו ולו אחד בהם, וכמבואר בתורת החסידות.

במ"ש אודות השגת ספרים באופן של קני'. כבר כמדומה כתבו לו שנכון הדבר באופן של חילוף בהוצאת ספרי קה"ת, אבל מכמה טעמים לא באופן של קני', ובכ"א ת"ח על השתדלותו וטרחתו בכל זה.

מוסג"פ העתק מכתבי כללי, ויה"ר שינצלו אותו גם בסביבתו ומדינתם.

בברכה.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ד'רמג

ב"ה, כ"ג ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מוהרנ"ן שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מח' ניסן ושלאחריו, ויה"ר שעכ"פ מכאן ולהבא, הנה תחת לכתוב מכתבי תביעה יזכני השי"ת ויצליחני לכתוב מכתבי תודה ודרישה להעלות בקדש יותר וביותר נוסף על ההצלחה המתוספת מזמן לזמן, והעיקר שיהי גם תלמידים טופח ע"מ להטפיה להעשות צנורות כלים ושלוחים להפיץ תורת הדא"ח בין אחינו הספרדים והליכה בהדרכותי ומנהגי, והרי חבל על כל יום ועל כל רגע שהזמן זוהי אבדה שאינה חוזרת, ובפרט בימינו בעקבתא דמשיחא אשר פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר הנה זה עומד אחר כתלנו, ורק צריכים פוצען די קנעפלעך ווארום גייענדיק אין א פאראד דארפען די קנעפלעך אויך בלישצען, והאריכות בכל זה אך למותר, כי כבר נאמרו הדברים נכפלו ונשלשו הדברים בכו"כ מקומות הן באלו הנדפסים והן בע"פ, אף אם בנוסחאות שונות אבל התוכן אחד הוא.

בודאי ניצלו ימי חג הפסח כדבעי, ויכתוב גם עד"ז בפרטיות המתאימה . . .

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ד'רמג

מוהרנ"ן: מוה"ר ניסן נמנוב, משפיע בישיבת תו"ת בצרפת. אגרות נוספות אליו — לעיל ד'פג, ובהנסמן בהערות שם.

ד'רמד

ב"ה, כ"ג ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מלפני חג הפסח, הנה פשוט על פי המבואר בכמה מקומות שחשבון הנפש אודות[ן] כותב שלא פעל דבר ואינו רואה פירות וכו', הוא ממקור בלתי טהור, וכמובא הבחינה בזה מכ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, הועתק בהיום יום, שאם מבלבל זה – החשבון – בענין דפועל, הרי הבעל דבר באמצע, וכנראה ממכתבו, הנה כל השקלא וטריא פעלה בו נמיכת רוח, ובמילא חלישות בפעולותיו.

וכבר כתבתי לכמה מאנ"ש שידוע פסק תורתנו גם בנגלה דתורה בהנוגע לביעור חמץ גשמי שעל האדם לחפש אחריו, ובאם ימצאהו יבער אותו, ואפילו אם בהכוחות שלו אינו מוצא, ובמילא אין מה לשרוף, ובכל זה עשה מצותו כהלכתו, כיון שעשה הוא המוטל עליו, ולא ניתנה תורה למלאכי השרת. שבמילא מובן שאפילו אם הי' צודק בטענותיו, בכל זה עשה מצוה כהלכתה, מצות הוכח תוכיח את גוי' ועוד יותר מצות ואהבת לרעך כמוך, ובמילא צריך להשתדל לשפרו, וכיון שקרוב **לודאי** שטועה הוא בהחשבון, וכנ"ל, וגם על זה נאמר טובה פעולה אחת מאלף אנחות, לכן ימשיך בפעולותיו בסביבתו, וכיון שממלא בזה שליחות מלמעלה, שממנו לא יבצר כל דבר, הנה סוף סוף יפעלו הדברים בכיוון הרצוי . . .

במה שכותב אודות העברת הנכסים שדורשים מנהלי[ם], כמדומה שכן הוא הנהוג גם בארצות"ב, שאלו הנכסים לדור בכגון דא ואין להם בן (או) ובת, דורשים שלאחר מאה ועשרים שנה יעברו הנכסים להמוסד, ובטח גם בדרישתם אין הדרישה חלה למנוע מלתת מתנות וכו' במשך ימי החיים לאריכות ימים ושנים טובות.

בטח יודיע איך שניצל ימי חג הפסח זמן חירותנו, ויהי רצון שתהיי הכנה טובה לחג השבועות הבע"ל וכמ"ש בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה.

בברכה לבשו"ט.

ד'רמד

הבחינה בזה: ראה גם לעיל אגרת ד"יו ובהנסמן בהערות שם.
כבר כתבתי: ראה לעיל אגרת ד'פח.

ד'רמה

ב"ה, כ"ד ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג וו"ח אי"א וכו' מו"ה מרדכי גרשון שי

שלום וברכה!

במענה על שאלתו מאז בהנוגע למקום סידור הקדושין ושמחת הנשואין של . . . בשעה טובה ומוצלחת.

הנה לדעתי כדאי שיעשו את זה במקום המתאים, היינו שתהי' החופה וגם סעודת שבע ברכות שבסמיכות לה במקום אחד במרכז העיר, ודלא כמו שנהגו אחדים לטלטל החו"כ והקרואים למקום אחד ומשנהו, וכו'. ויה"ר שיהי' בנינם בנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות.

בברכה.

ד'רמו

ב"ה, כ"ד ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נו"נ מלאכתו מלאכת שמים מוה' ברוך שי

שלום וברכה!

לפלא שזה זמן רב אין ממנו כל מכתבים וידיעות, אף שמלאכתו היא

ד'רמה

נדפסה בלקו"ש חכ"ד ע' 463 והושלמה ע"פ העתק המזכירות.
מו"ה מרדכי גרשון: שפלט, נ"י.

ד'רמו

חלקה נדפס בלקו"ש חכ"א ע' 356 חלקה שם ע' 385 חלקה בחכ"ב ע' 420 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מו"ה ברוך: פריז, תל אביב. אגרת נוספת אליו — לעיל ח"ג תרצט.

בחינוך על טהרת הקדש של בני ישראל בלימוד תורה וכו' וכבר ידוע שבעניני תורה בפרט הרי, בלשון הזהר, צריך לאפשא לה בכל יומא, ובפרט כשהלימוד או ההשגחה על התלמידים הם במוסד חסידותי, אשר רוח מייסדיהם ומנהליהם – הם כ"ק נשיאינו הק' – חופף עליהם באופן מקיף ונכנס גם בפנימי, אלא שהר"מ הר"י והמשגיחים הם הצנור דרך בם נמשכים המשכות הנ"ל. וד"ל.

ובמ"ש דעתי בהנוגע לנקוד דזכר עמלק, כתבתי מאז להרה"ג וכו' הר"ח נאה ע"ה מה שנראה לי, והכניס חו"ד בלוח הכולל. והוא מיוסד על מאמר רבנו הזקן (נדפס בבונה ירושלים והובא בסי' קצות השולחן בחלק ד' להנ"ל).

ובמ"ש אודות לשום תיק התפילין של יד על התפילין כל משך זמן התפלה בכדי לשמור הפנות. – הנה כן אני נוהג, ומובן שנחתך בהתיק החלק שכנגד היו"ד, בכדי שלא יזח היו"ד מן הבית, מתאים לדברי הזהר הק'. אבל בתפילין של כ"ק מו"ח אדמו"ר חלק זה (שכנגד היו"ד) בשלימות הוא, שמזה מובן שלא הי' שם התיק במשך זמן התפלה. ובודאי שגם כ"ק אדמו"ר (אביו) נהג כן.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

מ. שניאורסאהן

ד'רמז

ב"ה, כ"ד ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו כותב שרואה סימן ברכה בלימודו אבל בענין תיקון הענין הידוע נדמה לו, שאין שיפור בהמצב.

והנה בהדי כבשי דרחמנא כו' ועל האדכ לעשות המוטל עליו ובפרט שאי אפשר שלא יהי' הזהר בשיפור המצב, ואין זה אלא מתחבולות היצר הרע לפעול שפלות ונמיכות רוח בכדי למונעו עי"ז מהתקדמות בעבודת השי"ת.

ויעיין ג"כ בתניא פרק כ"ט ואילך. ובכל אופן ישתדל להסיח דעתו לגמרי מענין הנ"ל ואפילו מתיקונו ככל האפשר, וישתדל להרבות בהשפעה על הזולת לקרבו לתורה ומצותי אשר עי"ז יתוסף בברכת השי"ת להתקדמות עצמו ומדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה, אלא שכמה פעמים ככה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ד'רמח

ב"ה, כ"ד ניסן, תשט"ז
ברוקלין, נ.י.

הרה"ח אי"א נו"נ וכו' מו"ה מאיר שי

שלום וברכה!

להודעתו אשר נולד להם בן למזל טוב,

הנה יה"ר מהשי"ת שיפניסוהו לבריתו של אברהם אבינו, וכשם שיכניסוהו לברית כן יכניסוהו לתורה ולחופה ולמעשים טובים ויגדלו ביחד עם זוגי תי' ואת כל ילדיהם שיחיו מתוך הרחבה.

בברכת מזל טוב.

במש"כ ע"ד השם — הנה כמה גרשון מ"מ היו בעולם. ואם האב והאם שיחיו שניהם יסכימו ע"ש זה, יה"ר שיהי' לאריכת יו"ש טובות.

במש"כ ע"ד להיות סנדק ב"פ — לא ראיתי באנ"ש נוהגין כן.

ד'רמח

מו"ה מאיר שי': אבצן, דטרויט. אגרת נוספת אליו — לעיל ד'קסה*.
ע"ד השם: אם לקראו בשם גרשון מנחם מענדל — אחר אביו, שנאבד במלחמה.

ד'רמט

ב"ה, כ"ד ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו בבקשת ברכה. אזכירו בעת רצון על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע. וידוע ידע גודל הזכות וגם האחריות אשר עליו, כי מתאים למאמר רז"ל לפום גמלא שיחנא, היכולת המלאה בידו לחיות באורח חיים חסידותי במלא מובן המלה, ולא רק בימי השבת ויום טוב אלא בחיי היום יומים, ואין הדבר תלוי אלא ברצונו, ולא עוד אלא שגם זכות אבות אבותינו מסייעתו שהיו אנשי מסירות נפש על תורתנו תורת חיים, וזכו להמשיך כחות אלו ויכולת זו בבניהם ובני בניהם, אלא שעל כו"א להוציא כחות נעלים נעלמים אלו מהכח אל הפועל וידועה הבטחת חז"ל, אדם מקדש עצמו מעט למטה מקדשים אותו הרבה מלמעלה, ולא עוד אלא שבתקופה זו גם האושר בחיים הגשמים תלוי באורח חיים זה, והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל האמור.

בברכה.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ד'רנ

ב"ה, כ"ד ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

... בברכה לבשו"ט בענינים הכללים ובענינים הפרטים, ומובן אשר כרם חבי"ד לכל לראש, כיון שזוהי מצוה שא"א לעשותה ע"י אחרים משא"כ מצוה שאינה בבחי' כרמי שלי דוקא, וכמובן גודל החילוק בזה ממרז"ל, שאפילו חפצי שמים – היינו מצות, אינם שוים לדבר אחד מדברי תורה, ולכן מצוה שאפשר לעשותה ע"י אחרים כו', אבל באם אי אפשר לעשותה ע"י אחרים, לא רק ששוה, אלא גם דוחה. ולתמי' גדולה על כו"כ מאני"ש שאין מתבוננים בזה אף שישנם כמה הוראות מנשיאינו בכגון דא, ע"פ הני"ל הוא ג"כ פס"ד גלוי בתורת הנגלה.

בברכה.

ד'רנא

ב"ה, כ"ד ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג הרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ מו"ה יעקב שי

שלום וברכה!

איכלע לידי ענין הנוגע בדין מזוזה, כשיש סתירה בין היכר ציר ורוב
תשמישם, שמהלכת שמועה בין זקני החסידים ע"ד הוראת נשיאנו הק' בזה
(וי"א מאדמו"ר הזקן), וכיון שנוסחאות שונות שמעתי כאן, אי"ת אה"י לכי
אם יודיעני, השמע בזה ופרטי הנוסחא וכו' וכל המפרט ה"ז משובח.

בברכה.

ד'רנא

מו"ה יעקב: לנדא. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"ה א'רלח, ובהנסמן בהערות שם.
איכלע לידי: ראה לעיל אגרות ד'רכו. ד'רלז.

יודיעני: במענה שלו כותב: זכיתי בחסדי ה' אשר כל זמן חסותי בצל קדח"ק [...] רבינו
זצוקללה"ה נבג"מ זיע"א, ה' קורא לי בכל פעם של קביעת מזוזות להתלוות על ידו וילמדני סדר
קביעתה ... כלל זה מסר לי בשם כ"ק מהר"ש — אף פעם לא הזכיר בענין זה איזו שהיא קבלה
בשם אדמו"ר הזקן — שמחוץ לדלת הראשונה החייבת במזוזה, צריכים להתחשב רק עם היכר ציר,
אבל בדלת הראשונה ממש, קובעים מימין אפילו אם היא נפתחת לחוץ.
והוסיף לספר, כי בדירתו טרם שהוסיפו עלי, ה' חדר — והוא החדר שהי' מקבל אח"כ שם
ליחידות, שכל הדלתות ה' נפתחות החוצה, וכ"ק מהר"ש בעצמו קבע שם בכל הדלתות את המזוזות
לפי היכר ציר, כלומר שלא ה', לפי זה, אף דלת אחת של כניסה לתוך החדר, וכ"ק רבינו שאל את
אביו, אם כן מאין יכנסו? וע"ז ענה לו כ"ק אביו אדמו"ר מהר"ש: "וואס ארט דאס מיך, זאל ער
שפרינגען דורכן פענסטער". וראה עוד מ"ש בזה הרב מוהרז"ש דווארקין בס' קובץ רו"ש ע' 57.

ד'רנב

ב"ה, כ"ז ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה אברהם חנוך שי

שלום וברכה!

... מובן שנכון ונחוץ לפרסם בכל חוברת של בטאון, רשימת ספרי קה"ת הנמצאים למכירה באה"ק ת"ו, כיון שפרסום זה הוא הכשרה והכנה לענין הפצה, שזהו מעיקרי עניני צעירי אגו"ח.

במ"ש אודות העמוד הראשון של כל חוברת, הנה בטח ראה המסגרת של השיחות האחרונות וכן המאמר באתי לגני תשי"א וכו'.

לפלא שאינו מזכיר דבר ע"ד חלוקת מצה שמורה וכן ע"ד ההכנות דצאגו"ח ככל הדרוש ליום ל"ג בעומר הבע"ל, ובודאי ימלא בהזדמנות הכי קרובה.

בברכה לבשו"ט בכל האמור.

ד'רנג

ב"ה, כ"ז ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הכי ארוך נתקבל מכתבו, ות"ח על הבשו"ט מהטבת מצב בריאותו. ובמ"ש אודות ההתועדויות, שגם בעיני בשר נראים פירות, הנה אינם בערך לגבי הפירות באמת, אף שהיצר מבלבל בתחבולות משונות, ומהם הטלת ספק אם יש תועלת בהתועדויות, וכמבואר דרכיו בזה במאמרי דא"ח ובשיחות.

ד'רנב

מו"ה אברהם חנוך שי: גליצנשטיין, לוד. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'תתעט, ובהנסמן כהערות שם.

... מ"ש אודות דברי הרופא המטפל בו, בהנוגע למצב בריאותו, ואיך שמלאכת ה... קשה עליו, ובפרט כשמתעסק ג"כ בעניני חב"ד, ולכן חושש שיהי' עליו למעט בהתעסקות זו וכו'.

הנה לפלא שכנראה אינו מרגיש בהחשך כפול ומכופל דזמן הגלות, ואפילו כשמראים באצבע; ולא עוד אלא שבא למסקנות הפכיות מאשר צריך להיות, והפכים ג"כ משכל הבריא, ולו הי' מתבונן במה שכתבתי לו במכתבי ... וקוראם בשעת קבלת המכתב מבלי השוחד דרצון בלתי נכון, רואה הי' אז שענין ה... אינו מתאים עתה בשבילו, אבל כיון שלא זכיתי שיתקבלו דברי, במילא בא רופא ואמר לו ג"כ כהנ"ל, אלא שבאותיות חריפות יותר, ומובן שתלה הדבר בגוף ולא בנשמה, ולא לבד שגם זה לא הועיל, אלא שכת"ר – לאחר בקשת סליחתו – בא למסקנא **הפכית** מהכוונות הנ"ל, והוא שאפילו השתתפות שעד עתה בעניני חב"ד עליו לעזוב, ובלבד להחזיק בעניני ...

הנה אינני יודע אם דברים נוספים בזה יוסיפו, לאחר שהראו ומראים לו **באצבע**, במה יתעסק, ויה"ר שבקרוב ממש ובחסד וברחמים, יתחיל למלאות תפקידו האמיתי במקום בו נמצא הוא עתה, ושהי' זה תפקידו יתקף לבואו לשם, וכל שאר הענינים הם טפלים דטפל, ויעשה זה בשמחה ובטוב לבב, על אשר סו"ס האט מען זיך געחאפט וואס מען מיינט – פשוט שגם ממני לא נעלם הענין דפרנסה גשמית, אבל יש ביכולת ישיבת ... להחזיק גם אותו וב"ב שי' בכבוד, ולא עוד אלא שיביא תועלת הרבה יותר מהמשכורת שיקבל, והלואי שהי' עושה זה לפני שנים ושלוש שנה, שהי' בריא יותר בגשמיות וכל הסביבה בריאה יותר ברוחניות, ואין הדבר תלוי אלא ברצונו. בברכה לבשו"ט בכל האמור.

נ.ב.

אינו מושלל, שכיון שזהו מילי "דעלמא", שימצאו כמה חכמים בעלי עסק מאנ"ש שי' שב... שינסו להסביר לו שאין סברתי האמורה נראית להם, און אז עס איז ניט שיין פאר לייטין וכו', וברשותו להסביר להם ובשמי ג"כ: שבאמת דעתי, **שכל** אנ"ש שבאו מרוסיא ... צריכים לקבל פרנסתם באופן ישר על ידי התעסקות בישיבת ... (כיון שבלאו הכי ההשפעה נמשכת להם בזכות הישיבה, אלא שעל ידי שהתעקשו להלביש הפרנסה דוקא בלבושים חומרים ועי"י מו"מ בשוקים וברחובות בפזור הנפש מבהיל, במילא מתוספים עוד כמה העלמות והסתרים, כיון שצריכה ההשפעה להשתלשל עוד כמה מדריגות, ועוד זאת שנתוסף ג"כ פסולת, היינו הוצאות בלתי רצויות – וכמו

דמי רופאים כו' וכו' ר"ל), והלואי וגם הם היו עכ"פ עתה בוחרים בפרנסה באופן הנ"ל דמיעוט העלמות וההסתרים שמתוסף הי' בסיפוק צרכיהם שלהם ושל ב"ב – אפילו צרכיהם הגשמים – רוב נחת, ואצ"ל מעט פיזור הנפש, ונוסף על זה הרי הי' משקיעים ידיעותיהם כחם ומרצם, בעניינים אמיתיים, ואין להאריך בדבר **הפשוט**, אלא שדא עקא אשר כל אחד מבין ומסביר כשקורא הדברים בספר ואפילו כשמסבירים לו בהנוגע לזולתו, אבל כשמתחילים לדבר בהנוגע לעצמו, הרי כל השקו"ט, הי' כלא הי', וד"ל.

מובן ופשוט שאין בכל הנ"ל ענין של קפידא כו' וכו' אלא שסו"ס איז שוין צייט להכיר האמת, אפילו אם הי' רק מונח על השולחן, ועאכו"כ כשהוא מודגש ומובלט, וככל הנ"ל.

בברכה לבשו"ט.

ד'רנד

ב"ה, כ"ז ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, כבקשתו אזכירו ואת ב"ב שיחיו על הציון הקי' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ויה"ר שימלא השי"ת משאלות לבבו לטובה בבנים זכרים ויגדלום ביחד עם בתם תח"י לתורה ולחופה ולמעשים טובים, וגדול זכות התעסקותו בחינוך בני ישראל על טהרת הקדש למילוי בקשתו האמורה שהרי מדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה וכל המלמד את בן חבירו תורה או משתדל בזה כו'.

במה שכותב אודות החיכוכים שהיו בינו והמלמד עם אביו של אחד התלמידים. –

הנה אף שצודק שמוכרח להחזיק המשמעת בהשגחה ובמילא יש להסתייג מענין המחליש ומקלקל, לאידך גיסא צריך לחפש דרך ואופן שמן הצד ישפיעו על האב הנ"ל שימשיך לשלוח את בנו להתלמוד תורה (באופן שלא יודע שמהם באו הדברים בכדי לשמור על המשמעת), וגם על זה נאמר ותשועה רוב יועץ.

תקוטי אף שאינו מזכיר את זה, שמשותף בהתועדויות בין אני"ש שיחיו
שמכניס אור וחיות בלימוד התורה ומצותי.

בברכה לבשו"ט.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ד'רנה

בי"ה, כ"ז ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה דוד שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מח' אדר בו כותב אודות הפעולות בשטח נשי
ובנות חב"ד, וכנראה ממכתבו שאפילו עתה מועטים מאנ"ש אלו המתעניינים
בזה מתאים לגודל ערך הענין למרות מרבית הדברים בזה מכ"ק מו"ח
אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בעל פה ובכתב וחלק מהם גם בהנדפסים.
ויה"ר שימצא אותיות המתאימות להסביר לכל אלו הנוטלים חלק בעבודה
גדולה אודות זכותם וגודל הנחת רוח שגורמים לנשיאנו הק', וכן לעורר את
אלו שעדיין עומדים מן הצד או שעובדים בזה בדרך מהיכי תיתי, על העול
אשר עושים לעצמם נוסף על העול והחסרון שגורמים בהסביבה בה הם
יכולים לפעול, שהרי חסרון הוא בכל הציור קומה של אני"ש, וקשה להאריך
בדבר המכאיב.

ולהודעתו מיום ההולדת שלו, הנה בטח נהג במנהג אני"ש בשנים
האחרונות דיום ההולדת, ויה"ר שתהי' לו שנת הצלחה בעניינים הפרטים
ובעניינים הכללים.

בברכה.

נ.ב.

בודאי לקח חלק פעיל בחלוקת מצה שמורה לפני הפסח, ות"ח אם יודיע
עד"ז.

ד'רנה

מו"ה דוד: בראומאן, כפר חב"ד. אגרות נוספות אליו — לעיל ד"ב, וכהנסמן בהערות שם.
במנהג אני"ש: ראה לעיל אגרת ד"פ, וכהנסמן בהערות שם.

ד'רנו

בי"ה, כ"ז ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה ישכר דוב שי

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"ג ניסן ופ"נ המוסגר בו, הנה יה"ר שהעתקת
המוסד הק' בית רבקה למקום החדש תהי' בשעה טובה ומוצלחת ולתוספת
הצלחה במלאכתם בקדש להקים דור בנות ישראל שתבנינה בתים בישראל על
יסודי התורה והמצוה כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת
החסידות, ומובטח בורא עולם לשלם שכר פעולת המשתדלים בזה כמה
פעמים ככה בהמצטרך להם ולב"ב, ובפרט ברוב נחת יהודי חסידותי מכל
יו"ח שי מתוך בריאות.

בודאי עושים הכנות מתאימות לל"ג בעומר הבע"ל, ובפרט שבשנה זו
חל הוא ביום שהעולם פנוים ממלאכתם, והילדים חפשים מביקור בתי ספר
החילונים, והשי"ת יצליחם.

בברכה.

במשי"כ ע"ד תספורת בנס יוסף יצחק שליט"א — יעשוה בערחה"ש זמן
מ"ת ויגדלוהו לתחומע"ט מתוך הרחבה.

ד'רנז

בי"ה, כ"ז ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו משילהי אדר, בו כותב ראשי פרקים מהשתלשלות

ד'רנו

מו"ה ישכר דוב שי: גורביץ, מנהל ביה"ס בית רבקה בצרפת. אגרות נוספות אליו — לעיל
ג'תתקי, ובהנסמן בהערות שם.

הדברים השתתפותו בהתייחסות ביהכ"נ חב"ד ד . . . אשר ביהכ"נ נעשה ג"כ בית המדרש ע"י קביעות עתים לתורה בשיעורים הנלמדים בו, וידועה דרשת רז"ל עה"פ אוהב ה' שערי ציון (ברכות ח, א), ומזה מובן גודל הזכות של כאו"א מהמשתדלים בזה, זכות הרבים, ונאמן אבינו שבשמים נותן התורה ומקבל התפלות לשלם שכרם בכל המצטרך להם ולב"ב, ובודאי ימצא האותיות המתאימות להסביר את זה לב"ב ובפרט לזוגתו שתליט"א, אשר כפי פתגם רז"ל אשתו כגופו דמיא, ובמילא גם לה חלק בהשתדלותו האמורה, ובלי ספק אשר גם זה גרם להטבת מצב בריאותה ומזה מובן ג"כ שכל שתעודד רוחו ותחזקו להמשיך בפעולותיו הכי נעלות בשטח האמור יתוסף עוד בבריאותה ובטיב מצב רוחה. והאריכות בכגון דא, בטח אך למותר.

תקותי חזקה שחלקו ג"כ מצה שמורה לאנשי בית הכנסת זו וכמנהג אנ"ש בשנים האחרונות המנהג ההולך ומתפשט, וע"י המצה שהיא מיכלא דמהימנותא ומיכלא דאסוותא יתוסף בכח האמונה שהיא יסוד כל המצות כי בא חבוקק והעמידן על אחת צדיק באמונתו יחי' ויתוסף בבריאות הגוף והנפש במיכלא דאסוותא.

בפ"ש חבריו בעבודה הקדושה האמורה ובברכה שיבשר טוב בכל האמור וביחוד בהנוגע לבריאות זוגתו תחי'.

ד'רנח

ב"ה, כ"ז ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

בצער קראתי מכתבו בו כותב אודות . . . תחייתה והשינוי שניכר בחינוכו. וצערי כפול, הן על השינוי אותו במכתבו ועוד יותר שאין מכירים בסיבתו, ותיקונו . . .

והנה כבר נודע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אשר המוסר השכל מפסח שני הוא "אז מען האט נאך ניט פארשפעטיגט". ויה"ר

ד'רנח

פתגם: ראה גם לעיל ח"א אגרת ג'תפד, ובהנסמן בהערות שם.

תמג

אדמו"ר שליט"א

שעכ"פ עתה, הרי כלשון המורגל בפי הרב, זאל מען זיך אריינוארפען בענין חינוך הבנות על טהרת הקדש, בדיעה אחת ובהתאמת הפעולות ובתכלית למלאות רצון אבינו שבשמים, לחנך הבנות שתהיינה נאמנות לדי' ולתורתו תורת חיים ולמצותי' מבלי פשרות, אשר מובן ופשוט שחינוך זה יביא להן האושר האמיתי לא רק בנוגע לעולם הבא אלא עוד יותר בעולמנו עולם הזה המעשה, אושר בענינים רוחניים ואושר בענינים גשמיים, ולע"ע הדבר תלוי בההורים . . . כי יש להם היכולת המלאה לסדר כל האמור באופן הכי טוב ואין הדבר תלוי אלא ברצונם . . .

בברכה.

ד'רנט

ב"ה, כ"ז ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבה בו כותבת אודות בתם . . . שתליט"א, שנעורה משנתה איזה פעמים בלילה, ואף שאין זה מזיק כלל לבריאותה אבל מפריעה לשאר בני הבית וביחוד לה.

ובטח ישנה מזוזה בדירתם הצריכה חילוף או תיקון (בכתיבה או במקום הנחתה, שתהיי' כדין תורתנו תורת חיים) וכיון שיבדקו המזוזות, כדאי הי' שיבדקו גם התפילין של בעלה הרב שליט"א, ובטח מניח גם תפילין דר"ת ויבדקו גם אותם, והעיקר דעיקר בכגון דא, הוא להיטיב מצב החינוך דהבנות אשר בהמוסד בו מכהנים בקדש היא וכן בעלה שיחיו ובודאי כשיעשו כל הנ"ל יראו גם בעיני בשר שינוי בהאמור בקרוב. ולמותר לומר שזה שכותבת שנתנו לבתם דראגס, כנראה משך איזה זמן, הנה טוב במאד שפסקו לעשות זה.

בברכה לבשו"ט בכל הנ"ל ובקרוב ממש.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

ד'רס

ב"ה, כ"ז ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ הרב מו"ה פרץ שי

שלום וברכה!

נעם לי לקבל מכתבו מכ"ג ניסן, בו כותב אודות ההתועדויות בימי הסגולה, כן קבלתי ידיעות עד"ז מן הצד, ואשרי חלקו שזוכה להיות צנור לעורר אנ"ש וגם התמימים ולקרבתם עוד יותר למקורם גזע מחצבתם הם כ"ק רבותינו נשיאנו הק' אשר כשם שעד עתה עמדו ושמשו ה"ה גם עתה עומדים ומעוררים ר"ר על כל השייכים אליהם בעניניהם בכלל ובעניני תורת דא"ח הדרכותי ומנהגי ביחוד, ומזה מובן גודל הנחת רוח שגורם להם כאו"א המשתדל בזה ובא על שכרו הן בגשמיות והן ברוחניות הן בהנוגע לעצמו והן בהנוגע לב"ב שיחיו. ויה"ר שבעתיד יבשר שמקיים דרישת רז"ל מעלין בקדש מתוך בריאות הנכונה הרחבת הדעת ובהצלחה, לאידך גיסא הנה כל הני"ל אינו פוטר יתר הענינים וביניהם גם ענין הרבנות, אשר אף שאין חבוש מתיר כו' הרי כמה דרכים ישנם איך לזרז את היכולים להשתדל בזה באופן ישר, ובחלק מדרכים אלו גם עליו להשתמש, וד"ל.

בברכה כלשון הרב הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, צו א געזונטען זומער ולבשו"ט בכל האמור לעיל.

ד'רס

מו"ה פרץ: מוצקין, מונטריאל. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"א ג'תקיד, ובהנסמן בהערות שם.

ד'רסא

ב"ה, כ"ח ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

האברך הווי"ח אי"א נוי"נ כו' נפתלי שי' הכהן

שלום וברכה!

במענה על מכתבו, בו מודיע אודות עבודתו בקדש להדריך ילדי בני ישראל ביראת שמים בלימוד תורה ובקיום מצותי, ואשרי חלקו שזכה לזה, אשר גודל ענין קירוב בני ישראל לאבינו שבשמים, אין די באר. ובמ"ש אודות תכנית הלימודים עמהם, מובן שצריך להיות נכלל לימוד הלכות הצריכות בחיי היום יומים של המושפעים שלו, וזה בא לכל לראש, וכמאמר רז"ל לא המדרש עיקר אלא המעשה. ובטח יכול לברר לאיזה פרטים נזקקים ביותר, וגם על זה נאמר ותשועה ברוב יועץ. ועוד נקודה בזה כיון שזמן היותו עמהם יחד מצומצם הוא, צריך לעורר בהם חשק אשר גם בהלכם מאתו ימשיכו, בביתם או בבית הכנסת, באותם הענינים אודותם מדבר ומשפיע עליהם, והוא על ידי שיתחיל בסיפור ענין ויאמר להם שהמשכו נמצא בספר פלוני במקום פלוני וכיו"ב. וכיון שכפי כתבו כבר הצליח להשפיע על איזה אברכים בהנוגע למנהגי חסידות, עאכ"כ שיצליח כהנ"ל במושפיעו האמורים.

במ"ש אודות לבישת טלית גדול קודם הנשואין, הנה על כגון זה נאמר, שצריך לנהוג כמנהג הסביבה בה נמצא, אבל פשיטא שנשיאת כפים צ"ל בלבישת טלית, וכמדומה שאין כל חילוקי מנהגים בזה.

בברכה לבשר טוב בכל האמור.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

א. קווינט

מזכיר

ד'רסא

חלקה נדפס בלקו"ש ח"ט ע' 285 חלקה בחכ"ב ע' 399 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
נפתלי שי': ראטה, ירושלים.

ד'רסב

ב"ה, כ"ח ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מו"ה מרדכי שי הכהן

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מא"ח הפסח, ואף שאינו מזכיר דבר עד"ז, תקותי שניצלו ימי זמן חירותנו להחזקת עניני יהדות במחנם הט' ולהפצתה, וע"ד פתגם הבעש"ט, ששמעונו כ"פ מכ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, אז יעדער זאך וואס א איד זעהט און הערט, איז דאס א הוראה בעבודת השם ית' (אשר באמת מוכח תוכן פתגם זה משני מאמרי רז"ל: אני נבראתי לשמש את קוני, לא ברא הקב"ה בעולמו דבר אחד לבטלה, וק"ל).

במ"ש אודות קשור המכתבים בנוגע לקיחת שתילים וגרעינים וכו' – מובן שצריך להתדבר בזה כל הפרטים ברור, כוונתי גם בהנוגע לענינים הגשמים, היינו הוצאות הנסיעה, הלקיחה וכו'. וכדרך מנהג התגרים בזה שלא להניח מקום לספק וכו' . . .

בברכה, מתאים למרז"ל חייב אדם לומר בלשון רבו, צו א געזונטען זומער.

כמדומה שמתקרב זמן נסיעת א' מהאחים שי' ציפעל לשם. ובטח גם עתה יקח אתו איזה ס' וכמו תניא וכיו"ב, ויעזבם שם בביהכנ"ס לטובת הקהל.

מ. שניאורסאהן

ד'רסב

נדפסה בלקו"ש חי"ט ע' 575 והושלמה ע"פ צילום האגרת.
מו"ה מרדכי: פרלוב, מילנו. אגרות נוספות אליו – לעיל ג'חתקסט, ובהנסמן בהערות שם.
פתגם: ראה גם לעיל חי"א אגרת ג'שפא, ובהנסמן בהערות שם.
לקיחת שתילים: ראה גם לעיל ח"י אגרות ג'נו, ג'קמט.
לשם: לרוסיא.

תמז

אדמו"ר שליט"א

ד'רסג

ב"ה, כ"ח ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הנהלת צעירי אגודת חב"ד אשר בתל אביב,
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

לפלא שזה זמן רב אין מהם כל ידיעות, ובודאי יודיעו בפרטיות
הדרושה מאופן ניצול ימי חג הפסח וכו'.

ועל של עתה באתי לעוררם ע"ד הכנות הדרושות בקשר עם ל"ג בעומר
הבע"ל, ויה"ר שיוסיפו בשנה זו על השנים שעברו וכדרישת רז"ל מעלין
בקדש, ואחכה לבשו"ט ומפורטות.

בברכת הצלחה בכל האמור.

ד'רסד

ב"ה, כ"ח ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הנהלת צעירי אגודת חב"ד אשר בירושלים עיה"ק ת"ו
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבם הראשון לפני הפסח, ולפלא שאין עוד כל
ידיעות מהם ובפרט בנוגע למבצע המצה שמורה וניצול ימי חג הפסח בכלל
ובודאי יתקבל ימים אלו מכתב מפורט ככל הדרוש.

ועל של עתה באתי, לעוררם ע"ד הכנות הדרושות בקשר עם ל"ג בעומר
הבע"ל, ויה"ר שיוסיפו בשנה זו על השנים שעברו וכדרישת רז"ל מעלין
בקדש, ואחכה לבשו"ט ומפורטות.

בברכת הצלחה בכל האמור.

ד'רסה

בי"ה, כ"ח ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

לפלא קצת שממכתבו מתחלת אדר והקודמו, לא היו ממנו כל ידיעות, אף שתקותי חזקה שמוסיף בעניני חסידות הן בלימוד והן במעשה וכדרישת רז"ל דמעלין בקדש וכן ניצל ימי חג הפסח בכגון דא כיון שזמן חירותנו זה התחלה הוא ע"י הנהגה מתאימה לחירות דחרות על הלוחות, ובודאי יודיע בפרטיות הדרושה במכתבו הבא, וכן גם על אופן הסתדרות . . . שליט"א, ויה"ר שיהיו בשו"ט בכל האמור.

בברכה.

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

פשיטא אשר השינה צ"ל בלילה (ע"פ נגלה וע"פ נסתר. וכנראה גם בטבעו של עולם) ורק במקרים יוצאים מן הכלל שינה קלה ביום (וצ"ע במש"כ בזה בסי' מנהגי החת"ס). — ולענין שבת ראה שו"ע רבנו סרפ"א ובפע"ח שט"ז פ"א וצ"ע.

אופן הלימוד צ"ל מתאים לסדרי הישיבה בה לומדים, ובמסגרת זו עצמה — ע"פ מרז"ל במקום שלבו חפץ.

ד'רסו

ב"ה, כ"ט ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג אי"א נוי"נ מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה יהודא זאב שי' הלוי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו פ"נ עבור . . . שליט"א (כמדומה שלפני שנתים כתבתי לו), ומוסג"פ המענה אליו, ויה"ר שכשם שהי' כת"ר שליח להביא בקשת הנ"ל, יצליחו השי"ת לבשר טוב בזה וגם לבשו"ט בהנוגע לעניני הישיבה, ומהם, אשר מרבים בראשית החכמה ויסודה הם יראת ה', אהבת ה', מצות תמידיות בכל זמן ובכל מקום ובכל אחד ואחת, וכמובא בהקדמת ספר החינוך ויעוין ג"כ בספר תניא קדישא הקדמת חלק שני ד"ה חנוך לנער ובמילא יתוסף גם בהחכמה עצמה וכפסק המשנה כל שיראת חטאו קודמת כו'. וגדול זכות כת"ר המשתדל ומתעסק בזה להשפיע לו ולכל ב"ב שיחיו רוב טוב בגשמיות וברוחניות ובעיקר בנחת אמיתי מכל יו"ח שיחיו, ומלבניך אלו התלמידים.

בברכה.

ד'רסו

מו"ה יהודא זאב: סגל, מנטשסטער. אגרות נוספות אליו — לעיל ח"י ג'שכב, ובהנסמן בהערות שם.

ד'רסז

ב"ה, כ"ט ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הו"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מלאכתו מלאכת שמים
מו"ה אהרן מרדכי שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתבו מערב חג הפסח והקודם לו ונהניתי במאד
ממה שכותב אודות חלוקת המצה שמורה ושהי' זה בביה"ס ובגן הילדים,
וכבר כתבתי לאנ"ש במדינות שונות בכגון דא אשר איך שיהי' המקצוע
המיוחד שבו עוסקים, עליהם להביט על עצמם שמחוייבים וזכויים להשתדל
בכל ענייני היהדות של המקום, ומלבד גודל נחיצות הענין מצד עצמו, בודאי
שיביא זה גם תועלת בהמקצוע המיוחד שלהם, ובפרט בהנוגע לבתי ספר
הרשת שעיי"ז ממשיכים ומקרבים גם ההורים, נוסף על התלמידים־ות
לביה"ס ובמילא מוסיף בהוקרה מצדם להתמדה בלימודיהם וכי'.

בודאי מתאים למכתבי מאז התחילו כבר בהכנות תכנית לקייטנא בקיץ
הבע"ל, וכאמור מכמה טעמים נכון שיהי' זה בכפר חב"ד. ועיי' הכנות בעוד
מועד ובצירוף רצונם הטוב של כולם יחד, יכול הדבר להביא הצלחה מרובה
לכו"כ ענינים, וכאמור.

בודאי יודיע בשורות משמחות בהנוגע לניצול זמן חה"פ זמן חירותנו
בענינים הכללים ובענינים הפרטים . . .

בברכה לבשו"ט.

ד'רסז

מו"ה אהרן מרדכי שי: זילברשטרום, ירושלים. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'חתסב, ובהנסמן
בהערות שם.

ד'רסח

ב"ה, כ"ט ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

שלום וברכה!

זיינער צייט האב איך באקומען דעם צעטיל פון אנשי מעמד, און האף
איך אז פון זינט דאן, איז לויט די אנזאג פון רבותינו ז"ל אז מעלין בקדש, אז
מען דארף צוגעבען אין ענינים פון קדושה, געמיינט תורה ומצות, איז אויך
בא אייך געווען דער פאל, וואס דאס איז דער אמת'ר וואקסען פון א אידען,
ניט נאר אז עס קומען צו חדשים און יארען אויפן קאלענדאר, נאר אז עס
קומט-צו אין רמ"ח מצות עשה וועלכע זיינען כנגד רמ"ח אברים, און אין
דער אפהיטונג פון שס"ה מצות לא תעשה, וועלכע זיינען כנגד שס"ה גידים
פון מענשן, אברים און גידים פון דער נשמה און אזוי אויך אברים וגידים פון
קערפער (גוף) און אז עס קומט צו אין דעם אלגעמיינעם געזונט, ווי געזאגט,
איז השם יתברך מוסיף זיינע ברכות אין דעם וואס מען נויטיגט זיך.

איך האף אז עס איז איבעריג צו אויפמערקזאם מאכען אייך וועגען דער
דורכאויס נויטיגקייט אין דער צייט און אין דעם דור, וועלכער איז אדורך
אזויפיל שטורעמס, צו האבען אויך א קביעות אין דעם חלק פון תורה
וועלכער שטארקט דעם בטחון אין השם יתברך און העלפט בעסער צו מקיים
זיין דעם אנזאג פון השם יתברך, עבדו את ה' בשמחה, און לויטן לשון הכתוב
עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב, וואס דאס באקומט מען דורך דעם
לערנען תורת החסידות דא"ח און וועל אייך דאנקבאר זיין אז איר וועט מיר
אנזאגען גוטע בשורות אין דאס אלץ אויבען געזאגטע.

בברכה.

נ.ב.

זיכער ווייסט איר פון דער תקנה צו זאגען תהלים יעדער טאג נאכן
דאוונען אין דער פריה, ווי דער תהלים איז פארטיילט אויף די טעג פון חדש,
און האפענטליך וועט איר דאס אפהיטען פון איצטער אן און ווייטער.

ד'רסט

ב"ה, כ"ט ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ
מו"ה יהושע שניאור זלמן שי

שלום וברכה!

בעתו נתקבל מכתבו משילהי אדר וכן בשבוע העבר קבלתי פ"ש מפורט לפ"ע ע"י חתנו הו"ח כו' מר ווירדיגער שי' וגודל ערך הענינים אשר זכו להביא בפועל במקומו עתה אין לשער ואין די באר, ותקותי אשר גם אני"ש על אתר רואים את זה, ולא רא"י בעלמא אלא כלשון המובא בדא"ח הסתכלות החזקה שבד"מ מביאה להזהר פנימית, לתשוקה ולמרוצה להוסיף בהענינים ככל האפשרי וככל היכולת, והרי ההצלחה בריבוי כמות התלמידים מספיקה להוכיח את כל האמור מעלה, ונעלה מכל ספק.

במ"ש אודות מיעוט הזמן המוקדש ללימודי קדש, בטח ישנם גם מהלימודים שבהתכנית נקראים בשם לימודי חול, שיש למלאותם תוכן של קדש, וכמו עד"מ דברי הימים, הרי יש ללומדם מתוך התני"ך (יהושע שופטים שמואל ודברי הימים וכיו"ב), אבל מובן שאין זה מספיק, ולכן נכונה במאד הסברא שכותב שישתדלו אצל משרד החינוך, שבהתאם לאופי המוסד של הישיבה, ובפרט שהיא היחידה במינה בכל המדינה, בה מחנכים כדבעי בעניני תורה ומצות, כי הרי אין ישיבה אחרת, שלכן מוכרח שאפילו בכתות הראשונות, כיון שהם משמשים הכנה לכתות הגבוהות יוסיפו בלימודי קדש. ובודאי יש למצוא היכירות (באקאנטשאפט) במשרד הנ"ל, שע"ז יודעו נוסח הבקשה באופן היותר מועיל והעיקר שתתמלא בקשתם, ובפרט שבמדינת אוסטרליא עניני דת נכנסים ג"כ תחת הממשלה (ודלא כארצוה"ב) ובמילא הם — הממשלה — נושאים באחריות להספיק ההצטרפות בזה, ובפרט בהנוגע למספר שעות הלימוד, וקרוב לודאי שמכתבים מרבנים יועילו בכל הנ"ל. — מובן שלא תמיד רצוי הפרסום ע"ד השתדלות זו, כי כדאי שלא

ד'רסט

מו"ה יהושע שניאור זלמן שי': סרברנסקי, מלבורן. אגרות נוספות אליו — לעיל ד'נה, ובהנסמן בהערות שם.

להפחיד האחדים מההורים לומר שכוונתם – של ההנהלה – לשלול בהחלט לימודי חול, ואל בינתם אשען.

פשוט שלבטל את הת"ת בשביל אלו הבאים לאחר זמן הסקול, אין מקום לסברא זו כלל וכלל, ובפרט שבלי"ס חלק מהם סוכ"ס יתחילו ללמוד בהשיבה גם לפני הצהרים.

בהנוגע לשאלת הנהלה בכלל ובהנוגע למצב הכספי בפרט, כמדומה כבר כתבתי אודות זה איזה פעמים, שכל העיניים הטכניים צריך הוא להעמיס ככל האפשרי על שכס אחרים, אבל לאידך גיסא יהי' הוא הראש והמבקר בכל העיניים שיש בהם אחריות, ובכדי שתהי' הביקור וההנהגה כללית וההשגחה כדבעי, נכון שלא יבלבלוהו ענינים טכנים ובהם נכנס אפילו לימוד עם כתה שמזכיר אודותה, ועאכו"כ הנהלת חשבונות, כתיבת קבלות, וכיון שתהי' אימתו עליהם אין מוכרח שהנ"ל יעשה דוקא ע"י אנ"ש, אלא שצריך שיעשה ע"י כזה שישמע לפקודתו ולהוראותיו . . .

בשאלתו אם אפשר לפתוח מחלקה מהישיבה לנערות בבית הנ"ל. בטח יש לסדר הדברים שלא יהי' כל חשש שתצא המחלקה מתחת רשותם, ואז נכון הדבר.

נהניתי ממ"ש ששכר מורה לנערות וכו' ובשאלתו אם להכניס זה לפעולת הישיבה, להודיע להבע"ב וכו' – יש לדון על זה מתאים למצב רוח הבע"ב, אף שבכלל נכון הדבר שיהי' מתאים להאמת, שגם זה מפעולות אנ"ש, אלא שאין להפחידם שתתגדל ההוצאה באופן יוצא מן הכלל, אבל בכלל בתקופתנו זו עושה זה רושם הכי טוב כשרואים אנשים יראי ד' משתדלים בחינוך בנות גם כן.

ובמ"ש אודות התעסקות אגודת נשי חב"ד בזה, גם זה נכון הוא, ואפשר זה ימשיכן בתוספת לפעולות חב"ד בכלל, ובמילא תתקרבנה כמה מהחבירות ביותר וביותר.

בברכת הצלחה מופלגה בכל האמור מתוך בריאות הנכונה ורוממות הרוח מתאים למצב הדברים.

ד'ער

ב"ה, כ"ט ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

האברך אהרן שי

שלום וברכה!

במענה על מכתביו מכ"ד ניסן (וג' הקודמים) עם הפ"נ המוסגר בו, אשר נקרא היום על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע, ויה"ר שכשם שהי' שליח להביא הבקשה יצליחו השי"ת שיהי' ג"כ שליח להביא בשו"ט בזה.

נעם לי לקרות במכתבו שמתכוונים לנצל ל"ג בעומר הבע"ל באופן מיוחד, והרי בשנה זו חל ביום שפנוים ההורים ממלאכתם והתלמידים מלימודי חול, ובמילא כדאי להשתדל שיצטרפו אליהם גם חברי תלמידיהם, היינו אפילו אלו שלע"ע עדיין אינם לומדים באהלי יוסף יצחק, וה"ה בהנוגע להמנין מיוחד שמסדרים בשביל התלמידים, שגם בזה כדאי להשתדל שיבואו ג"כ מכאלו שעדיין אין לומדים אצלם, ובודאי יש לסדר השגחה באופן שח"ו לא יקלקלו אותם הבאים מבחוץ, ובטח יכתוב מכל הנ"ל בפרטיות הדרושה.

בברכת הצלחה בעבודת הקדש שעל ידה תתרבה בודאי הצלחה גם בענייני הפרטים מתאים להוראת רבנו הזקן אשר על ידי צדקה נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה (תורה אור בתחלתו) וכבר מבואר במ"א אשר האמור אלף פעמים, הוא לא בדרך גוזמא אלא בפשטות הלי' (הגהות הצ"צ שם).

בברכה.

בטח ממשיך בחזרת דא"ח כי נכון הדבר במאד (ובודאי משפיע גם על היחס אליו מצד ת' אהלי"י).

סידור מחנה קיץ נכון ונצרך ביותר וביותר (ובמשך הזמן י"ל שיהי' זה גם ענין של הכנסה) . . .

ד'ער

אהרן שי: סרברנסקי, מלבורן. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'חתקנו, ובהנסמן בהערות שם.

ד'רעא

בי"ה, כ"ט ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הנהלת כפר חב"ד
ד' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת הפ"כ מהאסיפות דכ"ז שבט, בי ט"ו אדר, וה' ניסן, ות"ל אשר כנראה הענינים מתחילים להכנס במסלול, ויה"ר שיהי' במהירות ובלי עכובים העלמות והסתרים הן בגשמיות והן ברוחניות.

אינם מזכירים פרטים ע"ד אופן בניית המקוה, אבל ממכתבם ניכר שזהו בדירה ישנה וכו' חוששני שלא ישגוהו ככל הדרוש בהנוגע למראה החיצוני של המקוה והחדרים סביבה, וכבר ידוע עד כמה דקדקו כ"ק רבותינו נשיאנו הק' בכגון דא, כי בחיצוניות זו תלוי הפנימית ועיקר הדברים, וכדאי הי' שיתיעצו בהנוגע לבעיא זו ביחוד עם מומחים בשיפורים כאלו, וישתדלו אשר ככל האפשרי תהי' אפילו החיצוניות על צד היותר טוב ואפילו יפה, ואצ"ל בהנוגע לנקיון (התלוי במדה חשובה באופן חומר מתאים להרצפה והכתלים וכו') אשר זה לא רק חיצוניות אלא גם פנימיות . . .

נהניתי ממ"ש שראו במוחש הצלחת חגיגת פורים בכפר חב"ד, ויה"ר שההצלחה גם בשאר הענינים תהי' באופן מוחשי ובמילא תביא לתוספת אומץ והשתדלות גם בשאר עניני הכפר. ובקשר עם זה אעורר עוד הפעם על מה שכתבתי כבר, שבקשר עם כל חגיגה יש לסדר בכפר גם ענינים של פרנסה, וכמו עריכת מיני מזונות, פירות וכו' בשביל האורחים הבאים (כיון שמבלים הם בכפר כמה שעות) וכיו"ב, ובהתבוננות בטח יש להרחיב מסגרת זו, ותהי' בזה תועלת רוחנית עוד רבה על התועלת בגשמיות אף שידוע הפתגם, יענעמס גשמיות איז בא מיר רוחניות . . .

בודאי אפו מצה שמורה בכפר, ואתענין לדעת הפרטים בזה וההצלחה שהיתה בזה.

בברכת הצלחה בעבודתם בקדש שבד"מ תומשך גם הצלחה מופלגה בעניניו הפרטים של כאו"א המשתדל בזה הוא וכל ב"ב שיחיו.

ד'רעא

שכתבתי כבר: לעיל אגרת ד'קה.

ד'ערב

ב"ה, כ"ט ניסן, תשט"ז
ברוקלין.

הרה"ג הרה"ח אי"א נוי"נ עוסק בצ"צ מו"ה אליעזר שי

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת מכתביו ממוצאי חה"פ ושלאחריו, כן נתקבלו בעתם
מכ' מט' שבט והקודם לו. וכיון שזה עתה אזלינן מימי חג הפסח זמן חירותנו,
חירות במובנה של תורתנו תורת חיים היא תורת אמת, הנה יה"ר שבקרוב
ממש יבשר טוב שמתוך בריאות הנכונה ובמנוחת הדעת מוסיף שיעורים
בלימוד תורתנו בנגלה ובחסידות, ותהי' עינו טובה גם בשל אחרים לעוררם
ג"כ בלימודים אלו, מתאים להפתגם הידוע יפוצו מעינותיך חוצה, ובמהרה
נזכה לקיום היעוד דקאתי מר ביאת משיח צדקנו.

בברכה לבשו"ט,

מ. שניאורסאהן

ד'ערב

מו"ה אליעזר: קרסיק, תל אביב. אגרות נוספות אליו — לעיל ג'חחקת, ובהנסמן בהערות שם.

מפתחות

מפתח ענינים

רעג (קלבריה. להבטיח שלא יוהלפו).	א"ב:
תמו.	רכ (גם בלימוד א"ב צ"ל ניכר
בחירה חפשית:	שהמלמד חסיד).
נח. סז.	אבלות:
בטחון:	קצו"ז (אמירת קדיש אחר האב
קט. קע.	והסכתא).
בין השמשות:	אדר:
קסז (שיטת אדה"ז). שפח"ט.	תה (החדש אשר נהפך).
בית:	אהבה:
קסב (מנהגי כניסה לב. חדש). קעא,	קכב (א. ישראל חד עם א. ה'). קכד
ריד.	(כנ"ל). קכז (א. ה' לבנ"י יותר מא. אב
בנים:	לבנו כו'). קלב. קסט (כנ"ל — קכב).
קט (כיון שהיא מצוה צ"ל בבטחון	קעא (כנ"ל).
שהקב"ה יתן האפשריות). קלג (כנ"ל).	אהבת ישראל:
בר מצוה:	קפד. רפו. שטז (א. חנם).
מט. עח (הוראה מב"מ של יצחק). קעא	אותיות:
(ההתוועדות בביהכ"נ. דבר תורה.	רצד (ביורום ע"י מס"נ דאחד).
מאמר חסידות). רכת. תי.	אזלינן:
בריאה:	נד (דא. מינ"י — ל' הילוך). שעב
שיט (בכל רגע, אע"פ ששבת וינפש).	(כנ"ל). תה (כנ"ל).
בריאות:	איסור:
צא. קלא"ב (גשמית ורוחנית). קעג	תטו (א. סתם אי הוה לעולם).
(כנ"ל). ריט. שנג (ע"י שס"ה ל"ח	אלקים:
ורמ"ח מ"ע). שנו (גשמית ורוחנית).	תכב (ה' וא.).
תנא (כנ"ל — שנג).	אלול:
ברכה:	לג (המלך נמצא בשדה כו').
כג (כמו גשם).	אמונה:
בשמים:	מ (רגל). שריז (א. וחקירה).
צה (העובר דרך חנות של ב.). קח. תט	אסיפת רבנים:
(כנ"ל).	שדמ.
גאולה:	אמתלא — אמת לא:
חיד.	קיג.
גבאות:	אתרוגים:
מב.	כטיג (א. א"י. קלבריה. מורכבים).

גבורה:

קלה (תגבורת החיות).

גוף:

רט (הג). נהנה מהג. לע"ל תקבל הנשמה
חיותה מהג). שצד (נס פורים ופסח
קשורים לגוף).
עיי"ע טבת.

גיהנום:

קסד.

גיוס נשים:

לג.

גן עדן:

קסד.

דברים בטלים:

צח (שאינם באים לפועל). קמז (כנ"ל).
רסט.

דת:

חט (דת ופוליטיקה).

הבדלה:

רכו (העברת אצבע טבולה ביין על
העיניים).

הוכחה:

סד (אופני הה).

הוצאת ז"ל:

ריח (שימוש במוך).

הזכרת שם שמים:

שלה.

הכנסת אורחים:

תכג.

הכשר:

לג (רבנותינו נמנעו מנתינת ה. על עניני
קדושה).

הלכה:

תכב (וה' עמו שה. כמותו).

הפצת היהדות:

כב. כה. לה. מז. נג (מתוך התלהבות,
משמעת ואחדות). סא. פא. קה. קכג.
קסג. קצח. ר (במושבות). ריז. רמט.
שלג. שלח. שדמ"ו. תג. תכה (במסגרת
חב"ד). תכו (קירוב הזולת וחנוך בניו).

הפצת המעיינות חוצה:

כ. ס. פו. צ. צד"ה. קכ. קכה. קכט. קל.
קלד. קמ. קמד"ח. קנג. קנח. קע. קעט.
קפח. רנג. רנז. רפא (באנ"ש — השער
שבו עולות שאר המצוות). רצו. ש.
שכג. שנא. שנג. שסד. שעב. שפה. תנו.

הקלטה:

רצב (ה. הכנס). שעג.

השגחה פרטית:

סג. קעג.

השגת גבול:

קעא.

התבוננות:

רד (זמני ואופני ה.).

התוועדות:

נט"ס. צח (להביא בכך). קח (י"ט כסלו
בכפ"ח). קסב. קע. קעח. קפא. רצג.
תלו. תמד.

התנשאות:

רלה (האלקות בכל נכרא בה. וגם
בקירוב. כך צ"ל גם הנהגת שד"ר).

התעוררות:

קצב (פרסום דברי ה.).

התקשרות:

יג. רסד.

זה:

תב (יבא זה כו).

זיעה של מצוה:

מז (תיקון ח"ג).

זכרון:

שצח"ט.

זכרון ימי קדם:

כ. לח.

זקן:

רמא.

זריזות:

עו. שלו.

חומש תהלים תניא (חת"ת):

י. יג. טז. כב. מז. נט. קה. קלג. רא. רמג.
רמה. רמט. רסג. ער. רעט. רפג. שיט.

חסידות: שכא. שכד. שלג. שלו. שנו. שצט. תכא.

תכח.

חופה:

קיו (תחת חלל בגג הבית).

ח"נ:

קעו (איך למנוע מקרה לילה). שיז.

תלג"ד.

עיי"ע זיעה של מצוה.

חכמת היד:

קפד.

חלב ישראל:

עט.

חלוקת הש"ס:

קד.

חנוך:

לו (ביקור בסוכה נחרת בלב

התלמידים). נו (קורסים למורים). פד

(התעסקות עם תל' בכשרונות פשוטים).

פה (תיקון קל מביא לשינוי מהקצה אל

הקצה). ק (להקדיש בכי"ו זמן לח.

בניו). קכד (ח). הנוער בזמניו). רלח

(משמעת התל'. הפרשי כשרון באותה

כתה). רמו (ההנהגה עם התל'

שהשפעתם אינה טובה). רמח (כנ"ל —

פה). רג. רנב. רסו (להנמנע מעונש

השבת). רפח (מגיל ג' מלמדים גם

בכתב). רצ (שייך מהקצה אל הקצה).

שמח. שפ"שכ (פסח קשור לח. —

להפגש לפני ובחורף חה"פ עם התל').

שפריז (ח. הבנות). תי (עד כ"ד). תכו

(קירוב הזולת וח. בניו). תלט (כשיש

חיכוכים עם אב של תל'). תמג (ח.

הבנות). תמה.

חנוכה:

ג (נ"ח צריך שידלק ח"ש אחר

השקיעה). קיד (נר ה'). קכב. קכט. קמ.

קמב"ג (כנ"ל). קמד (נ"ח על פתח ביתו

מבחוץ). קמה. קסב. קסח (נ"ח —

מבחוץ, מוסיף והולך). קע. קפא (נר ה'.

דמי ח.). קפג (טהרת בהמ"ק ע"י מס"נ).

קפז. קצה. ערב (דמי ח. לתל').

מד (כובש מסילות בחוגים רחבים). נא

(חזרת דא"ח). נו (לא לעשות הגבלות

בזמן הלימוד). סז (חזרת דא"ח). עז

(כנ"ל). פד. פח. צג (עניני ארום ח.). צה

(פני' ומקיף). קה (למגרס ולעיונא).

קכד. (חנוך הנוער על ידו). קלו (כנ"ל

— צג). קמא. קסד (סדר הלימוד). ריב

(חזרת דא"ח). רכז (הנהגת דרך חב"ד).

רל. רמא (פעמיים ביום. הקדמת נעשה

לנשמע). רמד (הרצאות בתערובת בניס

ובנות — לא נראה לי). רמח (בכי"ו).

רנח (אופן חזרת דא"ח). שיט. שכא

(מביאה חיות). של (חזרת דא"ח).

שמה"ו (חזרת דא"ח). שנב (ל' יום קודם

הפסח ללמוד מאמרי חה"פ). שנו. שסד

(הכרח לימוד חסידות חב"ד בזמניו).

שע (ארום ח.). שעז (שלא יעברו ג"י

בלי לימוד דא"ח). שצב (לימוד דא"ח

ממעט העלמות). תב (לימוד דא"ח עם

מורות ביה"ס). תנא.

עיי"ע נעשה ונשמע.

חסידים:

קכה (יד ח. על העליונה). קלב. קלו.

קמב. קמח. קצה. ריד. ריז. רנו (כנ"ל).

שלח (ונהפוך — המתנגדים לח.). שעב

(יד ח. על העליונה).

חקירה:

שריז (ח. ראמונה).

חשבון הנפש:

רה (רק בזמנים מיוחדים). שנד (כנ"ל).

תלא (אם מפריע הכפועל — ממקור

בלתי טהור).

טבילה:

קמא (ט. עזרא). קנ. קעו. רלא. ו"מג.

רמט. שז. תכח.

טבת:

רב (חדש שהגוף נהנה מהגוף). רט

(כנ"ל).

טהרת האויר:

מט (ע"י אותיות התורה).

טהרת המשפחה:

יב. רלט. תכג

טלית:

שפג (ע"ג הראש). תמה (קודם הנושאים).

י' כסלו:

קיד. קכב. קלה. קנח (במנחה שלפניו א"א תחנון). קפא.

י" שבט:

רמו. רנא. רנה. רסח. רפ. רפד. רצא. שכה.

יאוש:

דה (לא להתיימש כשאנו רואה פרי בעמלו). ט (מתחבולות היצר). קיב.

יגעת ומצאת תאמין:

רעז.

הוי':

תכב (ה' ואלקים).

יום הולדת:

נב. קנב. רב. רכ. רסבג (מנהגי י"ה). שיו. שמג. תמ.

יחידות:

תלו.

יחסות:

שצהז (הערות כתורת הי').

י"ט כסלו:

צד-ה. קח. קיד. קטז (גאולתנו ופדות נפשנו כו'). קכב. קכו. קכט. קלא. קל-ד. קמ. קמב-ג. קמה (לשנה טובה בלימוד החסידות כו'). קמו (פדה בשלום ע"י כי ברכים). קמט (כנ"ל — קמה). קנא. קנח-סא. קסד. קע. קעה. קעח (ר"ה לחסידות — ולא תחלת). קפא. קצד. קצט. רו (כנ"ל — קעח). ריד (כנ"ל). רכג-ה. רכט. רלז. רלח. רמט. רנג. רנו. רעב (מספר י"ט). רעו. שיג. שנו. שפד. תט.

יין:

תח (שספק אם נגעו בו גויים).

ילדי טעהרן — מרוקו:

לג.

ציאת מצרים:

רמב (בזכות נשים צדקניות). שסו-ז (השיבה פועלת יצי"מ וגבולים).

ישראל:

עח (מיעוט בקרב העמים — חיין שאתה רואה אלף אלפים כו').

כבוד אב:

מט (בעניני יר"ש א"צ לשמוע לו).

כבוד רבו:

יא (הזכרת שמו בצירוף תואר כבוד).

כ"ד טבת:

רמ.

כהנים:

מא (עבודת כה"ג ביוה"כ בקדה"ק). פז (לנצל מה שקפדנים הם כנוגע לעצמו).

רפו.

כסלו:

קלט (חדש הנסים).

כפרים:

שסא (קריאת התורה בשבת והמגילה לבני הכ').

כרם חב"ד:

קלג. קפח (כ. שלי לא נטרתי). רסז. רפב. רצה. רצט. דש. שכג. שעד. תלה.

כשפים:

יב.

כשרות:

קצז (המאכלים והנכנס לראש).

כתב אשורי:

רכח (לא להשתמש בו בהזמנות).

כתבי יד:

מג. שמש.

כתבי עת:

פא (קובץ ליובאוויטש). פג (שמועסן). קובץ ליובאוויטש). פו (ניצולו להפצת המעיינות חוצה). צג. צה (עתוני ילדים). בטאון חב"ד). קו (קובץ ליובאוויטש). קח (תרכיץ). קיט-כ (מחנים). קנח (קובץ ליובאוויטש). קסא (קובץ ליובאוויטש ובטאון חב"ד). קעז

- מחנים.** רמז (קובץ ליובאוויטש). שלו
(בטארן. קובץ). תלו (בטארן).
לבוש:
של (שינוי ל). שלה.
ל"ג בעומר:
תלו. תמא. תמו. תנר.
לולב:
יג (הנענועים בנטילת הל. בהלל).
לימודי חול:
קפט"צ (הקדמת ל. קודש. מספר
השעות — פחות מל. קודש). רעז. תנב.
לשון נקיה:
רנד (רק כשאנו נוגע להלכה למעשה).
לשון הרע:
רפז (גם על עצמו).
מאמרים
בעש"ט: רלא (פי' לפ' קז בתהלים).
אדה"ז: מו (מזמור לתודה). קלא (ד"ה
מזמור שיר). רצה (הנחות עם הגהות
הצ"צ). שיז (והדרת).
אדהאמ"צ: מו (מזמור לתודה). קו.
קלא (ד"ה מזמור שיר). רג (הנ"ל).
אדמו"ר הצ"צ: רצה (הגהותיו למ.
אדה"ז). תב (ד"ה יבא זה).
אדמו"ר מוהריי"צ: סג (תיקון בסה"מ
תש"ג).
אדמו"ר שליט"א: צב (מוסג"פ המ.
שבדעתי לחזור). קלה (פדה בשלום
תשט"ז). רלה (ואלה שמות תשט"ז).
תלו (מסגרת השער).
מבשרך אל תתעלם:
מד.
מבצע ד' מינים:
נד. עז.
מגילה:
עיי"ע קריאת המגילה.
מדוע דרך רשעים צלחה:
כה.
מדע:
סא (הזמן שהעולם קיים לפי המ.).
- מזוזות:**
יב"ג. כו. לב (פוטוגרפיה ע"ג נייר). סד.
צא. קכח. קסב (בכניסה לבית חדש).
קעא. רסו. רעא. שז. שצג. שצט. טטז
(ע"פ היכר ציר). תכג. תכד (ע"פ היכר
ציר). תלו (כנ"ל). תמג.
מחשבות זרות:
לט. שכר.
מה' מצעדי גבר כונו:
קכג.
מילה:
שע. שעג. תלד (סנדק ב"פ).
מים שאין להם סוף:
טטו (באחות אשתו וביבמה לשוק).
מים רבים:
קלו (כ' פי').
מכונות:
רכ.
מכתבים:
קעד (לכתוב מ. בשו"ט).
אדמו"ר מוהריי"צ: קכח (בענין
הניצוץ שבמאכל).
אדמו"ר שליט"א: קיב (בימי תשרי
— רק על שאלות דחופות ביותר). שעד
(מרוכ טרדות לא עניתי).
מלכות:
רלה (התנשאות וקירוב). רמ (שרשה
ממ. דא"ס שהיא מ. דא"ק).
מסירות נפש:
קפג. רצד (דאחד ודכרוך שם). רצה (די'
הרוגי מל').
מעות חטים:
שיב.
מעין:
שמ (מטהר בזוחלין דוקא).
מעלין בקודש:
קז. קלא. קעז. קצה. רמו. תכג. תנא.
מעקה:
קפח (משום סכנה ומ"מ מכרכים עליו).
מפלגות:
טט.

מצוה הבאה בעבירה:

ל.

מצוות:

קטז (לפעמים גם מ. — הכשר מ.).

שזח (מ. דזהיר ב' טפי — השער).

מצות:

שמג (חלוקת מ. שמורה). שמו. שסב.

שסה. שסח. שע. שעה. תלו. תמ. תמב.

תמו. תנ (כנ"ל). תנה (אפייתן בכפ"ח).

מקוה:

קכ"קכב. קסט. ריט. תנה (בכפ"ח).

עיי"ע מעין.

מרה שחורה:

פט. רצו.

מרירות:

רפו (ועצבות).

משיחה:

קיא (למלכות או למינוי ושררה).

משכן:

צ (בכל חניה, אפי' ליום א', הקימוהו).

משפט:

טז (של בוי"ד ודמלכותא דרקיע).

נבואה:

קי (מתנבא מה שנאמר לחברו).

נדה:

שמ (איסור או טומאה).

נוער:

קג (קירובם ונתינת מקום).

נחש:

רסח (מה מקומו בג"ע).

נחת רוח לפני כו':

לה (ב' מיני נח"ר).

נטילת ידים:

קו (כוונת הנ. — נגיבה).

ניגונים:

רב (ג. הידוע).

ניטל:

רכז. תכד (קיום עונה בנ.).

ניסן:

תה (כל יום שבו ר"ח).

ניצוצות:

עדר (עלייתם וזיכוכם בגיהנם).

נסיון:

סה (כשיעמוד בנ. תחבטל מציאותו).

נעשה ונשמע:

נט (הקדמת נע. לנש. גם בלימוד

החסידות). רלג. רמא (כנ"ל — נט).

רמג. רעט. תכז.

נרות להאיר:

קנא. ריו.

נרות שבת:

קיו (הקשר בין מיתת בשעת לידתן

להעדר הזהירות בהדלקת הנר).

נשואים:

מו (לא טוב היות האדם לבדו). קיו

(חופה תחת חלל בגג הבית). תד (הל'

בנין עדי עד). תלב (מקום הקדושין

ושמחת הנ).

נשים:

קלו (לימוד דא"ח). רטו (גם בלידת בת

— לתורה כו'). רמב (בזכות נ. צדקניות

כו'). שי (חלקן בבנית המקדש ולא

בעגל). שכח (כנ"ל). שמא"ב (מקורות

לימוד התורה לנ. הטעם שאומרים בכל

אבריה). שצ (ג' תהא ימין מקרבת כו').

תיא (בזכות נ. צדקניות כו').

נתינים:

שצו.

סוכה:

טו (מקפת את כל האדם). טו (כתוך

הבית שהוסר גגו).

סופר סת"ם:

שצא.

סיום:

חית (הש"ס ותורה אור).

סיפורים:

רעו (לבדוק הסמכות כו').

ספר תורה:

קלו (הגהתן). קנב (כתיבתה סיומה

והכנסתה). תז (כלי בתוך כלי).

ספרים:

כ (דבורת שלמה). כז (תהלים אהל יוסף יצחק). כט (שביחת הים). לב (הנ"ל). לג (ס. הגרא"י רבלין). סח (ס. שארית הפליטה עבור הספריה). ע (רשימה ביבליוגרפית מס' חב"ד. בית רבי). עא (הפצת ס' חב"ד באה"ק). קי (הערות למכילתא ע"פ קו המדה והר אפרים). קטז (הערות לס' התורה והעולם). קסא (רשימת ס' חב"ד). קפ (פרדס התמים). רג (רזא דחיי. להמנע מלצטט ס' שאינם מקובלים). ריא-ב (התורה והמצוה). רכא (אוצר הפוסקים). רכט (מראה יעקב). רלד (שבחי בעש"ט — על יסוד דברי אדה"ז). רסב (הדפסת ס' הרקמה). רעז (פרדס התמים). שיג-ד (באר החסידות. ציון מקורות). שכג (אור נערב. אור יקר). שעא (הדפסת ס' חב"ד וס' שו"ת). שעב-ג (הדפסת בית רבי). שעז (פרסי ספרים לתל'). שצה-ז (הערות לס' "תורת היחסות של איינשטיין" ו"מקורות היהודיים בקורן"). תטו (הערות לס' מנחת יצחק). תיז (ס' מהרא"י רבלין). תיט (בקשר לתספורת). אדה"ז: מח (טה"ד בתניא). קנח (הערה בתניא פ"א). קסד (סדר לימוד התניא). קסז (שו"ע וסדר). קעז (תניא). קעח (שהיחיה"א). רג (תניא). רפה. שז (תניא). שיו (תניא). שנט (תניא). שעז (שיעורי תניא). שצט (תניא). תיט (לימוד תו"א ולקו"ת). אדמו"ר הצ"צ: קז (חי' למס' ב"מ). קסד (דרמ"צ). שצ (שו"ת בענין שבח עצים בפת ובענין יקדשו ידי לעושיהן). אדמו"ר שליט"א: שטו (מפתחות לס' חב"ד).

עבד:

קיג.

עד א' נאמן באיסורין:

שמ.

עולמות:

סב (בונה ע. ומחריבן — ע. רוחניים).

עונה:

שפט (ע. ת"ח). תכד (בניטל).

עסק:

רפט (דיוק הל' ע. כתורה).

עצבות:

רפו (ומירות).

עצה:

קעד (ע"פ שלושה ידידים. כח הרכים).

עקרים, י"ג:

יח"ט (הטעם שא"א נוהגים לאמרים).

עשירות:

תיג (הטעם שרבי מכבד ע.; ע. כהשפעה).

עשרת הדברות:

צ (בלשון יחיד).

עתונים:

יו (הדפסה ד"ת בע. שאינם נשמרים).

מדה בשלום:

קמו (ע"י כי ברכים).

פוליטיקה:

תט (דת ופ.).

פורים:

שלח. שדמ. שג. שנת. שעג. שצד (הנס קשור בעניני גוף). תנה.

פחד:

רסו (סגולה לפ. מברקים ורעמים).

פיוטים:

יט (האריז"ל לא היה חפץ בפיוטים שחברו האחרונים).

פניות:

לט.

פסח:

שפ"שכ (פ. קשור לחנוך. להפגש לפני ובתוך חה"פ עם התל'). שפח (חירות הנפש). שצד (הנס קשור בעניני גוף).

פסח שני:

תמב (הלימוד מפ"ש — ניטא קיין פארפאל).

פרישות:

סז (אין דעתי נוחה).

פרנסה:

פז (גשמית ורוחנית). קמא (אין אדם יודע במה משתכר). קצח (יגיע כפיך דוקא. בטחון). רסו (גשמית ורוחנית).

פרסים:

שעו (התחילו לאחרונה — פ. ספרים).

פשרות:

ה"ו (דרך הפ. אינה מצליחה). ח (כנ"ל). קיז (בקעה היותר מבהילה במדינה זו). קסג.

פתגמים:

ס (הר"ה מפאריטש: בכל מעשיו כוונתו שעי"ז יתוסף בחסידות). קיג (אמתלא — אמת לא). קטז (כנ"ל — ס). קלו (נשיאינו: אזוי ווי מ'שטעלט זיך כו'). קסבג (כנ"ל). קסג (כנ"ל — ס). קעה (העבר מלמד העתיד). רכג (פון גוט צו בעסער). רס (כנ"ל — ס). תט (קיינעם האט ניט פארשאט א כשר שטיקל פלייש). תיט (נשיאינו: די תורה זאל עם אויסלערנען). תנה (יענעמס גשמיות איז בא מיר רוחניות).

בעש"ט: ט (עה"פ עבדו א"ה בשמחה). לה (עה"פ כי תראה חמור גו'). קכז (אהבת ה' לבניי יותר מאהבת אב לבנו כו'). רי (מכל דבר הוראה). שכה (כנ"ל — קכז). תמו (מכל דבר הוראה). אדה"ז: עז (ע"י הצדקה — מוחו ולבו זכים כו'). קכב (אהבת ישראל ואהבת את ה"א — חד). קלא (הקב"ה נותן גשמיות כו'). קסט (כנ"ל — קכב). קעא (כנ"ל). שו (כנ"ל — עז). קביעות בנפש. תב (קביעות בנפש). תכא (הקב"ה נותן גשמיות כו'). אדמו"ר הצ"צ: קיח. רלג (קרא לשמש — לשמש).

אדמו"ר מוהר"ש: ערה (כשמאריכים בתפלה — גם תפלה עושה מחצה מספיק). שלב (תענית בעבודה).

אדמו"ר מוהרש"ב: ק (כשם שמחוייבים בכי"ו בהנחת תפילין כו' בחנוך בניו). קטז (י"ט כסלו — גאולתנו ופדות נפשנו כו'). קיח. רה (אבן הבוחן — אם המח' באה מקדושה). שנא (להודיע ע"ד ההוצאות שהיו לו).

אדמו"ר מוהריי"צ: לב (כיבוי שריפה ע"י נפט). מח (פי' הלשון: קבלת התורה בשמחה ובפנימיות). עד (א געזונטן ווינטער). פו (נוקב מרגליות אינו יוצא י"ח באפיית לחם). צ (בכל חניה, אפי' ליום א', הקימו המשכן). קיג (האומר אין לנו להשען כו' זהו מקללות עקבתא דמשיחא). קיט (קלייבן גשמיות זייען רוחניות). רה (חשבון הנפש רק בזמנים מיוחדים). רכא (לא נוהג לתח כתב המלצה לס'). רלב (הולכים למלחמה במארש של נצחון). רפז (לה"ר — גם על עצמו). שכו (הלואי יהיו מתחרים בשטחי עבודתי). שסה (שד"ר — קלייבן גשמיות און זייען רוחניות). תל (מ'דארף נאר פוצן די קנעפלעך). תמב (הלימוד מפ"ש — ניטא קיין פארפאלן). תמד (א געזונטן זומער). תמו (כנ"ל).

צבא:

פא (וה"י מחניך קדוש). קעז. רסז (כנ"ל — פא). שפח. עי"ע רבנות.

צדקה:

יבג. כו. מ (ברוחניות. וצ. תרומם גוי. רגל). מו. נא (גשמית ורוחנית). סד. עג. עז (ע"י הצ. מוחו ולבו זכים כו'). צא. קא (לחלק הנתינות לכי"ו). קיב. קמא. קנ. רה (באכד סלע ומצאו עני. בעסקנות צבורית שלא לשמה). רי. רלא. רמד. רמט. רעא. רפג. שו (כנ"ל — עז). שז. שלג. שצג. שצח. תח (עג סעודות). תזו. תכג. תכח.

כן גם בחומ"צ). קו (עניני ר. שידע אדהא"מ מאדם העלין). ריו (בריא הוא וימלא הוראות הרופאים). רכ (סאלק וואקסין). רמג (גשמית ורוחנית). ש (טיפול קרני אור לראש דורשת זהירות יתירה). שכט (מטיקורטן). הידראקארטיזאן).

שאור שבעיסה:

סא.

שבת:

כט-לב (הפלגת אניה ישראלית בש). קיא (מלאכות המותרות במקדש ושאר המלאכות). קיד (סעודת ש. צריכה הכנה). קצד (שעון ש.). רטו (הדלקת נר ביולדת). שיט (שבת וינפש אע"פ שבריא שכל רגע). שסב (שעון ש.). שצג (שמירת ש. מועילה לפרנסה). תו (תפירה בחוט של מתכת).

שדים:

סד.

שחיטה ובדיקה:

ת (בשחיטת כבשים צ"ל שני שו"בים).

שידוכים:

כו (שלא יהיה נגיעה בכבוד כו'). קל (לא להפגש איזה זמן ואח"כ להחליט). קעד (חשש בש. מבריאות האם). קצה. שכ. שפה (למי שבעבר לא שמרה תומ"צ). שצב.

שיחות:

אדמו"ר מוהריי"צ: י. קמח. רלד. אדמו"ר שליט"א: קנח (הגהתן). רסט. שעג (תרגומן ללה"ק).

שימוש במוך:

עיי"ע הוצאת ז"ל.

שינה:

תמח (צ"ל כלילה).

שיעורי תורה:

רלד.

שלוחא דרבנן (שד"ר):

רלה (צ"ל - בהתנשאות וגם בקירוב).

ציצית:

ד (הכנסת החוט לנקב בט"ג. אורך ורוחב).

קביעות:

שו (בנפש). תב (בנפש).

קבלת עול:

קעב. רלג. רעט. שכג.

קידוש:

רכו (סגולה לראיה. בשעה השביעית).

קץ:

רמה (אין לך קץ מגולה ממרוז"ל שתלוי בתשובה). שלט (כנ"ל).

קריאת המגלה:

א (הנענועים בעת אמירת אגרת הפורים הזאת). שסא (קריאת המ. בבני הכפרים).

קריאת שמע:

שכב (בקשעה"מ — למנצח בבוא ביום שא"א תחנון).

קריאת התורה:

ג (ויחל, בג' שהתענו). שט (לא להוסיף על מספר הקראים). שסא (אם בני הכפרים באים בשבת לעיר לשמוע קה"ת). תטו (ויחל ועננו בת"צ). תלג (נקוד זכר עמלק).

ראיה:

רכו (יין קידוש והבדלה סגולה לר.).

ראש חדש:

תה.

רבנות:

פ (הצבאית). פב. פג (להבדיל בין האסור בידי החיצונים ובין כו'). תמד.

רגל:

מ (אמונה וצדקה).

רדיו:

צה. שיח. שעג. שעח.

ריכוז המחשבה:

נ (בעניני נפה"ש ובעניני נה"א).

רכבת:

צד. רכג.

רפואה:

נח (לעשותה גם קודם שמבינים אותה).

רעו. שסה (קלייבן גשמיות און זייען רוחניות).

שלום:

נא. סו (מניעת פירוד הלבבות ע"י העלמת עין). שעה (בכל סכסוך כ"א אשם קצת). תג.

שלום בית:

פז. שא. שצז.

שליחות:

שפה (כ"א ש. של אדה"ע).

שמות:

קפה (בצירוף ב' ש. — שניהם מהוים שם חדש). קצז (שייך להורים). רטו (לא לצרף שם לש. הנשיאים). שנה (שייך להורים). תלד (קריאת ש. אחר ע"ש אביו שנאבד במלחמה).

שמחה:

ט"י (בעבודת ה'). רלב. רעא. רעט. רצז (בעבודת ה' — אפי' בת"ב). תנא.

שמש:

רלג (קרא לש. ויזרח אור).

שעון:

קצד (ש. שבת). רי (הוראה מאופן פעולת הש.). שסב (כנ"ל — קצד).

שפות:

עד (לימוד הש. האנגלית). קמח (תרגום השיחות לצרפתית וגרמנית). קנג (צרפתית).

שריפה:

שנ.

שרש ומקור:

שס"שסא (ההפרש שביניהם).

תאריך:

כח (אופני כתיבת ת.).

תהלים:

פח. רי. רלא (הפי' בת. פ' קז). שצג. שצח. תנא. עיי"ע חת"ת.

תוקף:

שלו.

תורה:

טו (בזכרוננו עניני ת. בע"פ). יז (הדפסת ד"ת בעתונים שאינם נשמרים). מט (בע"פ — טהרת האויר). פג (הל' הצריכות). פח (כנ"ל). קד (לעיונא ולמיגרס. הל' הצריכות). קלה (שיעורי תורה בביהכ"נ). קסו (סדרות שאין בהן הפסק). קעח (חקוקים בזכרוננו). רא (ישלש אדם כו'). שמא"ב (מקורות לימוד הת. לבנות). תטז (הל' הצריכות). תיט (די ת. זאל עם אויסלערנען). תכ (הל' הצריכות). תכז (ת. ה' ותורתו). תמב (שיעורי ת. בביהכ"נ).

תמונות:

רטו (ת. אדמו"ר).

תנאים:

קכא.

תנחומים:

קצו.

תספורת:

קלד. תיט.

תעניות וסיגופים:

שלב (מניעתן בזמנינו. ת. בעבודה). שעט (להחליפם לעינויי נה"ב). שצז (מקור חדש של ת. בקורן).

תפילין:

יב"ג. כו. לב (פוטוגרפיה ע"ג נייר). מו. נח (נחיצות בדיקתן). קעא. רי. רעא. רפב. שז. שצג. שצט. תטז. תכג. תלג (הנחת תיק התש"י על הת.). תמג.

תפירה:

תרוז (בשבת ובכלאים).

תפלה:

א"ב (טעה ואמר וכתבנו בספר. נוסח אפתנורארצנו. ניקוד הפיוטים. הנוסח אנו ל' ועינינו ל''). ג (אמירת עננו דוקא ב' שהתענו. משהומה"ג בשחרית לאחר ששמע ההכרזה. ו' זכירות). יח"ט (הטעם שא"א י"ג עקרים. האריז"ל לא היה חפץ בפיוטים שחברו האחרונים).

מפתח ענינים

תסט

תשובה:

מה (על חטא מל' חסרון. שובה אל המקור). פח (שייך בכ"א). רמה (אין לך קץ מגולה ממרז"ל שתלוי בת.). שלב (לא ע"י תעניות). שלד (לא תבא צדיקיא בת.). שלט (כנ"ל — רמה). שפג (לפעמים נשאר בחיים כדי לעשות ת.). שצג.

תשרי:

מה (חדש הכללי). נד"ו (כנ"ל). עג. עה. פב. קד. קיב.

יהיו דברייך מעטים). קנח (באריכות בשבת ובימי חול). קפה (הנעימות באמירת מזמור שיר ליום השבת). רא (נוסח האריז"ל שברר אדה"ז). רלד (נוסח אדה"ז). עדר (אריכות הת.). רפט (נוסח אדה"ז באמירת כתר). רצג"ד (זמן ת.; ק"ש ות. נגד התמיד והקטרת). שכב (בקשעה"מ — למנצח בבוא ביום שא"א תחנון). שמב (הטעם שאומרים במי שברך בכל אכריה). תיב (אם היא מדאורייתא). תטו (עננו ויחל בת"צ).

מפתח מוסדות וארגונים

אגודת חב"ד:

אה"ק: צו. קנד. שיא. שעד. תכט.
אגודת נשי ובנות חב"ד: קיח. קלג.
שעד. תיא.

אה"ק: סט"ע (כינוס ארצי). צו (כנ"ל).
קמג. ר.

בני ברק: נד. רז.
טורונטו: שכח. שסט.

ירושלים: יא.

כפר חב"ד: תמ.

לונדון: רטז. שע.

מונטריאל: שסה.

מלבורן: תנב.

צרפת: קלח. רצב.

קליוולנד: עט. קפו. רפא.

תל אביב: סט. צז.

אגודת נשים; ליידיס אוקזילרי:

רמב. תיא.

אגודת הרבנים בארה"ב וקנדה:

כט.

אהלי יוסף יצחק:

קצג. רמז.

אה"ק (רשת): כא. סט. קפב. רנא. רנד.

רנט. שכה. שמג. תג.

לוד: קד.

מלבורן: קמב. רלח"ט. רעט. רצו.

שצט. תנב"ד.

מקנס: שנו.

מרוקו: רח.

קסבלנקה: רמז.

אחי תמימים:

קפה (לא לצרף לזה עוד שם).

ברונקס: רכה.

ראשון לציון: רכד.

בולשביקים:

קכד.

בית הכנסת:

כז (בעיר דובלין). פב (פתוח כל היום
והלילה). קכו (חב"ד במאה שערים).
קלה (ליובאוויטש שבליובאוויטש).
רסה"ו (המשפט). רצו"ז (כנ"ל). שיב
(ברמת יצחק). שכה"ו (סידור כינוס
לבנות בב.). תא.

בית הספר למלאכה בכפ"ח:

כד. קו (חדר אוכל). קז (לחקלאות).
קפט (מדריכים. בניה. חקלאי). רלר"ז.
רעו (הגדלת מספר התל' לימודי חול
בחקלאי). שב (ביה"ס לדפוס). שיז"ח.
שעח (אופן החינוך בחקלאי).

בית רבקה — בית שרה:

שי.

כפר חב"ד: ז. כד (סמינר ומקצועי).

שג.

לונדון: רסא.

צרפת: צח"ט. רמט. שפו. תמא

(העתקתו למקום החדש).

גמ"ח שומרי שבת:

דש.

גן ילדים:

רח.

חברת בקור חולים:

רח.

יוניאן אוו ארטאדאקס

קאנגרגיישנס:

קסג.

כולל אברכים:

שג"ד (אינו מופרך אף שחדש הוא

בחב"ד).

לשכה לעזרת הפליטים:

קלח.

מוסד הרב קוק:

תכח"ט.

מפתח מוסדות וארגונים

תעב

קרון הצלה: שכז.	מושב זקנים: קעג.
קרני הוד תורה (קה"ת): סח. צג. קסא. קעה. של. שמא. שעג. תכה. תכח"ל. חלז.	מחנה ישראל: רסו.
הרבנות הראשית בא"י: לא.	ניו יארק בארד אוו ראבבייס: שמז. שצ.
רפורמים: כה. שמז"ח. שצ.	סינאגאג קאונסיל: שמז. שצ.
תומכי תמימים (כללי, מרכז הישיבות): מג (באה"ק). מז. עה"ו (תמיכה). קיג. קנ. קנג. קסג. קעד. קפכ. קפה (לא לצרף לזה עוד שם). קצט. רג. ריז. רסד. רפה. שג (שתהי' לשם ולח"ת גם מצד לימוד הנגלה). שסג. לוד: נט. צה. צז. קיד. קס. קסא. קפה. רכב (העברתה לכפ"ח). ערה. שב (כנ"ל). שיז. שכג. שלא. מונטריאל: צג. קנ. קעז. רמדה. שסו. ני.: קס.	ספריה: סח. קח. קעה. רג. רכט. רצ. שעג. תכח"ל.
	עזרת תורה: שכד.
	עליית הנוער: רלו.
	צעירי אגודת חב"ד: קפדה. רפכ. שנג. תג. תכג. ארה"ק: יד. נד. צה. רכז. שמג. שדמ. שעז. תכט. חלז. ירושלים: קצו. רחצ"ט. תמז. מונטריאל: שמה. תל אביב: עה. צז. קמ. שלו. תמז.
תורה דת חסד צדקה (תדח"ץ): צז. רכב.	קונסרבטיבים: שמז"ח. שצ.
תורת אמת: נט. רצט.	קייטנה: שמג. חנ.
תקומה לתרבות ישראל: סח.	

מפתח אנשים

גורקאוו, יעקב יוסף: רס. שע.	אבא חלפתא: יא.
גורקאוו, מאיר: קמז. רסח.	אבלסקי, זלמן טוביה: רנה. רנט.
גיפטר, מרדכי: שצ.	אבצן, מאיר: שנא. תלד.
גליצנשטיין, אברהם חנוך:	אבצן, גרשון מנחם מענדל: תלד.
ע. צה. קסא. רסב. שעב. תלז.	אברהם אבינו: עו. שצז.
גנזבורג, יוסף שמחה: צח.	אדרעי, אלי': שפז.
גרבוז, אפרים זאב: קי.	אדרעי, שלמה: רנ.
גרונר, הרב: קמד.	אולמן, ש. ב.: כה.
גרינגלס, מנחם זאב: יב. צג. שנב. תיט.	אושרמן, ד"ר: כו.
גרליצקי, משה אלי': לד. רסט.	אזימוב, חיים הלל: טז. שסה.
גרליק, חיים מאיר: תיח.	איידלקופ, יונה: רכ.
גרליק, שניאור זלמן: שכה.	אייזנבך, חיים צבי: יח.
דבורץ, ישראל זוסמן: קצ.	אייזנברג, דוד: מג.
דבורץ, ישראל זיסל: לד.	אלטהויז, פנחס טודרוס: צו. רכב. רלז.
דווארקין, זלמן שמעון: תלו.	אלטהויז, שמואל בצלאל: שח.
דובאוו, יצחק: קנז. רו. עדר.	אלטיין, מרדכי דוב: רכה.
דובער (המגיד ממעזריטש): קח.	אמסעל, מאיר: יז.
דובער, אדמו"ר האמצעי:	בביוף, שמואל: שפד.
ראה מפתח ענינים ערך מאמרים.	בהרד, משה: שדמ.
דזילובסקי, א. צו.	בוניס, יצחק מאיר: ח.
דייטש, חנני' יו"ט ליפא: קכ.	בליניצקי, ישראל נח: כ.
הבר, חיים אליעזר: שנט.	בן שחר, אורי: צט (ובתו ברכה). רנא. תא.
הבר, ישראל צבי: סא.	בן צבי, יצחק: תיב.
הוטנר, יצחק: כח. רצג.	בראוומן, דוד: קצא. תמ.
הולר, יהודה: רנב.	ברוק, חיים שאול: רכד.
הורביץ, יהודה ליב: שעב.	גבריאלי: שצזז.
הורביץ, ישעי': שכב.	גוטמן, מחתי' יחזקאל: שעא.
הורביץ, ניסן: עג.	גורארי', שמרי': צו. רכב.
הלל, מפאריטש: עיי"ע פתגמים.	גורארי', שניאור זלמן: צא.
הלמן, דוד: קעה.	גורביץ, יוסף יצחק: תמא.
הלפרין, ישראל יצחק: תיח.	גורביץ, ישכר דובער: צח. רמט. שפו.
העכט, אברהם דוב: קסג. ריג.	תמא.
העכט, שלמה זלמן: קיח. ריא. שכו.	גורדון, יוחנן: מב. קלה.
הר שפר, צבי: לח.	גורודצקי, בנימין אליהו: רמט.

יורקאוויטש, יעקב בנציון: רפדח.
 יחיאל מיכל, הרה"ק מזלאטשוב: קז.
 ימיני, משה: רמה. שלד.
 ינובסקי, אברהם דוד: נא. ריב.
 יצחק אבינו: עח.
 ירמיה הנביא: קי.
 ישראל, בעש"ט:
 ראה מפתח ענינים ערך מאמרים.
 פתגמים.
 כהן, ברוך שלום: רעח.
 כהן, רפאל נחמן: צז. רנז.
 כהן מפייטסבורג: רסו.
 כהנא, חיים ארי': שכ.
 כץ, אברהם יצחק: שצד.
 כץ, אהרן: שסח.
 כץ, יעקב: שסח.
 כץ, משה פנחס: נט.
 כצמן, יהושע זליג: קצד.
 לבנון, ראש עיריית ת"א: רעג.
 לגופי, חנניא: טו.
 לויטין, שמואל: קסח.
 לויטין, שניאור זלמן: רפ.
 לוין, אהי': קה.
 לוין, דובער: שנה.
 לויסר, דוד: קמד.
 לוריא, יצחק (האריז"ל): יט.
 לורנץ: שצו.
 לזרוב, בת שבע: י.
 לחיאני, משה: קצז.
 ליבמן, דוד: רסט.
 ליברוב, סעדי': ש.
 ליברוב, שמואל מנחם מענדל: שסד.
 ליטוויץ, ברוך: רסה. רצו.
 ליפסקר, אליהו עקיבא: שסט.
 ליפסקר, מיכאל: קכא.
 לנדא, יעקב: תלו.
 לרמן, שלום ליב: יד. פ.
 מאזלין, צבי: כז.
 מאיר, הרה"ק פרימישליאן: קח.
 מוצקין, פרץ: חמד.
 מטוסוב, שלמה: נה. רמז.

הרצל, פנחס ליבוש: יג.
 וואלף, אפרים: צב. צו. קמג.
 וובר, זאב צבי: מח. רסח.
 וויינשטיין, יצחק: רכא.
 ווייס, יעקב: קכג.
 ווייס, יצחק יעקב: תטו.
 ווייס, שמשון רפאל:
 רכח (וכנו ישראל מאיר).
 ווילמובסקי, חיים זוסיא: עא. קצט.
 ווילנסקי, מערי: רסא. שעו.
 ווילנסקי, מיכאל: רסב.
 ווילשנסקי, בצלאל: סג.
 ווילשנסקי, רפאל: סג. רמט. רצא"ב.
 ווירדיגער: תנב.
 וולף, אפרים: ע.
 זיין, שלמה יוסף:
 כט. שמ. תי (ונכדו יעקב).
 זילברשטרום, אהרן מרדכי: נו. תנ.
 זלמנוב, יחיאל מיכל יהודה ליב:
 קיט. קעו.
 זקס, מנחם בנציון: ריא.
 זרצקי, חיים: תכ.
 חטריק, צבי הירש: סח.
 חן, אברהם יהודה: קלט.
 חן, מנחם מענדל: קפ.
 חן-זהבי, שושנה: קפ.
 חנזין, דוד:
 יח. רנד. רפה. שמג (וכנו יוסף יצחק).
 חנני' בן עזור: קי.
 טולידנו, יצחק: שנו.
 טכורש, כהריאל פישל: קפז.
 טלושקין, ניסן: קטז.
 יאלעס, אפרים אליעזר: קלז. קסה. רמ.
 שס.
 יהושע: יא. קיא. שכז.
 יהושע, יעקב: חנניא גבריאל: שמט.
 יודאסין, אלכסנדר סענדר: נד. ר. שדמ.
 תכה.
 יודאסין, דוד: ר.
 יוסף מבעשענקוביץ: יד.
 יורקאוויטש, ברוך בועז: רפח.

- מיכלסון: שצה-ו.
מילר, מרדכי: ככו.
מרגלית, שאול דוד: שמא.
משה רבנו: יא. קיא. שכו.
נאה, אברהם חיים: א.
נאה, ברוך: א.
ניוטן: שצה.
ניסנבוים, אליעזר: רכט.
נמנוב, ניסן: רסג. תל.
נמצוב, אברהם סענדר: רפט.
נפרסטק, ישראל אהרן: קכב.
נריה, משה צבי: שעז.
סגל, אהרן מנחם: צח.
סגל, יהודה: יא.
סגל, יהודה זאב: תמט.
סגל, יהודה זרחי' מרדכי ליב חיים: רכט.
סימפסון, אלי: קסח.
סירקוס: שעה.
סלונים, זאב דוב: רנח.
סלונים, יהודה ליב: ככו. שסב.
סלונים, עזריאל זליג: קח. תכח.
סלנטר, ישראל: עדר.
סמאל, יצחק אייזיק: שכו.
סניעג, שמואל אבא: רנה.
ספרנאי, יהודה יוחנן: כב-ג.
סרברנסקי, אהרן: קמה. תנב.
סרברנסקי, יהושע שניאור זלמן: רלח.
תנב.
עהרמן, שלמה: קמח.
עובדי', הרב: תכח-ט.
עקיבא, רבי: דה (ותלמידיו).
פארמעט, נחום יעקב: שמו.
פויונר, יצחק זלמן: קכה.
פיזו: שצו.
פייגלין, משה זלמן: רעט.
פינדריק, שמואל יוסף: נב. קצג. שסב.
פלייער, יוסף: לז. קטו.
פליסקין, ישראל אבא: רנג.
פנחס, הרה"ק מקוריץ: יט.
פעקטאר, שמרי': קל.
פרידברג, חיים דוב: שעג.
- פרידריך, א.: קב.
פריז, אברהם: קפא. ערב. של.
פריז, ברוך: תלב.
פרלוב, מרדכי: קנט. רעג. חמו.
צונדק, ד"ר: כו.
צימנט, חיים: רצט.
צימר, חיים: קמדר.
ציפל: תמו.
קווינט, אליהו: לא נסמן במקום שחוחם כמזכיר.
קורן, יצחק: שעה. תח.
קירזאן, פרוס': קלט.
קליין, יחיאל צבי:
קלמנסון, שלום מענדל: כז. רטו.
קנטור, משה: רלח-ט.
קסלמן, שלמה חיים: קפא. שג. שז.
קפלן, מאיר: תכב.
קפלן, שרגא מלך: קג.
קצנלנבוין, שולע שפרה: עט.
קצנלנבוין, שלמה שניאור זלמן: ריד.
קרסיק, אליעזר: צו. רכב. שעח. תנו.
קרסיק, יצחק אייזיק: סו.
ראגינסקי, אלחזר משה: ג.
ראטה, נפתלי: תמה.
רבינר, זאב ארי': רג.
רבלין, אלי' יוסף: לג. תיז.
רבלין, יוסף יואל: תח.
רובין, חיים שמעון זאב: קמט. ערב.
רובין-הלברשטם, שלום יחזקאל שרגא (האדמו"ר מצעשינוב): תו.
רוזנבלום, נתן דוד: מא.
רסקין, יעקב יוסף: צה. קכו.
שאולזון, אהרן אלימלך: קכג.
שאולזון, שמואל אלעזר:
קלד (וכנו אברהם ישראל).
שאייעוויטש, משה: ת.
שוויי, אייזיק: צג.
שוחאט, עזרא בנימין: שסט.
שוחאט, שרה: שסט.
שולזינגר, מיכל יהושע; עמיאל: עח.
שולמן, דוד מאיר: רט. שנ.

מפתח אנשים

תעו

- שוטרמן, צבי: פכ. ריט.
שזר, שניאור זלמן: קו. שנ. שעה.
שטיינמן, אליעזר: שיג. שעג.
שטנצל, שלמה: שה.
שטרן, יהודה ליבוש: רצא.
שטרקס, עובדי: קנה.
שיטריט, יהודה: רח.
שלמה ליב הבע"ת: יד.
שמטוב, בנציון: רטז.
שניאור זלמן, אדה"ז: ע. רא. רפ. שג. תלו.
ראה מפתח ענינים ערך מאמרים. ספרים.
פתגמים.
שניאורסאהן, אדמו"ר מוהריי"צ:
לא נסמן לרוב המצאו, וראה מפתח
ענינים ערך מאמרים. מכתבים. פתגמים.
שיחות.
שניאורסאהן, מנחם מענדל (אדמו"ר
הצ"צ):
לא. מג. רפ.
ראה מפתח ענינים ערך מאמרים. ספרים.
פתגמים.
שניאורסאהן, אדמו"ר מוהרש"ב:
לג. לח"ט. קה. תלו.
ראה מפתח ענינים ערך פתגמים.
שניאורסאהן, אדמו"ר מוהר"ש:
כ. לח"ט. תלו.
ראה מפתח ענינים ערך פתגמים.
שניאורסאהן, שמואל מנחם מענדל: קצו.
שפירא, דוד: קסז.
שפירא, יואל: רנו.
שפלט, מרדכי גרשון: תלב.
שפעטמאן, יהושע: תה.

מפתח מקומות

מונטריאל: צג.	אגאדיר: קכב.
ראה גם מפתח מוסדות ערך אגונ"ח.	אוסטרליה: סח. קמה. רנג. שצח. חנב.
צא"ח. תו"ח.	איטליה: רעג.
מילנו: קנט.	אירופה: רעו. שיב.
מלבורן: רלט. רעט.	אנטווערפן: צב.
ראה גם מפתח מוסדות ערך אגונ"ח.	ארץ הקודש; ארץ ישראל:
אהלי"י.	מז. סא (אוריה טהוד כו). צב. צו. קכד.
מעזו, שיכון: שדמ.	קסא. רח. רכד. רל. רמה (יציאה מא"י
מקנס: ראה מתפת מוסדות ערך אהלי"י.	ללמוד תורה). רסב. רסט. שצה. תכה.
מרוקו: רמט. שלא. שפז.	ראה גם מפתח מוסדות ערך אגונ"ח.
ראה גם מפתח מוסדות ערך אהלי"י.	אגונ"ח. אהלי"י. צא"ח.
ניוירק:	ארצות הברית: יו. לא. רכד. שלז. שמו.
לא נסמנה לרוב המצאה וראה מפתח	בני ברק: צט.
מוסדות ערך תו"ח.	ראה גם מפתח מוסדות ערך אגונ"ח.
סידני: רלט.	ברונקס: ראה מפתח מוסדות ערך אחי
פיטסבורג: רסה"ו. רצו.	תמימים.
פריז: קכו. רצב.	ברזיל: סח.
פרנקפורט: שפט.	דובלין: כז.
צרפת: נה. שיא"ב.	דנמרק: ששה.
ראה גם מפתח מוסדות ערך אגונ"ח. בית	זרנוגה: רנה.
רבקה.	טורונטו: ראה מפתח מוסדות ערך אגונ"ח.
קליוולנד: ראה מפתח מוסדות ערך אגונ"ח.	יפן: שלט (חקירות מוצאם).
קסבלנקא: קכב.	ירושלים: מח.
ראה גם מפתח מוסדות ערך אהלי"י.	ראה גם מפתח מוסדות ערך אגונ"ח.
קרמנטשוג: שצח.	צא"ח.
ראשון לציון:	כפר חב"ד:
ראה מפתח מוסדות ערך אחי תמימים.	כד. לא. מג. עא"ב. צד"ה. צו. קו
רוטרדם: צב.	(שפירי). קח. קכ. קסא. קעה. קצא. רככ
רוסיה:	ג. רנה. רנט. ערה. רפד. שיו. שכד. שפד.
קכד. קנד (הגשת ניירות דרישה). ר. שיא"ב	חי. חנה.
ב (חכילות. ביטול צו על תנאי שהגישו).	ראה גם מפתח מוסדות ערך אגונ"ח. בית
שיח (כנ"ל). שלא. תמו.	רבקה.
שיקגו:	לוד: ראה מפתח מוסדות ערך אהלי"י. תו"ח.
לח. קטו (מחוזות החדשים). קסח. רכ.	לונדון: צב. קמו. שסד.
תל אביב: מג. צו. קצד. רכב.	ראה גם מפתח מוסדות ערך אגונ"ח. בית
ראה גם מפתח מוסדות ערך אגונ"ח.	רבקה.
צא"ח.	ליובאוויטש: לח. סו.

נסרק לזכות
מ' בת ד"ל
מ"מ בן ד"ל
א' בן ד"ל
מ"ב בן ד"ל
כסלו תשע"ט



ISBN: 978-0-8266-5812-8



9 780826 658128